

FONTES
RERUM BOHEMICARUM.

TOM. II.
COSMÆ CHRONICON BOEMORUM CUM CONTINUATORIBUS.

PRAMENY
DĚJIN ČESKÝCH,

VDÁVANÉ
Z NADÁNÍ PALACKÉHO.

DÍL II.
KOSMŮV LETOPIS ČESKÝ S POKRAČOVATELI.

VDÁVATEL: DR. JOS. EMLER.

PŘEKLADATEL: V. V. TOMEK.

V PRAZE 1874.

NÁKLADEM MUSEA KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

V KOMISI KNĚHKUPECTVÍ: DR. GRÉGR A FERD. DATTEL.

I.

KOSMŮW LETOPIS ČESKÝ.

Ú V O D.

Prvním dílem „Pramenů dějin českých“, obsahujícím životy swatých a některých jiných osob zvláštní zbožností proslulých, dostaly se badatelům dějin českých do rukau prameny dějin našich i nejstarší a některé poměrně nowější. Pomýšlelo se na to, vydáwati sbírku Pramenů dějin českých přísně podlé chronologického sepsání jich, a bude se i tak dít; ale tu zdálo se býti odchýlení od pravidla věci radnau, již i proto, poněwadž z tohoto oddílu pramenů historické zpráwy dosti spoře se prýští a celé práce rázem zvláštním se wyznamenávají. I budeme nyní podáwati prameny čistě dějepisné, staré české kronikáře a letopisce, jichž řadu začínáme nejstarším a i nejlepším z nich, s Herodotem dějepisectwí českého, s welebným Kosmau.

O životě Kosmy nemáme žádných jiných zpráv, než které nám zachowal on sám nahodilým zmíněním se o sobě na rozličných místech w díle swém. Zmínky tyto nejsau ani zrowna hojné, ani nejsau weskrz nematné. Nazýváje se roku 1125 již osmdesátníkem (mihi jam octogenario), udává nám tím dosti určitě, že se narodil asi roku 1045. Jest však jiné místo w druhé knize jeho díla, které zawdává příčinu ku pochybnostem o rodu, z kterého pocházel. Prawí totiž při wyprawování o zajatých Polácích, které kníže Břetislaw I přiwedl s sebau z wítězné swé výprawy do Polska roku 1039, že mezi nimi, ač překládáme-li doslovně, přiweden byl jeho praděd (atavus), kterého přitom nazývá swým towaryšem w duchowenstwí, knězem w důstojenstwí (consors in clero, presbyter officio). Saudí z toho někteří, jakož zejména učený Köpke, wydawatel Kosmy w Pertzových Monumenta historiae Germaniae, že tedy Kosmas pocházel z rodu polského, což se zdá tím více býti podobno k wíře, že dle vlastního wyprawování Kosmy byl jistý kmen Polanů, Gedčané čili Hedčané, Břetislawem I přeweden do Čech a obýwal potom stále we wykázané sobě krajině. Nicméně přihlédneme-li blíže k věci, naskytují se welké nesnadnosti, jak bychom sobě to měli mysliti. Samo w sobě nebylo by to nic diwného, žeby se zajatý Polák byl usadil w Čechách a měl tu časem swým syny i dočkal se také wnuků a prawnuků. Ale tak tomu s pradědem Kosmowým nebylo. Kosmas narodil se, jak ukázáno, asi roku 1045, tedy asi w šestém roce po příchodu swého domnělého praděda do země. Z toho následuje newyhnutelně, že by již w čase zajetí jeho praděda byl musil býti na živě také děd a také otec Kosmůw. Byli-li ti také přiwedeni w zajetí z Polska do Čech? Pak je welmi diwné, žeby byl Kosmas neřekl nic o zajetí swého otce a swého děda, než jen zmínil se o swém pradědu. Či přistěhowali se otec a děd dobrowolně teprw za pradědem do Čech? Totě rovněž k wíře málo

podobné. Zajatý hledí se obyčejně spíše vykaupiti, aby se nawrátil ke své rodině a do své vlasti, zvláště muž starý, musíme si představovati předce asi šedesátiletý; byl by jistě aspoň po zawření míru neměl w tom žádné překážky. Přichází pak k tomu ještě, že měl dle výslowného podotčení Kosmy towaryšiti s ním, s prawnukem swým; we stawu duchowním, což by bylo nemohlo býti než teprw asi po roce wěku jeho osmdesátém, i kdyby byl Kosmas přijal některá nižší svěcení welmi záhy, snad asi we swém roce šestnáctém.

Poněwadž toto vše jest welmi k wíře nepodobné, mám za to, že prawější jest výklad Dobrowského a Pelzla k oněm slowům Kosmowým (we předmluwě k jich vydání Kosmy w *Scriptores rerum Bohemicarum* Tom. I), kteří se domníwají, že on slowem *atavus* nemínil přitom swého předka, nýbrž některého starého kněze při kostele Pražském, s nímž we mladších létech swých slaužil, a kterému žertowně říkal „dědečku, staraušku“ nebo podobně. S tím se srownává žertowný způsob mluvení Kosmowa, kdež o onom zajetí wyprawuje: „*Inter quos*“ (i. e. *Polonos*), praví, „*heu! male captus est meus atavus consors in clero, presbyter officio*,“ a hned dále oslawuje tehdejší wítězství Čechů: „*O dies illa, dies Boemis honoranda et per saecula memoriae commendanda*“ a t. d., což není způsob mluvení hodící se k upomínce na swůj rod, ale ku powaze Kosmy hodí se, wzpomněl-li si přitom na swého starého polského druha, který se tehdaž newolky dostal do Čech.

Z některých okolností dá se sauditi, že byl Kosmas rodu šlechtického. Wěnowal se však, ač, jak se zdá, newelmi záhy, stawu duchownímu, a sice we službě biskupského kostela Pražského. Ještě roku 1074, tedy w 29. roce swého wěku, nacházel se co žák we školách, a sice owšem we školách při kostele Pražském, we kterém již zároveň konal služby mezi nižším duchowenstwem. Wyprawujeť o sobě k tomu roku, kterak jednoho dne žalmičky přežykowal (dum *psalmiculos ruminarem*), stoje w kryptě sw. Kosmy a Damiana, a co že se mu přitom přihodilo. Později odebral se k vyššímu učení do ciziny, totiž do Lütticha w Lotharingii, kdež pod slawným tehdaž mistrem Frankem Kolinským učil se w *grammatice* a *dialektice*.

Tehdaž byl biskupem Pražským Jaromír, syn slawného knížete Břetislawa I a bratr tehdejšího knížete Wratislawy (od r. 1068), muž, k němuž Kosmas w díle swém jewí nejwětší lásku a oddanost, jehož ctnosti i slabosti, jehož wšecky zwyklosti tak wypisuje, jak je mohl znáti jen z nejbližšího zacházení s ním. Prawíť sám, že píše o tom, jak sám spatřowal (ut *ipsi vidimus*). Musí se sauditi z celého toho způsobu psaní, že se těšil Kosmas také z přízně tohoto biskupa; čemuž aspoň jeden skutek od něho připomenutý nasvědčuje. Bylť Kosmas roku 1086 w Mohuči za času slawného sněmu, na kterém císař Jindřich IV počtil knížete českého Wratislawy korunau králowskou, a byl tam jmenowitě přítomen při vydání listiny císařské na obnowení starých hranic biskupství Pražského, wida swýma očima, když císař Jindřich napsal znamení swé na listinu tuto, wyžádanau biskupem Jaromírem se swolením bratra jeho Wratislawy, kteří oba wedlé četných jiných biskupů a knížat byli tudíž přítomni. Patrně jest, že se tu Kosmas nacházel we průwodě swého biskupa Jaromíra, ne owšem mezi dworany knížete Wratislawy, ku kterému wšudež we spise swém jewí patrnau nechuf, pocházející ze sporů, které býwaly mezi knížetem a biskupem. Bezpochyby užíwal biskup Jaromír služeb jeho na této cestě a při tom jednání.

Při této přízni, we které byl u biskupa, sotwa pochybíme domníwajíce se, že byl Kosmas již tehdaž, totiž roku 1086, jedním z kanovníků Pražských, a že se jím tedy stal za času slaw-

ného probošta Marka, který prwní uwedl duchowenstwo kostela Pražského w řád kanownický zřízením kapituly z jeho prostředka, čítající 25 bratrů. Jsa tehdaž muž 41letý, byl nejspíše již dříve wstoupil we staw manželský, což tehdaž a ještě dlauho potom bylo při duchowenstvu českém w obyčejí přes zákony papeže Řehoře VII, kterými se to zakazowalo. Manželka jeho jmenowala se Božetěcha. Porodila mu syna, jménem Zdika, jinak Jindřicha; newíme, zdali více jiných synů nebo dcer.

Roku 1090 zemřel biskup Jaromír w Ostřihomě w Uhřích, kamž se byl odebral, hledaje pomoci krále Ladislawa Swatého w nowé rozepři s bratrem swým Wratislawem. Dle způsobu, kterým želí Kosmas bolesti, jež zakusil nebožtík za nemoci swé šestidenní, téměř zdá se, že i tam byl jeho průwodčím. Po více než třidceti létech nemohl w letopise swém naléztí dosti slow k wyřčení swého zármutku z této ztráty. W roce prwním potom (1091) nacházel se však Kosmas w Praze za času sporu, jenž vypukl mezi knížetem Wratislawem a synem jeho Břetislawem II.

Nástupcem Jaromírowým byl biskup Kosmas. I u něho požíwal Kosmas náš patrně zase přízně a důwěry. Jelť s ním a s nowým biskupem Olomauckým Ondřejem roku 1092 do Italie, kdež biskupowé w Mantui obdrželi investituru od císaře Jindřicha. Když se odtamtud wraceli, došla jich zpráva z Čech o úmrtí knížete čili již krále Wratislawy II. Teprw o dvě léta později (1094) odebrali se obadwa řečení biskupowé, již za panování Břetislawa II, do Mohuče, aby obdrželi svěcení od swého arcibiskupa tamže; a opět doprovázel je tam Kosmas a wracel se s nimi potom do Čech přes Amberk za času welkého moru w krajinách německých. W Amberce samém našli farní kostel přeplněný mrtwolami, které byly položeny na podlaze jedna wedlé druhé po celém kostele. W jiném místě, přes které potom cestowali, které Kosmas nazývá Kaker, nebylo domu, we kterém by neležela tři nebo čtyry mrtwá těla; pročež jdauce mimo, přenocowali pod širým nebem.

Biskup Kosmas zemřel již po osmi létech dne 10 Prosince 1098, a za nástupce jeho zwolen jest Heřman probošt Boleslawský, cizozemec z daleké Lotharingie, narozený w Maastrichtě. Kosmas byl i w jeho průwodě, když w letě roku 1099 s knížetem Břetislawem II jel na Morawu, kdež kníže nawrátil k biskupství Pražskému hrad Podiwín, odejmutý předtím Jaromírowi od krále Wratislawy. Kníže Břetislaw držel potom hned osobní sjezd s králem uherským Kolomanem, na kterém poručil biskupa Heřmana, který byl dotud toliko jahnem, arcibiskupu Ostřihomskému tudíž přítomnému, jménem Serafinowi, aby od něho wyswěcen byl na kněžství. Biskup Heřman odebral se tedy do Ostřihomy, a obdržel tam svěcení dne 11 Čerwna; zároveň pak s ním byl také Kosmas tudíž wyswěcen za kněze.

Mám za to, že toto wyswěcení na kněžství sauwiselo s powýšením Kosmowým za děkana kostela Pražského, protože k důstojenství tomuto, jak jest aspoň ze 14. století známo, svěcení na kněžství se wyžadowalo, kdežto ku kanownictví postačowalo nižší svěcení, zejména třeba jen na podjahanství.¹⁾

¹⁾ Köpke se domníwá, že se stal Kosmas děkanem teprw po sepsání prwní a před sepsáním druhé knihy swého díla, to jest mezi léty 1119 a 1122, zakládaje se na tom, že se Kosmas teprw we předmluwě ke druhé knize sám nazývá děkanem, we předmluwě pak ku knize prwní toliko skrownějším prý názvem: *Sancto Wenceslao famulantium famulus*. Tento důwod nemá však žádné podstaty. Kdyby se mělo propowědění to bráti we smyslu doslowném, musilo by se z něho odvoditi, že nebyl Kosmas roku 1119 ještě ani kanowníkem. Jsau-li totiž

Také roku potomního 1100 nacházel se Kosmas ve průvodu biskupa Heřmana, když od něho svěcen byl kostel sw. Petra w neznámé wsi na panství jeptišek sw. Jiří na hradě Pražském, snad nepříliš daleko od Prahy, při čemž wyprawuje nám o zázraku, který se prý stal před jeho očima se záwojem sw. Ludmily.²⁾

W bauřliwých létech potom, we kterých nejprvé bratr Břetislawa II Bořiwoj II zbawen byl panství od Swatopluka knížete Olomauckého, po smrti pak Swatoplukowě wálčilo se o trůn mezi Bořiwojem a mladším bratrem jeho Wladislawem, který se konečně upewnil w panství, přebýwal Kosmas bezpochyby větším dílem při kostele swém w Praze, kdež jmenowitě roku 1108 byl očitým svědkem krvawého pronásledování staroslawného rodu Wršowiců od Swatopluka. Když se w těchto rozmíškách konečně roku 1110 stalo utišení na čas, zejména když se kníže Wladislaw smířil toho roku s Ottau Černým, bratrem Swatoplukowým, knížetem Olomauckým, na osobním sjezdě s ním w Týnci na Labi, odebral se Kosmas co plnomocník kapituly Pražské (missus ex parte fratrum) k témuž sjezdu, a přednesl knížeti Wladislawowi a sněmu županů stížnost na kníže Ottu, že byl kostelu Pražskému odňal trh čili tržné w Sekyři Kosteletě na Morawě blíž hradu Podiwína wyše zmíněného, kteréžto tržné byl otec Otty Černého, rovněž Otto jménem, nejmladší syn krále Wratislawa, spolu s manželkau swau darowal služebníkům sw. Wácslawa, to jest kanovníkům Pražským. Kosmas užil w žalobě své slow, že prý kníže Otto swítelnici rodičů swých, kterau by byl měl rozežžiti, zhasil. K tomu odpověděl prý kníže Otto, řka: „Já swítelnice rodičů swých nezhasínám, ale nechci, aby bylo w moci biskupa, co jest dáno wám obzwlášť. A nyní ne biskupowi ani žádné osobě, ale wám, Bohu a swatému Wácslawu slaužícím, řečený trh nawracuji.“ A tak tudíž trh ten nawrátil dobrowolně kapitule, jejíž práwo, jak wyswítá z jeho slow, byl prwé biskup proti úmyslu darowatelů potahowal na sebe.

Wyprawování toto jest prwní wyslowná zmínka o tom, že byl Kosmas členem kapituly Pražské. Z ní však patrně nenásleduje, že by se jím teprw tehdaž byl stal, a neodporuje dokonce mínění našemu, že jím byl dáwno předtím, ano že již více let byl předstaweným kapituly jakožto děkan, poněwadž práwě děkanowi náleželo na předním místě, aby práwa spolubratří swých hájil.

Roku 1117, tedy we dwaasedmdesátém roce žiwota Kosmowa zemřela manželka jeho Božetěcha, všechněch osudů jeho družka nedílná (rerum cunctarum comes indimota mearum), jak opěwuje ji weršíky wloženými do swého letopisu, udáváje den úmrtí jejího na 23 Ledna. Na žiwě byl však ještě syn jeho wyše zmíněný Zdik, jinak Jindřich, muž nepochybně již dospělého věku, a sic, jak se zdá, tehdaž ještě stawu swětského, který přežil i otce swého a stal se roku

Sancto Wenceslao famulantes kanovníci, pak by byl Kosmas co *famulantium famulus* musil býti méně než kano-wníkem. Skrownost ona w mluwení o sobě upomíná naopak spíše na známé nazýwání se papežů: *servus servorum Dei*, tak že *famulantium famulus* zdá se že práwě má znamenati předstawěného kapituly. Jest wůbec welmi nepodobné samo w sobě, žeby byl Kosmas teprw, když se takorika chýlil již ke hrobu, býwal powýšen k úřadu tak namáhawému, jakým bylo kapitulní děkanství.

²⁾ Dobrowský a Pelzel i Köpke kladau kostel tento do Prahy, ale omylem; nebo w Praze nebylo žádného kostela sw. Petra na patronátě kláštera sw. Jiří. Kosmas pak nazýwá ten kostel *ecclesiam sancti Petri apostoli, sitam in territorio* ejusdem monasterii, což neznamená w ohradě kláštera (in munitione monasterii), nýbrž na panství jeho.

1126 biskupem Olomauckým. Kosmas zmiňuje se o něm k roku 1123, we kterém Zdik spolu se županem Dluhomilem a více jinými šlechtici českými wydal se na paut do Jerusalema, na kteréžto cestě umřel mu panoše neboli náprawník jeho jménem Pertolt. Musí se z tohoto wyprawování souditi, že byl Zdik jak i otec jeho Kosmas dle rodu šlechtic dosti zámožný, a zejména držitel větších statků zemských, poněwadž jen takowý mohl sobě držeti panoše (clientes) we službě své.³⁾

Teprw we pozdních létech žiwota swého předsewzal si Kosmas sepsati dílo o dějinách českých. Pojal úmysl ten w době, když we vyšším věku snad již méně než předtím zaneprazdňowal jej weřejný žiwot a po smrti milowané choti méně zajímala ho domácnost. Prawí, že prwní knihu díla toho složil za času papeže Kalixta, totiž toho jména druhého, a za biskupa Pražského Heřmana, o němž jest wyše mluweno. Kalixtus II byl papežem od 1 Unora roku 1119 do 12 Prosince 1124, Heřman pak biskupem Pražským od roku 1099 až do 17 Září roku 1122; z čehož následuje, že musil Kosmas prwní onu knihu dokončiti w létech 1119 až 1122. Bylo pak to spíš dříve než později, poněwadž po roce 1122 zbýwala již jen tři léta žiwota Kosmowa, we kterých byl by mu snad sotwa stačil čas k sepsání obau dwau ostatních knih, jimiž se dílo jeho zawírá. Lze sobě tedy mysliti, že dopsal prwní knihu třeba již roku 1119, počaw psáti již w některém z posledních let předtím.

Kosmas wěnowal prwní tuto knihu obzwlášť wydanau mistru Gervasiowi, učenému příteli swému, kterého nazýwá arcistarostau (archigerontes). Dá se nejpodobněji ku prawdě souditi, že to byl asi tehdejší scholastikus kapituly Pražské, poněwadž k důstojenství tomu, s nímž byl spojen dohled na školy, býwali obyčejně woleni mužowé učení. Také druhau knihu wydal Kosmas obzwlášť, a wěnowal ji Klimentowi opatu kláštera Břewnowského; po sepsání pak knihy třetí wěnowal celé dílo opět jinému wrstewníku swému, Šebířowi proboštu Mělnickému. Třetí tuto knihu dowedl Kosmas nejprvé až do smrti knížete českého Wladislawa I, který zemřel dne 12 Dubna 1125. Později však učinil k ní předce ještě některé přídawky. Zmiňuje se w nich ještě i o smrti císaře Jindřicha V dne 31 Kwětna toho roku, a wyslowuje své radostné podiwění nad

³⁾ Wyprawování Kosmowo o oné pauti do Jerusalema jest takowé, žeby se doslownému jeho znění nemohlo rozuměti tak, že byl Jindřich čili Zdik, potomní biskup Olomaucký, synem jeho. Znít tak celkem: Anno dominicae incarnationis Mill. CXXIII mense Martio comes Dluhomil et Gumprecht et Gilbertus et *Henricus, qui et Zdik*, et cum eis alii Ierolimam perexerunt; ex quibus quidam mense Novembri redierunt, quidam ibi interierunt. Nam comes Dlugomil jam in revertendo VIII. Idus Julii obiit; similiter et Pertoldus cliens *Henrici filii mei* VIII. Idus Augusti moritur. Rozuměje Jindřichem synem swým Jindřicha Zdika byl by měl Kosmas dle obecných pravidel slohu hned při prwním Jindřichowi (qui et Zdik) přidati *filius meus*. Takto se musí zdáti, jako by dwa Jindřichy rozeznáwal, jednoho Jindřicha Zdika a druhého Jindřicha syna swého; při čemž by se dalo mysliti, že třeba Jindřich syn Kosmůw sám ani pauti té se neučastnil, než toliko panoše jeho Pertolt. Ale totožnost Jindřicha Zdika, potomního biskupa Olomauckého, jenž zemřel roku 1150 dne 25 Čerwna, s Jindřichem synem Kosmowým wyswítá s welkau aspoň ku prawdě podobnosti z dopisu Gotšalka, opata Želiwského, k nástupci jeho Janowi biskupu Olomauckému, kterým oznamuje jemu, že se výroční služby za duše rodičů Zdikowých konají w klášteře Želiwském od něho založeném hned od počátku toho kláštera, a sice matky jeho dne 23 Ledna, otce pak 21 Října. Tyto dni jsau však práwě dni úmrtí Božetěchy manželky Kosmowy a Kosmy samého. Zdá se tedy, že Kosmas, mluwě k roku 1123 o synu swém Jindřichowi Zdikowi, pochybil toliko proti spráwnosti slohu.

tím, že po smrti knížete Wladislawa I nepřišlo toho roku k žádnému krveprolití, jehož se bylo obáwati z rozepře o trůn mezi Soběslawem I a Ottau Černým Olomauckým. Zdá se dle toho, že psal tyto přídávky, když již rok tehdejší dosti daleko překročil přes první polowici, a že tedy tím způsobem pokračoval v díle svém až téměř do své smrti. Zemřel jest, jak poznamenal některý z prvních přepisovačů díla jeho, dne 21 Října téhož roku 1125.

Již z toho, že požíwal Kosmas důvěry tří biskupů Pražských po sobě a bylo služeb jeho od nich užíváno v důležitých potřebách jich, viděti jest, že byl muž v powolání svém schopný a nad jiné výtečný. Jak za příčinou studií svých tak na cestách, na kterých biskupy prowázel, seznámil se s cizími zeměmi. Byl v Němcích, v Lotharingii, v Italii a v Uhřích, a měl tedy širší rozhled ve světě. Wládl také znamenitau učeností dle míry onoho času. Znal se jmenowitě v latinských classicích, které netoliko četl, nýbrž tak sobě oswojil, že o tom svědčí sloh jeho. Z častého wplétání wět aneb ozdob řečí z nich wyňatých do knihy jeho jest widěti, že zejména znal Sallustia, Terentia, Horatia, Virgilia, Lukana a Juvenala, Boethia, Statia a Prudentia. Patrně zanášel se s nimi netoliko we školách, nýbrž musil se s nimi bawiti po všechen čas svého žiwota. Dílo jeho svědčí také o osobní powaze Kosmowě; neb jest tak psáno, že se w něm patrně beze všeho líčení wyráží celá letora a způsob smýšlení jeho. Kosmas jewí se nám co člověk bodré mysli, víc k veselosti než k zasmušlosti náchylný, w žertech jovialný, někdy až rozpustilý přes meze slušnosti, jinde ostře a chytře satyrický, však také we vážných věcech vážný a mužný, we všem poctivý, nábožný bez lícoměrnosti, vlasti své syn wěrný. Na čem pak při dějepisci zvláště mnoho záleží, wyslowuje on se na nejednom místě díla svého o zásadách, dle kterých se při psaní řídil, takovým způsobem, že dokazuje auplně znalost hlavních požadavků prawého dějepisectwí. Rozeznává totiž dobře bájku od prawdy historické, a pečliw jest všude oddělití jedno od druhého, udáváje, co čerpal z pauhého podání (rerum fabulosa relatione), co z písemných pamětí, které dílem wložil do svého díla, co ze slyšení od svědků hodnowěrných (quae ab his referentibus, qui viderunt, veraciter audivimus), co konečně z vlastního widění (quae ipsimet vidimus). Dějepisecké toto uwědomění powznáší Kosmu vysoko nad mnohé jak domácí tak jinozemské spisowatele toho i pozdějšího času, při kterých bylo dosti wzácné. Že při svědomitém hledání prawdy nicméně, zvláště při wyprawování o starších časích často se zmýlil, že jmenowitě udání letopočtu jest u něho přechoasto chybné, dá se wyložití z nedostatečných pramenů, z kterých wážil. I za jeho času bylo ostatně již spojeno s nebezpečenstwím, psáti nepřijemnou prawdu o mocných lidech. Kosmas stěžuje na to wyslowně w úvodu k třetí knize díla svého, která právě jedná weskrz o jeho sawěku. Z té příčiny pohřichu o mnohých věcech jemu dobře známých pomlčel, aby se uchránil škody. Kosmas nebyl také zcela prost strannosti; ale poněwadž nikdež nezapírá svého smýšlení, jest lehko poznati, komu přál více nebo méně; pročež chyba ta není dílu jeho na welkau záwadu.

Co se historické ceny kroniky Kosmowy týče, tu on sám we svém díle rozeznával dobu *báječnou* a dobu *historickou*, z nichž první zawírala w sobě čas pohanstwí, druhá pak začínala zawedením křesťanstwí w Čechách, což dle Kosmy připadlo na r. 894.

O době *báječné* rozepisuje se takto: „Tak tedy tohoto wyprawování wzal jsem začátek od prvních obywatelů země české a něco málo, co jsem zwěděl z báječného starců wyprawování, ne pro lidské chwály wyhledávání, ale by powěsti nepřišly docela w zapomenutí, jak wím a jak

umím podávám lásce všech dobrých lidí.“ Tím dáno měřítko k posauzení pohanské doby jeho letopisů, a když na jiném místě o této době Kosmas prawí: „a poněwadž tyto věci, jak se powídá, zběhly jsau se za starých časů, jsau-li prawdiwé čili neprawdiwé, zanechávám při sandu čtenáře,“ widěti zároveň z toho, že dobře wěděl, co powinností jest dějepisce a jak se k prawdě dějepisné tyto bájky mají. Ale z básnického podání některých zpráv o starých pohanských Čechách widěti, že ještě i za Kosmowych časů nalezaly se některé hmotné památky (u př. hrad Krokow, Libušín, mohyla Kazina a t. d.), s nimiž tehdejší lidé wyprawování swá o dáwných dobách předkřesťanských spojowali.

Historickau dobu kroniky své dělí Kosmas na dvě části, první z nich sahá od přijetí křtu Bořiwojem (dle Kosmy r. 894) až do nastaupení vlády knížete Břetislawa I r. 1038, druhá pak jde od tohoto léta až do r. 1125, když Kosmas letopis svůj dokončil. Za všechny zprávy doby první nechce Kosmas všude státi; prawíť sice, když byl své wyprawování o době pohanské ukončil, že psáti chce co pamětihodno tak, jak to z wyprawování hodnowěrných lidí byl seznal, ale konče knihu první a tím i dějiny této první části historické doby, uznal předce za dobro podotknauti: „hactenus acta antiquitus liber continet primus; sed quia, sicut ait b. Hieronymus, aliter visa, aliter audita, aliter narratur ficta, quae melius scimus melius et proferimus“, načež k druhé době r. 1039 začínající přecházeje dí: „nunc auxiliante deo et s. Adalberto ea fert animus dicere, quae ipsemet vidimus, vel quae ab his referentibus, qui viderunt, veraciter audivimus.“ Tedy jmenuje se wrstevníkem toho, co teprw částečně w druhé a w celé třetí knize wyprawuje.

Ale kromě wyprawování lidí hodnowěrných měl Kosmas při spisování první části doby historické (894—1038) některé písemné památky před sebau, tak jmenowitě spisy neb listiny, jež nazývá: Privilegium Moraviensis ecclesiae, Epilogus Moraviae et Bohemiae, Žiwot čili utrpení sw. Wáclawa (kn. I, kap. 15), Privilegium ecclesiae s. Georgii (kn. I, kap. 22), Privilegium Pragensis episcopatus (kn. I, kap. 34) a Žiwot čili utrpení sw. Wojtěcha (kn. I, kap. 30), jež byl sám dříve než kroniku swau psal dle Kanapariowa žiwota sw. Wojtěcha weršowaně složil (srown. Prameny dějin českých I, str. XXIII a XXIV). Není nemožno, že při práci své užil i nekrologií kostela Pražského, klášterů Swatojiřského a Břewnowského jakož i proboštwí Mělnického. Nezdá se však prawdě býti podobno, že by byl měl Reginonowu kroniku a jeho pokračowatele před sebau, poněwadž by z nich byl wzal více zpráv o Čechách do letopisu svého, než jak se tam s nimi nyní setkáváme. I zdá se, že co se w Kosmowě kronice z Reginona nalézá, teprw později tam některým přepisowatelem bylo přijato. Že jiných písemných památek Kosmas spisuje přední část doby historické kroniky své neměl, než o kterých jsme se výše zmínili, o tom svědčí i jeho letopočty, které jsau na mnoze pochybeny. Šířeji o této stránce kroniky Kosmowy pojednal Palacký (Würdigung der alten böhm. Geschichtsschreiber, str. 25—31); i nechceme opakowati tuto, co tam již bylo powědíno, spokojující se s podotknutím, že jak při wydání půwodního textu tak také i w překladu k pochybenému letu Kosmowu do hranatých závorek [ ] položíme vždy rok prawý.

Awšak i při té části Kosmowa díla, kde psal dle zpráv očitých svědků anebo dle vlastního poznání věci, rozeznáváti dlužno dvě oddělení, z nichž první, začínajíc létem 1039, podává nám wyprawování o nejbližších padesáti letech a knihu druhau kroniky Kosmowy naplňuje, druhé pak namnoze do knihy třetí padá. W prvním z oddělení právě dotčených nalezají se také mnohé poklesky jak proti správnosti chronologické tak také i proti správnému podání mnohých po-

drobností dějů. Jak jedno tak i druhé dá se omluviti tau okolností, že Kosmas skládaje své letopisy na sklonku svého života snadně mohl méně přesně podati zprávy o událostech, které se před 40, 50 a více lety byly sběhly.

Nejdokonalejší a nejspolehlivější jest třetí kniha kroniky Kosmowy, jdaucí od r. 1092—1125, a i tu můžeme říci, že čím bližší jsau události, o nichž jedná, času, když kroniku swau psal, tím zprávy jeho a úsudky v podrobnostech pravější, jistší a spolehlivější. Kosmas snažil se líčiti jakož vůbec tak i v této části díla svého pravdivě, ale nedá se zapřít, že na mnohých místech nedůvěřoval si holau pravdu oznámiti, ale že z bázně, jak výše jsme již pravili, nucena se viděl místy pravdu zamlčeti, jak toho i sám upřímně doznává.

Rukopisů, v nichž jest kronika Kosmowa, zachovalo se dosti. Freher užil při svých vydáních rukopisů dwau, Menkenem přišel v známost rukopis třetí, Dobrowský a Pelzel vydávající tyto letopisy vyčítají jich šest, Palacký v důkladném spise svém „Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber“ popisuje jich osm, Köpke věděl při svém uveřejnění Kosmy o 13 rukopisech, z nichž arcíť karlovskeho ani nespatriil. Nám kromě toho přibyl ještě jeden, tak že naše vydání Kosmy na 14 rukopisech jest založeno.

Jsau pak hlavně dva druhy rukopisů kroniky Kosmowy, které nám poskytují text dwau její recensí.

A) Recense starší zachovala se jak se zdá toliko v jednom rukopise v knihovně lipské, který z XII věku pochází a jest ze všech rukopisů nejstarší. Rukopis tento má nápis „Liber beate Marie virginis de Huysborg“ a nebyl asi příliš pozdě v dotčeném věku sepsán, což poněkud i dle toho můžeme si domysleti, že seznam papežů v něm přicházející jde jen až k papeži Hadrianovi IV t. j. až do r. 1154. Rukopis lipský nebyl základem žádnému z rukopisů jiných, které se až do našich časů zachovaly. Jsauť v něm wynechána mnohá místa, která jsau ve všech jiných, a jsau v něm některé varianty čtení, která nejsau v žádném jiném rukopise. Také v něm není žádných glos. Při vydání našem kroniky Kosmowy znamená se písmenau A znění variantů rukopisu tohoto.

S rukopisem lipským shoduje se na mnohých místech Annalista Saxo, který do letopisů svých nezřídka slovo od slova přijal zprávy kroniky Kosmowy, a to dle recense, jak ji v rukopisu lipském nalezáme. Kde se zdálo potřebí připojiti varianty z tohoto letopisce, poznamenali jsme je takto: A 1.

B) Ostatní rukopisové kroniky Kosmowy z jednoho společného zřídla se praudící ale od textu rukopisu A více se lišící jsou:

1. *Rukopis knihovny Gersdorfské v Budišíně*; psán byl na pergameně v XIII věku na 73 listech, z nichž poslední wlhkostí mnoho utrpěly. Litowati jest, že rukopis tento nezachoval se celý; neb wyříznut jest list první, na němž byla obě připsání (dedikace) Kosmowa, za listem sedmým schází půldruhého listu a od polovice kapitoly 47 knihy druhé vše až do polovičky hlavy 15 v knize třetí. V složce osmé scházejí zase dva listy, jiné dva jsou pošpiněny, a viděti, že jich již na obálku knihařem bylo užito, ostatní pak listy složky té jsau v nepravém pořádku swázány. Psán jest rukopis ten tak zvaným písmem minuskulním dosti úhledně, černidlem poněkud zarudlým, a není prost chyb. Záhlaví jsau červeně psána ale ne číslována. Místy jsau při-

dány české glossy, což přimělo Köpkeho k domění, že po ukončení prvního znění kroniky, jak je v rukopise A máme, kde glossy tyto nepřicházejí, skladatel při opětne přehlídce díla svého ie připojil, jsa na rozpacích, má-li jimi věc naznačiti anebo snad slowy jinými. Glossy ty přešly do všech rukopisů, v nichž jest kronika Kosmowa, kromě rukopisu A, kde, jak výše dotčeno, jich není. Na základě rukopisu budišinského spůsobil vydání své kroniky Kosmowy Köpke, v čemž i my jej následujeme, zároveň s ním jména vlastní dle rukopisu lipského (A) podávající. Rukopis budišinský jest s ostatními rukopisy příbuznější než s rukopisem A; nelze však twrditi, žeby některý z rukopisů těchto přímo byl opsán z rukopisu budišinského, neb jsau v něm mnohá čtení, která se v rukopisech druhých newyskytují. Nejvíce se s ním srownává

2. *Rukopis knihovny kapituly pražské* pro biskupa Jana IV z Dražice asi r. 1340—1342 psaný. Kronika Kosmowa s pokračowateli jmenuje se tu „*Prima pars chronice Bohemie*“, kronika Františka, kanovníka pražského, „*secunda pars chronice Pragensis*“. Rukopis tento pěkným welkým písmem na pergameně psaný čítá 200 listů we velikém čtverci a obsahuje následující kusy v tomto pořádku: Kanapariůw život sw. Wojtěcha, Brunonůw život sw. Wojtěcha, werše o utrpení sw. Wojtěcha, Křišťanůw život sw. Wáclawa a báby jeho sw. Lidmily, Gumpoldůw život sw. Wáclawa, jiné dva životy sw. Wáclawa (z nichž první začíná „*Crescente per orbem universum catholice religionis incremento*“, druhý pak „*Crescente fide christiana*“), kroniku Kosmowu s pokračowateli, seznam biskupů pražských až do arcibiskupa Arnošta rukau pozdější psaný, kroniku Františka kanovníka pražského a notabilia capituli (paměti kapituly) z druhé polovice věku XVII, tedy později připsané.⁴⁾

⁴⁾ Poznámky tyto znějí: A. 1667, 25 Oct. obiit Viennae redux Roma ab electione Clementis IX papae eminentissimus et reverendissimus princeps Ernestus Adalbertus cardinalis ab Harrach, archiepiscopus Pragensis. Praefuit ecclesiae Pragensi annis 44. Sepultus est Viennae in cripta familiae. Intellecta morte illius obsignavit ven. capitulum cubicula in domo archiepiscopali et inchoavit administrationem tam in spiritualibus quam in temporalibus. Quidam ex proceribus regni conabantur capitulo eripere administrationem temporalem; tandem rationes gestae oeconomiae in bonis archiepiscopalibus sibi a capitulo exhiberi ulebant; sed ven. capitulum ad caesarem provocavit et defensum fuit.

Sede vacante electus est a venerabili capitulo in vicarium generalem reverendissimus dominus, d. Sebastianus Sbraslauský, decanus ecclesiae metropolitanae.

Administratores bonorum archiepiscopaliū electi fuerunt rev. d. Thomas Pessina de Czechorod s. metr. eccl. scholasticus et rev. d. Joannes Bock de Munggau ad s. Vitum canonicus, inspector domus archiepiscopalis deputatus fuit rev. d. Christianus Pfalz s. theol. doctor, canonicus et concionator germanicus ad s. Vitum. Testamentum pie defuncti eminentissimi cardinalis ab Harrach in capitulo fuit promulgatum et ab eodem capitulo confirmatum. Heres cuivis canonico obtulit 100 imperiales.

Ven. Lohelius archiepiscopus, antea episcopus Sebastiensis, constitutus a Paulo V pontifice ad instantiam Mathiae regis coadjutor in temporalibus et spiritualibus Caroli a Lamberg, nominati archiepiscopi Pragensis, patientis quendam mentis defectum: capitulum tamen Pragense toto Caroli tempore mente moti usque ad concessam Lohelio coadjutoriam in spiritualibus et temporalibus administrabat sedem archiepiscopalem. Data est administratio Lohelio a. 1612 pridie idus Maii.

A. 1668 die ultima Maii post quatuordecim epilepticos paroxismos praesentissimus sibi inter 10 et 11 horam pie in domino obiit Joannes Guilielmus comes de Kolowrat, archiepiscopus Pragensis, in civitate Brunensi. Lucerna ista ecclesiae prius quam super candelabrum poneretur, extincta est.

Kronika Františka kanovníka Pražského, začínající listem 150 a jdoucí až na list 185, jest psána rukau jinou než životy svatých a letopis Kosmy s pokračovateli, ale s onou současnou, a poněvadž iniciálky jak v části první tak i v této druhé rukopisu jsou nade vši pochybnost umělcem jedním dělány, nemůže býti pochybnost, že rukopis podán byl biskupovi Janovi v té způsobě, jak leží nyní před námi. O osudech jeho po smrti biskupa Jana víme jen tolik, co na první straně prvního listu rukau z počátku XVI věku napsáno, kde stojí: Liber ex bibliotheca castri...; jméno hradu jest vyškrábáno a místo toho a přetrženého slova castri jest pozdější rukau připsáno: Capituli metrop. Pragensis. Pod tím pak dále stojí: Anno salutis fluente 1535 in die s. Viti martyr is acceptus est. Na druhé straně pak téhož prvního listu dovidáme se, že rukopis tento získán Pontanem z Braitenberka a jím se dostal kapitule pražské.⁵⁾ Rukopis kapituly pražské jest nejpříbuznější rukopisu budišinskému, s nímž jedině se v mnohých čteních jak dobrých tak i nesprávných srovnává, jimi od ostatních se liše; má však tu zvláštnost, že při některých letech jsou kratičké poznámky, nemající arciž žádné zvláštní historické ceny, které zajisté od Kosmy nepocházejí, ale od pozdějšího přepisovatele některého z nějaké na ten čas nám neznámé kroniky do textu Kosmova pojaty byly. Jsou to zvláště zprávy k l. 1008, 1011, 1014, 1015, 1026, 1032, 1041, 1053, 1061, 1081, 1084.

2a. *Rukopis lobkowické knihovny v Raudnici* z věku XV, na papíře psaný. Rukopis tento, v němž se i první pokračovatel Kosmy nalézají, objevil r. 1826 Palacký a podal z něho důležitější varianty ve spise již často jmenovaném (*Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber* str. 13—15). Rukopis raudnický srovnává se nejvíce s kapitulním, ale není opsán z tohoto posledního; neboť má některé zprávy, které v kapitulním nejsou. Laskavosti p. bibl. Maxm. Dvořáka děkujeme to, že jsme jej mohli užiti při vydání našem u větší míře, než jak se to posud stalo.

2aa. *Rukopis knihovny fürstenberské v Donaueschingen* na papíře čistě psaný ku konci věku XV. Obsahuje kromě Kosmy a všech pokračovatelů, jak je máme v rukopise kapitulním, také první knihu kroniky Petra, opata zbraslavského. Že rukopis tento byl v Čechách psán, dokazují na mnohých místech české glossy k věci samé ani nenáležející, ale jen písařem dle

A. 1668 die 20 Julii accepit capitulum Pragense literas ab imperatore Leopoldo I^o sub Hartwigio comite de Nostitz, supremo regni Bohemiae cancellario, ut administrationem temporalem archiepiscopatus tradat Mathaeo Ferdinando, nominato archiepiscopo Pragensi nec dum a sede pontificia confirmato. Quod idem Mathaeus nominatus archiepiscopus valde ursit et capitulo persuadere conabatur.

A. 1669 die s. Adalberti, quae erat 24 Aprilis, Mathaeus archiepiscopus voluit per vim habere, ut in introductione sua in residentiam archiepiscopalem abbates monachi praecedant capitulum metropolitanum, vel saltem commixti eant cum capitulo, contra antiquissimam canonibus et consuetudine probatam praerogativam capitulorum cathedralium. At protestatum est contra hunc monachismum cum solemnibus effectibus.

A. 1674 idem Mathaeus archiepiscopus post obitum Wenceslai Coelestini praepositi volebat sibi arrogare praesentiam in electione praepositi. Huic novitati acriter resistente Thoma Pessina decano et toto capitulo saltem electionis diem dicere et praesentationem electi pro confirmatione sollicitabat, sed capitulum solemnibus forma protestatum est et antiquum jus manutenuit.

⁵⁾ Jest tu vlastní rukau Pontana z Braitenberka poznamenáno: Recuperata a me Georgio Barth. Pontano a Braitenberg, metr. ecclesiae huius Prag. praeposito a. 1597.

okamžitého nápadu přidané. Rukopis tento blíží se nejvíce rukopisu předešlému, ačkoli nelze říci, žeby z něho byl zrovna opsán býval. Rukopis tento byl zapůjčen J. Jasností p. knížetem z Fürstenberka Museu král. Českého, kde jsme jej k vydání našemu srovnali.

2b. *Rukopis knihovny kláštera Břevnowského* na papíře v druhé polovici XVI století psaný. Ačkoli rukopis tento poměrně jest pozdní, zasluhuje předce povšimnutí, poněvadž v něm více dobrých čtení se nalézají. I není pochybnost, že opsán z některého velmi starého, nyní již neznámého rukopisu, jak o tom způsob psaní vlastní jména svědčí. Kromě všech tří kněh obsahuje rukopis břevnowský i pokračování Kosmy kanovníka vyšehradského až téměř do konce, máe nápis: Paralipomena Cosmae a monacho quodam, ut apparet, descripta. Jen konec zprávy letopisce tohoto od slov Theobaldum et Henricum — in saecula saeculorum amen nedostává se. Byl to poslední arch opisů a ztratil se bezpochyby ještě před svázáním rukopisu. Text letopisce vyšehradského jest psán rukau jinou než text letopisu Kosmova. Tatáž osoba, která přepsala pokračovatele vyšehradského, srovnala mimo to i kroniku Kosmovu s některým druhým starším rukopisem, jak poznámky postranní o tom svědčí. Rukopis břevnowský jest nejvíce příbuzný rukopisu kapitulnímu, ale není opsán z něho, poněvadž mnohými i lepšími čteními se od něho liší. Při vydání tomto srovnali jsme rukopis břevnowský znova.

3. *Rukopis štokholmský* z XIII věku na pergameně velmi skvěle psaný. Jest to onen rukopis, jež ve Švédsku nazývají rukopisem obrowským (codex gyganteus), poněvadž má přes půldruhého lokte dlouhé listy. Rukopis ten sepsán byl pro klášter Podlažický, přešel v držení kláštera Sedleckého, pak kláštera Břevnowského, od r. 1594 byl na hradě Pražském, odkud jej Švédové l. 1648 s mnohými jinými uměleckými a literárními poklady českými do vlasti své zavezli. Dle rukopisu toho způsobil Freher své druhé vydání kroniky Kosmovy, jak se o tom Dobrowský, srovnáv vydání to s rukopisem, dostatečně přesvědčil. Píše o tom Freher v dedikaci své k panu Wokovi z Rosenberka: Hunc quoque fructum bohemicum et polonicum itineris, lustrum superiore principis mei missu suscepti, tulisse gaudeo, quod dum in regia urbe Praga diversor, memorabile istud monumentum indigenae vetustatis in manus meas bona fortuna detulit, cuius particulam cum Bohemicis meis vulgari in laude ponebam, utinam aequae mendis naevisque liberum. Quamvis autem unico exemplari nitendum esset, eoque non felicissima manu e veteribus membranis descripto: dedi tamen diligenti relectione operam, ut detergeret maculis, quantum hoc quidem tempore licebat, aequi lectoris oculos quam minimum offendere posset: daturus etiam porro magis, si quis me publicae utilitatis studiosus, quod spero, aliis exemplaribus iuvare voluerit.

3a. *Rukopis c. k. dvorní knihovny vídeňské č. 7391* na papíře jest přepis kroniky Kosmovy ve věku XVI z rukopisu předešlého učiněný.

4. *Rukopis pergamenový král. knihovny v Drážďanech* znamenán I, 43. O rukopisu tom zvěděl skrze Jiřího Fabricia Lupáč, pak Menken, též Dobrowský a Pelzel, kteří napsání jeho kladli do XIII stol., ač ráz písma rukopisu toho nám spíše k věku XII ukazuje. Písmo rukopisu jest velmi pěkné, iniciálky barvami malované, zkratek jest málo. Zvláštní cenu má rukopis tento vkládáním zpráv do kroniky Kosmovy, a pokračováním jí od nějakého mnicha, který žil kolem polovice věku XII v klášteře Sázavském, o nichž později širě pojednáme. Kapitoly textu jsou naznačeny písmem červeným, ale nejsou počítány, text sám má mnohá výborná čtení. Za zvlášť-

nost rukopisu tohoto podotýkáme, že přidává jmena u př. knížat, králů, biskupů a p., kde toho nebylo potřebí a kde jich jiné rukopisy také nemají. Rukopis drážďanský není opsán ze žádného rukopisu, o nichž jsme výše jednali, nejvíce se blíží rukopisu štokholmskému.

4a. Rukopis pergamenový c. k. dworní bibl. vídeňské č. 1544 jest opis XIII věku z rukopisu drážďanského, učiněný, jak se zdá, v klášteře Milevském. W XV věku dostal se do kláštera Strahovského, později se dostal Jezuitům. Roku 1780 daroval jej rytíř Wokoun c. k. dworní knihovně vídeňské.

Kromě rukopisů Kosmy tuto vyčtených zachovalo se jich ještě několik necelých. Jsouť jak tuto následují:

5. *Rukopis moravského Musea w Brně* na papíře w XV věku psaný. Rukopis tento nalezl r. 1819 Meinert we farním kostele w Moravské Třebowě. Kosmowa kronika jest tu na mnohých místech zkrácena, privilegia jinde do textu přijatá jsau wynechána anebo jen zkráceně podána; některé zprávy scházejí docela.

6. *Rukopis karlofský* na papíře ku konci věku XIV neb na počátku věku XV psaný, nyní w arcibiskupské knihovně w Praze chovaný. Z rukopisu tohoto učinil si přepis Pitter. Pitter praví, že byl r. 1465 dán kanovníkům sw. Augustina na Karlově; odkud se toho dozvěděl, neumíme powěditi, w rukopisu o tom není zmínky žádné. Taktéž neumíme vysvětliti, jakým způsobem se dostal z Karlova do arcibiskupské bibliotéky. Že však rukopis knihovny arcibiskupské s karlofským jest identický, viděti z toho, že w rukopise knihovny arcibiskupské při r. 1009 jest poznámka A. dominicae incarnationis M^oIX^o coenobium s. Procopii fundatum est, jaká se i w rukopisu karlofském nalézá, a že, kde jsau zprávy týkající se r. 1086, list taktéž jest vytržen jako w rukopise karlofském, jak o tom zmínku činí Palacký (Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber str. 15). Rukopis tento čítá 80 listů; na prvních 48 jest kronika Martina Polského (Martinus Polonus), od listu 49 do listu 79 jest kronika Kosmowa, a sice až do listu 69 psána rukau původní, což jde až do kapitoly 36 knihy druhé, z níž jen slova: nomine sui patruí Bolezlav est vocatus scházejí. Tuto se ztratily tuším dva listy, obsahující výše dotčená slova, kapitolu 37, 38 a z 39 asi $\frac{2}{3}$ až po slova: provocat umbra caudae suae de antro. Quos ut, kterážto mezeru vyplněna byla r. 1751 přičiněním se Wokauna na třech listech z rukopisu kapituluního. Potom jest list 73 zase z rukopisu původního, obsahující kroniky Kosmowy druhé knihy kapitolu 39 od slow: viderunt nostrates, inconsulti homines až k slowům ingressus est cum exercitu Moraviam, ut eum similiter expelleret de provincia, quae sibi sorte ac funiculo hereditatis et... kapitoly 43; ostatek pak až ku konci knihy druhé dopsáno opět tau rukau, která první mezeru vyplnila. Zdá se, že snad již původně jen dvě knihy kroniky Kosmowy byly tu opsány. Text rukopisu karlofského blíží se nejvíce textu rukopisu budišínského, ačkoliw má i některá čtení, která jen w rukopisu lipském přicházejí.

7. *Rukopis štrasburský* na pergameně we věku XII neb s počátku věku XIII psaný čítá toliko 14 listů a šel jen do r. 1086. Dle rukopisu tohoto spůsobil Freher své první vydání kroniky Kosmowy r. 1602, a to jak viděti dosti správně. Později byl rukopis tento velmi zmrzačen, tak že se z něho zachovaly z knihy první toliko kapitoly 1—15, 21—23 a z knihy druhé kapitoly 37 a 38. R. 1870 shořel rukopis ten zároveň s celau knihovnou štrasburskau.

7a. *Rukopis knihovny mnichowské* na papíře we věku XV psaný. Jest rovněž velmi kusý; obsahuje z knihy první kapitoly 1—19 kromě zpráv o letech 895—929, kap. 21—26, 29—31 až k slowům: eo anno fuit pascha 7 kal. Maii. Potom následuje ještě známá podvržená bulla o založení kostela vyšehradského, ostatní pak vše schází. Konečně

8. *Rukopis Musea českého*, až do r. 1846 na děkanství w Budějovicích chovaný, odkudž do knihovny musejní byl darován. Ruk. musejní psán jest na papíře s počátku věku XV, čítá 132 popsaných listůw, z nichž prvních 12 naplňují dva latinské traktáty obsahu lékařského. Na 13 listu počíná kronika Kosmowa jdouc až na list 72, načež až k listu 123 pokračowatelowě následují; poslední listy naplňují výpisky dějepisu českého se týkající z rozličných kronik snešené, k čemuž se potom na konci ještě jiné pozdější přípisky obsahu historického i nehistorického připojují. Rukopis musejní srownává se nejvíce s rukopisem raudnickým, ano dělí i jako tento kroniku Kosmowu na čtyry knihy tím způsobem, že třetí kniha končí slowy: Sit libri finis, nostri ducis est ubi finis (kn. III, kap. 59), načež následuje nápis: Incipit prologus in quartum librum cronicae Bohemorum, editus a decano Pragensi dicto Cosma, et cetera. K této čtvrté knize připojen první pokračowatel Kosmůw; i může se spíše říci, že první pokračowatel Kosmůw s posledními čtyřmi kapitolami třetí knihy Kosmowy činí čtvrtou knihu letopisu Kosmowa dle rozdělení rukopisu raudnického a musejního.

Rukopis tento známe jen z popsání K. J. Erbena: Rukopis musejní letopisů Kosmových a jeho pokračowatelů (Časop. Česk. Mus. z r. 1847, str. 171, 235 a násl.); neb na ten čas nebyl w knihovně musejní k nalezení. Dle popsání toho jest rukopis tento dosti nesprávný. Erben srownal rukopis musejní s vydáním Pelzla a Dobrowského kroniky Kosmowy, znamená .si odchylky do svého exempláře dotčeného vydání, jichž jsme i při vydání našem užili. Bohužel stalo se však podrobnější srownání teprw při pokračowatelích Kosmy, při kronice Kosmowě samé přijaty jen odchylky nápadnější, a tak se jen s těmi co varianty musíme spokojiti.

Wydání tiskem dočkala se kronika Kosmowa následujících:

1. *Markward Freher* vydal w publikaci své: „Rerum Bohemicarum antiqui scriptores aliquot insignes, partim hactenus incogniti“ kroniku Kosmowu w Hanowě r. 1602, končí však již r. 1086 se slowy vita, laus, victoria, tak že ani celé druhé knihy nedokončil.

2. *Druhé vydání kroniky Kosmowy* spůsobil též Freher r. 1607 a to všech tří kněh z rukopisu nyní štokholmského, jak se Dobrowský o tom srownáním svým vydání toho s rukopisem právě jmenovaným přesvědčil. Freher, maje opis méně správný, nemohl se uhnouti we vydání svým rozmanitým pokleskům, jež více méně přidati dlužno na wrub opisowatele, na něhož Freher sám zi stěžuje. Zvláště porušena jsou vlastní jmena.

3. *Třetí vydání Freherowo* z r. 1620 jest totéž jako druhé, opatřené jen novým titulním listem.

4. *Menke* přijal do prvního dílu svých „Scriptores rerum Germanicarum, praecipue Saxonicarum“ také kroniku Kosmowu, dada pauze otisknouti text druhého vydání Freherowa. Krist. Boh. Schwarz, professor w Altdorfu, srownal zprávy Kosmowy s jinými starými letopisci německými, opatřil vydání to příhodnými poznámkami. We třetím pak díle své publikace právě zmíněné uweřejnil některá čtení a přídawky mnicha Sázawského z rukopisu drážďanského.

5. Welmi dobré vydání kroniky Kosmowy Pelzelem a Dobrowským r. 1783 způsobené w prvním dílu sbírky: Scriptores rerum Bohemicarum zakládá se na rukopisu kapitulním; ale i k rukopisům drážďanskému, břewnowskému a wídeňskému přihlíženo vydawateli welmi swědomitě. Pelzel a Dobrowský vydali nejen Kosmu, ale i jeho pokračowatele a sice w takowém pořádku, jak je našli w rukopisu pražské kapitoly.

6. Šesté konečně vydání kroniky Kosmowy jest Köpkem učiněno w Pertzowě slavné historické publikaci: „Monumenta Germaniae historica“, w dílu XI (Script. IX). Vydání toto, zakládajíc se nejvíce na rukopisu budišínském, jest nejlepší ze všech předešlých. Neboť přihlíží se w něm nejen k největšímu počtu rukopisů, tak že mohl se podati text w skutku dokonalý, ale opatřeno jest i důkladnými poznámkami, jichž arcit snad místy více než potřebno. O Köpkově způsobu vydání pokračowatelů jakož i o vydání samém promluvíme šířeji, až se k nim dostaneme.

7. Sedmé vydání kroniky Kosmowy jest v 166 díle publikace Migneovy: Patrologiae cursus completus, kteréžto publikace však w Praze není, tak že jsme vydání toho ani neviděli. Došlé nás zprávy o vydání tom naznačují je co otisk vydání Köpkowa, a to co otisk nedosti správný.

W tomto vydání Kosmy drželi jsme se hlavně textu Köpkem upraveného, srownali jsme jej však ještě jednau se všemi rukopisy, kterých Köpke sám bezprostředně neužil, jakož i s těmi, které posud známy nebyly. Jsau to jmenowitě rukopisy kapitulní, břewnowský, raudnický, donaueschinský, brněnský a karlowský (arcibiskupský) a musejní, jak dalece jej w Erbenowě srownání máme před sebou. Jestli nějakého zdokonalení vydání naše při tom došlo, nechť posaudí naši čtenářowé sami.

Konečně podotýkáme jen ještě, že přídawky, které se pozdějšími přepisowateli dostaly do kroniky Kosmowy (srowněj o tom Palackého Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber str. 16—20) dali jsme wytisknouti we vydání našem písmem drobnějším a že všecy přídawky naše a oprawy w textu wložili jsme do hranatých závorek [ ].

A tak již odewzdáváme letopis praotce dějepisectwí českého do rukau našeho vlasteneckého obecnstwa, daufajíce, že se tím poslauží i dějepisnému wědeckému badání našemu i že potěšení způsobíme širším kruhům čtenářstwa našeho, které učic se tu znáti jak cnosti tak i chyby předkůw swých, následowati bude prwní a wystříhá se druhých ku zdaru a blahu národa našeho.

W Praze w kwětnu r. 1873.

Dr. Jos. Emler.

W. Wl. Tomek.

Incipit prologus ad Severum, Melnicensem¹⁾ praepositum²⁾.

Domno³⁾ Melnicensis⁴⁾ ecclesiae praeposito Severo⁵⁾, tam litterali scientia⁶⁾ quam spirituali intelligentia praedito, Cosmas, Pragensis ecclesiae solo nomine decanus, post huius vitae stadium in coelesti regno bravium. Quanta mentis meae devotione ac dilectione vestrae paternitati⁷⁾ substernor, Deum testor, eloqui nequeo. Neque enim est magna dilectio, quam humana comprehendit ratio. Dilectio enim vera nichil proprium, nichil secretum aut occultum habere quit⁸⁾, quod non ei⁹⁾ promat, quem sincero affectu diligit. Ea mihi nisi affuisset¹⁰⁾, nequaquam tantae auctoritatis viro haec mea senilia deliramenta offere praesumpsissem. Quaerens enim quaesivi, quid iocundum, quid ociosum vobis offerem: set nichil tam ridiculosum quam opusculum meum inveni. Si enim suaviter ridemus, cum aliquem offendi pede ad lapidem videmus, quot in hoc¹¹⁾ opere meas offensiones, quot grammaticae artis synalimphas videbitis; de quibus si per¹²⁾ singula ridere velitis, ultra modum potestis uti proprietate hominis.¹³⁾ Sive¹⁴⁾ enim vobis soli hae seniles nugae placeant sive displiceant, rogo ne tercius eas oculus¹⁵⁾ videat¹⁶⁾.

Item ad magistrum Gervasium praefacio operis¹⁷⁾ subsequentis¹⁸⁾.

Liberalium artium quibusque studiis pleniter inbuto, et omnimodae¹⁹⁾ scientiae sapientia delibuto²⁰⁾, archigerontae Gervasio, Cosmas,

Počíná se předmluva ku proboštowi Šebířowi.

Panu Šebířowi, proboštu kostela Mělnického, jak literním uměním tak duchovní wědomostí nadanému, Kosmas kostela Pražského toliko dle jména děkan. Po běhu tohoto života w nebeském království odplata. Jakau oddanosti myslím a jakau láskau otcowstwi Wašemu podroben jsem, Bůh wi, nemohu wyslowiti. Neb ani není welké milování, jež obsáhne lidské rozumění. Prawémuf milování nelze jest míti ničeho zvláštního, ničeho tajného nebo skrytého, jehož by tomu nezjewilo, jež upřímnau láskau miluje. Kdyby jeho při mně nebylo, nikterak bych se byl neopowázil muži takové vážnosti wěnowati tyto mé starcowské hlauposti. Nebo hledaje hledal jsem, co bych příjemného, co bych zábavného Wám obětowal; ale nenalezl jsem ničeho tak směšného jak mé dilečko. Jestliže se rádi zasmějeme, když uvidíme někoho naraziti nohau o kámen, kolikoz mých uwidíte w tomto díle naražení, kolikoz umění mluwnického změtení! Kterýmžto budete-li se jednomu každému chtíti smáti, budete moci přes míru užiti vlastnosti člověka. Však ať se Wám tyto starcowské frašky libí neb nelíbí, prosím aby jich třetí oko nespatriło.

Opět k mistru Gervasiowi předmluva následujícího díla.

Swobodných umění všelikým učením docela napojenému a maudrostí weškerého druhu wědění pomazanému arcistarostowi Gervasiowi, Kosmas,

¹⁾ Nemá 2, 4, 4a. — ²⁾ ad pr. Meln. 2a, 2aa. Cosmae, Pragensis decani, prologus in chronicam Boemorum ad Severum praepositum 3. Incipit prohemium in cronicam Bohemorum 5. Incipit prologus in chronicam Boemorum 7. prologus libri Boemorum 7a. — ³⁾ Domino Seuero Meln. e. pr. 2aa. Domino et uero 2b. — ⁴⁾ Mylocensis 4a. — ⁵⁾ Sereno 8. — ⁶⁾ nemá 5, 7. — ⁷⁾ Tak všecy; jen A a 1 fraternitati. — ⁸⁾ habet místo h. q. 6. — ⁹⁾ nemá 6. — ¹⁰⁾ affuissent 4, 4a. — ¹¹⁾ Tak A, 6, 1, 2a, 2aa, 4; ostatní nemají hoc. — ¹²⁾ nemá 7. — ¹³⁾ Tu dokládají ruk. 2, 2aa ul', což se má čísti vale neb valet; uel 2b. — ¹⁴⁾ Vel sive vobis enim soli 7. — ¹⁵⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁶⁾ Tu dodává Valet 4, 4a. — ¹⁷⁾ corporis 8. — ¹⁸⁾ op. subseq. nemá 4. — ¹⁹⁾ omnino de 4, 4a. — ²⁰⁾ inbuto A.

quod dicitur, haut dici dignus, Deo tamen et sancto Wenceslao¹⁾ famulantium famulus, debite orationis munus et mutuae delectionis pignus. Cum acceperis²⁾ hanc scedulam³⁾, scias⁴⁾, quod tibi transmiserim Boemorum chronicam, quam ego nullo gramaticae artis lepore politam, set simpliciter et vix latialiter digestam, tuae prudentiae singulari examinandam deliberavi, quatinus tuo sagaci iudicio aut omnino abiciatur, ne a quoquam legatur: aut si legi adiudicatur, lima tuae examinationis ad unguem prius elimitur, aut potius, quod magis rogo, per te ex intergo lacialius⁵⁾ enucleetur⁶⁾. Nam id solum opere precium duxi in meo opere, ut vel tu, cui a Deo collata est sapientia, vel⁷⁾ alii potiores sapientia⁸⁾ vel scientia, sicut Virgilius habuit Troiae excidia⁹⁾, et Stacius Aeacida¹⁰⁾, ita ipsi hoc meum opus habeant pro materia, quo et suam scientiam posteris notificent, et nomen sibi memoriale¹¹⁾ in secula magnificent. Igitur huius narrationis sumpsit exordium a primis incolis terrae Boemorum¹²⁾, et perpauca, quae didici senum fabulosa relatione, non humanae laudis ambitione, set ne omnino tradantur¹³⁾ relata oblivioni, pro posse et nosse pando omnium bonorum dilectioni. Bonis et¹⁴⁾ peritis semper placere cupio¹⁵⁾; idiotis autem et discolis displicere non pertimesco. Scio enim non nullos affore aemulos, et eos emori¹⁶⁾ risu subsannationis cum viderint scema¹⁷⁾ huius operationis; qui tantummodo docti sunt aliis derogare, et ipsi per se nichil boni¹⁸⁾ sapiunt erogare. De talibus canit propheta: sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nesciunt.¹⁹⁾ Hii namque ea solummodo lynceis oculis²⁰⁾ inspiciunt²¹⁾, et in corde suo, velut in²²⁾ adamante, figunt memoriter, quae dicta sunt inproprie, aut ubi mens mea dormitans titubavit. Quid mirum? Quandoque bonus dormitat Homerus²³⁾. Horum ergo²⁴⁾ nec invidiosis derogationibus perterreor, nec yro-

což slowe nehodný slauti, Bohu však a sw. Wáclawu slaužících sluba, powinné modlitby dar a vzájemné lásky znamení. Když obdržíš tento listek, věz, že jsem ti zaslal letopis Čechů, který jsem já žádnau lepostí mluwnického umění neuhlazený, leč sprostě a sotwa po latinsku složený, tvé zvláštní opatrnosti ke zkaušení ustanovil, aby dle twého důwtipného úsudku buď dokonce byl zahozen, by ho nikdo nečetl, buď, jestližeby usauzeno bylo jej čisti, aby pilnikem twého zkaušení prvé dočista byl wypilován, neb raději, čeho wice žádám, od tebe docela znowu lepší latinau wyložen. Neb to jen zdálo se mi za to státi při mém dile, abys buď ty, jemuž od Boha udělena jest maudrost, nebo aby jiní maudřejší neb umělejší, tak jako měl Virgilius zkázu Troje a Statius Aeakowice, toto mé dílo měli za látku, by umění své budaucím ukázali a jméno sobě památné na věky oslawili.

Tak tedy tohoto wyprawování wzal jsem začátek od prvních obywatelů země české, a něco málo, co jsem zwěděl z báječného starců wyprawování, ne pro lidské chwały vyhledávání, ale aby powěsti nepřišly docela w zapomnutí, jak wim a jak umím, podávám lásce všech dobrých lidí. Neb dobrým a zkušeným vždy taužím se zalíbiti; ale newědomým a nekázaným nedbám se nelíbiti. Wím, že budau někteří záwistníci, a ti že pojdu smíchem aušklebným, jak spatří složení díla tohoto okem svým; kteřížto jen znají jiným ujímati, ale sami ze sebe ničeho dobrého neumějí wydati. O takových praví prorok: maudří jsau, aby činili zlé; dobře však činiti neumějí. Ti totiž jen na to ostrowidowýma očima hledí a to w srdeci svém jako w diamantu pro paměť uloží, co jest řečeno nepravě, nebo při čem duch můj dřímaje pochybil. Což diwného? někdy i dobrý Homerus podřímá. Já se ani jejich záwistiwým utrhowáním neohrozím, ani ironickým pochlebowáním

¹⁾ Wenceslao 6, 2b, 4, 4a. — ²⁾ accipi: s A, acciperis 6. — ³⁾ cedulam 6, 2, 2aa; schedulam 2b. — ⁴⁾ scito 2b, 3, 4a, 7. — ⁵⁾ latialius A, lacialius 6. — ⁶⁾ enucleetur A; tak také měl 6, ale po straně jest opraveno enucleetur. — ⁷⁾ et 4a. — ⁸⁾ sap. vel mají jen A a 1. — ⁹⁾ eacidia A. — ¹⁰⁾ Eacidia 2aa. — ¹¹⁾ mortale A. — ¹²⁾ Boemiorum A. — ¹³⁾ tradatur 6, tr. dicta rel. 2aa. — ¹⁴⁾ Tak jen A, 6, 1; ostatní však Bonis enim. — ¹⁵⁾ Tak A, 6, 1, 2aa; ostatní glisco. — ¹⁶⁾ mori 2. — ¹⁷⁾ schema 2b; scemata 4, 4a. — ¹⁸⁾ nemají A, 6, 1. — ¹⁹⁾ Jerem. 4, 22. — ²⁰⁾ Hor. Serm. I, 2, 90. — ²¹⁾ aspiciunt 4. — ²²⁾ nemá 2aa. — ²³⁾ Hor. epist. ad Pisones 359. — ²⁴⁾ ego 2, 2b, 2aa; g A, 6.

nicis adulationibus permulceor: qui volunt, legant, qui nolunt, abiciant. Tu autem, frater karissime¹⁾, si me tuum amicum diligis, si meis precibus tangeris, praecinge lumbos mentis et accipe in manum rasorium²⁾, calcem et calammum, ut quod superest radas, et quod non est desuper addas, in proprie dicta proprietate muta³⁾; ut sic mea inscientia⁴⁾ tua sublevetur⁵⁾ facetia. Non enim ab amico corrigi erubesco, qui etiam ab inimicis⁶⁾ nimio affectu emendari exposco. Continet autem hic liber primus Boemorum gesta, prout mihi scire licuit, digesta usque ad tempora primi Bracislavi⁷⁾, filii ducis Odalrici⁸⁾. Annos autem⁹⁾ dominicae incarnationis idcirco a temporibus Borivoy¹⁰⁾ primi ducis catholici ordinare coepi, quia in¹¹⁾ initio huius libri nec fingere volui nec cronicam reperire potui, ut, quando vel quibus gesta sint temporibus scirem, quae ad praesens recitabis in sequentibus. Vale et tuo iussu aut me ad cetera evolvenda praecingam, aut ibi gradum sistam et meis ineptis modum figam coeptis.

Vive, vale, mea ne rennues optata, set imple. Est autem haec chronica¹²⁾ composita regnante quarto Heinricho, Romano¹³⁾ imperatore, et gubernante sanctam ecclesiam dei papa Kalisto¹⁴⁾ sub temporibus¹⁵⁾ ducis Boemorum Wladizlay¹⁶⁾, simul et praesulis Pragensis ecclesiae Hermani, ut in sequentibus datur omnibus scire volentibus, quibus sint acta annis Christi vel indictionibus.

Incipit primus libellus in chronicam Boemorum, quam composuit Cosmas Pragensis ecclesiae decanus.¹⁷⁾

1. Post diluvii effusionem, post virorum maligna mente turrim aedificantium confusionem, humanum genus, quod tum¹⁸⁾ fere constabat in

neukoim; kdo chce, ať čte, kdo nechce, ať odhodí. Ale ty, bratře rozmilý, jestli mě co přítele svého miluješ, jestli tě prosba má dotýká, opásej bedra mysli své, a wezmi do ruky škrabátko, kámen a péro, abys, co jest zbytečného, vyškrabal, a co není, k tomu přidal; co jest newlastně powěděno, to dle vlastnosti změň, by tak má neumělost byla naprawena twau wtípností. Neb se neostýchám býti kárán od přítele, ano s welkau tauhau přeji si býti opraven i od nepřitele. Obsahuje pak tato prwní kniha děje české, pokud jsem o nich mohl zwěděti, složené až do času prwního Břetislawa, syna knížete Oldřicha. Léta pak od wtělení božího proto jsem začal klásti od časů Bořiwoje, prwního knížete katolického, že jsem na začátku této knihy wymyšletí nechtěl a letopisu nalézti jsem nemohl, abych zwěděl, kdy neb za kterých časů stalo se, co nyní čisti budeš, jak následuje. Měj se dobře, a dle twého slova buď se dám do spisování ostatku, nebo tam přestanu, a miru wytknu mému počínu nejapnému.

Žiw buď, zdráv buď, mých nezapud' přání, ale splň je.

Jest pak tento letopis složen za panování Jindřicha čtvrtého cisaře Římského a za sprawování swatě cirkwe Boží papežem Kalixtem, za časů knížete českého Wladislawa a biskupa kostela Pražského Heřmana, jak se w následujícím udává všem zwěděti chtícím, kterých let Kristových se co stalo neb kterých indikcí.

Počínají se prwní knížky letopisu českého, jež složil Kosmas dekan Pražského kostela.

1. Po wylití potopy světa, po zmatení lidí, kteří we zlém úmyslu svém stawěli wěž, pokolení lidské, tehdáž asi ze 72 mužských se

¹⁾ charissime 2b. — ²⁾ rosarium 7. — ³⁾ mutam A. — ⁴⁾ inscitia všecy kromě A a 1. — ⁵⁾ subvehatur 4, 4a. — ⁶⁾ Tak Freh; amico 4, 4a; amicis ostatní. — ⁷⁾ Bracislai 6, 4, 4a; Bracislaij 2aa; Brzeczislavi 2; Bracislavi 2b, 7a; Bratizlavi 7. — ⁸⁾ Tak A a 2; Udaldrici 2b, 7; Oalrici 3; Odalrici s u nad O ještě 4, 4a; Udaldrici 7a, a tak též i 6, jen že nad V jest o ještě napsáno. — ⁹⁾ anno igitur 2aa; anno autem 2. — ¹⁰⁾ Tak A, 1, 2b; Boriwoi 4; Boriwoy 4a; Boriwoii 7; Borivoi 7a; Borziwoyii 2. — ¹¹⁾ nemá 2aa. — ¹²⁾ cronica 6, 2, 2a, 2aa, 2b. — ¹³⁾ Romanorum imp. 3, 4a, 7. — ¹⁴⁾ Calixto A, 2, 2aa, 2b; p. K. nemá 4, 4a. — ¹⁵⁾ temporibus 2b, 3, 4a, 7. — ¹⁶⁾ Wladizlai 6; Wladizlay 2b; Wladislai 2. — ¹⁷⁾ libellus in cronicam Boemorum 1. Incipit liber primus chronicae Boemorum 3. Incipit primus libellus Cosme, decani Pragensis ecclesie in chronica Boemorum 4. Incipit chronica Boemorum, quam composuit Cosmas 7. Inc. pr. liber in oc. 2aa; Inc. pr. liber in cronica (sic) B. 8. — ¹⁸⁾ tamen 2a, 2aa, 8.

72 viris, pro tam illicitis et temerariis ausis¹⁾ cum divina ultione quot²⁾ capita virorum tot in diversa linguarum genera dividerentur, sicut historica³⁾ relatione didicimus, unusquisque eorum vagus et profugus, longe lateque dispersi, per diversa spacia terrarum errabant, ac de die in diem corpore decrecentes, in generationes et generationes multipliciter crescebant. Unde humanum genus, Dei nutu omnia disponente, in tantum diffusum⁴⁾ est per orbem terrae, ut post multa secula tandem has etiam in partes deveniret Germaniae: eum enim⁵⁾ omnis illa⁶⁾ regio sub arctoo⁷⁾ axe Thanaytenus⁸⁾ et usque ad occiduum⁹⁾ sita, licet in ea singula propriis loca nominibus nuncupentur, generali tamen vocabulo Germania vocitatur¹⁰⁾. Ad hoc ista retulimus, ut nostrae intentionis melius exequi possimus propositum. Verumtamen interim, priusquam ad exordium narrationis veniamus, situm terrae huius Boemicae¹¹⁾, et unde nomen sit sortita, breviter exponere temptabimus.

2. In divisione orbis¹²⁾ secundum geometricos Asia nomine sub suo dimidium mundi obtinuit, et dimidium Europa et Africa¹³⁾. In Europa sita est Germania, cuius in partibus versus aquilonalem¹⁴⁾ plagam est locus late nimis diffusus¹⁵⁾, cinctus¹⁶⁾ undique montibus per gyrum, qui mirum¹⁷⁾ in modum extenduntur totius terrae per circuitum, ut in aspectu oculorum quasi unus et continuus mons totam illam terram circueat¹⁸⁾ et muniat. Huius terrae superficiem tunc temporis vastae tenebant solitudines nemorum sine habitatore¹⁹⁾ hominum; nimis tamen sonorae erant examinibus apum et diversarum modulationibus volucrum. Ferae silvarum innumerae ceu maris harenae²⁰⁾ vel quot sunt stellae in aethere²¹⁾, nec ab ullo perterritae errabant per devia²²⁾ terrae, et bestiarum gregibus vix sufficiebat tellus. Ad numerum locustarum aestate per arva saltantium,

skládající, když za tak nedowolené a opowážlivé skutky mstau boží, kolik bylo hlav mužských, na tolik rozdílných druhů jazyků byli rozděleni, jak ze zprávy dějepisné víme, všichni blaudice a utikající daleko široko rozptýleni, po rozličných krajinách světa se taulali a ode dne ke dni, na těle vždy menší jsauce, v pokolení a pokolení mnohonásobně vzrůstali. Tudy pokolení lidské pokynutím božím, které všecko řídí, tolik se rozšířilo po okršku země, že po mnoha stoletích konečně také se dostalo až do těchto krajin Germanie, jelikož totiž celá ona část země pod točnou sewerní k Tanai a až k západu slunce položená, ač se v ní jednotlivá místa svými zvláštními jmény nazývají, předce obecným názvem Germania slowe. Proto to pravím, abych lépe mohl vykonati předsewzeti úmyslu svého. Nieméně však zatím, prvé než přijdeme k začátku wyprawování, zkusíme v krátkosti wyložiti polohu této země české a odkud jest wzala jméno své.

2. W rozdělení světa dle zeměměřičů Asie pod jménem svým polowici světa zahrnuje, a polowici Europa a Afrika. W Europě leží Germanie, w jejíchžto krajinách k straně půlnoční rozkládá se místo velmi široce, kolem do kola odevšad horami obejmuté, které se podiwným způsobem táhnau okolo celé země, tak že na pohled jakoby jedna sauwislá hora celau tu zemi obcházela a ohražovala. Powrch této země zaujimaly toho času širé pauště lešů, kteréž byly bez obywatelů lidských, ale velmi hlučné od rojů wčel a od zpěwů rozličného ptactwa.

We hwozdech bylo bez počtu zwěře jak w moři písku nebo koliko hwězd jest na nebesích; od nikoho nejsauc lekána přebíhala po neschůdné zemi, a stádům zwířat sotwa postačovala půda. Počtem kobytek w letě po polích skákajících sotwa se

¹⁾ ausibus 4, 4a. — ²⁾ quod 1. — ³⁾ hystoriaca 6, 1, 2; historiaca 2b, kde však a po i jdauci jest wytrženo; ystorica A. — ⁴⁾ difusum 1. — ⁵⁾ Wzato z Paula diacona: Historia Langob. I, 1 dle Reginonowy kroniky k r. 889. — ⁶⁾ nemá 4, 4a. — ⁷⁾ arcto A, 2, 4, 4a. — ⁸⁾ Thanaytenos 1; Tanay tenus 2b. — ⁹⁾ occiduam 1, 4, 4a. — ¹⁰⁾ vocatur A, 6. — ¹¹⁾ Boemiae 7. — ¹²⁾ terrae měl půwodně 2b, ale opraweno pak na orbis. — ¹³⁾ Africa 1. — ¹⁴⁾ aquilonarem 4 a tak stále i níže. — ¹⁵⁾ difusus 1. — ¹⁶⁾ cinctusque 2b. — ¹⁷⁾ inim. 4; nemá 4a. — ¹⁸⁾ circuiat A, 6. — ¹⁹⁾ habitatione 2b; habitare 2aa. — ²⁰⁾ arenę 1; arene 6, 2, 2aa. — ²¹⁾ hethere A; heterę 1. — ²²⁾ via 2aa.

vix poterant equiparare¹⁾ armenta iumentorum. Aquae illic nimis perspicuae et ad humanos usus sanae; similiter et pisces, suaves et ad comedendum salubres. Mira res, et unde perpendere potes quam in alto aere²⁾ haec pendeat³⁾ regio, cum nulla peregrina hanc influat aqua, set quotquot amnes, parvi et immanes ex diversis montibus orti, a maiori aqua, quae dicitur Labe, recepti usque aquilonale fluunt in mare. Et quia haec⁴⁾ regio tempore in illo intemptata iacebat aratro, et homo, qui temptaret, adhuc eam non intrarat, de fertilitate sive sterilitate eius magis placuit tacere, quam in expertam⁵⁾ rem dicere. Has solitudines, quisquis fuit ille hominum, — incertum est, quot in animabus, — postquam intravit, quaerens loca humanis habitationibus oportuna, montes, valles, tesqua, tempe visu sagaci perlustravit, et ut reor, circa montem Rip⁶⁾, inter duos fluvios, scilicet Ogram⁷⁾ et Wlitavam⁸⁾, primas posuit sedes, primas fundavit et aedes, et quos in humeris secum apportarat⁹⁾, humi sisti penates gaudebat. Tunc senior, quem alii quasi dominum comitabantur, inter cetera suos sequaces sic affatur: O socii, non semel mecum graves labores¹⁰⁾ per devia nemorum perpassi, sistite gradum, vestris penatibus litate libamen gratum, quorum opem¹¹⁾ per mirificam hanc vobis olim fato praedestinatum tandem venistis ad patriam. Haec est illa, haec est illa terra¹²⁾, quam saepe me¹³⁾ vobis promississe memini, terra obnoxia nemini, feris et volatilibus referta, nectare mellis et lactis humida, et ut ipsi perspiciatis, ad habitandum aere iocunda. Aquae ex omni parte copiosae, et ultra modum piscosae. Hic vobis nichil¹⁴⁾ deerit, quia nullus vobis oberit¹⁵⁾. Set cum haec talis, tam pulchra ac tanta regio in manibus vestris sit, cogitate aptum terrae nomen quod sit. Qui mox quasi ex divino commoniti oraculo: Et unde, inquiunt, melius vel aptius nomen inveniemus, quam quia¹⁶⁾ tu o pa-

mohla wyrownati stáda koní. Wody tu velmi čisté a zdravé k užívání lidskému. Také ryby chutné a k jídlu dobré. Diwná věc, a z čeho lze powážiti, w jak vysokém podněbí se wznáší tato krajina, že do ní newtéká žádná cizí voda, nýbrž což jest toků malých i velkých, z rozličných hor se prýstících, všecky od větši řeky, která slowe Labe, pojaty do sewerního tekau moře. A poněwadž ta země onoho času ležela nezkušena rádlém, a člověk, jenž by zkusil, nebyl ještě do ní wešel, widělo se mi o úrodnosti neb neúrodnosti její raději pomlčeti, než říci něco, co nezvěděno. Do těchto pauští když wstoupil člověk, který to asi, neznámo o kolika duších, hledaje místa příhodná ku přibytkům lidským, hory, doly, pusté, ladné zrakem zpytávým přehlídl, a jak za to mám u hory Řipu mezi dvěma řekama, totiž Ohří a Wltawau, prwní zarazil sídla, prwní také založil bydla, a dědky, jež na plecích s sebau přinesl, radostně na zemi postavil. Tehdy starosta, s nimž druzí jako s pánem svým šli, mezi jiným takto promluvil k následovníkům svým: O druhové, kteří jste se mnau těžké práce přes neschůdné lesy zkusili, staňte a dědkům svým libau oběť wzdejte, jichž pomocí zázračnou konečně přišli jste do této vlasti dávno wám osudem předurčené. Toť jest ona, toť jest ona země, kterau že jsem wám často slibowal pamatuji; země, která nikomu nenáleží, zwěře a ptactwa plná, sladkým medem a mlékem oplývající, a jak sami spatřujete, ku přebývání co do powětrnosti příjemná. Wody odevšad hojné a nad míru rybné. Zde nic wám nebude scházeti, neb nikdo wám nebude překážeti. Když však takowáto tak krásná a tak veliká země jest w rukau vašich, pomyslete, jaké by bylo příhodné jméno země. Kteříž hned, jako božím wnuknutím wzbuzeni, pravili: A odkud bychom lepší nebo příhodnější jméno našli, než poněwadž ty otče sloweš Čech, nechať země slowe Čechy. Tehdy

¹⁾ equiparari 7; equipperare 6; equipparare 2; equippare opraweno w equippari, při čemž druhé p dole přetřeno k naznačení zkrácení A. — ²⁾ aethere 2b, ale nad tím nadepsáno aere. — ³⁾ penderat 7. — ⁴⁾ h. pendeat r. 5. — ⁵⁾ ineptam 4, 4a. — ⁶⁾ Rip 1; Rzip 2, 2b; Ryp 6. — ⁷⁾ Ogram 7; Oegram 2aa. — ⁸⁾ Tak A, 1; Wltawau 3; Wiltavam 5; ostatní ruk. Wltawau. — ⁹⁾ aportarat A. — Virg. Aen. IV, 598. — ¹⁰⁾ dolores A. — ¹¹⁾ ope 2b, 4. — ¹²⁾ Haec est illa, illa t. 2b; hec est illa terra 6. — ¹³⁾ nemá 2aa. — ¹⁴⁾ nihil 1. — ¹⁵⁾ quia — oberit nemá 4a. — ¹⁶⁾ quod 2b.

ter diceris Boemus, dicatur et terra Boemia? Tunc senior motus sociorum augurio, coepit terram osculari prae gaudio, gaudens eam ex suo nomine nuncupari, et surgens ac utrasque palmas tendens ad sidera ¹⁾ sic orsus ²⁾ est loqui: Salve terra fatalis, mille votis quaesita a nobis, olim diluvii tempore viduata homine, nunc quasi monumenta hominum nos conserva incolumes, et multiplices nostram sobolem a progenie in progenies.

3. Quorum autem morum, quam honestorum vel quantae simplicitatis et quam admirandae ³⁾ probitatis tunc temporis fuerint homines, quamque inter se fideles et in ⁴⁾ semet ipsos misericordes, cuius etiam modestiae, sobrietatis, continentiae, si quis his modernis ⁵⁾ hominibus valde contraria imitantibus pleno ore narrare temptaverit, in magnum deveniret fastidium. Propterea haec praetermittimus, et pauca, ac quae sunt vera, illius primae aetatis de qualitate dicere cupimus. Felix ⁶⁾ nimium erat aetas illa, modico contenta sumptu, nec tumido inflata fastu. Cerebris et Bachi munera haud norant, quia neque erant. Sera prandia solvebant glande vel ferina carne. Incorrupti ⁷⁾ latices haustus dabant salubres. Ut solis splendor vel aquae humor, sic arva et nemora, quin etiam ⁸⁾ et ipsa connubia erant illis communia. Nam more pecudum singulas ad noctes novos ⁹⁾ ineunt ¹⁰⁾ hymeneos, et surgente aurora trium gratiarum copulam et ferrea ¹¹⁾ amoris rumpunt ¹²⁾ vincula; et ubi nox quemque occuparat ¹³⁾, ibi fusus ¹⁴⁾ per herbam, frondosae arboris sub umbra dulces carpebat somnos. Lanae vel lini eis usus ac ¹⁵⁾ vestis ignotus, hieme ferinis aut ovinis pelliis utuntur ¹⁶⁾ pro vestibus. Nec quis quam *meum* dicere norat ¹⁷⁾, set ad instar monasticae vitae, quicquid habebant, *nostrum* ore, corde et opere sonabant. Ad stabula ¹⁸⁾ non erant repagula, nec portam inopi claudebant, quia neque ¹⁹⁾ fur neque latro neque inops quis-

starosta, pohnut věštbau druhů svých, jal se radosti zemi libati, raduje se, že nazvána jest jménem jeho, a wstaw a wztáhnul obě ruce k nebi, takto počal jest mluwiti: Witej země nám sauzená, tisícerymi sliby vyhledáwaná, kteráž jsi w čas potopy prázdna učiněna byla lidu, nyní jako památky lidstva nás zachovej bez aurazu a rozmnožuj potomstvo naše od pokolení ku pokolení.

3. Pak jakých mrawů a jak počtiwých byli lidé toho času, a jaká jejich prostota a podiwu hodná šlechtnost, a jak byli mezi sebou wěrní a na sebe milosrdní, jaké mírnosti, střidmosti, zdrželiwosti, kdoby těmto nynějším lidem welice w opak chodícím, plnými ústy chtěl wyprawowati, přišel by we welkau nelibost. Pročež toho pomijíme, a něco málo a což prawé jest o spůsobu onoho prwowěku powěditi míníme. Přesfastný byl onen wěk, spokojený se skrownau útratau a nenadmutý hrdau pýchau. Darů Cerery a Baccha se neznalo, proto že jich ani nebylo. Pozdních obědů odbýwali žaludy neb zwěřinau. Toky nezkalené dávaly jim napití zdravé. Jako slunce lesk neb vody mok, tak luhy a háje ano i také sňatky jim byli obecné. Nebo na spůsob zwiřat na každau noc zkaušeli nowé swathy, a když wzešla zora, přetrhli swazek tří milostnic a železná lásky pauta, a kde koho zastihla noc, tam sobě lehl do zeleného a we stínu košatého stromu sladkého užíwal spánku. Wlny a lnu i oděwu potřeby neznali, w zimě koži z diwoké zwěře neb owčích za šat užíwali. Také žádný neznal říkati *mé*, nýbrž na spůsob žiwota mnišského, co měli, *naše* ústy, srdcem i skutky hlásali. U chlěwů nebylo záwor, ani nezawírali dveři před nuzným, poněwadž nebylo ani zloděje ani laupežníka ani nuzného. Žádný zločin nebyl u nich těžší jak krádež a laupež; zbrani žádného spů-

¹⁾ Virg. Aen. V, 253, 256. — ²⁾ ortus 1. — ³⁾ ammir. A. — ⁴⁾ inter 1. — ⁵⁾ mod. temporibus h. 2aa. — ⁶⁾ Následující řádky jsau složeny dle Boetiowa spisu: De consolatione philosophiae II, 5. — ⁷⁾ incorrupte 4, 4a; incorrupti — carpebat somnos nemá 5. — ⁸⁾ quin et ipsa 3; quin etiam ipsa 7. — ⁹⁾ novas incubant imineos 1; ymineos 6; hymneos A. — ¹⁰⁾ probant 2, 2aa; probant et ineunt 4, 4a; promebant 7. — ¹¹⁾ ferea 1; secreta A. — ¹²⁾ rumpebant 7. — ¹³⁾ occupauerat 4 a 6. — ¹⁴⁾ fustus 2aa. — ¹⁵⁾ actui i. A. — ¹⁶⁾ utebantur 7. — ¹⁷⁾ noverat 4. — ¹⁸⁾ stabulum 6; Ad stabula — feras habuere nemá 5. — ¹⁹⁾ nec f. nec l. nec inops A.

quam erat; nullum scelus apud eos furto gravius et latrocinio. Nullius generis ¹⁾ arma videre, tantummodo sagittas, et has propter feriendas feras habuere. Quid plura? Proh dolor! prospera in contraria, communia in propria cedunt; securam paupertatem ²⁾ olim amabilem quasi coenosam rotam vitant et fugiunt, quia amor habendi seior ignibus Aethnae in omnibus ardet. His ³⁾ ac talibus malis emergentibus de die in diem peius ⁴⁾ et peius iniuriam, quam nemo prius inferre norat, alter ab altero sibi illatam patienter sufferebat, et cui querimoniam suam apploraret, iudicem nec principem habebat. Post haec quicumque in sua tribu vel generatione, persona, moribus potior et opibus honoratior habebatur, sine exactore, sine sigillo ⁵⁾, spontanea voluntate ad illum confluebant ⁶⁾, et de ⁷⁾ dubiis causis ac sibi illatis iniuriis salua libertate disputabant ⁸⁾. Inter quos vir quidam oriundus extitit nomine Crocco ⁹⁾, ex cuius vocabulo castrum iam arboribus obsitum in silua, quae adiacet pago Stybeczne ¹⁰⁾, situm ¹¹⁾ esse dinoscitur. Vir fuit hic in suis generationibus ad unguem perfectus, rerum ¹²⁾ secularium opulentia praeditus, iudiciorum in deliberatione discretus, ad quem tam de propriis tribubus quam ex totius provinciae plebibus velut apes ad alvearia ita omnes ad dirimenda convolabant ¹³⁾ iudicia. Hic tantus vir ac talis expertus virilis fuit prolis; genuit tamen tres natas, quibus natura non minores, quam solet viris, sapientiae dedit divitias.

4. Quarum maior natu nuncupata est Kazi, quae Medae Cholchicae ¹⁴⁾ herbis et carmine ¹⁵⁾ nec Paeonio ¹⁶⁾ magistro arte medicinali cessit; quia saepe Parcas cessare ¹⁷⁾ interminali ab opere, — Ipsaque fata ¹⁸⁾ sequi fecit sua carmine ¹⁹⁾ iussa. Unde et incollae huius terrae, quando aliquid est perditum, et quod se posse rehabere ²⁰⁾

sobu newidali; toliko šípy měli, a to ke střelení zwěře. Co dále? ach bohužel! dobré w opak, obecné we vlastní se obrátilo, bezpečné chudobě jindy milé jako zablácenému kolu se vyhýbali a ji zamítali, poněwadž dychtiwost jmění prudčejší ohň Aetninych we všech zahořela. Když to a takové zlé ode dne ke dni hůř a hůř se zmáhalo; křiwdu, které předtím nikdo činiti neznal, jeden od druhého sobě učiněnou trpěliwě snášel, a u koho by se žalobau swau stěžowal, neměl saudee nebo knížete. Potom kdož byl we swém kmenu neb we swém pokolení jmín za osobu počtiwější w mrawích neb wážnější pro bohatstwi, k tomu bez bírice, bez pečeti, ze swobodné wůle přicházeli a o pochybné záležitosti i o křiwdy sobě učiněné bez ujmy swobody se přeli. Mezi těmi vznikl muž jeden jménem Krok, dle jehož jména znám jest hrad již stromy zarostlý, stojící w lese, který leží při wsi Ztbecně. Muž ten byl we swých pokoleních naskrz dokonálý, statků zemských hojnost máje, w uvažowání saudů rozsáfný, a k němu nejen z jeho vlastních pokolení nýbrž z kmenů celé země, jako wčely k auřům, tak všichni sbíhali se k saudům pro rozhodnutí. Tento taký a takový muž neměl mužského potomstwa, splodil však tři dcery, kterým příroda udělila nemenších, než obyčejně mužům, pokladů maudrosti.

4. Z nichž nejstarší nazýwala se Kázi, která Medei Kolchické w býli i wěštbách, a mistru Paeonskému w umění lékařském ničeho neodevzdala; neb často spůsobila, že Sudice upustily od díla nekonečného,

Sám i osud ke swé kauzlem přinutkala wůli. Pročež také obywatelé této země, když se něco ztratí, čehož žeby zase dostati mohli nemají na-

¹⁾ Tak 3, ostatní gentis. — ²⁾ paupertatis olim amabilitatem 2b. — ³⁾ Hiis 2aa a 6, a tak téměř všude. — ⁴⁾ peius iniuriam 6. — ⁵⁾ t. j. bez pohnání; neb komorník k saudu pohánějící musel wykázati se pečeti od saudu, jak to w Srbích i podnes jest. — ⁶⁾ Confluebat A, 6. — ⁷⁾ nemá 1. — ⁸⁾ disputabat A, 6. — ⁹⁾ Groh 3; Grecko 4, 4a. — ¹⁰⁾ Ztbecne 1, 7; Ztbecne 4, 4a; Ztbecne 2aa, 7a; Stibene 5; Stibene A. — ¹¹⁾ suum 6. — ¹²⁾ r. s. o. p. nemá 7. — ¹³⁾ convolant 4a. — ¹⁴⁾ colchice 2aa. — ¹⁵⁾ gramine 4. — ¹⁶⁾ ponio 1. — ¹⁷⁾ cassare 2. — ¹⁸⁾ facta 1. — ¹⁹⁾ carmina 3. — ²⁰⁾ habere A, 6.

desperant, tale proverbium de ea ferunt. Illud nec ipsa potest recuperare¹⁾ Kazi.

Ad Cereris natam haec est ubi rapta tyrannam²⁾, eius usque hodie cernitur tumulus, ab incolis³⁾ terrae ob memoriam suae dominae nimis alte congestus, super ripam fluminis Mse⁴⁾, iuxta viam, qua itur in partes provinciae⁵⁾ Bechin⁶⁾, per montem⁷⁾, qui dicitur Osseca⁸⁾.

Laude fuit digna set natu Tetka⁹⁾ secunda,

Expers et maris, emunctae¹⁰⁾ femina naris, quae ex suo nomine Tethin¹¹⁾ castrum¹²⁾ natura loci firmissimum, praeruptae rupis in culmine iuxta fluvium Msam¹³⁾ aedificavit¹⁴⁾. Haec stulto et insipienti populo Oreadas¹⁵⁾, Driadas¹⁶⁾, Amadriadas adorare et colere, et omnem supersticiosam sectam ac sacrilegos ritus¹⁷⁾ instituit et docuit; sicut hactenus¹⁸⁾ multi villani velut pagani, hic latices seu ignes colit, iste lucos¹⁹⁾ et arbores aut²⁰⁾ lapides adorat, ille montibus sive²¹⁾ collibus litat, alius quae ipse fecit ydola surda et muta rogat et orat, ut domum suam²²⁾ et se ipsum regant. Tertia natu²³⁾ minor set prudentia maior vocitata est Lubussa²⁴⁾, quae etiam urbem tunc potentissimam iuxta silvam, quae tendit ad pagum Stebecnam²⁵⁾ construxit, et ex suo nomine eam²⁶⁾ Lubossin²⁷⁾ vocitavit. Haec fuit inter feminas una²⁸⁾ prorsus femina, in consilio provida, in sermone strenua, corpore casta, moribus proba, ad dirimenda populi iudicia nulli secunda, omnibus affabilis, set plus amabilis, feminei sexus decus et gloria, dictans negotia providenter virilia. Set quia nemo ex omni parte beatus, talis ac tantae laudis femina, heu dira conditio humana! fuit phitonissa²⁹⁾. Et quia populo multa et certa praedixit futura,

děje, takové mají přísloví o ní: Toho ani Kázi nedowede nawrátiti.

Když ta k porozené Cererau jest odňata kněžně, podnes spatřuje se mohyla její, od obyvatelů země na památku panownice welice vysoko nanesená na břehu řeky Mže, wedlé cesty, kudy se chodí do krajin župy Beehyňské přes horu řečenau Osek.

Hodná chvály bylať, druhá však we věku Tetka, Bez muže též, nosu pak čiprného ženština welmi, která dle jména svého wystawila Tetin, hrad powahau místa welice pewný na wrchu skály příkré nad řekau Mži. Tato naučila hlaupý a newědomý lid ctiti Oready, Dryady, Amadryady i klaněti se jim, a celau powěrnau nauku a bezbožné řady zawedla; jakož doposud mnozí wesničané jako pohané jeden studánky neb ohně cti, druhý hájům a stromům neb kamenům se klani; jiný wrchům neboli chlůmům obětuje, jiný k modlám hluchým a němým, které sám udělal, se modlí a jich prosí, aby dům jeho a jej samého ostříhaly. Třetí věkem nejmladší, ale maudrosti předčí, nazýwala se Libuša, která též wystawila hrad tehdaž welmi mocný wedlé lesa, který se táhne ke wsi Ztbecnu, a dle svého jména jej nazwala Libušin. Ta byla mezi ženami prawě jediná žena, w radách prozřetelná, w řeči jistá, těla cudného, mrawů šlechetných, w rozsuzování při lidských za žádným nezůstávala, ku každému wlidná, ale wice libezná, ženského pohlaví ozdoba a sláva, úkoly mužské konajíc rozšafně. Ale poněwadž nikdo uení we-skrze blažený, žena takowá a také chvály hodná, ach nešťastná powaho lidská! byla hadačka. A poněwadž lidu zwěstowala mnoho a prawdiwě

¹⁾ rehabere A; rehibere 6. — ²⁾ tyrannam A. — ³⁾ accolis 4; ab colis 4a. — ⁴⁾ Mzie 2, 2aa; Mzye 6; Msae 2b; Mse 4, 4a, 5, 7a; Alsae 7. — ⁵⁾ nemá A, 6. — ⁶⁾ Behin 1, 4, 4a. — ⁷⁾ montes, qui dicuntur A. — ⁸⁾ Ossieka 2. O poloze hory této srowněj W. W. Tomka pojednání: „O panství rodu Slawnikowa w Čechách“ w Čas. Mus. král. Česk. r. 1852, IV, str. 41 a násl. Pak Orth w pojednání: „Hrad Kazin a mohyla Kazina“ w Pam. archaeol. a místop. r. 1864, str. 153. — ⁹⁾ Tethka 1, 2b, 3, 7; Tetnka 4, 4a; Thetka 5, 6; Tetcka A; Thechka 7a. — ¹⁰⁾ in marg. 6, w textu pro slovo to místo wynecháno prázdno; mar. ac emuncte 2aa. — ¹¹⁾ Thethin 1; Thetin 2b, 4, 4a; Thetyn 6; Thechin 7a. — ¹²⁾ cast. contruxit nat. 2aa. — ¹³⁾ Mzam 2b, 4a; Osam 7; Mzye 6. — ¹⁴⁾ nemá 2aa. — ¹⁵⁾ Oriadas 4, 4a. — ¹⁶⁾ nemá 1. — ¹⁷⁾ ritus opravuje w usus 1. — ¹⁸⁾ actenus A. — ¹⁹⁾ locus 1. — ²⁰⁾ seu 7. — ²¹⁾ et A, 6. — ²²⁾ nemá 2. — ²³⁾ nemá 4. — ²⁴⁾ Tak A, 7 a 2aa; prwni dva podobně i níže; Libussie 2; Lybussie 6; Lubussa 5. — ²⁵⁾ Ztibecinam 1, 2b, 5; Ztibecznam 2; Ztebeczinam 2aa; Zubecznam 3; Ztibecnam 4, 4a; Zitbecinam 7; Zcibecinam 7a. — ²⁶⁾ nemá A, 6. — ²⁷⁾ Lubosin 1; Libossin 2; Lubossam 7, 7a; Libussin vocavit 2aa. — Hrad Libušin ležel na někdejším panství Smečenském. — ²⁸⁾ mira 1, 7. — ²⁹⁾ fitonissa 2, phytionissa 2b, 6.

omnis illa gens commune consilium iniens, patris eius post necem hanc sibi praecepit in iudicem¹⁾. Ea²⁾ tempestate inter duos cives, opibus et genere eminentiores et qui videbantur populi esse rectores, orta est non modica litigio agri contigui de termino³⁾. Qui in tantum proruperunt in mutuam rixam, ut alter alterius spissam ungibus volaret in barbam, et nudis convitiis semetipsos turpiter digito sub nasum confundentes, intrans bachantes curiam, ac non sine magno strepitu adeunt dominam, et ut ratione iusticiae dubiam inter eos dirimat causam suppliciter⁴⁾ rogant. Illa interim, ut est lasciva mollities mulierum, quando non habet, quem timeat virum, cubito subnixa, ceu puerum enixa, alte in pictis stratis⁵⁾ nimis moliter accubabat⁶⁾. Cumque per callem iusticiae incedens⁷⁾, personam hominum non respiciens⁸⁾, totius controversiae inter eos orte causam ad statum rectitudinis perduceret, tunc is, cuius causa in iudicio non obtinuit palmam, plus iusto indignatus terque⁹⁾ quaterque caput concussit, et more suo terram ter baculo¹⁰⁾ percussit ac barbam pleno ore saliva conspergens¹¹⁾ exclamavit¹²⁾: O iniuria viris haud toleranda! femina rimosa virilia iudicia mente tractat dolosa. Scimus profecto, quia femina sive stans¹³⁾ seu¹⁴⁾ in solio residens¹⁵⁾ parum sapit¹⁶⁾, quanto minus cum in stratis accubat? Revera tunc magis est ad accessum mariti apta, quam dictare militibus iura. Certum est enim, longos esse crines omnibus set breves sensus mulieribus. Satius est mori quam viris talia pati. Nos solos obprobrium nationibus et gentibus destituit natura, quibus deest rector et virilis censura, et quos premunt feminea iura. Ad haec domina¹⁷⁾ illatam sibi contumeliam dissimulans, et dolorem cordis femineo pudore celans, subrisit et: Ita est, inquit, ut ais; femina sum, femina vivo, set ideo parum sapere vobis videor, quia vos non in virga ferrea iudico; et¹⁸⁾ quoniam sine timore¹⁹⁾ vivitis, merito me

budauciho, všechen onen národ, wešed w obec-nau radu, po smrti jejího otce, ji představil sobě za saudee. Toho času mezi dvěma obyvateli, kteří vynikali bohatstvím a rodem a kteří byli jako vůdci nad lidem, vznikla jest nemalá pře o mez sausedného pole. Kterážto tak se pustili mezi sebou do hádky, že jeden druhému nehty wjeli do hustých wausů, a holými nadávkami s prstem pod nosem hanebně se tupíce, s křikem wešli do dwora a u velikém hluku předstaupili před kněžnu i aby dle spravedlivosti spornau wěc mezi nimi rozhodla, snažně žádali. Ona zatím, jak jest rozpustilá wilnost žen, když nemají muže, jehož se báti, na loket podeprěna, jak by byla právě porodila, vysoko na wyšiwaných poduškách měkauče sobě poléhávala. Když pak, jdauc cestau spravedlivosti, na osobu lidí nehledíc, záležitost celé pře mezi nimi vzniklé we staw prawý uwedla, tu ten, jehož pře ličení na saudě neobdrželo za wyhranau, wice než slušno se rozhněwaw, několikrát hlawau zatřásl a dle zwyku svého třikrát holi na zem udeřil, a bradu z plných úst slinau poprskaw, zwolal: O křiwdó mužům nesnesitedlná! žena šterbiwá mužské saudy lestnau myslí koná. Wime zajisté, že žena, stojic neb na trůně sedic, málo rozumu má; tím méně, když na poduškách leží? Tehdy wěru spíše spůsobná jest ku přistaupení muže, než aby bojownikům nalézala práwa. Neb jisté jest, že wšecky ženské mají dlauhé wlasý, ale krátké rozumy. Lépe jest umříti, než aby mužowé to snášeli. Nás jediné, w hanbu všem národům a kmenům, opustila příroda, že nemáme správce a mužského sauda, že nás tisknau ženská práwa. Na to kněžna, pohanění svého nedbajíc a bolest srdce ženským studem zastirajíc, usmála se, a prawila: Jest tak, jak diš; ženská jsem, jako ženská se chowám; ale proto se wám zdám málo rozuměti, že wás nesaudim metlau železnau; a protože žijete bez bázně, prawem mě málo wážíte.

¹⁾ Et quia populo — in iudicem nemá 4, 4a. — ²⁾ Et 1. — ³⁾ continui determinio A, 6. — ⁴⁾ suppliciter 1. — ⁵⁾ thoris A, 6. — ⁶⁾ acubabat 1. — ⁷⁾ indecens 4a, a tak měl i 4, což však jinou rukau w indecens opraveno. — ⁸⁾ aspiciens 2. — ⁹⁾ ter 4, 4a. — ¹⁰⁾ baculis 2. — ¹¹⁾ conspuens A, 6; aspergens 4, 4a. — ¹²⁾ exclamat 2, 3, 4, 4a. — ¹³⁾ stat 4, 4a. — ¹⁴⁾ seu in consilio vel in solio resid. 2aa. — ¹⁵⁾ resideat 4, kromě toho wkládá 4 a 4a licet. — ¹⁶⁾ sapiat 4, 4a, 7. — ¹⁷⁾ domna 1; 4 a 4a wkládají tu Lubossa. — ¹⁸⁾ sed 4. — ¹⁹⁾ sine dolore et timore 4, 4a.

despiciatis. Nam ubi timor est, ibi et ¹⁾ honor. Nunc autem necesse est valde, ut habeatis rectorem femina fortio²⁾rem. Sic et columbae olim albicula milvum ³⁾, quem ⁴⁾ sibi elegerant ⁵⁾ in regem, spreverunt, ut vos me spernitis, et accipitrem multo ferociorem ⁶⁾ sibi ducem praefecerunt, qui fingens culpas, tam nocentes quam innocentes coepit necare, et ex tunc usque hodie vescitur columbis accipiter. Ite nunc domum, ut quem vos cras eligatis in dominum, ego assumam mihi ⁷⁾ in maritum. Interea praedictas advocat sorores, quas non in pares agitabant furor, quarum magica arte et propria ludificatione populum per omnia; ipsa enim Lubossa ⁸⁾ fuit, sicut praediximus, phitonissa, ut Chumaea Sybilla, altera venefica ut Chalcis ⁹⁾ Medea, tertia malefica ut Aeaea ¹⁰⁾ Circes. Illa nocte quid consilii inierint illae tres Eumenides, aut quid secreti egerint, quamvis ignotum fuerit, tamen omnibus luce clarius mane patuit, cum soror earum Lubossa et locum ubi dux futurus latuit, et quis esset, nomine indicavit. Quis enim crederet, quod de aratro sibi ducem praerogarent? Aut quis sciret, ubi araret, qui rector populi fieret? Quid enim phitonice furor nescit? Aut quid est, quod magica ars non efficit ¹¹⁾? Potuit Sybilla Romano populo seriem factorum fere usque in diem iudicii praedicere, quae etiam, si fas est credere, de Christo vaticinata est, sicut quidam doctor in sermone suae praedicationis versus Virgilii ¹²⁾ ex persona Sybillae de adventu domini compositos introducit. Potuit Medea herbis ¹³⁾ et carmine saepe e coelo Hyperionem ¹⁴⁾ et Berecynthiam ¹⁵⁾ deducere; potuit ymbres, fulgura et ¹⁶⁾ tonitrua ¹⁷⁾ elicere ¹⁸⁾ de nubibus; potuit regem Eiacum ¹⁹⁾ de sene facere iuvenem. Carmine Circes ²⁰⁾ socii Ulixis ²¹⁾ conversi sunt in diversas ferarum formas, et rex Picus in volucem, quae ²²⁾ nunc dicitur picus. Quid mirum? Quanta egerunt artibus suis magi in

Neb kde bázeň, tam je kázeň. Ale nyní jest welice potřebi, abyste měli správce krutějšího než jest ženská. Tak také holubi někdy bělawau kání, již si byli zvolili za krále, pohrdli, jako wy mnau pohrdáte, a zvolili si za kníže jestřába, mnohem drawějšího, kterýž vymýšleje winy, začal zabíjeti jak winné tak newinné, a odtud do dneška žere holuby jestřáb. Jděte nyní domů, a koho zejtra zvolíte za pána, toho já přijmu za manžela. Mezitím povolala předřečené sestry, kterými vládla podobná běsství, jejichž jak i svým vlastním čarodějnickým uměním šálila lid ve všem; neb Libuša sama byla, jak jsme již pravili, hadačka, jako Kumejská Sibylla, druhá kauzelnice jako Kolchická Medea, třetí čarodějka jako Aejská Cirka. Jakau té noci radu wzaly ony tři Wzteklice, neb co tajného wykonaly, ač se newědělo, však ráno všem slunce jasněji se zjewilo, když sestra jejich Libuša jak misto, kde přebýval budauci kníže, tak i kdo byl, zejména oznámila. Kdož medle byl by myslil, že sobě kníže od pluhu wyžádají? Neb kdož by byl wěděl, kde oře ten, jenž měl býti správcem lidu? Wšak čehož by newědělo hadačské ďábelství? Aneb což jest, čeho by nedowedlo čarodějnické umění? Mohla Sibylla národu Římskému předwěditi pořádek příběhů skoro až do saudného dne, ana, lze-li wěřiti, i o Kristu wěštila, jakož jistý doktor w řeči swého kázání werše Virgilia uwodi z osoby Sibylliny o příchodu páně složené. Mohla Medea bylinami a čarowáním častěji s nebe swěstí Hyperiona a Berecynthii; mohla deště, blesky a hromy wylákati z oblaků; mohla krále Eiaka ze starce učiniti mladíkem. Čarami Cirčinými proměnění jsau towaryši Ulyxowi w podobu rozličné zwěře a král Pikus we ptáka, který se podnes nazýwá picus, to jest straka. Což diwu? Jaké věci učinili Magowé w Aegyptě swým uměním, kteřížto čarami swými skoro to-

¹⁾ ibi est et 3, 4a. — ²⁾ ferociorem 1, 2, 2b, 4, 7. — ³⁾ milvium 7. — ⁴⁾ que 1. — ⁵⁾ elegerunt 3. — ⁶⁾ ferociorem 1, 2, 2b, 4, 7. — ⁷⁾ nemá A, 4, 4a, 6. — ⁸⁾ Libossa 2aa, a tak i níže střídawě s Libussa. — ⁹⁾ Chalcis A, Chalcis 1. — ¹⁰⁾ Ae ae ae 2, 2a, 2aa, 2b, 4a, 6; 2b má však in marg. opraweno Aeaea Circe. A a 1 mají jak položeno tu Circes. — ¹¹⁾ sufficit 2. — ¹²⁾ Uigilii 2; Virgili 1. Srown. Augustinowy výklady listů k Řím. Opp. III, 2 a Virgilowy Eclogy IV, ad Pollionem. — ¹³⁾ cibus 2b. — ¹⁴⁾ Yporionem A; Hyporionem 6. — ¹⁵⁾ Herecynthiam 1, 2, 2a, 2aa. — ¹⁶⁾ nemá A. — ¹⁷⁾ tonitrua 6. — ¹⁸⁾ ducere 4, 4a. — ¹⁹⁾ Egacum 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 4, 6, 7. — ²⁰⁾ Cirnis 4a. — ²¹⁾ Ulixes 1, 2, 6. — ²²⁾ qui 4, 4a.

Aegipto? qui pene totidem mira carminibus suis fecerunt, quot dei famulus Moyses ex virtute dei exhibuisse perhibetur. Hactenus haec.

5. Postera die, ut iussum fuerat, sine mora convocant coetum, congregant populum; conveniunt simul omnes in unum, femina ¹⁾ residens in sublimi solio concionatur ad agrestes viros ²⁾: O plebs miseranda nimis, quae libera vivere nescit, et quam nemo bonus nisi cum vita amittit, illam vos non inviti libertatem fugitis, et insuetae servituti colla sponte submittitis. Heu tarde frustra vos poenitebit, sicut ³⁾ poenituit ranas, cum ydrus ⁴⁾, quem ⁵⁾ sibi fecerant regem, eas necare coepit. Aut si nescitis, quae sunt ⁶⁾ iura ducis, temptabo vobis ea verbis dicere paucis. Inprimis ⁷⁾ facile est ducem ponere, set difficile est positum deponere; nam qui ⁸⁾ modo est sub vestra potestate, utrum eum constituatis ducem an non, postquam vero constitutus fuerit, vos et omnia vestra erunt eius in potestate. Huius in conspectu vestra febricitabunt ⁹⁾ genua, et muta siccio palato adhaerebit lingua. Ad cuius vocem prae nimio pavore vix respondebitis: ita domine, ita domine ¹⁰⁾, cum ipse ¹¹⁾ solo suo nutu sine vestro praeiudicio hunc dampnabit, et hunc obtruncabit, istum in carcerem mitti, illum praecipiet in patibulo suspendi. Vos ipsos ¹²⁾ et ex vobis, quos sibi libet, alios servos, alios rusticos, alios tributarios, alios exactores, alios tortores, alios ¹³⁾ praecones, alios cocos seu pistores ¹⁴⁾ aut ¹⁵⁾ molendinarios faciet. Constituet etiam sibi tribunos, centuriones, villicos, cultores vinearum simul et agrorum, messorum segetum, fabros armorum, sutores pellium diversarum et coriorum. Filios vestros et filias in obsequiis suis ponet; de bubus etiam et equis siue equabus seu peccoribus vestris optima quaeque ad suum palatium ¹⁶⁾ tollet. Omnia vestra, quae sunt potiora ¹⁷⁾, in villis, in campis, in agris, in pratis, in vineis auferet et in usus suos rediget. Quid multis moror? Aut ¹⁸⁾ ad quid haec, quasi vos ¹⁹⁾ ut terream, loquor? Si persistitis in ²⁰⁾ incepto et non fallitis voto, iam vobis et

lik diwů wykonali, jako se prawi, že boží sluha — Mojžiš spůsobil mocí boží. O tom potud.

5. Druhého dne, jak bylo nařizeno, bez prodlení svolala sněm, shromáždila národ; sešli se všichni wespolek; žena sedíc na vysokém stolci oslowila hrubé muže: O lide politování hodný welice, který swobodně žiti neumiš; swobodu, které žádný statečný muž neztrácí leč se životem, wy ne bezděky zamítáte, a nezvyklé služebnosti šije swé dobrowolně poddáváte. Ba pozdě budete darmo litowati, jako litowaly žáby, když wodni had, kterého sobě udělaly králem, začal je usmrcowati. Nebo jestli newíte, jaká jsau práwa knížeci, pokusím se wám o nich powěditi krátkau řeči. Předně jest lehkou kníže dosaditi, ale těžko jest dosazeného ssaditi. Nebo který nyní jest pod waši mocí, jestli jej powýšíte za kníže nebo nie, ale až bude powýšen, budete wy a wšecko waše w jeho mocí. W jeho pohledu budau se zimmici trásti kolena waše, a jazyk oněmělý přilipne se k suchým ústům. K jeho promluwení z welké bázně sotwa odpowíte: tak pane, tak pane. On pak pauhým pokynutím swým bez wašeho potazu onoho odsaudí, onoho utratí, onoho dá uwrhnauti do wězení, onoho oběsiti na šibenici. Wás samy a z wás, kohož se mu zachce, jiné učini poroby, jiné sedláky, jiné poplatníky, jiné výběrčími, jiné katy, jiné biřici, jiné kuchari nebo pekaři, jiné mleči. Ustanowi sobě také plukowníky, setníky, wládaře, dělníky na winnicích a na polích, žence obili, kujce zbrani, šewce rozličných kožišin a koží; syny waše i dcery wezme k službám swým; také ze skotu wašeho, z koni neb klisen neb dobytka nejlepši wezme dle swé libosti. Wšecko, co jest wašeho lepšího, we wsech, w polích, rolich, w lukách, we winnicích poběře a obrátí k užítku swému. Což mnoho prodlewám? Neb nač to mluwím, jako abych wás strašila? Zůstáwáte-li při swém předsewzetí a neklamete-li slibem

¹⁾ Lubossa wkládá tu 4. — ²⁾ dicens dodává 4, 4a. — ³⁾ sic. p. ran. nemá 7. — ⁴⁾ ydra A. — ⁵⁾ quam A. — ⁶⁾ sint A, 6. — ⁷⁾ Inprimo 1. — ⁸⁾ namque 4. — ⁹⁾ febricitata habet 1; febricitata labentur 3, 7. — ¹⁰⁾ ita dom. mají jen jednau A a 6. — ¹¹⁾ nemá 4, 4a. — ¹²⁾ nemá A; vos ipsos — tollet nemá 5. — ¹³⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁴⁾ piscatores 4, 4a. — ¹⁵⁾ alios 7. — ¹⁶⁾ Tak A, 1; palladium 6; placitum ostatní rukopisy. — ¹⁷⁾ quaeque pecora sunt 4, 4a. — ¹⁸⁾ ad quid ad haec 1. — ¹⁹⁾ vos uterream 1. — ²⁰⁾ in cepto 4, 4a.

nomen ducis et locum, ubi est, indicabo. Ad haec vulgus ignobile confuso exultat¹⁾ clamore; omnes uno ore ducem sibi poscunt dari. Quibus illa: En, inquit, en ultra illos²⁾ montes — et monstravit digito montes — est³⁾ fluvius non adeo magnus nomine Belina⁴⁾, cuius super ripam dinoscitur esse⁵⁾ villa, nomine Stadici⁶⁾. Huius in territorio⁷⁾ est novale unum, in longitudine et in⁸⁾ latitudine XII⁹⁾ passuum, quod mirum in modum, cum sit inter tot¹⁰⁾ agros in medio positum, ad nullum tamen pertinet agrum. Ibi dux vester duobus variis bubus arat; unus bos praecinctus est albedine et albo capite, alter¹¹⁾ a fronte post tergum¹²⁾ albus, et pedes posteriores habens albos. Nunc¹³⁾, si vobis placet, meum accipite thalarium¹⁴⁾ et clamidem ac mutatoria duce digna et pergite ac mandata populi atque¹⁵⁾ mea referte viro, et adducite vobis ducem et mihi maritum. Viro nomen est¹⁶⁾ Premizl¹⁷⁾, qui super¹⁸⁾ colla et capita vestra iura excogitabit plura; nam hoc nomen latine sonat praemeditans vel superexcogitans¹⁹⁾. Huius proles postera²⁰⁾ hac²¹⁾ in omni terra in aeternum regnabit²²⁾ et ultra.

6. Interea destinantur, qui iussa dominae et plebis ad virum perferant nuncii; quos ut vidit domina quasi inscios de via cunctari: Quid, inquit, cunctamini? Ite securi, meum equum sequimini, ipse vos ducet²³⁾ recta via et reducet, quia ab illo non semel illa via est trita. Vana volat fama, nec non et²⁴⁾ opinio falsa, quod ipsa domina equitatu phantasmatico semper in noctis conticinio solita sit ire illo, et redire prae gallinino: quod²⁵⁾ Judaeus credat²⁶⁾ Apella. Quid tum?²⁷⁾ Procedunt nuncii sapienter indocti, vadunt scienter nescii, vestigia sequentes equi. Jamque montes transierant, iam²⁸⁾ iamque adpropinquabant villae, ad quam ibant, tum²⁹⁾

swým, již wám jméno knížete a místo, kde jest, oznámím. K tomu chasa sprostá zajasala křiky smíšenými; jedním hlasem všichni žádali, aby jim dán byl kníže. K nimž ona: Hle, pravila, hle za oněmi horami, a ukázala na hory prstem, kdežto řeka ne tak velká jménem Bělina, a na břehu jejím známa jest wesnice, řečená Stadici. W okršku jejím jest aulehle, w délce i šíři 12 loket, která ku podiwu, ač leží uprostřed mezi tolika rolemi, předce k žádné nenáleží roli. Tam kníže váš oře dvěma woly strakatýma; jeden wůl má bílou pásku kolem a hlavu bílou, druhý jest od čela po zádech bílý, a máje zadní nohy bílé. Nyní, jestli wám libo, wezměte mau řizu a klok i také přewlaky, jaké se sluší na kníže, a jděte i vyřídíte muži wzkázání od národu i ode mne, a přiwedte sobě kníže a mně manžela. Jméno muže jest Přemysl; kterýžto na hrdla a hlavy vaše wymysli mnohá práwa; nebo toto jméno znamená po latinsku praemeditans neb superexcogitans, to jest rozmyšlející neb přemýšlející. Jeho pokolení potomní bude w celé této zemi panowati na wěky a déle.

6. Mezitím ustanoweni jsau poslowé, kteří by mužowi přednesli uzawření kněžny i lidu. Ty když kněžna widěla, ani wáhají jako newěduce kudy, pravila: Což wáháte? Jděte bez rozpaků za koněm mým; ten wás dowede a přiwede zpátky prawau cestau, neb jest od něho ta cesta nejednau šlapána. Jest lichá powěst i také křiwé domnění, že ona kněžna jizdau přišernau wždy tam jezdiwala w saumraku nočním a zase wracela se před kuropěním; což ať bláhowec wěří. Co dále? Maudře kráčeji poslowé neučení, putuji wědomě newědomi, jdauce za kročeji koně. Již pak byli přešli přes hory, již a již blížili se ke wsi, ku které šli; tu běžel

1) exaltante 4, 4a. — 2) vos A. — 3) ubi 2. — 4) Bělina 2b; Bielina 2aa; Byelina 6; Belena 7. — 5) nemá 4, 4a. — 6) Ztadice 2b; Ztadici 2, 4; Stadice 2aa. — 7) teritorio A; teritorio 1. — 8) nemá 2b; et in latit. nemá 4, 4a. — 9) Tak 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 6, 7; ostatní mají XXII. — 10) tantos 2. — 11) et alter A. — 12) tegrum 1. — 13) Hunc 2aa. — 14) Tak A, 2b a 6; thalarium 1, 2 a před opravením měl i ruk. 2b totéž. — 15) ac A, 2b. — 16) nemá A a 6. — 17) Přemizl 2b; Prziemysl 2a; Przyemisl 6; Przemysl 2aa; Primizl ostatní; a tak všechny rukopisy pravidelně i níže. — 18) supra 2aa. — 19) supercogitans 2aa; srowněj Dobner: Annales II, 158. — 20) postea 2b. — 21) hec 1. — 22) nemá A, 6. — 23) adducet A, 6; deducet 4, 4a. — 24) nemá 4a. — 25) quod videns credat apella 6. — 26) nemá 7. — 27) tamen A; dum 7. — 28) iam iamque — ibant nemá A. — 29) tunc 4, 4a; dum 7.

illis puer unus obviam currit¹⁾, quem²⁾ interrogantes aiunt³⁾: Heus bonae indolis puer, estne villa ista nomine Stadici⁴⁾: aut si est in illa vir nomine Premizl? — Ipsa est, inquit, quam queritis villa, et ecce vir Premizl prope in agro boves stimulat, ut quod agit, citius opus⁵⁾ peragat. Ad quem nuncii accendentes inquirunt: Vir fortunate, dux nobis⁶⁾ diis generate! Et, sicut mos est rusticis, non sufficit⁷⁾ semel dixisse, set inflata bucca ingeminant:

Salve dux, salve⁸⁾, magna dignissime laude, Solve boves, muta vestes, ascende caballum! Et monstrant vestes sternutantemque⁹⁾ caballum¹⁰⁾.

Domina nostra Lubossa et plebs universa¹¹⁾ mandat, ut cito venias, et tibi ac tuis nepotibus fatale regnum accipias. Omnia nostra et nos ipsi in tua manu sumus, te ducem, te iudicem, te rectorem, te protectorem, te solum nobis in dominum eligimus. Ad quam vocem vir prudens¹²⁾, quasi futurorum inscius¹³⁾, substitit, et stimulum, quem manu gestabat, in terram fixit, et solvens boves: ite illuc, unde venistis! dixit. Qui statim citius dicto ab oculis evanuerunt, et nusquam amplius comparuerunt. Corilus autem¹⁴⁾, quam humi fixit, tres altas propagines, et quod est mirabilius, cum foliis et nucibus produxit. Viri autem illi¹⁵⁾ videntes haec talia ita¹⁶⁾ fieri, stabant obstupefacti. Quos ille grata vice hospitum invitat ad prandium, et de pera subere¹⁷⁾ contexta excutit¹⁸⁾ mucidum¹⁹⁾ panem et formatici partem, et ipsam peram in cespite pro mensa et super rude textum ponit et cetera. Interea dum²⁰⁾ prandium sumunt, dum aquam de amphora bibunt, duae propagines sive²¹⁾ virgulta duo aruerunt et ceciderunt, set tertia multo altius et latius²²⁾ accrescebat. Unde hospitibus maior excrevit admiratio²³⁾ cum timore. Et ille: quid admiramini? inquit. Sciatis,

chlapec jakýs w jich austřety, jehož tázali se, prawice: Ei, dobrý chlapečku! zdali jest toto wesnice Stadice? a zdali jest w ní muž jménem Přemysl? Jest to, odpověděl, wes, kterau hledáte, a hle! muž Přemysl na blizku w poli woly popohání, aby dílo, které koná, rychleji dokonal. K němuž poslowé přistaupiwše, pravili: Muži blažený, kníže nám bohy splozený! A jak je zvyk sedláků, není dost jednau říci, než hubau nadmutau opětowali:

Zdráv buď kníže, a opět zdráv, wši chwály přehodný; Pusť woly, raucha změň, na komoň ten rač posadit se.

Raucha pak ukazují, koně též, an wesele řehce. Paní naše Libuša a všechen lid wzkazuje ti, abys brzy přišel a přijal panstwi tobě a potomkům twým sauzené. Wšecko naše a my sami w twých rukau jsme, tebe za kníže, tebe za saudee, tebe za správce, tebe za ochránce, tebe jediného za pána wolíme. Ku kteréžto řeči muž maudrý, jako předwidaje věci budauci, zastawil, a otku, kterau držel w ruce, wdružil w zemi, i pusti woly, pravil: jděte, odkud jste přišli; kteřížto ihned rychleji, než wyřčeno, z očí zmizeli a nikde wíce nejsau spatřeni. Ale liska, kterau byl w zemi wdružil, wypustila tři vysoké prameny a, což wic ku podiwu, s listy a s ořechy. Mužowé pak, widauce tyto věci, ježto se dály, stáli jsau zaraženi. Kteréž on wlidným způsobem hospodářů zwal k snidání, i wyňal z kabele lyčené chleb plesniwý a kus sýra, a tu kabeli položil na trawu na místě stolu a na hrubý ubrus a t. d. Zatím když snidali, když wodu z lahvice pili, dwa prameny čili odnože uschly a opadly, ale třetí rostl tím wyše a šíře. Z toho wzniklo hostem ještě wětší podiwení s bázní. A on dí: co se diwite? Wězte, že z našeho pokolení mnoho se pánů zrodí,

1) cucurrit 2aa. — 2) nemá 4. — 3) a. ad illum 4, 4a. — 4) Tak A, 2; Stadici 6; Ztadici 7a; Stadice 2aa; Ztadice 2b. — 5) nemá 2. — 6) nemá 4, 4a. — 7) sufficiunt 1. — 8) salve dux, mag. 4, 4a. — 9) Tak všechny ruk. kromě A, jenž má sternuntque cab. — 10) Et — caballum nemá 4, 4a. — 11) immensa 2. — 12) Primizl wkládá tu 4, 4a. — 13) prescius 2aa a tak 2b, kde nad podtrženým inscius nadepsáno praescius. — 14) nemá A. — 15) nemá A. — 16) nemá 2aa, 6; ibi A. — 17) subere 4. — 18) concutit A. — 19) Tak A, 1, 2aa, 2b, 3, 6; mucidum měl 2, což však přetrženo a rukau wěku XIV na straně napsáno muscidum; muscidum 4, 4a; mucidum vel muscidum 7. — 20) dum — sumunt nemá 4, 4a. — 21) seu 2b; sive virg. duo nemá 5. — 22) altius A, 6. — 23) ammir. A, 4, 6 a tak níže stále.

— ex nostra progenie ¹⁾ multos dominos nasci, set unum semper dominari. Atqui ²⁾ si domina vestra non adeo de hac re ³⁾ festinaret, set ⁴⁾ per ⁵⁾ modicum tempus ⁶⁾ currentia fata expectaret ⁷⁾, ut pro me tam cito non mitteret: quot natos heriles natura proferret, tot dominos terra vestra haberet.

7. Post haec indutus veste principali et calciatus calciamento regali, acrem ascendit equum arator; tamen suae sortis non inmemor, tolit secum suos coturnos ex omni parte subere consutos, quos fecit servari in posterum, et servantur Wissegrad ⁸⁾ in camera ducis usque hodie et in sempiternum. Factum est autem, dum per compendia ⁹⁾ viarum irent, nec tamen ¹⁰⁾ adhuc illi nuncii ceu ad novitium dominum familiaris ¹¹⁾ loqui auderent, set sicut columbae, si quando aliqua peregrina ad eas accedit, inprimis eam pavescunt, et mox in ipso volatu eam assuefaciunt ¹²⁾ et ¹³⁾ eam quasi propriam faciunt et diligunt; sic illi ¹⁴⁾ cum fabularentur equitantes et sermocinationibus iter abbreviarent, ac iocando ¹⁵⁾ per scurrilia verba laborem fallerent, unus qui erat audacior et lingua promptior: O domine, dic, inquit, nobis, ad quid hos coturnos subere consutos et ad nichilum, nisi ¹⁶⁾ ut proiciantur ¹⁷⁾, aptos nos servare fecisti, non satis possumus admirari. Quibus ille: Ad hoc ¹⁸⁾ inquit eos feci et faciam in aevum servuari, ut nostri posterii sciant, unde sint orti, et ut semper vivant pavidi et suspecti, ne ¹⁹⁾ homines a deo sibi commissos ²⁰⁾ iniuste opprimant per superbiam, quia facti sumus omnes equales per naturam. Nunc autem et mihi liceat vos vicissim ²¹⁾ percontari, utrum magis laudabile est, de paupertate ad dignitatem provehi, an de dignitate in paupertatem redigi? Nimirum respondebitis ²²⁾ mihi, melius esse ²³⁾ provehi ad gloriam, quam redigi ad inopiam. Atqui sunt nonnulli parentela geniti ex nobili, set post ad turpem inopiam redacti et miseri facti; cum

ale jeden pokaždé bude panovati. Ale kdyby paní vaše nebyla s tau věci tak spěchala, nýbrž po malau chvíli osudů běžících čekala, by pro mne byla tak brzo neposlala, kolik synů panovníčích by se narodilo, tolik pánů měla by vaše země.

7. Potom oděn v knížecí raucha, a wzaw obuw královskau, wsedl na koně bujného oráč; však nezapomínaje na svůj staw, wzal s sebou své střevíce weskrze z lýči ušité, kteréž kázal chovati pro budaucnost, i chowaji se na Wysehradě v komoře knížecí až podnes a na věčné časy. Stalo pak se, když šli nadecházkami, a poslové předce ještě jakožto s pánem zánovním nedůvěřovali si volněji mluvit, než jako holubi, když k nim nějaký cizí přiletí, z počátku se ho bojí, ale brzy v letu samém naň si zvyknau a jako za svého jej mají a milují, tak oni, když jdouce rozprávěli a řečmi cestu sobě ukracovali i šaškující žertovnými řečmi na unawení zapomínali, jeden, který byl smělejší a prostořečejší, řekl: O, pane! powěz nám, nač jsi tyto střevíce z lýči ušité, které k ničemu nejsau, než aby je zahodil, nám kázal schowati, nemůžeme se dosti nadiwiti. Jimž on dí: Na to jsem je dal a dám schowati na věky, aby naši potomci věděli, odkud pošli, i aby živi byli vždy v bázni a nedověřovali, aby lidí sobě od boha svěřených netiskli nesprawedliwě z hrdosti, poněwadž všichni jsme rowni učiněni od přirozenosti. Nyni však buď zase mně dowoleno, wás se tázati, zdali jest chwatilebnější, z chudoby powýšenu býti k hodnosti, čili z hodnosti uwrženu býti w chudobu. Zajisté odpowíte mi, že jest lépe powznešenu býti k slávě než sejíti w nauzi. Ale jsau mnozí z vysokého rodu pošli, potom však w potupnau nauzi uwedeni a bidní učiněni, kteří, když jiným powídají, jak předkové jejich byli slawní a mocní, newědí, že sami sebe tudy wic tupí a hanobí,

¹⁾ propagine A. — ²⁾ at 2. — ³⁾ nemá 4a. — ⁴⁾ si 7; p. mod. temp. nemá 7. — ⁵⁾ nemá 4, 4a. — ⁶⁾ dum vkládá tu 1. — ⁷⁾ numeret 1. — ⁸⁾ Wissegrad A; Wisegrad 1, 4, 7; Wysegrad 6. — ⁹⁾ compendia w 2 přetrženo a po straně napsáno compita. — ¹⁰⁾ nemá 4; nec non 4a. — ¹¹⁾ familiaris 7. — ¹²⁾ asuefaciunt 1, 6. — ¹³⁾ et eam tamquam A, 1; a prop. fac. má A po straně; et eam — faciunt nemá 6. — ¹⁴⁾ nemá 6. — ¹⁵⁾ iocundo A; iocunda 6. — ¹⁶⁾ nemá 2. — ¹⁷⁾ propiciantur 1. — ¹⁸⁾ hec 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 6. — ¹⁹⁾ nec A; neu 7. — ²⁰⁾ deditos A. — ²¹⁾ vos vic. nemá 2; vos invicem percunctari 4, 4a. — ²²⁾ respondetis 4, 4a. — ²³⁾ est 2aa.

— suos parentes gloriosos fuisse et potentes aliis praedicant, haut ignorant, quod semetipsos inde plus confundunt et deturpant, cum ipsi per suam hoc amiserunt ignaviam, quod illi habuerunt per industrias. Nam fortuna semper hanc ludit aleam sua rota, ut nunc hos erigat ad summa, nunc illos mergat in ¹⁾ infima. Unde fit, ut dignitas terrena, quae erat aliquando ad gloriam, amissa sit ad ignominiam. At vero paupertas per virtutem victa, non se celat sub pelle lupina, set victorem suum tollit ad sydera, quem olim secum traxerat ad infera. ²⁾

8. Postea vero quam ³⁾ iter emensi fuerant, et iam iamque prope ad urbem venerant, obviam eis domina stipata suis satellitibus accelerat, et inter se consortis dextris cum magna laetitia tecta subeunt, thoris discumbunt, Cerere et Bacho corpora reficiunt, cetera noctis spatia Veneri ⁴⁾ et Hymenaeo ⁵⁾ indulgent. Hic vir, qui vere ex virtutis merito dicendus est vir, hanc efferam gentem legibus frenavit, et indomitum populum imperio domuit, et servituti, qua nunc premitur, subiugavit, atque omnia iura, quibus haec terra utitur et regitur, solus cum sola Lubossa dictavit.

9. Inter haec primordia legum quadam die praedicta domina, Phitone concitata praesente ⁶⁾ viro suo Premizl et aliis senioribus populi ⁷⁾ astantibus, sic est vaticinata ⁸⁾: Urbem conspicio, fama quae sidera tanget, Est locus in silva, villa ⁹⁾ qui ¹⁰⁾ distat ab ista ¹¹⁾ Terdenis stadiis, quem Wltaua ¹²⁾ terminat undis. Hunc ¹³⁾ ex parte aquilonali ¹⁴⁾ valde ¹⁵⁾ munit valle ¹⁶⁾ profunda rivulus Brusnica ¹⁷⁾; at ¹⁸⁾ australi ex latere latus mons nimis petrosus, qui a petris dicitur Petrin ¹⁹⁾, supereminet loca. Loci autem mons curvatur in modum delphini ²⁰⁾ marini porci, tendens usque in ²¹⁾ predictum amnem ²²⁾. Ad quem cum ²³⁾ perveneritis, invenietis hominem in media ²⁴⁾ silva limen do-

poněwadž ztratili to swau nedbalosti, co oni měli swau pilnosti. Nebo štěstí pořád tak w kostky hraje kolem svým, že teď ty powznese nejvýše, teď ony pohrauzí nejniže. Tudy býwá, že hodnost pozemská, která někdy byla k slávě, ztratí se k hanbě. Ale chudoba ctnosti přemožená neskryvá se pod vlčí kůži, nýbrž vítěze svého powznáší do nebes, jehož někdy byla s sebou strhla do pekel.

8. Když pak potom cestu dokonali a již již přicházeli ke hradu, kněžna obstaupená swými dvořany přispíšila wstříc, a podawše sobě pravice u welkém weselí wešli do přibytku, usadili se na pohowkách, jidlem a pitím těla posilnili, ostatní noční čas Venuši a Hymenaeowi wěnowali. Tento muž, který w pravdě pro mužnost zasluhuje zwán býti mužem, lid tento bujný zákony uwážal, a národ nezkrocený mocí panownickau zkontil, a w poddanství, které jej nyní tíží, uwedl, i všecka práwa, kterými země tato nyní se řídí a spravuje, sám s Libuší samau nalezl.

9. Mezi těmito prwopočátky práv jednoho dne řečená kněžna, duchem wěštím pobádána, před mužem svým Přemyslem a u přítomnosti jiných starších lidu takto jest prorokowala: Spatřuji hrad, jenž sláwau swau bude hwězd se dotýkat. Jest w lese místo, jehož vzdáli od wesnice této Třidcet jesti honů, jež Wltawa řeka obihá. To z půlnoční strany ohraňuje welmi hlubokým audolím potůček Brusnice, na polední pak straně hora welmi skalnatá, která od skal (latině petrae) slowe Petřín, přewyšuje okolí. Hora pak toho místa skrčuje se na způsob delfina, mořského wepře, směřující k řece swrchu jmenowané. Tam když přijdete, najdete člověka uprostřed

¹⁾ ad A, 2b. — ²⁾ infima 2, 6; inferna 5. — ³⁾ cum 2b. — ⁴⁾ Veri A. — ⁵⁾ nemá 6; imineo 1; Himineo 2, 2a, 2aa. — ⁶⁾ pr. viris Przyemisl 6. — ⁷⁾ populi 1. — ⁸⁾ vocitata 4, 4a. — ⁹⁾ willa 1. — ¹⁰⁾ quae 4a. — ¹¹⁾ illa 2b. — ¹²⁾ Wltaua A; Wltaua 4a. — ¹³⁾ Hanc 4, 4a; Nunc 7. — ¹⁴⁾ aquilonari 4, 7. — ¹⁵⁾ valde prof. valle mun. 6. — ¹⁶⁾ valde 2, 2b. — ¹⁷⁾ Tak A; Bruzenca 2; Bruznice 4, 4a; Bruzniczka 6; Bruznica ostatní. — ¹⁸⁾ at ex austr. lat. 6. — ¹⁹⁾ Paetrin 1; Petrzin 2, 2a, 2aa; Petrzyn 6; Petrun 7. — ²⁰⁾ Slowo delphinus wykládá se w ruk. 2aa na česko: swině mořská. — ²¹⁾ ad A. — ²²⁾ amnem 6 a tak se w vkládá všude, kde m a n se sbíhají. — ²³⁾ dum 4, 4a. — ²⁴⁾ medii 1.

— mus operantem. Et quia ad humile limen etiam magni domini se inclinant, ex eventu rei urbem, quam aedificabitis, vocabitis Pragam. Hac in urbe olim in futurum binae aureae ascendent olivae, quae cacumine suo usque ad septimum¹⁾ penetrabunt coelum, et per totum mundum signis et miraculis coruscabunt. Has in hostiis et muneribus colent et adorabunt omnes tribus terrae Boemiae et nationes reliquae. Una ex his vocabitur²⁾ *Maiores Gloria*, altera³⁾ *Exercitus consolatio*. Plura locutura erat, si non fugisset⁴⁾ spiritus pestilens et⁵⁾ prophetans a plasmate dei. Continuo itur in antiquam silvam, et reperto dato signo in⁶⁾ praedicto loco urbem, totius Boemiae dominam, aedificant⁷⁾ Pragam. Et quia ea tempestate virgines huius terrae sine iugo pubescentes veluti Amazones militaria arma affectantes et sibi ductrices facientes, pari modo uti tirones⁸⁾ militabant⁹⁾, venationibus per silvas viriliter insistebant, non eas viri, set ipsaemet¹⁰⁾ sibi viros, quos et quando voluerunt, accipiebant; et sicut gens Scitica Plauci¹¹⁾ siue¹²⁾ Pecenatici¹³⁾, vir et femina in habitu nullo discrimen habebant. Unde in tantum feminea¹⁴⁾ excrevit¹⁵⁾ audacia, ut in quadam rupe, non longe a praedicta urbe, oppidum¹⁶⁾ natura loci firmum sibi construerent, cui a virginali vocabulo inditum est nomen Diwin¹⁷⁾. Quod videntes iuvenes, contra eas nimio zelo indignantes, multo plures insimul conglobati non longius quam unius buccinae¹⁸⁾ in altera¹⁹⁾ rupe inter arbusta aedificant urbem, quam moderni nuncupant Wissegrad, tunc autem ab²⁰⁾ arbustis traxerat nomen Hrasten²¹⁾. Et quia saepe virgines solertiores ad decipiendos iuvenes fiebant, saepe autem iuvenes virginibus fortiores²²⁾ existebant, modo bellum, modo pax inter eos agebatur. Et dum interposita pace potiuntur, placuit utrisque partibus, ut componerent²³⁾ cibis²⁴⁾ et

lesa, an dělá práh k domu. A poněwadž u nízkých dveří i welci páni se shybují, dle té příhody nazwete hrad, ježž wystawite, Prahau. W tomto hradě budaucně někdy wzejdou dvě zlaté oliwy, které wrškem swým proniknou až do sedmého nebe a po celém swětě budaou se zářiti znameními a zázraky. Je budaou obětmi a dary ctíti a k nim se modliti wšeecka pokolení země české a druzí národové. Jedna z nich bude slauti *Wětší Sláwa*, druhá *Woje utěšení*. Byla by více mluwila, kdyby byl duch zlý a prorokující neodstaupil od božího tworu. Ihned šli do starého lesa, a naležše znamení sobě dané, na předřečeném místě wystawili hrad panující celé zemi české, Prahau. A poněwadž toho času panny této země beze jha dospíwaly jako Amazony, dychtiwy jsauce wojenských zbraní a be- rauce sobě wůdkyně, rovněž jako jinochowé wojenstwi provozowaly, lowů po lesích na spůsob mužských pilny byly, ne mužové jich, než oni sobě muže, které a kdy chtěly, bráwaly, a jako národ skythický, Plawci čili Pečenci, muž a žena w oděwu žádného rozdilu neměli; z toho tak welice se zmohla ženská smělost, až sobě na jedné skále, nedaleko od hradu prvé řečeného, wystawily hrad polohau místa pevný, kterému od názwu panen dáno jest jméno Děwin. Což widauce jinochowé, na ně přílišným hněwem se rozhněwawše, we mnohem wětším počtu spolu se sebrali, a nic dále než na zatraubení na jiné skále mezi chrastím wystawili hrad, ježž nynější nazýwaji Wyšehrad, ale tehdaž od chrastí byl wzal jméno Chrasten. A poněwadž často panny byly chytřejší ku přelstění jinochů, často pak zase jinochowé udatnější než panny, byla brzy wálka mezi nimi, brzy pokoj. A když měli mezi sebau příměří, oblibily si obě strany, aby složili jídla a pití ke společným hostům i aby po tři dni měli beze zbraní slawné

1) sempiternum A. — 2) nemá 4; Wicelaw et Woytiech připsáno rukau XV věku w ruk. 1; Wechlawa přidává 3; Wecelawa 3a; Weczlawa opravuje Dobrowský. — 3) Tressivoya 3, což Dobrowský opravuje w Tiessivoya. — 4) fuisse 2, 2a, 7. — 5) sed 7. — 6) nemá A. — 7) aedificavit 3, 7. — 8) thyrones A. — 9) mil. et ven. 2aa. — 10) semet A. — 11) Tak wšeecky kromě 3, 3a, 4a, 7. — 12) seu měl nejdříve 2b, což opraveno w nadepsané sive. — 13) Pecenatici 2, 2aa. — 14) feminarum 1. — 15) exercuit měl 2; ale po straně již rukau XIV věku opraveno excreuit. — 16) opid. A, 6. — 17) Divin A; Devín 1, 7; Deuin měl 2b, ale opraveno to w Děuin; Dyewin 6; Dieuin 2. — 18) bucinę A, 1. — 19) alta 1. — 20) nemá 7. — 21) Tak A, 5; Nurasten 3; Wrasten 4, 4a; Hurasten ostatní. — 22) ferociore 7. — 23) componeret 7. — 24) et cibis 4a.

— potibus symbolum, et per tres dies sine armis sollempnem insimul agerent ludum in constituto loco. Quid plura? Non aliter iuvenes cum puellis ineunt convivia, ac si lupi rapaces quaerentes edulia¹⁾, ut²⁾ intrarent ovilia. Primam diem epulis et nimiis potibus hylarem³⁾ ducunt. Dumque volunt sedare sitim, sitis altera crevit, Laetitiámque suam iuvenes vix noctis⁴⁾ ad horam⁵⁾ differunt. Nox erat et coelo fulgebat luna sereno⁶⁾; Inflans tunc lituum, dedit unus eis ita signum, dicens: Lusistis satis, edistis satis atque⁷⁾ bibistis; Surgite, vos rauco clamat Venus aurea sistro. Moxque⁸⁾ singuli singulas rapuere puellas. Mane autem facto, iam pacis inito pacto, sublati⁹⁾ Cerere et Bacho ex earum oppido¹⁰⁾, muros Lemniaco¹¹⁾ vacuos indulgent Vulcano. Et ex illa tempestate, post obitum principis Lubossae, sunt¹²⁾ mulieres nostrates virorum sub potestate¹³⁾. Sed¹⁴⁾ quoniam omnibus Ire quidem restat, Numa quo devenit¹⁵⁾ et Ancus¹⁶⁾, Premizl iam plenus dierum postquam iura instituit legum, quem coluit vivus¹⁷⁾ ut deum, raptus est ad Cereris generum¹⁸⁾. Cui Nezamizl¹⁹⁾ successit in regnum. Hunc ubi mors rapuit, Menata principales obtinuit fascies. Quo decedente ab hac vita, Vogen²⁰⁾ suscepit rerum gubernacula. Huius post fatum Unezlau²¹⁾ rexit ducatum. Cuius vitam dum rumpunt Parcae, Crezomisl²²⁾ locatur²³⁾ sedis in arce. Hoc sublato²⁴⁾ medio, Neclan²⁵⁾ ducatus potitur solio. Hic ubi vita²⁶⁾ decessit²⁷⁾, Gostivit²⁸⁾ throno successit. Horum igitur principum de vita²⁹⁾ aequae³⁰⁾ et morte siletur, tum³¹⁾ quia ventri³²⁾

hry wespolek w ustanoweném místě. Což wice? — Nejinak jinochowé dali se w hody s diwkami, než jakoby drawi wlei, hledající jídla, wešli do owěna. První den stráwili w kwase a welikém pití wesele. Žizeň chtěce hasit, znovu jsau dostáwali žizně, Sotwa pak až na čas noční chtěli mládci radost swau odložiti.

Noc byla a měsíc zářil se je na nebi jasném, W tom zatraubil w roh kdosi z nich, a dal znamení jim,

prawě: Hráliť dost jste a jedli i též i dosti pili jste, Wstaňtež, Krásopani zlatá trubkau zwe šepotnu. A hned wzali každý jednu pannu. Když pak bylo ráno a již byl učiněn pokoj, odnesše Cereru a Baccha z jejich hradu, zdi prázdne Lemnenskému odewzdali Vulkanu. A od toho času, po smrti kněžny Libuše, jsau u nás ženy pod moci mužů. Než poněwadž

Wšem nastává jit, kam Numa zašel jako Ankus, Přemysl již jsa vysoko w létech, po ustanowení práv a zákonů, k tomu, ježž za žiwobyti etil jako boha, zeti Cereřinu, wzat jest, po němž Nezamysl nastaupil jest. Toho když smrt wzala, dostala se Mnatowi knížeci berla. Když ten sešel se swěta, ujal se Wojen ředidla. Po jeho sjití spravowal Mnislaw knížetstwi. Jehož žiwot když přetrhly Sudice, Křesomysl postawen jest na wrch stolice. Když nebylo jeho, dosáhl Neklan stolce knížeciho. Když on se swěta sešel, Hostiwit na stolec wzešel. O těchto pak knížatech jak o žiwotě tak o smrti jejich mlčí se, jednak poněwadž jsauce w poddanstwi břicha a sna, newzdělání, neučení, podobali se dobytku, jimž

1) edilia měl 2, ale již rukau XIV věku opraveno první i w u. — 2) vymazáno w 2. — 3) nemá 4, 4a. — 4) noctu A, 1, 2, 2a, 2aa; tak měl i 2b, ale opraveno nadepsáním w noctis. — 5) ad hor. nemá A. — 6) Horat. Epod. 15, 1. — 7) satsique 7. — 8) Moxque — puellas má A po straně připsáno. — 9) sublatus 2aa. — 10) opido 1, 6, a tak obyčejně i níže. — 11) w 6 pro slovo to wynecháno prázdne místo. — 12) erant 2b. — 13) Tu w 2aa připsáno po straně: neopijejte se panny s mládenci hráti a kwasiti. — 14) et 7. — 15) venit 2aa, 2b, 3, 4; pervenit 7; nimia quo venit 4a. — 16) Hor. epist. I, 6, 27. — 17) nimis 2, 6; unus 4a; invisum deum A. — 18) Juv. X, 112. — 19) Nezamisl 1; Nezamysl 2, 2aa. — 20) Voin 1, 2a, 3, 5, 7; Voin 2; Moin 4, 4a; Voin 7a. — 21) Unizlu 1; Winzlau 2b; Vitozlau 4, 4a; Unizlau 5, 7; Wnislau 2; Wnyezlau 6; Wnislau 2aa. — 22) Crezomisl 1, 2b, 3, 7; Crezomysl 2, 6; Kresomisl 4, 4a; Crezomiczl 7a. — 23) sed. i. a. loc. A. — 24) in 2b. — 25) Neklan 2, 2aa, 6. — 26) vira 1. — 27) discessit 1, 2, 6. — 28) Hostiuit 2, 2b; Hostiwit 6; Gostivit 4. — 29) de vita nemá 5. — 30) nemá 2b, 3, 4, 4a, 7. — 31) tuum 1. — 32) Veneri 4, 4a.

et somno dediti, inculti et indocti assimilati sunt pecori, quibus profecto contra naturam corpus voluptati, anima fuit oneri¹⁾; tum quia non erat illo in tempore, qui stilo acta eorum commendaret memoriae. Sed sileamus de quibus siletur, et reddeamus unde paulo deviamus²⁾.

10. Gostivit autem genuit Borivoy³⁾, qui primus dux baptizatus est⁴⁾ a venerabili Metudio⁵⁾ episcopo in Moravia, sub temporibus Arnolfi⁶⁾ imperatoris, et Zuatopluk⁷⁾ eiusdem Moraviae regis. Nec superfluum esse iudicavimus⁸⁾, quod referente fama audivimus, huic operi nostro hoc in loco summam literarum apicibus inserere bellum, quodque⁹⁾ olim antea retro dierum, tempore ducis Neclan¹⁰⁾ in campo, qui¹¹⁾ dicitur Turzco¹²⁾, consertum est inter Boemos et Luczanos¹³⁾, qui nunc a modernis ab urbe Satec¹⁴⁾ vocitantur Satcenses¹⁵⁾. Unde autem antiquitus¹⁶⁾ nuncupetur¹⁷⁾ ea¹⁸⁾ natio Luczano, nolumus¹⁹⁾ praeterire sub silentio. Quippe illa distinguitur provincia quinque regionibus locorum per compendia. Prima regio est sita circa rivum nomine²⁰⁾ Gutna²¹⁾. Secunda ex utraque parte est fluvii Uzka²²⁾. Tercia extenditur per circuitum torrentis Brocnica²³⁾. Quarta, quae et silvana dicitur, sita est infra terminos fluminis Msa²⁴⁾. Quinta²⁵⁾, quae in medio est, dicitur²⁶⁾ Luka²⁷⁾: pulcherrima visu et utilissima²⁸⁾ usu ac uberrima satis, nec non habundantissima pratis, unde et nomen ipsa regio traxit, quia luca latine pratum dicitur. Et quoniam²⁹⁾ haec regio primum, longe antequam Satec³⁰⁾ urbs condita

věru proti přirozenosti tělo bylo k rozkoši, duch — k obtíži; jednak že nebylo nikoho za onoho času, kdožby písmem zachoval pamět jejich skutků. Než mlíme o nich, o kterých se mlčí, a nawraťme se tam, odkud jsme se malíčko odchýlili.

10. Hostiuit pak splodil Bořiwoje, který první z knížat křtěn jest od ctihodného Methudia, biskupa na Moravě, za časů císaře Arnulfa a Swatopluka tamže morawského krále. Aniž však neměl jsem za zbytečné, do tohoto mého díla krátce písmem wetkati bitvu, o které jest zpráva z pověsti, a která dávno předtím prvé, za času knížete Neklana, na poli, které slowe Tursko, swedena byla mezi Čechy a Lučany, kteří se nyní od novějších dle hradu Zateče nazývají Zatečané. Od čeho však za starodávna lid ten nazýván byl Lučané, nemíním pominauti mlčením. Totiž krajina ona dělí se na pět žup dle polohy míst. První župa leží na potoce řečeném Hutná. Druhá jest na obou stranách řeky Uzky. Třetí rozkládá se okolo bystriny Brocnice. Čtvrtá, která se také nazývá lesní, leží v podkrají řeky Mže. Pátá, která jest uprostřed, nazývá se Lauka, překrásná na pohled a bohatá na užitek, welice úrodná na setbách a hojnost mající luk, odkud také župa ta wzala jméno; neb lauka slowe latině pratum. A poněwadž krajina tato nejprvé, mnohem dřív než založen jest hrad Zateč, obydlena byla od lidí, právem obyvatelé její od krajiny nazváni jsau Lučané. Jim stál v čele kníže, jménem Wlastislaw,

¹⁾ Sallust. Cat. c. 2. — ²⁾ p. digressi sumus 4, 4a. — ³⁾ Tak 1. 2b, 3, 7; Borwoy A; Borziwoy 2, 2aa; Borzywoi 6; Boriwoy 4. — ⁴⁾ e. b. A, 6. — ⁵⁾ Methodio 3; Methudio 4, 4a. — ⁶⁾ Arnulphi 2b. — ⁷⁾ Zwatopluc 4; Zwatopluk 2; Zwatopluk 1, 2b, 7; Swatopluk 6; et domini Suatopluk 2aa. Panování krále Arnulfa padá do roků 887—899; Swatoplukowo na Moravě do l. 870—894. Sw. Metudius arcibiskupoval na Moravě od r. 868—885. Pokřtění Bořiwoje stalo se nejspíše hned v prvních letech panování Swatoplukowa od arcibiskupa Metudia, arcib. ne za panování Arnulfa, který teprv po smrti Metudowě k vládě přišel. Srowněj o tom W. W. Tomka spis: Apologie der aelt. Gesch. Böhmens. — ⁸⁾ iudicamus A, 6, 7. — ⁹⁾ quidem 4, 4a; quod 7. — ¹⁰⁾ Neclan 7. — ¹¹⁾ quod 4a. — ¹²⁾ Turzko 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 6; Iurzko 7. — ¹³⁾ Lutzanos 7. — ¹⁴⁾ Satec 1 a tak i níže; Satec 2, 2b, poslední však má nadepsáno Ziatec; Satz 3; Sathec 4, 4a; Satx 7; Zatecz 6. — ¹⁵⁾ Satcenses 4, 4a; Zacenses 6. — ¹⁶⁾ antiquius A. — ¹⁷⁾ nuncupentur 7. — ¹⁸⁾ hec A. — ¹⁹⁾ volumus praeteriri 4, 4a. — ²⁰⁾ nemá A. — ²¹⁾ Tak A, 2, 6; Buntua 2a; Gutna ostatní, jen 2b má nad tímto slowem ještě nadepsáno Suntua. — ²²⁾ Uzka 1, 6; Utka 3, 7; Uzka 4, 4a; Uztka 5; Usstka 2aa. — ²³⁾ Bocnica A; Bocnyka 6; Brocnika 2; Brocnica 2aa; Brocinca (nadepsáno Brozinca) 2b; Briznica 4, 4a; Brocnice 5. — ²⁴⁾ Mzie 2; Myza 6. — ²⁵⁾ Quincta 1. — ²⁶⁾ nemá 4, 4a. — ²⁷⁾ Luca 1, 2, 4. — ²⁸⁾ utilissima 3; ultima 7. — ²⁹⁾ quando 7. — ³⁰⁾ Satech 4a; ostatní jako výše.

foret, est inhabitata hominibus, recte eius incolae sunt a¹⁾ regione Luczane²⁾ nuncupati³⁾. His praefuit dux nomine Wlastizlaw⁴⁾, vir bellicosus et in bellicis armis animosus⁵⁾, ac⁶⁾ consiliis supra modum dolosus, satisque in proeliis felix potuisset dici, si sors suprema non clausisset eum fine infelici. Nam contra Boemos frequenter susceperat bellum, et semper Marte secundo atque diis auspiciis praevaluerat, terramque eorum saepe ingressus caedibus, incendiis ac⁷⁾ rapinis crudeliter devastarat⁸⁾, et ipsos populi primates in tantum praesidiis attenuaverat⁹⁾ ut parvo clausi in oppido, quod dicitur Lewigradec¹⁰⁾, hostium incursiones timerent oppido. Hic condidit urbem, quam appellavit nomine suo Wlastizlav¹¹⁾, inter duos montes Meduez¹²⁾ et Pripek¹³⁾, scilicet in confinio duarum provinciarum Belina¹⁴⁾ et¹⁵⁾ Lutomerici¹⁶⁾, et posuit in ea viros iniquos, ob insidias utriusque populi, quia hii adiuabant partes Boemorum. Et sicut in omni vicissitudine rerum prosperitas elevat, adversitas humiliat cor hominum, ex nimia quam semper obtinuit in proeliis prosperitate¹⁷⁾, exaltatum est cor ducis et elevatum, ut mente feroci exardesceret omnem Boemiam ad obtinendum. Ah¹⁸⁾! mens hominum ignara futurorum saepe suo fallitur augurio, saepe fit, quod ante ruinam cor extollitur¹⁹⁾, sicut ante laeticiam saepe humiliatur. Mox tumido inflatus fastu²⁰⁾ superbiae, scire volens virtus sua quantae sit potentiae, mittit gladium per omnes fines totius provinciae hac conditione²¹⁾ principalis sententiae, ut quicumque²²⁾ corporis statura praecellens gladii mensuram segnius iussu²³⁾ egrederetur ad pugnam, procul dubio puniretur gladio. Quos²⁴⁾ cicius²⁵⁾ dicto ut vidit in conducto coadunatos loco, stans in medio aggere, corona vulgi septus, clippeo²⁶⁾ subnixus, manu ense vibrans,

muž válečný a we válečných zbraních statečný — i w radách nad miru lestný; a byl by dobře mohl jmenován býti w bitwách šťastným, kdyby ho nebyl poslední osud stihnul koncem nešťastným. Nebo byl proti Čechům častěji zdvihl wojnu, a vždy přízni štěstí válečného a řízením bohů obdržel wrch, a všed do jejich země častěji vražděním, pálením a laupením ukrutně ji pohubil, ano představené lidu tak welice stisnil w moci, že sklíčení jsauce w malém hrádku, jenž slowe Lewý Hradec, báli se wtrhnutí nepřátel do hrádku. On wystawil hrad, jež dle jména swého nazwal Wlastislaw, mezi dvěma wrchy, Medwězi a Přípeti, totiž na pomezí dwau žup, Bilinska a Litoměřicka, a wložil do něho muže zlé k aukladům proti obojímu lidu, protože ti pomáhali straně české. A jakož we všem běhu věci štěstí powznáší, protiwenstwi pokoruje srdce lidská, z welkého prospěchu, kterého vždy dosahowal w bojích, powýšilo a powznese se srdce knížete, tak že w hrdé mysli zadychtil celé Čechy obdržeti. Ach! mysl lidská, neznajíc budaucnosti, často se oklamá swým domyslem; často se stává, že se před zkázau srdce powznese, jakož před radosti často poklesne. Ihned nadmut bujnau hrdopýchau, wěděti chtěje, jakau by wládl silau, wyšle meč všudež celau krajinau pod takowau knížeciho rozkazu wýminkau, aby kdožkoli přesahující wyškau těla meče miru wytáhl by zdlauhawěji, než kázáno bylo, na wojnu, bez rozdílu pokutowán byl mečem. Když rychleji než to wyřčeno shledal sebrané w ustanoweném místě, stoje uprostřed na náspu, shromážděním lidu obstaupen, podepřen na štít a mečem w ruce máchaje, takto počal mluwiti: O bojownicy, w jichžto rukau poslední se nachází wítězstwi, prvé jste nejednau zwítězili, nyní wykonanau wěc konáte. Nač potřebí zbraně?

¹⁾ nemá 7. — ²⁾ Lucz. a r. n. A; s. L. reg. n. 6; a reg. Lucz. nuncii patere 2. — ³⁾ nuncupatae 1, 4, 4a, 7. — ⁴⁾ Wlastizlaw 2b; Wlastislaw 2; Wlastizlaw 6; Wlastizlaw 4, 4a; Wlastizlaw 3, 7. — ⁵⁾ et in bell. ar. anim. nemá 4, 4a; inbellis arm. anim. 7. — ⁶⁾ hac 1. — ⁷⁾ nemá 6. — ⁸⁾ devastaverat 7. — ⁹⁾ attenuarat 2, 6, 7. — ¹⁰⁾ Lewigradec 2, Lewygradag 6. Lewý Hradec stál nad Žalowem blíže Roztok; stopy opewnění hradu tohoto widěti až podnes. — ¹¹⁾ Wlastizlaw 2b; Wlastislaw 2; Wlastizlaw 6; Wlastizlaw 4, 4a; Wlastizlaw 3, 7. — ¹²⁾ Medvizi 1; Meduel 2; Meducz 2aa, 2b; Medwez 6. — ¹³⁾ Pripek 2; Pripek 4, 4a; Prybek 6. — ¹⁴⁾ Byelina 6. — ¹⁵⁾ nemá 1. — ¹⁶⁾ Luthomirici 4, 4a; Luthomerzicz 2aa; Lutomerzici 6. — ¹⁷⁾ prosperitatem 4a, 6. — ¹⁸⁾ Ah! ah! 4a, 4. — ¹⁹⁾ exaltatur 4, 4a. — ²⁰⁾ fatu 4. — ²¹⁾ convincie 1. — ²²⁾ qui 7. — ²³⁾ iussu 4a. — ²⁴⁾ quo 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 6. — ²⁵⁾ totius 4, 4a. — ²⁶⁾ clipeoque 6.

sic est exorsus: O milites, quibus ultima in¹⁾ manibus est victoria, olim non semel vicistis, iam actum agitis. Quid opus est armis? Arma ad²⁾ speciem militiae portare faciatis. Quin potius falcones, nisos, herodios et omne³⁾ huiusmodi genus volatiliū, quod magis aptum est ad iocunditatem et ludum, tollite vobiscum, quibus carnes inimicorum, si forte sufficient, dabimus⁴⁾ ad vescendum. Teste Marte deo et mea domina Bellona, quae mihi fecit omnia bona, per capulum ensis mei iuro, quem manu teneo, quod pro infantibus eorum catulos canum ponam ad ubera matrum: Levate signa, tollite moras; semper nocuit differre paratis⁵⁾. Ite iam velociter et vincite feliciter. Exoritur clamor ad aethera⁶⁾ utilis et inutilis, fortis et vilis⁷⁾, potens et inpotens, perstrepunt arma⁸⁾, saltat scabiosa⁹⁾ equa ut acer equus in pugna.

11. Interea quaedam mulier, una de numero Eumenidum, vocans ad se privignum, qui iam iturus erat ad proelium. Quamvis, inquit, non est naturale novercis, ut benefaciant suis privignis, tamen non immemor consortii tui patris, cautum te faciam, quo⁹⁾ possis vivere, si vis. Scias Boemorum strigas sive lemures¹⁰⁾ nostras praevaluisse votis Eumenides, unde nostris usque ad unum interfectis dabitur Boemiis¹¹⁾ victoria.

Hanc tu, quo tandem valeas evadere gladem, quem in primo congressu interficies tibi adversantem, utramque sibi abscidens¹²⁾ aurem, mitte in tuam bursam, et inter utrosque pedes equi in modum crucis evaginato ense terram lineabis. Hoc enim faciens invisibiles¹³⁾ ligaturas laxabis, quibus ira deorum vestri equi obligati deficient¹⁴⁾ et cadent, quasi ex longo itinere fatigati, moxque¹⁵⁾ insiliens equum, terga vertes¹⁶⁾, et si magnus post te fragor¹⁷⁾ ingruerit, nunquam retro aspicias, fugam sed accelerares, atque ita tu solus vix¹⁸⁾ effugies. Nam qui dii vobiscum¹⁹⁾ comitabantur²⁰⁾ in proelium, versi sunt in auxi-

Zbraně jměť se nositi na znamení wojenství. Ale raději sokoly, krahujě, kulichy a všeehen takový druh ptactwa, které jest více pro vyražení a pro hračku, s sebou vezměte, abychom jim masa nepřátel, až jen postačí-li, dali k jídlu. Boha wojny a paní wojny bohyni, která mi učinila všeliké dobrodini, za svědky беру, a na jilec meče mého přísahám, který v ruce držím, že na místo jejich dětí dám štěňata k prsům matek wložiti. Zdvihněte korauhwe, nechte prodlévání; vždy hotovým škodil odklad. Jděte již rychle a zvítězte šťastně. I zdvihl se hlas až k nebesům; dobrý a špatný, udatný a nestatečný, mocný a slabý břínčeli zbraněmi; mrzácká kobyla poskakovala jako bujný hřebec v bitvě.

11. Mezitím jakási žena, jedna z počtu Wzteklic, zawolawši k sobě pastorka, který již chtěl táhnouti do bitvy, pravila k němu: Ač není přirozeno macechám, aby dobře činily svým newlastním, však nezapomínajíc swazku s otcem twým, chci tě ostříc, abys mohl žiwi býti, chceš-li. Wěz, že čarodějnice čili můry české swými čarami přemohly naše Wzteklice, pročez naši všichni do jednoho zahynau a wítězství dáno bude Čechům.

Této zkáže abys mohl ty w onu chvíli ujiti, koho w prvním setkání zabiješ, který bude státi proti tobě, uřež mu obě uši a wstrč do mošny své, a mezi obojíma nohama koně udělej mečem wytaženým čaru na zemi na způsob kříže. Nebo když to učiníš, přetrhneš tím newiditelné wazy, kterými koně waši hněwem bohů jsauce swázáni budau mdliti a padati, jako dlahau jízdan unaweni. A hned wsedna na kůň, obrať záda, a když se strhne za tebau velký třeskot, nic se neohlížej zpátky, nýbrž pospěš si útekem, a tak ty sotwa jediný ujdeš. Nebo ti bohové, kteří wás doprovázeli do bitvy, obrá-

1) v. i. m. e. A. — 2) et 1. — 3) omnis 2. — 4) dapibus 1, 7. — 5) hethera 1. Připomíná místo z Virg. Aen. II, 313, 338. — 6) fortis et v. nemá 1. — 7) arma opakují ruk. 1, 3, 7. — 8) scabio 4, 4a. — 9) ut 4, 4a. — 10) nemá 4a; sine 1. — 11) Boemis 2aa, 2b; Bohemis 2; dab. v. Bohemis A, 6. — 12) abscidens 2b, 3, 4a, 7. — 13) invis. — obligati nemá 2. — 14) inuicent 2; cad. et def. A. — 15) mox 2b. — 16) vertens; tak měl i 1, což ale opraveno na vertes. — 17) magnus terror ingr. A; m. p. t. vel fragor vel timor 1; m. p. t. timor vel fragor 3, 4, 7; ut fragor 5. — 18) nemá 2. — 19) nobiscum 7. — 20) comitantur 4, 4a.

lium inimicis vestris¹⁾. At contra Boemis resistere non valentibus, hostibus quippe iam totiens triumphantibus²⁾ una salus³⁾ erat victis nullam sperare salutem. Sed sicut semper infideles homines, et eo ad malum proniores⁴⁾, ubi deficiunt vires et bonae artes, illico ad deteriores pravitatis vertuntur partes: haud aliter gens ista vanis⁵⁾ sacris dedita, plus mendaciis credula, iam desperantes viribus et armis militaribus, quendam adeunt sortilegam et consulunt eam atque instant, ut⁶⁾ edicat, quid opus sit facto in tali discrimine rerum, aut quos euentus futurum obtineat bellum. Illa, ut erat plena Phitone, ambigua⁷⁾ non tenuit eos diu verborum amba⁸⁾. Si vultis, inquit, triumphum victoriae consequi, oportet vos prius⁹⁾ iussa deorum exequi. Ergo litate¹⁰⁾ diis vestris asinum, ut sint et ipsi vobis in asylum. Hoc votum fieri summus Jupiter, et ipse Mars sororque eius Bellona, atque gener Cereris iubet. Quaeritur interim miser asellus et¹¹⁾ occiditur, et ut iussum fuerat, in mille millies frustra conciditur, atque ab universo exercitu citius dicto consumitur. Quibus ita esu animatis asinino¹²⁾ res similis prodigio — cerneret laetas phalanges et viros mori promptos ut silvaticos porcos; et sicut post¹³⁾ aquosam nubem fit sol clarior et visu iocundior, ita post nimiam inertiam exercitus ille fuit alacrior et ad pugnam audacior.

12. Interea dux eorum Neclan¹⁴⁾, lepore pavidior et pardo¹⁵⁾ fuga velocior, pugnam imminentem pertimuit, et ficta infirmitate in castro supradicto delituit. Quid facerent membra sine capite, aut milites in proelio sine duce? Erat ea tempestate quidam vir praecipuus honestate corporis, aetate et nomine Tyro, et ipse post ducem secundus imperio¹⁶⁾, qui ad occursum mille obpugnantium in proelio nullum timere, nemini scivit cedere. Hunc dux clam ad se vocat et praecipit, ut arma sua induat, et paucis clientibus id scientibus¹⁷⁾ herilem equum iubet ut ascendat atque vice sui¹⁸⁾ milites ad pugnam

tili se na pomoc vašim nepřátelům. Naproti tomu zatím když Čechové k odporu postačiti nemohli, když totiž nepřátelé již tolikrát nad nimi zvítězili, jediná spása byla přemoženým žádné nedaufati spasy. Ale jako vždy lidé nevěřící a tudy k zlému více náchylní, když je opauštěji síly a dobré vlastnosti, hned k horší stránce nepravosti se obracují; nejnak lid ten marnému modlářství oddaný, více klamům věřící, zaufajice již nad silami a zbraněmi vojenskými, obrátili se k jisté hadačce, a tázali se ji i žádali, aby powěděla, coby bylo činiti w takovém nebezpečném stawu věci, nebo jaký konec bude míti nastávající bitwa. Ona, jakž byla plna ducha věštiho, nezdržela jich dlaho obojetnými okolky. Chcete-li, di, dosáhnauti sláwy wítězství, musíte napřed rozkazy bohů wykonati. Tedy obětujte bohům swým osla, aby se wám dostala jejich ostraha. Tuto obět učiniti káže nejvyšší Jupiter ano i Mars a sestra jeho Bellona i Cereřin zeť. Wyhledán tedy ubohý oslíček a zabít, i jak kázáno bylo, rozsekán na tisíc tisíců kausků a ode všeho vojska rychleji než řečeno sněden. Když takto jídlem posílení byli oslim — zázraku wěe podobná — spatřil jsi tlupy weselé a umřiti hotové muže jako lesní wěpre; a jako po wlhkém mraku býwá slunce jasnější a oku lahodnější, tak po velké malátnosti vojsko to bylo čilejší a k boji smělejší.

12. Mezitím kníže jejich Neklan bojácnejší než zajíc a na útěku rychlejší než panther, nastávající bitwy se strachoval, a čině se nemocným, w řečeném hradě se schowával. Co měly činiti audy bez těla? nebo bojownicy w bitvě bez wůdce? Byl toho času jeden muž, krásau těla wytečný, dle wěku i dle jména Tyr (junák); a byl po knížeti druhý w mocnosti; který, byť tisíc naň dotíralo w boji, žádného neznal se báti, žádnému ustaupiti. Toho kníže podtaji k sobě powolal, a kázal mu, aby jeho odění wzal na se, i s wědomím jen několika služebníků nařídil mu, aby wsedl na knížecího koně

1) nostris 7. — 2) triumphantibus 1. — 3) Soli měl půwodně 1, ale nadepsáno pak salus. — 4) promiores 1. — 5) vallis 1. — 6) et 1. — 7) ambiguitate 7. — 8) amba 7. — 9) nemá 2. — 10) libate 4, 4a. — 11) nemá A. — 12) asineo 7. — 13) nemá 6; per 7. — 14) Neclan 4, 4a. — 15) Partho 2, 2a, 2aa, 2b; tak také měl 1, ale opraveno rukau jinou w pardo; patho 6. — 16) i. sec. A. — 17) id scient. nemá 4, 4a. — 18) sua A.

— praecedat, quae non longe ab urbe, sed quasi duobus stadiis distabat. Ventum erat ad campum ab utrisque exercitibus conductum; sed prius Boemi praeoccupant collem in medio campo eminentem, unde et hostes praeviderent adventantes, et is¹⁾, qui aestimabatur dux, stans in eminentiori loco, concionaretur ad milites Tyro: Si fas, inquit, esset duci verbis addere virtutem militibus²⁾, multiplicibus vos tenerem sermonum³⁾ ambagibus. Sed quia hostis ad oculum stat, et breve tempus ad exortandum⁴⁾ extat, fas mihi sit vos vel paucis succendere dictis. Omnibus in bello dimicandi par est devotio, sed impar vincendi ratio⁵⁾. Illi paucorum⁶⁾ pugnant pro gloria, nos pro patria dimicamus et populi atque nostra libertate⁷⁾ et salute ultima. Illi ut rapiant aliena, nos ut defendamus dulcia pignera et cara connubia. Confortamini⁸⁾, et estote viri. Nam deos vestros, quos actenus habuistis offensos, placastis votis, quibus placari voluerunt. Ergo timorem eorum ne timueritis, quia⁹⁾, quibus¹⁰⁾ in proelio timor¹¹⁾ officit¹²⁾ animo¹³⁾, maximo¹⁴⁾ versantur in periculo; audacia autem habetur pro muro¹⁵⁾, audacibus et ipsi¹⁶⁾ dii auxiliantur. Credite mihi, ultra illa castra vestra¹⁷⁾ salus posita est et gloria. At si terga hostibus vertitis, mortem tamen non effugietis. Set utinam mortem! verum peius morte agetur; coniuges vestras in conspectu vestro violabunt, et in sinu earum infantes ferro trucidabunt, et ad lactandum eis catulos dabunt, quia victis una est virtus, victoribus nil denegare. Interea dux Lucensis, ferocissimus mente, cum superbissima gente, quibus et hodie a malo innatum est superbire, veniens ex adverso, ut vidit hostes non cedere loco, iubet suos paulisper stare illico, et quasi condolens super fata inimicorum, his dictis acuit animos suorum¹⁸⁾. O miserales¹⁹⁾ timidorum hominum manes, frustra prendunt²⁰⁾ colles, quibus desunt vires et bellicae artes, nec iuvat collis, si est virtus debilis. Cernitis, quia in planis vobis non audent occurrere²¹⁾ campis,

a na jeho místě aby šel před bojovníky do bitvy, která nebyla daleko od hradu, než jako na dva hony vzdáli. Přišli na pole od obou vojsk umluvené; ale Čechové dřívě opanovali vršek uprostřed pole stojící, s něhož by viděli nepřátely ani přicházejí, a ten, kterého měli za kníže, Tyr, aby stoje na povýšeném místě, mluvití mohl k bojovníkům. Kdyby lze bylo vůdci, pravil, slovy dodati statečnosti vojínům, všelijakými bych vás pozdržel řečmi širokými. Ale poněvadž stojí nepřítel před očima a málo zbývá času k napominání, buď mi wolno třeba jen málo slovy vás povzbuditi. Všechněch jest v bitvě stejná k boji oddanost, ale nestejná zvitěžení možnost. Oni pro slávu několika bojují, my potýkáme se pro vlast a pro svobodu lidu i swau i pro poslední spásu. Oni, aby po-brali cizí statek, my abychom obránili drahé dítky a milé manželky. Sebeřte síly a zmužte se. Nebo bohy své, kteří dotud byli vámi ura-ženi, smířili jste oběťmi, kterými chtěli býti smí-řeni. Tedy strašlivosti jejich nestrachujte se, protože ti, jimž překáží strach v bitvě, tápají v největším nebezpečení; smělost pak zdí jest, smělým i bohové sami pomáhají. Věřte mi, za oním ležením položena jest vaše spása a sláva. Ale ukážete-li nepříteli záda, smrti předce neujdete. Však byť smrti! ale hůře než smrt dít se bude; oni manželky vaše před va-šíma očima zprzní, a v klíně jejich dítky mečem zabijí a ku kojení jim štěňata dají; poněvadž přemožených jediná je ctnost, vítězům ničeho neodepřiti. Mezitím kníže lucký, srdce ukrut-ného, v čele lidu hrdého, kterým i podnes od zlého ducha wštípeno jest pychati, přicházejí s druhé strany, když viděl, že nepřátelé ne-ustupují z místa, kázal svým chvilku postáti; w tom, jako by želel osudu nepřátel, takovými slovy pobádal myslí svého lidu: O bídné duše lidi báзлиých; darmo chytají se kopců, kterým se nedostává síl a válečného umění; neprospěje kopec, když srdnatost mdlá jest. Vidíte, že

¹⁾ his, ale wynech. qui 7. — ²⁾ Sallust. Cat. 58. — ³⁾ sermone 4, 4a; verborum 7. — ⁴⁾ ad exhort. nemá 7. — ⁵⁾ conditio uel ratio 1, 3, 7; w 2 a 5 jest uel ratio jinou rukau nadepsáno. — ⁶⁾ perpaucorum 2aa. 2b. — ⁷⁾ Sall. Cat. — ⁸⁾ et nolite dokládá 1. — ⁹⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁰⁾ quibus tim. i. pr. A. 6. — ¹¹⁾ nemá 2. — ¹²⁾ efficit 2. — ¹³⁾ nad of. a. má 2b nadepsáno rukau jinou aufert animos. — ¹⁴⁾ mox uno A. — ¹⁵⁾ Sall. Cat. — ¹⁶⁾ nemá 1. — ¹⁷⁾ nemá 7. — ¹⁸⁾ eorum 7. — ¹⁹⁾ mirabiles 1. — ²⁰⁾ pendunt 4a. — ²¹⁾ occurre 4a.

nimirum si non fallor, iam fugere parant. Sed vos, priusquam fugiant, irruite super eos inpetu repentino, et sub pedibus vestris ceu frivola¹⁾ stipularum, ut conterantur, facite more solito. Parcite, ne ignavorum sanguine polluatís fortia tela, sed potius submitte²⁾, quae portatis volatilia, ut³⁾ perterrefaciatis⁴⁾ falconibus pavidas acies ut columbas. Quod ut factum est, tanta fuit densitas diversarum⁵⁾ avium, ut sub pennis earum obscuraretur aer velut sub aquosa nube, vel nigrae tempestatis tempore. Hoc cernens intrepidus Tyro⁶⁾, coeptum interrumpens colloquium ad suos dixit⁷⁾: Si forte contigerit me mori in proelio, sepelíte me in hoc colliculo et construite mausoleum mihi⁸⁾ in secula nominativum⁹⁾ vel memoriale¹⁰⁾. Unde et hodie nominatur militis acerrimi bustum Tyri¹¹⁾. Moxque prosiliens ceu maxima moles rupis, quae¹²⁾ fulmine rupta de summitate alti montis fertur per abrupta loca, sternens omnia obstacula, haud aliter ruit fortissimus heros Tyro in confertissimos hostium cuneos. Ac veluti si quis in horto¹³⁾ tenera papavera succideret ferro, ita obstantium metit ense capita hostium; donec plenus astilibus, quasi herinatus in media strage super magnam struem¹⁴⁾ occisorum cecidit. Incertum est, quis a quo, vel quali vulnere quisque ceciderit, nisi hoc solum scimus pro certo, quia¹⁵⁾ Boemi potití sunt¹⁶⁾ triumpho, Lucensibus¹⁷⁾ omnibus¹⁸⁾ interfectis usque ad unum, praeter illum videlicet, quem noverca olim praemonuerat euntem ad proelium. Isque dum iussa peregit novercae praepeti¹⁹⁾ elapsus fuga, dumque²⁰⁾ concitus veniret ad domum, ecce uxor sua plangebatur defuncta. Quam ut videret vir suus, dum discooperuisset faciem eius, res similis fictae, visum est funus habere in femineo pectore vulnus et abscisas²¹⁾ aures. Tunc vir²²⁾ recolens, quod

w rovném poli nesmějí se vám postaviti, ba nemýlím-li se, již se mají k útěku. Wy však, prwé než utekau, obořte se na ně úprkem náhlým a učíte způsobem zvyklým, aby pod nohami vašimi zdrceni byli jako sláma ničemná. Šetřte, abyste krvi zbabělců neposkvrnili mohutných kopí, ale raději vypusťte ptactwo, které s sebou nesete, abyste těmi sokoly postrašili bojácené šiky jako holuby. Což když se stalo, byla taková haušf rozličných ptáků, že křídly jejich zatmívalo se nebe, jako mrakem dešťovým nebo za černé baurky. Když to spatřil neohrožený Tyr, přetrhnul řeč začatou pravil ke svým: Stane-li se snad, že padnu w bitvě, pohřbete mě w tomto pahrbku, a udělejte mi hrob na věky slavný neb památný; pročez podnes nazývá se žarovištěm udatného bojovníka Tyra. A hned vyskočil, jako veliký balwan skály, který bleskem uražen, s vrchu vysoké hory padá po příkré a strhuje všecky překážky, tak nejináč wtrhnul rek udatný Tyr do nejhubších klínů nepřátel. A jakoby někdo w zahradě slabé makowice podsekával železem, tak sekal mečem hlavy nepřátel, kteří se mu bránili, až pln šípů, jako ježek uprostřed seče padl na velikau hromadu zabitych. Neznámo jest, kdo od koho a jakau ranau jedenkaždý padl, jen tolik wíme zajisté, že Čechové dobyli wítězství a Lučtí všichni byli zabiti až do jednoho, totiž mimo toho, kterého prwé wystrážla macecha, když šel do bitvy. A ten když vykonal, co mu byla kázala macecha, zachránil se přerýchlym útekem, a když rozčilen přišel domů, hle oplakávala se manželka jeho co zemřelá. Kterauž když muž její spatřil, jak odkryl její obličej (wěc na pohled smyšlená), widino, že mrtwola měla w ženském prse ránu a uši usečeny. Tu muž, wzpomněw si, co se bylo stalo

¹⁾ Tak měl i 2aa, což však po straně opraveno na fauilla. — ²⁾ nemá 4a. — ³⁾ in 2. — ⁴⁾ perire A; tak měl též 2aa, což však opraveno w perterere; pertremefaciatis 6. — ⁵⁾ nemá A. 6. — ⁶⁾ Styro 6. — ⁷⁾ d. ad s. A. 6. — ⁸⁾ nemá 2. — ⁹⁾ nominatum 4, 4a; nominativum vel nemá 6. — ¹⁰⁾ vel memoriale nemá A. 4, 4a; w 5 jsau ta slova připsána rukau nowější; také w 2b schází v. memor., ale memoriale nadepsáno nad nominativum rukau jinou, tak že jen vel schází. — ¹¹⁾ Dobner Ann. Haj. III, 108 wyprawuje, že na polích u Turska widěl kus skály, která prý sem byla přiwalena nad hrob reka tohoto. Lid říká místu tomu „Na krleši“. in s. vel memoriale nominativum 1. — ¹²⁾ rupisque 1. — ¹³⁾ orto 4. — ¹⁴⁾ stragem A; strugem 1. — ¹⁵⁾ quod 2b, 4, 4a. — ¹⁶⁾ připsáno rukau druhau A. — ¹⁷⁾ Lucensibus 2; Lucensibus 2aa, 2b. — ¹⁸⁾ hominibus 1. — ¹⁹⁾ prae ceteris 1. — ²⁰⁾ que přetrženo w A. — ²¹⁾ abscissas 2, 2b, 3, 7. — ²²⁾ nemá 1.

factum fuerat ¹⁾ in proelio, protulit aures de bursa cruentis ²⁾ cum inauribus, atque recognovit hanc fuisse in specie illius ³⁾, quem adversantem occidit in bello.

13. Post haec Boemi intrantes terram illam ⁴⁾ et nullo resistente devastantes eam ⁵⁾, civitates destruxerunt, villas combusserunt, spolia multa acceperunt. Inter quae filium ⁶⁾ herilem apud quandam vetulam mulierem inveniunt ⁷⁾ latitantem. Quem dux ut vidit, quamvis paganus, tamen ut catholicus bonus, misericordia super eum motus aetatae eius ⁸⁾ et formae pepercit; et novam urbem in plano loco construens nomine Dragus ⁹⁾ super ripam fluviu Ogri ¹⁰⁾ iuxta pagum Postolopirith ¹¹⁾, ubi nunc cernitur sanctae Mariae coenobium, tradidit civitatem ¹²⁾ et puerum paedagogo, cui antea ¹³⁾ pater suus eum ¹⁴⁾ commiserat, nomine Dyringo, qui fuit de Sribia ¹⁵⁾ genere, excedens hominem scelere, vir peior pessimo ¹⁶⁾ et omni bellua crudelior. Quod utique ¹⁷⁾ factum est omnium consilio comitum ¹⁸⁾, ut populus ¹⁹⁾, qui dispersus fuerat, ad filium herilem, suum quippe principem, ceu apes ad suam materculam confluerent; tum ²⁰⁾ si quando resistere vellent in plano loco facile capi possent, tum quia cum viro alienigena non tam cito conspiraret plebs indigena. His ita ²¹⁾ dispositis repedant ad propria cum magna laetitia, atque victrices aquilas in sua referunt stacia ²²⁾. Interea scelestus Zribin ²³⁾ ille, deterior infidele, perpetrat scelus crudele. Nam quadam die piscatores nunciant stacionem piscium non modicam in placida aqua sub glacie nova ²⁴⁾. Erat enim glacies perspicua, quam nec adhuc ²⁵⁾ aura corruperat, nec pulvis ²⁶⁾ commaculaverat. Tunc ille Iudas secundus Durinch ²⁷⁾, ratus esse congruum tempus ad exercendam suam nequi-

w bitvě, vytáhl uši z mošny se zakrvácenými náušnicemi, a poznal, že ona byla v podobě onoho, kterého byl co protivníka zabil v boji.

13. Poté Čechové, všedše do oné země a hubíce ji, kdež nikdo neodporoval, hrady rozbořili, vesnice spálili, mnoho kořisti vzali. Mezitím našli syna knížecího skrytého u jedné staříčké ženy. Kteréhožto když spatřil kníže, ač jsa pohan, přece jako dobrý katolik, hnut jsa milosrdenstvím k němu, nad mladým věkem a podobau jeho se slitoval, a vystavil nový hrad v poloze na rovině, jménem Drahaus, nad břehem řeky Ohře vedlé vsi Postolopr, kdež se nyní spatřuje klášter panny Marie, odvezdal hrad i pachole vychovateli, kterému ho prvé otec jeho byl poručil, jménem Dyrinkovi, kterýž byl ze Srb rodem, nešlechtnosti nad lidským způsobem, muž horší než nejhorší a každé dravé zvíře ukrutnější. Což ovšem stalo se dle rady všech županů, aby lid, který se rozprchl, k synu panskému, totiž ku knížeti svému, jako věly k své matce se shromáždil; též kdyby se někdy chtěli dáti v odpor, aby v místě rovném lehčeji mohli býti dobytí, jakož i žeby se s člověkem cizím tak hned nespikl lid domácí. Po takovém zařízení navrátili se k domovu s velkou radostí, a vítězné orly donesli zpět na jich stanoviště.

Zatím onen Srbín nešlechtný, horší než newěřící, spáchal zločin ukrutný. Neb jednoho dne oznámili rybáři nemalé sebrání ryb ve vodě tiché pod novým ledem. Byl led průhledný, jehož posud ani povětrnost nezkazila ani prach nepošpinil. Tu ten druhý Jidáš, Dyrink, shledávaje vhodnou chvíli k vyvedení zlosti své, kterau dávno byl zlaui mysli, zlým

ciam, quam dudum mala mente, malo animo conceperat in domini sui ¹⁾ necem, ait ad puerum: eamus ²⁾ piscari, quem fraude parabat necare ³⁾. Quo cum ⁴⁾ peruenissent, inquit: O mi dominelle, perspice natantes, ecce sub glacie pisces, plus quam mille. At ille, sicut erat puer, pueriliter genua flectens, dum inspicit sub glacie pisces, securus securim tenero collo ⁵⁾ excepit, et cui hostis pepercit, suus eum paedagogus ⁶⁾ interfecit ⁷⁾. Diffugiunt omnes a tali spectaculo. At ille ⁸⁾ plusquam parricida, quod non potuit uno ictu securis, peragit cultello, caput suo dominello abscidens ut porcello. Quod abscondens ⁹⁾ sub clamide velut domini sui pro honore, munda involuit sindone, ut ad ducem, qui sibi eum commiserat, infelix malo suo deferat. Fert sine mora funesta dona, sperans pro tali facto innumera ¹⁰⁾ consequi munera, et invenit ducem in Pragensi palatio cum omnibus residentem comitibus in concilio; atque optimum ratus fore, ut in conspectu omnium facinus suum referat in medium, intrat et salutatur ducem, et resalutatus stans exspectat, et ut data est sibi copia fandi, dixit: En ¹¹⁾ ego, en ego solus mea effeci securi, ut vos omnes dormiatis in utramque aurem securi. Saepe enim una et minima scintilla ¹²⁾, quam incaute custos domus reliquit sub tenui favilla, excitat ignes magnos, et non solum domum, sed etiam involvit et comburit ipsos ¹³⁾ domus dominos. Hanc ego ¹⁴⁾ scintillam praecavens et praevidens in futurum vobis nocituram extinxi, et ¹⁵⁾ vos vestrosque ¹⁶⁾ posteros a ventura clade, quasi ex divino oraculo praemonitus, protexi. Vos autem, qui estis capita terrae, huic facto nomen invenite. Si est meritum, facite, ut omnes sciant, quantum merui; aut si dicitis esse scelus, plus mihi debetis, quod vos ipsi non facitis scelus. An ideo debuistis infanti parcere, quia pater eius vestros infantes interficere et catulos voluit ponere ad sugendum ¹⁷⁾ vestras coniuges? Certe nec carnes suaves ¹⁸⁾ rabidi nec suave

duchem počal na bezživoti pána svého, pravil ku pacholeti: jděme chytat ryby, chtěje jej úkladně zabít. Když tam přišli, pravil: O panáčku můj, podívej se, hle jak plavau ryby pod vodau, víc než tisíc. On pak, jakož pachole, po pacholetsku skloniv kolena, když se díval na ryby pod ledem bezpečný, dostal sekerau do autlého krku, a jehož nepřítel ušetřil, toho vlastní vychovatel zavraždil. Všichni odběhli od takového divadla. Onen pak horší než otecwrah, čeho nemohl jedním udeřením sekery, dokonat nožem, uříznuv hlavu svému panáčku jako prasátku. Kteraužto schowav pod klockem, jako ku poctivosti pánu svému, zaobalil do čistého kmentu, aby ji donesl ku knížeti, který mu jej byl poručil, nešťastník ke své škodě. Nese bez prodlení smutné nadělení, daufaje za skutek takový nesmírné dostatí odměny; i našel kníže v Pražském paláci, an sedí v raddě se všemi župany; a maje za nejlepší před očima všechných veřejně oznámiti svůj skutek, wstoupil a pozdravil kníže, zase pak pozdraven byw stál a čekal. A když mu bylo dáno powolení, aby mluvil, řekl: Hle já, já sám jediný dowedl jsem toho sekerau, abyste všichni bezpečně spali na obě uši pojednau. Neb často skrz jedinau a nejmenší jiskřičku, které hlídač domu nepozorně zanechá w drobném popeličku, býwají ohňové welici, a nejen dům, nýbrž i sami páni domu powalí a upálí se. Tuto jsem já jiskřičku předešel, a předwídaje, že by wám někdy uškodila, uhasil, a wás i vaše potomky jako božským zjewením napomenut, od nastávající zkázy zachránil. Wy pak, kteří jste hlawami země, nalezte jméno skutku tomuto. Je-li to zásluha, učiňte, aby všichni věděli, jak mnoho jsem zaslaužil; pakli řeknete, že jest to zločin, jste mi ještě více powinni za to, že sami nepásete zločinu. Čili jste proto měli dítěte šetřiti, že otec jeho chtěl vaše děti zabít a štěňata přiložit, aby ssáli vaše manželky? Zajisté nejsau

¹⁾ erat 2b. — ²⁾ cruentas 4, 4a. — ³⁾ eius 1. — ⁴⁾ Tak A, 4 a 6; ostatní B. t. i. intr. — ⁵⁾ nemá 1. — ⁶⁾ nemá 4, 4a. — ⁷⁾ inuenerunt 2aa. — ⁸⁾ nemá 2. — ⁹⁾ Vragus 2a, Oragus 7. O poloze tohoto hradu viz Památky archaeol. VIII, str. 139. — ¹⁰⁾ Oggre 5, 7. — ¹¹⁾ Postolopr 2; Postoloprith 2b, 7; Postoloporth 4; Postoloprth 4a, 6; Postolopret 5. — ¹²⁾ eam 2aa; vel civ. eam 1; et civ. eam 3, 7; eandem civ. 4, 4a. — ¹³⁾ ante 4, 4a. — ¹⁴⁾ nemá 1. — ¹⁵⁾ Zribia 1, 2, 2b, 3, 4a, 7; Zurbia 4; Surbia 6; Zirbia 2aa; Ztribia 5. — ¹⁶⁾ pessimus 1. — ¹⁷⁾ itaque 1. — ¹⁸⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁹⁾ nowější rukau připsáno 1. — ²⁰⁾ tum — capi possent neni w 3, 4, 4a, 7. — ²¹⁾ Hisque disp. A. — ²²⁾ spatia 3, 7. — ²³⁾ Zirbin 4, 4a; Zribni 7; Srbini 2aa. — ²⁴⁾ nitida A, 4, 4a; nova vel nitida 1; nad nova má rukau pozdější napsáno nitida. — ²⁵⁾ nemá 4, 4a. — ²⁶⁾ pulvis přetrženo a nadešáno pluvia. — ²⁷⁾ Durinch 5; Durincll 3, 7; During 4; Durinh 4a; Durinc 6; Durink 2; 2b měl Iud. sceleratus Durinch, ale druhau rukau napsáno pod to Iud. secundus Duringus.

¹⁾ vitam A, 6; vitam vel necesse 1; vitam vel necem ostatní. — ²⁾ tu vkládají po eam 4, 4a domne. — ³⁾ necari 2b, 4, 4a. — ⁴⁾ cum omnes 2. — ⁵⁾ securi tenerum collum 4, 4a. — ⁶⁾ paedagogus 4a. — ⁷⁾ interfecit 7. — ⁸⁾ Zirbin vkládá 4, 4a. — ⁹⁾ abscidens A, 1, 2, 4, 6. — ¹⁰⁾ nemá 2. — ¹¹⁾ en, en 1; En ego má 4a jen jednau. — ¹²⁾ scintillula opraveno w A; tak má také 6. — ¹³⁾ nemá A. — ¹⁴⁾ ergo 2aa. — ¹⁵⁾ et vos — protexit nemá A; et vosque posteros 4, 4a. — ¹⁶⁾ utrosque měl 1, ale druhau rukau opraveno na vestrosque. — ¹⁷⁾ sugendas 1. — ¹⁸⁾ nemá 1.

lupi ius. Ecce paternis sanguinis ultor, vobis quandoque¹⁾ nociturus iacet sine vestro sanguine victus. Quin ite potius, accipite regnum ocus, quod sine metu possidebitis in sempiternum felicius. Et statim protulit caput in disco tenellum, in quo nichil adhuc vivi hominis fuit exterminatum, nisi tantum quod erat voce privatum.

Expavit dux, corda tremuerunt comitum, confusum inhorruit murmur. Tunc dux torsit caput a munere nefando et solvit ora²⁾ talia fando: Aufer ab aspectu nostro tua³⁾ dona scelestae, tua scelera excedunt modum et veniam, nec dignam inveniunt vindictam. Ad hoc flagitium nec potest dignum excogitari preiudicium nec par supplicium. An putas, quod facere non potuissem, quod fecisti, si voluissem? Michi autem fuit licitum occidere inimicum, sed non tibi dominum. Hoc quod peccasti peccatum maius est, quam dici potest peccatum. Certe quicumque te occiderit vel occidere te iudicaverit, non solum peccatum sed duplex incurrit peccatum, quia et peccatum, quod occidaris⁴⁾, et peccatum, quod occidisti dominum, pro utroque peccato triplicatum portabit peccatum. Verum si pro hoc tam scelere immani aliquod a nobis donativum sperasti, scias tibi pro magno munere hoc dari, ut unam de tribus, quam velis, eligas mortem. Aut te praecipites ex alta rupe, aut te manibus tuis suspendas in quavis arbore, aut scelerosam vitam tuo finias⁵⁾ ense. Ad hec vir⁶⁾ ingemiscens ait: Heu! ⁷⁾ quam male virum⁸⁾ habet, cum praeter spem sibi evenit. Et statim abiens in alta⁹⁾ alno se suspendit laqueo; unde alnus illa quamdiu non cecidit, quia iuxta viam erat, dicta est alnus Durinci¹⁰⁾. Et quoniam haec antiquis referuntur evenisse temporibus, utrum sint facta an ficta, lectoris iudicio relinquimus. Nunc ea, quae vera fidelium relatio commendat, noster stilus, licet obtusus tamen devotus, ad exarandum digna memoriae se acuat¹¹⁾.

sladká vzteklá masa, ani není sladká břecha vlčí. Hle mstitel krve otcovy, který by vám někdy byl škodil, leží poražen bez vaší krve. Ano jděte raději, přijměte panství čím spěšněji, které beze strachu držeti budete navždy šťastněji. A hned ukázal hlavu autličkau na talíři, na které ještě nic od živého člověka nebylo sešlo, než toliko že byla řeči zbavena.

Zhrozil se kníže, srdce županů se chvěla, howor pomatený wzezvučel. Tehdy kníže odvrátil hlavu od daru ohavného, a otevřel ústa ku promluvení slova takového: Sklid' s očí našich tvé dary nešlechtníče; nepravosti tvé sáhají přes míru a přes odpuštění, a nenalézají hodné pomsty. K tomu zločinu nelze vymyslet slušného nálezu ani dostatečného trestu. Což myslíš, žebych byl učiniti nemohl, cos ty učinil, kdybych byl chtěl? Mně pak bylo dowoleno zabít nepřítele, ale ne tobě pána. Hřích, kterým ty hřešil, jest větší, než možná nazvati hříchem. Zajisté kdo by tě usmrtil nebo k usmrcení odsoudil, upadl by nejen ve hřích, ale ve dvoji hřích, protože by nesl i hřích, že ty byl usmrcen, i hřích, že ty usmrtil pána, za obojí ten hřích hřích ztrojnásobněný. A však, jestliže ty za tento zločin tak ukrutný očekával od nás nějaké odměny, věz, že se tobě za velký dar tolik uděluje, abys ze tří smrti jednu sobě zvolil, kterau budeš chtít. Buď abys po hlavě skočil s vysoké skály, buď se oběsil svými rukama na kterémkoli stromě, buď nešlechtný život ukončil vlastním mečem svým. K tomu on, vzdychnuv sobě, pravil: Auwech, jak jest člověku mrzuto, když se mu stane proti nadání. A hned odešel, a oběsil se provazem na jedné vysoké olši. Odtud ta olše, pokud nebyla poražena, neb stála vedlé cesty, nazývána jest olše Durynkowa. A poněvadž tyto věci, jak se povídá, zběhly jsau se za starých časů, jsau-li pravdivé čili nepravdivé, zanechávám při saudu čtenáře. Nyní se k vyličení toho pamětihodného, co pravá hodnověrných zpráva připomíná, pero naše jakkoli tupé, však pobožné, brausí.

¹⁾ nobis quoque 3, 7. — ²⁾ ora sua 2aa. — ³⁾ nemá 4, 4a. — ⁴⁾ occideris 7. — ⁵⁾ finies A, 6. — ⁶⁾ vir Zirbin 4, 4a. — ⁷⁾ Heu, heu! 4, 4a. — ⁸⁾ vir 4, 4a. — ⁹⁾ alto 4, 4a. — ¹⁰⁾ Durinci 7. — ¹¹⁾ Po slově tomto má ruk. Břewnowský (2b) znamení, kteréž se opakuje při dolejších kraji rukopisu a při něm připsána jsau rukan

14. Anno dominicae incarnationis 894. Borivoy¹⁾ baptizatus est primus dux²⁾ sanctae fidei catholicus³⁾. Eodem anno Zuatopulch⁴⁾, rex Moraviae, sicut vulgo dicitur, in medio exercitu suorum delituit et nusquam comparuit. Sed revera tum⁵⁾ in se ipsum⁶⁾ reversus, cum recognovisset⁷⁾, quod contra dominum suum imperatorem et compatrem Arnolphum⁸⁾ iniuste et quasi immemor beneficii arma movisset — qui sibi non solum Boemiam, verum etiam alias regiones, hinc usque ad flumen⁹⁾ Odram¹⁰⁾, et inde versus Ungariam usque ad fluvium¹¹⁾ Gronsubiugarat¹²⁾ — poenitentia ductus, mediae noctis per opaca, nemine sentiente¹³⁾, ascendit equum, et transiens sua castra fugit ad locum in latere montis Zober¹⁴⁾ situm, ubi olim tres heremitae inter magnam et inaccessibilem hominibus silvam eius ope¹⁵⁾ et auxilio aedificaverant¹⁶⁾ ecclesiam. Quo ubi pervenit, ipsius silvae in abdito loco equum interfecit¹⁷⁾, et gladium suum humi condidit, et ut lucente die ad heremitas accessit¹⁸⁾, quis sit illis ignorantibus, est tonsuratus et heremitico habitu indutus, et quamdiu vixit, omnibus incognitus mansit; ubi¹⁹⁾ cum iam²⁰⁾ se mori cognovisset²¹⁾, monachis semetipsum, quis sit, innotuit et statim obiit. Cuius²²⁾ regnum filii eius parvo²³⁾ tempore sed minus feliciter tenuerunt. partim²⁴⁾ Ungaris illud diripientibus, partim Teutonicis²⁵⁾ orientalibus, partim Poloniensibus solotenus hostiliter depopulantibus.

15. Borivoy autem genuit duos filios Spitiigneum²⁶⁾ et Wratizlaum²⁷⁾, ex ea, quae fuit

14. Léta od narození páně osmistého dwadesátého čtvrtého křtěn jest Bořiwoj, první kníže ve swaté víře katolický. Téhož léta⁸⁹⁴ Swatopluk král morawský, jak se wůbec praví, uprostřed wojska swého zmizel jest a nikdež wíce newidín. Ale w prawdě tehdy spatowaw se sám nad sebau, když uznal, že jest proti pánu swému, cisaři a kmotru Arnulfowi nesprawedliwě a jako nepamětliv dobrodini zbraně zdwihl — kterýž jemu byl nejen Čechy, nýbrž i jiné krajiny odtud až k řece Odře a odtamtud do Uher až k řece Hronu podrobil — hnul lítostí, w temnostech půlnočních, aniž ho kdo pozorowal, wsedl na koně, a prošed ležením swým, odjel na jedno místo, ležící na stráni hory Soboru, kdež předtím byli tři paustewníci we welkém a lidem nepřístupném lese podporau a pomocí jeho wystawili kostel. Tam když přišel, we skrytém místě w témž lese zabil koně swého, a meč swůj w zemi zahrabal, a když za switání ranního přišel ku paustewníkům a oni newěděli, kdoby byl, jest oholen a oblečen w raucho paustewničí, i pokud živ byl, zůstal nepoznán ode všech; teprw když již poznal, že jest mu umřítí, sám se mnichům, kdo by byl, oznámil, a hned umřel jest. Jehož králowství za krátký čas, ale méně šťastně, drželi jeho synowé, ježto je z část Uhři rozptýlili, z část Rakušané, z část Poláci až do základů nepřátelsky pohubili.

15. Bořiwoj pak splodil dwa syny, Spytihněwa a Wratislawa, s onau, která byla dcera

jinou slova: Quae hic desunt adscribe, na listech pak menších do rukopisu wložených jest tautěz druhau rukau jako dotčený připsan počátek 2 kap. Křiřtanowa žiwota sw. Wáclawa až po slova Christo domino acquires (w. Pram. děj. d. I, str. 202—203). Rukopis 4a má za slovem acuut wloženo: De chronika s. Hieronimi et compositione annorum. Beatus Hieronimus in chronica, quam propriis manibus contexuit, ita commemorat. Ab Adamo usque diluvium anni duo millia ducenti XLII, a diluvio usque ad Abraham anni nongenti XLII, ab Abraham usque ad nativitatem domini anni duo millia quindecim. In quorum summa inveniuntur quinque millia et insuper centum nonaginta novem. Anni ab incarnatione domini.

¹⁾ Borivy 1; Borwoy 4; Borzywoi 6; Borziwoy 2, 2a, 2aa. — ²⁾ Bohemiae má po straně 2 připsáno: Boemorum wkładá tu 4, 4a. — ³⁾ O době pokřtění wévody Bořiwoje srownej poznamenání 6 str. 18. — ⁴⁾ Zuathopluk 1; Zuatoplick 2b, 7; Zwatopluck 3; Zwatopluc 4, 4a; Swatopluk 2a, 2aa, 6; Zwatopluk 2. — ⁵⁾ přetrženo w 2; dum 7; refertur 5. — ⁶⁾ nemá A, 6. — ⁷⁾ cognov. A. — ⁸⁾ Arnulfum 2, 2b; Arnulphum 6. — ⁹⁾ fluvium 7. — ¹⁰⁾ Ogra A; Gram 6. — ¹¹⁾ flumen 4, 6, 7. — ¹²⁾ subiugaverat 1. — ¹³⁾ sciente opravily 1, 3, 7. — ¹⁴⁾ m. s. Zob. A, 6. — ¹⁵⁾ opere 2aa. — ¹⁶⁾ aedificaverat 2, 4a. — ¹⁷⁾ interfecit 4, 4a. — ¹⁸⁾ Tak 1, 2, 2a, 2aa, 4, 6, 7; ostatní ascendit. — ¹⁹⁾ Tak A; ostatní nisi; 1 nemá. — ²⁰⁾ nemají rukopisy kromě 4, 4a, A. — ²¹⁾ cogn. et mon. A. — ²²⁾ Cuius — diripientibus wzato z letop. Reginonowa. — ²³⁾ pauco 1, 2, 2a, 2aa, 4, 6. — ²⁴⁾ pariter 1. — ²⁵⁾ Theutonis 4. — ²⁶⁾ Tak A, 2; Spytigneum 6; Zpitigneum ostatní. — ²⁷⁾ Wratizlaum 2, 2a, 2aa, 6.

filia Zlavoboris¹⁾, comitis de castello Psov²⁾, nomine Ludmila³⁾. Quo feliciter universae carnis viam ingresso, successit paternum in principatum Spitigneu⁴⁾; post cuius obitum obtinuit Wratizlav⁵⁾ ducatum, qui accepit uxorem nomine Dragomir⁶⁾ de durissima gente Luticensi, et ipsam saxis duriorem ad credendum, ex provincia nomine Stodor⁷⁾. Haec peperit binos natos, Wencezlaum⁸⁾ deo et hominibus acceptabilem, et Bolezlaum⁹⁾ fraterna caede execrabilem. Qualiter autem gratia dei semper praeveniente¹⁰⁾ et ubique subsequente dux¹¹⁾ Borivoy adeptus sit sacramentum baptismi, aut quomodo per eius successores his in partibus de die in diem sancta processerit religio catholicae fidei, vel qui dux quas aut quot primitus ecclesias credulus erexit ad laudem dei, maluimus¹²⁾ praetermittere quam fastidium legentibus ingerere, quia iam ab aliis scripta legimus: quaedam in privilegio Moraviensis ecclesiae, quaedam in epilogo¹³⁾ eiusdem terrae atque Boemiae, quaedam in vita vel passione sanctissimi nostri patroni et martiris¹⁴⁾ Wencezlai¹⁵⁾. Nam et escae execrantur, quae saepius sumuntur. Inter¹⁶⁾ hos autem annos, quos infra subnotavimus¹⁷⁾, facta sunt haec, quae supra¹⁸⁾ praelibavimus: non enim scire potuimus, quibus annis sint¹⁹⁾ gesta sive temporibus.²⁰⁾

16. Anno dominicae incarnationis 895.
Anno dominicae incarnationis 896.
Anno dominicae incarnationis 897.
Anno dominicae incarnationis 898.
Anno dominicae incarnationis 899.
Anno dominicae incarnationis 900.
Anno dominicae incarnationis 901.
Anno dominicae incarnationis 902.
Anno dominicae incarnationis 903.

Slawiborowa, župana ze hrádku Pšowa, jménem Ludmila. Když on cestau všeho smrtelného blaženě sešel, nastaupil w panství otcowské Spytihněw, a po jeho smrti obdržel knížetství Wratihněw, a po jeho smrti manželku jménem Drahomiř, z twrdého lidu lutického, kteráž i sama byla k wiře twrdší než skála, z krajiny řečené Stodor. Ta porodila dva syny, Wáclawa bohu a lidem milého, a Boleslawa bratrowraždu ohavného. Kterak však milosti boží vždy přecházející a všudež spovázející kníže Bořivoj došel svátosti křtu, aneb jakým způsobem skrz jeho nástupce w krajinách těchto den ode dne se rozmáhalo swaté náboženství wiry katolické, nebo který kníže věřící jaké a kolik kostelů jest wystawil ke chvále boží, minil jsem raději pominauti, nežli nechť čtaucim způsobiti, protože jsem četl sepsání jiných o tom, něco w privilegii kostela morawského, něco w epilogu též země i země české, něco w životě a umučení přewatého našeho dědice a mučenníka Wáclawa. Neb i jídla se zprotiwují, která se častěji jidají. Stalo se pak to, což jsem swrchu podotkl, mezi těmito léty, které jsem doleji položil; neb jsem wěděti nemohl, kterého roku se co stalo nebo kterého času.

16. Léta od narození páně 895.
Léta od narození páně 896.
Léta od narození páně 897.
Léta od narození páně 898.
Léta od narození páně 899.
Léta od narození páně 900.
Léta od narození páně 901.
Léta od narození páně 902.
Léta od narození páně 903.

¹⁾ Zlavoboris 2b, 3, 7; Zlaviboris 4, 4a; Slawiboris 2, 2a, 2aa; Slawyboris 6. — ²⁾ Psov 2, 2a, 2aa, 4a, 5, 6, 7; Pson 3; 2aa dokládá po straně, qui nunc Mielnik dicitur. — ³⁾ Ludmila 2b; Ludmilla 4, 4a; Ludmyla 6. — ⁴⁾ Zpitigneu 2b, 3, 7. — ⁵⁾ Wratizlaw 2; Wratizlaw 6; Wratizlaw 3; Wratizlaw 2aa, 4, 4a. — ⁶⁾ Dragomir 2aa. — ⁷⁾ Stodor 7. Ditmar praví quae Hevellun dicitur IV, 20. — ⁸⁾ Wenceslaum 2, 2a, 2aa. — ⁹⁾ Boleslaum 2. — ¹⁰⁾ proveniente 2aa. — ¹¹⁾ nemá 2b, 3, 4, 4a. — ¹²⁾ maluimus 3. — ¹³⁾ epilogo 1. — ¹⁴⁾ mart. Christi W. 4, 4a. — ¹⁵⁾ Wencezlai 1; Wenceslai 2, 2a, 2aa. — ¹⁶⁾ Intra 7. — ¹⁷⁾ subnotamus 2, 2a, 2aa, 6. Ruk. 2b má místo quos — subnot. tato slova: annum videlicet dom. incarnationis 895 et annum 929, a wynechává pak níže řadu let jednotlivě wypočtených. — ¹⁸⁾ scripta 3. — ¹⁹⁾ sunt 2b. — ²⁰⁾ W ruk. 7 schází a wynechává pak níže řadu let jednotlivě wypočtených. — ¹⁸⁾ scripta 3. — ¹⁹⁾ sunt 2b. — ²⁰⁾ W ruk. 7 schází a wynechává pak níže řadu let jednotlivě wypočtených. Interea deficiente nostra materia, quam nemo illius temporibus hominum, clericorum seu laicorum memoriae commendavit posterorum, rursus ad nobilia facta Romanorum imperatorum recurramus.

- Anno dominicae incarnationis 904.
Anno dominicae incarnationis 905.
Anno dominicae incarnationis 906.
Anno dominicae incarnationis 907.
Anno dominicae incarnationis 908.
Anno dominicae incarnationis 909.
Anno dominicae incarnationis 910.
Anno dominicae incarnationis 911.
Anno dominicae incarnationis 912.
Anno dominicae incarnationis 913.
Anno dominicae incarnationis 914.
Anno dominicae incarnationis 915.
Anno dominicae incarnationis 916.
Anno dominicae incarnationis 917.¹⁾
Anno dominicae incarnationis 918.²⁾
Anno dominicae incarnationis 919.³⁾
Anno dominicae incarnationis 920.
Anno dominicae incarnationis 921.
Anno dominicae incarnationis 922.
Anno dominicae incarnationis 923.⁴⁾
Anno dominicae incarnationis 924.
Anno dominicae incarnationis 925.
Anno dominicae incarnationis 926.
Anno dominicae incarnationis 927.
Anno dominicae incarnationis 928.

17. Anno dominicae incarnationis 929, IV kalend. Octobris sanctus Wencezlaus, dux Boemiorum⁵⁾, fraterna fraude martirizatus Bolezlav⁶⁾ in urbe⁷⁾ intrat perpetuam coeli feliciter aulam.⁸⁾ Nam Bolezlaus⁹⁾ haut dignus dici sancti viri germanus, quam fraudulenter fratrem suum invitaverit ad convivium, quem potius machinabatur¹⁰⁾ ob regni retinendi gubernacula¹¹⁾ necandum; aut qualiter coram hominibus sed non apud deum, dissimulaverit fratricidi, reatum, sufficienter dictum puto in passionis eiusdem sancti viri tripudio. Cuius post vitae bravium alter Cain Bolezlaus heu! male adoptatum obtinuit ducatum. Haec autem inter convivia, quae¹²⁾, ut¹³⁾ supra retulimus, fraterna caede execrabilia, nascitur proles eximia ducis Bolezlai¹⁴⁾ ex coniuge egregia, cui ex eventu rerum nomen est inditum

- Léta od narození páně 904.
Léta od narození páně 905.
Léta od narození páně 906.
Léta od narození páně 907.
Léta od narození páně 908.
Léta od narození páně 909.
Léta od narození páně 910.
Léta od narození páně 911.
Léta od narození páně 912.
Léta od narození páně 913.
Léta od narození páně 914.
Léta od narození páně 915.
Léta od narození páně 916.
Léta od narození páně 917.
Léta od narození páně 918.
Léta od narození páně 919.
Léta od narození páně 920.
Léta od narození páně 921.
Léta od narození páně 922.
Léta od narození páně 923.
Léta od narození páně 924.
Léta od narození páně 925.
Léta od narození páně 926.
Léta od narození páně 927.
Léta od narození páně 928.

17. Léta od narození páně dewitistého dwadcatého dewátého, osm a dwadcatého dne měsíce Září, swatý Wáclaw, kníže české, lsti bratrskau we hradě Boleslawi umučen, wšel blaženě do věčného dwora nebeského. Nebo kterak Boleslaw, nehodný slauti bratrem muže swatého, lstiwě pozwal jest bratra swého k hodům, kterého w prawdě zamýšlel zawražditi, aby obdržel panství w zemi, nebo kterak před lidmi, ale ne před bohem, ukřýwal bratrowraždu winu, jest tuším dostatečně powěděno w oslawě umučení téhož muže swatého. Po jehož šťastném životě skončení, druhý Kain, Boleslaw, obdržel knížetství, ach zle wyžádané. Za těch pak hodů, jak prwé řečeno, bratrowraždu zohawených narozeno jest dítě wytečné z manželky knížete Boleslawa wyborné, kterému od příhody té dáno jest jméno

¹⁾ DCCCCXII 1. — ²⁾ DCCCCXIII 1. — ³⁾ DCCCCXIII 1. — ⁴⁾ Od místa tohoto schází w ruk. 4a několik listů obsahujících text až k r. 994, kn. I, kap. 29 a sice k slově honores fugio pompas sec. despicio. — ⁵⁾ Boemiorum 2a, 2aa, 2b; Boh. 2, 6. — ⁶⁾ Bolezlaw 6; Bolezlaw 2b; Boleslaw 2, 2a; nemá 3. — ⁷⁾ in urbem 3. — ⁸⁾ in aulam 2. — ⁹⁾ Boleslaus 2, 2aa a tak i stále níže. — ¹⁰⁾ machinaretur 1. — ¹¹⁾ gubernaculum 2b. — ¹²⁾ nemá 3. — ¹³⁾ nemá 4. — ¹⁴⁾ Bolezlavi 1.

⁹³⁵ Ztrahquaz ¹⁾, quod nomen sonat terribile convivium. Quod enim terribilius potest esse convivium, quam in quo perpetratur fratricidium? Ergo dux Bolezlaus, sceleris patrati conscius ²⁾, timens poenas tartari, mente semper recolens sagaci quoquo modo possit deus super hoc crimine placari, votum vovit domino dicens: Si iste meus filius ³⁾, inquit, superstes fuerit, ex toto corde meo deo eum voveo, ut clericus sit et serviat Christo omnibus diebus vitae suae, pro meo peccato et huius terrae pro ⁴⁾ populo.

18. Post ⁵⁾ haec genitor, voti non immemor, cum esset iam puer docibilis et multum parentibus amabilis, non ferens pater, ut suis disceret ⁶⁾ prae oculis, misit eum Radisponam ⁷⁾ tradens sub regulares alas abbati sancti Emmerami martiris. Ibi ecclesiasticis et regularibus ⁸⁾ sanctionibus est imbutus ⁹⁾, ibi monachico habitu indutus, ibi usque ad virile robur est enutritus; de cetero eius vitae cursu in sequentibus sat manifestabitur. De actibus autem ducis Bolezlai nichil aliud dignum relatione percipere ¹⁰⁾ potui nisi unum, quod vobis opere precium pandere duxi. Nam seruus dei Wencezlaus ecclesiam in metropoli Praga sub honore sancti Viti martiris constructam non tamen consecratam, morte preventus, reliquit. Hanc ut consecrare dignaretur, qui tunc praeerat Ratisponensi ecclesiae praesul, nomine Michael ¹¹⁾, dux ¹²⁾ Bolezlaus supplex, missis legatis cum magnis muneribus et maioribus promissionibus atque pollicitacionibus, quo petitionem suam adimpleret, vix impetravit ¹³⁾. Quod utique ¹⁴⁾ haud annuisset praesul, nisi ob recordationem animae et salutem Wencezlai ¹⁵⁾, amici sui iam interfecti, id deliberasset fieri, quia vir dei Wencezlaus, dum carne viguerat, nimio eum ¹⁶⁾ affectu coluerat utpote patrem spirituale ¹⁷⁾ et benignissimum praesulem. Nam et ¹⁸⁾ praesul Michael similiter hunc sibi adoptaverat in filium dilectissimum, tum ¹⁹⁾ saepe instruens timorem ²⁰⁾ et

Strachkwas, kteréžto jméno znamená: strašlivé hody. Nebo které mohau strašlivější býti hody, jak při kterých spáchá se skutek bratrowraždy. Tedy kníže Boleslaw, svědom zločinu spáchaného, boje se trestů pekelných, přemýšleje vždy v duchu čilém, kterým a jakým způsobem mohl by boha pro ten zločin smířiti, učinil slib hospodinu, pravě: Jestliže tento syn můj zůstane živ, z celého srdce svého bohu jej zaslibuji, aby byl duchovním a slaužil Kristu po všechny dni života svého za můj hřích a za lid země této.

18. Potom rodič, slibu svého nezapomenuv, když bylo pachole již k učení a rodičům svým velké potěšení, nemoha otec snést, aby se učil před jeho očima, poslal jej do Řezna, a odevzdal pod řeholní péči opatu swatého Emmerama mučenníka. Tam jest zákonům církevním a řeholním naučen, tam v raucho mnišské oblečen, tam až do mužské síly odchován. O dalším běhu jeho života bude dále dostatečně pověděno. O skutech pak knížete Boleslawu nemohl jsem zwěděti ničeho jiného wyprawování hodného, než jedno, co vám oznámiti pokládám za prospěšné. Nebo sluha boží Wacslaw zůstawił kostel we hlawním sidle w Praze ke eti swatého Wita mučenníka wystawený, ale, poněwadž jej smrt předešla, nezasvěcený. Ten aby zasvětití ráčil biskup, jenž tehdáž představen byl kostelu Řezenskému, jménem Michal, kníže Boleslaw prosebně, wyprawiw posly s welkými dary a větším slibováním a přislibováním, aby žádost jeho splnil, sotwa obdržel. K čemuž zajisté biskup sotwa by byl swolil, leč že pro pamět duše a pro spasení Wacslawa, přítele svého již zabitého, uzawřel tak učiniti, protože muž boží Wacslaw, pokud tělesně žil, s welkau náklonností byl jej etil, jakožto duchovního otce a biskupa dobrotiwého. Nebo i biskup Michal podobně jeho sobě wywolil za syna nejmilejšího, tu jeho často nawodě k bázni a k lásce boží, tu jemu často posilaje dárků swých, kterých

¹⁾ Ztrahkwas 2; Strahquaz ostatní. — ²⁾ c. s. p. 1, 2, 2aa, 2b, 6. — ³⁾ fil. Strahquaz přidává tu 4. — ⁴⁾ nemá A. — ⁵⁾ Pot 1. — ⁶⁾ discederet 3. — ⁷⁾ Ratisponam 2, 2a, 2aa, 2b; Ratysponam 6 a tak všechny obyčejně i níže. — ⁸⁾ reg. disciplinis et sanct. 2aa, 2b; poslední má slova disc. et připsána rukou pozdější. — ⁹⁾ ibi ecclesiasticis — imbutus nemá 4. — ¹⁰⁾ reperire A. — ¹¹⁾ Michael byl biskupem w Řezně w letech 941 až do 972. — ¹²⁾ d. Boemorum 4. — ¹³⁾ impetrat 2b. — ¹⁴⁾ nemá A. — ¹⁵⁾ sal. beati W. 4. — ¹⁶⁾ cum 2. — ¹⁷⁾ spiritalem 1, 4. — ¹⁸⁾ nemá A. — ¹⁹⁾ tum — dei nemá 4. — ²⁰⁾ timore et amore 1, 2b.

amorem dei, tum saepe mittens ei ¹⁾ sua donaria, quibus maxime illo in tempore indigebat nova ecclesia Christi. Mox ubi dux est factus compos voti, plebs universa et procures atque clerici obviam advenienti episcopo ruunt devoti, et cum magno honore et laetitia recipiunt eum in ²⁾ metropolis Pragae aedificia. Quid multa? X kal. Octobris dedicata est ³⁾ s. Viti martiris ⁴⁾ ecclesia, laetus repedat ⁵⁾ praesul ad propria.

19. Anno dom. inc. 930 Otto, filius Henrici imperatoris, Edgid, ⁶⁾ filiam Anglorum regis, duxit uxorem ⁷⁾.

Anno dom. inc. 931 Henricus imperator regem Abotridorum et regem Danorum ⁸⁾ effecit ⁹⁾ christianos ¹⁰⁾.

Anno dom. inc. 932, IV ¹¹⁾ Nonas Martii translatus est corpus s. Wencezlai martiris de Bolezlav ¹²⁾ oppido in urbem Pragam invidi fratris odio ¹³⁾. Siquidem frater eius Bolezlaus de die in diem peius ¹⁴⁾ faciens et peius, nulla compunctus sui facinoris poenitentia, mente non tulit ¹⁵⁾ tumida, quod per martiris sancti ¹⁶⁾ Wencezlai merita deus declararet innumera ad eius tumbam ¹⁷⁾ miracula, clam sibi fidis clientibus mandat, quo eum in urbem Pragam transferentes, noctu in ecclesia sancti Viti humi condant, quatenus, si quae deus mira suis ostenderet ad gloriam sanctis, non eius fratris, sed sancti Viti martiris ascriberetur meritis. Cetera eius malefacta nec duxi relatione digna, nec pro certo habui comperta. Unum tamen eius satis audax et memorabile facinus, quod retro dierum in iuventute sua fecit, vestrae caritati referre cupimus. Fuit enim iste dux Bolezlaus, si dicendus est dux, qui fuit impius atque tyrannus saevior Herode, truculentior Nerone, Decium superans scelerum immanitate, Diocletianum crudelitate, unde sibi agnomen ¹⁸⁾ ascivit saevus Bolezlaus ut diceretur. Tanta enim fuit severitatis, ut nichil consilio, nichil ratione regeret, sed omnia pro sua voluntate atque impetu animi

toho času nejwice potrebowal nowý chrám Kristůw. Hned jak dosáhl kníže přání svého, lid všechen a welmoži i duchowní běželi wstříc biskupu přicházejícímu s pobožností, a s welkau poctiwostí a radostí přijali jej we přístřeší hlawního sídla Prahy. Což dále? Dne 22 Září wysvětiw kostel sw. Wita mučenníka, biskup we-sele se wrátil do svého domowa.

19. Léta od narození páně dewitistého třicátého ⁹³⁰ Otto syn císaře Jindřicha pojal za manželku Edgidu dceru krále anglického.

Léta od narození páně dewitistého třicátého prvního ⁹³¹ císař Jindřich krále Bodroň a krále danského učinil křesťany.

Léta od narození páně dewitistého třicátého druhého, čtvrtého dne měsíce Března, přeneseno jest tělo swatého Wacslawa mučenníka z Boleslawě hradu na hrad Pražský ze zawilosti bratra nenáwistiwého. Nebo bratr jeho Boleslaw, ode dne ke dni hůř a hůř čině, nejsa nikterak hnut lítostí nad zločinem svým, nemohl toho snést w hrdé mysli, že pro zásluhy svého mučenníka Wacslawa bůh zjewowal nescíslné zázraky nad rakwí jeho; pročež nařídil podtaji služebníkům sobě wěrným, by jej přenesli do Prahy a w noci w kostele sw. Wita pohřbili, aby tudy, když by bůh jaké diwy ukázal swatým svým k oslawě, nebylo přičteno zásluhám jeho bratra, než swatého Wita mučenníka. O jiných jeho zlých skutech neměl jsem za hodné wyprawowati, aniž jsem wěděl s jistotau. Jeden však jeho skutek dosti smělý a pamětíhodný, který před časem wykonal za svého mládí, předece žádostiw jsem Lásce Waší wyprawowati. Byl tento kníže Boleslaw, smil-li se nazýwati knížetem, jenž byl bezbožník a násilník, krutější Herodesa, strašlivější Nerona, přewyšuje Decia hrůzau nepravostí, Diokletiana ukrutností, odkudž získal sobě přijmí, že nazýwán jest Boleslawem Ukrutným. Neb tak byl přísný, že nie

¹⁾ ei per s. d. A, 2, 6. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ Tak A, 6; est nemá, ostatní. — ⁴⁾ nemá 3. — ⁵⁾ repedabat 3. — ⁶⁾ Egidio 6; Cogid 2aa; Eggid A. — ⁷⁾ in uxorem 2aa. — ⁸⁾ Danoriorum 2aa. — ⁹⁾ efficit 6. — ¹⁰⁾ Obě zprávy k letu tomuto a předcházejícímu položeny, které w ruk. 4 scházejí, wzaty jsau z Reginona. — ¹¹⁾ intra nonas 3. — ¹²⁾ Bolezlau 1, 2b; Bolezlav 6; Boleslaw 2; Boleslavia 2aa. — ¹³⁾ Srowněj o tom životy sw. Wacslawa w I dílu Pramenů uweřejněné. — ¹⁴⁾ prius A. — ¹⁵⁾ intulit 1. — ¹⁶⁾ sui W. A, 4, 6. — ¹⁷⁾ tumulum 3. — ¹⁸⁾ nomen 2; cognomen 2b.

ageret. Unde factum est, ut in mente conciperet, quo sibi urbem Romano opere conderet. Moxque populi primates¹⁾ convocat in unum et usque ad unum, et deducens eos in locum²⁾ iuxta flumen Labe³⁾, atque designans locum, aperit eis sui cordis secretum⁴⁾. Hic, inquiens, volo et iubeo, ut mihi⁵⁾ opere Romano aedificetis murum urbis nimis altum per girum. Ad haec illi, nos qui sumus, inquiunt, populi fauces et tenemus dignitatum fascies, nos tibi abrenuntiamus, quia neque scimus neque volumus facere, quod praecipis, neque enim patres nostri tale quid antea fecere. Ecce in tuis conspectibus⁶⁾ assistimus⁷⁾, et potius tuo gladio quam importabili servitutis iugo nostra colla submittimus. Fac, quod velis, non enim tuus obtemperabimus⁸⁾ iussis. Tunc dux⁹⁾ duram exarsit in iram, et prosiliens stetit in putrido trunco, qui forte tunc ibi iacuit in luto¹⁰⁾, et evaginato gladio dixit: O ignavi et patrum ignavorum filii. Si non estis semiviri aut non¹¹⁾ viliore¹²⁾ peripsimate piri¹³⁾, factis dicta comprobate, et utrum gladio an servitutis iugo sit levius¹⁴⁾ colla submittere temptate. Erat res spectaculo digna et audacis procacitate ducis ammiranda. Nam si mille dextras in uno corpore¹⁵⁾ armatas haberet, non in tantum¹⁶⁾ tanta turba hominum trepidaret. Quos ut vidit dux¹⁷⁾ buxo prae timore pallidiores, unum, qui fuit primus inter seniores, apprehendens per cincinnos¹⁸⁾ verticis ut fortius valuit, percutiens amputavit¹⁹⁾ ceu teneris papaveris caput, et inquit: Sic volo, sic faciam, sit pro ratione voluntas²⁰⁾. Ceteri hoc cernentes sero poenitentia ducti ceciderunt ad genua ducis²¹⁾ veniam cum lacrimis postulantes. Jam, inquiunt, domine nostris parce culpis, iam per omnia tuis obtemperabimus iussis, iam ultro²²⁾ facimus quaecunque velis, ne sis nobis ultra crudelis. Et statim ad ducis voluntatem aedificant civitatem spisso et alto muro, opere Romano, sicut hodie cernitur, quae ex nomine sui conditoris Boleslav²³⁾ dicitur.

neřidil s předložením, nic dle rozumu, než všechno činil dle vůle své a dle mysli dojmů. Tudy stalo se, že v mysli své uzavřel, aby sobě hrad dle Římským vystavěl. A hned přednější z lidu svolal do jednoho a do posledního, i dovedl jich k místu vedlé řeky Labe, a ukázav místo, projevil jim tajemství srdce svého. Zde, pravil, chei a poraučím, abyste mi vystavili zeď hradeškau dle Římským velmi vysokou do kola kolem. K tomu oni pravili: My, kteří jsme ústa lidu a vedeme v hodnostech vládu, my odpovídáme ti, že ani neumíme ani nechceme učiniti, co nařizuješ; neb také otcové naši nic takového prvé nedělali. Hle před očima tvýma stojíme, a raději pod meč tvůj než pod nesnesitelné jeho otroctví šíje naše skláníme. Čiň co chceš; neb neuposlechneme, co rozkazuješ. Tu se kníže rozlil v divokém hněvu, a vyskočiv postavil se na spukřelém kmenu, který tam náhodou ležel ve blátě, a vytasil meč pravil: O! lenivci a lenivých otců synové! Nejste-li polomůžové nebo špatnější než slupka hrušči, skutky slova dokažte, a zdali jest lehčeji meči nežli jhu otroctví šíje poddati, zkuste. Byla věc hodná podivání a pro drzost opovážlivého knížete ku podivů. Nebo kdyby měl tisíc pravic na jednom těle ozbrojených, netřásl by se tolik takové množství lidí. Kteréžto když kníže viděl, že byli bledší než zimostřáz, popadnuv jednoho, který byl první mezi staršími, za pačesy, seknuv, jak nejsilněji mohl, uťal mu hlavu jako slabé makoviči, a řka: tak chei, tak učiním, buď místo rozumu vůle. Druzí, když to viděli, pozdě litující, padli ku kolenaum knížete, prosíce se slzami za odpuštění. Již, pravili, promiň kníže naše winy. Již ve všem uposlechneme tvých rozkazů. Již dobrovolně učiníme, cokoli budeš chtít; nerač proti nám děle zřítí. A hned dle vůle knížete vystavili hrad se zdi tlustou a vysokou dle Římským, jak se spatřuje podnes, který dle jména zakladatele nazván jest Boleslav.

1) prim. pop. A, 6. — 2) lucum 4. — 3) Albe 1; Albye 6; Albim 2, 2b. — 4) secreta 4. — 5) nemá 4. — 6) aspectibus 3. — 7) Consistimus 1. — 8) obtemperamus 2, 2b. — 9) d. Boleslaus přidává 4. — 10) luco ostatní. — 11) nemá 2. — 12) cultores 3. — 13) pili měl 2b, ale opraveno v piri rukau druhau. — 14) levi 1. — 15) corp. ac arm. 4. — 16) in tant. připsáno v 1 rukau jinou. — 17) Boleslaus přidává 4. — 18) Tak 1, 2, 2aa, 2b, 6; cinninos A, 2a; circinos ostatní. — 19) amputat 1, 2, 2a, 2aa, 2b. — 20) Juvenal. Sat. VI, 223. — 21) d. Boleslav 4. — 22) nemá A. — 23) Boleslaum 3; Boleslav 6; Boleslav 2; Boleslav 2a.

20. Anno dom. inc. 933 Ungari orientales Francos et Alamanniam atque Galliam¹⁾ devastantes per Italiam redierunt.

Anno dom. inc. 934 Henricus²⁾ rex Ungaros³⁾ multa caede prostravit, pluresque ex iis comprehendit.

Anno dom. inc. 935 Henricus rex paralyti percutitur.

Anno dom. inc. 936 obiit Henricus rex, cui successit⁴⁾ filius eius Otto imperator.

Anno dom. inc. 937 Arnolfus, dux Bavariorum⁵⁾ obiit.

Anno dom. inc. 938 Ungari iterum a Saxonibus multa caede devastantur, et filii ducis Arnolphi regi rebellant⁶⁾ Ottoni.

Anno dom. inc. 939 Luduicus⁷⁾ rex Gerspigram⁸⁾ viduam Gisalberti⁹⁾ duxit uxorem¹⁰⁾.

Anno dom. inc. 940 Heinricho, fratri regis, Lothariensis ducatus committitur, et eodem anno inde expellitur.

Anno dom. inc. 941 Henricus frater regis¹¹⁾ cum quibusdam Saxonibus contra regem conspirat, sed nil nocere potuit.

Anno dom. inc. 942 sidus simile cometae per 14 noctes visum est, et immensa mortalitas boum¹²⁾ secuta est.

Anno dom. inc. 943 Otto dux obiit, cui Conradus filius¹³⁾ Werinheri¹⁴⁾, in ducatum¹⁵⁾ successit.

Anno dom. inc. 944 Ungari a Carantanis¹⁶⁾ multa caede mactantur.

Anno dom. inc. 945 Bertholdus¹⁷⁾, dux Bawariensis¹⁸⁾ obiit, cui Henricus, frater regis, successit.

Anno dom. inc. 946 Luduicus rex a suis¹⁹⁾ regno expellitur²⁰⁾.

Anno dom. inc. 947²¹⁾ domna²²⁾ Edgid²³⁾ regina obiit.

Anno dom. inc. 948²⁴⁾ synodus in Inglenheim²⁵⁾ a XXXIV numero²⁶⁾ episcopis habita est²⁷⁾.

20. Léta od narození páně 933 Uhři, zlaupivše východní Franky a Šwabsko i Francauzsko, přes Italii se navrátili.

Léta od narození páně 934 král Jindřich pobil Uhry s welkau porážkau, a mnoho jich zajal.

Léta od narození páně 935 král Jindřich poražen jest mrtvicí.

Léta od narození páně 936 zemřel král Jindřich, po němž nastoupil syn jeho Otto císař.

Léta od narození páně 937 zemřel Arnulf, wévoda baworský.

Léta od narození páně 938 Uhři opět od Sasů zhubeni jsau welkým pobitím, a synové wévody Arnulfa wzbauřili jsau se proti králi Ottowi.

Léta od narození páně 939 král Ludvík pojal za manželku Gerspírku wdovu Gisalbertovu.

Léta od narození páně 940 uděleno jest Jindřichowi bratru králowu wévodství lothrynské, a téhož léta jest z něho vypuzen.

Léta od narození páně 941 spikl se Jindřich bratr králůw s některými Sasy proti králi, ale nemohl jest nic uškoditi.

Léta od narození páně 942 hvězda podobná ku kometě po 14 nocí widina jest, a welké mření howad následowalo.

Léta od narození páně 943 zemřel wévoda Otto, po němž Konrad syn Wernherůw následowal u wévodství.

Léta od narození páně 944 Uhři pobiti jsau od Korutanů s welkau porážkau.

Léta od narození páně 945 zemřel Pertold wévoda baworský, po němž nastoupil Jindřich bratr králůw.

Léta od narození páně 946 král Ludvík od svých vypuzen jest z králowství.

Léta od narození páně 947 paní Edgida králowna zemřela.

Léta od narození páně 948 držána jest synoda w Inglenheimě od biskupů w počtu čtyřatřideti.

1) Calliam 2, 2a. — 2) Henricus 2, 2a, 2aa, 2b, 6. — 3) Ung. H. r. A. — 4) succ. in regnum 4. — 5) rex Bavarie 3. — 6) debellant 2, 2a, 2aa. — 7) Luduicus 2aa, 2b a tak níže; Hludowicus 2a. — 8) Gerspigram 2a. — 9) Bisalberti 2a; Gisalberti 2aa, 4; Gisalbus 3. — 10) Eodem anno cometes apparuit přidává 4. — 11) Ottonis přidává nad řádkem 2b. — 12) bovum 1, 2a. — 13) filius — successit nemá 5. — 14) Werinari A; Veneri 3; Vernheri 2, 2a. — 15) ducatu 2b, 3. — 16) Carinthiis 3. — 17) Beroldus 1; Bertoldus 2, 2a; Bertoldus 2b. — 18) Bavarie 3. — 19) nemá A; assuis suo 1, 4. — 20) exp. r. A; 6 má Luduicus rex expellitur a regno. — 21) místo A. d. in. 947 má 2b Sequenti anno d. E. etc. — 22) nemá 3, 6. — 23) Edid 3; d. Hedgyd 4. — 24) místo A. d. inc. 948 má 2b Sequenti deinde a. — 25) Ingelenheim 3. — 26) nemá 2a, 2aa, 2b, 4, 6; ostatní rukopisy mají XXX. — 27) a XXXIV — hab. est nemá 2.

- 949 Anno dom. inc. 949 ¹⁾ Liudolfo ²⁾, filio regis, Mach-
tildis ³⁾ filia nascitur.
- 950 Anno dom. inc. 950, dux Boemorum Boleslaus regi
rebellabat ⁴⁾, quem rex valida manu adiit suaeque per
omnia dicioni subdidit ⁵⁾.
- 951 Anno dom. inc. 951 ⁶⁾ rex Otto in Italiam per-
rexit ⁷⁾.
- 952 Anno dom. inc. 952. ⁸⁾
- 953 Anno dom. inc. 953.
- 954 Anno dom. inc. 954.
- 955 Anno dom. inc. 955.
- 956 Anno dom. inc. 956.
- 957 Anno dom. inc. 957.
- 958 Anno dom. inc. 958. ⁹⁾
- 959 Anno dom. inc. 959.
- 960 Anno dom. inc. 960. ¹⁰⁾
- 961 Anno dom. inc. 961.
- 962 Anno dom. inc. 962. ¹¹⁾
- 963 Anno dom. inc. 963. ¹²⁾
- 964 Anno dom. inc. 964.
- 965 Anno dom. inc. 965.
- 966 Anno dom. inc. 966.
- 967 21. Anno dom. inc. 967 ¹³⁾ Idus Julii dux,
cui agnomen ¹⁴⁾ saevus Boleslaus ¹⁵⁾, male mer-
catum fraterno sanguine ducatum cum vita ami-
sit. Cui filius eius equivocus in principatum suc-
cessit, multum dissimilis patri moribus bonis et
conversatione spiritali ¹⁶⁾. O mira dei ¹⁷⁾ cle-
mencia! O quam incomprehensibilia eius sunt
iudicia! ecce de rubo uva, de spinis rosa, de

Léta od narození páně 949 Ludolfowi synu krá-
lowu narozena jest dcera Machtilda.

Léta od narození páně 950 kníže český Boleslaw
protiwil se králi; proti němuž král s welikau mocí wy-
táhl a docela jej podmanil pod své panství.

Léta od narození páně 951 král Otto táhl jest
do Italie.

Léta od narození páně 952.

Léta od narození páně 953.

Léta od narození páně 954.

Léta od narození páně 955.

Léta od narození páně 956.

Léta od narození páně 957.

Léta od narození páně 958.

Léta od narození páně 959.

Léta od narození páně 960.

Léta od narození páně 961.

Léta od narození páně 962.

Léta od narození páně 963.

Léta od narození páně 964.

Léta od narození páně 965.

Léta od narození páně 966.

21. Léta od narození páně 967 patnáctého
dne měsíce Července kníže, jemuž bylo přijmí
ukrutný Boleslaw, knížetství svého, bratrskau
krví zle nabytého, spolu se životem pozbyl. Po
němž nastoupil v panství syn jeho téhož jména,
otci welmi nepodobný dobrými mravy a duchow-
ním obcowáním. O diwné milosti boží! O jak
nepochopitelné jsau jeho saudy! Hle! hrozen

¹⁾ Misto A. d. inc. 949 má 2b Tandem altero anno. — ²⁾ Ludolfo 2a, 2aa, 6. — ³⁾ Mechtildis 3. —
⁴⁾ rebellat A, 6; rebellavit 3. — ⁵⁾ subiugavit 3. — ⁶⁾ Misto A. d. inc. 951 má 2b Sequenti anno. — ⁷⁾ Wsecky
zprávy k letům 933—951 položené wzaty jsau z pokračowatele Reginona. — ⁸⁾ Takowéto pauhé wyčtení let
(od r. 952—966), jest jen w ruk. A, 1, 2a, 2aa, 6, w ostatních ruk. naprosto schází. Kapitulu wyčítá léta
tato také, ale zmatením klade k l. 952—957 slova k r. 967 náležející, a sice od slova de rubo uva — patris
aequivocatio, což i Dobrowský we vydání swém učinil. A. d. inc. 951 opakuje 4. — ⁹⁾ K létu tomuto přidává
ruk. Dráždanský: Signum crucis in vestimentis hominum apparuit. Illis autem, qui derisui illud habebant, mortem
inferens; illis autem, qui pie et religiose illud venerabantur, nil mali intulit. — ¹⁰⁾ K létu tomuto klade rukopis
Dráždanský následující zprávu: Isto anno venerunt legati Rusciae gentis ad regem Ottonem et deprecati sunt eum,
ut aliquem suorum episcoporum transmitteret, qui eis ostenderet viam veritatis; et professi sunt, se velle recedere
a paganico ritu et accipere nomen et religionem christianitatis. Et ille consensit petitioni eorum, et transmisit
Adelbertum episcopum in fide catholicum. Illi per omnia mentiti sunt, sicut postea eventus rei probavit, quia ille
praedictus episcopus non evasit lethale periculum ab insidiis eorum. — ¹¹⁾ K létu tomuto klade ruk. Drážd. (4):
Tuto episcopus Ratisponensis ecclesiae obiit přidává též rukopis. — ¹²⁾ K létu tomuto má ruk. Drážd. připsáno:
Magnum synodale concilium factum est Romae in ecclesia s. Petri apostoli; ibique praesidebat Otto imperator augustus
cum magna multitudine episcoporum, abbatum, monachorum, praepositorum, clericorum, illicque deiectus est Bene-
dictus papa ab apostolica sede et Adalago episcopo commissus, in Saxoniamque est deductus, illicque vitam
finivit. Et ipso in anno mortalitas invasit exercitum Ottonis imperatoris. — ¹³⁾ DCCCCLXII má 4. Co se k létu
967 wyprawuje, čte se i w 7 a 7a. — ¹⁴⁾ cognomen 2b. — ¹⁵⁾ nemá 2aa. — ¹⁶⁾ spiritali 7. — ¹⁷⁾ cl. dei A. 6.

tribulis ficus gignitur generosa: videlicet de fra-
tricide prodit christicola, de lupo agnus, de ty-
ranno ¹⁾ modestus, de impio Boleslao pius na-
scitur secundus Boleslaus dux, nulli probitate
secundus. Neque eum contaminat iniqui patris
aequivocatio, in quo verus Christi fervebat amor
et pura dilectio; nam sicut multi nomina sanc-
torum sortiuntur ²⁾, nec tamen sanctitatem ³⁾ as-
sequuntur ⁴⁾, quoniam neque sanctitas neque ini-
quitas ex nomine, sed pro merito haec utraque
dinoscuntur ⁵⁾ in homine ⁶⁾.

22. Erat autem iste princeps, secundus Bo-
leslaus, vir christianissimus, fide catholicus, pater
orphanorum ⁷⁾, defensor viduarum, gementium
consolator, clericorum et peregrinorum pius sus-
ceptor, ecclesiarum dei praecipuus fundator. Nam
ut ⁸⁾ in privilegio ecclesiae sancti Georgii ⁹⁾ le-
gimus, 20 ecclesias christianae religioni credulus
erexit, et eas omnibus utilitatibus, quae perti-
nent ad ecclesiasticos usus sufficienter ampliavit.
Huius fuit germana soror nomine Mlada, virgo
deo devota, sacris ¹⁰⁾ litteris erudita, christianae
religionis dedita, humilitate ¹¹⁾ praedita, alloquio
blanda, pauperibus et orphanis faulrix larga
ac omni morum honestate decorata. Quae dum
causa orationis Romam veniret ¹²⁾, benigne ab
apostolico ¹³⁾ suscipitur: ubi tempore aliquanto
degens, monasticis sat ¹⁴⁾ disciplinis imbuitur, et
ad ultimum domnus papa suorum cardinalium ¹⁵⁾
consilio, immo volens novae ecclesiae benigno ¹⁶⁾
subvenire ¹⁷⁾ suffragio, consecrat eam abbatissam,
mutato nomine Mariam ¹⁸⁾, dans ei sancti Bene-
dicti regulam et abbacialem virgam. Post haec
nova abbatissa novam et sanctam illatura ¹⁹⁾
Boemiae terrae monachicam ²⁰⁾ regulam, accepta
licentia et benedictione apostolica, equitat in
dulcem patriam cum suo comitatu valde laeti-
ficato. Ventum erat ad regiam urbem Pragam,
et dux Boleslaus diu desideratam honorifice re-
cepit sororem amantissimam, et inter se mani-
bus consortis subeunt regalia tecta; ubi simul
residentes diu mutuis alternatim sermonibus dum

z ostružiny, ráže z trní, fik z bodláči zrodí se ⁹⁶⁷
ušlechtilý; to wěz z bratrowraha wzejde Kri-
stůw sluha, z wlka beránek, z násilníka mírný,
z bezbožného Boleslawa pobožný splodí se kníže
Boleslaw druhý, za žádným druhým w šlechetno-
sti. Aniž jeho hanobí zlého otce totéž nazwání,
w němž hořela prawá láska Kristowa a čisté
milování; než jako mnozí obdrží jména swa-
tých a přede nedosahují swatosti, protože ani
swatost ani nešlechtnost nepoznává se na člo-
věku dle nazwání, nýbrž oboji dle zasloužení.

22. Byl pak tento panovník, Boleslaw dru-
hý, muž nejkřesťanštější, we víře katolický, otec
sirotků, ochránce wdow, kwilících těšitel, du-
chowních a pautníků dobrotivý přijímatel, ko-
steli božích obzvláštní zakladatel. Nebo jak čte-
me w privilegii kostela sw. Jiří, dwacet kostelů
křesťanskému náboženství co věřící wyzdwihl,
a všemi požitky, které náležejí ku potřebám ko-
stelním, dostatečně je zwelebil. Jeho byla vlastní
sestra jménem Mlada, panna bohu zaslíbená, we
swatých písmích vzdělaná, křesťanskému nábo-
ženství oddaná, pokorau nadaná, w rozprávě
líbezná, chudým a sirotkům přízniwkyňě štedrá
a vši počestnosti mravů ozdobená. Kterážto
když za příčinou pobožnosti přišla do Říma,
přiwětivě od apoštolského jest přijata; kdež
některý čas pobýwši, mnišským pravidlům do-
statečně se vyučila, a naposledy papež pán
s radau swých kardinálů, ano chtěje dobrotiwau
úchwalau přispěti nowému kostelu, posvětil ji
za abatyši, změněným jménem Marii, daw ji
swatého Benedikta řeholi a opatskau berli. Po-
tom nowá abatyše, mající nowý a swatý řád
mnišský přiněsti do země české, wzawši pro-
puštění a požehnání apoštolské, jela do sladké
wlasti s komonstwem swým welice potěšeným.
Přijeli jsau ku kráľowskému hradu ku Praze,
a kníže Boleslaw dľauho čekau poctiwě uwi-
tal sestru milenau, a wzawše se za ruce wešli
do přibýtku kráľowského, kdež posadiwše se
spolu, když se dľauho obapolně wzájemnými řeč-

¹⁾ tiranno 1. — ²⁾ sociuntur 1. — ³⁾ sanctitate 7. — ⁴⁾ assecun. 2aa. — ⁵⁾ dinoscitur A, 6. — ⁶⁾ no-
mine 4. — ⁷⁾ orph. et A. — ⁸⁾ uti 2b; nemá 6. — ⁹⁾ Georgii A. — ¹⁰⁾ s. l. d. nemá 5. — ¹¹⁾ humilitati 2;
humilitate — larga nemá 5. — ¹²⁾ ad limina sanctorum apostolorum Petri et Pauli přidává tu 4. — ¹³⁾ papeže
Jana XIII. — ¹⁴⁾ satis 2a, 2aa, 2b, 6. — ¹⁵⁾ ex card. cons. A. — ¹⁶⁾ benigniss. 3. — ¹⁷⁾ po straně připsáno A. —
¹⁸⁾ Maria 3. — ¹⁹⁾ alatura 1. — ²⁰⁾ monachicam 1.

— fruuntur, dum multa, quae vidit Romae sive ¹⁾ audivit relatione digna et admiratione ²⁾, fratri suo refert, insuper litteras ex parte apostolici sibi directas obtulit ³⁾, quarum formula huiusmodi fuit: Johannes, ⁴⁾ servus servorum dei, Boleslao ⁵⁾ catholicae fidei alumno ⁶⁾ apostolicam benedictionem. Justum est benivolas aures iustis accomodare petitionibus: quia deus est iusticia, et qui diligunt deum ⁷⁾ iustificabuntur, et omnia diligentibus dei ⁸⁾ iusticiam cooperantur in bonum. Filia nostra, tua relativa ⁹⁾, nomine Mlada, quae et Maria, inter ceteras haud ¹⁰⁾ abnegandas petitiones cordi nostro dulces intulit ex parte tui preces, scilicet ut ¹¹⁾ nostro assensu ¹²⁾ in tuo principatu ad laudem et gloriam dei ¹³⁾ ecclesiae liceret fieri episcopatum. Quod nos utique laeto animo suscipientes, deo gratias ¹⁴⁾ retulimus, qui suam ecclesiam semper et ubique dilatet et magnificet in omnibus nationibus. Unde apostolica auctoritate et sancti Petri principis apostolorum potestate, cuius licet indigni, tamen sumus ¹⁵⁾ vicarii, annuimus et collaudamus ¹⁶⁾ atque incanonizamus, quo ad ¹⁷⁾ ecclesiam sancti ¹⁸⁾ Viti et ¹⁹⁾ Wenczlai martirum fiat sedes episcopalis; ad ecclesiam vero sancti Georii ²⁰⁾ martiris sub regula sancti Benedicti et obedientia filiae nostrae, abbatissae Mariae, constituatur congregatio sanctimonialium ²¹⁾. Verumtamen non secundum ritus aut sectam Bulgariae gentis vel ²²⁾ Ruziae ²³⁾, aut Sclavonicae ²⁴⁾ linguae, sed magis sequens ²⁵⁾ instituta et decreta apostolica, unum potius totius ecclesiae ad placitum eligas in hoc opus clericum, Latinis adprime litteris eruditum, qui verbi vomere novalia cordis gentilium scindere et triticum bonae operationis serere atque manipulos frugum vestrae fidei Christo reportare sufficiat. Vale. ²⁶⁾

¹⁾ seu 2b. — ²⁾ digna et admir. nemá 4; ammir. 2, 2a, 2aa. — ³⁾ tradit měl 2b, ale opraveno w obtulit. — ⁴⁾ episcopus dodává za slowem tímto 7; w ruk. 5 jest list ten wálně zkrácen. — ⁵⁾ B. duci 4. — ⁶⁾ alumpno 2aa. — ⁷⁾ eum 7; w 2b připsal srownawatel ruk. alius eum. — ⁸⁾ dei dil. A. — ⁹⁾ Dobner, Annal. IV, 173 nawrhuje, aby se tu doplnilo filia, tak že by list ten byl zaslán býwal Boleslawowi I a ne Boleslawowi II. — ¹⁰⁾ aud 1; non 7. — ¹¹⁾ in měl 1, ale opraveno rukau druhau w ut. — ¹²⁾ asensu 1. — ¹³⁾ dei et eccl. 7. — ¹⁴⁾ grates 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 4, 7. — ¹⁵⁾ nemá 6; vic. sum. A. — ¹⁶⁾ laudamus 2. — ¹⁷⁾ quod A. 2b. — ¹⁸⁾ sanctorum 2a, 2aa, 2b, 3, 4, 7. — ¹⁹⁾ nemá 2, 2a, 2aa, 4; V. W. Adalberti 4. — ²⁰⁾ Georgii 2, 2a, 2aa, 2b. — ²¹⁾ monialium A, 6. — ²²⁾ et 2b. — ²³⁾ Ruzye 6; Russiae 3; Rusiciae 4. — ²⁴⁾ Slavonicae 2b, 6. — ²⁵⁾ sequentes 4. — ²⁶⁾ Že list w tom znění, jak leží před námi, z kanceláře papeže Jana XIII vydán nebyl, netřeba šíře dokazowati. Učinil to Pubička we swém dějepisu českém III, 7, když se o tom byl

mi bawili, když mnoho, co widěla w Římě nebo slyšela powěděni a podiweni hodného, bratru swému wyprawowala, mimo to odewzdala jest mu list od apoštolského k němu psaný, jehož forma takowá byla:

Jan, sluhů božích sluha, Boleslawowi učnu wíry katolické apoštolské požehnání. Sprawedliwé jest, dobrotiwě sluch nakloňowati k žádostem sprawedliwým; nebo Bůh jest sprawedliwost, a kdož miluji boha, budau osprawedlnění, a všechno těm, kteří milují sprawedlnost boží, spolupůsobí k dobrému. Dcera naše, se wzťahem twá, jménem Mlada, jinak také Maria, mezi jinými, jichž odepřiti nelze, žádostmi prosbu srdci našemu libau od tebe přednesla, aby se swolením našim we twém panství ke cti a slávě cirkwe boží smělo zřízeno býti biskupství. Což my zajisté s myslí weselau slyšice, bohu jsme díky vzdali, jenž cirkew swau powždy a všude šíří a zwelebuje we všech národech. Pročež z apoštolské vážnosti a swatého Petra knížete apoštolů moci, jehož ač nehodni, předce jsme náměstci, swolujeme a schwalujeme i ustanovujeme, aby při kostele swatého Wita a Wáclawa bylo sídlo biskupské, při kostele pak sw. Jiří mučenníka aby pod prawidlem swatého Benedikta a pod poslušenstwím dcery naší, abatyše Marie, zřízen byl sbor swatých panen. Však ale ne dle řádu neb sekty lidu bulharského neb ruského aneb jazyka slowanského, nýbrž spíše zachowáwaje řády a nařízení apoštolské, wywol k tomu účelu jednoho z lepších duchowních se schwálením celé cirkwe hlavně w latinském písmě vzdělaného, který by dowedl rádlem slowa aulehel srdce pohanů probrati a pšenici dobrých skutků zasíti a snopy aurody wíry waši Kristu odvésti. Zdráv buď.

Et statim, ut iussum fuerat, consilio ducis et abbatisae sancti Viti ¹⁾ ecclesia decernitur futuro episcopo ²⁾, ecclesia vero sancti Georgii martiris ad praesens datur abbatisae, ducis sorori, Mariae.

23. Igitur quidam de Saxonia vir mirae eloquentiae et literalis scientiae, nomine Dethmarus ³⁾, presbiter promotione, monachus professione, olim in antea diebus causa orationis venerat Pragae, qui dum ducis secundi Boleslai deveniret ⁴⁾ ad notitiam, in brevi tempore magnam eius gratiam adeptus fuerat et amicitiam. Et quoniam Sclavonicam perfecte ⁵⁾ linguam sciebat, hunc per suos legatos dux advocat, clerum, primates terrae et populum convocat, atque suis precibus et monitis efficit, ut eum sibi in episcopum omnes communi assensu eligant. Postera autem die ut duci placuit, favorali ⁶⁾ acclamatione ab omnibus in episcopum Dethmarus ⁷⁾ eligitur, ad imperatorem ⁸⁾ christianissimum Ottonem, filium Henrici imperatoris ⁹⁾, ex parte ducis et totius cleri atque cum plebis his transmittitur litteris:

O ¹⁰⁾ gloriosissime imperator et christianae religionis maxime cultor, suscipe nostras clemens et totius cleri atque populi preces, et hunc virum per ¹¹⁾ omnia obprobrium ¹²⁾, nomine Dethmarum, quem ¹³⁾ nobis in pastorem eligimus ¹⁴⁾, vestra sanctissima collaudatione ac ¹⁵⁾ iussione, ut ordinetur in episcopum, suppliciter exoramus.

Tunc imperator, sicut erat divinae legis amator, consilio ducum et principum sed praecipue praesulum, consulens salutem et novitatem christianae plebis iussit Maguntinum archiepiscopum ¹⁶⁾,

A hned, jak bylo nařizeno, dle usnešení knížete i abatyše kostel sw. Wita určen jest pro budaucího biskupa, kostel pak sw. mučenníka Jiřího na ten čas dán abatyši, sestře knížete, Marii.

23. Byl pak ze Sas jistý muž diwné wmluwnosti a literární učenosti, jménem Dětmar, kněz dle powýšení, mnich dle přiznání, předtím někdy za příčinou modlitby přišel do Prahy; který když přišel knížeti Boleslawowi druhému we známost, za krátký čas obdržel welkau u něho milost i přátelství. A poněwadž dokonale uměl řeč slowanskau, kníže jeho po swých poslech powolal, duchowenstwo, welmože zemské a lid swolal, a prosbami i přimluwami swými spůsobil, aby jej sobě všichni obecným přisvědčením za biskupa zvolili. Potomního pak dne, jak se knížeti libilo, příznivým přízwukem ode všech zvolen jest Dětmar za biskupa, a k císaři nejkrěstánstějšimu Ottowi, synu Jindřicha císaře, od knížete a ode všeho duchowenstwa i lidu s tímto poslán jest listem:

O nejslawnější císaři a křesťanského náboženství nejwětší ctiteli! uslyš milostí naše a všeho žakowstwa i lidu prosby, a tohoto muže we všem chwalitebného, jménem Dětmara, jehož sobě za pastýře wolíme, aby z Wášeho nejswětějšiho schwálení a rozkazu za biskupa wyswěcen byl, snažně žádáme.

Tehdy císař, jakž byl zákona božího milovník, dle rady wěwod a knížat, ale zvláště biskupů, máje péči o spasení a nowotnost lidu křesťanského, kázal arcibiskupowi Mohučskému,

jiz Assemann neudává arcif žádných důvodů, wyslowil (Orig. eccl. Slav. Tom. III, pars II, str. 169). Pubička dokazowal hlavně ze slow secundum ritum aut sectam Bulgariae gentis vel Ruziae aut Sclavonicae linguae, že list ten podvržen, poněwadž Bulhaři tenkrát drželi se wyznání římského a Rusové ještě ani křesťany nebyli. Palacký soudí, že Kosmas podal jen smysl obsahu, jak mu byl w paměti utkwěl, že však neměl při sepsowání swé kroniky list w půwodním znění před sebou. Tak se také asi wěc má.

¹⁾ eccl. s. Viti A, 6. — ²⁾ Založení biskupství nestalo se r. 957 ale 973; neb sw. Wolfgang byl k zřízení biskupství w Praze nápomocen; on pak se stal biskupem w Řezně teprw r. 972. Srowněj o tom: Dobner, Ann. IV, 213; Pubička III, 18. Palacký, Dějiny I, 256, kde najdeš otištěno i místo ze života sw. Wolfganga wěci té se týkající z Pertzowy publikace: Mon. Germ. hist. VI, 538. Srowněj též Annales S. Emmerami, Mon. Germ. h. I, 94. — ³⁾ Dietmarus 2; Dyethmarus 6; Dithmarus 2a; Diethmarus 2aa; Diehtmarus 7, a tak všechny stále. — ⁴⁾ veniret 3. — ⁵⁾ l. perf. A; perferre 1. — ⁶⁾ favorabili 2b. — ⁷⁾ Deth. elig. — obprob. nomine nemá 2aa. — ⁸⁾ primi regis připsáno po straně rukau pozdější w 7. — ⁹⁾ Saudice dle slow medius Otto Caesar w životě sw. Wolfganga mohli bysme míti za to, že posláni se stalo k Otowi II. Srowněj Palacký, Dějiny I, 257. — ¹⁰⁾ O glorios. — exoramus nemá 5. — ¹¹⁾ per omnia — nobis nemá A. — ¹²⁾ probatum 3. — ¹³⁾ nade-psáno rukau jinau w A. — ¹⁴⁾ elegimus 2b. — ¹⁵⁾ nemá 1. — ¹⁶⁾ Tenkrát (970—975) byl arcibiskupem w Mohuči Rupert, čili Rothbert (Ruotbertus) neb Robert.

qui tunc praeerat curti¹⁾, ut eum ordinaret in episcopum. Tunc praesul²⁾ mitra redimitus novus novam redit laetus totius Boemiae in parochiam, atque ut ventum est metropolim Pragam, iuxta altare sancti Viti intronizatur ab omnibus³⁾, clero modulante: Te Deum laudamus. Dux autem et primates resonabant: Christe⁴⁾ Keinado, Kyrie eleison, und die haligen alle helfuent unse, Kyrie eleison et cetera; simpliciores autem et idiotae clamabant Kerlessu⁵⁾ et sic secundum morem suum totam illam diem hylarem sumunt.⁶⁾

⁹⁶⁸ Anno dominicae incarnationis 968 obiit Vok comes⁷⁾.

24. Post haec praesul Dethmarus ecclesias a fidelibus in multis locis ad dei laudem constructas consecrat, et populum gentilem baptizans quam plurimum facit Christo fidelem: nec post multos dies, anno scilicet dom. inc. 969⁸⁾, 4. Non. Jan. vinculis carnis absolutus, talentum sibi creditum Christo reportavit centuplicatum⁹⁾.

25. Interea rediens philosophiae de castris, ubi¹⁰⁾ decem aut plus militarat¹¹⁾ annis, secum haud modicam librorum copiam referens, aderat spectabilis heros nomine Wogtech¹²⁾, adhuc ordine subdiaconus; qui velut tener agnus inter oves sui pastoris super¹³⁾ morte moerentes, sedulus exhibebat exequias funebres; orationibus diurnis instans simul et nocturnis animam patris universalis elemosinis commendabat deo largis et precibus sacris. Quem dux Bolezlaus et eius optimates¹⁴⁾, in tam bono opere devotum cernentes et in futurum devotiorem fore sperantes, gratia Spiritus sancti inspirante, iuvenem¹⁵⁾ nimis renitentem rapiunt et adducunt in medium, atque inquit: Nolis, velis, noster epis-

který tehdaž představen byl dworu, aby jej posvětil za biskupa. Tehdy biskup owěněn čepici, nový do nové radostně se vrátil celých Čech osady, a když přijel do mateřského sídla do Prahy, vedlé oltáře sv. Víta jest ode všech nastolen, ano žákowstvo prozpěwowało: Tě boha chválíme, kníže pak a welmoži hlaholili: Kriste Keynado, Kyrie eleison, a swatí všichni pomáhejte nám, Kyrie eleison; sprostější pak a newědomi wolali: Krleš; a tak dle swého zvyku celý onen den strávili u weseli.

Léta od narození páně 968 zemřel jest Wok župan.

24. Potom biskup Dětmár světil kostely, od věřících ve mnohých místech ke chvále boží vystavené, a křtě lid pohanský přemnohý, činil jej věrným Kristu, a po nemnohých dnech, totiž léta od narození páně 969 druhého dne měsíce Ledna, wybawen z paut tělesných hříwnu sobě od Krista svěřenau odvedl zestonásobenau.

25. Mezitim nawrátiw se z tábora filosofie, kdež byl slaužil deset let neb více, přivez s sebou nemalé knih množství, byl tu rek statečný, jménem Wojtěch, dle svěcení teprw podjahní, kterýž jako autlý beránek mezi owěčkami truchlicimi pro smrt pastýře swého pilně konal služby pohřební, trvaje w modlitbách denních i také nočních, duši otce obecného almužnami poraučel bohu štědrými a modlitbami swatými. Kteréhož kníže Bolezlaw a jeho welmožové wíduce w tak dobrém skutku zbožného, a dauface, že napotom bude tím zbožnějším, milosti ducha swatého nadšení, popadli jinocha bráni eiho se welmi, a přivedše jej do shromáždění prawili: Chtěj, nechťěj, našim biskupem budeš,

1) W 2aa opraveno slovo to po straně w curie. — 2) venerandus Diethmarus vkládá tu 4. — 3) hominibus 7. — 4) Xps keinando kiriel unddi gallihen alle helfuent unse kiriel jest čtení nejstaršího rukopisu 1; Christe keynado et cetera mají 2aa, 3, 7; 2b má jen X a pak prázdné místo, načež následuje et cetera; Christe keynado, Christe kreynat et cetera 4; Christo keynado 7a; w 6 jest resonabant: Kyrieleyson, simpliciores autem et ydiotae krlessu. — 5) krilesu A; krleyssu 2a, 2aa; krlesu 7a; krlesn 7; kyrieleyson 3; kyrieleyson 1. — 6) W ruk. 7 následuje pak wyprawování o založení kapituly Wyšehradské r. 1070; ostatní pak schází až do II knihy kap. 37. — 7) Tak 2, 2a, 2aa; Wok c. A, 2b; comes Wok 4; Wolkomes 3; Wok 6. — 8) Opět pochybeno w letech; neb Dětmár zemřel r. 982, 2. led., jak to již Ann. Saxo, žijící okolo r. 1140, poznamenal. Srownějž o tom u Dobnera, Ann. IV, 281; Palacký, Würdigung 27. Se dnem smrti (2. ledna) srownává se necrologium Boh. u Dobnera, Mon. hist. Boh. II, 9. — 9) centuplum A, 6. — 10) Srowněj Kanapářůw život swatého Wojtěcha k. 3. Prameny dějin českých I, 236. — 11) militaverat 3; militavit 4. — 12) Tak A; Woytiech 2, 2aa; Woytech 2a; Woytech ostatní. — 13) de A, Annal. Saxo; 6. — 14) obtinantes 1. — 15) Woytech vkládá tu 4.

copus eris, et Pragensis¹⁾ vel invitus episcopus vocaberis. Tua nobilitas, tui mores et actus optime concordant cum honore pontificatus.

Tu nobis talos a vertice notus ad imos²⁾.

Tu bene scis nobis pandere viam, qua itur ad coelestem patriam. Jussa tua nobis quam posse sequi, tam velle necesse est. Te dignum omnis clerus, te universus idoneum episcopatu acclamant populus. Facta est autem haec electio non longe ab urbe Praga Levigradec in oppido XI Kal. Mart. eodem³⁾ quo obiit Diethmarus episcopus anno.⁴⁾

26. Ea⁵⁾ tempestate rediens de Saraceno bello adiit⁶⁾ Veronam urbem praecellentissimus imperator Otto secundus, pacis amator, iustitiae cultor, gloriosissimo patre primo Ottone gloriosior⁷⁾, qui in omnibus proeliis extitit victoriosissimus victor. Ad quem Slavonica⁸⁾ manus Boemiae cum electo pergit episcopo, ferens ex parte ducis legationem ac totius cleri atque populi petitionem, quo⁹⁾ imperiali nutu eorum communem confirmaret electionem. Igitur serenissimus¹⁰⁾ imperator condescendens eorum dignae¹¹⁾ petitioni III Non. Junii¹²⁾ dat ei annulum¹³⁾ et pastorem virgam¹⁴⁾: et, cuius suffraganeus erat, Willigisus¹⁵⁾, Maguntinus archipraesul¹⁶⁾, qui¹⁷⁾ ibi¹⁸⁾ forte aderat, iussu imperatoris consecrat eum in episcopum nomine Adalbertum. Nam archipraesul Adalbertus Magidburiensis¹⁹⁾ ecclesiae olim confirmans chrismate, hoc proprio suo vocitarat²⁰⁾ eum nomine. Consecratus²¹⁾ autem III Kal. Julii²²⁾ cum suis sequacibus²³⁾ equitat in²⁴⁾ dulcem patriam, et ut pervenit ad²⁵⁾ civitatem Pragam nudo pede et humili corde, clero et omni plebe prae laetitia modulante²⁶⁾ episcopalem obsedit²⁷⁾ kathedram. Huius tam

a byt nerád Pražským biskupem jmenován budeš. Twá urozenost, twoji mrawové a skutkové nejlépe se srownávají s důstojenstwím kněžstwí.

Tys nám od hlavy wršku znám až do paty nejníž.

Ty znáš dobře otwíratí nám cestu, kterau se jde do vlasti nebeské. Rozkazů twých jest nám potřebi, abychom mohli i abychom chtěli poslouchati. Tebe všecko žákowstvo za hodného, tebe všecken lid wywolává k biskupstwí za schopného. Stalo jest pak se toto zwolení nedaleko od hradu Prahy na Lewém Hradci na hrádku 19. dne měsíce Unora w témž roce, we kterém zemřel biskup Dětmár.

26. Toho času wraceje se z wálky saracenské přijel do města Verony přejasný císař Otto Druhý, pokoje milovník, spravedlivosti ctitel, nejslawnějšího otce swého Otty Prvního slawnější, jenž byl we všech bitwách wítěz nejwítěznější. K němu jel slowanský průwod z Čech se zwoleným biskupem, nesa od knížete wzkazání a ode všeho žákowstwa i lidu žádání, aby rozkazem císařským stwrdil společné jejich zwolení. Tedy nejjasnější císař, swoliw ke slušné jejich žádosti, dne 3. Čerwna dal jemu prsten a berlu pastýřskou, a jehož byl suffraganem, Willigisus arcibiskup Mohučský, který tam právě byl přítomen, z rozkazu císařowa jej posvětil za biskupa, jménem Adalberta. Nebo předtim byl jej arcibiskup kostela Magdeburského Adalbert, když jej birmowal křížmem, nazwal tímto swým jménem. Byw pak posvěcen 29. dne měsíce Čerwna, jel se swými průwodčimi do milé vlasti; a když přišel ke hradu Praze, bosýma nohama a s pokorným srdcem, při radostném pěni žákowstwa i lidu wsedl na stoliči biskupskou. Dle rady tohoto tak přeslawného pastýře Wojtěcha a na přímluwu swrchuřečené a milowané

1) nemá A; urbis vkládá tu 4. — 2) Srow. Hor. ep. II, 2, 4. — 3) Misto eodem — anno má 3 tempore et anno, quo ob. Deth. — 4) nemá 4. — 5) Ea vero 4. Obsah kusu od slow: Ea tempestate — obsedit cathedram podán dle života sw. Wojtěcha, sepsaného Janem Kanapářem, kap. 8 a 9. Wiz Prameny I. str. 270 a 271. — 6) abiit 1. — 7) gloriosior 1. — 8) slawonica 6; munifica 2, 2a, 2aa. — 9) qui 2. — 10) serenissimus 1. — 11) nemá A, 6. — 12) nemá 5. — 13) an. dat ei A. — 14) curam A, A1, 6. — 15) Willigisus 2b; Wylligisus 6. — 16) archiepiscopus 4. — 17) qui — Nam archipraesul jest w A připsáno po kraji. — 18) ibi tunc 4. — 19) Magburiensis 1, 3; Magburgensis 2b; Magburiensis 2, 2a, 2aa. — 20) vocitaverat A, A1; vocitavit 6. — 21) est autem s. Adalbertus přidává 4. — 22) Tak 4; ostatní wesměs: III Idus Junii. Srowněj o tom Život sw. Wojtěcha, sepsaný Janem Kanapářem, kap. 9. — 23) sequentibus 3. — 24) in suam dulc. 3. — 25) ad sanctam c. 4. — 26) mod. kyrieleyson 4. — 27) consedit 2aa.

983 praeclari pastoris Adalberti consilio et praedictae ac dilectae suae sororis abbatissae Mariae¹⁾ interventu dux Boleslaus, quicquid praesul Pragensis usque hodie in suo possidet vel obtinet episcopo, vel quicquid abbatissa optavit dari et fieri utilitatis in suo coenobio, gratuita utrique²⁾ concessit pietate et canonum sacra confirmavit auctoritate.³⁾

970 27. Anno dominicae incarnationis 970.
971 Anno dominicae incarnationis 971.
972 Anno dominicae incarnationis 972 sanctus Oudalricus⁴⁾ migravit a seculo⁵⁾.

973 Anno dominicae incarnationis 973.⁶⁾
974 Anno dominicae incarnationis 974.
975 Anno dominicae incarnationis 975.⁷⁾
976 Anno dominicae incarnationis 976.

977 Anno dominicae incarnationis 977⁸⁾ obiit Dubrauca, quae quia nimis improba fuit, iam mulier provectae aetatis cum nupsisset Poloniensi duci⁹⁾, peplum capitis sui deposuit, et puellarem coronam sibi imposuit: quod erat magna dementia mulieris.

978 Anno dominicae incarnationis 978.
979 Anno dominicae incarnationis 979.
980 Anno dominicae incarnationis 980.

981 Anno dominicae incarnationis 981 obiit Slavník¹⁰⁾, pater sancti Adalberti¹¹⁾, cuius de moribus et vita licet plurima eniteant memoriae¹²⁾ digna, ex quibus tamen ut referamus¹³⁾ pauca, coepta intermittimus nostra. Erat enim¹⁴⁾ vir laetissimus ad omnes facie, in consiliis serenissimus mente¹⁵⁾, alloquiis¹⁶⁾ blandissimus, locuples divitiis quam secularibus tam spiritualibus. In¹⁷⁾ domo illius honestas¹⁸⁾ fulgebat et sincera dilectio, iudiciorum rectitudo et procerum multitudo. In operibus eius erat legum cognitio, pauperum refectio, moerentium consolatio, peregrin-

sestry své abatyše Marie kníže Boleslaw všechno, což biskup Pražský podnes má a drží k svému biskupství, neb což abatyše vyžádala požitků dáti a obrátiti k svému opatství, s ochotnou oběma udělil láskau, a stvrdil zákonů církevních moci swatau.

27. Léta od narození páně 970.
Léta od narození páně 971.
Léta od narození páně 972 swatý Oldřich sešel se světa.

Léta od narození páně 973.
Léta od narození páně 974.
Léta od narození páně 975.
Léta od narození páně 976.

Léta od narození páně 977 zemřela Dubrawka, která, poněvadž byla velmi nešlechtná, již co žena vysokého věku, ježto byla zasnoubena s knížetem polským, sňala závoj s hlavy své a wstawila si wěnce panenský; což bylo velké bláznovství ženy.

Léta od narození páně 978.
Léta od narození páně 979.
Léta od narození páně 980.

Léta od narození páně 981 zemřel jest Slavník, otec swatého Wojtěcha; o jehož mrawích a životu, ač mnoho vyniká paměti hodného, však z toho jen málo abychom powěděli, wprawování své přetrhujeme. Byl jest muž ke všem twáře veselý, w radách mysli jasný, w rozprawách přelibežný, bohatý na statky jak swetské tak duchowní. W domě jeho stkwěla se poctiwost a upřímná láska, saudu spravedliwost a welmožů mnohost. We skutech jeho byla známost zákonů, chudých podporování, smutných těšení, pantníků přijímání, wdow a sirotků há-

1) Mar. ab. A. — 2) utrisque A, 2, 2a, 2aa, 6. — 3) Od slova tohoto schází w ruk. 7a wše až k r. 994 (do konce kap. 28). — 4) Odalricus 2, 2aa; Udalricus 2b. — 5) sanctus — a seculo nemají A, 2a, 5, 6. Swatý Oldřich zemřel 4 čerwence 973. Srowněj Mon. Germ. hist. VI. 414. — 6) Otto imperator primus Teutonicorum pius heu proh dolor! non. Maii obiit, cui Otto, filius eius, successit 4 přidává. — 7) Hiems durissima et importunae longa. Et idus Maii nix magna nouiter lapsa terram operiebat. Eodem anno Rudbertus archiepiscopus obiit, cui Willigisus successit 4 přidává. — 8) We Freherowě wydání položena zpráva následující k létu předcházejícímu. — 9) Srowněj Thietmar, kn. IV, kap. 35, 36, Pertz, Mon. Germ. hist. V, str. 783 a 784, kde se Dubrawka docela jinak ličí. — 10) Zlauník 1, 2a, 2b; Slawník 6; Zlauník dux 4. — 11) XV Kal. Apr. wkládá tu ještě 4. — 12) memoria 2b. — 13) refferamus 1. — 14) nemá A. — 15) vitae 3. — 16) all. bl. nemá 5. — 17) In domo — defensio nemá 5. — 18) honesta 4 a 2b; poslední však měl honestas, což přetržením slabiky as a nadepásním a proměněno.

norum receptio, viduarum et¹⁾ orphanorum defensio. Huius tam insignis ducis metropolis fuit Lubic²⁾, sita loco ubi amnis Cydlina³⁾ nomen perdit suum, intrans liberioris aquae⁴⁾ in fluvium Labe. Habuit autem sui principatus hos⁵⁾ terminos. Ad occidentalem plagam contra Boemiam rivulum Suriam⁶⁾ et castrum, quod est situm in monte Oseca⁷⁾ iuxta flumen Msam⁸⁾. Similiter plagam ad australem contra Teutonicos⁹⁾ orientales has urbes habuit terminales: Chinov¹⁰⁾, Dudlebi¹¹⁾, Netolici¹²⁾ usque ad mediam silvam. Item solis ad ortum contra Moraviae regnum castrum sub silva situm, nomine Luthomisl¹³⁾, usque ad rivulum Svitawa¹⁴⁾, qui est in media silva. Item ad aquilonalem plagam contra Poloniam castellum Cladzco¹⁵⁾, situm iuxta flumen nomine Nizam¹⁶⁾. Hic dux Slawník, quamdiu vixit, feliciter vixit.

28. Anno dominicae incarnationis 982.

Anno dominicae incarnationis 983.

Anno dominicae incarnationis 984¹⁷⁾ obiit Romae caesar Otto secundus. Huic imperatori Adalbertus, praesul Pragensis, adeo fuit familiaris et carus obsequiis, ut in pascha domini¹⁸⁾, quod celebravit rex Aquisgrani in palatio coram omnibus episcopis, hac eum¹⁹⁾ officii celsitudine sublimaret, quo sibi coronam inponeret et maiorem missam celebraret, quod solum fas erat, ut archiepiscopus faceret. Post festum vero cum iam acciperet²⁰⁾ a caesare licentiam redeundi ad patriam, sevocat²¹⁾ eum caesar in secretarium, et faciens suorum confessionem peccaminum²²⁾, commendat se piis recordationibus eius orationum. Insuper dat ei paramenta, in quibus missam celebrarat²³⁾ in pascha, scilicet albam, dalmaticam, casulam, cappam et faciterium²⁴⁾, quo

981 jení. Tohoto tak znamenitého wojwody sídlem byla Libice, ležící w místě, kdež řička Cidlina ztrácí jméno své, wpadajíc do řeky swobodnější vody Labe. Měl pak tyto meze svého panství: K západní straně proti Čechám potůček Žirinu a hrad, který leží na hoře Oseku wedlé řeky Mže. Podobně ku polední straně proti Rakausům tyto měl hrady pomezni: Chýnow, Daudleby, Netolice až k rozhraní lesa. Rowněž k východu slunce proti králowství morawskému hrad pod lesem ležící, jménem Litomyšl až ku potůčku Switawě, který jest na rozhraní lesa. Rowněž k půlnoční straně proti Polsku hrádek Kladsko, ležící wedlé řeky řečené Nisa. Tento wojwoda Slawník, pokud žiw byl, šťastně žiw byl.

28. Léta od narození páně 982.

Léta od narození páně 983.

Léta od narození páně 984 zemřel jest w Římě císař Otto druhý. Tomuto císaři byl Wojtěch biskup Pražský tak důvěrný a milý we službách, že o hodu božím welkonočním, který slawil w Cáchách w paláci u přítomnosti všechněch biskupů, takowau jej pocitil služby wznešenosti, aby mu korunu wstawil a welkau mši slaužil, což příslušelo toliko arcibiskupu učiniti. Po hodu pak, když wzal již odpuštění od císaře, aby se wrátil do vlasti, zawolal jej císař w saukromí, a učiniw zpověď ze hříchů swých, poručil se dobrotiwému wzpomínání jeho w modlitbách. Přitom dal jemu raucha, w nichž by mši slaužil o welkonocích, totiž albu, dalmatiku, kasuli, kápi a ručník, aby je měl na jeho památku. Kte-

1) et orph. nemá 4. — 2) Lubycz 6; Luc 2a. — 3) Cydelina 6; Cidlina 1, 3; Cldlina 2, 2a, 2aa. — 4) atque 1. — 5) os měl 1 ale druhau rukau opraweno w hos. — 6) Sirina 1; Suryna 6; Surma 3. — 7) Osseka 2; Osseca 2a, 2aa; Osseka 6. — 8) Mzie 2. — 9) Theutunicos 2a, 2aa. — 10) Chinow 2a; Hinow A; Chynow 6. — 11) Dudleby 6; Vndlebi 2a. — 12) Netholici 1, 3; Notoliczi 2; Notholyci 6; Notholici 2b; Notolici 2a. — 13) Lutomisl 1, 4; Liutomysl 2; Lutomisl 2b; Luthomysl 6; Lutomis vel s wynecháním nomine 3. — 14) Swytawa 6; Zuitawa 1, 2a, 2b; Zuitawa 2; Suttaua 3; Zwitana 4. — 15) Kladzcho 1, 2a, 2b; Kladzko 2; Kladsko 3; Glecz přidává nowější rukau 5; Cladsko 2aa. — 16) Nizam měl 1, ale opraweno w Nizam; Mzam 2, 2aa; Nyzam 2a; Nizzam 3; Nizan 4. Wiz W. W. Tomek: O panství rodu Slawníkowa w Čechách. Čas. mus. král. Č. 1852, IV, 41. — 17) Otto II zemřel 7 pros. l. 983. — 18) nemá 3. — 19) cum 2, 2a. — 20) accepisset 3. — 21) clam vocat 4. — 22) peccatorum měl 2b; ale opraweno rukau jinou w peccaminum. — 23) celebravit 4; celebraret 3; w 2b opraweno celebrarat na celebraret. — 24) facitergium 3, 2b; poslední opraweno rukau druhau z faciersium.

983 ea habeat sui ob memoriam. Quae usque hodie
in Pragensi ecclesia honorifice habentur et di-
cuntur paramenta sancti Adalberti.¹⁾

985 Anno dominicae incarnationis 985.²⁾

986 Anno dominicae incarnationis 986.³⁾

987 Anno dominicae incarnationis 987 obiit Stre-
zizilava⁴⁾, sancti Adalberti mater venerabilis et
deo acceptabilis matrona, tantae et tam sanctae
sobolis dici mater et esse digna.⁵⁾

988 Anno dominicae incarnationis 988.⁶⁾

989 Anno dominicae incarnationis 989.⁷⁾

990 Anno dominicae incarnationis 990 sanctus
Adalbertus Romae ad sanctum Alexium, inscio
abbate, quis esset, factus est monachus⁸⁾.

991 Anno dominicae incarnationis 991.

992 Anno dominicae incarnationis 992.

993 Anno dominicae incarnationis 993.

994 Anno dominicae incarnationis 994.

995 29. Nec⁹⁾ transiliendum censeo, quod ab
aliis praetermissum video. Nam praesul Adalber-
tus videns, quod grex sibi commissus semper in
praecipitum iret, nec eum ad rectam viam con-
vertere quiret, timens, ne et ipse cum pereunte¹⁰⁾
plebe periret, non ausus est cum eis amplius
stare, nec passus est suam ulterius incassum
praedicandi operam dare. Sed cum iam iam-
que¹¹⁾ Romam iter arripere vellet, forte fortuna
tempore in ipso Ztrahquaz¹²⁾, de quo supra re-
tulimus, sui abbatis cum licentia venerat de Ra-
disbona, post multos annos visere patriam dul-
cem et cognatos atque fratrem suum Boemiae
ducem. Cum quo vir dei, praesul Adalbertus,
secretum petiit et colloquium tenuit, multa con-
questus de infidelitate et nequicia populi, de
incesta copula et super illicita discidia¹³⁾ in-
constantis coniugii, de inobedientia et negligentia

rážto se podnes chowaji w kostele Pražském
a nazývaji se raucha sw. Wojtěcha.

Léta od narození páně 985.

Léta od narození páně 986.

Léta od narození páně 987 zemřela jest
Střezislawa, swatého Wojtěcha ctihodná matka
a žena bohu milá, takového a tak swatého
plodu matkau slauti a býti hodná.

Léta od narození páně 988.

Léta od narození páně 989.

Léta od narození páně 990 swatý Wojtěch
w Římě u sw. Alexia, když opat newěděl, kdo
by byl, učiněn jest mnichem.

Léta od narození páně 991.

Léta od narození páně 992.

Léta od narození páně 993.

Léta od narození páně 994.

29. Také nechci přeskočiti, co od jiných wi-
dím býti pominuto. Nebo biskup Wojtěch, když
widěl, že stádo jemu swěřené pořád přicházelo
ke zkáze a nemohl jeho obrátiti ku pravé dráze,
obávaje se, aby i sám nezahynul s lidem hy-
naucím, nesměl déle s nimi zůstáwati, aniž ne-
minil wice darmo s kázáním práci sobě dáwati.
Ale když již a již chtěl se dáti na cestu do
Říma, náhodau nahodilo se, že téhož času Strach-
kwas, o němž jsme výše podotkli, s powolením
opata swého přišel z Řezna, aby po mnohých
létech nawštíwil vlast drahau a příbuzné i bratra
swého, kníže české. S nímž muž boží, biskup Woj-
těch, wyžádal sobě saukromí, a měl s ním roz-
prawu, mnoho nařikaje na newěru a nepravost
lidu, na sňatky hříšné a na nedowolená roz-
wádění nestalého manželství, na neposlušnost
a nedbalost duchowních, na zpupnost a nesne-

cleri, de arrogantia et intollerabili potentia co-
mitum. Ad ultimum omnem intenitorem sui cor-
dis sibi aperuit¹⁾, quod vellet Romam apostoli-
cum consultum ire, et ad gentem apostatricem²⁾
numquam redire. Inter haec et ad haec haec
addidit: Et bene est, inquit, quod tu frater nos-
ceris esse ducis, et huius terrae ex³⁾ dominis⁴⁾
originem ducis⁵⁾: te plebs ista mavult⁶⁾ domi-
nari, et tibi magis obedire quam mihi. Tu⁷⁾ con-
silio et auxilio tui⁸⁾ fratris superbos comprimere,
negligentes arguere, inobedientes corrigere, in-
fideles increpare poteris. Tua dignitas et scientia,
tui habitus sanctimonia multum⁹⁾ concordant ad
pontificalia regimina. Quod ut fiat, ego tibi cum¹⁰⁾
dei voluntate et mea potestate concedo, et ut
liceat me vivente, istic episcopus ut sis, aput
apostolicum omnibus votis intercedam¹¹⁾. Et
quem forte manu tenebat episcopalem baculum,
ponit sibi in sinum. Quem ille, quasi furibundus,
in terram proiecit, et haec verba insuper adiecit:
Nolo aliquam dignitatem¹²⁾ in mundo, honores¹³⁾
fugio, pompas seculi despicio: indignum me iudico
episcopali fastigio, nec tantum pondus pastoralis
curae ferre sufficio. Monachus sum, mortuus
sum: mortuos sepelire non possum. Ad haec
praesul respondit: Scias, frater¹⁴⁾, scias, quod
modo non facis cum bono, facies autem postea,
sed cum tuo maximo¹⁵⁾ malo. Post haec prae-
sul¹⁶⁾, ut proposuerat, Romam iter arripit¹⁷⁾,
et gentem suis praeceptis inobedientem relin-
quit¹⁸⁾. Et quia tunc temporis dux non erat
suae potestatis, sed comitum¹⁹⁾, comites versi
in dei odium, patrum iniquorum pessimi filii,
valde malum operabantur facinus²⁰⁾ et iniquum.
Nam sub quadam festiva die²¹⁾ furtim irrum-
punt urbem Lubec²²⁾, in qua fratres sancti Adal-
berti et milites urbis universi velut oves innocen-
tes assistebant sacris missarum solempniis festa
celebrantes. At illi ceu lupi inmanes urbis moe-
nia irrumpentes, masculum et feminam usque

sitedlnau moc županů. Naposledy všechno mi-
nění srdce swého jemu zjewil, žeby chtěl do
Říma k apoštolskému pro radu jíti a k náro-
du odpadlickému nikdy se newrátiti. Mezi tím
a k tomu to doložil: A dobře jest, di, že ty
znám jsi co bratr knížete a pocházíš z pánů
tého země. Tebe lid raději chce, abys panował,
a tebe raději chce poslauchati než mne. Ty bu-
deš moci s radau a pomoci bratra swého pyšné
potlačiti, nedbalé káratí, neposlušné trestati, ne-
věřicím domlauwati. Twá důstojnost a vědomost,
swatost twého stawu dobře se hodi na duchovní
správu. Což aby se stalo, já tobě s vůlí boží
a moci mau propůjčuji, i aby smělo býti, bys
za mého žiwota byl biskupem, u apoštolského
wšemi prosbami se wynasnažím. I wložil mu
berlu biskupskau, kterau právě držel w ruce,
do klína. On však ji, jako zřiwý, na zem od-
hodil, a tato slova k tomu dodal: Nechci, abych
měl jakau hodnost na světě; důstojenstwim se
wyhýbám, nádherau swětskau pohrdám; poklá-
dám se za nehodna biskupské wýsosti, a ne-
stačím unésti takého břemene pastýřské starosti.
Mnich jsem, mrtew jsem, abych mrtvé pocho-
wával s to nejsem. K tomu biskup odpověděl:
Wěz, bratře, wěz, čeho nyní nečiníš po dobrém,
šak potom učiníš, ale s welikau škodau swau.
Poté biskup, jak si byl umínil, dal se na cestu
do Říma, a lid rozkazů swých neposlušný opu-
stil. A poněwadž té chvíle kníže nebyl w moci
swé, než županů, župané obrátivše se w nená-
wist proti bohu, zlých otců nejhorší synové,
welmi zlý a nešlechtný skutek jeden wyko-
nali. Nebo za jistého dne swátečního pokradí
wtrhli do hradu Libice, we kterém bratři swa-
tého Wojtěcha a bojownici hradští všichni, jako
newinné owečky stáli při slavné mši swaté,
swátek slawice. Ti pak, jako wleci ukrutní, zlezše
zdi hradské, muže i ženy do jednoho zbili, sřaw-
še čtyři bratry swatého Wojtěcha se vším po-

1) Léta 985 a 986, taktéž níže 988 a 989 scházejí w ruk. 2b. — 2) Saxones Sclauoniam invaserunt, quibus ad supplementum Misacho dux cum magno exercitu venit, qui totam terram Sclauonicam incendiis et caedibus devastarunt 4 přidává. — 3) Otto rex adhuc puerulus cum magno exercitu Saxonum venit in Sclauiam et multis incendiis et caedibus deuastarunt 4 prid. — 4) Zrezizlawa 1, 2b, 4; Strziezislawa 2; Zrezislawa 2; Ztrahizlawa 5; Strzyezislawa 6; Ztrziezislawa 2a. — 5) Tu přidává 4: Eodem anno Saxones tertium Sclauiam inuaserunt, et ad ultimum ipsi Sclau regis ditioni subduntur et castella iuxta Albim fluium denuo restaurata sunt. Et ventus ingens aedificia multa strauit. — 6) Isto anno aestatis feruor immanis pene cunctos fructus consumpsit, et mox grandis mortalitas hominum subsequuta est přidává 4. — 7) Eodem anno cometae apparuerunt, quos pestilencia subsecuta grandis hominum et iumentorum, maxime boum. — 8) Léta 991—994 nejsau w textu ruk. 2b polo-
žena; jen po straně jest podotknuto: Hic (t. j. za slowem monachus) interponuntur anni: 991, 992, 993, 994, 995. — 9) Tu zase začíná další text ruk. 7a. — 10) perheunte 1. — 11) nemá 1, 3. — 12) Strahquaz A, 2b, 4; Strachquaz 6; Ztrahquaz 2a. — 13) dissidia 2b, 3, 4.

1) aperit A, A1, 2aa, 6. — 2) apostaticam 3. — 3) et měl 1, ale opraveno w ex. — 4) Tak měl i 1, ale opraveno w domini. — 5) et huius — ducis nemá A, A1. — 6) magis vult 4. — 7) Tu cons. — poteris nemá 4. — 8) nemá A, A1. — 9) nemá 2. — 10) nemá 3. — 11) intendam 2aa, 3. — 12) Misto Nolo al. dig. maji A, 1, 4 Nolo, ut aliquam dign. habeam. — 13) Od slova tohoto začíná zase text w ruk. 4a. — 14) frater Ztrahquaz wkládaji tu 4, 4a. — 15) nemá A, A1, 6. — 16) pr. Adelbertus 4. — 17) arripuit 2aa. — 18) reliquit 2, 2aa, 6. — 19) ducum A, 6; ducis A1. — 20) scelus 4, 4a. — 21) die festivo A, A1; festiuitate 4, 4a. — 22) Lubik 2aa; Lubycz 6.

⁹⁹⁵ ad unum interficientes, quatuor ¹⁾ fratribus sancti Adalberti cum omni prole ante ipsum altare decollatis, urbem ²⁾ comburunt, plateas sanguine perfundunt, et cruentis spoliis ac crudeli praeda onerati hilares ad proprios ³⁾ redeunt ⁴⁾ lares. Interfecti sunt autem in urbe Lubic quinque fratres sancti Adalberti a. dom. inc. 995 ⁵⁾, quorum nomina sunt haec: Sobebor ⁶⁾, Spitimír ⁷⁾, Pobrazlav ⁸⁾, Porey ⁹⁾, Caslav ¹⁰⁾.

30. His ita ¹¹⁾ peractis, dux Bolezlaus inito consilio cum clericis, Maguntinum praesulem ¹²⁾ his sollicitat verbis: Aut nostrum pastorem Adalbertum ad nos revoces, quod magis volumus, aut alium nobis in loco sui ordines, quod inviti poscimus ¹³⁾. Nam ¹⁴⁾ Christi ovilia adhuc in hac gente fidei novicia, nisi eis assit vigilans pastoris custodia, cruentis ¹⁵⁾ lupis opima recta ¹⁶⁾ fiunt ¹⁷⁾ edulia ¹⁸⁾. Tunc metropolita Maguntinus ¹⁹⁾ sollicitus, ne populus nuper ²⁰⁾ Christo adquisitus, relapsus in antiquos pereat sacrilegos ritus, mittens legatos ad apostolicum clamat, ut aut viduatae Pragensi ecclesiae maritum remittat, aut alium in loco sui ²¹⁾ ordinari permittat. Et quoniam servus dei Adalbertus iussu apostolici factus liber a custodia gregis dominici in coenobio sancti Alexii ²²⁾ cum senatoribus coeli infra amoenam curiam terreni conversabatur ²³⁾ Elisii,

Hunc domnus papa, suus et pius insimul abba ²⁴⁾, Talibus alloquiis ²⁵⁾ moestum solantur amicis:

O fide dulcissime et frater amantissime ²⁶⁾, per caritatem dei te deprecamur ²⁷⁾, et per amorem proximi obtestamur, ut ad tuam parrochiam dignanter redeas regimenque tuarum ovium diligenter recipias. Si te audierint, deo gratias: si

tomstwem před samým oltářem, hrad vypálili, ulice krví z kropili, a naložiwše si krwawé koristi a ukrutnau laupež, wesele nawrátili se k swým domowům. Zabito pak jest na hradě Libici pět bratří swatého Wojtěcha léta od narození páně 995, kterých jména jsau tato: Soběbor, Spytimír, Pobraslaw, Pořej, Čáslaw.

30. Když se toto tak zběhlo, kníže Bolezlaw, wzaw radu s duchowními, žádal arcibiskupa Mohučského takowými slowy: Buď k nám pastýře našeho Wojtěcha powolej zpět, čehož si wice přejeme, buď nám jiného na jeho místě poswěť, čehož nerádi žádáme. Neboť owčince Kristowy posud w národě tomto wíry zánovní, nebudeli při nich bedliwé stráže pastýřowy, stanau se wlkám krvolačným práwě tučnými krměmi. Tehdy metropolita Mohučský, pečliw jsa, aby národ nedáwno Kristu získaný nezahynul upadna do starých bezbožných řádů, wyprawil posly, a wolal k apoštolskému, aby buď owdowělé cirkwi Pražské manžela nawrátíl, buď jiného na jeho místo zříditi dowolil. A poněwadž služebník boží Wojtěch, z rozkazu apoštolského oswobozen od hliďání stáda páně, w klášteře sw. Alexia se starostami nebes obcowal w libém dvoře zemského ráje,

Pán jej rovně papež jak opat také jeho zbožný Smutného slowy přátelstwi jsau těšili takto:

O synu nejsladší a bratře nejmilejší! pro lásku k bohu tě prosíme a pro milování bližního na tobě žádáme, abys se do osady své blahosklonně nawrátíl a w řízení oweček swých ochotně znou se uwázał. Uposlechnau-li tě, bohu

¹⁾ universis 3. — ²⁾ ur. Lubic 4, 4a. — ³⁾ proprias A, 1, 6. — ⁴⁾ recedunt A, A1. — ⁵⁾ slova a. d. inc. 995 jsau w 2 přetržena jiným inkaustem než text jest psán; také quorum nomina není w tomto rukopisu. — ⁶⁾ Sobiebor 2aa; Sobyebor 6. — ⁷⁾ Spitimur 2; Spitimir 4, 4a; Spytimer 6. — ⁸⁾ Bobrazlau 1, 2b; Bobraslau měl půwodně i 2, ale pozdější rukau přeměněno b w h, ra se vymazalo a místo toho nadepsalo u, tak že nyní se musí čísti Bohuslau; Bohrazlau 2a, jakož i korektura w 2b; Bohraslav 2aa; Bobraslaw 2b; Drobozlau 3; Pobrazlau 4, 4a; Dobrozlav A. — ⁹⁾ Poreii 3. — ¹⁰⁾ Caslav 1; Czaslau 2; Kazlau 2a; Czaslaw 2aa; Cazlau 2b; Czazlaw 6. Za slowem Czaslau má 2 poznámku pozdější rukau Porei evasisse fertur; 4 a 4a dokládají: atque in ecclesia s. Bonifacii martyris sepulti sunt VI Idus Octobris. — ¹¹⁾ itaque 2a. — ¹²⁾ nemá A, 6. — ¹³⁾ possimus měl 1, ale opraweno rukau jinou w poscimus. — ¹⁴⁾ Nam — edulia nemá 5. — ¹⁵⁾ rapidis vel rabidis cruentis 1; rapidis 6. — ¹⁶⁾ recte 2b, 4, 4a. — ¹⁷⁾ fient 2b, 3, 4, 4a. — ¹⁸⁾ edilia měl 2, ale opraweno rukau jinou w edulia. — ¹⁹⁾ Magontinus 2aa, a tak obyčejně níže. — ²⁰⁾ nuper a 2; nuper ad Christo (sic) 2a. — ²¹⁾ suo ordinare 4, 4a. — ²²⁾ Alexii confessoris 4, 4a. — ²³⁾ tak nyní i 1, který měl conversabantur. — ²⁴⁾ Opat kláštera sw. Alexia jménem Lew. — ²⁵⁾ alloquiis 1. — ²⁶⁾ amant. Adalberte 4a. — ²⁷⁾ deprecor 1.

te non audierint, fugientes te ¹⁾ fugias, ne cum pereuntibus pereas, et ad nationes exteris praedicandi licentiam habeas. Hac praesul ²⁾ valde exhilaratus ³⁾ sententia, quod sibi sit ⁴⁾ data docendi exteris gentes licentia non sine magna moesticia ⁵⁾ fratrum dulcia linquit ⁶⁾ consortia. Et cum viro summae discretionis praesule, nomine Nothario ⁷⁾, adiens ⁸⁾ archiepiscopum Maguntinae urbis, in palatio rogat, quo per eius missos scire posset, si se suus grex ⁹⁾ recipere vellet. Quo facto, quid sibi suus grex responderit, aut quam ob causam eum non receperit, vel ad quas gentes inde transierit, quanta etiam frugalitatis omnibus diebus sui episcopii fuerit, quanta morum honestate enituerit, scire poterit, qui vitam eius seu ¹⁰⁾ passionem legerit.

Nam mihi iam dicta bis ¹¹⁾ dicere non placet ista.

Tunc Ztrahquaz ¹²⁾, frater ducis, de quo supra meminimus, videns episcopum quasi iure et regulariter ¹³⁾ a sua plebe repudiatum, tumido fastu exarsit in episcopatum. Et quia facile est volentem cogere, protinus hunc ydiotam et sicophantam populus nequam in episcopalem levat ¹⁴⁾ kathedram. Sic enim, sic deus saepe ¹⁵⁾ permittit per sui providentiam pravorum hominum invalescere potentiam, sicut in hac irregulari ¹⁶⁾ electione ludicra ¹⁷⁾ praevaluere ¹⁸⁾ Cereris generi ¹⁹⁾. Nam fuit hic Ztrahquaz veste compositus, mente tumidus, actibus dissipatus, oculis vagus, verbis vanus, moribus ypocrita, et tocius erroris mandrita, atque in omnibus operibus malis iniquorum archigeronta ²⁰⁾.

Plura referre pudet Ztrahquaz de praesule pseudo.

Sufficiunt ²¹⁾ pro multis pauca. Ventum erat Maguntinae sedis ad ²²⁾ archipraesulem ²³⁾; ubi peractis omnibus, quae agenda erant, per ordinem, sicut fieri solet, post examinationem epis-

995 díky; pakli neuposlechnau, odejdi od odcházějících od tebe, abys nezahynul se zahynaucími, a mējz powolení kázati mezi národy cizími. Timto biskup welice obweselen wyřčením, že mu bylo dáno powolení k cizích národů učení, ne bez welkého zarmaucení sladké s bratřími opustil obcowání. A s mužem na nejwýš rozšafným, biskupem, jehož jméno bylo Notharius, došel k arcibiskupu we dvoře we městě Mohučském, žádal jeho, aby po jeho wyslaných mohl zwěděti, zdali by jej stádo jeho chtělo zase přijmouti. To když se stalo, co jemu lid jeho odpověděl, neb pro kteraui příčinu jeho přijmouti nechťel, neb ku kterým národům odtud šel, též w jaké po wšecky časy swého biskupstwi skrownosti bydlil, jakau mravů poctiwostí se stkwěl, bude moci zwěděti, kdož přečte sobě jeho život čili umučení.

Neb mi se již řečené nezdá tu powídati opět.

Tehdy Strachkwaz, bratr knížete, o němž jsme wyše wzpomněli, když widěl, že byl biskup od lidu swého zawržen jaksi dle řádu a spravedlnosti, w naduté pýše zahořel po biskupstwi. A poněwadž snadno jest chtícího nutiti, ihned toho newědu a utrhače lid nezdárný pozdwihl na biskupskou stolicí. Neb tak Bůh často swau prozřetelností dopauští se zmoci zlých lidí moci, jak při této wolbě nepořádné obdržely wrch šprýmy zetě Cereřina. Neboť byl jest tento Strachkwaz w šatstwu úprawný, w mysli nadutý, we skutech nezřízený, oči těkawých, řeči marných, we mravích pokrytec a celého bludu otec i we všech zlých skutech nešlechtníků arcistarosta.

Wice se říci stydím o Strachkwazu biskupu lichém.

Postačí málo za mnoho. Přišli k arcipředstavenému stolice Mohučské; a když tu wšecko bylo wykonáno, co mělo wykonáno býti, w pořádku, jak jest obyčej, po zkaušce biskupské,

¹⁾ nemá 4, 4a. — ²⁾ pr. Adalbertus 4, 4a. — ³⁾ h w 1 rukau jinou nadepsáno. — ⁴⁾ est 1. — ⁵⁾ tristitia 2aa. — ⁶⁾ liquit 2b. — ⁷⁾ Votharino nadepsáno w 2b nad Nothario; Vothario 2aa; Notario 4a. — ⁸⁾ nemá 4, 4a. — ⁹⁾ Slova grex — suus jsau po straně připsána rukau jinou w A. — ¹⁰⁾ sive 2. — ¹¹⁾ biis 1. — ¹²⁾ Ztrachquas 6; Strachquam 2a; Strahquas 2. — ¹³⁾ regulariter 2a. — ¹⁴⁾ locat 3. — ¹⁵⁾ Deus sic saepe 3; saepe nemá 4, 4a. — ¹⁶⁾ in nadepsáno rukau druhau w A; regulari 4, 4a; irreg. 2aa. — ¹⁷⁾ ludicra A; ludicitus 3. — ¹⁸⁾ praevalere 4, 4a; tak měl i A, ale opraweno w praevaluere. — ¹⁹⁾ genere měl A, ale opraweno w generi. — ²⁰⁾ archigeron 4. — ²¹⁾ sufficient 2b, 3, 4. — ²²⁾ nadepsáno rukau druhau w A. — ²³⁾ episcopum 3.

995 copalem, choro letaniam¹⁾ modulante, dum procumbit super tapetia archipraesul infulatus ante altare, et post eum inter duos suffraganeos, qui ordinandus erat Ztrahquaz dum²⁾ prosternitur in medio, heu dira³⁾ condicio, arripitur atroci daemonio: et quod servus dei⁴⁾ olim sibi praedixerat clanculo, palam fit coram clero et omni populo. Hactenus haec⁵⁾ inseruisse sufficiat⁶⁾.

996 31. Anno dom. inc. 996⁷⁾ postquam insignis signifer Christi, praesul Adalbertus, retibus fidei coepit Pannoniam simul et Poloniam, ad ultimum dum in Pruzia⁸⁾ seminat verbum dei, hanc praesentem vitam pro Christo feliciter terminavit martirio IX Kalendas Maii⁹⁾, feria VI¹⁰⁾. Eo anno¹¹⁾ fuit pascha VII¹²⁾ Kalendas Maii¹³⁾.

997 Anno dom. inc. 997 saepe memoratus dux Bolezlaus videns Pragensem ecclesiam suo pastore viduatam, dirigit legatos suos ad imperatorem tertium Ottonem, rogans¹⁴⁾, ut Boemiensi ecclesiae sponsum meritis dignum daret, ne¹⁵⁾ grex Christo noviter mancipatus redeat¹⁶⁾ ad pristinos vanitatis ritus et ad iniquos actus; quippe profitetur non haberi in tota Boemia tunc temporis clericum episcopatu dignum. Mox caesar augustus Otto, sicut¹⁷⁾ erat in divinis humanisque rebus prudentissimus, annuens petitioni eorum coepit curiosius cogitare, quem de suis potissimum in hoc tam arduum opus dirigeret clericum. Forte aderat in regali curia capellanus¹⁸⁾ nomine Theadagus¹⁹⁾, actibus probis²⁰⁾ et moribus decoratus, liberalibus studiis adprime eruditus genere de Saxonia, lingua perfecte²¹⁾ imbutus Sclavonica²²⁾. Hunc quia sors obtulerat, omnis regiae aulae senatus et ipse caesar valde laetificatus in pontificem Pragensis ecclesiae eligit et collaudat, et mittens ad

když kůr zpiwal litanii a arcibiskup infulovaný poklekl na koberech před oltářem, a za nim mezi dvěma podbiskupími, jenž měl svěcen býti, Strachkwaz, když uprostřed padl na zem, o! hrozná příhoda, uchwácen jest ukrutným ďábelstwím; a co mu někdy služebník boží předpowěděl saukromi, stalo se jest zjewně před žákowstwem a před lidmi přede všemi. Potud o tom podotknauti buď dosti.

31. Léta od narození páně 996, když byl slavný Kristůw korauhewnik, biskup Wojtěch, sítěmi wíry ulowil Uherska i také Polska, naposledy když we Prusich rozsěwal slowo boží, skončil jest tento zdejší žiwot šťastně pro Krista umučením dne 23. Dubna w den páteční. Toho roku byla jest welikánoc dne 25. Dubna.

Léta od narození páně 997 často řečený kníže Boleslaw, když widěl, an kostel Pražský zbawen byl swého pastýře, wyprawil jest posly swé k císaři, třetímu Otowi, žádaje, aby kosteln českému dal ženicha zásluhami hodného, aby stádo Kristowo nedáwno získané newrátilo se ku předešlým řádům lichým a ke skutkům nepravým. Neboť oznamowal, že nebylo té chvíle w celých Čechách duchowního biskupstwi hodného. Hned císař, rozmnožitel říše, Otto, jak jest byl we věcech božských i lidských welice opatrný, swoliw k žádosti jich, počal jak nejpilněji přemýšleti, kterého by ze swých nejschopnějšího k tomu tak těžkému powolání wyprawil duchowního. Právě byl u dworu královského kaplan jménem Tehdak, dobrými skutky i mravy ozdobený, we swobodných uměních obzvláště vzdělaný, rodem ze Sas, jazyku slowanskému dokonale naučený. Toho, ježto jej příhoda naskytla, celá královského dworu radda i císař sám welice potěšen za kněze kostela Pražského zwolil

¹⁾ letamini měl 2b, ale opraveno srownawatelem w letaniam; lactamina 3. — ²⁾ nemá A. — ³⁾ Tak měl i 2b, ale opraveno rukau druhau w mira. — ⁴⁾ Adalbertus vkládá tu 4, 4a. — ⁵⁾ Hic 2aa. — ⁶⁾ Hactenus — sufficiat nemá 5; sufficiat 3. — ⁷⁾ Letopočtu tohoto nemá 7a. — ⁸⁾ Prussia 2; Brussia 3; Pruzya 6. — ⁹⁾ Roku 996 nepřipadl den 23 dubna na pátek, ale na čtvrtek, ale roku 997 připadlo 23 dubna na pátek. — ¹⁰⁾ W ruk. 7a schází ostatek této knihy a pokračování začíná teprw w druhé knize při r. 1070, kde se jedná o založení kostela Wyšehradského. — ¹¹⁾ Slova anno f. p. V Kal. jsau w 6 po straně napsána; w textu jest co tam napsáno bylo vyškrábáno. — ¹²⁾ VI Cal. 3; V Kal. Apr. 6. — ¹³⁾ R. 996 bylo welkonoc dne 12 dubna, léta pak 997 dne 28 března. — ¹⁴⁾ nemá 3. — ¹⁵⁾ ut 2, 2a. — ¹⁶⁾ non redeat 2, 2a. — ¹⁷⁾ nemá 2. — ¹⁸⁾ sacellanus měl 2b, ale pozdější rukau opraveno a nadepsáno také capellanus. — ¹⁹⁾ Thegdagus 1, 3, 6, 2b, w posledním však nadepsáním opraveno w Thegdagus; Tegdagus 2, 2aa; Theglagrus 2a. — ²⁰⁾ probus 2aa. — ²¹⁾ proferre 1, 3. — ²²⁾ Slavica 4, 4a; Zlauonica 6.

Maguntinum¹⁾ archipraesulem, quo eum celeriter in episcopum consecret, mandat.

Anno dom. inc. 998 Nonis Julii consecratus est Teadagus, honeste a clero et²⁾ populo Pragensis ecclesiae recipitur, atque cum magno gaudio ad cornu altaris sancti Viti intronizatur. Dux valde congratulatur, quia pastor bonus suo gregi arridet, et grex laetus pastori novo³⁾ alludit.

32. Rexit autem iste excellentissimus princeps Bolezlaus post patris obitum 32 annis ducatum, quia quae iustitiae, quae catholicae⁴⁾ fidei, quae christianae religionis sunt, erat ardentissimus executor, apud quem⁵⁾ nullus ecclesiasticam, nullus mundanam dignitatem obtinuit per pecuniam⁶⁾. Fuit etiam⁷⁾, ut res probat, in proeliis victoriosissimus victor, sed victis clementissimus indultor atque praecipuus pacis amator. Cui erant maximae opes bellica instrumenta et dulcia armorum studia. Nam plus diligebat ferri rigorem quam auri fulgorem, in cuius oculis nemo utilis displicuit, numquam inutilis placuit, suis mitis, hostibus terribilis fuit. Habuit autem hic gloriosissimus dux⁸⁾ Hemmam⁹⁾ sibi in matrimonio iunctam, quae genere fuit ceteris nobilior, sed quod magis laudandum est, nobilitate morum multo praestantior. Ex qua duos¹⁰⁾ filios suscepit elegantissimae indolis, scilicet Wencezlaum et Bolezlaum; sed Wencezlaus ab ineunte aetate hanc¹¹⁾ fragilem vitam mutavit aeternitate; Bolezlaus autem post discessum patris sedis suscepit gubernacula principalis, ut in sequentibus declarabitur¹²⁾.

33. Factum est autem, cum appropinquarent¹³⁾ dies supra memorati ducis¹⁴⁾ Bolezlay, quo iam aeternam commutaret morte vitam¹⁵⁾, vocat aequivocum suum et superstitem natum¹⁶⁾, et adstante coniuge Hemma¹⁷⁾ et multa procerum turba¹⁸⁾, iam interrumpente¹⁹⁾ singultu verba, prout potuit, his dulcem affatur filium dictis: Si fas esset matri, sui²⁰⁾ uteri infanti ut

a schwálil, a poslaw k arcibiskupu Mohučskému, nařídil, aby jej brzce za biskupa posvětil.

Léta od narození páně 998 Tehdak, byw posvěcen, poctiwě od žákowstwa i lidu kostela Pražského přijat jest, a s welkau radosti na straně oltáře sw. Wíta posazen na stolicí. Kníže si welice libowal, an pastýř dobrý na swé stádo se usmíwal, a stádo potěšené na nowého pastýře patřilo.

32. Sprawowal jest pak knížetstwi tento přewýtečný kníže Boleslaw po smrti otcowě dwa a třidceti let, a což se týkalo sprawedliwosti, co wíry katolické, co náboženstwi křesťanského, byl nejhorliwějším wykonawatelem, u něhož nikdo církewní, nikdo swětské hodnosti nedosáhl penězi. Byl pak také, jak skutek ukazuje, w bojích wítěz nejwitěznější, ale ku přemoženým smilowatel nejdobrotiwější a pokoje milownik obzvláštní. On měl za nejwětší bohatstwi wálečné zásoby a we zbraních sladké zalíbení. Nebo wice milowal železa twrdost nežli zlata lesklost; w očích jeho nikdo schopný se nezoskliwil, nikdo neschopný se nezalibil; k swým mírným, nepřátelům strašliwý byl. Měl pak nejslawnějším kníže tento w manželstwi k sobě přidruženu Hemmu, kteráž byla co do rodu jiných ušlechtlejší, ale což wice jest chwály hodno, ušlechtilostí mrawů mnohem wznešenější. Z níž obdržel dwa syny powahy nejsličnější, totiž Wácslawa a Boleslawa; a však Wácslaw žiwot od počátku křehký směnil s wěčností. Boleslaw pak po úmrtí otce uwázal se w moc knížecí, jak se w následujícím ukáže.

33. Stalo pak se, že když se blížili dnové swrchu jmenowaného knížete Boleslawa, že již měl smrti wyměnit žiwot wěčný, powolal syna swého stejnojméného a který jej přebýl, i u přítomnosti manželky Hemmy a welkého zástupu welmožů, při čemž slova již vzdýcháním byla přetřhována, jakž mohl, takowými řečmi oslowil milého syna: Kdyby lze bylo matce, dítěti

¹⁾ Magontinum 2aa a tak i obyčejně níže. — ²⁾ et pop. nemá 2b. — ³⁾ suo 2b. — ⁴⁾ chatolicę 1. — ⁵⁾ christianae opakuje 1. — ⁶⁾ pro pecunia 2b, 3, 4, 4a. — ⁷⁾ et 2b, 3, 4, 4a. — ⁸⁾ d. Bolezlaus 4, 4a. — ⁹⁾ Nemmam 2aa. — ¹⁰⁾ Čtyry syny měl Boleslaw II, Wácslawa, Boleslawa, Jaromíra a Oldřicha, z nichž první před otcem zemřel. Jaromíra a Oldřicha má Kosmas omylem za syny Boleslawa III. — ¹¹⁾ nemá 2, 2a, 2aa, 2b, 3. — ¹²⁾ declaratur A. — ¹³⁾ appropinquaret 3. — ¹⁴⁾ nemá 2, 2a, 2aa, 2b, 3. — ¹⁵⁾ com. m. v. aet. A. — ¹⁶⁾ natu 4, 4a. — ¹⁷⁾ Nemma 2aa. — ¹⁸⁾ turba 2. — ¹⁹⁾ interrumpente A. — ²⁰⁾ suae ut. infantis 1.

999 lactis ubera sic sapientiae dare munera, non natura, sed homo creatus dominaretur in creatura. Attamen nonnulla deus sua concessit hominibus dona, sicut Noe, Ysaac, Thobiae atque Mathathiae, ita duntaxat, ut quos illi benedixerunt, benedixit illis deus, et quos praeordinaverunt¹⁾ ad bonae conversationis vitam, contulit et illis deus perseverantiam. Sic et hodie, fili mi, si non assit sancti spiritus clementia, parum prodest meorum verborum iactantia. Ducem te, inquit deus, constituit²⁾: noli extolli, sed esto quasi unus ex illis³⁾, id est, si te ceteris sublimiorem sentias, mortalem tamen⁴⁾ te esse⁵⁾ cognoscas, nec⁶⁾ dignitatis gloriam, qua in seculo sublimaris, aspicias, sed opus, quod tecum ad inferos deportes, intendas. Haec praecepta dei in corde tuo scribe, et haec mandata patris tui non omitte. Ecclesiae limina frequenter visita, deum adora, sacerdotes eius honora, ne sis sapiens apud temetipsum, sed consule plures, si sapiant in id ipsum⁷⁾. Pluribus ut placeas, sed qualibus, stude. Omnia cum amicis, sed prius de ipsis tracta. Juste iudica, sed non sine misericordia. Viduam et advenam ne despice ad tuam stantes ianuam. Dilige denarium, sed parce dilige formam. Res enim publica, licet sit⁸⁾ nimis adaucta, per formam⁹⁾ nummismatis falsam cito erit ad nihilum redacta. Est aliquid, fili mi, quod Karolus, rex sapientissimus et manu¹⁰⁾ potentissimus, haud¹¹⁾ aequiparandus¹²⁾ nobis hominibus valde humilibus, cum filium suum Pipinum¹³⁾ post se in solio sublimandum disposeret, cum¹⁴⁾ terribili eum sacramento constringeret, ne in regno suo subdola¹⁵⁾ et prava¹⁶⁾ taxatio¹⁷⁾ ponderis¹⁸⁾ aut monetae fieret. Certe nulla clades¹⁹⁾, nulla pestilentia²⁰⁾, nec mortalitas nec non si²¹⁾ hostes totam terram rapinis²²⁾, incendiis devastarent²³⁾, magis populo dei nocerent, quam fre-

života swého poskytnauti jako mléka prsau tak darů maudrosti, newládla by přiroda we stwoření, nýbrž člověk stvořený. Niemeně však některých darů swých udělil bůh lidem, jako Noe, Isaakowi, Tobiášovi a Mathatiášowi, tak alespoň, že kterým oni požehnali, požehnal jim bůh, a koho předustanowili k dobrému chování za života, udělil jim i bůh stálosti. Tak i dnes, synu můj, nebyloliby milosti ducha swatého, málo prospěje chlubnost mluvení mého. Knížetem, praví bůh, jsem tě učinil; newynášej se, nýbrž buď jako jeden z oněch, to jest ať citíš se býti vyšším než druhí, znej se proto, že jsi smrtelný, abys nehleděl na slávu hodnosti, kterau jsi powýšen na světě, nýbrž abys pilen byl díla, které s sebou doneseš pod zemi. Tato kázání boží zapiš do srdce swého, a těchto nařízení otce swého neopomíjej. Kostela prahy často navštěvuj, bohu se klaň, kněze jeho cti; nebuď maudrý sobě samému, ale s jinými více se rad, zdalibý rozuměli tomu samému. Mnohým abys se libil, ale jakým, snaž se. Všecho s přátely, ale prvé o nich jednej. Spravedlivě suď, ale ne bez milosrdenství. Wdowau a hostem nepohrdej, stojí-li před dveřmi twými. Miluj peníz, ale skrovně miluj podobu. Nebo říše, byť byla welmi rozmnožena, lichau podobau mince rychle bude w niweč obrácena. Jest to eos, synu můj, že Karel král nejmaudřejší a w síle nejmoenější, který se nemůže stawěti na roweň s námi lidmi welmi niskými, když uzavřel syna swého Pipina po sobě powýšiti na stolec, hroznau jej přísahau zawázal, aby se w říši jeho nedálo podwodné a nešlechtné cenění wáhy neb mince. Zajisté žádná rána, žádný mor ani mření, ani kdyby nepřátelé celau zemi laupením a pálením hubili, tolik by neuškodilo lidu božimu, jako časté měnění a podwodné lehčení mince. Která záhuba neb

¹⁾ praeordinaverit 3. — ²⁾ constituit 2. — ³⁾ eis 4, 4a. — ⁴⁾ přidáno rukau druhau w A; nemá 2b, 3, 4, 4a. — ⁵⁾ esse nemají 4, 4a. — ⁶⁾ ne 2, 2a, 2b, 3. — ⁷⁾ sed — ipsum nemá A. — ⁸⁾ nemá 4, 4a. — ⁹⁾ Nad slowem tím nadepsáno červeně autem 1. — ¹⁰⁾ nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ Nad slowy haud — humilibus jsau prý dle Köpkeho nadepsány w ruk. 2 české glossy, čemuž však není tak; zdá se, že místo 2 má státi 1. Glossy tyto jsau: gesto mi nizizi hide nemnozom si geczin wrołonati. — ¹²⁾ equipperandus 1. — ¹³⁾ Philippum 2aa; Pypinum 6. — ¹⁴⁾ cum ter. eum 2, 2a, 2aa, 2b; eum ter. cum 3. — ¹⁵⁾ nadepsáno tamtéž chytra. — ¹⁶⁾ nad. czena. — ¹⁷⁾ nadeps. promiena. — ¹⁸⁾ nadeps. wáhy. — ¹⁹⁾ nadeps. záhuba. — ²⁰⁾ nadepsáno mor. W ruk. 2aa jest po straně červeně připsáno: tof mudrost. — ²¹⁾ nemá 2, 6; místo nec non si má 4, 4a si; non má 2b podtrženo rukau opravowatele; 2aa má nec tamen. — ²²⁾ rap. et inc. 2b, 3; nad. lupezem. — ²³⁾ devastantes 3.

quens mutatio et fraudulenta peioratio nummi. Quae pestis aut quae infernalis Herinis inclementius spoliatur, perdit et attenuat christicolam quam fraus in nummo herilis? Atqui¹⁾ post haec senescente iustitia et invalescente nequitia surgent non duces, sed fures, non rectores populi dei, sed nequam exactores, avarissimi sine misericordia homines, deum omnia cernentem non timentes²⁾, qui ter vel quater in anno monetam mutando³⁾ erunt⁴⁾ in lagueum⁵⁾ diaboli⁶⁾ ad perditionem populi dei. Talibus enim nequam artibus et per legum insolentiam coangustabunt huius regni⁷⁾ terminos, quos ego dilatavi usque ad montes, qui sunt ultra Krakov⁸⁾, nomine Trytri⁹⁾, per dei gratiam¹⁰⁾ et populi opulentiam. Nam Divitiae plebis sunt laus et gloria regis, Nec sibi sed domino gravis est, quae servit¹¹⁾ egestas.¹²⁾

Plura locuturus erat; sed extrema hora diriguerunt¹³⁾ principis ora, et citius dicto obdormivit in domino, atque magnus super eum factus est planctus; dies autem sui obitus est VII Idus Februarii anno dom. inc. 999.

34. Eodem anno Gaudentius¹⁴⁾, qui et Radim¹⁵⁾ frater sancti Adalberti, ordinatus est episcopus¹⁶⁾ ad titulum Gnezdensis¹⁷⁾ ecclesiae. Hic gloriosissimus dux, secundus Boleslaus, vere et hodie haud plangendus satis¹⁸⁾, cuius memoria in benedictione est, in quantum ampliando dilataverit¹⁹⁾ ferro sui terminos ducatus, apostolica testatur auctoritas in privilegio eiusdem Pragensis episcopatus. Post cuius obitum filius eius, tertius Boleslaus, ut supra relatam est²⁰⁾, successit in ducatum; sed non eisdem rerum successibus, nec paternis auspiciis terminos adquisitos obtinuit. Nam dux Poloniensis Mesco²¹⁾, quo non fuit alter dolosior homo, mox urbem Kracov abstulit²²⁾ dolo, omnibus, quos ibi invenit, Boemiis²³⁾ extinctis gladio. Fuerunt autem

999 která pekelná wzteklice nemilostiwěji laupí, hubí a na mizinu přiwodí ctitele Kristowy jako panowniči šidba w penězích? Ale powstanau po čase, když spravedliwost sestárne a nezdárnost se wzmůže, ne knížata, ale zloději, ne správci lidu božího, ale ničemní dřiči, lidé lakomí bez milosrdenství, boha vše widaucího se nebojící, kteří třikrát neb čtyrykrát do roka měnice minci, wlezau do osidel ďáblowých na zkázu lidu božího. Takowými pak ničemnými lstmi a nebywalými zákony zauží meze tohoto králowství, které jsem já rozšířil až k horám, ježto jsau za Krakowem, řečené Tatry, milosti boží a lidu možnosti. Neb

Národu bohatství jest králi k slávě a ke cti, Chudoba otrocká sobě ne, ale pánu je w obtíži.

Ochtěl mluwiti více; ale w hodině poslední rty knížete ztuhly, a prvé než by wyrkl, sesnul w pánu, i učiněn jest nad ním pláč weliký; den pak smrti jeho byl 7 Unora roku od narození páně dewitistého dewadesátého dewátého.

34. Téhož léta Gaudentius, jinak Radim, 1000 bratr sw. Wojtěcha, posvěcen jest za biskupa na jméno kostela Hnězdenského. Tento přeslawný kníže, druhý Boleslaw, jehož památka zůstawá žehnána, kterak široko rozšířil mečem hranice swého knížetství, swědčí apoštolské swědectví w privilegii Pražského biskupství. Po jehož smrti 999 syn jeho, třetí Boleslaw, jak swrchu řečeno jest, nastaupil w knížetství; ale nemaje téhož dobrého prospěchu a zdaru jako otec, nezachowal jest dobytých mezí. Neb kníže polské, Měšek, člověk jehož nebyl druhý lstiwější, hned se zmocnil hradu Krakowa lstí, zbiw mečem wšecky Čechy, které tam zastihl. Měl pak kníže Boleslaw z choti ušlechtilé dwa syny, kteří byli chlaubau matky plodné, bratry Oldřicha a Jaromíra. Jaromír pak

¹⁾ aut qui 4, 4a. — ²⁾ metuentes 3. — ³⁾ nemá 5. — ⁴⁾ ruunt 3; eunt 4, 4a. — ⁵⁾ osidla nadepsáno. — ⁶⁾ nad. diablowa. — ⁷⁾ terre 2aa. — ⁸⁾ Crakov 1; Crakow 2; Krakou 3; Krakow 6. — ⁹⁾ Tritt A, 3; Tryti 2a, 2b, ale w tomto srownawatel pozdější nadepsal Truin; Triti 4, 4a; Tryn 2; Trin 2aa. — ¹⁰⁾ misericordiam A. — ¹¹⁾ premit nadepsala ruka pozdější w 1; quem gravat qui servit 3, 4. — ¹²⁾ Lac. Phars. III, 152. — ¹³⁾ diriguerat 3. — ¹⁴⁾ G. archiepiscopus 4, 4a. — ¹⁵⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁶⁾ Gnezd. 1; Bnezd. 2a. — ¹⁷⁾ nemá A, 1, 2, 2a, 2aa, 4, 4a, 5; haud jakož i satis nemá 2b. — ¹⁸⁾ dilatando ampliaverit 2b. — ¹⁹⁾ retulimus 4, 4a. — ²⁰⁾ Mesko 1, 2, 2a, 2aa, 2b a tak stále. — ²¹⁾ obtinuit 2aa. Boleslaw Chrabrý oblehl a dobyl Krakowa. — ²²⁾ nemá 3.

1000 duci¹⁾ Bolezlao²⁾ ex coniuge nobili duo³⁾ fratres, foecundae⁴⁾ matris gloria nati, scilicet Ōdalricus⁵⁾ et Jaromir. Sed Jaromir iuvenis patris est nutritus in aula, Ōdalricus autem a pueritia⁶⁾ traditus erat imperatoris Henrici in⁷⁾ curiam, quo addisceret morem⁸⁾ et eorum⁹⁾ astutiam ac teutonicam¹⁰⁾ linguam. Post haec transacto non longo tempore supradictus uterque dux Mesco et Bolezlaus in conducto¹¹⁾ loco conveniunt ad colloquium, et data fide ac iuramento firmata inter se pace, dux Mesco invitat Bolezlaum, quo dignaretur venire ad suum¹²⁾ convivium. At ille, sicut erat vir columbinus et sine felle¹³⁾, suorum consilio familiarium dixit se omnia facturum velle. Sed quae pestis nocentior quam familiares inimici? Quorum quia non potuit contraire dolosis consiliis, immo iam suis fatis, hah¹⁴⁾ mens praesaga ducis! vocat ad se nobiliores, et quos relicturus erat in regno, qui videbantur sibi fideliores, et his eos affatur dictis: Si quid forte mihi, quod absit, aliter et praeter fidem atque spem in Polonia evenierit, hunc¹⁵⁾ meum natum Jaromir vestrae fidei committo, et mei in loco ducem vobis relinquo. Sicque dispositis regni negotiis it cariturus lumine, et intrat urbem Kracov sinistro omine¹⁶⁾ perfidius ducis Mesconis ad¹⁷⁾ convivium. Nam mox inter prandendum pax, fides, ius hospitale rumpitur, dux Bolezlaus capitur atque oculis privatur, suosque omnes alios trucidant¹⁸⁾, alios obtruncant, alios carceri tradunt¹⁹⁾. Interea ducis Bolezlai domestici et familiares inimici, gens invisa, generatio mala, Wirsovici²⁰⁾, operabantur²¹⁾ abhominabile malum et antea retro seculis inauditum. Quorum primus et quasi caput totius iniquitatis

we mládi chován jest při dvoře otce svého; ale Oldřich od chlapectví byl odevzdán ke dworu císaře Jindřicha, aby se naučil jejich způsobům a auskokům i německému jazyku. Potom po nedlauhém čase obadva svrchuřečení knížata, Měšek i Boleslaw, sešli se v ustanoveném místě k vyjednávání, a když si dali slovo a přísahau stvrdili mír mezi sebou, kníže Měšek pozval jest Boleslawu, aby ráčil k němu přijíti k hodům. On pak, jak byl muž holubičí a beze žluči, pravil, že učiní vše, jak se radau svých věrných poučí. Ale který mor jest škodlivější než nepřátelé domácí? Jichžto poněwadž nemohl zvrátiti zlých úkladů ano již svého osudu, o! předvídavé myslí knížecí! povolal k sobě znamenitějších, a kterých minil zanechatí v království, kteří se mu zdáli býti věrnější, a takovými k nim promluvil slovy: Kdyby se mi snad, čehož nebud, jinak a mimo víru a naději v Polsku přihodilo, poraučím vaši věrnosti tohoto mého syna Jaromíra, a na mém místě vám jeho zanechávám knížetem. A tak spořádav věci zemské, šel, jenž měl zbaven býti vidění, a wjel do Krakowa do hradu o zlém znamení, k hodům knížete Měška newěrného. Nebo hned mezi hodováním mír, víra, právo hostinské jest zrušeno, Boleslaw kníže zajat a zbaven očí, jeho pak lidi všecky zbili nebo posekali nebo uvrhli do vězení.

Mezitím domácí a družní nepřátelé knížete Boleslawu, plémě nenáviděné, pokolení zlé, Wršovici vykonali zločin ohavný a předtím po věky neslýchaný. Jichžto přednost a jako hlava vši nepravosti byl Kochan, muž nešlechtný a všech zlých lidí nejhorší. Ten a jeho

¹⁾ nemá A, 6. — ²⁾ Bolezlav A. — ³⁾ duae; ale fratres wynecháno 3. — ⁴⁾ secundae 2, 2a, 4a. — ⁵⁾ Ōdalricus 2, 2a, 2aa; Ōdalricus 1; Vdalricus 2b; Ōaldricus 3; Ōdelricus 4; Ōudalricus 4a; Dedalricus 5; a tak obyčejně i níže. — ⁶⁾ a puer. nemá A, 6. — ⁷⁾ ad 2. — ⁸⁾ tak měl i 1, ale opraveno v mores. — ⁹⁾ nemá A, 6. — ¹⁰⁾ theuton. 2, 6; teuthonicam 2a; theutonicam 2aa. Netřeba podotýkati, že Jaromír a Oldřich nebyli synové ale bratři Boleslawu III; také se věci mají jinak v přitíně odejití Oldřicha do Němec; neb Oldřich utekl do Němec ze strachu před bratrem svým Boleslawem, jenž Jaromíra dal vykřestiti a Oldřicha rozkázal zardausiti. Srowněj kroniku Dětmarowu V, 15. Pertz, Monum. Germ. hist. V, 797 a násled., kde o této a o následujících událostech se nalézají nejlepší zprávy. Také nemohl Oldřich utéci k Jindřichovi co císaři římskému, jímž tenkrát ještě nebyl, ale co wéwodowi baworskému. — ¹¹⁾ concilio 1. — ¹²⁾ ad suum venire A, 6. — ¹³⁾ Jiné prameny a welespolehlivé wyprawu opak o powaze Boleslawu III. — ¹⁴⁾ ah 2, 6; ach 2a, 2aa. — ¹⁵⁾ wyškřábáno w 1. — ¹⁶⁾ homine 1, 2, 2a, 2aa. — ¹⁷⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁸⁾ alios trucidant w 4, 4a. — ¹⁹⁾ trucidant 2, 2a, 2aa. — ²⁰⁾ Wrisovici A; Wirsseuici 2b; Wrsseuice 2; Wirsseuici 2a; Versouici 3; Wrssovici 4, 4a. — ²¹⁾ operantur 4, 4a.

erat Kochan¹⁾, vir sceleratissimus et omnium malorum hominum pessimus. Hic et sui propinqui, homines iniqui²⁾, ducis cum filio Jaromir venientes venationis ad locum, qui dicitur Weliz³⁾, postquam referente fama perceperunt⁴⁾, quae facta sunt de duce in Polonia: Quis iste es, inquiunt, homuncio alga vilior, qui super nos debeat⁵⁾ esse maior et dominus vocari? An non invenitur inter nos melior, qui et dignior sit dominari? Ah⁶⁾ mala mens, malus animus! Quod ruminant sobrii, palam faciunt ebrii. Nam iniquitas eorum ut incaluit et assumpsit cornua mero, capiunt dominum suum et crudeliter ligant, atque nudum et resupinum per brachia et pedes ligneis⁷⁾ clavis affigunt humi, et saltant saltu⁸⁾ ludentes militari, saltantes in equis trans corpus sui⁹⁾ heri¹⁰⁾. Quod videns unus de conservis¹¹⁾ nomine Dovora¹²⁾, velociter currens in Pragam, quod factum fuerat, ducis¹³⁾ nunciat¹⁴⁾ amicis: et eadem hora deducit eos ad turpe bravium sine mora. Quos¹⁵⁾ ubi¹⁶⁾ viderunt iniquitatis operarii armatos super se repente irrumpere, diffugiunt ut vespertilioes per silvarum latebras¹⁷⁾. At illi, ut invenerunt¹⁸⁾ ducem male muscis laceratum, seminecem, nam ut examen apum, sic ascendebat agmen muscarum super corpus nudum, solventes eum et vehiculoponentes deferunt Wissegrad¹⁹⁾ in urbem. Servo autem Dovorae, omni aude digno ducis amico, talis gratia redditur²⁰⁾ pro merito. Nam voce²¹⁾ praeconica²²⁾ indicitur ubique per fora, ut quam ipse Dovorae tam eius proles postera sit inter nobiles et ingenuos²³⁾ in aeternum et ultra. Insuper dant ei et dignitatem venatoriam, quae pertinet ad curtem Stebecnam²⁴⁾, quam ex tunc et usque modo per generationes eius possident nepotes.

přibuzní, lidé zlostní, přišedše se synem knížecím Jaromírem k místu loweckému, které slowe Weliz, když powěstí, která se roznesla, zwěděli, co se stalo s knížetem w Polsku, prawili: Kdož jest tento človíček, řásy mořské sprostší, že má býti vyšším nad námi a pánem se nazýwati? Zdalíž se nenajde mezi námi lepší, a který by byl více hoden panování? O! zlé myslí zlého ducha! Co přemítali střízliwí, zjewně wykonali opili. Neb jak se nepravost jejich rozpálila a winem se jí dostaly rohy, chopili pána svého, a ukrutně swázali jej, a nahého, položeného na znak, za ruce a za nohy dřewěnými koly jej přibili k zemi, a křepčili, hrajíce w křepot wojenský, křepčíce na koních přes tělo pána svého. Což když widěl jeden z druhů, jménem Dowora, rychle běžel do Prahy, a co se stalo, oznámil přátelům knížete, a tu chwili dowedl jich k hanebnému plesu s pili. Které když dělníci nepravosti spatřili, ani se zbrani náhle na ně udeři, rozutíkali se jako netopýři po skřýších lesních. Oni pak, jak našli kníže od much zle poštipaného, polo-mrtvého (neb jako roj wšel tak napadlo hejno much na tělo nahé), rozvázali jej, a položiwše na vůz dowezli na hrad na Wyšehrad. Ale sluhowi Doworowi, wší chwály hodnému knížete příteli, takowá odměna stala se za jeho zásluhu. Hlasem biřicowým totiž po trzích všudež ohlášeno, že jak on sám Dowora tak všecko jeho budauci potomstvo má býti mezi šlechtici a urozenými na věky a přes to. Mimo to dali jemu také důstojenství lowecké, které přísluší ke dworu ke Zbečnu, kteréž od toho času i až doposud drží po kolenech jeho potomci.

¹⁾ c. nadepsáno w A rukau jinou; Kohan 1, 2b, 4, 4a; Cohan 3. — ²⁾ hom. iniqui nemá A, 1. — ³⁾ Veliz 2; Weliz 6, 8. Weliz také Welis u Kublowa na někdejším panství Točnickém, kde bylo probošství ku cti swatého Jana Křtitele na památku události této založeno. — ⁴⁾ perceperat 3. — ⁵⁾ debet A, 2, 2a, 4, 6. — ⁶⁾ ach 2a. — ⁷⁾ nemá 2b, 4, 4a. — ⁸⁾ nemá 4, 4a. — ⁹⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁰⁾ eri měl původně 1, ale opraveno rukau druhau w heri. — ¹¹⁾ cons. suis 3. — ¹²⁾ Douora 2; Houora 2a, 2aa a tak stále; 2b má H rukau srownawatele nadepsáno nad D. — ¹³⁾ duci 2. — ¹⁴⁾ nunciavit 1. — ¹⁵⁾ quod 4. — ¹⁶⁾ nemá 2. — ¹⁷⁾ tenebras A. — ¹⁸⁾ viderunt 4, 4a. — ¹⁹⁾ Wisegrad 1; Wissograd 2; Wysegrad 6; Wisiegrad 2a. — ²⁰⁾ nemá 2. — ²¹⁾ Chybně opakuje tu 1 pro merito. — ²²⁾ praeconia A, 2a, 3, 4, 4a. — ²³⁾ ing. duc. amicos in 2aa a 2b; poslední jen po straně rukau druhau později připsáno. — ²⁴⁾ Stebecnam 2, 6; Stbecnam 3; Stbecnam 4, 4a.

1003 35. Dum haec geruntur in Boemia, dux Mescoveniens cum valida manu Polonica invasit urbem Pragam, et ¹⁾ per duo spacia annorum, scilicet
1004 anno dom. inc. 1000, anno dom. inc. 1001, obtinuit eam. Sed Wissegrad ²⁾ urbs duci suo fidelis ³⁾ mansit imperterrita et inexpugnabilis.

Hisdem ⁴⁾ vero diebus ^{4*)} idem dux Mescovit legatos ad imperatorem, dans ei et promittens ⁵⁾ infinitam pecuniam, quo filium ducis Bolezlai, nomine Ůdalricum ⁶⁾, qui erat eius in obsequio, catenatum ⁷⁾ mitteret in custodiam. O invictissima fames auri! ubi est potentissimum ius Romani imperii? Ecce possessor auri pressus ponderibus auri ducis obtemperat iussis, et tortor fit ac ⁸⁾ carceris mancipator auro corruptus imperator. Nec mirum, si ille paruit duci ⁹⁾, cum nostris temporibus Wacek ¹⁰⁾, sub mola rusticana natus, tertium Henricum, regem potentissimum, — o indignum ¹¹⁾ facinus ¹²⁾ — catena aurea ut molossum traxit in Boemiam; et quod iubet famulorum famulus, paret dominorum dominus, atque Borivoy ¹³⁾ ducem iusti tenacem, virum veracem, usque ad genua compeditum rex mittit in custodiam ceu iniquum ¹⁴⁾ hominem et mendacem. Sed haec in suo loco plenius exarabuntur stilo.

36. Factum ¹⁵⁾ est autem anno dom. inc. 1002 iam Christo Boemos respiciente et sancto Wencezlao suis auxiliante, incertum est nobis, utrum clam fuga elapsus an iussu imperatoris dimissus, dux Ovdalricus ¹⁶⁾, rediens in ¹⁷⁾ patriam, intrat munitissimum ¹⁸⁾ castrum, nomine Drevis ¹⁹⁾, unde militem mittit sibi fidelem et ammonet, quo intrans urbem Pragam per noctem clangore ²⁰⁾ bucinæ perterrefaciat ²¹⁾ incautum hostem. Mox fidelis cliens iussa facit, et ascen-

35. Když se tyto věci v Čechách dály, kníže Měšek přitáhnul s welkau moci polskau, udeřil na Prahu, a po čas dwau let, totiž

Roku od narození páně 1000 a
Roku od narození páně 1001 ji držel. Ale Vyšehrad, knížeti svému věrný, zůstal neustrašen a nedobytný.

Téhož pak času též kníže Měšek poslal vyslance k císaři, dáváje a slibuje jemu nesmírné peníze, aby syna knížete Boleslawa, jménem Oldřicha, který byl pod jeho moci, spautal a dal do vězení. O! nepřemožitelná žízni zlata! kdež je všemočné právo říše Římské? Hle, majitel zlata, tlačěn tížemi zlata, uposlechl rozkazů knížete, a stal se katem a žalárníkem císař zkažený zlatem. A není divu, že ten poslechl knížete, když za našich časů Wacek, narozený pod mlýnem sedlským, Jindřicha třetího, krále nejmočnějšího, o zločine nehodný! na zlatém řetěze jako chrta přivedl do Čech, a co kázal pacholek pacholků, poslechl pán pánů, a Boriwoje kněze spravedlného, muže pravdy milowného, v okolicích až po kolena král uvrhnul ve vazbu jako člověka zlého a podvodného. Ale o tom bude na svém místě šířeji vysáno.

36. Stalo se však léta od narození páně 1002, když vzhlédl již Kristus na Čechy a swatý Wáclaw svým přispěl ku pomoci, nejisto jest nám, zdali podtají útekem wywážnuw čili z rozkazu císaře propuštěn, kníže Oldřich nawrátiw se do vlasti, wešel na hrad welmi pevný, řečený Dřewič, odkudž wyslal bojownika sobě věrného a uložil mu, aby wejda do hradu do Prahy w noci zwukem trauby postrašil nepřitele, an se nenaděje. Ihned věrný služebník rozkaz wyko-

¹⁾ nemá 2aa. — ²⁾ Wissehrad 4, 4a. — ³⁾ fideliter 3. — ⁴⁾ isdem 1. — ^{4*)} idem také A, rukau pozdější nadepsáno však isdem. — ⁵⁾ et promittens nemá A, 6. — ⁶⁾ Ůdalricum 1. — ⁷⁾ filium ducis Bol. — catenatus mitteretur 4, 4a. — ⁸⁾ ac 2aa. — ⁹⁾ ducis suasionibus 2b. — ¹⁰⁾ Wacek 1; Wack 2, 2a; Wak 2b; Waczek 6; Vecek 3. — ¹¹⁾ ob indignum 2; o dignum 4, 4a. — ¹²⁾ scelus 4, 4a. — ¹³⁾ Tak měl i 2aa, což však přetrženo a opraveno w Ůdalricum; tak také opravuje srownawatel ruk. 2b po straně, kdežto w textu stojí Boriwoy. — ¹⁴⁾ ruk. A měl před opravením inimicum. Kosmas pochybuje na místě tomto i co do chronologie i co do wyprawování událostí. Nejlepším pramenem jsou tu kronika Dětmarowa a annaly Quedlinburské. Co se pragmatického sestavení událostí týče, srowněj o tom Palackého Dějiny národa Českého I, 277—287, a Tomkůw dějepis města Prahy I, 103—105, kde zvláště na pozn. 68 pozornost obrátiti si dowolujeme. Srowněj též Jireček, die Königinhofer Handschrift. — ¹⁵⁾ actum 2b, 3. — ¹⁶⁾ Dětmar wyprawuje, že to byl Jaromír. — ¹⁷⁾ ad A, 2, 2b, 3. — ¹⁸⁾ invictissimum 3. — ¹⁹⁾ Drevis 2, 2b; Drevik 2a; Drzewicz 2aa; Drevicz 6; Drevis 3; Drevic 4, 4a. Hrad tento ležel u Kozojed; stopy hradu tohoto se až podnes tam zachowaly. — ²⁰⁾ clangorem 2. — ²¹⁾ perterrere faciat 2aa.

dens noctu in media urbe eminenciozem locum, qui dicitur ¹⁾ Zizi ²⁾, tuba intonat et clara voce clamans ingeminat: Fugiant, fugiant ³⁾ Polonii ⁴⁾ confusi turpiter ⁵⁾, irruite, irruite armati Boemi acriter. Ad quam vocem irruit super eos formido et pavor, quod erat mira dei permissio et sancti Wencezlai intercessio. Diffugiunt ⁶⁾ omnes, alius oblitus sui et ⁷⁾ armorum, nudus nudum insilit ⁸⁾ equum et fugit, alius ut dormivit, etiam ⁹⁾ sine braciis ¹⁰⁾ accelerat fugam. Fugientesque nonnulli praecipitantur de ponte, quia pons erat interruptus ad insidias hostibus: aliis fugientibus per ¹¹⁾ praeruptam viam, quod vulgo dicitur per caudam urbis, in arta posterula prae angustia exitus ibi innumeris oppressis, vix ipse dux Mescocum paucis evasit. Sicque fuit, ut solet fieri, quando homines fugiunt ¹²⁾ prae timore, etiam ad motum aurae pavent, et ipse pavor timorem sibi auget, ita, hos ¹³⁾ nemine persequente ¹⁴⁾, videbantur eis saxa et parietes post se clamare et fugientes persequi. Postera luce dux ¹⁵⁾ Ovdalricus ¹⁶⁾ intrat urbem Pragam, et iisdem ¹⁷⁾ familiaribus inimicis, de quibus supra retulimus, fraudulententer suggerentibus, fratrem suum Jaromir terciam die privat lumine ¹⁸⁾. Huic ex legitimo matrimonio non est nata soboles propter infocunditatem coniugis; sed ex quadam femina nomine Bozena ¹⁹⁾, quae fuit Cresinae ²⁰⁾, filium praestantissimae formae suscepit, quem Bracizlau ²¹⁾ appellari fecit. Nam quadam die de venatu cum rediret per villam rusticanam, hanc, quam praediximus, feminam ad puteum lavantem pannos vidit, et intuitus eam a vertice usque ad talos, hausit pectore ignes amoris non modicos. Erat enim corporis eius habitudo ²²⁾ insignis, nive candidior, mollior cygno ²³⁾, nitidior ebore antiquo, pulchrior saphiro. Hanc continuo mittens dux tulit in sua, nec tamen antiqua so-

nal, a wystaupiw w noci uprostřed hradu na ¹⁰⁰⁴ místo něco wyvýšené, kterému říkají Žizi, zatraubil a velikým hlasem opětoval: běži Polané, běži zmateni hanebně, udeřte, udeřte Čechové branni udatně. Ku kterémužto hlasu pojal je strach a hrůza; což bylo diwné boží dopuštění a sw. Wáclawa zastápení. Rozběhli jsou se všichni; onen zapomena na sebe i na zbraň, nahý wskočí na koně nabého a utíká, onen, jak byl spal, i bez nohawie na útek pospichá. A někteří utíkajice padají s mostu, nebo byl most přetržen nepřátelům w auklady, jiní když utíkali po příkré cestě, což se obecně říká po opyši hradu, w úzkých zadních wrátcích pro těsnost východu množství se jich umačkalo, a sotwa kníže Měšek sám s málokterými ušel. A tak bylo, jak se stává, když lidé utíkají ze strachu, i šustotu powětří se lekají, a lekání strach jim přimnožuje. Tak ti, ježto jich nikdo nehonil, widělo se jim jakoby skály a stěny za nimi wolaly a na útěku je pronásledowaly. Nazejtří kněz Oldřich wešel do hradu do Prahy, a z nawodu lstiwého týchž domácích nepřátel, o kterých jsme wyše prawili, třetího dne bratra swého Jaromira zbawil zraku. Jemu se z řádného manželstwi nenarodil potomek pro neplodnost choti; ale z jisté ženštiny, jménem Boženy, kteráž byla Křesinowa, měl syna překrásného wzrostu, jehož dal nazýwati Břetislaw. Neb jednoho dne, když se wracel z lowu skrz jednu dědinu kmecí, spatřil tuto prvé řečenau ženštinu, ana pere raucha u studánky; a pohleděw na ni od hlavy až do paty, pocítil w prsau plameny lásky neskrocené. Bylať postawa těla jejího wytečná, sněhu bělejší, labutě jemnější, staré slonowiny skwělejší, safyru lepější. Pro tu hned poslaw kníže, wzal ji we swé, ač starého nerozwázal, manželstwi. Neb toho času, jak se komu libilo, dvě neb tři manželky míti wolno

¹⁾ qui dicitur nemá 2. — ²⁾ Žizi 2; Sizi 2a; Zizi 2b; Zicis 4, 4a. Ruk. 2aa má po straně čerweně připsáno: qui nunc Strahow vocitatur a ruk. 2b modo Strahow vocitatur. — ³⁾ fug. jen jednau w 4, 4a. — ⁴⁾ Poloni 2b, 3. — ⁵⁾ turp. nadepsáno w 2b rukau srownawatele. — ⁶⁾ W 6 newypsáno slovo to, ale položeno po straně. — ⁷⁾ nemá 4, 4a. — ⁸⁾ insil. in equum A, 6. — ⁹⁾ et 2b, 3. — ¹⁰⁾ bracciis 2b, 3. — ¹¹⁾ nemá 4a. — ¹²⁾ prae tim. fug. A. — ¹³⁾ ita ut hos měl A, ale ut vyškrábáno; ut hos 1; ita homines 2; ostatní ita hos. — ¹⁴⁾ prosequente 2, 2b, 3. — ¹⁵⁾ dux luc. A. — ¹⁶⁾ Ůdalricus 1. — ¹⁷⁾ his 2b, 3. — ¹⁸⁾ Kosmas tu opět pochybil; neb Jaromír, který po vypuzení Poláků k vládě se dostal, byl bratrem svým vypuzen l. 1012 a teprw r. 1034 z rozkazu jeho oslepen. — ¹⁹⁾ Bozena 2; Bozyena 6. — ²⁰⁾ Krezine 1, 2, 2a; Krezine 6; Krizine 4, 4a. — ²¹⁾ Brzecislaum 2; Bracizlau 2a; Bratizlau 2b; Brzecislaw 2aa; Brecislaum 3; Bracizlau 4a; Bratizlaw 5. — ²²⁾ abitudo opraveno w albitudo 1. — ²³⁾ cingno 6.

luit conubia, quia tunc temporis, prout cuique placuit, binas vel ternas coniuges habere licuit: nec nefas fuit viro rapere alterius uxorem, et uxori alterius nubere marito¹⁾. Et quod nunc ascribitur pudori, hoc tunc fuit magno dedecori²⁾, si vir una coniuge aut coniux uno viro contenti viverent. Vivebant³⁾ enim quasi bruta animalia, connubia habentes communia.

1002

37. Eodem anno Caesar ab hoc mundo migravit tertius Otto, Vivat ut in coelis, ubi vivit quisque fidelis. Huic successit filius eius⁴⁾ Henricus imperator, qui inter cetera⁵⁾, quae fecit in vita sua pro Christi nomine magnalia, construxit castrum⁶⁾ in quodam monte, non modico sumptu empto a possessore loci, nomine Pabo, unde traxit nomen Bamberk⁷⁾, quod est Pabonis mons. Ibi etiam constituit⁸⁾ episcopatum, quem in tantum ampliavit facultatibus et dignitatibus pontificalibus, ut in tota orientali Francia non ultimum sed secundum post primum habeatur⁹⁾ episcopium¹⁰⁾. Aedificavit etiam¹¹⁾ ibi et templum mirae magnitudinis in honore¹²⁾ sanctae Mariae virginis et sancti Georgii Christi martiris, quod similiter in tantum adauxit dotalibus ecclesiae et ornatibus auri et argenti et ceteris regalibus¹³⁾ aparatibus, ut mihi videatur de his tacere melius, quam dicere minus et quam habetur in re. Utile de multis factum referam tamen¹⁴⁾ unum.

Haud longe ab urbe praedicta quidam erat anachoreta¹⁵⁾, sanctarum virtutum archimandrita, ad quem imperator, saepe¹⁶⁾ fingens, quasi venatum ire vellet, saepe faciens aliquam occasionem, clam cum solo cliente veniebat et se eius orationibus commendabat. Hunc cum intellexisset caesar¹⁷⁾, quia¹⁸⁾ causa orationis Hierosolymam¹⁹⁾ ire vellet, committit ei dominici corporis et sanguinis calicem aureum, qui

bylo, aniž bylo muži nepravé wziti manželku druhého, neb manželce zasnaubiti se s mužem jiné ženy. A co se teď přičítá stydlivosti, to tehdaž bylo k velké necti, aby muž žiw byl spokojen s jednau ženau aneb žena s jedním mužem. Byliť jsau živi jako hlaupá zwiřata, majice manželstwi obecná.

37. Téhož léta

S tohoto jest třetí šel Otto se světa cisař Žiw aby byl w nebesích, wěřici kdež žije každý.

Po něm nastaupil syn jeho, cisař Jindřich, který mezi jinými věcmi velikými, jež učinil za žiwobyti svého pro jméno Kristowo, wystawil zámek na jedné hoře, kaupené s nemalým nákladem od držitele místa, který se nazýwal Pabo, odkudž wzal jméno Bamberk, což znamená hora Pabowa. Tam také založil biskupstwi, které tak welice rozmnožil statky a hodnostmi duchowními, že w celém Fransku pokládáno bylo ne za poslední, nýbrž za druhé po prwním biskupstwi. Wystawil jest tam také chrám podiwu hodné velikosti ke eti swaté panny Marie a swatého Jiří Kristowa mučeníka, který podobně tolik obdařil nadáními kostelními a ozdobami zlatými a stříbrnými i jinými úpravami královsky, že se mi widi lépe o tom pomlčeti, než powěditi méně a než jak se má w skutku.

Ze mnoha však powím jeden aspoň děj chwatilebný.

Nedaleko od řečeného hradu přebýwal jeden paustewnik, swatých ctností arcipřednostník, ku kterému cisař, často stawě se, jakoby chtěl jiti na honbu, často bera sobě jakaukoli příčinu, tajně s jediným sluhau přicházel a jeho modlitbám se poraučel. Když cisař zwěděl, že on za příčinau modlitby chtěl putowati do Jerusalema, odewzdal mu těla a krwe páně kalich zlatý, který pro swau welkost, aby mohl lehčeji od každého býti

pro sui magnitudine, ut facile possit a quoquam levare, duas ex utroque latere habuit ansas, quod nos vulgo dicimus aures, quem ut intingat¹⁾ sub trina²⁾ mersione in Jordane, ubi³⁾ Christus baptizatus est a Johanne, praecipit imperator et rogat, dans ei pecuniam quantum sufficeret⁴⁾ ad viam. Quid multa? Homo dei vadit Jerosolimam, iussa fecit ter mergens calicem Jordanis in unda⁵⁾.

Post rediens per Constantinopolim, transibat⁶⁾ per Bulgariam. Ibi quidam erat⁷⁾ heremita, sancta⁸⁾ degens vita, ad quem ille veniens Hierosolimita, post multa et dulcia atque sancta colloquia, suppliciter rogabat eum, ut pro incolomitate imperatoris Henrici oraret deum⁹⁾. Ad quem ille: Non est, inquit, pro incolomitate eius orandum, quia ex hac convalle lacrimarum translatus est iam in requiem beatorum. At ille instat et rogat, ut sibi dicat, unde hoc sciat. Et ille: Hac, inquit, proxima nocte, dum nec adeo vigilarem nec omnino dormire, sustulit me alta visio ad magnum campum valde planum et nimis latum atque iocundum; et vidi ibi malignos spiritus teterrimos, quorum ex ore et naribus exibat sulfurea¹⁰⁾ flamma, qui imperatorem Henricum per¹¹⁾ barbam invitum et quasi ad iudicium¹²⁾ trahebant¹³⁾: alii collum eius furcis ferreis impingentes¹⁴⁾ laeti clamabant¹⁵⁾: Noster est, noster est. Quos a longe sequebatur sancta Maria et¹⁶⁾ sanctus Georgius, quasi tristes et quasi eripere eum volentes et cum eis litigantes, donec suspensa est in medio campo trutina, cuius capacitas latior fuit, quam duo milliaria¹⁷⁾. Ad sinistram maligna pars magna et immensa pondera et innumerabilia, quae sunt¹⁸⁾ mala opera, inponebant. At contra sanctum Georgium vidi monasterium magnum cum toto claustro inponere, vidi aureas cruces pretiosis lapidibus graves, vidi tot plenaria gemmis et auro grandia, vidi candelabra argentea¹⁹⁾ et turibula atque pallia innumera, et quicquid boni rex in vita fecerat. Sed adhuc maligna pars praeponderabat

pozveden, s obau stran měl dvě držadliště, co říkáme obecně ucha, i nařídil mu a žádal ho cisař, aby jej třikrát pohrauze smočil w Jordanu, kde byl Kristus pokřtěn od Jana, a dal mu peníze, kolik by postačilo na cestu. Co dále? Muž boží putowal do Jerusalema, a vykonal rozkaz, pohrauziw třikrát kalich we wodě Jordanské.

Potom wraceje se přes Konstantinopoli, cestowal přes Bulhary. Tam byl jeden paustewnik, swatého žiwota smrtelník, ku kterému přišed onen Jerusalemský pautník, po mnohých a milých rozprávkách swatých snažně přimlawal druhu, aby se za zachování cisaře Jindřicha modlil k bohu. Jemuž onen di: Není se, řka, modliti za jeho zachování, protože z tohoto slzawého audoli již jest přenesen k blahoslavených pokojí. Onen pak táže se a prosí, aby mu powěděl, odkud by to wěděl. A on: Této poslední noci, di, když jsem ani tak právě nebděl ani docela nespál, potáhlo mě wznešené widění na velké pole welmi rovné a náramně široké a krásné, a widěl jsem tam zlé duchy welmi oškliwé, z jichž hub a nosů vycházel sírowý oheň, kteří cisaře Jindřicha za bradu bezděky a jako k saudu táhli; jini do jeho hrdla železnými widlemi pichajice radostně křičeli: náš jest, náš jest. A za nimi pozdálí šla swatá Maří a swatý Jiří, jako smutni a jakoby jej chtěli wytrhnouti a s nimi se prauce, až zawěšena jest u prostřed pole wáha, jejíž objem byl širší dwau mil. Na lewici zlá strana wkládali jsau velké a nesmírné tíže i nesčíslné, což jsau zlí skutkové. Ale naproti widěl jsem swatého Jiří, an chrám veliký s celým klášteřem wkládá, widěl jsem zlaté kříže těžké od drahých kamenů, widěl jsem tolik plenářů welkých s perlami a se zlatem, widěl jsem stříbrné swícný a kadidlnice a pláště nesčíslné, a což dobrého král za žiwota učinil. A předce ještě zlá strana přewažowala a křičela: náš jest, náš

1024

¹⁾ viro 2aa. — ²⁾ decori A, 2, 2a, 4, 4a. — ³⁾ Videbant bylo původně w A, ale opraveno w viveb. — ⁴⁾ fil. eius nemá 2, 2a, 2aa. — ⁵⁾ cuncta 2. — ⁶⁾ claustrum A, 6. — ⁷⁾ Babenberk 1, 2, 2a; Pabenberk 3; Pabenberk 2aa; Babenberg 4. — ⁸⁾ construxit 1. — ⁹⁾ habetur 2. — ¹⁰⁾ episcopatum 2. — ¹¹⁾ Aedificavit etiam — sancti Georgii in monasterio (ku konci této kapitoly) není w 5. — ¹²⁾ honorem 2b, 3. — ¹³⁾ tak 1; ostatní regaliter. — ¹⁴⁾ nemá A, 6. — ¹⁵⁾ anachorita 1, 2a, 2aa; archimandrita 2, 2a. — ¹⁶⁾ ad venationem faciens A, 2, 2b, 6; ad venationem iter 3; ad venatum ire vellet 4, 4a; quasi ad venationem 6. — ¹⁷⁾ caes. Henricus 4. — ¹⁸⁾ quod 2b. — ¹⁹⁾ Hierosolimam 1, 2a, 2aa, 4; Ierolimam 2, 4, 6.

¹⁾ intingat 2b, 3. — ²⁾ terna 2b, 3, 4, 4a. — ³⁾ ubi Iesus Chr. 4. — ⁴⁾ tak měl i 2aa, ale opraveno w sufficiat. — ⁵⁾ undam 4, 4a. — ⁶⁾ transiebat A, 4. — ⁷⁾ er. quid. A, 6. — ⁸⁾ sanctam gerens vitam A; sanctam degens vitam 3. — ⁹⁾ dominum A. — ¹⁰⁾ fulgurea 1. — ¹¹⁾ et 1. — ¹²⁾ et — iudicium nemá A, 6. — ¹³⁾ habebant 3. — ¹⁴⁾ urgentes A, 4, 4a, 6; impingentes urgentes 1. — ¹⁵⁾ clam. dicentes 2aa, srownawatel w 2b, 4, 4a. — ¹⁶⁾ nemá 2. — ¹⁷⁾ milia 1. — ¹⁸⁾ quae sunt nemá 4, 4a. — ¹⁹⁾ aurea 1.

1024 et clamabat¹⁾: „Noster est, noster est²⁾.“ Tunc sancta Maria accepit aureum calicem magnum de manu sancti Georgii, et concutiens ter caput inquit: Certe³⁾ non vester, sed noster est⁴⁾, et cum magna indignatione proiecit calicem ad parietem ecclesiae, et⁵⁾ fracta est una⁶⁾ ansa calicis. Ad cuius tinnitum⁷⁾ mox evanuit agmen ignitum⁸⁾, et accepit sancta Maria per manum dexteram et sanctus Georgius per sinistram imperatorem⁹⁾, et duxerunt¹⁰⁾ secum, ut credo, in coelestem¹¹⁾ habitationem. At ille Hierosolimita corde revolvens ea, quae dicta sunt, descendit ad sarcinas et invenit fractam calicis ansam, sicut praedixerat heremita. Qui usque hodie magni miraculi pro testimonio habetur Bamberk sancti Georgii¹²⁾ in monasterio.

1003 Anno dominicae incarnationis 1003. Hic interfecti sunt Wrissovici.¹³⁾

1004 38. Anno dominicae incarnationis 1004 Benedictus¹⁴⁾ cum sociis suis martirizatus est¹⁵⁾. Temporibus¹⁶⁾ Henrici¹⁷⁾ imperatoris, qui post Ottonem tertium rexit Romanum imperium, in partibus Poloniae quinque fuere monachi et heremitae, veri¹⁸⁾ Israelitae, Benedictus, Matheus, Johannes, Ysaac, Cristinus¹⁹⁾, et sextus Barnabas: quorum non est inventus in ore dolus nec in manibus pravum opus. Horum de vita patrum scripturus multa, malui pauca, quia semper dulcius sumitur, quae parcius apponitur esca. Erat enim eorum²⁰⁾ conversatio laudabilis, deo acceptabilis, hominibus admirabilis et eam sectari volentibus²¹⁾ imitabilis. Nam ad hoc²²⁾ merita sanctorum²³⁾ ammiramus²⁴⁾, ut eos imitando ipsi admirabiles reddamur. Hos²⁵⁾ quippe viros quinque non incongrue aequiparare possumus sive quinque porticibus probaticae piscinae, siue quinque prudentibus virginibus oleo habundantibus

jest. W tom swatá Maří wzala zlatý kalich velký z rukau sw. Jiří, a třikrát zakrautiwši hlauau, pravila: zajisté není váš, nýbrž náš jest; a s velkým hněvem hodila kalichem o zeď kostela, i zlámalo se jedno ucho kalicha. Při jehož wzeznění hned zmizel zástup pekelný, i wzala jest swatá Maří císaře za ruku prawau, a swatý Jiří za lewau, a wedli jsau jej s sebau, jak myslím, do bydla nebeského. Onen však Jerusalemský, přemítaje w mysli to, co bylo praweno, posešel k nákladu, a našel ucho kalicha zlámané, jak byl předpowěděl paustewník. Kterýžto do dneška pro pamět welkého zázraku chová se w kostele sw. Jiří w Bamberku.

Léta od narození páně 1003. Tuto jsau zbiti Wršovici.

38. Léta od narození páně 1004 Benedikt se swými saudruhy jest umučen. Za časů císaře Jindřicha, jenž po Ottowi třetím sprawował říši Římskau, bylo w krajinách polských pět mni- chů a paustewníků, prawých Israelitů, Benedikt, Matauš, Jau, Isaak, Křištan a Barnabáš, w jichžto ústech nebyl nalezen klam ani w rukau jejich zlý skutek. O životě těchto otců byl bych mohl psáti mnoho, ale chtěl jsem raději málo, protože se sladčeji požívá, jehož se skrowněji předkládá, jídlo. Nebo bylo obcowání jejich chwalitebné, bohu milé, lidem obdiwu hodné a těm, kteří jeho následowati chtěli, příkladné. Nebo proto se obdiwujeme zásluhám swatých, abychom se stali sami obdiwu hodni následující jich. Těchto zajisté pět mužů ne zle přirounati můžeme buď ku pěti slaupením rybníka brawného, buď ku pěti maudrým pannám, majícím dostatek oleje milosrdenství, protože sa-

1) clamabant 2aa. — 2) nemá 1. — 3) nadepsáno w 1. — 4) wynecháno w 4, 4a. — 5) ubi 3. — 6) una pars ansa 2. — 7) tremitum 3. — 8) nadepsáno w 1 rukau druha. — 9) imp. Henricum 4, 4a. — 10) edux. 1. — 11) patriam vel hab. A. — 12) G. martiris 4; misto s. G. in mon. má A a 6 in ecclesia s. Georgii. — 13) Wrissevici 1; ostatní jako výše. — 14) sanctus Ben. 4, 4a. — 15) quinque fratres martyrizati sunt 3. — 16) Od slova tohoto až k slowům atque Johannes (na konci této kapitoly) schází vše w ruk. 1. — 17) Heinridi 1. — 18) viri 1, 4, 4a; ostatní jako nahoře. — 19) Crispinus 3. — 20) w A po straně připsáno. — 21) za slowem tímto připsáno w 3: Hactenus haec, což pak následuje až k slowům Passi sunt (ku konci kapitoly), to vše schází. — 22) ob A. — 23) eorum A. — 24) amiramur 4a. — 25) Misto toto podává ruk. A takto: Hos quippe viros V prudentibus virginibus oleo habundantibus misericordiae et eos (pod tímto slowem jsau těžky) non (jinou rukau nadepsáno slowo to) incongrue equiparare possumus sive V portionibus (písmeny onibus jsau zase podečkovány a rukau druha nadepsáno tibus) probaticae piscine, quia oc.

misericae, quia pauperes ipsi pauperibus Christi, quos in suis confovebant mansionibus, prout¹⁾ poterant, subministrabant misericordiae sumptibus. Ipsi autem virtus talis erat abstinentiae, ut alius bis, alius semel in sabbato, nullus tamen dietim²⁾ sumeret cibum. Cibus autem eis³⁾ olus propriis elaboratum manibus; panem raro habuere, sed piscem⁴⁾ nunquam, legumina aut⁵⁾ milium non⁶⁾ nisi in⁷⁾ pascha aut pentecosten⁸⁾ sumere licuit, lympham incorruptam, et hanc libant⁹⁾ ad mensuram; carnis esca eis abominabilis¹⁰⁾ et feminae visus execrabilis. Vestis hirta et aspera¹¹⁾, contexta de cauda et equinis¹²⁾ iubis. In lectulo lapis pro sustentaculo capitis et matta pro lectisternio, et haec vetus nimis et singularis. Nec fuit ulla quies, stant tota nocte lugentes. Tam proprium quam plebiculae scelus atque

reatum.

Nunc sonant pectora crebris tunsionibus livida; nunc¹³⁾ sudant¹⁴⁾ corpora¹⁵⁾ innumeris genuflexionibus fessa, nunc manibus expansis et oculis erectis vivat ut in coelis, precibus unusquisque instat anhelis. Numquam locuti sunt ad invicem, nisi venientem ad hospitem, et ad hunc paucis. Vere legis factores, non auditores erant, vere semetipsos cum vitiis et concupiscentiis mundi crucifigentes, et crucem Christi mente et corpore baiulantes, gratum deo sacrificium non ex¹⁶⁾ pectore alieno, sed ex corpore proprio offerebant¹⁷⁾, quia cottidie vicissim vapulabant. Talis enim

Mos erat illorum simul unaquaque¹⁸⁾ dierum¹⁹⁾, Post primam dorsum mollirier²⁰⁾ usque deorsum. In faciemque²¹⁾ cadens ad fratrem frater²²⁾ aiebat²³⁾

Si parcis, peccas²⁴⁾, cum tangis, ne²⁵⁾ michi parcas,

et stans cum flagello respondit: Sicut Vis, fiat, Christumque rogat, fratremque flagellat, dicens:

mi jsauce chudi, chudým Kristowým, které chowali we swých přibytech, jak mohli, posluhowali dárky milosrdenství. Oni pak sami měli takowan etnost zdrželiwosti, že některý dwakrát, některý jednau w den sobotni, ale žádný každodenně nepožíwal krmě. Potrawa pak jejich byla zelenina vlastními rukami pěstovaná. Chléb málokdy miwali, ale ryby nikdy. Luštěnin nebo jahel směli požíwati jen o welkonocích neb o letnicích. Wodau neporušenau přijeli si, a to na míru; masité jídlo jim bylo ohavné a ženskau widěti ukrutné. Oděw jejich byl drsnatý a hrubý, sešitý z ocasů a hřiw koňských. Na lůžku byl kámen podporau hlavě a hůně za pokrywku, a to welmi stará a zvláštní. Neměli pak pokoje, w žalu přes noc vždy trvajíce Nad vlastními i národu nezdárnostmi a hřichy.

Nyni znějí prsa častým tlučením zsinálá, nyní potí se těla ustavičným klekáním zemdená, nyní s rozeplatýma rukama a upřenýma očima, aby žiw byl w nebi, každý se wzdechy pilen jest modlitby. Nikdy nemluwili na sebe, než jen na přicházejícího hosta, a to málo slowy. W prawdě byli zákona konateli, ne slyšiteli, w prawdě samy sebe s winami a žádostmi swěta křižující a křiž Kristůw myslí i tělem nosíce, obět bohu milau ne z cizího dobytka, ale z vlastního těla vzdávali; nebo každodenně se tepali. Takowýť

Byl obyčej wespólný jich den jak den a powždy, Shora dolů po primě hned si zwláčeti záda. Na twář léhaje pak, bratr bratrowi tak připomínal:

Šetríti jestli budeš, máš hřich, bije nic mě nešetří.

A ten, stoje s důtkami odpowídal: Jak chceš, děj se; a Krista wzywal, mrskaje bratra prawil:

1) eis prout 4, 4a. — 2) dictum 1. — 3) eis erat 4, 4a. — 4) pisces 4, 4a. — 5) autem 1. — 6) nemá 2. — 7) nemá A. — 8) pascha aut pentecosten 4, 4a. — 9) libebant 2aa. — 10) habom. 1. — 11) asp. et cou. A. — 12) dequiniis 1. — 13) Rukp. 1 měl před oprawením tunc. — 14) fundant 1; sonant 6. — 15) pectora A, 6. — 16) nadepsáno w A. — 17) offerreb. A. — 18) unaquaque 1, 2, 2b, 3, 4. — 19) die A. — 20) Tak měl i 2, ale přetrženo slowo to a po straně napsáno detegunt; mollire 4, 4a. — 21) Ruk. 2 měl za tímto slowem ještě suam, což však podečkováno jest. — 22) Misto ad fr. fr. má 2 frater fratri. — 23) agebat 2a. — 24) Tak 2, 2a, 2aa; ostatní parcas. — 25) non 2aa.

1004 Haec per facta¹⁾ pius solvat tua crimina²⁾ Christus. Atque cadens iterum praebet sua terga vicissim, Nec doluit frater, dum³⁾ fratrem verberat alter, Sed miserere mei deus aut Benedicite cantat. Nam suffert leviter, patitur quod quisque libenter.

Horum deus ex alto prospectans patientiam et vitae innocentiam atque fidei et operis perseverantiam, cum iam laborum sanctorum suorum⁴⁾ mercedem reddere vellet, et ut per viam mirabilem eos ad patriam reduceret⁵⁾ exultabilem. Dux Mesco audiens bonam famam eorum et conversationem sanctam, venit cum paucis, ut se commendaret hominibus sanctis. Et ut⁶⁾ eorum cognovit inopiam, dat eis magnam census copiam, scilicet marsupium centum marcis plenum. Et accipiens ab eis fraternitatem et orationum communitatem, laetus abiit ad suam aulam⁷⁾ multum⁸⁾ rogans et commendans se, ut sui habebant memoriam. At illi nesciunt⁹⁾, quid faciant¹⁰⁾ de pecunia, quia tale quid nunquam habuerant. Stant stupefacti, et quia iam per dimidium annum nihil fuerant ad invicem locuti, unus ex illis aperuit os, et ait:

Est laqueus¹¹⁾ mortis argenti pondus et auri, et quibus super¹²⁾ habundat mordax crumena, his¹³⁾ non facile patebunt loca elysej amoena, sed horrore¹⁴⁾ plena infernalis poena illos cruciabit¹⁵⁾ in Ethna¹⁶⁾. Nimirum haec est temptatio humani generis inimici, ut nos faciat inimicos Christi. Nam qui amicus est mundi, inimicus constituetur¹⁷⁾ dei. Deo namque¹⁸⁾ contradicunt, qui eius mandata non custodiunt. Nam deus dixit: nemo potest¹⁹⁾ duobus dominis servire, et quasi exponens adiunxit: non potestis deo servire et mammonae. Jam mammonae erimus servi, qui hactenus fuimus parsymoniae liberi. An non ad motum aurae portans aurum pavebit? An non cantabit vacuus coram latrone viator²⁰⁾? Nonne multotiens ad nos latrones venerunt²¹⁾, et²²⁾ ob quam rem nos interficerent non invenientes, aliquando plagis nobis impositis, aliquando benedic-

Skutkem tímto milý twé sejmiž zločiny Kristus. A zas léhaje sám, vydával swá jemu záda. Bratr také nezelel, když bratra druh jeho mrskal, Než miserere mei Deus neb benedicite zapěl. Lehceť jesti to nést, což každý snese ochotně.

Na jejich trpělivost a života newinnost, též wiry a skutků ustavičnost když Bůh s výsosti hledě již chtěl vzdáti mzdu práci swatých swých, i aby je cestau diwnau uwedl we vlast rozkošnou: přišel kníže Měšek, uslyšew o jich dobré pověsti a swatém obcowání, k nim s malým průvodem, aby se poručil mužům swatým. A když poznal jejich nuznost, dal jim welkau peněz hojnost, totiž měšec plný se sto hřiwnami. A wzaw od nich bratrstwi a modliteb společenstwi, wesel odešel k swému dworu, welmi je prose a jim se poraučeje, aby jej měli w paměti. Ale oni newěděli, co by s penězi počali, protože nikdy ničeho takowého neměli. Stáli w užasnutí, a poněwadž již od půl léta nebyli spolu nic mluwili, jeden z nich otevřel ústa, a prawił:

Nástraha smrti to jest zlata poklady tyto i stříbra; a těm, kterým měšec hryzawý přeplywá, nesažno otewrau se ráje místa libezná, ale hrůzy plná muka pekelná k trápení jich chystá Aetna. Zajisté jest to pokušení nepřitele lidského pokolení, aby nás učinil nepřátely Kristowými. Nebo kdo jest přítelem swěta, stane se nepřitelem božím. Nebo Bohu se protiwi, kdož jeho rozkazů nezachowají. Neb řekl Bůh: Nemůže nikdo dvěma pánům slaužiti, a jako k výkladu přidal: Nemůžete slaužiti Bohu i mammonu. Již budeme mammonu otroky, kteří jsme dotud byli šetrnosti dětmi. Zdaliž nebude se báti při zašustění wětru nesauci zlato? Zdali nebude před laupežníkem zpiwati pocesný prázdny? Čili nepřišli k nám laupežníci často, a když nenašli, pro kterau věc by nás zabili, odešli, někdy dawše nám rány, jindy obdržewše požehnání? Jistě běží

1) perfecta 2b; praefata 4, 4a. — 2) tormina 2b. — 3) cum A, 6. — 4) místo sanctorum suorum má 4, 4a ipsorum. — 5) perduceret 2b. — 6) cum A, 6. — 7) aul. curiam 1, ale poslední slovo jest podtečkováno. — 8) multis 2b, ale pozdější rukau opraveno w multum. — 9) nescientes A. — 10) facerent A. — 11) Laq. est A, 2. — 12) semper 4, 4a. — 13) illis 2aa. — 14) horroris 4, 4a. — 15) cruciabat 2. — 16) Hetna 1. — 17) est A, 6; constituitur 4, 4a. — 18) autem mel A, ale opraveno w namque. — 19) Non potestis A; potest digne dominis seruire duobus 2aa. — 20) cor. lat. vac. viator A. — 21) veniunt 4, 4a. — 22) nemá 2b.

tionibus acceptis abierunt? Certe iam volat fama per mundum, nos diligere mundum et ea, quae sunt mundi. Clamat contra nos et haec ipsa, quae nunquam scit tacere pecunia, et iam iamque aderit inproba manus latronum in ianua, quia quod faciunt domini, sciunt plurimi, quin¹⁾ potius eiiciatur citius mortis²⁾ fomentum, mali nutrimentum, animae detrimentum, et referatur ad eum, cuius est hoc argentum. Et mittunt unum de fratribus, cui nomen Barnabas, qui semper exteriores tractabat causas, ut haec ex³⁾ parte fratrum referat duci: Licet nos peccatores et indigni⁴⁾ sumus⁵⁾, tamen vestri memoriam in nostris orationibus habemus continuam. Argentum nunquam habuimus, nec habere volumus. Dominus enim noster Jesus Christus a nobis non argentum, sed bonae operationis duplex exigit talentum. Monachus si habet obulum⁶⁾, non valet⁷⁾ obulum. Ecce, quod tuum est, accipe argentum, nobis illicita possidere non est licitum. Illo abeunte ducis ad curiam, mox in prima noctis vigilia affuit manus inimica, et irrumpentes valvas⁸⁾ domus subito, inveniunt eos cantantes et psallentes domino. Quorum adactis iugulo gladiis inquit: Vivere si vultis cum pace bona, quod habetis Argentum nobis date nunc, et parcite vobis, Scimus enim vere, vos censum regis⁹⁾ habere.

At illi teste deo iurant, censumque negant constanter et aiunt: Pecunia, quam quaeritis, iam est in camera ducis, quia non fuit necessaria nobis. Quod si non creditis, ecce domus nostra, quaerite quantum placet vobis, tantummodo nolite male facere nobis¹⁰⁾. At illi rigidiores saxis: Non est opus, inquit, verbis, aut nobis reddite ducis pecuniam, aut¹¹⁾ diram mortis subibitis sententiam, et statim crudeliter eos ligaverunt et per totam noctem diversis poenis affecerunt, ad ultimum in ore gladii simul omnes interfecerunt. Sicque furor impiorum transvexit eos ad regna polorum. Passi sunt autem hi fratres quinque, Benedictus, Matheus, Ysaac, Cristinus atque Johannes¹²⁾ anno dominicae incarnationis 1004, III¹³⁾ Idus Novembris.

1) quin etiam 2. — 2) mortes A. — 3) nemá 4, 4a. — 4) indignissimi A. — 5) simus 4, 6. — 6) slovo to opraveno po straně w nimium w 2aa. — 7) val. ipse ob. 2aa. — 8) wal. 1. — 9) ducis 2aa. — 10) nobis quicquam A. — 11) nadeps. rukau druhau 1. — 12) Vyčtení těchto jmen schází w 3. — 13) II id. 2, 2a, 2aa, 2b; III Id. Nov. není w 6.

již pověst po světě, že milujeme svět a to což jest světa. Wolají proti nám i tyto peníze samy, ježto nikdy mlčeti neumějí, a již již tu bude zlá rota laupežníků we dveřích, protože co činí páni, vědí mnozí. Tedy raději ať se vyhodí tím rychleji tato smrti wnada, zlého potrawa, duše škoda, a vrátí se tomu, či jest, toto stříbro. I poslali jednoho z bratrů, jménem Barnabáše, který byl vždy jednal věci zewnější, aby tolik pověděl knížeti: Ačkoli jsme hříšníci a nehodni, přece naši pamět pořád chowáme we swých modlitbách. Stříbra však jsme nikdy neměli, aniž chceme mít. Nebo pán náš Ježíš Kristus od nás nežádá stříbra, ale aby byla dvojnásobná dobrého našeho činění hřiwna. Mnich, máje peníz, nestojí za peníz. Hle, vezmi stříbro, které jest twé; nám není dovoleno mít nedowolené. Když on odešel ke dworu knížecímu, hned w první noční hodinu byla tu rota nepřátelská, a wraziwše do dveří domu náhle, nalezli je, ani k hospodinu zpiwají a žaltář říkají. Meče k hrdlům jejich přistawiwše, prawiłi:

We swatém pokoji chceli žiti se Wám, vše co máte Stříbro, to nám ihned sem dejte, a tím se ušetřte; Dobřeť známo je nám vše, co wám od knížete dáno.

Ale oni na Boha swědka přísahali, a peníze stále zapírali, prawič: Stříbro, které hledáte, již jest w komoře knížeci, protože nám ho nebylo zapotřebi. Jestli tomu newěříte, tu jest obydlí naše, hledejte, jak se wám líbí, jen nám neubližujte. Ale oni, twrdší než skály, prawiłi: Není potřeba žádných řečí; buď nám vydejte peníze od knížete, nebo brozná hrdla odsauzení propadnete; a hned ukrutně jsau je swázali a po celau noc všelijakými mukami trápili, až je naposledy wšecky pojednau mečem usmrtili. A tak zlosynů zůriwosti přeneseni jsau do nebeského králowstwi. Jsau pak umučeni Benedikt, Matauš, Isaak, Křištan a Jan, těchto pět bratrů, léta od narození páně 1004 dne 11. Listopadu.

- 1005 39. Anno dominicae incarnationis 1005.
 1006 Anno dominicae incarnationis 1006 ¹⁾ princeps Hemma, feminei sexus gemma, febre correpta ²⁾, a vinculis carnis est ³⁾ erepta. Cuius epitaphium his versiculis aut vidi, aut vidisse me ⁴⁾ memini editum.
 Quae fuit ut ⁵⁾ gemma, vilis iacet en cinis Hemma.
 Dic, precor: Huic animae da veniam, domine.
 1007 Anno dominicae incarnationis 1007.
 1008 Anno dominicae incarnationis 1008 Stephanus, rex Ungarorum, claruit. ⁶⁾
 1009 Anno dominicae incarnationis 1009 coenobium sancti Procopii fundatum est. ⁷⁾
 1010 Anno dominicae incarnationis 1010.
 1011 Anno dominicae incarnationis 1011 dedicatio Babinbergensis ecclesiae. ⁸⁾
 1012 Anno dominicae incarnationis 1012.
 1013 Anno dominicae incarnationis 1013.
 1014 Anno dominicae incarnationis 1014 rex Henricus imperator consecratur. ⁹⁾
 1015 Anno dominicae incarnationis 1015 imperator Henricus Boleslaum, Poloniae ducem, subegit. ¹⁰⁾
 1016 Anno dominicae incarnationis 1016. ¹¹⁾
 1017 Anno dominicae incarnationis 1017, IV ¹²⁾ Idus Junii obiit Teadagus ¹³⁾, tertius ¹⁴⁾ episcopus ¹⁵⁾ Pragensis ecclesiae. Fuit autem hic ¹⁶⁾ Teadagus sancti praesulis Adalberti successor ¹⁷⁾ idoneus, corpore virgineus, moribus aureus, actibus purpureus, sui antecessoris sequens vestigia, commisae plebis persequens flagitia, et si non corpore, mente tamen tulit martirium: nec obiit more ¹⁸⁾ hominum, sed secutus dominum in pace, in id ipsum dormit ¹⁹⁾ et requiescit ²⁰⁾. Cui anno ²¹⁾ dom. inc. 1018 ²²⁾ successit Heccardus ²³⁾ praesul.
 1019 Anno dominicae incarnationis 1019. ²⁴⁾
 1020 Anno dominicae incarnationis 1020.
 1021 40. Interea natus ducis, Bracizlaus, de pueritia transcendens in iuventutem, ibat de virtute

39. Léta od narození paně 1005.
 Léta od narození paně 1006 kněžna Hemma, ženského pohlaví perla, zimnici popadena, z vazby tělesné jest vybawena. Kterézto nápis hrobní těmito veršičky buď jsem widěl, buď pamatuji že jsem widěl psaný:
 Býwala jak perla, tli popele hrst tuto Hemma.
 Rei: modlím se, duši té buď milostiw hospodine.
 Léta od narození paně 1007.
 Léta od narození paně 1008 Štěpán, král uher-ský, panowal slawně.
 Léta od narození paně 1009 klášter sw. Prokopa byl založen.
 Léta od narození paně 1010.
 Léta od narození paně 1011 posvěcení kostela Bamberského.
 Léta od narození paně 1012.
 Léta od narození paně 1013.
 Léta od narození paně 1014 král Jindřich na císařství posvěcen.
 Léta od narození paně 1015 císař Jindřich podrobil si Boleslawu, wévodu Polského.
 Léta od narození paně 1016.
 Léta od narození paně 1017, 10 dne Čerwna zemřel jest Tehdak, třetí biskup kostela Pražského. Byl pak tento Tehdak swatého biskupa Wojtěcha nástupce schopný, co do těla panenský, co do mrawů zlatý, co do skutků purpurowý; následuje předchůdce swého šlépěje, swěřeného sobě lidu nepravosti stihaje, když ne tělem, však duchem podnikl mučennictwí; a nesešel dle obyčeje lidí, než následowaw pána w pokoji, tak také spí a odpočívá. Po němž léta od narození paně 1018 nastoupil jest biskup Hekkart.
 Léta od narození paně 1019.
 Léta od narození paně 1020.
 40. Mezitim syn knížete, Břetislaw, z pacholestwí přešed we mladictwí, kráčel od ctnosti

¹⁾ Co následuje, položeno jest w 4, 4a k roku předcházejícímu. — ²⁾ correcta 1. — ³⁾ nemá 4a. — ⁴⁾ nadeps. rukau jinou 1. — ⁵⁾ in 1. — ⁶⁾ Zpráva tato jest jen w rukop. 2, 2a, 2aa. — ⁷⁾ Zpráva tato jest jen w ruk. 6. — ⁸⁾ Zpráva tato jest jen w ruk. 2, 2a, 2aa. — ⁹⁾ Taktéž. — ¹⁰⁾ Taktéž a w ruk. 2b; w rukopis u tomto není také položena řada let od r. 1007—1015. — ¹¹⁾ Taktéž není toto léto wyčteno w ruk. 2b. — ¹²⁾ III 2, 2a, 2aa, 2b, 6; IV id. není w 4, 4a. — ¹³⁾ Tegdagus 2aa. — ¹⁴⁾ Tak 2, 2a, 2aa; ostatní quartus. — ¹⁵⁾ ep. sanctae Prag. 4, 4a. — ¹⁶⁾ nemá 4. — ¹⁷⁾ po straně w 1. — ¹⁸⁾ morte 1. — ¹⁹⁾ dormivit 4, 4a. — ²⁰⁾ Tu klade 2b amen a cui schází; w 2aa schází cui. — ²¹⁾ Eodem anno 4, 4a. — ²²⁾ MXVIII 1. — ²³⁾ Eccardus 1, 6, 4a, ale w tomto opraweno rukau pozdější w Erhardus; Ekkardus 2; Eckardus 4. — ²⁴⁾ Řádek tento není w 1.

in virtutem; cui prae ceteris prosperitas operis ¹⁾, proceritas corporis et formae pulchritudo, ac virium ²⁾ sapientiaeque magnitudo, in adversis fortitudo, in prosperis temperata inerat mansuetudo. Hisdem temporibus Teuthonicis ³⁾ in partibus fuit quidam comes valde potens, cognomine Albus Otto ⁴⁾, sanguine de regio prodiens stemmate patrio. Unica huic erat gnata ⁵⁾, nomine Judita, pulchritudine
 Sub Phoebo cunctis quae sunt praelata puellis;

quam bonus pater et eius optima mater, quo addisceret psalterium, tradiderat in coenobium, quod dicitur Zuinprod ⁶⁾, loci situ et moenibus munitissimum. Sed quae ⁷⁾ turres, quamvis altissimae, aut quae moenia firmissima ⁸⁾ amoris resistere et amantem possunt excludere ⁹⁾?
 Omnia vincit amor: rex et dux cedit amor ¹⁰⁾.

Igitur ¹¹⁾ Bracizlaus, iuvenum pulcherrimus, heros acerrimus, multis referentibus audiens de nimia pulchritudine ¹²⁾ et morum probitate ac generositate parentelae supra dictae puellae, ultra non habebat spiritum et intra semetipsum coepit cogitare, utrum eam vi rapere ¹³⁾ temptet, an dotalibus connubia paret. Sed maluit viriliter agere quam supplicando colla submittere. Perpendit enim ¹⁴⁾ innatam Teutonicis superbiam, et quod semper tumido fastu habeant despectui Sclavos et eorum linguam. Sed quanto fit semper difficilis aditus ad amorem tanto amanti filius Veneris ignem ¹⁵⁾ incutit validiorem. Fluctuat ¹⁶⁾ mens iuvenis igne succensa Veneris ¹⁷⁾, velut ignibus aestuat Ethna. Et hanc ¹⁸⁾ apostropham ¹⁹⁾ eufonizat secum: Aut ego ²⁰⁾ coniugio fungar egregio, aut ego ludibrio mergar perpetuo, fieri non poterit ²¹⁾, ut mea non fuerit Juditha, nobilibus edita natalibus, virgo spectabilis, multum amabilis, solis luce ²²⁾ clarior, vita mihi carior; vivat ut superstes laus deo sit perpes. Et statim quos inter ²³⁾ suos novit manu promptiores et sibi fideliores, iubet probatos et

ke ctnosti. Bylať při něm obzvlášť zdařilost ¹⁰²¹ předsewzeti, vysoký těla wzrůst a krása postawy, síly a maudrosti welikost, we protiwenstwi udatnost, we štěstí mirná krotkost. Toho času byl w krajinách německých jeden hrabě welmi mocný, jménem Bílý Otto, který pocházal z krve královské dle poslaupnosti otcowské. Ten měl jedinau dceru Juditu, krásau

Pod sluncem co je jich, stkwici se přes děwy všecky;

kterauz dobrý otec a matka nejhlaskawější, aby se žaltári naučila, odewzdali do kláštera, jenž slowe Swinibrod, polohau místa i zdmi welice pewného. Ale které wěže, kterakkoli vysoké, neb které zdi jakkoli pewné mohau odolati milosti neb odlaučiti milowníka?

Láska přemáhá vše, král, wévoda lásce koří se.

Tedy Břetislaw, z jinochů nejkrásnější, rek nejudatnější, slyše od mnohých wyprawujících o wytečné kráse a ušlechtilosti mrawů i urozenosti původu řečené diwky, již neměl ducha, a sám při sobě začal o tom přemýšleti, měl-li by se pokusiti ji moci unést, čili námluwami jednati o swatbu. Wšak uzawřel, raději mužně si počínati, než prošením schylowati štji. Nebo powážil wrozenau Němcům hrdost, a že vždy s nadutau pýchau pohrdaji Slowany a jazykem jejich. Ale čím býwá vždycky těžký přístup k lásce, tím prudčější oheň whání syn Venušin w milence. Praudí mysl jinocha, roznicená plamenem Venušíným, jak se ohni rozdmychuje Aetna. A takowým zahlaholi k sobě oslowením: Buďto já w manželstwí wstaupím wytečné, nebo se pohrauzím w potupení wěčné; není možná, aby nebyla má Judita, paupě rodem ušlechtilé, panna sličná přelibezná, jasnější swětla slunečného, dražší mi žiwota mého; aby dlaubo žila, stále buď bohu chwála. A hned kázal těm, které ze swých znal hbitější a sobě wěrnější, aby připravili koně zkušené a co nejwice otužené,

¹⁾ opis 3. — ²⁾ virtutum 1. — ³⁾ Theutonicis 2aa a tak stále. — ⁴⁾ Albertus 3. — ⁵⁾ nata A, 2, 2a, 2aa, 4, 4a, 6. — ⁶⁾ Zuinprid 1; Zuinbrod 3, 4, 4a. — ⁷⁾ nemá 3. — ⁸⁾ fortissima 4. — ⁹⁾ extrudere 2, 2a, 2aa, 2b. — ¹⁰⁾ Virg. Eclog. X, 69. — ¹¹⁾ Interea 4, 4a. — ¹²⁾ pulcrit. 2aa. — ¹³⁾ capere A. — ¹⁴⁾ autem 2aa. — ¹⁵⁾ ignem — iuvenis není w 2. — ¹⁶⁾ fluctuatque 2b, 3. — ¹⁷⁾ cupidinis A; nad slowy igne s. Ven. w 1 nadepsáno telo lesa cupidinis; tímž způsobem w 2 a 5; telo igne 4; tak i 4a, při čemž telo jest podtrženo. — ¹⁸⁾ ahnc 1. — ¹⁹⁾ apostropham 3, 4a. — ²⁰⁾ nemá 1. — ²¹⁾ potuit 3. — ²²⁾ vice 3. — ²³⁾ nemá 1.

1021 laboris patientiores aptari equos, et fingit se ad imperatorem cito iturum et citius rediturum. Jussa viri faciunt, sed quid dominus suus molitur nesciunt. Mirantur inter se, quod tam celeriter vadunt, et quasi septem dierum iter agentes, vice hospitum¹⁾ intrant praedicti coenobii atrium. Interdixerat enim suis omnibus ducis natus, ne alicui eum, quis vel²⁾ unde esset, innotescerent, sed quasi unum ex ipsis se ipsum haberent. Cedat Ithakus callido ingenio investigasse natum Thethidis³⁾, nec se iacet⁴⁾ Iliacus pastor Tyndaridem⁵⁾ rapuisse Amiclis, quia hic iuvenis Bracizlaus ambos it prae⁶⁾ et animositate et audacis facti immanitate. Nam postquam data est eis ibi pernoctandi licentia, sicut lupo, quando obambulat ovilia, quaerens qua parte irrumpat, ut nitidam rapiat agnam; sic et⁷⁾ heros Bracizlaus visu⁸⁾ sagaci et animo illustri lustrans claustrum, vult vi irrumpere, sed non audet, quia secum tantam copiam militum⁹⁾ non habet. Forte fortuna affuit dies festa, et ecce mille votis optata cum suis coaevalis de claustrum exit¹⁰⁾ virgo Juditha, sicut puellae solebant tennellae ad vespas pulsare campanas in medio ecclesiae. Quam ut vidit audacissimus raptor, sui prae gaudio factus¹¹⁾ immemor, ceu lupo, qui ex occulto irruit et rapit agnam, et conscius facti fugit submittens caudam¹²⁾, petens ulteriorem latebram, sic et ille rapta virgine fugit: et ut venit ad portam, invenit eam catena¹³⁾ molendinari fune grossiori¹⁴⁾ praestrictam¹⁵⁾ et viam exeundi praeclusam. Mox exempto gladio ut festucam praecidit acuto, quae usque hodie cernitur sectio fortissimi ictus pro testimonio. Ceteris autem sociis id minime scientibus et adhuc in papilionibus manentibus, ab irrudentibus inimicis comprehensis, aliorum erutis oculis et naribus abscisis, aliorum manibus et pedibus truncatis, dux cum paucis et virgine rapta per noctis vix evasit opaca. Rapta est autem virgo Juditha anno dominicae incarnationis 1021¹⁶⁾.

a předstíral, jako by chtěl rychle jeti k císaři, a ještě rychleji se navrátiti. Učinili, co jim bylo kázáno; ale co pán jejich zamýšlel, newěděli. Divili se mezi sebou, že tak rychle jeli, a když tak asi sedm dní byli na cestě, wešli po hostin-sku do předsíně řečeného kláštera. Byl pak syn knížecí všem svým zapověděl, aby jeho žádnému, kdo by byl neb odkud, neoznámili, než aby se k němu chovali jako k jednomu mezi sebou. Ať se ztratí Ithakus, že chytrým důvtipem vypátral syna Thethidina, i ať se nechlubí pastýř Iliacký, kterak Tyndarowce uchwátí v Amyklich; protože tento jinoch Břetislav oba převyšuje srdatostí a smělého činu velikostí. Nebo když jim bylo dovoleno tam přenocovati; jako vlk, když obchází ovčín, hledaje kudy by vrazil, aby ukradl pěknou ovečku, tak také rek Břetislav zrakem ostrým a duchem jasným ohledává klášter, chtělby vraziti, ale nesmí, protože nemá takové síly bojovníků. Šťastnou náhodou byl den sváteční; a hle panna tisícerymi tužbami vyžadovaná Judita se svými družkami vyjde z kláštera, jak byl obyčej, že dívky antlé k nešporům zvonily prostřed kostela. Jak ji uviděl smělý uchvatitel, radostí sebe zapomenuv, jako vlk ze skryše vypadá a uchvacuje ovečku a svědom skutku spustě ocas utíká a pádi do vzdálenějších skryší, tak také on wzav pannu běží, a když přijde ke vratům, spatří je přepjaté řetězem tlustším než provaz mlýnský a cestu k vyjiti zavřenu. Ihned vytáhna meč ostrý, přetne řetěz jako stéblo; a jest podnes viděti toto sečení na pamět rány přesilné. Ostatní však druzi, něčehož o tom newěduce a ještě v stanech zůstávající, jsou od nepřátel, kteří na ně udeřili, zjímáni, jedněm oči wylaupeny a nosy uřezány, jiným ruce a nohy osekány; kníže pak s několika málo a s pannou unesenou sotva utekl v temnosti noční. Byla pak unesena Judita panna roku od narození páně 1021. I aby nebyla Němcům dána spravedlivá

¹⁾ hospitii 3. — ²⁾ et A, 2; aut 2aa. — ³⁾ Tethidis 2b; Cheridis 3; Thechidis 4; Tchechidis 4a. — ⁴⁾ iacet měl 1, ale opraveno novější rukou w iacet. — ⁵⁾ i. Helenam nadepsáno rukou pozdější w A. — ⁶⁾ praeit 3, 4, 4a. — ⁷⁾ sicut 2; sic nemá 2b, 4. — ⁸⁾ nisu 4, 4a. — ⁹⁾ nemá 2. — ¹⁰⁾ 4, 4a. — ¹¹⁾ nemá 4, 4a. — ¹²⁾ causam měl 2, ale s vyškrábáno. — ¹³⁾ nemá 3. — ¹⁴⁾ nemá 3. — ¹⁵⁾ perstrictam 2aa. — ¹⁶⁾ Léta o unesení Jitky Kosmas nedobře udává; stalof se to, jak z Kosmowa dalšího wyprawování jde, teprw po wydobyti Morawy, kteréž připadá na rok 1029.

Et¹⁾ ne daretur Theutonicis iusta occasio calumpniandi Boemos quasi pro illata iniuria, illi-co heros²⁾ Bracizlaus cum nova³⁾ nupta, patre salutato, duce Oudalrico⁴⁾, recta via proficiscitur in Moraviam. Nam antea⁵⁾ pater sibi totam illam terram tradiderat in potestatem, fugatis cunctis de civitatibus⁶⁾ Poloniis⁷⁾, ex quibus multos comprehensos centenos et centenos ordinatim catenatos vendi iusserat in Ungariam et ultra; quia revera post obitum secundi Boleslai sicut urbem Pragam, ita totam Moraviam vi obtinuerant Polonii.

Anno dominicae incarnationis 1022 in Polonia facta est persecutio christianorum⁸⁾.

Anno dominicae incarnationis 1023, VI Idus Augusti Occardus⁹⁾, quartus episcopus Pragensis ecclesiae¹⁰⁾, transivit ab hac luce victurus perpete¹¹⁾ vita. Fuit autem hic¹²⁾ praesul¹³⁾ contra potentes erectus, erga humiles et mansuetos¹⁴⁾ pius et¹⁵⁾ modestus, facundissimus praedicator, largus elemosinarum dator, dominicae familiae in mensura tritici fidelis dispensator. Hic constituit, ut pro decimatione unusquisque, sive¹⁶⁾ potens sive dives sive pauper, tantum qui de suo pheodo¹⁷⁾ vel allodio¹⁸⁾ araturam haberet, duos modios quinque palmarum et duorum digitorum, unum tritici et alterum avenae episcopo solveret. Nam antea, sicut primo episcopo Dethmaro¹⁹⁾ constitutum erat, pro decimatione duos messis acervos dabant; dicimus enim²⁰⁾ acervuum quinquaginta²¹⁾ manipulos habentem. Huius post obitum Izzo²²⁾ obtinuit episcopium²³⁾, qui ordinatus est eodem anno IV Kal. Januarii ab archiepiscopo Maguntino²⁴⁾.

41. Anno dominicae incarnationis 1024, IV Idus Julii obiit Heinrichus rex²⁵⁾.

Anno dominicae incarnationis 1025, XV Kal. Julii obiit Boleslaus rex²⁶⁾.

přčina k winění Čechů jako pro křivdu učiněnou, hned hrdina Břetislav s nowau chotí swau, pozdrawiw otee, kněze Oldřicha, rownau cestau jel na Morawu. Nebo předtím byl mu otec celau tuto zemi dal w moc, wypudiw Polany ze všech hradů, jichž mnoho jatých po stu a stu pořád spautaných kázal jest prodati do Uher a dále; poněwadž zajisté po smrti druhého Boleslawa tak jako hrad Prahu, i celau Morawu násilím byli opanowali Polané.

Léta od narození páně 1022 stalo se jest — w Polsku pronásledování křesťanů.

Léta od narození páně 1023 dne 8 Srpna 1023 Okkard, čtvrtý biskup Pražský, odešel z tohoto světa, aby žil w životě věčném. Byl pak tento biskup proti mocným přísný, k nízkým a skrowným dobrý a mírný, kazatel výmluvný, almužny dárce štedrý, čeládce páně w měření pšenice správce věrný. On jest ustanovil, aby místo desátku jedenkaždý, buď mocný neb bohatý buď chudý, jen měli své výsluhy neb svého jmění jedno popluží, odváděl biskupu dvě měrice o pěti pidích a dwau palcích, jednu pšenice a jednu owsa. Nebo předtím, jak bylo ustanoweno prwním biskupem Dětmarem, dávali desátku po dwau kupách obilí. Říkáme pak kupa, což jest padesát snopů. Po jeho smrti obdržel Izzo biskupstwi, který téhož roku swěcen jest dne 29 Prosince od arcibiskupa Mohušského.

41. Léta od narození páně 1024 dne 12 1024 Čerwence zemřel král Jindřich.

Léta od narození páně 1025 dne 17 1025 Čerwna zemřel Boleslaw král.

¹⁾ Et ne iusta d. A, 6. — ²⁾ nemá 4. — ³⁾ nemá 4, 4a. — ⁴⁾ Ōdalrico 1. — ⁵⁾ ante 2b. — ⁶⁾ de civitatibus nemá 4, 4a. — ⁷⁾ Polonis 1, 2aa, 3. — ⁸⁾ chr. persec. A; k roku tomuto nemá zpráwy 4, 4a. — ⁹⁾ Occardus A; Oggardus 2; Okkardus 2b; Ekardus 3; Eccardus 4; Heccardus 4a; Ekkardus 2a. — ¹⁰⁾ nemá 2aa. — ¹¹⁾ perpetua A, 2aa; perpeti 6; perpetem vitam 3. — ¹²⁾ nemá 4. — ¹³⁾ pr. Heccardus 4, 4a. — ¹⁴⁾ mansuetus 4, 4a, při čemž i předcházející et wynecháno. — ¹⁵⁾ nemá 2, 2b, 3. — ¹⁶⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁷⁾ jinou rukou nadepsáno w A. — ¹⁸⁾ allidio 4a. — ¹⁹⁾ Diethmaro 1, 2a; Dietmaro 2, 2aa; Dyethmaro 6. — ²⁰⁾ nemá A, 4, 6. — ²¹⁾ vel 3, což jen přepisowatel špatně četl, maje l=50 za vel, které zkráceně f se w rukopisech psává. — ²²⁾ Izo A; Yzzo 2a. — ²³⁾ episcopatum A, 2, 2aa, 3; episcopum 2a. — ²⁴⁾ ab arch. Mag. nemá 4, 4a. — ²⁵⁾ IV Id. Julii — rex nemá 5; Theutonicorum přidává 4, 4a, a slova také poněkud jinak klade. — ²⁶⁾ XV kal. Julii — rex nemá 5; w 2b jest rex podtrženo a nadepsáno dux; w 4a jest rex později vyškrá-

1026 Anno dominicae incarnationis 1026 Conradus rex Romae consecratur ¹⁾.
 1027 Anno dominicae incarnationis 1027.
 1028 Anno dominicae incarnationis 1028.
 1029 Anno dominicae incarnationis 1029.
 1030 Anno dominicae incarnationis 1030. Hoc anno dux Bracizlaus ²⁾ magna caede prostravit Ungaros et terram eorum usque ad urbem Strigoniam devastavit.

Eodem anno III Kal. ³⁾ Februarii Izzo, quintus episcopus Pragensis ecclesiae, Transit ⁴⁾ ab hoc mundo bravio fruiturque ⁵⁾ iocundo.

Hic fuit nobilis genere, sed nobiliori opere, qui prior fecit, quae facienda praecepit. Nam nulli magis est nota propria sedes, quam sibi carcer et infirmorum erant aedes. Nec eum ⁶⁾ latuit, quot hominum capita vitae sint reddita,

Vel quot mors animas ad furvas ⁷⁾ mitteret umbras.

Praeterea solitus erat cottidie quater denos pauperes pascere, quibus habunde procurans cibum et potum ipse benedixit et ipse hilariter ⁸⁾ distribuit. Erat enim et corporis eius pulchritudo insignis, caput capillo albius cigno, unde cognomen obtinuit, ut diceretur albus atque blandus episcopus Izzo. Post hunc

Severus praesul successit in ordine sextus, qui tempore iuventutis mire enituit decore agilitatis; quia quotquot erant in curia ducis, omnes suis praecellens obsequiis, sedulum suo domino et magis gratum, quia ⁹⁾ fidele exhibebat servitium. Primus enim fuit officiis ¹⁰⁾ clericorum, nec minus deditus studiis laicorum; semper aderat comes individuus ¹¹⁾ duci in venationibus, primus enim affuit in occisione silvatici apri, et abscindens eius ¹²⁾ caudam purgat et parat, ut ducem velle norat, paratamque venienti domino ad vescendum donat, unde dux Oudalricus saepe sibi fertur dixisse: O Severe, dico tibi vere, pro hoc tam dulci edulio dignus es episcopo. His

Léta od narození páně 1026 posvěcen w Římě král Konrad.

Léta od narození páně 1027.

Léta od narození páně 1028.

Léta od narození páně 1029.

Léta od narození páně 1030. Toho roku kněz Břetislav welkau porážku spůsobil Uhrům, a zemi jejich pohubil až ke hradu Ostřihomu.

Téhož léta dne 30 Ledna Izzo, pátý biskup kostela Pražského, S tohoto světa sešel, již užívá odplaty sladké.

On byl rodu ušlechtilého, však jednání ušlechtlejšího, jenž prvé činil, co činiti rozkazoval. Neb nikomu není lépe známo vlastní sídlo, než bylo jemu vězení a nemocných bydlo. Aniž bylo jeho tajno, kolik lidských hlav wstaupilo do života, Neb koliko w černé smrt stíny odeslala duši.

Mimo to měl obyčej, že každodenně krmil čtyřidcet chudých, kterým, poskytuje w hojnosti, že-hnal sám jídlo a pití a sám přivětiwě podával. Byla pak znamenitá těla jeho krása a přitom hlava od vlasů bělejší jak labuť; od čehož obdržel příjmi, že se říkalo bílý a libezný biskup Izzo. Po něm

Šebíř následoval biskup šestý dle pořádku, který w létech mladosti podiwuhodnau slynul obratnosti, tak že, což jich bylo při dvoře knížecím, všecky předcházaje swau úslužnosti, pilnau a milejší, protože wěrnau, swému pánu konal službu. Nebo první býwal při powinnostech žáků, a neméně pilný zaměstnání laiků; pokaždé byl knížeti průvodčím nerozdílným při honbách, a první býwal při ruce při zabíjení kance, i uříznuw mu ocas, wyčistil a připravil jej, jak wěděl, že měl kníže rád, a připraweného podával ho pánu přicházejícímu k jídlu; pročež kněz Oldřich častěji prý říkal: O Šebíři, prawím tobě, wěř mi, za to tak sladké jídelko biskupství hoden jsi.

báno; 6 má obit rex a wynechává slovo Boleslaus; slovo rex má přetrženo a nadepsáno rukau pozdější a blédým inkaustem dux.

¹⁾ Tak 2, 2a, 2aa, 2b; w ostatních zprávy té není. — ²⁾ Boleslaus 1. — ³⁾ Tak všechny kromě A, kde také bylo Kal., ale opraveno w Idus. — ⁴⁾ transit 4, 4a. — ⁵⁾ frugiturque A. — ⁶⁾ enim 4a. — ⁷⁾ furias A, 6; furnas 3, 4, 4a. — ⁸⁾ hilarum 1. — ⁹⁾ et 4, 4a. — ¹⁰⁾ pism. iis druhau rukau nadepsána w 1. — ¹¹⁾ individuus A. — ¹²⁾ nemá A. ✓

atque huiusmodi studiis habuit gratiam ducis et placuit universis.

Anno dominicae incarnationis 1031 ¹⁾ sanctorum apostolorum Petri et Pauli in natalitio ordinatus est Severus episcopus a Maguntino archiepiscopo. Eodem anno natus est Spitigneu ²⁾, filius Bracizlai ducis.

Anno dominicae incarnationis 1032 initium Sazuiensis ecclesiae ³⁾.

Anno dominicae incarnationis 1033.

Anno dominicae incarnationis 1034.

Anno dominicae incarnationis 1035.

Anno dominicae incarnationis 1036.

42. Anno dominicae incarnationis 1037 obiit dux Boleslaus ⁴⁾, quem Mesco ^{4*)} lumine privarat ⁵⁾.

Eodem anno V Idus Novembris dux Oudalricus, linquens terrena captat coelestia regna. Tunc Jaromir, de quo supra meminimus ⁶⁾, lumine orbis, cui dux Oudalricus destinaverat ⁷⁾, ut degeret ⁸⁾ Liza ⁹⁾ in vinculo ¹⁰⁾, audiens, quod frater suus ab hoc migrasset seculo, surgit diluculo, et imperat, ut se deducant ad urbem Pragm vehiculo ¹¹⁾. Quo cum pervenit, iam fratrem suum in ecclesiam ¹²⁾ delatum sancti Georgii ¹³⁾ invenit, ad cuius funus stans iuxta feretrum, omnium circa astancium movit et concussit ¹⁴⁾ corda huiusmodi elogii lamento: Hei ¹⁵⁾ mihi! quid dicam, nisi saepius: Hei mihi, dicam? Hei ¹⁶⁾ mihi! germane, hei dira conditio mortis amarae! Mortuus ecce iaces, nec ego nec tu modo gaudes Huius terreni fugitivo ¹⁷⁾ culmine regni.

Nudius tertius ¹⁸⁾ dux nobilis, hodie truncus immobilis, cras vermibus esca, post tenuis favilla ¹⁹⁾ et manis eris fabella. Lumine

Privasti me, nec fratrem ut frater amasti;

Non fecisse modo, quod fecisti mihi, malles.

Nunc scio, si posses, mihi lumina redere velles.

Pro ty a takowé wděky byl w milosti u knížete a všechněm se libil.

Léta od narození páně 1031 we swátek swatých apoštolů Petra a Pawla swěcen jest biskup Šebíř od arcibiskupa Mohučského. Téhož léta narodil se Spytihněw, syn knížete Břetislawa.

Léta od narození páně 1032 stal se počátek kostela Sázawského.

Léta od narození páně 1033.

Léta od narození páně 1034.

Léta od narození páně 1035.

Léta od narození páně 1036.

42. Léta od narození páně 1037 umřel kníže Boleslaw, kterého byl Měšek zbawil zraku.

Téhož léta dne 9 Listopadu kněz Oldřich opustiw zemské, obdržel království nebeské. Tehdy Jaromir, o němž jsme swrchu prawili, zraku zbawený, kterému byl kněz Oldřich ustanowil, aby bydlil w Lysé we wěsce, uslyšew, že bratr jeho sešel s tohoto světa, wstal při switání, a nařídil, aby jej na woze dopravili do hradu do Prahy. Tam když přišel, již nalezl bratra swého doneseného do kostela sw. Jiří; při jehož pohřbu stoje wedlé mar, srdce všech přítomných pohnul a dojal nářkem takowého znění: Což nastojte! mi říkatí, než: nastojte, a opět: Nastojte mi! bratře, nastojte, hrozná jest newyhnutečnost smrti hořké.

Hleď! mrtwý tu ležíš, ani já ani ty netěšíš se Již z panství tohoto světa nestálého trvání.

Předwčirem kněz slawný, dnes trup nepohyblivý, zejtra čerwům krmí, potom lehkým popelem a prázdnu budeš bájkau. Zrak

Tys mi wzal, laskaw jsi nebyl jak bratr na bratra;

Bys byl neučinil, chtěl bys teď, cos učinil mi;

Wim, že bys oči mi rád dal zpět teď, by bylo možno,

¹⁾ 1032 2b, 4a; prwnější má položenau tu zpráwu na dolejší kraji rukau srownawatele připsanau. — ²⁾ Zpitigneu 1, 2a, 2b; Zpitigneus 4; Spitigneus 2aa, 4a; Spytigneu 6; a tak i obyčejně níže. — ³⁾ Tak 2, 2a, 2aa, w ostatních zprávy té není; ruk. 2b má ji položenau k roku 1033: Factum est initium ec. — ⁴⁾ Boleslaus 1. — ^{4*)} Mesko 2, 4a. — ⁵⁾ privavit 4, 4a; privaverat 2aa. — ⁶⁾ mem. Iar. A, 6; poslední piše Iaromyr. — ⁷⁾ destinarat 4, 4a. — ⁸⁾ podtečkowáno w A, a nadepsáno daretur. — ⁹⁾ Licza 1; Lisza 2, 2a, 2aa, 4; Lizza 3; Lyza 6, kterýž kromě toho má po straně Lyzsa. — ¹⁰⁾ viculo 4, 4a. — ¹¹⁾ veiculo 1. — ¹²⁾ monasterium 2aa, 6, A; poslední má po straně rukau jinau připsáno ecclesiam; in eccl. nemá 2, 2a, 2b; srownawatel rukopisu 2b po straně přidává ad monasterium. — ¹³⁾ martyris přidává 4, 4a. — ¹⁴⁾ convertit 3. — ¹⁵⁾ hey 2. — ¹⁶⁾ Heri 3. — ¹⁷⁾ fruituri 4, 4a. — ¹⁸⁾ concius 1. — ¹⁹⁾ et iam es wkładaji tu 4, 4a.

1037 Cum tua sunt¹⁾ nuda et²⁾ aperta seu bene seu male facta.

Sed nunc ex toto tibi, frater, corde³⁾ remitto, Ut pietate sua deus omnipotens tibi parcat, Spiritus atque⁴⁾ tuus post hac in pace quiescat.

Post expletis⁵⁾ rite funebriis⁶⁾ exequiis accipit⁷⁾ Bracizlaum fratruelem, et ducit eum ad sedem principalem: et sicut semper in electione ducis faciunt, per superioris⁸⁾ aulae cancellos decem millia nummorum aut plus per⁹⁾ populum spargunt, ne¹⁰⁾ ducem in solio comprimant, sed potius sparsos nummos rapiant. Mox duce locato in solio et facto silentio, tenens dextram sui¹¹⁾ fratruelem Jaromir, dixit ad populum: Ecce dux vester! At illi¹²⁾ succlamant¹³⁾ ter: Kirlessu¹⁴⁾, quod est Kyrieleyson¹⁵⁾. Et iterum Jaromir ad populum: Accedant, inquit, de gente Muncia¹⁶⁾, accedant de gente Tepea^{16*)}, et vocat eos nominatim, quos norat armis potentiores, fide meliores, militia fortiores et divitiis eminentiores. Quos ut sensit adesse, dixit: Quoniam me mea fata non sinunt, ut sim vester dux, hunc assignamus vobis in ducem¹⁷⁾ et collaudamus, quod ei obediatis, ut dignum est duci, et debitam fidelitatem exhibeatis, ut par est¹⁸⁾ suo principi. Te autem, fili, moneo et repetens iterum¹⁹⁾ iterumque monebo, istos colas ut patres, hos diligas ut fratres, et in omnibus negotiis tibi consiliarios habeas. His urbes et populum ad regendum committas, per hos enim Boemiae regnum stat et stetit atque stabit in²⁰⁾ sempiternum. Ast illos, qui sunt Wrissowici, iniquorum patrum nequam²¹⁾ filii, nostri generis²²⁾ hostes domestici, familiares inimici, ut coenosam rotam devites et consortia eorum declines, quia nobis nunquam fuere fideles. Ecce me innocentem et suum principem in primis ligaverunt et diversis affecerunt ludibriis, post sibi innatis versutiis et fraudulentis consiliis id egerunt, ut frater fratrem me hisce pri-

když jsau odhaleni a zjewni twoji skutkowce dobři i zlí.

Já však, bratře milý, odpauštím rád ti upřímně, By smiloval se a odpustil ti i Bůh všemohaucí, Duch pak tvůj napotom by w pokoji mile přebýwal.

Potom, když byly řádně vykonány služby pohřební, pojal Břetislawa synowce, a wedl jej na stolec knížecí; a jak se vždy stává při wolení knížete, přes mříže hořejší síně házeli peníze, deset tisíc nebo více, mezi lid, aby knížete na stolci nemačkali, než raději sbírali házené peníze. Když pak byl kněz powýšen na stolec a stalo se ticho, Jaromir, drže synowce za prawau ruku, promluwil k lidu: Hle, kněz váš! Oni pak třikrát wzezwučeli: Krleš, což jest: Kyrie eleyson. Opět di Jaromir k lidu: Přistuptež z pokolení Munců, přistuptež z pokolení Těpty, a wolal dle jmen ty, které znal we zbrani mocnější, we wěrnosti stálejší, we wojně udatnější a bohatstwím čelnější. A když pozorowal, že přistaupili, prawil: Poněwadž mé příhody mi nedopauštějí, abych byl vašim knížetem, ustanowujeme wám tohoto za kníže a schwajeme, abyste ho byli poslušni, jak náleží knížeti, a abyste mu powinnau wěrnost prokazowali, jak se sluší k panownikowi. Tebe pak synu napominám a opakuje opět a opět tě napominati budu, abys tyto etil jako otce, tyto milowal jako bratry, a we všech věcech měl je sobě za rádce. Těm hrady a lid poruč ke sprawowání; neb jimi stojí země česká a stála a bude státi na věky. Ale těch, kteříž jsau Wršowici, zlých otců ničemni synowé, rodu našeho nepřátelé domácí, rodni škůdci, jako zabláceného kola se wystřihaj a družstwa jejich se chowej, neb nám nikdy nebyli wěrni. Hle, mne newinného a panownika swého, jsau nejprwé swázali a rozličné se mnau prawodili šašky; potom wrozenými sobě potměšilostmi a lstiwými radami to spůsobili, že bratr

¹⁾ sint 4, 4a. — ²⁾ nuda et nemá 2b. — ³⁾ nemá 2aa. — ⁴⁾ utque 2b. — ⁵⁾ hexpl. měl A, ale opr. — ⁶⁾ funebriis 2, 2a, 2aa; tak měl i 1, ale opraveno we funeriis. — ⁷⁾ accepit 2b, 3, 4, 4a. — ⁸⁾ superiores 4a. — ⁹⁾ nemá 2a; in 2b. — ¹⁰⁾ ut — non 2, 2a, 2aa. — ¹¹⁾ nemá 2aa. — ¹²⁾ isti 2b, 3. — ¹³⁾ subclamabant 4, 4a. — ¹⁴⁾ krylesu 1; krlesu 2a, 2b; krlessu 2, 4, 4a; krleysu 2aa: krilessu A. — ¹⁵⁾ nemá A; také tak bylo w 6, kde však na hořejším pokraji připsáno: id est kyrieleyson; kyrieson 2aa. — ¹⁶⁾ Muncina 4, 4a. — ^{16*)} Tepea 2b. — ¹⁷⁾ iudicem 3. — ¹⁸⁾ tak všecy; jen 1 na vyškrábaném saučasně místě decet. — ¹⁹⁾ it. atque iterum mon. A, 6. — ²⁰⁾ in sempit. nemá A. — ²¹⁾ nemá 2. — ²²⁾ generi 1.

varet oculis. Habeas, fili mi, semper in memoria s. Adalberti praeconia, qui eorum ob facta crudelia ter, ut fiant super eos excidia, sancto ore confirmavit et excommunicavit eos in¹⁾ ecclesia. Quae nutu dei iam bis sunt facta, tertio ut fiant super²⁾ eos excidia, adhuc sunt sollicita fata³⁾. At illi audientes haec dissecabantur cordibus et fremebant dentibus in eum ut leones: nec post multos dies Kohan⁴⁾, de quo supra retulimus, misso lictore suo, dum ille caecus purgat ventrem in necessario noctis in hora, acutissima sica perforat eum in posteriora usque ad cordis⁴⁾ interiora. Sicque iustus vir, velut^{4*)} dei martir, dux Jaromir, obiit anno dominicae incarnationis 1038 pridie Nonas Novembris.

Hactenus acta antiquitus liber continet primus. Sed quia, sicut ait beatus Hieronimus, aliter visa, aliter audita⁵⁾, aliter narrantur ficta⁶⁾, quae melius scimus, melius et⁷⁾ proferimus, nunc⁸⁾ auxiliante deo et s. Adalberto ea fert animus dicere, quae⁹⁾ ipsimet vidimus, vel quae ab his referentibus¹⁰⁾, qui viderunt, veraciter audivimus.

Explicit¹¹⁾ liber primus de chronicis Boemorum¹²⁾.

1037 bratra těchto očí mě zbawil. Měj, synu můj, vždy w paměti swatého Wojtěcha proroctwi, který pro jich ukrutné skutky, třikrát aby na ně přišly pohromy, swatými stwrdil ústy a proklel je w cirkwi. Dwakrát již se stalo z božího welení. By se potřetí stalo, ještě se starají osudy. Ale oni, slyšíce to, sáпали se w srdech a skřípali naň zuby jako lwowé; a po nemnohých dnech Kochan, o kterém jsme wyše powěděli, wyprawił drába swého, když onen slepý konal potřebu w chyšce, w hodině noční ostrým oštěpem proklal jej zadkem až do wnitřnosti břicha. A tak muž sprawedliwý, Jaromir kněz, jako mučenník boží skonall roku od narození páně 1038 4 dne měsíce Listopadu.

Až dotud obsahují, co se za starodáwna zběhlo, knihy prwní. Než poněwadž, jak prawi swatý Jeronym, jinak wyprawují se věci widěné, jinak slyšené, jinak smyšlené, co lépe wíme, lépe také pronášíme: nyní pomocí boží a swatého Wojtěcha duch k tomu nás nese, abychom wyprawowali, co jsme sami widěli, neb co jsme od wyprawujících těch, kteří widěli, prawdiwé zwěděli.

Končí se prwní knihy o letopisech českých.

¹⁾ Tak měl i 2b, ale rukau srown. ex. — ²⁾ super eos excid. nemá 2a, 2aa, 2b. — ^{3*)} facta 1. — ³⁾ Kochan 2, 2aa, 6; Cochán 2a. — ⁴⁾ nemá 2, 6; corporis 2b; ventris 3, 4, 4a. — ^{4*)} slova vel a pridie nadepsána w A tautěz rukau; pridie nemá 1. — ⁵⁾ mandata měl A, ale opr. rukau pozdější w audita. — ⁶⁾ w 2 nadepsáno nad i pozdější rukau a, i čtlo by se pak facta. — ⁷⁾ nemá A. — ⁸⁾ nam 1. — ⁹⁾ quia 3. — ¹⁰⁾ ferentibus 1. — ¹¹⁾ Explicit — Boemorum nemá 2a. — ¹²⁾ Tu klade rukopis 2b ještě následující: Lubossam ferunt praedixisse: Citius anguis in glacie calefiat, quam Boemo cum Alemano conveniet. Quodam in libro legi Libussam anno Christi 894 uignisse. Ptolomaei temporibus Cassurgum oppidum eo loci erat, ubi nunc Praga est. Nam hactenus astronomi in omnibus dimensionibus signorum zodiaci et aspectuum atque motuum planetarum pro erigenda figura coeli ad urbem Pragae Cassurgi situm observant. Quidam Pulkawa, rector scholae diui Egidii Pragae, temporibus Caroli Bohemorum historiam conscripsisse fertur. Magister Gallus, astronomus peritissimus et medicus eximius, ante multum annorum curriculum in suis scriptis haec verba reliquit. Hoc regnum Bohemiae nullo humanae intelligentiae alias providentiae regitur consilio, sed sola coelesti influentia gubernatur. Est enim his diebus primi mobilis in eo benevolus aspectus, quo evoluta si regulari ingenio directum non fuerit aut desolabitur aut alienigenarum ditioni subternetur. Haec ille. Vide Coch. pag. 227. — Wilhelmus Lepus, fidelissimus regum Bohemorum et gentis tutor Bohemicae, obiit anno 1320. — Gesnerus in Appendice Bibliothecae. Cosmas Pragensis scripsit annales Pragae patriae suae et regum Bohemicorum nondum impressos. — Dále následuje series ducum atque regum Bohemiae, jež jsme dle rukopisů jiných položili až na konec pokračowatelů Kosmowých.

Incipit ¹⁾ proemium ²⁾ ad Clementem Breunovensis ³⁾
ecclesiae abbatem.

Spirituali ⁴⁾ Breunensis coenobii patri Clementi, sic ex re nomen habenti, semper theoriae ⁵⁾ inhaerenti, Cosmas, haud dignus dici decanus, angelici ⁶⁾ consortia ⁷⁾ senatus. Cum multa mecum revolvens supersederem, quid potissimum caritatis viro tantae sanctitatis transmitterem, quippe cui pondera auri et argenti sordent, solaque, quae sunt spiritualia, placent, optimum fore ⁸⁾ duxi tuae tantummodo voluntati obsequi. Intellexi enim per ⁹⁾ tuum clericum, nomine Deocarum, qui mihi clam innotuit familiariter, quod meas naenias, quas olim Gervasio ¹⁰⁾ scripseram, velles videre libenter. Hac oblata occasione roboratus, immo cari amici persuasione compulsus, non solum, quod optasti ¹¹⁾, verum etiam secundum eiusdem narrationis, ut ita dicam, libellum, quem similiter, prout scire licuit ¹²⁾, a tempore Bracizlai, filii ducis Oudalrici, usque ad eius aequivocum filium regis Wratizlay ¹³⁾ digestum, tuae paternitati pandere praesumo. Licet enim, pater o venerande, divinas non cesses epotare scripturas et profundos philosophiae semper exhaustas fontes, tamen hoc tam tenui liquore non dedigneris tua sacra proluere labra. Saepe enim fit, ut post fortia vina et soporifera ¹⁴⁾ pocula, naturalis quandoque homini incidat ¹⁵⁾ sitis, fitque ¹⁶⁾ haustus puri ¹⁷⁾ laticis suavior dulcibus poculis.

Počíná se předmluva ku Klimentowi, opatu kostela
Břewnowského.

Klimentowi kláštera Břewnowského otcí duchovnímu, jméno dle skutku tak majícímu, pořád w učenosti trvajícím, Kosmas, nehodný slauti děkanem, družstva andělského přeje sboru. Když jsem mnoho při sobě přemítaje na tom zasedal, co bych nejvhodněji k libosti muži takové swatosti poslal, kterému totiž tíže zlata a stříbra jsau smetím, a jen co jest duchovního, libí se, měl jsem za nejlepší pauze uposlechnauti vůle tvé. Zvěděl jsem totiž od tvého žáka jménem Bohumila, který mi saukromí powěděl důvěrně, žebyš mé frašky, které jsem někdy psal Gervasiowi, rád chtěl widěti. Posilen tauto mi danau příležitostí, ano přimlauwáním milého přítele donucen, nejen, cos si přál, nýbrž i druhau téhož wyprawování, abych tak řekl, knížku, kterau jsem podobně, jak mi lze bylo zvědět, sepsal od času Břetislawa syna knížete Oldřicha, až do jeho jmenowce, syna krále Wratizlawa, otcowstwi tvému předkládati se osměluji. Neb ačkoli, ctihodný otče! nepřestáváš wypíjeti písmá božská a pořád wyčerpáwáš hluboké filosofie prameny; nepohrdni předce, sprostým tímto nápojem propláknauti rty twoje swaté. Neb stává se často, že po silných winech a uspáwajících číších také jednau přijde člověku žizeň přirozená, a býwá napití čisté vody milejší než číše sladké.

¹⁾ Incipit — Clementem nemá 2a. — ²⁾ prohennium 2, 2aa, 6. — ³⁾ Brewnensis 2, 6; Breunensis 1, 2b; při posledním však srownawatel nadepsal Brewnoviensis; Brennesis 2a; Brzewnowiensis 2aa, a tak i níže. Prohennium ad Cl. Breunensem abbatem 4, 4a. — ⁴⁾ Spirituali 2b, 3, 4, 4a. — ⁵⁾ theorice A. — ⁶⁾ angelica 3. — ⁷⁾ consortii 4, 4a. — ⁸⁾ nemá 4, 4a. — ⁹⁾ per Tyrum cl. N. deo carum 2; per tuum cl. N. deo carum 2a; per tuum cl. deo carum N. 2aa. — ¹⁰⁾ magistro Gerv. 4, 4a. — ¹¹⁾ optari 1. — ¹²⁾ debuit 1. — ¹³⁾ Wratizlai 2, 2a, 2aa, a tak níže obyčejně. — ¹⁴⁾ sopifera 4, 4a. — ¹⁵⁾ incidit 2, 2a, 2b, 3. — ¹⁶⁾ sicque 1. — ¹⁷⁾ purae 4, 4a.

Saepe fit, ut Martis ¹⁾ miles, qui sudat in armis,
Gaudeat ²⁾ virgineis se commiscere ³⁾ choreis,
Aut iuvat in circo ⁴⁾ puerili ⁵⁾ ludere throco ⁶⁾.

Sic tu, o sanctissime pater, iam grandia et sillogistica volumina linque, et haec mea opuscula sensu puerilia, stilo rusticalia, perlege: ubi nonnulla subsannatione et derisione ⁷⁾ digna invenies, quae utique idcirco memoriae commendes, ut ea tibi a deo collata sapientia quandoque ad unguem ⁸⁾ emendes. Quod autem in quibusdam locis quasi metricos versus invenis ⁹⁾, scias me scienter nescium fecisse, dum feci versus. Vale.

Incipit liber secundus. ¹⁰⁾

1. Igitur dux Bracizlaus iam in paterna sede vigoratus, quam deo tam hominibus beneplacitis actibus calcans vestigia ¹¹⁾ patrum et eos prae-cellens contigua arce ¹²⁾ virtutum, sicut sol in ¹³⁾ virtute sua sidereum ¹⁴⁾ lumen et lunae nimio splendore occultit et ebetat ¹⁵⁾, sic novus Achilles, novus Thitides ¹⁶⁾ Bracizlaus novis triumphis fortia acta et victoriosissimas atavorum palmas attenuat et obscurat. Nam deus talem sibi gratiam contulit, ut quas singulis hominibus particulartiter, has quoque huic indeficientes virtutes largitus est generaliter. Quippe hanc virtutum obtinuit accumulationem, ut in rebus bellicis strenuitate praecelleret Gedeonem, corporis viribus exsuperaret Samsonem, quadam speciali prerogativa sapientiae praeiret Salomonem. Unde factum est, ut in omnibus proeliis victor existeret ceu Josue, auro et argento locupletior esset regibus Arabiae, et undique inexhaustis affluens divitiis, atque in largiendis muneribus non deficiens, assimiletur aquae, quae nunquam deficit amne. Huic coniunx Juditha nobilissima genere, foecundissima prolis germine, genuit quinque iuvenes, corpore insignes et supereminentes ceu Hematiae ¹⁷⁾ montes, sapientia singulares, probitate

Býwá často, wojín zvyklý zbraní se potýkat
Že se do dívčích her veselých rád též spolu
pustí,
Neb se mu we chlapčím kruhu zachce hráti
oblaukem.

Tak ty, otče nejsvětější, již zanech swazků welikých a syllogistických, a přečti si tato má dílka smyslu chlapeckého, slohu sedlského; kdež najdeš všelicos aušklebku a wysmání hodného; což nicméně proto sobě wlož w paměť, abys maudrosti tobě od boha danau někdy do čista opravil. Že pak na některých místech najdeš jako metrické verše, wěz, že wědomě newědom jsem činil, když jsem verše činil. Buď zdráv.

Počínají se knihy druhé.

1. Tak tedy kníže Břetislaw, když se již utvrdil na knížecím stolci, skutky jak Bohu tak lidem milými sleduje šlépěje otců swých a je přewyšuje nepřetržitau hradbau ctností, jako slunce w síle své swětlo hwězd a měsíce welkým leskem zastíňuje a oslabuje, tak nový Achilles, nový Tithides Břetislaw novými wítězstvími statečné skutky a nejwítěznější dědů swých palmy zmenšuje a zatemňuje. Neb jemu Bůh takowau milost dal, že kterých darů jednotlivým lidem částečně, těch také jemu bez ujmy udělil obecně. Takový totiž obdržel saubor předností, že we wojenstwi přewyšowal udatností Gedeona, silau těla byl nad Samsona, jakausi pak zvláštní přewahau maudrosti předcházal Šalomanna. Tudy přišlo, že we všech bitwách byl wítězem jako Josue, na zlato a stříbro byl bohatší než králowé Arabie, a oplýwaje všudež newyčerpatedlným bohatstwím, w rozdávání pak darů neustáváje, podobal se wodě, již nikdy neschází toku. Jemu manželka Juditha rodem nejušlechtilejší, plemene dítek nejplodnější pět jinochů porodila, tělem wýtečných a vysoko wztýčených jako hory Hematejské, maudrosti zvláštní, rozšafnosti, jakau se jim nikdo newyrownal, mrawů příjemných, ku

¹⁾ mortis oprav. fortis 1. — ²⁾ tak 4, ostatní gaudet. — ³⁾ commiscens 1. — ⁴⁾ in circo nemá A; idcirco 4, 4a. — ⁵⁾ pueruli 4a. — ⁶⁾ trocho 3. — ⁷⁾ irrisione 2b. — ⁸⁾ poslední písmena uem nadepsána w A rukau druhau. — ⁹⁾ invenies 2aa, 6. — ¹⁰⁾ Incip. l. sec. in chronica Boemorum 4; Incip. sec. libellus 6. — ¹¹⁾ vestigium 3. — ¹²⁾ arte 2aa, 3. — ¹³⁾ nemá A, 6. — ¹⁴⁾ syderum 4, 4a. — ¹⁵⁾ ebethat 1; hebetat 3. — ¹⁶⁾ Tithides 2, 2a; Tydides 2b; Tychides 4, 4a; Tythides 6; nov. Thit. nemá 3. — ¹⁷⁾ Ehematiae A; Ethniacie 6.

— nulli comparabiles, moribus ¹⁾ acceptabiles, in delinquentes placabiles, in universa virtutum honestate laudabiles. Fuit autem primogenitus ²⁾ nomine Spitigneus ³⁾, secundus natus Wratislav ⁴⁾, tertius stemmate Conradus ⁵⁾, quartus genitura Jaromir ⁶⁾, quintus et ultimus Otto pulcherrimus. Horum ⁷⁾ de vita et gloria, prout affluet verborum copia, sufficienter in suis locis explicabitur. Quos adhuc positos annis ⁸⁾ in puerilibus sed studiis pollere ⁹⁾ virilibus pater valde miratur: Cernens egregium decus et par nobile fratrum ¹⁰⁾, Nec minusangebant matrem sua gaudia laetam ¹¹⁾ de tanto propectu ¹²⁾ filiorum et magnificae gloriae statu.

1039 2. Ea ¹³⁾ tempestate Kazimir ¹⁴⁾ Poloniensi nobilissimo duce ab hac subtracto luce, filiis eius Boleslao et Wladislao adhuc in infantia positus ad ubera lactis ¹⁵⁾, una ¹⁶⁾ erat spes salutis in misera fuga fugientibus per diversa loca Poloniensibus ¹⁷⁾. Quod animadvertens ¹⁸⁾ dux Bracizlaus, quarto anno sui ducatus ¹⁹⁾, optimum fore ratus, ne differet oblatam occasionem calumpniandi suis inimicis, immo ulciscendi de illatis iniuriis, quas olim dux Mescio ²⁰⁾ intulerat Boemis, quantotius ²¹⁾ potuit, inito consilio cum suis, eos invadere statuit, statimque ²²⁾ terribilem dictat sententiam, totius Boemiae per ²³⁾ provinciam mittens in signum suae iussionis torquem de subere ²⁴⁾ tortum, ut quicumque exierit in castra segnius dato signaculo, sciret procul dubio tali torque se ²⁵⁾ suspendendum in patibulo. Quibus in momento, in ictu oculi congregatis in unum et usque ad unum, intrat terram Poloniae suo viduatam principe et eam hostiliter invasit, ac velut ingens tempestas furit, saevit, sternit omnia; sic villas caedibus, rapinis, incendiis devastavit, in ²⁶⁾ municiones irrupit. Krakov autem

provinciis smířlivých, ve vši poctivosti ctnosti chvalitebných. Byl pak prworozený jménem Spytihněv, druhý dle narození Wratislav, třetí v poslaupnosti Konrad, čtvrtý rodem Jaromír, pátý a poslední Otto nejkrásnější. O jejich životě a slávě, pokud stačí hojnost slov mně, bude místy svými dostatečně povědino. Jim že když ještě stáli v létech pacholetských, slyňuli snahami mužů, otec welice diwil se,

Patře na ozdobu výtečnou, krásnou tuto saubratř, Matka také blažená nemenší plála radostí z takového prospěchu synů a oslavy velké.

2. Toho času když Kazimír, slavný polský wévoda, vykročil z tohoto světa, a synové jeho Boleslav a Wladislav ještě v dětství zůstávali u prsau mléčných, nebylo než jedno útočiště v bídném útěku Polákům na rozličné strany se rozutíkávajícím. Což když spatřil kněz Břetislav, ve čtvrtém roce svého knížetství, pokládaje za nejlepší, neodkládati dané příležitosti k trýznění svých nepřátel, ano ku pomstě za utrpené křivdy, které byl někdy kněz Měšek spáchal nad Čechy, jak na rychlo mohl, porádiv se se svými, uzavřel na ně udeřiti, a hned nálež vyhlásil strašlivý po celé české zemi, vyslav popruh z lýči ukraucený, kdožby vytáhl do pole později, než dáno znamení, aby věděl bez pochybení, že takovým popruhem má býti oběšen na šibenici. Kterážto když se tu chvíli okamžením sebrali v jedno a do jednoho, vešel do země polské, knížete svého zbavené, a nepřátelsky na ni udeřil, i jako veliký víchř zůří, řádí, vše poráží, tak dědiny vražděním, laupením, pálením hubil, hrazená místa ztéká. Do Krakova pak, hlavního sídla jejich, wtrhnul,

¹⁾ moribus — placabiles nemají 2, 2a, 2b, 3. — ²⁾ primus A, 6. — ³⁾ Zpitigneu 2a; Spitigneus 2aa; Spytigneu 6. — ⁴⁾ Wratislav 2; Wratislau 2a; Wratislaw 6; Wratislau 2b. — ⁵⁾ Chonradus 1, 2b; Cuonradus 4, 4a. — ⁶⁾ Ianimir 4a; Jaromir 6. — ⁷⁾ Quorum A, 6. — ⁸⁾ nemá 3. — ⁹⁾ studere A. — ¹⁰⁾ Hor. Serm. II, 3, 243. — ¹¹⁾ leta 1. — ¹²⁾ profectu 2b. — ¹³⁾ Ea vero t. 4. — ¹⁴⁾ Cazimir 4, 4a; Kazymir 6. — ¹⁵⁾ nemá 1. — ¹⁶⁾ nulla 4, 4a. — ¹⁷⁾ Kosmas podává tu o rodinných poměrech panovníků polských zprávy méně dobré; neb Kazimír nezemřel před Břetislavem, ale teprve tři léta po něm r. 1058; také neměl jen dvou synů, ale čtyry. Srown. Mart. Pol. I, 19. — ¹⁸⁾ Igitur advertens 4, 4a. — ¹⁹⁾ Výprava do Polska nestala se čtvrtého léta panování Břetislavova, ale hned druhého (1039), jak níže (II, kap. 5) Kosmas sám vypravuje o přenesení ostatků sv. Wojtěcha, které při té výpravě byly ukořistěny. — ²⁰⁾ Mezko 2, 2a, 2b. — ²¹⁾ quanto cicius A. — ²²⁾ st. dux Bracizlaus 4, 4a. — ²³⁾ Misto per prov. má A provinciae. — ²⁴⁾ subure 2, 2b, 4, 4a, opr. 1. — ²⁵⁾ nemá 4, 4a. — ²⁶⁾ vi 4, 4a, 6.

eorum metropolim ingressus a culmine subvertit, et spolia eius obtinuit; insuper et veteres thesauros ¹⁾ ab antiquis ducibus in aerario absconditos evolvit, scilicet aurum et argentum infinitum nimis. Similiter et ceteras urbes igne succendit et usque ad solum destruxit. Cumque pervenissent ad castrum Gedec ²⁾, castellani et simul qui illuc confugerant villani ³⁾, non valentes ferre impetum ducis, exeunt ei obviam auream gestantes virgam, quod erat signum deditionis, et ut eos pacifice cum suis pecoribus et ceteris ⁴⁾ rerum appendiciis transferat in Boemiam, suppliciter rogant. Quorum dux petitionibus adquiescens, postquam perduxit ⁵⁾ eos in ⁶⁾ Boemiam, dat eis partem silvae, quae vocatur Cirnin ⁷⁾, non modicam, constituens eis ⁸⁾ unum ex ipsis praefectum ⁹⁾ et iudicem, et decernit, ut sub lege quam in Polonia habuerant, tam ipsi quam eorum posterit in sempiternum vivant, atque nomine ab urbe derivato usque hodie nuncupantur Gedecane ¹⁰⁾.

3. Nec ¹¹⁾ longe a praedicta urbe ventum erat ad metropolim Gnezden, natura loci et antemurali firmam, sed facilem ¹²⁾ capi ab hostibus, raris ¹³⁾ eam inhabitantibus civibus, ubi tunc temporis ¹⁴⁾ in basilica sanctae dei genitricis Mariae perpetuae virginis preciosissimus ¹⁵⁾ quiescebat thesaurus, scilicet beatissimi Adalberti martiris ¹⁶⁾ corpus. Qua mox Boemii ¹⁷⁾ sine Marte potiuntur urbe, et cum magna laetitia intrant ¹⁸⁾ sanctae ecclesiae adita ¹⁹⁾, atque omni praeda posthabita, solam sibi poscunt dari pro Christo passam sacri corporis preciosam massam. Quorum praesul Severus ut vidit temeritatem, et ²⁰⁾ pronam in omne fas ²¹⁾ nefasque sensit volun-

wrechem dolů jej podvrátil, a kořisti jeho pobral. 1039 K tomu i staré poklady od dávných knížat v pokladně uschované wylámá, totiž zlata a stříbra nesmírné množství. Podobně též ostatní hrady ohněm vypálil, i až po zem rozbořil. A když přišel ke hradu Hedči, hradčané i také kteří se tam byli utekli wesničané, nemohouce odolati útoku knížete, vyšli jemu naproti nesauce zlatau metlu, což bylo znamení vzdání se, a ponížene žádali, aby je v pokoji s dobyt看m jich a jinými swrechky přewedl do Čech. K jichžto žádosti kníže swoliw, když je do Čech přiwedl, dal jim nemalau část lesa, který slowe Černin, ustanowiw jim jednoho z nich za správce a za saudece, i nařídil, aby pod právem, které měli w Polsku, jak oni tak potomci jich žiwi byli na věky; a jménem wzatým od hradu nazývaji se podnes Hedčané.

3. Nedaleko pak od řečeného hradu přitáhlo vojsko k sídelnému místu ke Hnězdně, powahau místa i ohradau pewnému, však lehko bylo ho dobytí nepřátelům proti skrowným na počet zůstávajícím w něm obywatelům; kdež toho času w basilice swaté boží rodičky Marie, věčné panny, nejwzácnější odpočíwal poklad, totiž tělo neblahoslawenějšího mučenníka Wojtěcha. Toho hradu Čechové hned dobyli bez boje, a s welkau radosti do weřeji chrámu wstoupili, a vši kořisti nedbali, jediné žádali, aby jim dána byla wzácná hmota swatého těla, která pro Krista utrpeła. Jichžto když widěl biskup Šebřir opowážliwost a k dobrému jak ke zlému znamenal vůle ná-

¹⁾ thesauros 2aa. — ²⁾ Tak A a 6; Gradec 1; Gdec 2, 2a, 2aa; Gdec 2b; Goec 4, 4a. — ³⁾ villa 2a. — ⁴⁾ ceterum 4, 4a. — ⁵⁾ duxit A, 6. — ⁶⁾ ad 2b. — ⁷⁾ Cirum 2, 2a; nijakž nemůže se však w 2 čísti Ciruins; taktéž ne w 2a, jak w Dobrowského a dle toho w Köpnowě vydání se podotýká; neb w 2 jsau písmena welmi jasné položena, také nad i by scházela čárka, která w rukopisu tom pravidelně nad i přichází, w 2aa pak jest takto slovo wypsáno a zkráceno Cirnu; Ciruin 2b; Crinin A; Crynin 6. Misto, kde asi nyní leží wes Černín blíže Králové dvora. Srown. o tom Dra. Herm. Jirečka spis: Slowanské práwo w Čechách a na Morawě II, 35, a Komárkovo pojednání: Die polnische Colonie der Hedčané in Böhmen. Pojednání král. české spol. nauk VI řady, 2 díl. Palackého Dějiny I, 305. — ⁸⁾ un. eis A. — ⁹⁾ perfectum oprav. praef. 1. — ¹⁰⁾ Bedecane 2a; Gedecane 2b, 3; Gedecane 6. — ¹¹⁾ Non A, 6. — ¹²⁾ facile 4, 4a. — ¹³⁾ w 1 nadepsáno rukau druhau paucis. — ¹⁴⁾ nemá A, 6. — ¹⁵⁾ preciosissime 1. — ¹⁶⁾ nemá 2. — ¹⁷⁾ Tak A, 1, 2b; ostatní Bohemi. — ¹⁸⁾ adeunt intrant 1; nad intrant nadepsáno w 2 adeunt; w 2aa jest toto slovo také nadepsáno, ale červeně. — ¹⁹⁾ limina adita 1; 2 adita, nad čímž nadepsáno limina; w 2aa jest po straně červeně připsáno limina; adyta 2b; limina 4. — ²⁰⁾ w 2 wyškřábáno. — ²¹⁾ fasque 2, 2a, 2aa, 4.

1039 tatem, talibus alloquiis temptat eos revocare ab illicitis ausis¹⁾: Fratres mei et filii ecclesiae dei, non tam ex facili constat, sicut vos aestimatis, ut sacram corporis glebam, dei virtutibus plenam, quis mortalium tam temere praesumat tangere. Timeo enim valde, ne percellamur aut mentis oblivione aut coecitate aut aliqua membrorum debilitate, si id temere praesumpserimus²⁾ agere. Quapropter prius triduo ieiunate³⁾, de peccatis vestris poenitentiam agite, et⁴⁾ ab omnibus abominationibus, quas ipse abominatus est in vobis, abrenuntiate, et⁵⁾ ex toto corde, quod eas ultra non faciatis, promittite. Spero enim in misericordia dei et nostri patroni s. Adalberti, quod non privabimur spe petitionis nostrae, si persistimus fidei⁶⁾ in⁷⁾ devotione et precum assidua oratione. At illis visa sunt praesulis verba quasi deliramenta, et continuo aures suas continentes⁸⁾, fecerunt impetum, ut raperent sacrum corpus, et quia post altare iuxta parietem conditum fuerat, et aliter evelli non poterat, nisi altare⁹⁾ destrueretur¹⁰⁾, manus inproba cum mente ferina operantur profana; sed non defuit ultio divina. Nam in ipso¹¹⁾ opere suae temeritatis steterunt sensibus obstupefactis¹²⁾, nec erat vox nec sensus nec visus per trium fere horarum spatia, donec iterum propitiantie dei gratia rehabuere pristina officia. Moxque licet sero poenitentia ducti faciunt iussa episcopi, et quanto erant divino nutu evidentius castigati, tanto devotius perstabant precibus infatigati, triduo ieiunantes et veniam postulantes.

4. Tertia nocte Severo episcopo post matutinalem synaxim quiescenti sanctus praesul in visione apparens Adalbertus¹³⁾: Dic, ait, ista duci¹⁴⁾ et eius comitibus: Pater de coelis dabit quod petitis, si non repetitis mala, quibus abrenuntiastis in fonte baptismatis¹⁵⁾. Hoc mane cum praesul¹⁶⁾ innotesceret duci et eius comitibus, mox exhilarati intrantes ecclesiam s. Mariae, et ante sepulchrum s. Adalberti¹⁷⁾ humi¹⁸⁾ prostrati, diu fusa communi oratione surgit dux¹⁹⁾,

chylnost, hleděl takovýmito řeči zdržeti je od nedowolených předsevzetí: Bratři moji a synové církve boží! nejde to tak lehce, jak vy myslíte, aby svaté rudy těla, kteráž jest božských ctností plná, člověk který tak všetečně směl dotknouti se. Neb já se velmi bojím, abychom nebyli poraženi buď pominutím myslí, buď slepotau, buď nějakou tůdú mdlobau, kdybychom všetečně se opovážili to učiniti. Pročez prvé po tři dni se postíte, ze hříchů svých pokání činite, a všech ohavností, které jemu byly ohavné na vás, se odřekněte, a z celého srdce svého, že jich více konati neminite, slibte. Doufámť w milosrdenství boží a našeho dědice Wojtěcha swatého, že nebudeme zbaveni naděje žádosti naší, když setrváme w oddanosti wiry a stálém modlení se modlitby. Ale jim viděla se slova biskupova býti jako bláznovstwím, a hned zavřevše uši své, učinili náwal, aby wzali swaté tělo; a poněwadž bylo pochováno za oltářem wedlé zdi, a jinak nemohlo býti vykopáno, lečby byl oltář rozbořen, ruka nešlechetná a mysl sweřepá wykonaly skutek bezbožný; ale nezůstalo bez boží msty. Nebo při samém skutku své opovážlivosti stanuli o smyslech ztupělých; nebylo hlasu ani citu ani zraku po tři hodiny, až zase propůjčením milosti božské nawrátily se k svým výkonům. Hned pak až pozdě lítosti pohnuti, splnili kázání biskupovo, a čím byli pokynutím božím patrněji pokáráni, tím pokorněji setrvali w modlitbách bez ustání, tři dni se postice a odpuštění žádajice.

4. Třetí noc, když biskup Šebř po ranni službě odpočíval, swatý biskup Wojtěch u vidění se mu zjewiw, prawil: To powěz knížeti a jeho županům: Otec s nebes dá, čeho žádáte, nenawrátíte-li se k zlým činům, kterých jste se odřekli we wodě křestu. To když biskup ráno oznámil knížeti a županům jeho, hned obweseleli všedše do chrámu swaté Maří, před hrobem swatého Wojtěcha na zem padli, po delším pak společném konání modlitby wstal kníže,

1) opr. A místo causis. — 2) praesumamus 2. — 3) ieiun. karissimi 4, 4a. — 4) et poenitentiam agite ab omnibus 4, 4a. — 5) nemá 2. — 6) federi 4, 4a. — 7) nemá 2. — 8) continentes A; continnientes 2. — 9) písmeň re nadeps. rukau pozdější; alt. prius dest. 4, 4a. — 10) destrueret 2b, 3. — 11) w A opr. z impio. — 12) obstupefacti 4, 4a. — 13) sanctus Adalbertus in visione apparens 4, 4a. — 14) d. Bracizlao 4, 4a. — 15) in baptis-mate A, A1. — 16) pr. Severus 4, 4a. — 17) Ad. martyris 4, 4a. — 18) humo 4, 4a. — 19) Bracizlaus 4, 4a.

et stans in ambone¹⁾, hac rupit silentia voce²⁾: Vultis praevaricationes vestras emendare, et a pravis operibus resipiscere? At illi obortis clamant³⁾ cum lacrimis⁴⁾: Emendare parati sumus, quicquid in sanctum dei⁵⁾ patres nostri vel nos⁶⁾ praevaricati sumus, et a pravo opere omni⁷⁾ cessare. Tunc dux⁸⁾ extendens manum suam super sacram tumbam, sic orsus⁹⁾ est ad populi turbam¹⁰⁾: Extendite, fratres¹¹⁾, simul¹²⁾ vestras ad dominum¹³⁾ dexteras et ad meos attendite sermones, quos volo, ut vestrae fidei sacramento confirmetis. Ergo hoc meum maximum¹⁴⁾ et primum sit decretum, ut vestra connubia, quae actenus habuistis ut lupanaria, et ceu¹⁵⁾ brutis animalibus communia, amodo iuxta canonum scita sint legitima, sint privata, sint insolubilia, ita duntaxat ut una vir¹⁶⁾ coniuge et coniunx viro uno contenti vivant. Si autem coniunx virum aut vir coniugem spreverit, et rixa inter eos usque ad discidium efferbuerit¹⁷⁾, qui ex eis¹⁸⁾ in priorem copulam legitime celebratam redire noluerit, nolo, ut secundum ritum nostrae terrae huius rei violator¹⁹⁾ in servitute redigatur, sed potius nostri inmutabilis decreti per angariam, qualiscunque sit persona, redigatur in Ungariam, et nequaquam liceat, ut pretio se redimat aut in hanc terram redeat, ne unius contagio oviculae totum Christi serpat per ovile. Severus episcopus dixit: Quicunque aliter fecerit, anathema sit. Eadem sententia sint plectendae virgines et viduae et adulterae, quae nomen bonum amisisse et pudorem corrupisse ac per scortum concepisse dinoscuntur. Nam cum liberum nubendi habeant arbitrium, cur committunt adulterium et conceptus suos obortivant²⁰⁾, quod est pessimum scelus scelerum? Tunc dux²¹⁾ subiungens inquit: Si vero mulier proclamaverit²²⁾ pari vice non amari, sed inclementer a viro suo²³⁾ affligi et profligari²⁴⁾, detur inter eos iudicium dei, et qui inventus fuerit reus, solvat poenas rei. Similiter

1039 a stoje na kazatedlnici, takovým slowem přetrhnul ticho: Zdali chcete napraviti nepravosti své a nawrátiti se k rozumu od skutků zlých? Oni pak s wystaupením slz wolali: Ochotni jsme napraviti, w čemkoli otcové naši neb my jsme vykročili proti swatému Božimu, a od všelikého skutku zlého upustiti. Tu kníže, wztáhnuw ruku swau nad swatým hrobem, takto počal mluwiti ke shromáždění lidu: Pozdwiňte, bratři, wespolek rukau svých k hospodinu, a pozorujte řeči mých, které chci abyste přísahau wiry své stwrdili. Tedy toto jest mé nejpřednější a první příkázání, aby sňatky vaše, které jste měli dotud jako smilniště, a jako hlaupá zvířata obecné, od té chvíle byly dle církewních příkázání zákonné, byly saukromé, byly nerozlučitedlné, tak a nejinak, aby muž s jednau chotí a choť s jedním mužem spokojeně žili. Kdyby pak choť mužem nebo muž manželkau opowrhnul a swár mezi nimi wzplanul až do roztržení, kdo by z nich ku předešlému swazku práwně zawřenému nechtěl se nawrátiti, chceme aby rušitel toho nebyl uweden w porobu dle řádu země naší, nýbrž spíše tuhosti nezměnitelného našeho příkazu, buď osoba jakákoliwěk, aby odweden byl do Uher a nebylo mu lze nikterak aby se za cenu wykaučil neb do země této nawrátíl, aby jedné owečky nákaza po celém owčinci Kristowu nelezla. Šebř biskup prawil: kdožby se jinak zachowal, klet buď. Týmž nálezem budte stihány panny a wdowy neb cizoložnice, o kterých se zwi, že dobrého jména pozbyly a stud porušily i smilstwím počaly. Nebo když mají na swobodné wůli wdáti se, proč dopauštěji se cizoložstwí a rody své zapuzuji, což jest nejhorší nepravost nepravosti. Potom kníže doložil, řka: Kdyby však žena prohlásila, že ji muž rovně nemiluje, nýbrž nemilostiwě trápí a bije, wydán buď mezi nimi saud boží, a kdož bude nalezen winným, trp pokutu winníka. Podobně o těch, kteří jsau nařčeni mužobojstwími, arcipřyst oznam

1) umbone 3. — 2) v. dicens 4, 4a. — 3) slovo to bylo w 1 dwakrát, ale jednau wyškřábáno. — 4) lac. dicentes 4, 4a. — 5) v. d. Adalbertum 4, 4a. — 6) nos peccatores 4, 4a. — 7) omnino 2aa; animo 1. — 8) d. Bracizlaus 4, 4a. — 9) exorsus A, A1, 6. — 10) tumbam měl 1, ale opraweno w turbam; turmam 4, 4a. — 11) karissimi fr. 4, 4a. — 12) nemá 4, 4a. — 13) d. deum 4, 4a. — 14) proximum 1. — 15) sunt wkładají tu 4, 4a. — 16) po straně připsáno w 6. — 17) b nadepsáno w A rukau jinou; efferuerit 2, 2a, 3. — 18) his A, A1. — 19) praevaricator 4, 4a. — 20) avorciant A, 3. — 21) d. Bracizlaus 4, 4a. — 22) perclamaverit 1. — 23) nemá 3. — 24) profligari A, 1, 2, 2aa, 6.

et de his, qui homicidiis infamantur, archipresbiter comiti illius civitatis nomina eorum ascribat, et comes eos conveniat; et si sunt¹⁾ rebelles, in carcerem redigat, donec aut poenitentiam dignam agant, aut si negant, ignito ferro sive adiurata aqua, utrum culpabiles sint, examinentur; fraticidas autem et parricidas sive sacerdotum interfectores et huiusmodi capitalibus criminibus irretitos, archipresbiter assignet eos comiti vel duci, sive²⁾ per manus et³⁾ ventrem ferratos⁴⁾ de regno eiciat, ut ad instar Cain⁵⁾ vagi et profugi circueant⁶⁾ terram. Severus episcopus dixit: Ista ducis deliberatio iusta sit anathemate firma. Nam ad hoc vobis ducibus⁷⁾ mucro pendet in femore, ut manus vestras saepius⁸⁾ lavetis peccatoris in sanguine. Iterum dux⁹⁾: Tabernam¹⁰⁾, inquit¹¹⁾, quae est radix omnium malorum, unde prodeunt furta, homicidia¹²⁾, adulteria¹³⁾ et cetera mala, et qui parat et qui paratam¹⁴⁾ comparat, Severus episcopus dixit: Anathema sit. Et dux¹⁵⁾: Qui, inquit, comprehensus fuerit huius violator decreti tabernarius, in medio foro ad palum suspensus, et usque ad fastidium praeconis caesus depiletur; res tamen eius non infiscantur¹⁶⁾, sed potus¹⁷⁾ tantum in terram proiciatur¹⁸⁾, ne quis¹⁹⁾ execrabili haustu²⁰⁾ polluat. Potatores autem, si deprehensi²¹⁾ fuerint, non prius de carcere exeant, quam in fiscum ducis unusquisque 300 nummos componat. Severus episcopus dixit: Quae dux iudicat, nostra auctoritas firmat. Adhuc dux²²⁾ prosequitur dicens: Fora autem dominicis diebus omnino ne fiant, interdicimus, quae ideo maxime in his celebrant regionibus, ut ceteris diebus suis vacent operibus. Si quis autem quam dominicis tam festis²³⁾ diebus publice ad ecclesias feriari indictis in aliquo servili opere inventus fuerit, ipsum opus et quod in opere est inventum, archipresbiter tollat iumentum²⁴⁾, et 300 ducis²⁵⁾ in fiscam solvat nummos. Simi-

jména jejich županu toho hradu, a župan je požeň, a protiwi-li se, uwrz je do wězení, až buď učiní whodné pokání, buď, jestliže zapírají, utáží se železem rozžatým neb wodau zažehnanau, jsau-li winni; ale bratrowrahy a otcewrahy neb zabijce kněží a w takowé hrdelné zločiny upadlé nechaf je arciprýst oznámi županu nebo knížeti, by je na rukau i okolo břicha spautané wywrhnul z králowstwí, aby jako Kain blaudice a utikajíce pobíhali po zemi. Šebíř biskup řekl: toto uzavření knížete sprawedliwé buď klatbau utvrzeno. Nebo k tomu wám, knížatům, wisi meč po straně, abyste ruce swé častěji smýwali w krvi hřišné. Opět kníže: Krěmu, di, která jest kořen wšeho zlého, odkud pocházeji zlodějstwí, mužobojstwí, cizoložstwí a jiné hřichy, kdoby zřídil i kdoby zřizenau přejal; biskup Šebíř prawil: klet buď! A kníže prawil: Který by tohoto příkazu rušitel postižen byl, krěmář, buď uprostřed tržiště ku kolu přiwázán a do unawení bírice zmrskán a seškubán; swrchky však jeho nebudtež pobrány, ale piti toliko na zem wylito, aby se nikdo proklatým nápojem nepoškwřnil. Pijáci pak, když by byli postiženi, nechť prwé newyjdu z wězení, až každý složí 300 peněz do důchodu knížeciho. Šebíř biskup prawil: Co kníže usaudil, moc má potwřzuje. Dále pokračowal kníže, prawě: Trhowé pak we dni nedělní aby dokonce nebywali, zakazujeme, které lidé w těchto krajinách proto nejwice konaji, aby jiné dni byli prosti práce. Pakli by kdo jak w nedělní tak we swáteční dni, o kterých weřejně w kostele ohlášeno jest, že se swěti, spaťřen byl při nějakém dile robotném, seber arciprýst i dilo i potah ten, který bude při dile dopaden, a do důchodu knížete ať zaplatí 300 peněz. Podobně také, kteří swé mrtwé pochowávají w polích nebo w hájích, kdož takowau wěc před se berau, dejte arcijahnowi wola, a 300 peněz do důchodu knížete; mrtwého pak pocho-

liter et qui in agris sive in silvis suos sepeliunt mortuos, huius rei praesumptores archidiacono¹⁾ bovem et 300 in fiscum ducis solvant²⁾ nummos³⁾: mortuum tamen in poliandro⁴⁾ fidelium humi condant denuo. Haec sunt, quae odit deus, haec s. Adalbertus pertaesu⁵⁾, nos⁶⁾ suas deseruit oves et ad exterius maluit ire docturus gentes. Haec ut ultra non faciamus, nostrae simul et vestrae fidei sacramento confirmamus. Sic ait dux: Et praesul⁷⁾ sanctae Trinitatis nomine invocato et malleo assumpto, ceteris⁸⁾ clericis septem⁹⁾ psalmos et alias huic sancto¹⁰⁾ operi competentes orationes ymnizantibus, coepit molliter destruere summa sepulchri, destruens eum usque ad ima thesauri sacri, et cum aperuissent sarcophagum¹¹⁾, omnes, qui in ecclesia aderant, tanta flagrantia¹²⁾ suavissimi odoris sunt referti, ut per tres dies quasi opimis¹³⁾ ferculis refecti obliviscerentur cibo refici, quin etiam et¹⁴⁾ infirmi sanati sunt eodem die¹⁵⁾ quam plurimi. Tunc dux¹⁶⁾ et episcopus¹⁷⁾ et pauci comitum insipientes, ut viderunt sanctum dei¹⁸⁾ ita vultu et habitu clarum, et sic corpore integrum per omnia, ac si eadem die sacra missarum celebrasset solempnia, clerici Te deum laudamus, laici Kyrie-eleyson¹⁹⁾ modulantur, et resonant voces eorum usque ad aethera²⁰⁾. His ita peractis dux prae gaudio faciem perfusus lacrimis, sic orat²¹⁾: O²²⁾ Christi martyr²³⁾, beate Adalberte, nostri semper et ubique miserate²⁴⁾, nunc solita nos respice pietate, et nobis peccatoribus propiciare, atque ad²⁵⁾ tuam sedem Pragensem²⁶⁾ ecclesiae per nos quamvis peccatores referri non dedignare. Mira res et valde stupenda, cuius tumham nudius tertius contingere non poterant, continuo dux et episcopus sine impedimento corpus eius sarcophago levant et serico cooperientes in superiori altari locant, ut plebs sua vota solvat²⁷⁾, quae deo et eius sancto voverat, atque eadem²⁸⁾ die²⁹⁾ compositae sunt 200 marcae altaris in arce.

wejte znouu na hřbitowě wěřících. To jsau věci, 1039 kterých nenáwidí Bůh; z těch swatý Wojtěch se omrzew, nás, swé owěičky, opustil a raději k cizím se odebral národům. Těch že wickrát činiti nebudeme, přísahau spolu na swau jak na waši wiru stwřzujeme. Tak prawil kníže. A biskup, wzywaw jméno swaté Trojice, a wzaw kladiwo, při čemž ostatní duchowní sedm žal-mů a jiné k tomu swatému skutku se hodící modlitby zapěli, počal polehaunku bořiti swršek hrobu a bořil jej až do wnitř k samému swatému pokladu; a když otewřeli rakew, všichni, kteří byli w kostele, takowým wáním přelibežné wůně jsau nadchnuti, že po tři dni, jakoby nejsytějších krmí byli požili, zapomněli na posilnění se jidlem; ano také welmi mnoho nemocných uzdraweno jest tauž chwili. Tu když kníže a biskup a několik málo županů pohleděwše widěli swatého božího, we wzezření a w podobě tak jasného, a těla tak celého owšem, jakoby toho dne byl slawil mše swaté, zapěli duchowní Tě boha chwálíme, a laikowé Kyrie eleison, a hlasy jejich se rozléhaly až k wýsostem. Když pak to tak bylo wykonáno, kníže, jehož obličej z radosti byl polit slzami, takto se modlil: O mučenníče Kristůw, swatý Wojtěse! jenž jsi měl s námi wždy a wšude slitowání, hled na nás s obwyklau dobrotau nyní, a buď nám hřišníkům milostiw, z toho, že tě, ač hřišní jsauce, k twé stolici, ku kostelu Pražskému, doneseme, nehněwiw. Diwná wěc a welice k úžasu; jehož hrobu před třemi dni nemohli se dotknauti, ihned kníže a biskup bez překážky tělo jeho z hrobu wyzdwihli, a pokrywše hedwábím postavili na wýšším oltáři, aby lid splnil sliby swé, které byl zaslíbil Bohu a jeho swatému, a toho dne zajisté složeno jest hřiwen na dvě stě na wrehu oltáře.

1) nadepsáno rukau jinou w A. — 2) vel — sive A, seu 2b. — 3) ad 2aa. — 4) serratos 2a. — 5) canum 3. — 6) circuerant měl 1, ale oprav. — 7) dulcibus měl A, ale opr. w ducibus. — 8) nemá 2. — 9) dux ait 4a. — 10) Taberna A, 6. — 11) nemá 4a. — 12) hunicidia 4a. — 13) adult. fornicationes, ebrietates et 4, 4a. — 14) partam A, 1, 2; tak měl i 6, ale po straně opraveno w paratam. — 15) d. iterum 4, 4a. — 16) confiscentur 2b. — 17) potius A. — 18) seu potius — proiciantur 3. — 19) de execr. h. 4, 4a. — 20) hastu měl 1. — 21) de presensi 1, ale oprav. rukau jinou. — 22) Bracizlaus přidává 4, 4a. — 23) tam dominicis quam festis 4, 4a; quam dom. diebus t. f. A. — 24) nemá A, A1. — 25) duci 4, 4a.

1) archidiaconus 4a. — 2) solvat 4. — 3) nemá 1, 2, 2a, 2aa, 6. — 4) polyando 2, 4. — 5) perosus 2. — 6) vos 2b. — 7) pr. Severus 4, 4a. — 8) nemá 4, 4a. — 9) VI 4a. — 10) nemá 3. — 11) sarchofagum 2aa. — 12) fraglancia 1, 4; fragrantia 6. — 13) optimis A, 4, 4a. — 14) nemá 2. — 15) ora 1. — 16) d. Bracizlaus 4, 4a. — 17) ep. Severus 4, 4a. — 18) d. Adalbertum 4, 4a. — 19) kriles A; kyrľ 4; krleyss 6. — 20) hetera 1. — 21) o. dicens 4, 4a. — 22) nemá 1. — 23) m. Adalberte 1. — 24) miserere 3. — 25) nemá 3. — 26) sanctae Prag. 4, 4a. — 27) solvant měl A, ale oprav. w solvat. — 28) eodem 2aa. — 29) nemá 3.

1039 O deus omnipotens, mundum per secula revolvens,

Qui semper regnas, solus qui cuncta gubernas,

Nil fit, nec fuit in mundo nec erit bone Christe,

tuo sine nutu. Quisnam mortalis hoc unquam credere posset, ut ad gentes apostatrices iam in coelesti regno laureatus corpus suum referri sineret, quarum¹⁾ aspernatus facinora aufugit²⁾ consortia, cum adhuc viveret. Sed si maiora dei et antiqua miracula³⁾ perpendimus, quomodo populus Israeliticus sicco vestigio transivit mare, qualiter de sicca rupe fluxerunt⁴⁾ aquae, vel qualiter factor orbis apparuit in orbe natus ex Maria virgine; non ammirari, sed potius deo, qui fecit et facere potest, quae vult, nos decet humiliari et eius gratiae totum assignare, cuius gratia inspirante ascendit in cor ducis, ut similiter transferat⁵⁾ corpus archipraesulis eiusdem civitatis, nomine Gaudentii, qui in eadem forte⁶⁾ ecclesia quiescebat. Hic, uti⁷⁾ superius retulimus, non solum carnali verum et spirituali⁸⁾ coniunctione⁹⁾ frater s. Adalberti et comes individuus in omni labore et erumna fuit, et si cum eo non corpore martirium¹⁰⁾, mentis tamen compassione tulit. Nec enim fieri poterat, ut¹¹⁾ gladius animam eius non pertransiret, cum germanum suum rompheis paganorum in frusta¹²⁾ concidi videret, et ipse pariter occidi valde optaret¹³⁾. Item¹⁴⁾ visum est duci¹⁵⁾ et episcopo, ut¹⁶⁾ quinque fratrum reliquias sancto corpori adiunctas, quorum de vita ac passione satis supra retulimus¹⁷⁾, qui¹⁸⁾ in eadem civitate sed in alia ecclesia quiescebant, pariter cum summa diligentia transferant. Quid multa?

5. Ventum erat cum omni sacra sarcina in prosperitate et laetitia Boemiam, et in vigilia¹⁹⁾ s. Bartholomei apostoli prope metropolim Pragae castra metati sunt circa rivulum Rokytnicam²⁰⁾, ubi lucescente die clerus et universa

O bože, jenž svět ve běhu věčně držíš, všemohaučí,

Wěčně ty jenž kraluješ, sám jenž řidiš, spravuješ vše!

Kriste milý! což na světě jest, bylo neb bude, bez tvé

nic neděje se bez vůle. Neb který člověk smrtedlný by tomu kdy uwěřil, žeby owěněný již v království nebeském dopustil tělo své přenést zpět ku plemenům odpadlým, jejichž společnosti utikal, maje v ošklivosti skutky jejich, když ještě žil byl. Ale když povážíme větší a starodávné boží zázraky, kterak lid israelský suchýma nohama přešel přes moře, kterak ze suché skály tekly prameny, nebo kterak stvořitel světa zjewil se we světě, narodiv se z Marie panny; není se diviti, ale sluší se raději Bohu, jenž činí a činiti může co chce, se kořiti a jeho milosti všecko přičítati; z jehož milostivého wnuknutí wstoupilo také do srdce knížete, aby rovněž přenesl tělo arcibiskupa toho místa, jménem Gaudentia, který w témž právě kostele odpočíval. Ten byl, jak jsme výše wyprawowali, nejen tělesným ale i duchovním swazkem bratr swatého Wojtěcha a towaryš nerozdílný we vši práci a trýzni, a s ním mučennictví, byť ne tělem, ale saustrasti mysli přestál. Neb nemohlo býti, aby duši jeho neprojel meč, když widěl, kterak bratr jeho meči pohanů na kusy byl sekán, a když sám sobě welice přál, býti též usmrčen. Také se widělo knížeti a biskupu, aby ostatky pěti bratří, o jejichž životě a utrpení jsme výše pravili, kteří w témž hradě ale w jiném kostele odpočívali, k swatému tělu přiložice, rovněž s největší pílí přewezli. Což více?

5. Přišli jsau se všim posvátným nákladem se zdarem a u weselosti do Čech, a u vigilií swatého Bartoloměje apoštola blíž hlawního sídla Prahy položili jsau tábor u potoka Rokytnice, kdež při rozednění přišlo naproti duchowenstwo

¹⁾ quorum 4, 4a. — ²⁾ aufugerat 2b. — ³⁾ nadepsáno rukau jinau w A. — ⁴⁾ fluxerint 2b. — ⁵⁾ transferret 1. — ⁶⁾ fere A, 6. — ⁷⁾ Tak všechny kromě 1, který má utique. — ⁸⁾ spiritali 1. — ⁹⁾ coniunctione 1; compunctione 4. — ¹⁰⁾ mart. sustinuit 4, 4a. — ¹¹⁾ nemá 1. — ¹²⁾ frustra měl A a 1, ale druhé r jest wyškřábáno. — ¹³⁾ optarat A, ale oprav. w optaret. — ¹⁴⁾ Iterum 1. — ¹⁵⁾ nobilissimo duci Bracizlao 4, 4a. — ¹⁶⁾ ut sanctorum martyrum quin. 4, 4a. — ¹⁷⁾ deo donante relaturi sumus 3. — ¹⁸⁾ qui non A, ale non nadepsáno rukau jinau. — ¹⁹⁾ vigiliis 4, 4a. — ²⁰⁾ Rokytnicam 2b; Rokytnicam 2aa; Rokytnicam 2, 6.

plebs cum processione occurit, cuius longam seriem latus vix explicuit campus. Talis enim processio fuit: Dux ipse et episcopus humeris subnixi dulce pondus portant martiris Christi Adalberti; post simul abbates ferrebant reliquias quinque¹⁾ fratrum, deinde archipresbiteri gaudent onere Gaudentii archiepiscopi, quos electi XII²⁾ presbiteri, vix sustentantes pondus³⁾ aurei crucifixi, secuntur. Nam dux Mescio ter⁴⁾ semetipsum hoc apponderabat auro. Quinto⁵⁾ loco ferunt tabulas tres graves auro, quae circa altare, ubi sanctum corpus⁶⁾ quievit, positae fuerant. Erat enim maior tabula quinque ulnarum in longitudine et decem palmarum in latitudine, valde adornata lapidibus pretiosis et crystallinis saxis. Cuius inscriptus fuit hic in margine versus:

Ter centum libras apponderat hoc opus auri. Postremo plus quam centum plaustis ducunt immensas campanas et omnes Poloniae gazas, quas sequitur innumera nobilium virorum turma, astricti⁷⁾ manicis ferreis et contriti colla bagis⁸⁾, inter quos, heu! male captus, adductus est meus atavus⁹⁾, consors in clero, presbiter officio. O dies illa, dies¹⁰⁾ Boemis honoranda et per secula memoriae commendanda, sacris mysteriis frequentanda, dignis praeconiis celebranda, laudibus devotissime veneranda, divitibus laetabunda, debilibus exoptanda, pauperibus iocunda, datione elemosinarum decoranda, et omnibus bonis¹¹⁾ studiis excollenda, in qua festis festa refulgent accumulata. O nimium¹²⁾ felix metropolis Praga, olim sacro duce¹³⁾ sublimata, nunc beato praesule¹⁴⁾ decorata, a domino deo tibi collata excipis gaudia geminata, et per has binas misericordiae olivas fama volas¹⁵⁾ ultra Saromatas¹⁶⁾ atque Sarigas¹⁷⁾. Facta est autem haec translatio beatissimi Christi martiris Adalberti anno dominicae incarnationis 1039¹⁸⁾, Kal. Septembris¹⁹⁾.

a všechen lid w processí, jehož dlanau řadu sotwa osáhlo široké pole. Neb takové bylo processí: Kniže a biskup podjawsé na ramena nesli jsau milé břímě mučenníka Kristowa Wojtěcha. Za nimi pospolu opatové nesli ostatky pěti bratří. Potom arcipřystové se těšili z břemene Gaudentia arcibiskupa, za nimiž kráčelo 12 kněží wywolených, sotwa snášejíce tíži zlatého ukřižovaného. Nebo byl kněz Měšek třikrát sám sebe dowážil tím zlatem. Na pátém místě nesli jsau tři desky těžké od zlata, které byly položeny okolo oltáře, kdež odpočívalo posvátné tělo. Bylať větší deska pěti loket w délce a desíti dlaní w šířce, hojně okrášlená drahými kameny a wykládáním křišťálovým, a na kraji tento napsán byl weršík:

Tři sta liber zlata váží, hle! toto dílo zajisté. Ku konci wezli na wíce než na sto wozích ohromné zwony a poklady Polska, za nimiž šel nesčíslný zástup urozených mužů, spautaných železnými okowy ručnícími a stažených kruhy okolo krků; mezi nimiž hle! nešťastně zajatý přiveden jest můj staroděd, towaryš w duchowenství, kněz w důstojenství. O dne onoho, dne Čechům slavného a na věky památného, který má býti swatými obřady slawen, důstojnými oslawami swěcen, chwalozpěwy pobožně ctěn, bohatým radosten, chorobným žádosten, chudým milosten, wyznačowan dáwáním almužen a všelikými dobrými skutky blažen, w kterýžto stkwějí se hody na hody nahromaděné. O mateřské sídlo, Praho přewelmi šťastná, někdy swatým wojwodau powznešená, nyní blahoslaweným biskupem ozdobená! od Boha hospodina propůjčená tobě weseli přijímáš dwojnásobně, a pro tyto dvě milderdenství oliwy wzlétáš we sláwě až za Saromaty i za Sarigy. Stalo pak se jest toto přenesení nejblahoslawenějšího mučenníka Kristowa Wojtěcha léta od narození páně 1039 dne 1 Září.

¹⁾ quin. sanctorum fr. 4, 4a. — ²⁾ XX 4, 4a. — ³⁾ corpus 2. — ⁴⁾ nemá 1. — ⁵⁾ to nadepsáno w A rukau jinau. — ⁶⁾ corp. positum 2b. — ⁷⁾ astrictis 4, 4a. — ⁸⁾ bogis 4. — ⁹⁾ meus atavus nemá A, 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 3, 6, a čte se jen w 4, 4a. — ¹⁰⁾ nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ nemá 3. — ¹²⁾ Omnium 2. — ¹³⁾ d. Wenczlao 4, 4a. — ¹⁴⁾ Adalberto 4, 4a. — ¹⁵⁾ volat 4, 4a. — ¹⁶⁾ Tak 1; Solamatas A; Foramatas 2, 2a; Saromatas 2b; Sauromatas 3; Soromatas 4, 4a; Saromatas 6. — ¹⁷⁾ Iazygas 3. — ¹⁸⁾ 1030. 9 Cl. Sept. 2b; MXXXVIII 4, 4a. — ¹⁹⁾ regnante domino nostro Iesu Christo, cui est honor et imperium in secula seculorum. Amen. dodávají tu ještě 4, 4a.

6. Sed his prosperis a deo ¹⁾ concessis inprobis delator non defuit ²⁾, qui apostolico uti gesta haec erant retulit ³⁾, divinas sanctiones et sanctorum patrum traditiones violasse ducem Boemiae et episcopum promulgavit; et si hoc inultum dominus papa praetermitteret, iura apostolicae sedis per totum mundum observanda imminueret. Continuo sacer conventus celebratur, canones recitantur, sacrae scripturae scrutantur. Dux et episcopus, quamvis absens, de praesumptione arguitur; alii ducem omni dignitate privatum per tres annos in exilium decernunt, alii episcopum ab omni pontificali officio suspensum, quoad usque vivat, in claustrum monachorum degere iudicant, alii ambos gladio anathematis feriendos clamant.

7. Interea legati ducis et episcopi Boemorum ex parte totius populi et ipsorum Romam adveniunt, ferentes mandata magis muneribus oblita ⁴⁾, quam facundiae verbis ⁵⁾ polita. Quibus ubi data est copia fandi, in conspectu ⁶⁾ apostolici et sacri concilii tali sermone causam suae legationis sunt persecuti ⁷⁾: O fidei catholicae et sedis apostolicae sanctissime rector, et o patres in libro vitae ⁸⁾ conscripti, quibus a deo collata est potestas iudicandi simul et miserendi, miseremini peccasse confitentibus, parcite poenitentibus simul et veniamulantibus. Fatemur enim, quod illicita et contra canonum statuta egimus, quia de tam ⁹⁾ longinquis partibus ob tam breve temporis spatium ad tam sanctum negotium vestrum ¹⁰⁾ nequivimus habere nuntium. Sed quicquid est illud, quod fecimus, sciatis, o patres, sciatis ¹¹⁾, conscripti, nos non ex temeritate, sed pro magna utilitate christianae religionis atque bona intentione id fecisse. Aut si unquam bona intentio cadit in vitium, o sanctissimi patres, secundum vestrum iudicium parati sumus nostrum emendare flagitium. Ad haec apostolicus paucis: Si poenitet, inquit, haud nocet error. Mox legati summoti a concilio ¹²⁾ potiuntur hospitio, sequenti die reddituri rationem in iudicio. Illa autem nocte ducis missi et episcopi, cir-

6. Ale při tomto zdaru od Boha propůjčeném nezůstalo bez nešlechtného udavače, který oznámil apoštolskému, jak se stalo, a prohlásil, že porušil kníže a biskup český božské zákony a swatých otců podání, a kdyby toho papež pán pomínul bez pomsty, že by tím práva stolice apoštolské, která mají po celém světě býti zachovávána, zlehčena byla. Ihned držáno jest swaté shromáždění, církevní zákony čtly se, swatá písmena skaumala se. Kníže i biskup, jakkoli nepřítomen, winěn jest z opovážlivosti; jedni nalezli, aby kníže, zbaven všeho důstojenství, po tři léta byl u vyhnanství; jiní usaudili, aby biskup ssazen se všeho kněžského úřadu, jak dlaho živ bude, přebýval v klášteře mnichů; jini wolali, aby obadva byli udeřeni mečem klatby.

7. Zatím přijeli poslové knížete a biskupa českého od celého národu i od nich do Říma, přinášejece wzkázání wice dary obmazané než slowy wýmluwnosti uhlažené. Když jim bylo dovoleno mluwiti, před twáří apoštolského a swatého sboru takowau řeči wedli wěc swého poselství: O řediteli wiry katolické a stolice apoštolské nejsvětější, a wy otcowé w knize života zapsani, jimž od Boha propůjčena jest moc sauditi i také smilowati se! smilujte se nad těmi, kteříž se znaji že hřešili, odpusťte litujícím a odpuštění žádajícím. Nebo přiznáváme se, že jsme učinili, což nedovoleno a proti ustanowením zákonů, protože jsme z tak vzdálených krajín pro krátký čas k tomuto tak swatému sboru našemu nemohli míti posla; ale což jest koliw, co jsme učinili, wězte otcowé shromáždění, že jsme toho neučinili z opovážlivosti, nýbrž pro welký užitek křesťanského náboženství a z dobrého úmyslu. Ale ač jestliže dobrý úmysl spadá w provinění, o otcowé swatí! wedlé vašeho usauzení hotowi jsme naprawiti swé pročinění. K tomu apoštolský di w krátkosti: blud, když se ho želi, neškodí. Hned poslové propuštění z rady odebrali se do hospody, aby druhého dne na saudě skládali počty. Té noci však wyslanci knížete a biskupa, obšedše, porušili penězi kardinálů

¹⁾ domino A. — ²⁾ destitit 3. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ oblata A. — ⁵⁾ facundia verborum 3. — ⁶⁾ conspectum 2, 2a, 4, 4a. — ⁷⁾ persecuti 3. — ⁸⁾ nemá A. — ⁹⁾ terra 1. — ¹⁰⁾ nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ Tak 1; ostatní wynechávají. — ¹²⁾ ad concilio 1; negotio 2.

cueunt ¹⁾ corruerunt pecunia cardinalium astutiam, auro subplantant iustitiam, mercantur pretio ²⁾ clementiam, muneribus leniunt ³⁾ iudiciale sententiam. Postera autem die iterum legatis sacri concilii in capitolio ⁴⁾ praesentatis, domnus apostolicus os aperuit sacrum, ponderosis verbis et auctoritate plenum. Sicut, inquit, pertinacibus in impietatis ⁵⁾ culpa est saevior exerenda ⁶⁾ vindicta, ita reatum suum recognoscentibus et poenitentiam desiderantibus facilem praebemus assensum ⁷⁾, et ab hoste ⁸⁾ inflictis vulneribus misericordiae adhibemus antidotum. Magnum enim peccatum est aliena rapere, sed maius christianos non solum spoliare, verum etiam captivare et captivos ⁹⁾ ceu bruta animalia vendere, nimis est abhominabile: quod vos perpetraste in Polonia, nobis relatum est per veridica nuncia. Quod autem nulli liceat sine nostra permissione de loco ad locum sacrum transferre corpus, testantur canones, prohibent ¹⁰⁾ patrum decreta, et praesumptores huiusmodi ¹¹⁾ rei divina iubent eloquia, gladio anathematis ut feriantur. Sed quia vos sive per ignorantiam sive bonae intentionis ob gratiam hanc rem fecistis, praecipimus ¹²⁾, ut pro hac tam temeri ¹³⁾ praesumptione dux vester et episcopus coenobium omnibus ecclesiasticis usibus et honoribus sufficienter amplificatum in competenti ¹⁴⁾ loco construant, probatasque personas ac officia servientium clericorum ex more constituent, ubi deo sedulum servitium tam pro vivis fidelibus quam pro defunctis in sempiternum exhibeatur, ut saltem vel sic in conspectu dei reatus vestri transgressio deleatur. Mox legati valde ¹⁵⁾ exhyarati proficiscuntur et referunt duci iussa apostolici. Quibus dux velut divinis iussis obtemperans, sub honore sancti Wenczlai martiris in urbe Boleslau ¹⁶⁾ iuxta flumen Labe, ubi idem sanctus ¹⁷⁾ olim feliciter consummavit martirium, venustissimum fabricavit coenobium, in quo, sicut et hodie cernitur, deo servit caterva fratrum numerosa, et habetur praepositura et basilica valde religiosa.

Istíwost, zlatem podrazili sprawedliwost, cenau wykaučili milost, dary obměkčili nálezu saudního twrdost. Druhého pak dne, když poslové opět postavili se před kapitulau swatého sboru, pan apoštolský otewřel ústa swatá, wážných slow a wznešenosti plná. Jakož, di, proti zatwřelým we wině bezbožnosti sluší se krutější konati pomstu, tak zase těm, kdož provinění swé wyznávají a jeho litují, lehce propůjčujeme swolení, a proti ranám od nepřitele zasazeným užíváme léku smilowání. Neb welký jest to hřích, cizi statek pobrati, ale wětší, křesťany netoliko olaupti, ale i zjmati; a zajaté jako hlaupá zwířata prodati, jest nanejwýš ošklivé; což že jste wy spáchali w Polsku, jest nám oznámeno zprávami hodnowěrnými. Že pak nikomu dowoleno není bez našeho powolení z místa na místo přeněsti swaté tělo, swědčí zákony, zakazují otců nálezy, a o těch, kteří se takowé wěci dopauštějí, káží božské výroky, aby mečem klatby byli udeřeni. Ale poněwadž jste wy buď z newědomosti buď z přičiny dobrého aumyslu tu wěc učinili: rozkazujeme, aby za toto tak opovážlivé předsewzeti kníže váš a biskup wystawili klášter, všemi kostelními potřebami a poctami dostatečně zwelebený w místě k tomu přiměřeném, i aby osoby spůsobilé a slaužícího žákowstwa powinnosti dle obyčeje zřídili, kdež by pilná služba boží jak za živé wěřící, tak za zemřelé powždy byla konána, aby aspoň tudy před obličejem božím wina vašeho přestupku setřena byla. Ihned poslové, zaradowawše se welice, na cestu se dali, a knížeti rozkazy apoštolské oznámili. Kterýchžto kníže jako božských rozkazů uposlechnuw, ke cti swatého Wácslawa mučenníka we hradě Boleslawi při řece Labi, kde týž swatý někdy blaženě podstaupil mučennictwí, překrásný wystawil klášter, we kterém, jak se i podnes spatřuje, Bohu slauží hromada bratří četná a jest proboštství a basilika welice zbožná.

¹⁾ circuientes A. — ²⁾ premio 2aa. — ³⁾ emunt 1. — ⁴⁾ capitulo 4, 4a. — ⁵⁾ imp. místo culpa 4, 4a. — ⁶⁾ exercenda 2b, 4, 4a. — ⁷⁾ assensum 1. — ⁸⁾ hostibus 2b. — ⁹⁾ captivos 2aa, 2b, 3. — ¹⁰⁾ perhibent 2b. — ¹¹⁾ huiusmodi 2b, 3. — ¹²⁾ pr. per sanctam obedientiam 4, 4a. — ¹³⁾ temera 3. — ¹⁴⁾ compenti měl A, ale opraveno rukau jinou w competenti. — ¹⁵⁾ nemá 2. — ¹⁶⁾ Boleslaw 2; Boleslai 3; Boleslai 4a; Boleslaw 6. Netřeba podotýkati, že se tu myslí Boleslaw Starý. — ¹⁷⁾ s. Wenczlaus 4, 4a.

8. Anno dominicae incarnationis 1040 fama, qua nullum peius malum viget in mundo, et quae mendaciis pinguescit, et miscens plura paucis, falsa veris, volando crescit, perfert ad aures imperatoris secundi¹⁾ Heinrici cencies plus quam verum fuit, pondus auri et argenti Boemos de Polonia asportasse. Tunc imperator²⁾ coepit quae-rere occasiones³⁾ adversus eos, quoquomodo⁴⁾ ab eis, quod sibi dictum fuerat⁵⁾, eriperet aurum. Et mandans per quaestionarios, ut argentum, quod in Polonia rapuerant, nisi infra statutum terminum usque ad unum obulum⁶⁾ sibi mittant, minatur bellum. Ad haec Sclavi⁷⁾ inquiunt: Semper salvo tenore nostrae legis fuimus et hodie sumus sub imperio Karoli regis et eius successoribus; nostra gens nunquam extitit⁸⁾ rebellis, et tibi in omnibus bellis mansit et semper manebit fidelis, si iustitiam nobis tantum⁹⁾ facere velis. Talem enim nobis legem instituit Pippinus¹⁰⁾, magni¹¹⁾ Karoli regis filius, ut annuatim imperatorum successoribus 120 boves electos et 500 marcas solvamus. Marcam nostrae monetae 200 nummos dicimus. Hoc testatur nostratum¹²⁾ aetas in aetatem; hoc omni anno sine refragatione¹³⁾ tibi solvimus et tuis successoribus solvere volumus. At si aliquo praeter solitum legis¹⁴⁾ iugo nos aggravare volueris, mori potius prompti sumus, quam insuetum ferre onus. Ad haec imperator respondit¹⁵⁾: Regibus hic mos est semper aliquid novi legi addere anteriori, neque enim omnis lex est constituta tempore¹⁶⁾ in uno, sed per successores regum crevit series legum. Nam qui regunt leges, non reguntur legibus, quia¹⁷⁾ lex, ut aiunt vulgo, cereum habet nasum, et rex ferream manum et longam, ut eam flectere queat, quo sibi placeat. Pippinus rex¹⁸⁾ fecit, quod voluit; vos autem nisi, quod volo, faciatis, ostendam vobis, quot¹⁹⁾ pictos habeam clipeos aut quid bello valeam.

9. Et statim mittens litteras per totum regnum, valde fortem colligit exercitum. Altera via,

8. Léta od narození páně 1040 powěst, nad kterau neni horšího zlého na světě, a která lžemi tlaustne a přiměšuje k málu více, k pravdě nepravé, w letu roste, donesla k uším císaře druhého Jindřicha stokrát více, než pravda bylo, že Čechové zlata a stříbra tíže odvezli z Polska. Tu císař počal hledati příčin proti nim, jak by jim pobral zlato, o kterém mu bylo praweno. I wzkázal jim po drábích, jestliže peněz, které w Polsku wzali, jemu w ustanowené lhůtě do posledního peníže nepošli, wálkau broze. K tomu Slowané prawili: Wždycky jsme byli bez ujmy práwa našeho a jsme podnes pod panstwím Karla krále; aniž nástupcům jeho kdy zprotiwil se národ náš, a tobě též we všech wálkách zůstal a zůstává wěrným, jen když nám učiníš po spravedliwosti. Neb takowau powinnost nám ustanowil Pipin, syn Karla Welikého, abychom nástupcům císařů odváděli ročně 120 wolů wybraných a 500 hřiwen. Hřiwnu naši mince klademe po 200 peněžích. To swědčí našinců pokolení za pokolením; to tobě každého roku platíme bez odpornosti a chceme platiti nástupcům twým. Ale jestližebys nás chtěl nějakau porobau mimo zwyklost práwa obtěžowati, jsme hotowi raději umřiti, než snášeti břímě nezvyklé. K tomu císař odpověděl: Králowé mají tu zwyklost, vždy něco nowého přidati ku práwu předešlému; neb neni wšecko práwo ustanoweno jedním časem, nýbrž poslaupnosti králů wzrostla řada zákonů. Nebo ti, jenž spravují zákony, nespravují se zákony, protože zákon, jak wůbec říkají, má nos z vosku, a král ze železa ruku dlauhau, aby jej mohl natahowati, kam by se mu libilo. Pipin král učinil, co chtěl; ale wy, neučiniteli, co já chei, ukáži wám, kolik mám štítů malowaných, neb co zmožu we wálce.

9. A hned wyprawiw listy po celé říši, welmi silné sebral jest wojsko. Druhau cestau, kterau

qua itur per¹⁾ Zribiam²⁾, et est exitus de silva in istam terram per castrum Hlumec³⁾, iussit Saxones intrare Boemiam, quorum tunc temporis dux⁴⁾ erat Occardus⁵⁾, cui omnis Saxonia tanquam regi paruit per omnia. Fuit enim vir magni consilii, et in ordinandis⁶⁾ regni negotiis singulari sollertia praeditus et rebus bellicis a pueritia deditus, sed nunquam belli felices obtinuit successus. Ipse autem caesar castra metatus est ex utraque parte fluminis Rezne⁷⁾. Postera autem⁸⁾ die pertransiens castrum Kanb⁹⁾, cum admoveret aquilas silvae, quae dirimit Bawariam atque Boemiam, ut¹⁰⁾ cognovit, quod obstruerent Boemii vias per silvam¹¹⁾, indignatus parum tacuit, concutiensque caput ter concipit iras caesare¹²⁾ dignas¹³⁾, atque in haec verba solvit ora: Licet extruant muros silvis altiores, licet elevent turres sublimes usque ad nubes, uti frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, sic nichil valent contra Teutonicos obpugnacula Boemorum¹⁴⁾. Aut si ascendent super nubila, aut si includant¹⁵⁾, se inter sidera, perditam et miseram gentem nihil ista iuvabunt. Sic ait et iussit cunctos irrumpere silvam, et ipse¹⁶⁾ eos praecedens ascendit montem¹⁷⁾ altum in media silva situm, sedensque in tripode¹⁸⁾ dixit ad adstantes totius regni principes: Hac in valle cohors ignava latet Boemorum, quasi mus agrestis in suis receptaculis antrorum. Sed fefellit caesarem sua opinio¹⁹⁾; nam ultra alterum montem fuit illorum munitio. Tunc unumquemque caesar appellans nomine, prius marchiones, dehinc quosque nobiliores armatos praemittens, iubet pedestres ire in pugnam, his verbis pollicitans eis victoriam: Non est, inquit, vobis opus laborioso certamine; tantum descendite, certe ipsi fugient²⁰⁾ prae timore, nequeunt enim vestrum impetum ferre. Ite, mei ite falcones, pavidas capite palumbes, et ut feroces leones, more luporum, qui dum irrumpunt ovilia ovium²¹⁾, non curant de numero, et non nisi toto grege mactato potiuntur edulio.

se jde skrz Srbsko a jest východ ze hvozdu do této země přes hrad Chlumec, kázal Sasům wpadnauti do Čech. Jichžto wéwodau byl tehdy Okkart, jehož celá saská země jako krále poslauchala zawše. Bylť muž welkého důmyslu a w řízení záležitostí říšských zvláštní schopností nadaný, wojenstwi od mládi oddaný. Ale nikdy neobdržel šťastného výpadku wálky. Sám pak císař položil se jest na oboji straně řeky Řezna. Potomního pak dne přešel přes hrad Kaubu, když se s orly přiblížil k lesu, jenž dělí Bawory od Čech, jak shledal, že Čechové zaraubili cesty přes les, rozhněwaw se, maličko se zamlčel, a třikrát zatřás hlawau, zlobil se, jak na císaře sluší se, a w tato slowa otewřel ústa: Byť wystawili zdi lesů wyšší, byť wyzdvihli wěže až k nebes wyši, jak by darmo wrhnul síť před očima opěřenců, tak nic neprospějí proti Němcům náspy Čechů. Byť wystaupili buď nad oblaky, buď zawřeli se mezi hwězdami, ztracenému a bidnému národu nic nepomohau. Tak prawil, a kázal všem wtrhnauti do lesa, a sám kráčeje před nimi, wystaupil na horu vysokau stojící prostřed lesa, a sedě na třínoži, promluwil ku knížatům celé říše při něm stojícím: W tomto náspu skrývá se leniwá tlupa Čechů, jako polní myši we swých děr skryši. Ale zmýlil se císař we swém mínění; nebo teprw za druhau horau bylo jejich ohražení. Tehdy císař, jednoho každého jménem jeho wolaje, napřed poslaw markrabi, potom wšecky znamenitější ozbrojené, kázal jim pěšky jiti do boje, těmito slowy wítězstwi jim slibuje: Neni wám potřeba pracného boje; jen sestupte dolů; oni jistě utekau ze strachu; neb nemohau sněsti wasého útoku. Jděte, jděte moji sokoli! chyťte bázliwé holuby, a jako diwoci lwi na způsob wlků, kteří když wtrhnau do owčince, o počet owcí se nestarají, a teprw když celé stádo zahubí, do jídla se dají.

¹⁾ Kosmas počítá tu Jindřichy císaře, ne krále. — ²⁾ imp. Henricus coepit 4, 4a. — ³⁾ occasione 2aa. — ⁴⁾ quomodo 2, 2b, 3, 4. — ⁵⁾ f. ut A. — ⁶⁾ obolum 1. — ⁷⁾ Boemi 2aa. — ⁸⁾ fuit 2aa. — ⁹⁾ tant. nob. A; tantummodo 2b. — ¹⁰⁾ Kosmas činí tu uarážku na výpravu Karla, syna Karla Welikého, do Čech roku 805 učiněnou. — ¹¹⁾ magnus 2aa. — ¹²⁾ nostrarum etas etatum A; nostrarum etas in etatem 6. — ¹³⁾ refragatione A, 1; refragatione 6. — ¹⁴⁾ regis A. — ¹⁵⁾ respondens dixit 2b. — ¹⁶⁾ nemá 2aa. — ¹⁷⁾ quia lex — nasum nemá A. — ¹⁸⁾ r. Franciae 2b. — ¹⁹⁾ quod měl A, 1, ale opraveno w quot; quot má nadepsáno nad quod 2b.

¹⁾ ad 2b. — ²⁾ Zrybiam 6; Sirbiam 2aa; Zrbiam 3. — ³⁾ Hlymec 1, 6; Hlymee 2, 2b; Hlmce 2aa; Hlumer 3. — ⁴⁾ princeps 4, 4a. — ⁵⁾ Okkardus 2; Okardus 3 a tak níže. Ekkard byl markrabě míšenský. — ⁶⁾ ordinandi 4, 4a. — ⁷⁾ Rezne 1; řeka Regen. — ⁸⁾ vero A. — ⁹⁾ Kamb 1, 2, 2b; Kamba 4, 4a. Kauba w Bawofích. — ¹⁰⁾ ut quod 2. — ¹¹⁾ silvas 4, 4a. — ¹²⁾ caesari 4, 4a. — ¹³⁾ Slowa tato jsau opravowatelem ruk. A takto změněna: cepit irasci: slabiky con w slowě concipit a sare w caesare jsau wyškřábány, slowo dignas podtečkováno. — ¹⁴⁾ Boemi puguare A. — ¹⁵⁾ includent A. — ¹⁶⁾ ipse super eos A. — ¹⁷⁾ m. magnum et altum 4, 4a. — ¹⁸⁾ tripede 2aa. — ¹⁹⁾ oppinio A. — ²⁰⁾ fugiunt 4, 4a. — ²¹⁾ omnium 4, 4a.

10. Mox secundum iussum regis ruunt lorica¹⁾ agmina; de primo loco pugnae certant procures, conspicuae²⁾ nitent acies ut lucida glacies, et ut sol refulsit eorum in arma, resplendent frondes silvarum ab eis et cacumina montium. Descendentes autem in vallem neminem inveniunt, quia hinc et illinc spissa silva et impenetrabilia sunt loca; et sicut solet in omni certamine fieri, subsequentes etiam invitos impellunt ad pugnam praecedentes, sic iam fatigati procures iterum compelluntur³⁾ a subsequentibus transcendere alterum montem. Sed iam aestu⁴⁾ et siti sicco⁵⁾ lingua adhaeret palato; vires deficiunt, dexterarum languescunt, anhelitus aegros de pectore trahunt, nec tamen sistere queunt⁶⁾ gradum. Alii super scuta suas⁷⁾ loricas deiciunt, alii stant appodiat arboribus, frustra inanem auram captantes, alii iacuere ut trunci, homines crassi et insueti itinere certamine pedestri; et cum applicuissent munitioni, exoritur undique clamor, ascendit ut nebula super silvam fatigato de corpore vapor. Quod videntes Boemi ad breve tempus haesitaverunt, moxque, ut intellexerunt, viribus eos defecisse, audacter prosiliunt⁸⁾ de munitione. Audatiam dabat eis invicta soror fortunae Bellona. O fors⁹⁾ fortuna! nunquam es perpetuo bona,

Instabilique rota magnates mergis in ima.

Fortunatorum en ora¹⁰⁾ verenda virorum

Ungula ferrata¹¹⁾ saltantium foedat equorum, et ventres in deliciis ac lumbos baltheis bis¹²⁾ cocco¹³⁾ tinctis¹⁴⁾ praecinctos¹⁵⁾ runcinus¹⁶⁾ pede rumpit, et distrahit intestina et exta ceu¹⁷⁾ fasciam aut ligamina cruris¹⁸⁾.

Plura referre pudet de tantae nobilitatis

Morte repentina nec scriptis promere digna.

Tanta enim nobilitas ibi¹⁹⁾ facta est strages virorum, quanta nec in campis Emathiae²⁰⁾, nec in tempore Sillae, nec aliqua²¹⁾ mortalium peste, nec hostili unquam gladio²²⁾ fertur simul Teutonorum interisse nobilitas. Interea caesar sedens

10. Ihned dle rozkazu králowa hrnau se obrněné zástupy; o první místo v půtce prau se welmoži, auhledné lesknau se šiky jako led průhledný, a když slunce zasvitilo na jejich odění, zalesklo se od něho listi lesní i hor wrcholy. Ale když sestaupili do údolí, nikoho nenalezli, protože zde i tam jest hustý les a místa neproniknutečná. A jak bývá při každém boji, zadní tlačí přední do boje i proti jich vůli; tak welmoži již unawení nuceni jsau od následujících přejíti také přes druhau horu. Ale již horkem a žízni lpěl jim jazyk na ústech; síly ubývaly, pravice zemdlivaly, a dechy těžké z prsau vyraželi, a předce nemohli kroků zastawiti. Někteří sházeli pancíře své přes štíty; jiní stáli podpírajíce se na stromy, darmo lapajíce prázdný vzduch; jiní leželi jako špalkové, lidé tlustí a nezvyklí chůzi v pěším boji; a když uhodili na ohrazení, strhnul se odewšad křik, wystaupila ze zemdleného těla pára nad les jako oblak. Což když spatřili Čechové, krátkau chwili rozpakovali se; potom hned, když zpozorowali, že oni zemdleli v síle, srdnatě vyskočili z ohrazení. Smělosti jim dodávala nepřemožitelná sestra štěstí Bellona. O! štěstí náhodné, nikdy nejši stále dobré;

Nestálým ty kolem svým welmože na dno potápíš; Přesřastných hle! mužů těch jak tu twáře ctihodné Podkowa skáčeich komoňů tepe hnusně železná, a břicha w lahůdkách i boky opávané pásy dwa-krát w šarlachu smočenými klisna kopytem páře a roztahuje střewa a wnitřnosti jako tkanici nebo podwazky.

Wice se ostýchám takowéhoto pád urozenstwa

Wypsawat nenadálý, jež líčit je nehodno.

Neb takowá se tam stala porážka lidí urozených, jak ani w polích Emathejských, ani za času Syilly ani žádným morem na lidi, ani mečem nepřátelským nikdy nepraví se o zahynutí šlechty německé najednau. Mezitím císař sedě na wrchole

1) ta nadepsáno w 1 rukau jinau. — 2) prospicuae A. — 3) Tak opr. 1, ostatní coguntur. — 4) nemá 3. — 5) sicca 2b. — 6) w A nadeps. rukau jinau; není w 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 3; valent 4, 4a. — 7) sua A, 6. — 8) unt nadepsáno w 1 rukau jinau. — 9) sors 4, 4a. — 10) opa s protrženým p měl A, pak nadepsáno t, tak že celek se musí čísti operta. — 11) ferrea 4, 4a. — 12) his A. — 13) qđ nadepsáno rukau jinau w A. — 14) tinctus 2. — 15) praecinctis 4, 4a. — 16) runcius 2aa; rancinus 2b. — 17) nemá A. — 18) crucis 2aa. — 19) nemá 2b, 3. — 20) Amathiae 4, 4a; srown. Luc. Phars. I, 1. — 21) aquila 2. — 22) nemá 3.

montis in supercilio, suae mentis fallitur augurio. Nam dum suos vinci non aestimat ab hoste, victores ut vidit adesse cruentos, insiliens tergo sonipedis¹⁾, incumbit iubis et admovet²⁾ lumbis calcar quadrupedis caesar, quem nisi habuisset promptum, eadem hora descendisset in orcum sine mora Romanus imperator³⁾.

11. Dum haec ibi geruntur, Saxones cum duce Occardo⁴⁾, de quo supra dixi, Boemiam ingrediuntur et unam parvam regionem, quae est circa fluvium⁵⁾ Belinam⁶⁾, hostiliter demoliantur. Interea dux eorum famam ut percepit sinistram, Selavos de caesare habuisse victoriam, fixit⁷⁾ gradum ad pontem Gnevin⁸⁾ iuxta fluvium Belinam⁹⁾, valde sollicitus, utrum bello fortunam temptaret, an cum¹⁰⁾ tanto dedecore¹¹⁾ repatriaret. Maluit tamen prius experiri¹²⁾ animum ducis, et per nuncios temptans eum verbis suadet amicis: Qui te modo pugnando¹³⁾ vicisse gaudes, si supplicando vicisses, melior multo¹⁴⁾ victor¹⁵⁾ fuisses; propterea noli temetipsum super te inaniter exaltare, quia durum est tibi contra stimulum calcitrare. Nam qui modo, quasi parcendo vobis et miserando vestram terram cum paucis intrabat, eius interim gratiam nisi invenieritis¹⁶⁾, cito cum tanta multitudinem exercituum superveniet, quibus nec fontes vestri sufficient, et quos vestra terrula vix capiet; tunc erunt novissima peiora prioribus. Unde iterum admo-neo te et consilium do, ne totum, quod possidere videris, amittas. Reginam¹⁷⁾ pecuniam, quae omnia superat, iratos placat, inimicos reconciliat, per tibi fideles amicos non modicam caesari mit-tas, quatenus pro te ipsa intercedat et eius tibi¹⁸⁾ gratiam acquirat. Ad haec dux Bracizlaus ira commotus salubres sprexit monitus, et innixus manum capulo sic ait: Dicite vestro¹⁹⁾ Occardo: consilii²⁰⁾ satis est mihi, neve²¹⁾ monendo pro-

hory, zmýlil se w předpowěděni své mysli. Nebo když nemyslí, žeby jeho lidé byli přemoženi od nepřitele, jak spatřil, že jsau tu vítězové okrwácení, wskočíw na hřbet oře, přihnul se ke hřívě, a wrazil ostruhy do boků čtvernožce císař. A kdyby ho byl neměl hbitého, tu hodinu byl by sestaupil w krajinu podzemskau bez prodlení císař Římský.

11. Když se toto tam dalo, Sasové s wéwodau Okkartem, o němž jsem výše prawil, wtrhli do Čech, a malau jednu krajinu, kteráž jest okolo řeky Biliny, nepřátelsky zpustošili. Zatím když wéwoda jejich uslyšel zpráwu nemilau, že Slowané nad císařem zwítězili, stanul u Hněwina mosta na řece Bilině, welice se rozmýšleje, zdali by se měl bitwau o štěstí pokusiti čili s takowau hanbau domů odtáhnauti. Minil však raději prvé skaumati smýšlení knížete, a zkaušeje jej po poslich, radil jemu slowy přátelskými: Ty, jenž se nyní těšíš, že jsi w boji zwítězil, kdybys byl zwítězil prošením, mnohem lepším byl bys wítězem. Pročež newynášej se marně příliš nad sebe, protože jest ti těžko kopati nohama proti otee. Nebo ten, jenž tentokrát, jako by wás šetřil a litowal, do waší země wtáhl s malým počtem, jestliže zatím jeho milosti nedojdete, brzy s takowým množstwím wojsk na wás přijde, že jim ani wody waše stačiti nebudau, a do waší zemičky se sotwa wejdau; potom budau poslední věci horší prwních. Pročež opět napominám tě a radu ti dávám, abys všeho, co myslíš mít, nepozbyl. Penize, toho krále, který wšeco přemáhá, rozhněwané udobřuje, nepřátely smírjuje, po swých wěrných přátelích nemalé pošli, aby se ony za tebe přimluwily a milost jeho ti zjednaly. K tomu kněz Břetislaw, hněwem pohnut, zawrhnul dobré napomenutí, a podepřew ruku na jilec, tak prawil: Řekněte swému Okkartowi: Rady já dost mám, nemysli, že napomenutím co pořídíš. Ať tě

1) semipedis A, 1, 2, 2a, 2aa, 3. — 2) t nadepsáno rukau jinau čerweně w 1. — 3) Bitwa knížete Břetislawa s Jindřichem III swedenau byla u Brodku (Viertel) nedaleko Kdyně, kde posud stojí kaple sw. Wácslawa, postawená prý na památku dobytého wítězstwí. Srowněj o tom důkladně pojednání Dra. Kalouska w časopise Pokrok zwaném, ročník 1872, č. 316, 317 a 321. — 4) Okardo 1. — 5) nemá 4a. — 6) fluvium quae est circa Belinam 2, 2a; fluvium, qui est circa Belinam 2b; Bielinam 2aa. — 7) fecit měl A, ale opraweno we fixit. — 8) Gneum 3; Ghuevin 4, 4a; Gnewyn 6. — 9) Bilinam 4a. — 10) de přidává tu 4. — 11) dolore 2b. — 12) experire měl A a 1, ale opraweno w experiri; experire 6. — 13) pugnare 1. — 14) w A nadepsáno rukau jinau. — 15) nemá 4, 4a. — 16) ne nadeps. jinau rukau w 1. — 17) regina 3. — 18) nemá 4, 4a. — 19) viro 1. — 20) sat. cons. A. — 21) ne 2; ne me 4, 4a.

1040 fecisse putes. Audiant te¹⁾ Saxones²⁾ saxis rigidiores, et si qui sunt inconsulti³⁾ homines, qui te sapere aliquid putant. Ego autem, nisi his in tribus diebus hac de mea provincia sine omni violentia exeas, hoc ense caput tuum abscondam, et tua ora ponam tibi ad posteriora. Caesaris in curte quid agatur, non mihi curae est⁴⁾. Quamdiu in femore Bracizlai pendet ensis, non lac sed similis fluet sanguis ex latere caesaris. Quae cum⁵⁾ duci⁶⁾ relata fuissent, quamvis nimis aegre id tulisset, tamen invitus ceu lupo, qui⁷⁾ cum amittit praedam et investigantibus canibus submittens caudam repetit silvam, sic dux Occardus magno cum dedecore repedit in Saxoniam. Item relatum est duci Bracizlao de Pricos⁸⁾ comite, qui praefuit⁹⁾ Beline¹⁰⁾ in urbe, quod corruptus Saxonum pecunia non stetisset ex adverso munitionis in custodia; sed ubi sunt nemora hostibus pervia, ibi posuisset¹¹⁾ praesidia. Hunc enim dux praefecerat toti¹²⁾ cohorti, quae fuit de Moravia, et tribus legionibus, quae fuerant¹³⁾ missae in auxilium de Ungaria. Quem statim¹⁴⁾ dux¹⁵⁾ iratus, erutis oculis, manibus et pedibus abscisis, iussit praecipitari¹⁶⁾ in abyssum¹⁷⁾ fluminis¹⁸⁾ anno dominicae incarnationis 1041¹⁹⁾.

1041 12. Anno dominicae incarnationis 1042 Henricus imperator, semper magnificus triumphator, volens ulcisci suorum ruinam inclitorum, intrat tribus itineribus terram Boemorum, et eam fere totam hostiliter devastat, ac multas civitates, quas illi²⁰⁾ defendere non valentes deseruerant, igne succendit. Et ut pervenit ad urbem Pragam, ante ipsam ex adverso fixit aquilas Sibenica²¹⁾ in monticulo. Ibi nichil actum dignum relatu comperi²²⁾, nisi quod praesul Severus caesaris ad castra clam noctu fugit ab urbe, timens, ut aestimo, ne quasi domino suo rebellis privaretur sedis honore pontificalis. Quod videns dux Bra-

poslauchaji Sasi, twrdší nežli skály, nebo jsau-li lidé nepředloženi, kteří myslí, že něčemu rozumíš. Já však, jestli v těchto třech dnech z této krajiny beze všeho násili neodejdeš, tímto mečem hlavu ti useknu a položím ti obličej k zadku. Co se děje ve dvoře císařově, nedělá mi starosti. Pokud po boku Břetislawa visí meč, nepoteče mléko, nýbrž podobná krev z těla císařova. Což když wévodovi bylo vyřízeno, ačkoliw velmi těžce to nesl, přece nerád, jako vlk, který když ztratí kořist a psi jej stíhají, swisi ocas a utíká do lesa, tak wévoda Okkart s welkau hanbau odtáhl do Sas. Také doneseno bylo knížeti Břetislawowi o Prkoši županu, který byl postawen nad hradem Bilinau, že podplacen penězi Sasů nepostawil se proti nim na stráž ve hradbě; nýbrž kde jsau háje nepříteli schůdné, tam postawil hlídky. Neb toho byl kníže postawil nad celým zástupem, který byl z Morawy, a nad třemi pluky, které jemu byli poslány na pomoc z Uher. Kníže rozhněwaw se, dal mu wylaupiti oči, ruce a nohy usekati a hoditi jej do hlubiny řeky léta od narození páně 1041.

12. Léta od narození páně 1042 Jindřich císař, powždy slavný wítězitel, chtěje pomstiti záhubu svých wýtečnicků, třemi cestami wtrhnul do země Čechů, a skoro celau ji nepřátelsky zpustošil, a mnoho hradů, které oni opustili, nemohauce jich brániti, wypálil. A když přitáhl ke hradu ku Praze, před ní wstříc zarazil orly na Šibenici na kopečku. Tam se, pokud mi známo, nestalo nic wyprawowání hodného, leč že biskup Šebř tajně w noci utekl ze hradu do ležení císařowa; obáwaje se, jak myslím, aby jako pánu swému odbojný nebyl zbawen stolice biskupské hodnosti. Což když spatřil kněz Břetislaw, newěděl,

¹⁾ se 4. — ²⁾ Saxone 2aa. — ³⁾ inconsultu 4, 4a. — ⁴⁾ nadepsáno w A rukau jinau. — ⁵⁾ dum 2, 2a, 3. — ⁶⁾ nemá A; d. Ockardo 4, 4a. — ⁷⁾ nemá 4. — ⁸⁾ Prikos 1; Prycos 2, 2b; Prkoss 2a, 2aa; Picos 3; Prkos 6. — ⁹⁾ fuit 4, 4a. — ¹⁰⁾ Belin 1, 2, 2a, 4; Bielin 2aa; Byeline 6; Bolin 3. — ¹¹⁾ posuissent 1. — ¹²⁾ tote 4, 4a. — ¹³⁾ fuerunt 4, 4a. — ¹⁴⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁵⁾ d. Bracizlaus 4a. — ¹⁶⁾ praecipitare 3. — ¹⁷⁾ abissum 1. — ¹⁸⁾ Ad hunc annum pertinet annus dom. incarn. MXLI přidává tu 4a. — ¹⁹⁾ Imperator Henricus pugnat cum duce Bracizlao et turpiter fugatur přidávají 2, 2a, 2aa, 2b. — ²⁰⁾ quas — valentes připsáno po straně w 6. — ²¹⁾ Sibenice 1; w 6 připsáno Sibenica po straně. Polohu wrchu tohoto dokonale určití nesnadno, poněwadž w rozličných časích polohy míst takto zwaných se měnily; zdá se však, že to jest nynější Žižkow. — ²²⁾ comperit 4, 4a.

cizlaus nescit, quod faciat, mentem dolor undique turbat. Jam¹⁾ poenitet eum olim pugnasse contra caesarem, iam poenitet eum sprevisse²⁾ monita ducis Occardi, iam mavult³⁾ precibus pugnare, et eum precibus superare⁴⁾, quem olim pugnando superarat; atque his verbis temptat diram deflectere caesaris iram:

Bella geris, caesare, nullos habitura triumphos. Nostra⁵⁾ terra tua est camera, nosque tui sumus, et esse tui⁶⁾ cupimus. Nam qui suos in subiectos saevit, hoste crudeli crudelior noscitur esse; si spectas ad robur tui exercitus, nos tibi nec momenta rerum sumus; cur ostendis potentiam tuam quasi contra folium, quod a ventre rapitur? Nam ventus deficit, ubi nichil sibi officit. Quod vis⁷⁾, ut sis, iam victor es, Jam tua iam cinge victricia⁸⁾ tympora⁹⁾ lauro¹⁰⁾. Insuper ei promittit mille et quingentas marcas denariorum, quod erat tributum trium annorum iam praeteritorum¹¹⁾.

Mox velut insignis cum flammis aestuat ignis; si quis nimiam desuper fundit aquam, paulatim impetum eius confundit¹²⁾, et praevalentibus undis deficit ignis, haud secus¹³⁾ extinxit regina pecunia caesaris iram. Nam qui olim hanc terram intraverat inmitis, accepta pecunia revertitur mitis, pace interposita¹⁴⁾.

13. Anno dominicae incarnationis 1043 tanta fames fuit in Boemia, ut tertia pars populi interiret fame.

Anno dominicae incarnationis 1044.

Anno dominicae incarnationis 1045 obiit Gunter monachus, VII Idus Octobris¹⁵⁾.

Anno dominicae incarnationis 1046 dedicatum est monasterium in urbe Bolezlau XIV Kal. Junii¹⁶⁾ a Severo, Pragensis¹⁷⁾ ecclesiae sexto episcopo.

Anno dominicae incarnationis 1047.

Anno dominicae incarnationis 1048.

Anno dominicae incarnationis 1049.

co by činiti měl; žal odevšad swíral jeho srdce. 1041 Již litowal, že kdy bojowal s císařem, již litowal, že pohrdnul napomináním wévody Okkarta; již chtěl raději bojowati prosbami a prosbami jej přemoci, jež prwé byl přemohl bojem; a takowými slowy pokusil se ukrotiti císařůw hněw hrozný:

Císaři! wálky wedeš, z nichž míti sláwy nemůžeš. Neb země jest twá komora, a my jsme tvoji, a twými přejeme si býti. Kdož pak zůří proti poddaným swým, jest zajisté ukrutného nepřitele ukrutnější; hledíš-li k síle swého wojska, my ti nejsme ani, coby za to stálo. Což ukazuješ moc swau jako proti listěčku, jež witr wezme. Nebo witr pomíjí, kde se mu nic neprotiwí. Co chceš, bys byl, již wítěz jsi,

Již, již wítězné bobkem si skráně owíjej. Krom toho slibowal mu tisíc a pět set hřiwen peněz, což byl poplatek za tři léta již prošlá. Ihned jako znamenitý oheň plameny plápolá, když někdo naň nalije hodně mnoho wody, pomalu prudkost jeho zemdlí, a wodau přemožen oheň zanikne; nejnase peníze, ten král, uhasily hněw císařůw. Neb který prwé do země této byl wkročil nemilostiwý, obdržew peníze wrátil se milostiwý, pod umluwau míru.

13. Léta od narození páně 1043 byl jest takowý hlad w Čechách, že třetina lidu zahynula hladem. 1043

Léta od narození páně 1044. 1044

Léta od narození páně 1045 zemřel jest Gunter, mnich, dne 9 Října. 1045

Léta od narození páně 1046 zasvěcen jest chrám we hradě w Bolezlawi dne 19 Kwětna Šebřem, kostela Pražského šestým biskupem. 1046

Léta od narození páně 1047. 1047

Léta od narození páně 1048. 1048

Léta od narození páně 1049. 1049

¹⁾ Jam poenitet — caesarem nemá 4, 4a. — ²⁾ sprevisse — et eum připsáno w A po straně rukau jinau. — ³⁾ mavult 2, 2b, 3. — ⁴⁾ exsuperare 4, 4a. — ⁵⁾ nam 2, 2a, 2b, 3. — ⁶⁾ nemá A. — ⁷⁾ nemá A. — ⁸⁾ victrici 2b, 3. — ⁹⁾ tympora 2, 2b, 4; tempora 3. — ¹⁰⁾ Virg. Aen. V, 539. — ¹¹⁾ nemá 2b, 3, 4, 4a. — ¹²⁾ fundat 2b, 3. — ¹³⁾ sexus opr. w secus w A. — ¹⁴⁾ Mír Břetislawa s Jindřichem III byl učiněn dle wyprawowání Letopisce Saského na podzim o sw. Michale. — ¹⁵⁾ W rukopise 4, 4a čte se zpráva tato jak následuje podána: Obiit Guntherus monachus et heremita et sepultus est in monasterio sanctorum Adalberti atque Benedicti ante altare s. Stephani prothomartyris. — ¹⁶⁾ IIII Kal. Jan. 3. — ¹⁷⁾ a d. S. sanctae Prag. 4, 4a.

- 1050 Anno dominicae incarnationis 1050.
 1051 Anno dominicae incarnationis 1051.
 1052 Anno dominicae incarnationis 1052 obiit Bozena ¹⁾, coniunx Oudalrici ducis, mater Bracizlai.
 1053 Anno dominicae incarnationis 1053 sanctus Procopius abbas obiit. ²⁾
 1054 Anno dominicae incarnationis 1054 ³⁾ urbs Wratislav ⁴⁾ et aliae civitates a duce ⁵⁾ Bracizlao redditae sunt Poloniis ⁶⁾ ea conditione, ut quam sibi tam suis successoribus quingentas marcas argenti et 30 auri annuatim solverent.
 1055 Anno dominicae incarnationis 1055 ⁷⁾ Dux Bracizlaus ⁸⁾ virtutum culmine clarus, Gemma Boemorum ⁹⁾, patrum lux clara suorum, cum adiuvante deo totam sibi subiugasset Poloniam, nec non bis victor, iam tertia vice proposuerat invadere Pannoniam, dumque praecedens suum exspectat exercitum, Hrudim ¹⁰⁾ in urbe acri pulsatur aegritudine; quam ut sensit magis magisque ingravescere, et sui corporis vires evanescere, convocat eos, qui forte aderant terrae ¹¹⁾ primates, quibus astantibus verbis fatur talibus: Quia me mea fata vocant, et atra mors iam prae oculis volat, volo vobis assignare et vestrae fidei commendare, qui ¹²⁾ post me debeat ¹³⁾ rem publicam gubernare. Vos scitis, quia nostra principalis ¹⁴⁾ genealogia, partim sterilitate partim pereuntibus in ¹⁵⁾ immatura aetate, me usque ¹⁶⁾ ad unum fuit redacta. Nunc autem, ut ipsi cernitis, sunt mihi a deo dati quinque nati, inter quos dividere regnum Boemiae non videtur mihi esse utile, quia omne regnum in se ipsum ¹⁷⁾ divisum desolabitur. Quia ¹⁸⁾ vero

Léta od narození páně 1050.
 Léta od narození páně 1051.
 Léta od narození páně 1052 zemřela Bozena, manželka knížete Oldřicha, matka Břetislavova.
 Léta od narození páně 1053 zemřel jest svatý Prokop opat.
 Léta od narození páně 1054 hrad Wratislav a jini hradové jsau od knížete Břetislava navracení Polákům, na ten způsob, aby jak jemu tak nástupcům jeho platili pět set hřiven stříbra a 30 zlata ročně.
 Léta od narození páně 1055 Ctností všech vrcholem slavný Břetislav kněz, Perla Čechů ona, otců svých to světlo přejasné, když byl s pomocí boží celé Polsko sobě podrobil, dwakrát byw vítězem, již potřetí minil udeřiti na Uhry, a když jeda napřed čekal na vojsko své, we Chrudimi we hradě prudkau uchvácen jest nemocí; a když pozoroval, že se nemoc zmáhala a síly těla jeho mizely, svolal přednější v zemi, kteří tu právě byli, ku kterýmž přistojícím promluvil takovými slovy: Poněwadž mě volá osud můj, a smrt strašlivá již se mihá před očima, chei vám oznámiti a věrnosti vaší poručiti, kdo by po mně měl zemi spravovati. Vám jest powědomo, že byl náš knížeci rod dilem neplodnosti, dilem že zemřeli w nedospělém věku, sešel až do mne do jediného. Nyní však, jak vidíte, jest mi od Boha dáno pět synů, mezi které zemi českau rozdělití newidi se mi užitečné býti, protože každé království w sobě rozdělené zahyne. Že však od stvoření světa a od počátku císařství Řim-

¹⁾ Bona 6; tak měl i A, ale rukau druhau nadepsáno ze; Boziena 2. Zprávu tuto klade jak ruk. A tak i 6 k r. 1050. — ²⁾ Zpráva takto položena jest jen w rukopisech 2, 2a, 2b. W ruk. 4, 4a jest poznamenáno: Procopius primus abbas Zazowensis monasterii felici fine cursum vitae suae consumans VIII Kal. Aprilis huius mundi exiit stadium aeternae felicitatis percepturus bravium. W ruk. 6 jsau položena následující slova: A. d. inc. MLIII^o, VIII Kal. Apr. hoc est in die annunciationis beatissime virginis Marie obiit sanctus Procopius abbas, karitatis flagrantia plenus, castimonia purus, humilitate preclarus, cuius exequiis et sepulture Seuerus, sextus Pragensis ecclesie episcopus, affuit et honorifice corpus eius in ecclesia sancte dei genitricis, quam ipse struxerat, sepeliuit. Idem sanctus in hac vita dum deguit, quanta morum honestate et miraculorum patrocinio et iam in celesti regno laureatus enituerit, liber gestorum eius de vita eidentius legenti indicat. Que quia iam dicta sunt, hec hic non iteranda. — ³⁾ Nad tímto rokem jest w A rukau jinou připsáno MLIII. — ⁴⁾ Wratislav 2; Wratislav 3; Wratislav 2b, 4a; Wratislawy 6. — ⁵⁾ d. Boemico Br. 2b, 4, 4a. — ⁶⁾ Polonis 2aa. — ⁷⁾ Mill. LIII nadepsáno rukau jinou w A. — ⁸⁾ Br. Boemorum 4, 4a. — ⁹⁾ Sclavorum 4, 4a. — ¹⁰⁾ Chrudim 2; Hrudin 3; Chrudym 6. — ¹¹⁾ sui 2. — ¹²⁾ w A nadepsáno nad místem vyškrábaným. — ¹³⁾ debet 6. — ¹⁴⁾ nemá A. — ¹⁵⁾ nemá 2, 2a, 3, 4, 4a. — ¹⁶⁾ oprav. w A rukau jinou. — ¹⁷⁾ in se ipso připsáno po straně rukau jinou; ipsum není w 2aa. — ¹⁸⁾ quod 2b.

ab origine ¹⁾ mundi et ab initio Romani imperii, et usque ad haec tempora fuerit fratrum ²⁾ gratia rara, testantur nobis exempla rata. Nam Cain ³⁾ et Abel, Romulus et Remus, et mei atavi Boleslaus et sanctus Wenceslaus, si spectes, quid fecerint ⁴⁾ fratres bini, quid facturi sunt quini ⁵⁾? Hos ego ⁶⁾ quanto potiores ac potentiores intueor, tanto mente praesaga peiora augurior. Heu mens semper pavida genitorum de incertis fati natorum. Unde praevindendum ⁷⁾ est, ne post mea fata ⁸⁾ aliqua inter eos oriatur discordia propter obtinenda regni gubernacula. Qua de re rogo vos per dominum ⁹⁾ et obtestor fidei vestrae per sacramentum, quatinus inter meos natos sive nepotes semper maior ¹⁰⁾ natu summum ius et solium obtineat in principatu, omnesque ¹¹⁾ fratres sui sive qui sunt orti herili de tribu, sint sub eius dominatu ¹²⁾. Credite mihi, nisi monarchos ¹³⁾ hunc ¹⁴⁾ regat ducatum, vobis principibus ad iugulum, populo ad magnum deveniet ¹⁵⁾ damnum. Dixerat, et inter astancium manus corporeos artus linqueus petit aethera flatus eius IV Idus Januarii ¹⁶⁾, ac magnus planctus est desuper illico factus. Quantae autem dux iste Bracizlaus frugalitatis ¹⁷⁾ vel ¹⁸⁾ quantae discretionis in divinis legibus ¹⁹⁾ et humanis iudiciis, aut quam largus dator ²⁰⁾ elemosinarum et quam pius fautor ecclesiarum sive viduarum fuerit, facundia Tullii prius defecisset, quam singula eius ²¹⁾ quaeque merita explicuisset ²²⁾.

14. Post cuius obitum filium eius primogenitum nomine Spitignev ²³⁾ omnes Boemicae gentis, magni et parvi, communi consilio et voluntate pari eligunt sibi in ²⁴⁾ ducem ²⁵⁾, cantantes Kirieleison cantilenam dulcem. Erat enim vir valde speciosus, caesarie pice nigrior atra, barba prolixa, facie laeta ²⁶⁾, genae eius candidiores nive, et parum rubentes per medium. Quid plura? Vir bonus et talos a vertice pulcher ad imos erat ²⁷⁾. Prima ²⁸⁾ die, qua intronizatus est, hic

ského i až do těchto časů bratrská láska bý- 1055
 wala wzácná, svědčí příkladové zjištění. Nebo co Kain a Abel, co Romulus a Remus, co Boleslaw a svatý Wacslaw učinili, když pomníme, vždy bratří dva, co pojde z bratří patera? Když na ně patřím, čím jsau schopnější a mocnější, tím w duchu předzvídawém tuším věci horší. Ach, myslí vždy auzkostliwá rodičů pro nejisté osudy synů! Pročez potřebi jest opatřiti, aby po mém skonání newznikla mezi nimi nějaká rozepře o obdržení panství nad zemi. Proto žádám vás pro hospodina a zapřisahám vás přisahau waší věrnosti, aby mezi mými syny nebo wnuky vždy první dle stáří obdržel právo a stolec w knížetství, a všichni jeho bratři nebo kteří jsau z panownického pokolení, aby stáli w jeho poslušenství. Wěřte mi, nebudeli jeden mocnár spravovati tohoto knížetství, půjde vám předním o krk, lidu pak bude ke škodě veliké. Dořekl to, a w rukau přistojících duch jeho opustiw audy tělesné, vzletěl k nebesům dne 10 Ledna, i byl z toho hned pláč veliký. Pak jak kníže tento Břetislav byl rozumný a jak maudrý w zákonech božských i w práwích lidských, neb jak byl štědrým almužen dárce, jak zbožným kostelů a wdow zastáncem, Tulliowa by prvé výmluvnost došla, nežby všechny jeho zásluhy wyložila.

14. Po jeho smrti všichni welei i mali národu českého z usnešení obeeného a z jednsworné wůle zwolili sobě prworozeného syna jeho, jménem Spytihněwa, za kníže, písničku pěknau Kyrieleison zpíwajícíe. Nebo byl muž welmi krásný, vlasů černějších než smůla černá, wausů hustých, wzezření weselého; twáře jeho byly sněhu bělejší a maličko přičerwenalé w prostředku. Co více? Byl muž dobrý a od hlavy do nejnížší paty krásný. On sobě prvního dne,

¹⁾ oriente 1. — ²⁾ nemá A, 1, 2, 2a, 2aa, 4. — ³⁾ Chain 1. — ⁴⁾ fecerunt 2aa; fuerint 3. — ⁵⁾ quini 3. — ⁶⁾ ergo 1, 4. — ⁷⁾ providendum A. — ⁸⁾ facta měl A, ale oprav. w fata. — ⁹⁾ deum 2b, 3. — ¹⁰⁾ minor 3. — ¹¹⁾ et omnes 4. — ¹²⁾ Srowněj o téže věci konec kapituly 13 kn. III. — ¹³⁾ monarchos má rukau jinou nade-psáno 1; nec mon. 2b; si monarcha 3. — ¹⁴⁾ habent 2aa. — ¹⁵⁾ deveniret měl 1, ale r vyškrábano. — ¹⁶⁾ nemá 4a. — ¹⁷⁾ fragilitatis opr. frugilitatis A. — ¹⁸⁾ et 2aa. — ¹⁹⁾ regibus 1. — ²⁰⁾ dator opakuje 1. — ²¹⁾ eius opera et mer. 2aa. — ²²⁾ explicuissent A. — ²³⁾ Zpitignev 1, 2b; Spitigneu 2, 2aa; Zpitignen 3; Zpitigneum 4; Spitigneum 4a; Spitygneu 6. — ²⁴⁾ nemá 4, 4a. — ²⁵⁾ iudicem 4, 4a. — ²⁶⁾ lata 4. — ²⁷⁾ Hor. Ep. II, 2, 4. — ²⁸⁾ P. autem 4, 4a.

¹⁰⁵⁵ magnum et mirabile ac omnibus seculis memorabile fecit hoc sibi memoriale; nam quotquot inventi sunt de gente Teutonica, sive dives sive pauper sive ¹⁾ peregrinus, omnes simul in tribus diebus iussit eliminari de terra Boemia, quin etiam et genitricem non tulit remanere suam, de qua supra meminimus, Ottonis natam, nomine Juditham. Similiter et abbatissam sancti Georgii, Brunonis filiam, eliminat, quia haec olim antea eum verbis offenderat acerbis. Nam dum pater eius Bracizlaus reaedificaret moenia totius urbis Pragae per girum, et hic ²⁾ supradictus heros a patre sibi concessam Satec ³⁾ haberet provinciam, forte ⁴⁾ exiit, ut cum suis circa sancti Georgii claustrum componeret murum. Et cum nullo modo recte poni posset murus, nisi destrueretur fornax ⁵⁾ abbatissae, qui ⁶⁾ ibi ⁷⁾ forte stabat, iactata fune in media tunc aliis hoc facere cunctantibus accessit natus herilis, et quasi risum sibi faciens, cum magno cachinno ⁸⁾ iussit eum deicere subito in torrentem Bruzincam ⁹⁾, dicens: Hodie domina abbatissa calidas non gustabit placentas. Quod agnoscens abbatissa exiit irata de claustrum, et valde moleste eius dicta ferens, sic eum yronicis aggreditur et confundit dictis:

Nobilis, insignis, vir fortis et inclitus armis,
Quam magnas turres nunc expugnavit et urbes,
Et sibi famosum fert de fornace triumphum,
Tempora iam lauro victricia cingat et auro.
Clerus multimodas, campanis ¹⁰⁾ personet ¹¹⁾ odas,
Dux quia deiecit ¹²⁾ fornacem miraque fecit.
Ah ¹³⁾! pudet effari ¹⁴⁾, quae non pudet hunc operari.

Corpore dirigit vir, vox et fancibus haesit ¹⁵⁾,
Indignansque suam gemitu compescuit iram ¹⁶⁾.

Haec quoniam ¹⁷⁾ abbatissae dicta dux alta in mente reposita reservat ¹⁸⁾, postquam est intronizatus, priusquam sancti Georgii ecclesiam intrarat ¹⁹⁾, abbatissam expellit ²⁰⁾, mandans sibi

jak byl posazen na stolec, welkau a diwnau i na všecy věky pamětihodnau takowau zjednal památku. Koliko totiž nalezlo se rodu německého, buď bohatých buď chudých buď přichozích, všechny najednau do tří dni kázal wyobcowati ze země české. Ba ani matce své nedopustil tu zůstat, o níž jsme swrchu wzpomněli, deeri Ottowě, jménem Juditě. Podobně i abatyši swatého Jiří, deeru Brunonowu, wyobcowal, poněwadž ona jej byla někdy před časem urazila slowy důtklivými. Nebo když otec jeho Břetislav představoval zdi celého hradu Pražského kolem do kola a hrdina swrchuřečený měl toho času kraj Žatecký sobě propůjčený, stalo se právě, že se swými kladl zeď u kláštera sw. Jiří. A když žádným způsobem nemohla zeď dobře býti postawena, lečby rozbořena byla pec abatyše, která tam právě stála, a již byl obhozen okolo ní prowaz, tu když druzí se wáhali to učiniti, přistaupil syn knížecí, a jako posměch sobě děláje, s welkým chechtotem kázal ji najednau shoditi do potoka Brusnice, řka: Dnes pani abatyše neokusí teplých koláčů. Což zwěděwši abatyše wyšla z kláštera rozzlobena, a welmi těžce nesauc jeho slowa, takowými jej oslowila a zahanbila řeči ironickými:

Slawný, urozený muž, chrabrý, we zbrani čelný,
Jak welikých twrzi i hradů dobyl on tuto chvíli;
A z pece powěstnau sobě získal wítězsláwu!
Skráně nechať bobkem wítězně obwine, zlatem.
Žáci zpiwajte mnohozwučně, a na zwony zwoňte;
Neb jest pec porazil váš kníže a diw tu dokázal.
Ach, o! hanba wyřici, co ten páchat se nehanbí!

Stuhlo mu tělo celé, a hlas w ústech mu uwázl,
Rozhněwaný však powzdychnuw, hněw swůj utajil jest.

Ta slowa abatyše poněwadž kníže hluboko w mysli své uložená zachowal, když byl postawen na stolec, prwé než wešel do kostela sw. Jiří, abatyši wyhnal, wzkázaw ji tak: Nyni spiše

¹⁾ seu 4. — ²⁾ haec 1. — ³⁾ Sate 1; Satec 2; Sate 2a, 2b; Sathec 4, 4a; Sacz 2aa; Zatecz 6. — ⁴⁾ sorte 2, 4. — ⁵⁾ Tak i 2b, ale po straně fornus připsáno ještě. — ⁶⁾ que 2aa. — ⁷⁾ nemá 4, 4a. — ⁸⁾ chachinno 1, 4a. — ⁹⁾ Bruzincam 1; Bruskam 2aa; Bruznicam 2a, 2b, 4, 4a; Brucitucam 3; Brusnyczkam 6. — ¹⁰⁾ campanas 4, 4a; tak měl i A, ale oprav. w campanis. — ¹¹⁾ personat 3; resonet 2aa. — ¹²⁾ deicit 4a. — ¹³⁾ Ach 4. — ¹⁴⁾ ea fari 4, 4a. — ¹⁵⁾ Virg. Aen. III, 48. — ¹⁶⁾ Luc. Phars. IX, 166. — ¹⁷⁾ quum 2b, 3. — ¹⁸⁾ reservaret 1. — ¹⁹⁾ intrat A; intraret 4, 4a; ostatní int. ad ab. — ²⁰⁾ Tak w A připsáno saučasnau rukau; w ostatních slowa abbatissam expellit scházejí.

talia ¹⁾: Nunc potius convenit clerum resonare odas et pulsare campanas, cum abbatissa foras et ²⁾ de terra hac eicitur ³⁾, quam cum fornax eius deicitur. Ecce vir fortis et inclitus armis non turres, non urbes expugnando, sed te abbatissam ⁴⁾, illius fornacis dominam, hodie eicendo ⁵⁾ fert famosum triumphum, et cingit tempora lauro. Et ut iussum fuerat, super bigam inposita fertur velociter abbatissa, et citius dicto eicitur huius terrae de confinio.

15. His ita ⁶⁾ peractis, vadit novus dux novum disponere Moraviae regnum, quod olim pater eius inter filios suos dividens, partem dimidiam Wratislao ⁷⁾, partem alteram Chonrado ⁸⁾ et Ottoni ⁹⁾ dederat; Jaromir autem adhuc deditus studiis inter scolares versabatur alas. Praemisit autem dux Spitignev illius terrae ¹⁰⁾ ad primates litteras, in quibus nominatim vocat trecientos viros, quos ipse novit ¹¹⁾ meliores et ¹²⁾ nobiliores ex omnibus civitatibus, et ¹³⁾ ut sibi ad urbem Hrudim ¹⁴⁾ occurrant ¹⁵⁾, per salutem capitis sui mandat. Jussa viri faciunt, et iam ¹⁶⁾ ultra portam custodiae in agris Grutov ¹⁷⁾ duci obviam veniunt, quos statim dux ¹⁸⁾, iratus quia non ad condictum locum occurrerant, iussit comprehendere, et catenatos misit ad custodiendum, dividens eos per singulas civitates Boemiae. Equos autem et arma eorum inter suos distribuit, et tenuit viam in Moraviam. Quod audiens frater eius ¹⁹⁾ Wratislaus valde eum timuit, et secessit in partes Pannoniae ²⁰⁾, relictā coniuge Olomuc ²¹⁾ in urbe. Quem rex Andreas gratanter suscepit et quamdiu secum fuit, honorifice eum habuit ²²⁾. Ergo dux Spitignev, postquam ad suum placitum ²³⁾ omnia ordinavit in Moravia, fratres suos accepit, ut essent secum in curia, Conradum ²⁴⁾ praeficiens venatoribus, Ottonem vero posuit super pistores atque cocos magi-

sluší se, aby žakowstwo zpiwalo zpěwy a zwo-
nilo na zwony, když se abatyše wen a ze země
wyhazuje, nežli když byla pec její shozena. Hle
muže chrabrého a we zbrani čelného! ne z do-
bývání twrzi a hradů, ale z wyhození tebe aba-
tyše, paní oné pece, má dnes powěstnau wítězo-
sláwu, a owíji skráně své bobkem. A jak bylo
nařizeno, posazena jest abatyše na wůz dwau-
spřežní a wezena kwapem, i rychleji než wy-
řčeno wyhozena jest přes meze této země.

15. To když se stalo, wyjel nový kníže, aby uspořádal nové panství moravské, kteréž někdy otec jeho mezi syny své rozdělil, polowici byl dal Wratislawowi, druhau polowici Konradowi a Ottowi, Jaromir pak oddaný učení ještě meškal we školství. Poslal pak kníže Spytihněw napřed list ku předním mužům oné země, kterým wyzýwal zejména 300 mužů, které znal jako nejlepší a nejznamenitější ze všech hradů, a pod ztrátau hlavy nařizowal, aby mu přijeli naproti do hradu Chrudimě. Muži rozkaz zachovali, a již za branau strážnau w polích Hrutowských přišli knížeti w austrety; kníže však rozhněwán, že nepřišli na místo ustanowené, hned kázal je jmauti, a w okowich dal je wěziti, rozdělil je po jednotlivých hradech w Čechách. Koně pak a zbraně jejich rozdělil mezi své, a táhl dále cestau do Morawy. To uslyšew bratr jeho Wratislaw, bál se ho welmi, a utekl jest do země uherské, zůstawiw manželku swau we hradě Olomauci. Ježž král Ondřej přiwětiwě přijal, a pokud u něho byl, poctiwě chowal. Tedy kníže Spytihněw, když všecko dle své libosti spořádal na Morawě, wzal bratři své, aby byli s ním u jeho dwora, Konrada předstawiw lowcům, Ottu pak postavil co mistra nad pekaři a kuchaři. Swaku pak swau chopiw, dal do wězti na jistý welice pewný hrad, řečený Le-

¹⁾ Ruk. 3 čte abbatisae mandat talia; abbatissae mandans sibi talia 6. — ²⁾ nemá 4, 4a. — ³⁾ eicitur d. t. A. — ⁴⁾ m nadepts. w A rukau druhau; abbatissa 3. — ⁵⁾ eici ipio 1. — ⁶⁾ itaque 1. — ⁷⁾ Wratislavo 1. — ⁸⁾ Conrado A, 2; Chunrado 2b, 4a; Cunrado 2a, 4. — ⁹⁾ Ottoni 1. — ¹⁰⁾ nadepsáno rukau druhau. — ¹¹⁾ vidit 2. — ¹²⁾ et nob. nemá 4, 4a. — ¹³⁾ nemá 2aa. — ¹⁴⁾ Grudim 1, 2a; Grudym 6. — ¹⁵⁾ Tak všechny kromě A, kde čteme occurrerent. — ¹⁶⁾ etiam 4, 4a. — ¹⁷⁾ Grutou 2, 2b; Gruton 2aa; Brutou 2a; Chruton 3; Grothou 4, 4a. O poloze Hrutowa psal prof. Aug. Sedláček článek w Památkách archaeol. a místopisných, díl VIII, str. 59; dle článku tohoto ležel Hrutow asi půl hodiny od Litomyšle nade vsí Benátkami, kde se nad říčkau Trstenicí čili Laučnau posud mohutná ohrada zachowala. — ¹⁸⁾ dux Spitigneus 4, 4a. — ¹⁹⁾ suus A. — ²⁰⁾ Poloniae 4, 4a. — ²¹⁾ Olomuc 2, 2a, 4, 4a, 6. — ²²⁾ Tak i 2aa, ale opraveno w pertractavit. — ²³⁾ palatium 4, 4a. — ²⁴⁾ Conradum 1; Cunradum 2a, 4, 4a.

1055 strum¹⁾. Nurus autem suam comprehensam misit in quoddam castrum²⁾ munitissimum nomine³⁾ Lescen⁴⁾, committens eam ad custodiendum comiti nomine⁵⁾ Mztis⁶⁾, quam ille, non ut decuit talem dominam, custodivit. Nam omni nocte eius pedem suo cum⁷⁾ pede munivit compede. Quod vir eius audiens aegre tulit, et quid mercedis comiti pro tam temeri facto postea reddiderit, in sequentibus patebit.

16. Post unum vero mensem⁸⁾ evolutum interventu Severi episcopi et comitum nurum suam dimittit, et⁹⁾ dans ei conductum, fecit eam¹⁰⁾ redire ad suum maritum. Quae¹¹⁾ quoniam vicina partui erat, dum ire properat¹²⁾, matricem viciat, et infra spatium trium dierum spiritum¹³⁾ exalat pulcherrima mulierum, quia non potuit¹⁴⁾ uteri exponere pondus in maturum. Cuius de morte rex Andreas¹⁵⁾ cum videret suum hospitem¹⁶⁾ usque adeo moerentem, his¹⁷⁾ iuvenem dictis moestum solatur amicis: O mi care hospes, deus faciat, ut sis sospes. De cetero iacta super dominum¹⁸⁾ curam tuam, et spera in eum, et ipse faciet, ut hic moeror citius¹⁹⁾ vertatur in gaudium. Saepe enim fit, ut unde homo minus proficui²⁰⁾ sperat, inde plus²¹⁾ commodi ferat. De obitu autem tuae consortis esto vir fortis, nec dolendo excedas modum, quasi tibi soli aliquid contigerit novum, cum omnibus hominibus constet notum, omne redire²²⁾ suum humanum corpus ad ortum. Dixerat et tristem secum ducit²³⁾ ad mensam hospitem, ubi opimis ferculis reficiuntur atque mero leni efficiuntur laeti. Forte fuit huic regi²⁴⁾ unica²⁵⁾ gnata²⁶⁾, nomine Adleyta²⁷⁾, iam thoro²⁸⁾ maritali²⁹⁾ tempestiva, valde formosa et multis procis nimium spes invidiosa. Hanc hospes ut vidit, misere adamavit, quod rex bonus non recusavit, atque³⁰⁾ post paucos³¹⁾ dies matrimonio sibi eam copulavit. Quod cum audisset dux Spitigneus, sagaci

štěn, a poručil ji hlidati županowi jménem Mstišowi; kterýž choval ji, ne jak se slušelo na takowau paní. Neb každé noci nohu její se swau nohau spautal okowem. Což když zwěděl muž její, těžce to nesl, a jakau mzdau se županowi za tak opowážliwý skutek potom odplatil, dáleji se ukáže.

16. Když však minul jeden měsíc, ku přimluvě biskupa Šebíře a županů propustil swaku swau, a daw ji průwod, spůsobil, aby se nawrátila k swému choti. Ona, poněwadž byla blízko porodu, když na cestě pospíchala, ublížila mateřskému životu, a do tří dni vypustila ducha žena nejkrásnější, poněwadž nemohla ze sebe vydati nezralého autěžku života. Když král Ondřej widěl, kterak host jeho z její smrti až příliš byl zarmaucen, těšil muže mladého takowými přátelskými slowy: O můj hosti milý; bůh učíň, abys byl blažený. Ostatně wznes strast swau na hospodina, a w něj daufej; on pak učiní, aby se twůj zármutek brzy obrátil w radost. Neb se často stává, že z čeho člověk méně dobrého se naděje, z toho wíce užitku wezme. Což pak do smrti choti twé, buď mužem silným, a nežel přes míru, jakoby se tobě samotnému bylo stalo něco nowého, ježto všem lidem jest známo a jisto, že se každé tělo lidské nawrátí k swému původu. To řekl, a wedl smutného hosta s sebau ke stolu, kdež se sytými jídly posilnili a starým winem obweselili.

Král tento měl zrowna jedinau deeru, jménem Adleytu, k manželstwi již dospělau, welmi krásnau, a která byla mnohým ženichům předmětem naděje záwistiwé. Jak ji host spatřil, zle se zamilowal, čemuž král dobrý nebyl na odpor, a po několika dnech oddal mu ji k manželstwi. Což když uslyšel kněz Spytihněw, bystrým roz-

¹⁾ posuit pistorum atque cocorum magistrum 4, 4a. — ²⁾ castellum A. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ Lesczen 2, 6; Lesstien 2aa. Hrad Lešno leží w někdejším kraji Beraunském, nyní w soudním okrese Benešowském. — ⁵⁾ nemá 2aa. — ⁶⁾ Mstis A; Mztys 6. — ⁷⁾ cum pede nemá 2. — ⁸⁾ n nadepsáno w 1 rukau jinau. — ⁹⁾ Tak A, w ostatních schází et. — ¹⁰⁾ nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ quia 4, 4a. — ¹²⁾ dum te properat 2, 2a, 2b; dum properat 3; w 6 wynecháno w textu prázdne místo, a po straně napsáno dum te. — ¹³⁾ spiritus 2. — ¹⁴⁾ poterat 3. — ¹⁵⁾ audiens 2. — ¹⁶⁾ w 6 po straně připsáno. — ¹⁷⁾ totéž. — ¹⁸⁾ deum 2b, 3. — ¹⁹⁾ tuus 3. — ²⁰⁾ profectus 3. — ²¹⁾ populus 2aa. — ²²⁾ reddere A. — ²³⁾ duxerat 3. — ²⁴⁾ regia A. — ²⁵⁾ nemá A, 6. — ²⁶⁾ nata A, 6, poslední má však po straně gnata. — ²⁷⁾ Adlegta A, A1. — ²⁸⁾ h nadepsáno rukau jinau w 1. — ²⁹⁾ nemá 4, 4a. — ³⁰⁾ atque — copulavit nemá 1. — ³¹⁾ paucos nemá A, 2, 2a, 2aa; post dies aliquot 3.

ingenio praecavens, ne forte invaderet frater suus totam¹⁾ cum Ungaris Moraviam, mittens nuncios revocat eum de Ungaria et reddidit²⁾ sibi civitates, quas ei ante³⁾ pater suus dederat in Moravia. Erat enim dux⁴⁾ Spitigneus vir prudens⁵⁾ rerum in discrimine, sciens arcum suum tendere et laxare in opportuno⁶⁾ tempore. Cuius inter ceteras virtutes hoc praecipuum studium memoria dignum posteris vero imitabile exemplum proferimus^{6*)} in medium. Talis enim mos suus erat, semper quadragesimali tempore aut monachorum aut canonicorum degens in claustris, elemosinis vacabat, divinis officiis instabat, vigiliis et orationibus⁷⁾ inhaerebat, sic tamen, ut ante matutinalium melodiarum aut cum extensione manuum aut cum genuflexionibus totam ruminaret psalmodiam. Post completorium vero ad instar monachorum servat⁸⁾ silentium usque ad primae statium⁹⁾. Et quamdiu ieiunus fuit, ecclesiastica disponit¹⁰⁾ negotia, post prandium autem secularia tractat¹¹⁾ iudicia¹²⁾. Pelliceam autem¹³⁾ episcopalem et tunicam clericalem, quam desuper induens¹⁴⁾ in capite ieiunii per totam quadragesimam gestabat, in coena domini suo capellano cubiculario eam dabat, bene et religiose reputans, ut qui tempore poenitentiae particeps laboris¹⁵⁾ fieret, in die magnae festivitatis¹⁶⁾ non immunis abiret.

17. Anno dominicae incarnationis 1056.

Anno dominicae incarnationis 1057.

Anno dominicae incarnationis 1058, IV Nonas Augusti Judita, coniux Bracizlavi, ductrix Boemorum, obiit, quam quia filius suus Spitigneus eiecerat de regno suo, cum non posset aliter ulcisci¹⁷⁾ iniurias suam in filio, ad contumeliam eius et omnium Boemorum nupserat Petro, regi Ungarorum. Haec postea¹⁸⁾ a filio suo Wratizlao duce inde translata et sepulta est Pragae¹⁹⁾ iuxta virum suum Bracizlaum sanctorum martirum Viti, Wenceslai atque²⁰⁾ Adalberti²¹⁾ in ecclesia honorifice²²⁾.

1055 umem chtěje předejiti, aby třeba bratr jeho nedeřil na celau Morawu s Uhry, wyprawiw posly, powolal jej zpět z Uher, a nawrátil mu hrady, které jemu byl prwé otec jeho dal na Morawě. Nebo byl kněz Spytihněw muž opatrný w rozhodné době, uměje luk swůj napínati a popaustěti w prawau chvíli. Z jiných jeho ctností to zvláštní snažení pamětihodné a jehož by budouci mohli následowati, oznámím. Takowý totiž byl jeho obyčej; pokaždé w čas postní bydle w domě mnichů nebo kanowníků konal almužny, trwal na službách božích, oddával se bdění a modlení, tak sice, že před ranním zpiwáním buď roztáhnul ruce buď s poklekáwáním celý žalm přeřikal. Po kompletoři pak na způsob mnichů zachowal mlčení až do času primy. A pokud byl lačný, jednal záležitosti církewní; po obědě pak konal swětšské saudy. Kožišek pak biskupský a sukni žákowskau, kterau přes sebe bráwal na začátku postu a přes celý čas čtyřicetidenní nosiwal, w den wečeře páně dáwal swému kaplanu komnatnému, dobře a zbožně přemítaje, aby ten, jenž w čas pokání byl práce účasten, w den welkého hođu neodešel prázdne.

17. Léta od narození páně 1056.

Léta od narození páně 1057.

Léta od narození páně 1058 dne 2 Srpna zemřela jest Judita, manželka Břetislawowa, kněžna česká, kterážto když ji syn její Spytihněw wypudil ze země swé, když se nemohla za křiwdu utrpenau jinak pomstiti nad synem, k hanbě jeho a všech Čechů zasnaučila se s Petrem, králem uherským. Ona později od syna swého Wratislawa knížete odtamtud přenesena jest a pohřbena w Praze wedlé muže swého Břetislawa w kostele swatých mučenníků Wita, Wáclawa a Wojtěcha poctiwě.

¹⁾ totam terram Mor. cum Ung. A. — ²⁾ reddidit 1; reddit ei 4, 4a. — ³⁾ antea 2b, 3. — ⁴⁾ nemá 3. — ⁵⁾ prudentissimus 4, 4a. — ⁶⁾ importuno 4; in portuno 4a. — ^{6*)} proferemus 2, 2b, 3. — ⁷⁾ ieiuniis 4, 4a. — ⁸⁾ servabat 3. — ⁹⁾ spacium A. — ¹⁰⁾ exponit A; disponebat 3; disposuit 2aa, 6. — ¹¹⁾ tractabat 3. — ¹²⁾ negotia A, 6. — ¹³⁾ nemá A. — ¹⁴⁾ indutus 3. — ¹⁵⁾ nemá 2. — ¹⁶⁾ resurrectionis Iesu Christi domini nostri přidáno w 4, 4a. — ¹⁷⁾ ulcisci měl A, ale opraweno. — ¹⁸⁾ post 4, 4a. — ¹⁹⁾ nemá 2aa. — ²⁰⁾ nemá A, 1, 6. — ²¹⁾ připsáno po kraji w 6. — ²²⁾ Tak A, 6; není w ostatních.

1059 Anno dominicae incarnationis 1059.

1060 Anno dominicae incarnationis 1060 cum ad festum sancti Wencezlai dux Spitigneu venisset Pragam, videns ecclesiam sancti Viti non adeo magnam nec capessentem populum concurrentem ad festivitatem sanctam, quam videlicet ipse sanctus Wencezlaus construxerat¹⁾ ad similitudinem^{1*)} Romanae ecclesiae rotundam, in qua etiam eiusdem²⁾ corpus sancti Wenceslai quiescebat; similiter et aliam ecclesiolam³⁾, quae fuit contigua et quasi in porticu sita eiusdem ecclesiae, cuius in medio nimis in arto⁴⁾ loco erat mausoleum⁵⁾ sancti⁶⁾ Adalberti; optimum ratus fore, ut ambas destrueret⁷⁾ et unam utrisque patronis magnam⁸⁾ construeret ecclesiam. Continuo per longum gyrum designat ecclesiae locum, iacit fundamenta, fervet⁹⁾ opus¹⁰⁾, surgit murus; sed eius felicia coepta in subsequenti mox anno intercipit mors inepta. Eiusdem anni tempore, quo legiones procedunt ad bella, cum iam levatis signis militiae dux¹¹⁾ quasi unius diei iter ageret, obviam habuit¹²⁾ viduam, quae flens et eiulans ac pedes eius deosculans, currens¹³⁾ post eum clamabat dicens: Domine, vindica me de¹⁴⁾ adversario meo. Et ille: Faciam, inquit, cum de expeditione redeam. Et illa: Quid si, ait¹⁵⁾, non redibis, cui me vindicandam¹⁶⁾ dimittis¹⁷⁾? Aut cur tuam mercedem a deo accepturus omittis? Qui statim unius viduae ad petitionem intermittit expeditionem, eamque iusto iudicio vindicavit de adversario. Quid ad haec vos, o moderni principes, dicitis, qui tot viduarum, tot pupillorum ad clamores non respicitis, sed eos tumido fastu superbiendo despicitis? Talibus, ut supra diximus, misericordiae visceribus dux Spitigneu hoc agnomen sibi ascivit, ut ab omnibus diceretur pater clericorum, defensor viduarum. Sed quia saepius¹⁸⁾ videmus occulto dei iudicio malos relinqui, bonos subtrahi¹⁹⁾ de medio, hic vir tantae²⁰⁾ probitatis est²¹⁾ ab hac luce subtractus V Kal. Februarii, anno sui ducatus VI, anno²²⁾ dominicae incarnationis 1061²³⁾.

Léta od narození páně 1059.

Léta od narození páně 1060, když kněz Spytihněw o swátku sw. Wáclawa přijel do Prahy, wida, že kostel sw. Wita nebyl tak velký, an nestačil pro lid sbíhající se k swátku zasvěcenému, jež byl totiž sw. Wáclaw wystawil ku podobenství kostela Římského okrauhlý, w němž také tělo téhož swatého Wáclawa odpočívalo, jakož i také druhý kosteliček, který byl wedlé a jako we dveřích téhož kostela postawený, w jehož prostředku w místě welmi těsném byl hrob sw. Wojtěcha; uznaw za nejlepší, aby obadwa rozbořil a nowý welký kostel pro obadwa dědice wystawil, wykázal ihned dlauhým okolem místo pro kostel, a položil základy; dilo rostlo, zeď se zdvihala; ale začátky jeho šťastné přetřhla již w roce potomním smrt we chvíli newhodné.

Téhož roku w čas, když plukowé táhnau do wojny, když již korauhwe byly wztýčeny a kníže wykonat již jako cestu jednoho dne, přišla jemu wstříc wdowa, která plačie a běduje a nohy jeho libajie, za ním běžie křičela, prawie: Pane, pomsti mě nad protiwníkem mým. A on prawil: Učiním to, až se vrátím z výprawy. A ona řekla: Což jestliže se newrátíš, komu mě zanecháš, aby mě pomstil? Anebo proč maje wziti odměnu od Boha, pomjíš ji? On pak hned k žádosti jedné wdowy nechá zatím výprawy, a saudem sprawedliwým pomstil ji nad protiwníkem. Co tomu wy říkáte, nynější knížata, kteří tolika wdow, tolika sirotků wolání nedbáte, nýbrž w hrdém nadýmání-se pyšně jimi pohrdáte? Takowými, jak swrchu řečeno, milosrdenství wnitřnostmi kníže Spytihněw to přijmi sobě získal, že ode všech nazýwán jest otcem duchowních, obráncem wdow. Ale poněwadž často widíme, že ze skrytého usauzení božího zli tu zůstawaji, dobří býwaji odjímání, muž tento tak nábožný wzat jest z tohoto swěta dne 28 Ledna, roku swého knížetství šestého, léta pak od narození páně 1061.

1) construxerat 1. — 1*) sim. sanctae Rom. 4. — 2) nemá A. — 3) ecclesiam 2b, 3, 4, 4a. — 4) a. e. l. m. A. — 5) mausoleum 2b, 4, 4a; manseolum 6. — 6) beati 3. — 7) construeret 1. — 8) nemá A. — 9) acceperat 4, 4a. — 10) Virg. Georg. IV, 169. — 11) dux Spitigneus 4, 4a. — 12) hab. quandam vid. 4, 4a. — 13) r nadepsáno rukau jinaw w A. — 14) nadeps. w 1. — 15) nemá 2. — 16) miseram 4, 4a. — 17) remittis 2b. — 18) saepe 2aa. — 19) subthai 1. — 20) tale měl 1, ale opraweno w tante. — 21) nemá 2b, 3. — 22) Tak wšecky, jen A wkládá tu vero. — 23) roku tohoto nemá 1. Tu dodáwaji 2, 2a obiit Spitigneus, dux Bohemorum.

18. Post cuius obitum frater eius¹⁾ Wratislaus omnibus Boemis faventibus sublimatur in solium, qui confestim²⁾ Moraviae regnum inter fratres suos dividit per medium, dans Ottoni orientalem plagam³⁾, quam ipse prius obtinuerat, quae⁴⁾ fuit aptior venatibus⁵⁾ et abundantior piscibus, occidentalem vero, quae est⁶⁾ versus Teutonicos, dat Conrado, qui et ipse sciebat Teutonicam linguam. Regio autem illa est planior et campestris atque fertilior frugibus. Interea sole morante in prima parte piscium, bonae indolis Jaromir iuvenis, audita nece fratris sui Spitigneu⁷⁾, quem non⁸⁾ minus quam⁹⁾ ut patrem timore et amore coluit, iam deposito puerili metu rediit¹⁰⁾ de studio, sperans aliquam portionem¹¹⁾ se habiturum hereditatis in patrio regno. Quem dux Wratislaus frater suus, ut sensit magis affectari¹²⁾ laicalem quam sacrae doctrinae militiam, his verbis castigat eius pertinatiam: Noli, inquit, frater¹³⁾, noli a capite, cuius effectus es membrum, per apostasiam¹⁴⁾ abscindi¹⁵⁾ et¹⁶⁾ proici in infernum. Olim divina gratia per sui providentiam¹⁷⁾ elegit¹⁸⁾ te in sacerdotii gradum, propterea et genitor noster tradidit te ad literarum exercitium, ut successor idoneus Severi episcopi habearis, tantummodo deo favente si superstes fueris. Moxque intrante Martio mense, prima sabbati die, quando celebrantur¹⁹⁾ sacri ordines, quamvis invitum et coactum atque nimis renitentem totondit eum, et in praesentia ipsius ducis ordinatus est usque²⁰⁾ ad diaconatus officium, legitque publice evangelium et pontifici missam²¹⁾ celebranti iuxta morem ministravit²²⁾. Post haec novus diaconus, immo antiquus dicendus²³⁾ apostata Julianus, parma²⁴⁾ sacrae militiae non bene abiecta, et gratia²⁵⁾ quam per inpositionem manus acceperat, neglecta²⁶⁾, sumpsit militare cingulum et aufugit cum suis sequacibus ad ducem Polonicum²⁷⁾, mansitque secum usque Severi²⁸⁾ episcopi²⁹⁾ ad obitum.

1) suus 2b. — 2) statim 4, 4a. — 3) t. j. Olomúcko. — 4) qui 2. — 5) venationibus 3. — 6) nemá 4, 4a. — 7) Spitignei 2aa. — 8) nadepsáno rukau jinaw w A. — 9) nemá A, 6. — 10) redit A. 6. — 11) partem A. — 12) opraweno w 1; affectare A, 3, 4, 4a, 6. — 13) fr. inq. A, 6. — 14) apostasiam 1. — 15) abscindi 3. — 16) nadepsáno rukau jinaw w 1. — 17) pro sui providentia 2b. — 18) eligit 2. — 19) celebrabantur 2b. — 20) nemá 3. — 21) cel. mis. A. — 22) celebravit 2. — 23) nemá 4, 4a; dic. ant. A. — 24) Tak A; arma 6; per arma ostatni. Hor. Od. II, 7, 10. — 25) gratiam A, 2b, 3, 4, 4a, 6. — 26) neglectam 2b, 3, 4a. — 27) Jmé-nem Boleslaw II. — 28) nemá 4, 4a. — 29) nemá A, 6.

18. Po jeho smrti powýšen jest bratr jeho 1061 Wratislaw swolením wšech Čechů na stolec; kterýž hned zemi morawskau rozdělil mezi bratry své na polowic, daw Ottowi krajinu východní, kterau byl sám prwé držel, která se hodila wice k lowům a měla wětší hojnost ryb; západní pak, která jest proti Němcům, dal Konradowi, který sám také uměl německy. Ta krajina pak jest rovnější a lauěnatější i také na obili aurodnější. Mezitím když stálo slunce na prwní části ryb, Jaromir, jinoch hodný, uslyšew o smrti bratra swého Spytihněwa, kterého ctil s bázní a s láskau neméně než otce, již odložiw bázlíwost chlapci, odešel z učení, daufaje obdržeti nějaký podíl dědictwí w panství otcowském. Bratr jeho však, kněz Wratislaw, když znamenal, že on wice baží po swětském než swatého učení rytířství, takowými slowy káral jeho zatwřelství: Nechtěj, bratře, prawil, nechť odpadlictwím odříznut býti od hlavy, jejímž audem učiněn jsí, a uwržen býti do pekelné propasti. Již tě jednau milost boží prozřetelností swau zwolila k stupni kněžství; proto tě také rodič náš odewzdał na literné učení, abys byl schopným biskupa Šebíře nástupcem, když jej jen z milosti boží přeckáš swým žiwotem. A hned, jak přišel měsíc Březen, prwní den sobotní, když se slawi swěcení na kněžství, oholil jej ač bezděky a z přinucení, ježto se welice tomu bránil, i u přítomnosti knížete samého swěcen jest až do hodnosti jahenské, i četl weřejně ewangelium, a biskupu mši slaužicimu dle obyčeje ministrawal. Poté nowý jahen, ba aby slaul starým odpadlíkem Julianem, štít poswátneho rytířstwa nechwalně odhodíw, a milostí, kterau wložením rukau obdržel, pohrdnuw, wzal pás rytířský, a utekl se swými následowníky ku knížeti polskému, i zůstal u něho až do smrti biskupa Šebíře.

1061

19. Ea tempestate Mztis ¹⁾, comes urbis Belinae ²⁾, filius Boris, vir magnae audaciae, maioris eloquentiae, nec minoris prudentiae, quamvis non inmemor, quod suspectum ducem habuerit ³⁾, quia eius coniugem sibi quandoque a domino suo commissam in custodia tenuerit ⁴⁾, tamen ⁵⁾ audacter palatium ducis ingressus, rogaturus eum his verbis suppliciter est aggressus: Fratris tui, inquit, per gratiam in honore sancti Petri apostoli aedificavi ecclesiam, cuius ad dedicationis sollempnitatem quo dignemini adventare ⁶⁾ simul et urbem adventu tuo laetificare, supplices meas ne despice ⁷⁾ preces. Ille quamvis non inmemor acceptae iniuriae, quam olim sibi fecerat in coniuge ⁸⁾, tamen propter novitatem suam dissimulans in corde ⁹⁾, quam habuit iram ¹⁰⁾, dixit: Ego veniam, civitatem laetificabo meam ¹¹⁾, et quod res et iustitia postulat, faciam. Hoc verbum, quod locutus est princeps, non intellexit comes ¹²⁾, et magnas duci agens grates ¹³⁾ laetus abiit, et parat, quae sunt necessaria ad magna convivium. Venerat dux et episcopus ¹⁴⁾, et ecclesia, quae est sita ¹⁵⁾ in suburbio, mox dedicata, ascendit dux in urbem ad prandium ¹⁶⁾; episcopus vero et comes in sua curte, quae fuit ante ecclesiam, similiter positus mensis epulis discumbunt. Et inter prandendum ¹⁷⁾ venit nuncius, qui diceret in aure ¹⁸⁾ comiti: Ablata est tibi urbis praefectura et data est Koyatae ¹⁹⁾, filio Wseboris ²⁰⁾, qui tunc temporis primus erat in palatio ducis. Ad haec comes respondit: Dux est et dominus, de civitate sua faciat, quod ²¹⁾ sibi placet. Quod autem mea ecclesia hodie habet, auferendi dux potestatem non habet. Qui nisi illa nocte consilio praesulis ²²⁾ et auxilio ²³⁾ aufugisset ²⁴⁾, procul dubio ²⁵⁾ oculos et pedem suum, quem olim compedivit cum pede coniugis ducis, amisisset.

1062

20. Anno dominicae incarnationis 1062, VI Kal. Februarii obiit ductrix ²⁶⁾ Adleyth ²⁷⁾, mater Judithae et Ludmilae, similiter et Bracizlai iunioris et Wratizlai, qui in ¹⁾ primo flore iuventutis occidit ²⁾ XIII Kal. Decembris. Evolutum autem fere unius anni spatium post obitum ductricis Adleythae, Wratizlaus dux accepit uxorem nomine Zuatavam ³⁾, Kazimir Poloniorum ducis natam, Bolezlai vero et Uladzislai germanam, ex qua habuit quatuor liberos, bonae indolis viros, Bolezlavum, Borivoy, Wladizlaum ⁴⁾, Sobezlavum ⁵⁾. De quibus in suis locis, uti deus dabit, satis copiose tractabitur.

21. Anno dominicae incarnationis 1063. Anno dominicae incarnationis 1064. Anno dominicae incarnationis 1065. Anno dominicae incarnationis 1066. Anno dominicae incarnationis 1067, V Idus Decembris Severus, sextus Pragensis ecclesiae episcopus, migrat ⁶⁾ ab hoc mundo ⁷⁾, bravio fruiturque iocundo. Hic utramque fortunam prosperam et adversam satis expertus est: nam aliquando a duce Bracizlao captus, catenatus, carceri mancipatus, utrumque simul in occulto et in ⁸⁾ aperto martyrium tulit. Hic fere omni tempore sui praesulatus sine aliqua reflagatione ⁹⁾ et sine omni contradictione Boemiae et Moraviae quasi unum et individuum episcopium ¹⁰⁾ rexit, et rexisset, si non post obitum Zpitigneu ¹¹⁾, nimis devictus efflagitatione Wratizlai ducis, consensusset promoveri Johannem episcopum in Moravia, prius tamen multorum sub testimonio huiusmodi ¹²⁾ deliberato pheodo et allodio sive concambio ¹³⁾, scilicet ut Pragensis praesul XII villas, quae sunt in omni Boemia potiores, pro illo episcopio ¹⁴⁾ eligat, insuper et centum marcas argenti annuatim de camera ducis accipiat, curtem autem, quae est in Moravia ad ¹⁵⁾ Sekircostel ¹⁶⁾, cum suis appendiciis, ut antea sic et in posterum possideat, similiter et villam Sliunicam ¹⁷⁾ cum foro, atque castrum ibidem situm in media aqua Zuratka ¹⁸⁾ nomine, Podivin ¹⁹⁾

a Wratislawa, který v prvním květu mládí ¹⁰⁶² sešel dne 19 Listopadu. Po projití však času skoro jednoho roku od smrti kněžny Adleity, Wratislav kněz pojal manželku, jménem Swatawu, Kazimíra knížete polského dceru, Bolezlawa pak a Wladislawa vlastní sestru, z níž měl čtyry děti, hodné muže: Boleslawa, Bořivoje, Wladislawa, Soběslawa. O kterýchžto na svých místech, jak dá bůh, dosti obšírně bude jednáno.

21. Léta od narození páně 1063. ¹⁰⁶³

Léta od narození páně 1064. ¹⁰⁶⁴

Léta od narození páně 1065. ¹⁰⁶⁵

Léta od narození páně 1066. ¹⁰⁶⁶

Léta od narození páně 1067 dne 9 Prosince ¹⁰⁶⁷

Šebíř kostela Pražského, biskup šestý se svěcia tohoto sešel, odměny utěšené došel. On obojího štěstí, dobrého i zlého dosti zkusil. Neb jednou od knížete Břetislawa zajat, spaután, do vězení uvržen, obojí mučennictví zároveň ve skrytu i zjevně utrpěl. On spravoval téměř po celý čas svého biskupování beze všeho protiwenství a beze všeho odporu jako jedno a nerozdílné biskupství v Čechách i na Moravě, a byl by spravoval, kdyby nebyl po smrti Sptyhněwa, přemožen příliš velkým prošením knížete Wratislawa, svolil k dosazení Jana biskupa na Moravě, vyjednal však prvé pod svědectvím mnoha osob takové léno a zboží neboli směnu, aby sobě biskup Pražský zvolil za ono biskupství 12 vesnic, které jsou v celých Čechách nejlepší, mimo to také aby dostával ročně sto hřiven stříbra z komory knížecí, dvůr pak, který jest na Moravě u Sekyře Kostela, s jeho příslušenstvím aby měl jak předtím tak potom, rovněž i ves Sliwnici s trhem a hrad tamže ležící uprostřed řeky řečené Swratka, Podivín, nazvaný dle zakladatele svého Podivy Žida, později však katolika. Prawí se však, že byl na Moravě před

¹⁾ Mztys 6. — ²⁾ Reline 2; Byeline 6. — ³⁾ habuit 2b. — ⁴⁾ tenuit A; tenerat 4, 4a. — ⁵⁾ nemá 2b, 3. — ⁶⁾ 4, 4a. — ⁷⁾ nadepsáno c w 1. — ⁸⁾ fon. con. sua A. — ⁹⁾ c. suo A, 4, 4a. — ¹⁰⁾ ir. suam A. — ¹¹⁾ nemá 4, 4a. — ¹²⁾ c. Mztis 4, 4a. — ¹³⁾ gratias 2b. — ¹⁴⁾ ep. Severus 4, 4a. — ¹⁵⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁶⁾ prandendum 4, 4a. — ¹⁷⁾ prandium 2b. — ¹⁸⁾ in aurem A, 2b, 3, 6. — ¹⁹⁾ Kovate měl A, ale opraveno w Koyate; Coyate 1, 6; Koiethe 4; Koietae 4a. — ²⁰⁾ Wseboris 1, 4, 4a, 6; Vseboris 2b, 3. — ²¹⁾ quid 2b, 3. — ²²⁾ pr. Severi 4. — ²³⁾ et auxilio nemá 4. — ²⁴⁾ affuisset 2aa. — ²⁵⁾ procul dubio nemá 1; od proc. dubio — amississet má takto slova seřaděná 1; ostatní proc. dub. amis. oc. — coniug. duc. — ²⁶⁾ duct. nomine A, 6. — ²⁷⁾ Adlegth 1; Adleyta 3, 6; Adleytha 2aa.

¹⁾ nemá A, 6. — ²⁾ cecidit 3. — ³⁾ Swatauam 2, 6. — ⁴⁾ Wlad. et Sob. 4, 4a. — ⁵⁾ Zobzlavum 1; Sobieslaum 2, 2aa; Zobezlavum 2a, 2b, 4; Sobeslaum 3; Zobislaum 4a. — ⁶⁾ Tak A, 3, 4, 6; migravit ostatní. — ⁷⁾ de hoc seculo 4, 4a. — ⁸⁾ nemá 2aa. — ⁹⁾ reflagatione A, 2, 6; reflagatione oprav. 1; slova reflagl. et sine jsau w 6 připsána po straně, na řádku textu wynecháno však prázdné místo. — ¹⁰⁾ episcopatum 2, 2b. — ¹¹⁾ Spingnei 3; Spitignei 4, 4a. — ¹²⁾ nemá 1. — ¹³⁾ conc. ut 4, 4a. — ¹⁴⁾ episcopatu 2, 2b. — ¹⁵⁾ ad Sekircostel — similiter nemá A. — ¹⁶⁾ Sekyrcostel 4, 4a, 6; cástel 1; Sekyrcostel 2; Sekir costel 2a, 3. — ¹⁷⁾ Tak A, 1, 2, 2b; Slinnicam 3; Slinincam 2a. — ¹⁸⁾ Zuratka 4; Zuratka A, 1, 2a, 2aa, w A opraveno w Zuratka; Zwartka 2, 6; Zwartka s nadepsaným c nad r má 2b; Zuratka 3. — ¹⁹⁾ Poduin 2; může se, poněvadž není znaménka nad i, čísti též Podiun; totéž w 2a; Podiun 2aa; Podium 3; Podyvin 6.

1067 dictum a conditore suo Podiva¹⁾ Judaeo, sed postea catholico. Fertur autem²⁾, quod fuisset in Moravia ante tempora Severi quidam episcopus, ut reor, nomine Wracen³⁾. De qua parochia quantum conflictum cum praedicto praesule Johanne successor Severi Jaromir habuerit in loco suo declarabitur⁴⁾.

1068 22. Tunc Conradus et Otto audientes Pragensem episcopum migrasse ad Christum, mittunt et revocant fratrem suum Jaromir de Polonia, et discingunt eum zona militari, et iterum recipit⁵⁾ habitum et tonsuram clericalem. Inter ea dux Wratislaus praecavens sibi in futurum⁶⁾, et⁷⁾ timens, ne germanus suus, cum praesul factus foret, cum praedictis fratribus contra se conspirarent⁸⁾, coepit tacitus secum tractare, quoquo modo posset eum episcopio defraudare. Erat autem tunc temporis in curia ducis quidam Lanczo⁹⁾ capellanus, de Saxonia nobili prosapia natus, vir personatus et admodum literatus, ac praepositura Lutomericensis¹⁰⁾ ecclesiae sublimatus, moribus et vita non contradicens honori pontificatus; et quia duci semper fidelis mansit, omnibus modis dux elaborabat¹¹⁾, is Pragensis praesul ut sit¹²⁾. Interim Conradus et Otto veniunt de Moravia fratrem suum Jaromir secum afferentes¹³⁾ et subnixi¹⁴⁾ ducem pro eo¹⁵⁾ postulantes, quo sit memor germanitatis, memor paternae institutionis¹⁶⁾, memor sacramentorum, quibus pater suus obligarat fidem comitum, quod post Severi praesulis obitum Jaromir sibi eligerent¹⁷⁾ in episcopum. At ille, sicut erat in simulandis et dissimulandis rerum causis vir ingeniosus atque dolosus ut vulpecula, quae non¹⁸⁾ illuc fugit¹⁹⁾, quo suam iactavit caudam²⁰⁾, ita dux aliud clausum retinens in pectore, aliud promittit²¹⁾ suis fratribus ore. Non est, inquit, unius hominis tractare hoc negotium, quod postulat communis ratio omnium. Sed quoniam nunc interim iam pars²²⁾ maior populi et pro-

časy Šebřřowými jakýsi biskup, trwám jménem Wracen. O kteréžto biskupství jakau rozepři měl s řečeným biskupem Janem nástupce Šebřřřw Jaromir, bude na swém místě ukázáno.

22. Tehdy Konrad a Otto, když uslyšeli, že biskup Pražský odešel ku Kristu, poslali pro bratra swého Jaromira, a powolali jej nazpět z Polska, i sňali s něho pás rytířský, a přijal opět raucha a pleš duchovní. Mezitím kněz Wratislaw, předziráje do budaucnosti, a obáváje se, aby bratr jeho, když by se stal biskupem, s předřečenými bratřími proti němu se nespikl, začal mlčky sám u sebe rozjímati, jakým by koli způsobem mohl jej o biskupství připravit. Byl pak toho času při dvoře knížecím jakýsi Lanc, kaplan, ze Sas z vysokého rodu pocházející, muž přetvářený a welice učený, i k probošství kostela Litoměřického powýšený; mravy a životem důstojenství biskupskému se nepřiči. A poněwadž knížeti wždycky zůstával wěrný, kníže všemi způsoby o to se snažil, aby ten biskupem Pražským byl. Mezitím Konrad a Otto přišli z Morawy, bratra swého Jaromira s sebou wedauce, a snažně knížete za něj prosili, aby pamatoval na bratrství, pamatoval na otcowo nařízení, pamatoval na přísahy, kterými byl otec jejich zawázal wiru županů, aby po smrti biskupa Šebřře Jaromira sobě zwolili za biskupa. On však, jakož byl w předstírání a zastírání přičin věci člověk důmyslný a chytrý jako liška, která neutíká tam, kam mrštíla swým ocasem, tak kníže něco jiného podržew ukryto w srdeci, něco jiného proněs bratřím swým ústy. Nesluší, di, jednomu člověku této záležitosti wyřízení, která náleží k společnému všechněch srozumění. Však poněwadž nyní zatím již wětší část lidu a náčelníků wojska wytáhla do pole, nebude, jak myslím, ni-

1) Podiva 6. — 2) etiam 2aa. — 3) Wraczen 2. — 4) O záležitosti zřízení biskupství Olomauckého srowně Palackého dějiny národu českého w Čechách a na Morawě, dílu I částka 1, str. 324 a násl.; dále spis dra. B. Dudíka: Mährens allg. Geschichte, II díl, str. 296 a násl. — 5) recepit 4, 4a. — 6) in fut. sibi A, 6. — 7) nemá 2b. — 8) conspiraret 3. — 9) Lanczo 2. — 10) Lutomericensis 4, 4a; Lucomir. 3; Luthomericensis 2aa; Lythomericensis 6. — 11) elaborat A, 6. — 12) w 6 sit připsáno po straně. — 13) offerentes A, 1, 2a, 2aa, 2b, 4; w 2 o oprav. w a. — 14) subnixi měl A, ale oprav. — 15) pro eo nemá A. — 16) instructionis 3. — 17) q nadepsáno w 1. — 18) nisi 2b. — 19) fingit 1. — 20) caud. iact. A. — 21) Tak 1, 2, 2a, 2aa, 4; ostatní promissit. — 22) par 1, 2.

cerum militiae processit in castra, nusquam melius, ut reor, hac tractabitur de causa quam istius¹⁾ terrae custodiae ad claustra: ibi omnes maiores natu huius gentis, ibi procures et comites, ibi qui sunt in clero meliores aderunt, quorum in arbitrio stat episcopalis electio. Hoc ideo dux fecit, ut ibi inter suos milites, septus armis, munitus praesidiis, posset contraire²⁾ suorum voluntati fratrum, et hunc quem volebat Lanczonem³⁾ sublimaret in episcopum. Sed frustratur sinistra intentio⁴⁾ ducis, quia omnis potestas a deo est, et esse praesul non potest, cui a deo praedestinatum aut⁵⁾ permissum⁶⁾ non est.

23. Quid multa⁷⁾? Ventum erat ad custodiae portam, qua itur in Poloniam, et in loco, qui dicitur Dobenina⁸⁾ dux convocat populum et procures⁹⁾ in coetum, et fratribus¹⁰⁾ suis a¹¹⁾ dextris et a sinistris assistentibus¹²⁾, clericis vero et comitibus per longum gyrum considentibus¹³⁾, et post eos cunctis militibus assistantibus, vocat Lanczonem, et stantem in medio laudat et commendat eum populo, sic ei clara voce dicens: Egredia tua fides mihi spectata cotidie exigit¹⁴⁾ hoc et cogit me, ut faciam, quod facturus sum hodie, et ut per hoc discant posteri, quantum dominis suis debeant fideles fieri¹⁵⁾. Accipe en anulum¹⁶⁾ et baculum, esto sponsus Pragensis ecclesiae et pastor sanctarum ovium. Fit murmur in populis¹⁷⁾, nec resonat vox congratulationis, sicut semper solet in tempore episcopalis electionis. Tunc Koyata¹⁸⁾, filius Wsebor¹⁹⁾, palatinus comes, hoc nimis impatienter ferens, sicut erat verax in sermone et simplex in verbo, stans a dextris Ottonis, fratris ducis, fortiter inpingit²⁰⁾ latus eius dicens: Quid stas, An *ὄρος λόγος*²¹⁾? Quare²²⁾ non adiuvas fratrem tuum? An non vides, quia²³⁾ frater tuus, filius

kde lépe jednati o věci té, jak u ohrady strážě této země; tam budau všichni starší národu tohoto, tam welmoži a župané, tam ti, kteří jsau přednější z duchowenstwa, přítomni, na jejichž usauzení záleží biskupa zwolení. To kníže proto učinil, aby tam mezi swými bojowníky, obklopen zbraní, ohražen strážemi, mohl překaziti wůli bratří swých, a toho, kterého chtěl, Lance powýšiti za biskupa. Ale zmařil se nepravý knížete zámeř, protože všecka moc od Boha jest, a biskupem býti lze není, komu od Boha usauzeno a dovoleno není.

23. Co wice? Přišli jsau ke bráně strážné, kudy se jde do Polska, a w místě, ježto slowe Dobenina, swolal kníže lid a welmože dohromady, a když bratři jeho stáli wedlé něho po pravé a po lewé ruce, duchovní pak a županové w dlahém kole seděli, a za nimi všichni bojowníci stáli, zawolal Lance, a stojícího uprostřed chwálil, a poraučel jej národu, tak k němu pravě nahlas: Wytečná wěrnost twá, spatřená mnau každého dne, žádá a wymáhá toho ode mne, abych učinil, co učiním tohoto dne, a aby tudy poznali potomni, jak mají pánům swým býti wěrní. Hle! wezmi prsten a berlu, buď ženicem kostela Pražského a pastýřem swatých oweček. Stalo se reptání w zástupích, a neozýwal se hlas blahopřání, jako wždycky býwá při biskupském wolení. W tom Kojata, syn Wseborůw, župan nádworňi, jemuž to bylo příliš nenesitedlné, jakož byl prawdomluwný a w řeči sprostý, stoje po pravé ruce Otty bratra knížete, silně jej štauchl do boku a řka: Co stojíš? Zdali bude osel hráti na hausle? Proč se neujmeš bratra swého? Což newidiš, že se bratr twůj, syn knížeci, odstrkuje, a přichozí i cizo-

1) illius 2b. — 2) contravenire 2b. — 3) n nadepsáno w 1. — 4) duc. int. A. — 5) et A. — 6) promissum 1. — 7) plura 4, 4a. — 8) Dobenina A; Dobeuina 2b; Debonina 4a; Dobienina 2aa. O poloze Dobeniny srowně pojednání K. Hraše: Zemská stezka kladsko-polská a strážná branka u Náchoda, a K. Rojka: Strážná branka u Dobeniny, obě w Památkách archaeol. a místopisných díl VIII, prwnější na str. 443—450, druhé na str. 542—544. — 9) proc. et pop. 3. — 10) nemá 4, 4a. — 11) addextris A, 1. — 12) assistantibus 4, 4a. — 13) consedentibus 2, 2a, 2aa; residentibus 4, 4a. — 14) erit měl A, nadepsáno však rukau druhau exigit w A. — 15) fieri měl 1, oprav. rukau jinau w fieri; servi 4a. — 16) w 6 po straně; w textu wyškrábané prázdne místo, kde slowo to mělo státi. — 17) populo A, 6. — 18) Koyata měl A, ale oprav. w Koyata; Coyata 1; Koyatha 4; Koytha 4a. — 19) Wseborii 2aa; Swebor 4. — 20) inpingit in latus 2aa. — 21) Ananocayapac A, 3; ananoc aypac 1; ana noc ay pac 2, 2aa; ana noe ay pac 2a, 2b; Ana. noc aipac 4, 4a; En onac aya pac 6. — 22) Cur 2b, 3, 4. — 23) quod 2b.

1068 ducis, repudiatur, et proselitus¹⁾ atque advena, qui in hanc terram sine femoralibus²⁾ venit, in solium sublimatur? Atque si³⁾ dux violat patris sui⁴⁾ sacramentum, absit a nobis⁵⁾, ut manes⁶⁾ nostrorum parentum apud deum pro hoc⁷⁾ sacramento reddant rationem aut supplicium luant. Scimus enim⁸⁾, et ad hoc nitimur, ut possumus, quod genitor vester Bracizlaus nos et patres nostros sub fidei sacramento constrinxit, quo post⁹⁾ obitum Severi episcopi frater vester⁹⁾ Jaromir praesul sit. Aut si tibi displicet frater tuus, cur sordet nostratum clerus non modicus, scientia aeque praeditus ut iste Teutonicus? O si tot habeas episcopatus, quot cernis capellanos hac in terra progenitos episcopio¹⁰⁾ dignos! An putas, quod alienigena plus nos diligat et melius huic terrae cupiat quam indigena? Humana quippe sic est natura¹¹⁾, ut unusquisque, quacunque sit terrarum, plus suam quam alienam non solum diligat gentem, verum etiam, si quiret, peregrina flumina in patriam verteret. Malumus ergo, malumus¹²⁾ caninam¹³⁾ caudam aut asini¹⁴⁾ merdam, quam Lanczonem locarier¹⁵⁾ super sacram kathedram. Frater tuus, beatae memoriae Spiti-gneu, aliquid sapuit, qui una die omnes Teutonicos hac de terra extrusit. Vivit adhuc Romanus imperator Henricus, et vivat; quem tu temetipsum¹⁶⁾ facis, cum eius potestate usurpans das baculum et¹⁷⁾ anulum episcopalem famelico cani. Certe¹⁸⁾ non in puerum¹⁹⁾ tu et tuus episcopus feret, si Koyata, filius²⁰⁾ Wsebor vivet.

24. Tunc Zmil, filius Bozeni²¹⁾, qui fuit praefectus in urbe Satec²²⁾, simul et Coyata accipientes per dextras Conradum²³⁾, Ottonem et Jaromir²⁴⁾: Eamus, inquit, et²⁵⁾ videamus, utrum unius versutia et simulata aequitas prae-

zemec, který přišel do této země bez hací, na stolici se povyšuje? Však ale jestli kníže ruší přísahu otce svého, daleko od nás, aby duše otců našich u Boha pro takovou přísahu odpovídaly nebo trest trpěly. Wimef a o to se zasazujeme, jak můžeme, že rodič váš Břetislav nás a otce naše přísahau pod věrau zavázal, aby po smrti Šebíře biskupa bratr váš Jaromir byl biskupem. Anebo jestliže se ti nelíbí bratr tvůj, proč se ti zdá sprostým duchovenstvo naše domácí, nemálo četné a učené rovněž jako tento Němec? O! kdybys jen měl tolik biskupství, kolik spatřuješ kaplanů v této zemi rozených biskupství hodných! Myslíš, by nás cizozemec více miloval a lépe této zemi přál než domácí? Taková zajisté jest přirozenost lidská, že každý, buď si z kterékoli země, netoliko více miluje národ svůj než cizí, nýbrž žeby, kdyby mohl, cizí řeky do vlasti své obrátil. Tedy chceme raději, ano raději, aby psi ocas neb osli lejno postaweno bylo na swatau stolici, než Lanc tento. Bratr tvůj, blahoslawené paměti Spytihněw, něčemu rozuměl, jenž jedním dnem všecky Němce z této země vypudil. Ještě žije cisař Římský Jindřich, i ať žije. Kým ty sám sebe činiš, když jeho moc na se bera, podáváš berly a prstenu biskupského psu hladowému? Zajisté neprojde tobě ani biskupu tvému bez trestu, pokud živ bude Kojata, syn Wseborůw.

24. Tož Smil syn Bozenůw, který byl představen hradu Žateci, spolu s Kojatau wzali za prawice Konrada, Ottu i Jaromira, a prawili: Pojdme, a uwidíme, zdali jednoho wrtkawost a twářená rozšafnost více zmůže, čili obdrží

¹⁾ proselita A, 6; proselytans 2a; místo rep., et pr. atque má 2b rep. a proselyta atque. — ²⁾ písmeny al nadepsány w 1 rukau jinou. — ³⁾ nemá A, 6; ac quasi 4a. — ⁴⁾ nemá 4, 4a. — ⁵⁾ vobis 2b. — ⁶⁾ inanes 2; po straně připsáno i. aie manes (id est animae manes); manus 3. — ⁷⁾ hac měl 1, ale opr. w hoc. — ⁸⁾ Ruk. 1 a 2 mají tu 'N', což Dobrowský a Pelzel vykládali za chybu písaře, poněwadž to prý jinde naznačowává slovo nomen. Po nich částečně poznámku tu přijal Koepke. Toť arci prawda, ale o chybě písaře tu nemůže býti řeči; nebo N, mající tečku před sebou a za sebou (N) anebo čárku prostřední (šikmau) čárkau kolmau přetrženau není nic jiného než zkratka slova enim, která w rozličných rukopisech bezpočtukráte by se nalézti mohla. — ⁹⁾ quod 2aa, 3. — ¹⁰⁾ fr. vest. nemá A, 6. — ¹¹⁾ episcopatu 2. — ¹²⁾ nat. sic est A. — ¹³⁾ nemá A. — ¹⁴⁾ can. rati caud. 2b. — ¹⁵⁾ asininam A; caninam merdam aut asininam caudam 4, 4a. — ¹⁶⁾ locari A, 2aa, 4, 4a, 6; locare 2a. — ¹⁷⁾ tu metipsum 2; tu met te ipsum 4a. — ¹⁸⁾ et anulum nemá 4, 4a. — ¹⁹⁾ Certe — vivet nemá 2. — ²⁰⁾ impute měl 1, ale opraweno w impune. — ²¹⁾ nemá 4a. — ²²⁾ fil. B. Zmil A; Boren 1; Bozen 2a, 2aa, 4. — ²³⁾ Zac 2, 2aa; Zatecz 6; Zate 2a. — ²⁴⁾ Conradum A, 4. — ²⁵⁾ Jaromirum A. — nemá 2aa.

valeat, an iustitia et mira aequitas praecellat trium fratrum, quos par aetas, una voluntas, eadem potestas sociat, et maior militum copiositas iuvat. Fit per castra commotio non modica populi, arma¹⁾, arma clamant singuli, omnibus est odio illa inconsulta episcopalis electio. Ideoque maior pars exercitus cessit ad illos tres dominos, metatique sunt castra circa oppidum Opocen²⁾ et infra. Et quia iam altera pars militum praecesserat in silvam, videns dux³⁾ quasi se destitutum⁴⁾, nec satis fratrum ab inpetu fore tutum, fugit quam celerius potuit, timens ne ipsi praeoccuparent Pragam aut⁵⁾ Wissegrad⁶⁾ urbem. Mittit tamen de via ad fratres nuntium dicens: Non propter Koyatae, filii⁷⁾ Wsebor, magniloquam linguam aut Zmil, filium Bozen, cuius est in ore mel et in corde fel, quorum pravis atque dolosis consiliis, quod factum est, feceram, — quos ego, si vixero! — Sed⁸⁾ reprimam me⁹⁾; verum¹⁰⁾ nunc magis paternae traditionis memor, sacramentorum eius, quod iustitia, quod fraterna dilectio poscit, faciam. Tantummodo sequimini me¹¹⁾ ad urbem Pragam. Qui advenientes castra fixerunt in pratis iuxta villam Gostivar¹²⁾ et mittunt ad ducem¹³⁾, si factis dicta comprobare velit. Quos ille pacifice suscipiens, fratrem suum Jaromir eligit¹⁴⁾ in episcopum, Conradum vero et Ottonem, datis et acceptis inter se sacramentis, dimittit cum pace in Moraviam. At vero Zmil¹⁵⁾ et Coyata, quamvis inter principes concionati sint vera et iusta, tamen nisi noctu elapsi delituisse fuga¹⁶⁾, sine omni audientia dux eos ut hostes¹⁷⁾ rei publicae¹⁸⁾ punisset. Facta¹⁹⁾ est autem electio haec anno dom. incarn. 1068 sole intrante vigesimam quintam partem geminorum²⁰⁾.

25. Nec mora dux Wratislaus mittit comites Severum, Alexium, Marquardum Teutonicum cum fratre suo Jaromir iam electo ad imperatorem

wrch sprawedliwost a wzácná rozšafnost tří bratrů, které rovný věk, jedna vůle a táž moc spojuje a větší množství bojovníků podporuje. Stalo se w ležení nemalé pobauření lidu; do zbraně, do zbraně wolal jedenkaždý; všem jest w nenávisti ono nerozważné biskupa wolení. A protož větší díl wojska přistaupil ke třem oněm páním, a zarazili ležení u hradu Opocna a pod ním. A poněwadž jiný díl bojovníků byl již vytáhl napřed do lesa; kníže wida, že byl opuštěn a nedosti jist proti útoku bratrů, utekl, jak nejrychleji mohl, obáváje se, aby před ním neopanowali hradu Prahy neb Wyšehradu. Poslal však z cesty k bratrům posla, prawě: Ne pro hrdomluwný jazyk Kojaty syna Wseborowa ani pro Smila syna Bozenowa, w jehož ústech jest med a w srdci jed, k jichžto zlě a lstné radě, se stalo, jsem učinil, — kteréž já, buduli živ! — Ale zdržím se; než pamětliv jsa nyní více nařizení otcowa a přísah jeho, učiním, co žádá sprawedliwost, co láska bratrská. Toliko pojdte za mnau ke hradu ku Praze. Oni pak přišedše zarazili tábor w lukách u wsi Hostiwar, a poslali ku knížeti, zdali by řeči své chtěl skutky stwrditi. Kteréž on klidně přijaw, bratra svého Jaromira zwolil za biskupa, Konrada pak a Ottu, když mezi sebou učinili a přijali přísahy, propustil s pokojem na Morawu. Ale Smil a Kojata, ačkoliw byli mezi knížaty jednali, což bylo prawé a sprawedliwé, kdyby se byli w noci neztratili dawše se na útěk, bylby je kníže beze všeho slyšení káral jako nepřátely vlasti. Stalo pak se toto wolení léta od narození páně 1068, když wstupowalo slunce do 25. části bliženců.

25. Také bez prodlení kněz Wratislaw poslal župany Šebíře, Alše, Markwarta Němce s bratrem svým Jaromirem již zwoleným k cisaři dru-

¹⁾ jen jednau 4. — ²⁾ Opoczen 2, 6; Opocen 2b. — ³⁾ d. Wratislaus 4, 4a. — ⁴⁾ destitutum A, nadepsáno rukau jinou tu. — ⁵⁾ et A, 6; nemá 4. — ⁶⁾ Wissegrad 1. — ⁷⁾ filium 1. — ⁸⁾ nadepsáno rukau jinou w A. — ⁹⁾ ne oprav. rukau jinou w me A; reperiam 4, 4a. — ¹⁰⁾ w A po kraji jinou rukau připsáno. — ¹¹⁾ nadepsáno rukau jinou w A. — ¹²⁾ Gostivar 1, 4; Bostivar 2a; Gostivar 2, 2b; Gosliuar 3; Gostiiuar 4a; Hostiwar 2aa; Hostiwar 6. — ¹³⁾ aducem 1, oprav. ale rukau jinou w ad duc. — ¹⁴⁾ elegit 2, 2aa, 4, 4a. — ¹⁵⁾ Kmyl 1; Smil 2; Smyl 6. — ¹⁶⁾ nemá A. — ¹⁷⁾ nadepsáno rukau jinou w 1. — ¹⁸⁾ publice 4, 4a. — ¹⁹⁾ Acta A. — ²⁰⁾ gemorum A, ale oprav. gemin.; genitorum měl 1, ale opr. též w gemin. Dobner w annalech svých V, 394 wypočítal, že to bylo o sw. Wítě (dne 15 čerwna), kteréžto léta skutečně neděle připadla na 15 čerwna.

1068 secundum ¹⁾ Heinricum. Qui venientes in vigilia sancti Johannis baptistae adeunt caesarem in ²⁾ urbe Maguntia ³⁾, tractantem cum episcopis et principibus imperialia negotia, et offerentes electum suum rogant ex parte ducis et totius populi, quo sua auctoritate dignetur eorum electionem confirmare. Quorum petitioni caesar annuens, tertia die, id ⁴⁾ est VI Kal. Julii, feria ⁵⁾ secunda, dat ⁶⁾ ei anulum et ⁷⁾ pastorem virgam, et in proximo die dominico, VI ⁸⁾ Nonas Julii, a praesule Maguntino Jaromir, mutato nomine Gebeardus ⁹⁾, ordinatus est in episcopum. Eodem die transfretantes Renum, cum post prandium quidam suus miles Willalmus ¹⁰⁾ super ripam ¹¹⁾ sederet ¹²⁾ demissis ¹³⁾ pedibus in alveum, accessit retro clam novus episcopus, et nesciens, quod ibi lateret profunda aqua, deiecit eum ¹⁴⁾ in Reni ¹⁵⁾ fluentia dicens: Denuo te baptizo, Willalme ¹⁶⁾. Qui diu submersus, tandem emersus, caput rotando et undas captando dixit: Si sic baptizas, valde deliras, episcopo ¹⁷⁾. Hic nisi bene natum scisset, una die et sumpsisset ¹⁸⁾ episcopium ¹⁹⁾ et amisisset praesul Gebeardus.

26. Qui ²⁰⁾ cum pervenisset Pragam, eo die quo iuxta morem obsedit episcopalem kathedram, dat Marco, capellano suo, eiusdem ²¹⁾ ecclesiae praeposituram, qui secundum hominis genituram nobili ortus erat ²²⁾ atavum prosapia, ducens originem de gente Teutonica, pollens sapientia prae cunctis, quos tunc habuit terra Boemica ²³⁾. Nam in omnibus liberalibus artibus valde fuit ²⁴⁾ bonus scolasticus ²⁵⁾, qui potuit dici et esse multorum magistrorum didascalus, in divina vero pagina interpret mirificus ²⁶⁾, in fide catholica et in lege ²⁷⁾ ecclesiastica doctor magnificus. Quicquid enim religionis, quicquid regularis ²⁸⁾ institutionis ²⁹⁾, quicquid honoris hac est in ecclesia, hic sua erudit et ordinavit pruden-

hému Jindřichovi; kteříž přišedše u vigilií sw. Jana Křtitele předstaupili před císaře we hradě Mohuči, kdež jednal s biskupy a s knížaty o věcech říšských; a představujice jemu svého zvoleného, žádali od knížete i od celého národu, aby ze své moci ráčil zwolení toto stwrditi. K jichžto žádosti císař swoliw, třetího dne, 26 Čerwna, w ponděli, dal jemu prsten a berlu pastýřskou, a w prwní neděli potom dne 2 Čerwnce jest Jaromír, změněným jménem Gebhart, od arcibiskupa Mohučského swěcen za biskupa. Toho samého dne přebředše přes Rýn, když po obědě jeden z bojowniků jeho Wilém seděl na břehu spusti w nohy do řečiště, přikročil tajně k němu nový biskup, a newěda, že tam byla w skrytu woda hluboká, srazil jej do wln Rýna, prawě: poznawu tě křtim, Wiléme. Kterýž dlauho zůstaw ponořen, konečně se wynořiw, hlawau toče a do wlny máchaje, řekl: Takli křtíš, welmi blázníš, biskupe. Kdyby ten byl neuměl dobře plowati, byl by jedním dnem došel i pozbyl biskupstwi Gebhart biskup.

26. Když pak přijel do Prahy, téhož dne, kterého dle obyčeje zasedl na stoli biskupskau, udělil kaplanu swému Markowi proboštstwi téhož kostela, kterýžto dle lidského zrození pocházel ze wzácného dědů pokolení, jsa půwodem swým Němec, a předčil maudrostí nade všemi, což jich měla tehdaž země česká. Nebo we všech swobodných uměních byl welmi dobrým učencem, který mohl slauti a býti mnohých mistrů učnem, w božském pak písmě wykladatelem znamenitým, we wíře katolické a w zákoně cirkewním učitelem wytečným. Nebo co jest w tomto kostele nábožnosti, co řeholního zřízení, co poctivosti, on wzdělal a zawedl swau rozšafnosti. Prwěť byli nezřízení a jen dle jména kanowníci,

¹⁾ Byl to Jindřich IV. — ²⁾ nadepsáno w 1. — ³⁾ Magoncia 1, 2a; Magontina 2; Magontia 2b; Maguntina 4. — ⁴⁾ scilicet 2b. — ⁵⁾ feria — Julii jinau ale sawěkau rukau na dolejším pokraji přips. w A. — ⁶⁾ da 1. — ⁷⁾ et baculum pastorem siue virgam 2aa. — ⁸⁾ Ani VI Kal. Jul. (26 Jun.) nepřipadá na ponděli (ale na čtврtek) ani VI Non. Jul. na neděli (ale na středu). — ⁹⁾ Gebeardus 1; Gebhardus 2, 2a, 2aa; Gebeardus 2b, 3, 4, 4a. — ¹⁰⁾ Willehalmus 1, 2b, 3; Wilhelmus 2; Wilehelmus 4, 4a; Wyllehelmus 6. — ¹¹⁾ ripam fluminis 4a. — ¹²⁾ sedet 2b. — ¹³⁾ dimissis 2, 4. — ¹⁴⁾ místo eum in Reni má 2 Wilhelmum. — ¹⁵⁾ Rhein 2b. — ¹⁶⁾ Willehelme 2aa. — ¹⁷⁾ nemá 3. — ¹⁸⁾ assumpsisset 2aa. — ¹⁹⁾ episcopatum 2, 4, 4a. — ²⁰⁾ qua opraweno qui A. — ²¹⁾ dem přips. rukau jinau w A. — ²²⁾ fuit w 2aa přips. nad řádkem. — ²³⁾ Boemia 1. — ²⁴⁾ nadepsáno w A rukau jinau. — ²⁵⁾ scolasticus jiným černidlem opraw. w scolasticus 1. — ²⁶⁾ mir. ac in fide 2aa. — ²⁷⁾ in lege nemá 4, 4a. — ²⁸⁾ singularis 4, 4a. — ²⁹⁾ quicquid reg. inst. po straně přips. rukau jinau w A.

tia ¹⁾. Prius enim erant irregulares et ²⁾ nomine tantum canonici, inculti ³⁾, indocti, et in habitu laicali in choro servientes, velut acephali aut bestiales centauri ⁴⁾ viventes. Quos vir prudens Marcus suis verbis et exemplis instruens, et e multis meliores, quasi de prato excerpens flores, ope divina cooperante XXV fratres ordinavit, dans eis religionis habitum et secundum regulam aequalem cibi et potus mensuram. Sed cum saepe aut ⁵⁾ negligentia ministrorum aut occasione aliqua magistrorum intermitteretur fratrum praebenda, et inde saepe fratres ⁶⁾ eum affligerent sua quaerimonia ⁷⁾, volens placere eis per omnia, decimationis illorum quartam partem sibi asscribens, tres inter fratres dividit, ita ut unusquisque frater annuatim 30 modios tritici et totidem avenae, insuper et 4 denarios ad septimanam pro carne ⁸⁾ sine intermissione haberet. De cuius deo placitis actibus plura poterant ⁹⁾ dici relatu ¹⁰⁾ digna, sed melius est, ut de his sileam, quam videar e multis dixisse pauca. Hic beatae memoriae praepositus ¹¹⁾ post XXX annos, quibus huius ecclesiae rexit praeposituram, iam in coelesti regno beatam comissi talenti recepturus usuram XVIII Kal. Decembriis migrat ¹²⁾ ab his tenebris ad lucis amoena perhennis ¹³⁾.

¹⁾ sapientia 3. — ²⁾ nemá A. — ³⁾ inc. et ind. 4. — ⁴⁾ ceu tauri 4, 4a. — ⁵⁾ aut — magistrorum připsáno w A po straně rukau jinau. — ⁶⁾ eum fr. A, 6. — ⁷⁾ quer. ipse vero in deo vol. 4, 4a. — ⁸⁾ car. datur 1. — ⁹⁾ poteram, ale dici wynecháno. — ¹⁰⁾ pelatu měl 1, ale opraw. w rel. — ¹¹⁾ praep. Marcus 4, 4a. — ¹²⁾ migravit 2, 4, 4a. — ¹³⁾ ad lucem amena perhennis A; nadepsáno pak ještě rukau druhau amenaque p. paradisi. Za slowem tímto jest jen w dwau rukopisech, totiž 7, 7a, zpráva o založení kostela čili kapituly vyšehradské. Doba založení kapituly vyšehradské nedá se určitě ustanowiti, jest však prawdě podobnější, že se musí položiti do času pozdějšiho než do r. 1070; ještě však říci můžeme, že bulla Alexandra II w příčině té wydaná a tuto níže ze dwau rukopisů wyše jmenowaných položená není autentická. Zpráva o tom do ruk. 7 a 7a wsutá zní, jak následuje: „Anno dominicae incarnationis Mill. LXX dux Wratislaus in moribus deo carus et hominibus, nec non in rebus bellicis miles praeclarus, inspiratione divina commonitus, monasterium in metropoli Bohemiae, urbe Wissegrad vocata, quae omnium terrae illius civitatum quasi mater et domina est, deo iuvante construendum pia mente proposuit. Ad cuius propositi efficientiam non mediocri animo consilia pertractans, dignum duxit, quatenus monasterium, quod gratia dei cooperante conficiendum devote promiserat, sanctae Romanae ecclesiae pontifici regendum omnique ab adversitate diligenter protegendum, simul cum canonicis ejusdem ecclesiae commendaret. Igitur Petrus, ecclesiae sancti Georgii praepositus, Romam missus devota nuncia sui ducis domino apostolico fideliter insinuavit. Quo audito venerabilis papa Alexander II deo gratias pro tam felici praefati principis desiderio retulit; moxque synodum convocavit, in qua LXXII episcopi fuerunt. Quibus postquam omnia praedicti ducis verba recitavit, cuncti unanimi corde et voce glorificantes deum, qui sanctam suam ecclesiam in toto orbe terrarum dilatare non cessat, responderunt: Amen. Dominus ergo papa Petrum praepositum domino suo cum privilegio in haec verba remisit. — Alexander, servus servorum dei, urbis Romae episcopus et papis suis successoribus, nec non catholicis episcopis sanctaeque Romanae ecclesiae subiectis cunctis, utriusque vitae prosperitatem et apostolicam benedictionem a summo deo cum omnibus sanctis. Ea, quae dominus deus suam per clementiam ad augmentum apostolicae sedis condonare dignatus est, ad agnitionem omnigenarum linguarum hoc sub chyrographo propagari volumus, primum quidem misericordiam dei super nos diffusam liquide annunciamus.

1068 Sed ¹⁾ ecce, dum nostra ²⁾ tractamus stipendia, longe digressi sumus ab incepto opere viarum per dispendia. Nunc autem ³⁾ ad ea, quae supra promissimus ⁴⁾, redeamus, et quae causa tanti conflictus inter duos viros angelicos effuerit, videamus. O avaritia et ambitio seculi, pestis execrabilis et inimica humano generi, quae etiam appetis tuis artibus sacerdotes dei!

1069 Anno dominicae incarnationis 1069. ⁵⁾

1070 27. Anno dominicae incarnationis 1070, VI Idus Junii praesul Gebeardus consecravat ecclesiam suam ⁶⁾ in nova curte, quae dicitur Zricinaves ⁷⁾.

1071 Anno dominicae incarnationis 1071.

1072 Anno dominicae incarnationis 1072.

1073 Anno dominicae incarnationis 1073 postquam praesul Gebeardus ⁸⁾ vidit, quod labor suus cessit in cassum, quia ⁹⁾ nec precibus ¹⁰⁾ nec muneribus ¹¹⁾ nec per amicos flectere quivit fratrem suum Wratizlaum, ut suum reciperet concambium et Johannem eliminaret episcopum,

Wšak hle! co o swých důchodech jednáme, vzdálili jsme se daleko od díla předsewzatého dlahau zacházkau. Nyní wšak k tomu, co jsme swrehu slibili, se wrafme, a která příčina také rozepře mezi dvěma andělskými muži wzplánula, pohleďme. O! lakomstwi a žádosti swětská! more proklatý a nepřátelský pokoleni lidskému, který swými lstmi i na kněze boží dorážíš!

Léta od narození páně 1069.

27. Léta od narození páně 1070, dne 8 Čerwna posvětil jest biskup Gebhart swůj kostel w nowém dworě, jenž se nazýwá Zerčíněwes.

Léta od narození páně 1071.

Léta od narození páně 1072.

Léta od narození páně 1073, když widěl Gebhart, že bylo usilowání jeho marné, poněwadž ani prosbami ani dary ani skrze přátele nemohl pohnauti bratra swého Wratizlawu, aby wzal zpět wýměnu swau a biskupa Jana odstranil a obojí biskupstwi opět sjednotil, obrátil

Bohemorum dux Wratizlaus, vir christianus, fidei integerrimus amator, rebus in bellicis magnificus triumphator, quod serenissime ubique terrarum claruit, limina apostolorum Petri et Pauli honestos per nuncios quotidie visitans, nos ceterosque in dei servitio devotissimos omni beneficio non minime praeteriens pia mentis devotione innouit. Multa ante tempora votum deo vovi, quod adhuc nequaquam implevi. Ecclesiam in honorem salvatoris nostri, cuius ubique protectione munitus, vestrae pietatis auxilio aedificare cupio. Dictis talibus auditis, pontificalis apex ut ad cresceret, sanctorum patrum numero septuaginta duorum communi consilio penitus collaudavimus. Igitur ad haec perficienda Johannem, episcopum Tusculanensem, fundamentum dare misimus, cuius in praesentia ipse praefatus dux cophinos terra onustatos duodecim propriis humeris portasse videbatur. Locus ergo, in quo est erecta, Wissegrada cognominatur, quod sonat literaliter, altior civitatibus. Quam sacrosanctam ecclesiam totius provinciae caput dici, venerari sanximus, praediis, mancipiis, auro, argento, ceterisque ornamentis decenter ditatam comperimus. Episcopi eius sub dominio suis de decimis, trecentos homines ad eandem ecclesiam segregaverunt; praesul Pragensis ducenos, Olomucensis centum, fratrum suorum Conradi, Ottonis consensu. Hoc itidem asylum tutamini beati Petri principis apostolorum cunctisque in eius sede sessuris firmiter commendavit. Marcus XII de eadem ecclesia ad pedes universalis papae, quicumque erit, omni anno offerendas sub Christi testimonio destinavit. Huius vero conditionis gratia cunctis celsior in eadem regione ut videretur ecclesiis, qualicumque apparamento septem cardinales altari sancti Petri ministrare student, mitra, sandaliis, simili modo ipsius ecclesiae praepositum, presbyterum, diaconum, subdiaconum incedere praecipimus. Laudes, quas sub diademate statutis diebus proclamare solemus, solummodo in ista ecclesia astante duce summa diligentia Christum collaudare permittimus. Chrisma baptizandi, consecrationem clericorum, episcopus loci illius invidia diaboli attentus abnegare si praesumpserit, nostri decreti iudicio apud quemlibet episcopum inveniat et accipiat. Nemine autem praepediente omnem injuriam in Romana synodo libere proclamet. Scripta istarum literarum sigillo impresso supra venerandum corpus beati Petri apostoli posuimus maxime ea pro causa, ut si quis dei inimicus mandatorumque eius contemptor hoc divellere voluerit, sciat se ab omnipotenti deo in perpetuum condemnatum, ac cum coetibus sanctorum nil commune fore, sed cum diabolo inextinguibili gehennae incendio aeternaliter concremari. Data haec in manus Petri, praepositi sancti Georgii, in palatio Lateranensi sub Henrico rege, filio Henrici gloriosissimi imperatoris, VII idus Maii. Tuto se končí rukopis 7a. W 7 schází od slov těchto vše až k l. 1086.

¹⁾ Ruk. 4 po straně: R(atio) de W(ratizlao), qualiter construxerit Wissegrat ecclesiam. — ²⁾ de nostra A, 1, 2, 2a. — ³⁾ nemá 1. — ⁴⁾ promissimus 1; praemisimus 3. — ⁵⁾ Tak A, 1, 6, w ostatních schází. — ⁶⁾ nemá 3. — ⁷⁾ Sercinawez 2; Sercinawez 2a; Sercinawez 2a; Sremavez 3; Scircinawez 4, 4a; Sercinawez 6. Nyní Zerčice w Boleslawsku. Srowněj Tomek, O st. rozdělení Čech, Čas. Mus. r. 1858 str. 225. — ⁸⁾ Gebardus 1. — ⁹⁾ quod 2b; nemá 2a. — ¹⁰⁾ nec prec. nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ nec mun. nemá 3.

atque iterum utrumque ¹⁾ coadunaret episcopium, vertit se ut Prometheus in alterius technae formam: Quoniam quidem, inquit, iam per quatuor annos aut plus supplicando nequeo efficere, quod volo; faciam quod queo; et teste deo, aut utrumque coadunabo ²⁾ aut utroque carebo episcopio ³⁾. Nec mora, disponit ire in curtem suam, quae est ad Zekir costel ⁴⁾ in Moravia, et deflectens iter iam iamque palam nociturus et quasi fratrem suum visitaturus, adiit Johannem praesulem Olomuc ⁵⁾ in urbe. Quem ille suscipiens grata vice hospitit: O si, inquit, scissem tuum adventum, parassem tibi episcopale pulmentum. Ille vero velut leaena, quam exagitat fames ⁶⁾, iam dudum scintillans torvis oculis in eum, respondit: Aliud tempus est, dum sumitur esca; nunc aliud negotii agitur. Sed eamus, inquit, opus est, secretum colloqui ⁷⁾ ineamus locum ⁸⁾. Tunc praesul ⁹⁾ nescius futurorum ducit eum in ¹⁰⁾ cubile suum; non ¹¹⁾ aliter videres ¹²⁾, ac si mitis agnus ravidum ¹³⁾ lupum duceret in stabulum, sponte semetipsum ¹⁴⁾ offerens ad mactandum. Ubi ante lectum, ut vidit Jaromir formaticam semesam ¹⁵⁾ et serpilli particulam, et cepe super scutellam ¹⁶⁾ ac tostam panis buccellam, quae forte superaverant ¹⁷⁾ praesuli post hesternam genticulam ¹⁸⁾; tanquam magna et cruce digna inventa sit culpa, nimis indignans ¹⁹⁾ ait: Cur vivis parce? Aut ²⁰⁾ cui parcis, o miser et mendice? Me ²¹⁾ hercle, non decet episcopum vivere parce. Quid tum ²²⁾? Oblitus sacri ordinis, oblitus fraternitatis, inmemor humanitatis, ceu leopardus lepusculum aut leo agniculum rapit, ita ille furibundus hospes ambabus manibus per capillos fratrem suum episcopellum ²³⁾ alte sustulit, et ut manipulum proiecit in pavimentum. Repente, qui ad hoc facinus parati erant, alius super collum sedit, alius super pedes, tertius dum flagellat episcopum subridens aiebat: Disce pati, puer centum annorum, invasor alienarum ²⁴⁾ ovium. Humilis

se jako Prometheus w podobu jiné lsti. Prawil 1073 totiž: Poněwadž již po čtyry léta neb wice prošením nemohu dowěsti toho, co chei; učiním, co dowedu; a jak jest Bůh swědek, buď spojím obojí, buď pozbudu obojího biskupstwi. Také nemeškal; ustrojil se na cestu do dworu swého, kterýž jest u Sekyře Kostela na Morawě, a uchýliw se z cesty, chtěje již zjewně škoditi, a jakoby chtěl nawštíwiti bratra swého, přišel k biskupowi Janowi na hradě Olomauci. Ten jeho příjau jako přiwětiwý hospodář, prawil: O! kdybych byl wěděl o twém příchodu, byl bych ti zjednal krmi biskupskau. Ale on jako lwice, kterau moří hlad, již dlahu naň jiskře očima diwokýma, odpověděl: Jiný jest čas k jídlu; nyní se jedná o jinau věc. Wšak, di, musíme zajíti do samotného místa k rozprávě. Tu jej biskup, newěda co bude, zawedl do swé ložnice; nejinak bys widěl, než jakoby tichý beránek drawého wlka wedl do chlěwa, podávaje se mu sám dobrowolně k sežrání. Tam když Jaromír widěl sýr napolo ujedný, trochu kmínu a cibuli na misce, k tomu krajíček chleba opečený, což nejspiš zbylo biskupowi od wčerejší snídaně; jakoby byl shledal winu welkau a ukřižowání zasluhující, welice hněwiw, prawil: Proč žiješ skaupě? Nebo pro koho skrbíš, o bidáku a žebráku? Na mautě! nesluší se biskupu skaupě žiti. Co potom? zapomněw na swaté swěcení, zapomněw na bratrstwi, zapomněw na lidstwi, jako lewhart zajíčka nebo lew beránka popadá, tak ten zůriwý host oběma rukama bratra swého, biskupečka, za wlasý wyzdwihl do výšky a jako otep hodil jím na zem. Najednau ti, kteří k takowému zločinu byli pohotowě, jeden mu na hrdlo sedl, jeden na nohy, třetí bičuje biskupa s posměchem prawil: Uč se trpěti chlapče stoletý, uchwatiteli cizích oweček. Pokorný wšak mnich, když jej bili, jak byl zwyklý w klášteře, Miserere mei Deus zpíwal. Z toho, když to widěl, byl welký

¹⁾ iterumque 3. — ²⁾ codunabo 2a. — ³⁾ episcopatu 2. — ⁴⁾ Zekircastel 1; Zekir Kostel 2b; Zekyr kostel 2; quae dicitur Sekir Costel 3; Sekircostel 4, 4a; Sekyrcostel 6. — ⁵⁾ Olomuce 1; Olomuz 4; Olomucz 6. — ⁶⁾ famas měl 1, ale oprav. w fames. — ⁷⁾ nemá A. — ⁸⁾ secr. loc. ineam. A; secretum colloqui ineamus 6. — ⁹⁾ pr. Iohannes 4, 4a. — ¹⁰⁾ ad 2a. — ¹¹⁾ nam 1. — ¹²⁾ videlicet 3. — ¹³⁾ rapidum 4, 4a. — ¹⁴⁾ semet 2b; offer. sem. A. — ¹⁵⁾ přips. po straně w 6; w textu jest prázdne místo. — ¹⁶⁾ scutellam 2a. — ¹⁷⁾ superfuerant 2b. — ¹⁸⁾ refectiunculam 4, 4a. — ¹⁹⁾ indignas 1. — ²⁰⁾ t přips. rukau jinou w A. — ²¹⁾ te 4. — ²²⁾ tuum 1. — ²³⁾ ep. Iohannem 4, 4a. — ²⁴⁾ aligenarum měl 1, g wšak vyškrábáno.

at¹⁾ monachus dum vapulat, sicuti in claustris solitus erat, Miserere mei, deus, cantat. Talia cernenti magnus erat risus plaususque maligno²⁾, qui nulli risit, nisi quem male agere vidit; et veluti si³⁾ quando miles acer noctu hostium castra irrumpit⁴⁾ audacter⁵⁾, et eos invadit dormientes hostiliter, ac ne capiatur ab eis aufugit celeriter, ita praesul Jaromir, fratre⁶⁾ dedecorato⁷⁾ et felle suae improbitatis dulcorato⁸⁾, relicta civitate⁹⁾ it in curtem suam¹⁰⁾, ad quam olim condixerat ire¹¹⁾.

28. Haec fuit¹²⁾ prima causa et¹³⁾ fomes atque initium totius discordiae, quae post¹⁴⁾ inter duas¹⁵⁾ columnas ecclesiae orta est huius ex occasione calumpniae. Nam praesul Johannes tanta suscepta iniuria, mox dirigit nuncium suum sollicitans ducem Wratislaum tali querimonia: Si contumeliam mihi a fratre tuo Gebeardo inhumanitus illatam aequo animo spectas, fac periculum¹⁶⁾, ut omnes sciant non meam hanc esse¹⁷⁾, sed tuam iniuriam¹⁸⁾. Quid enim ego deliqui aut quid merui, qui nil nisi quod placuit tibi¹⁹⁾ feci? Ecce ego licet indignus, tamen dictus per tuam gratiam episcopus, flagellis caesus praeconis usque ad fastidium, mallet nunquam attigisse pontificale fastigium. Certe²⁰⁾ aut me meo abbati redde²¹⁾, quamvis tarde, aut mecum aequanimiter hanc contumeliam comportando divide, et me aut nuncium meum ad apostolicam sedem dirige. His auditis dux Wratislaus zelo accenditur magno, nec se continet a lacrimis in discrimine rerum tanto. Mox mittitur militum legio pro Johanne episcopo, ut sine vitae suae dispendio posset adesse ducis in colloquio. Timuit enim dux²²⁾, ne frater suus Jaromir per insidias tolleretur eum de medio. Fuit autem in capella Johannis episcopi clericus nomine Hagno²³⁾, vir Teutonicus, philosophiae domesticus, Tullianae eloquentiae alumnus. Hunc dux seor-

smích, velké zalíbení zlému duchu, který se na žádného nesměje, než koho vidí činiti zle; a jako když tak někdy bojovník udatný v noci do ležení nepřátelského vskočí směle, a napadne na ně, ani spí, vražedně, i aby nebyl od nich zajat, uteče spěšně; tak biskup Jaromir bratra zhanobí a žluč své nešlechtnosti osladí, opustí hrad, odjel na dvůr svůj, do kterého byl ustanovil jíti.

28. To byla první příčina a traud i začátek celé rozepře, která potom z tohoto předmětu žaloby vznikla mezi dvěma sloupky církve. Nebo biskup Jan, když se mu stala taková křivda, ihned vypravil posla svého, vznášející na kníže Wratislava takovou žalobu: Jestliže na pohanění nelidsky mně učiněné od bratra tvého Gebharta hledíš s myslí spravedlivou, ukaž, aby všichni věděli, že to není má, nýbrž tvá urážka. Nebo což jsem provinil, co jsem si zasloužil, ježto jsem já ničeho, než co se tobě libilo, neučinil? Hle já, jakkoli nehodný, však tvou milostí biskupem jmenovaný, bičí zmrskán do omrzení biřice, přál bych si, abych byl nikdy nedosáhl biskupského povýšení. V pravdě buď mě dej zpět mému opatu, ač pozdě, buď se se mnau, volně pohanění toto snášejí, rozděl, a mne nebo posla mého vyprav ke stolici apoštolské. To uslyšev kníže Wratislav, rozpálil se velkou horlivostí, ano nezdržel se slz v takovém zlém stavu věci. Hned poslán jest pluk bojovníků pro Jana biskupa, aby bez nebezpečení života svého mohl přijíti k rozmluvě s knížetem. Neboť se bál kníže, aby jej bratr jeho Jaromir aukladně nepřipravil ze světa. Byl pak mezi kaplany biskupa Jana duchovní, jménem Hagen, Němec, ve filosofii zasvěcenec, Tulliový výmluvností učenec. Toho kníže povolal k sobě

1) Humiliatur A. — 2) maligni 2aa. — 3) nemá A. — 4) irrumpens fortiter et aud. 2aa. — 5) audactater A. — 6) fr. suo Ioanne 4, 4a. — 7) decollato A, nadeps. rukau jinou capillato. — 8) dulcoratus měl A, oprav. ale. — 9) civ. Olomuz 4; civ. Olomuc 4a. — 10) ad sua položily tu ještě 4, 4a. — 11) ire nemá A. Slow condixerat ire nemá též ruk. 2aa. Slova ta jsou zároveň první slova na listu, který v rukopisu tomto schází. I není v něm text nalézající se v kapitole 28, 29 a v 30 až k slovům: matris ecclesiae; slova pak následující sulcatur frons již zase jsou v ruk. 2aa. — 12) sunt 1. — 13) nemá A; 6 má haec fuit prima causa fomitis. — 14) prius A. — 15) eos ac si inter columnas A. — 16) podtečkováno A; v 6 prázdné místo v textu a po straně současně připsáno periculum. — 17) causam A. — 18) sciant A. — 19) sibi 1. — 20) ecce 3. — 21) redde a. A. — 22) dux Wratislaus 4, 4a. — 23) Hagna 1; Ahna 3.

sum vocat et multis promissis obligat, atque multa¹⁾ sibi super fratre suo Gebeardo, multa super illata iniuria Iohanni episcopo, multa super statu ecclesiastico scriptis pariter et dictis, ut ea referat apostolico, commendat. Qui cum iter ageret, transiens per Ratisbonam²⁾ sinistro omine³⁾ hospitatus est⁴⁾ apud quemdam civem nomine Kompoldum⁵⁾, qui fuit miles Gebeardi⁶⁾ episcopi, habens annuatim ab eo beneficium⁷⁾ 30 marcas argenti. Hic post coenam inter pocula, ut solet hospes ab hospite, inquirens, quis aut unde esset, vel quae causa sit viae, callida ab eo mente investigat. Et ut cognovit, quod adversus praesulem Gebeardum ageret legationem, non tulit hanc deferri⁸⁾ contra dominum suum delationem⁹⁾, et mittit post illum altera die¹⁰⁾ latrunculos, ut¹¹⁾ aliqua molestia impederent viae eius intentionem. Qui comprehendentes eum in via, spoliant censu, detruncant naso¹²⁾, et nisi revertatur, adactis iugulo gladiis mortem minantur. Qui timens quamvis turpem amittere vitam, reversus est ad praesulem suum¹³⁾ in Moraviam.

29. Mox ex magna maior crevit indignatio ducis¹⁴⁾, et iterum decernitur Romam legatio, sed cautiore consilio et tutiori¹⁵⁾ viae subsidio. Erat enim ducis in capella quidam Petrus presbiter, patre genitus Podiwa¹⁶⁾, pollens sancti Georgii¹⁷⁾ praepositura, et ceteros¹⁸⁾ praecellens¹⁹⁾ scientiae²⁰⁾ literatura, atque utramque linguam sciens aeque teutonicam simul et romanam. Hunc²¹⁾ dux cum comite nomine Preda²²⁾, filio Bys²³⁾, non sine grandi pecunia Romam dirigit, primas et novissimas a fratre suo sibi²⁴⁾ et episcopo Iohanni illatas iniurias literaliter compendio inclusas insinuans eis²⁵⁾, quo eas ad apostolici aures deferant. Qui ut tutius iter agere possent, committit eos Romani imperatoris palatino comiti nomine Rapotae²⁶⁾, rogans eum nimio supplicatu, quo sui legati irent

a mnohými sliby jej zavázal, i mnoho jemu¹⁰⁷³ o bratru svém Gebhartovi, mnoho o stavu církve učiněné biskupu Janovi, mnoho o stavu církve jak písemně tak austně poručil, aby apoštolskému přednesl. Ten když cestoval, jedá přes Řezno, zlaup příhodau ležel hospodau u jednoho obyvatele, jménem Rembolda, který byl služebník biskupa Gebharta, máje od něho roční plat 30 hřiven stříbra. Ten po večeři při koflicích, jak bývá mezi hospodářem a hostem, tázaje se, kdo by byl a odkud, neb jaká jest příčina jeho cesty, chytře od něho wyzvídal. A jak zvěděl, že koná poselství proti biskupu Gebhartovi, nesnesl toho, aby žaloba ta byla donesena proti jeho pánowi; i poslal za ním druhého dne šibaly, aby nějakým příkořím překazili úmysl jeho cesty. Kterážto napadše jej na cestě, pobrali mu peníze, uřizli mu nos, a jestližeby se newrátil, namířeny k hrdlu jeho meči hrozili mu smrtí. On pak ze strachu, aby nebyl ač ostudného zbaven života, navrátil se k svému biskupu na Moravu.

29. Tu z velkého vzrostl větší hněv knížete, a opět uzavřeno jest poslání do Říma, však způsobem opatrnějším a s jistější ochranou na cestě. Byl jest totiž mezi kaplany knížecími kněz jeden jménem Petr, pocházející od otce Podiwy, jenž držel sv. Jiří proboštsví a vyznamenával se nad jiné v písmích učenosti a obojí znal řeč jak německou tak i Římskou. Toho kníže vypravil do Říma se županem Předau synem Buzovým, ne bez velkých peněz, a odevzdal jim první i potomní křivdy učiněné sobě a biskupu Janovi od bratra, v sepsání uvedené, aby je k uším apoštolského donesli. Aby pak bezpečněji mohli cestovati, poručil je falckrabí císaře Římského Rapotovi, žádaje jeho s velkou prosbou, aby poslové cestovali do Říma a zase vrátili se pod jeho právodem. Neb byl

1) multa — Gebeardo nemá 4, 4a. — 2) Radisponam A, 1; w A oprav. Ratisbonam. — 3) homine 1, 2. — 4) cum 2. — 5) Komboltum 1; Komboldum 3; Komboldum 2, 2a, 2aa, 4, 6; Compoldum jiné. — 6) Jaromir 3 a tak stále. — 7) nemá 2b. — 8) differri 2b. — 9) deliberationem 2b. — 10) dia A. — 11) et měl 1, nadeps. ut. — 12) nasu měl 1, ale oprav. w naso. — 13) s. Iohannem 4, 4a. — 14) d. Wratislai 4, 4a. — 15) tutioris 4, 4a. — 16) Podiwa 6. — 17) G. martyris 4, 4a. — 18) et cet. nemá 4, 4a. — 19) cellens 4. — 20) scientia literarum 4, 4a. — 21) Nam měl A, ale opraveno w hunc. — 22) Podiwa A; Podiwa 6. — 23) Buz 3; Byss 6. — 24) sibi nemá 2; sibi et nemá 3. — 25) nemá A. — 26) Rapothe (Rapothe) 1, 4, 4a, 6.

1073 Romam et redirent sub eius conductu. Nam tantae potestatis hic comes erat, quod¹⁾ usque Romam per continua loca proprias villas seu praedia et per castella milites sibi devotos habebat; qui etiam ex parte ducis praedicti CL marcas argenti annuatim pro beneficio accipiebat. Cuius per conductum cum venissent Romam legati, offerunt apostolico literas CC marcis delibutas. Quae cum a notario coram omnibus recitatae essent²⁾, interrogat Romanus pontifex eos, si verbis probant, quod literae sonant. Aiunt legati valde inconueniens fore, aliud literis, aliud ut³⁾ promamus ore. Tunc is⁴⁾, qui post papam secundus erat sessione, consulens omnes, qui aderant⁵⁾ in contione, iudicat tale scandalum ab ecclesia extirpandum apostolica iussione. Mox dirigitur in Boemiam Rudolphus⁶⁾ apocrisiarius et consiliarius Gregorii⁷⁾ papae, quod, si ita res se habeat, uti summo pontifici relata fuerat, vice ipsius errata corrigat, inobedientes arguat, infideles increpet⁸⁾, negligentes anathemate feriat; et si qua sint, quae modum excedant correctionis, ea⁹⁾ differat et compellat ad maiorem audientiam apostolicae sedis.

30. Quo cum pervenisset missus apostolici, invenit ducem Wratislaum in urbe Praga, cui offerens apostolicam benedictionem et universalis patris adoptivam¹⁰⁾ filiationem, tanta auctoritate usus est et potestate, ac si idem¹¹⁾ summus pontifex ipse praesens fuisset. Denique iussit ducem, ut¹²⁾ omnes principes terrae simul et abbates ac praepositos ecclesiarum¹³⁾, nec non et Johannem episcopum Moraviensem ad sinodum convocaret sacram. Ad quam praesul Gebeardus semel et bis ex nomine vocatus renuit¹⁴⁾ venire, et ad ultimum tale fertur dedisse¹⁵⁾ responsum: Juxta canonum scita, salva pontificali dignitate et iustitia, ad tua non venio placita, nisi ubi affuerit meus magister Maguntinus metropolita¹⁶⁾ et aliorum coepiscoporum praesens frequentia. Sciebat enim, quod ibi¹⁷⁾ incideret in laqueum et in retributiones¹⁸⁾ et in scandalum. Videns autem Romanus missus

ten hrabě tak mocný, že měl až do Říma pořád po sobě své vlastní vsi a dědiny a po zámcích bojovníky sobě oddané; také pak od řečeného knížete bral 150 hřiven stříbra ročního platu. Když pod jeho průvodem poslowé přišli do Říma, odewzdali apoštolskému psaní dvěma sty hřiven namazané. Kteréžto když od písaře přede všemi bylo přečteno, tázal se jich papež Římský, zdali slowy w tom stojí, co bylo znění listu. Řekli poslowé, žeby bylo velmi neslušné, abychom něco jiného písmem, něco jiného ústy přednesli. Tu ten, jenž byl po papeži druhý w sezení, tázaje všecky, kteří byli přítomni we shromáždění, usaudil, takové pohoršení že musí vymýtno býti z cirkwe rozkázáním apoštolským. Hned poslán jest do Čech Rudolf, náměstek a radda papeže Řehoře, mělali by se věc tak, jak byla papeži oznámena, aby na jeho místě chyby napravil, neposlušné potrestal, newěfici domluwil, nedbající klatbau udeřil. A byloli by co, ježto by přesahovalo miru naprawení, aby odložil a odkázal k většinu slyšení stolice apoštolské.

30. Když přijel posel apoštolský, našel kněze Wratislawu na hradě Praze; jemuž podaw apoštolského požehnání a obecného všechných otce za syna přijetí, takové užil vážnosti a moci, jakoby on sám papež tudíž byl přítomen. Potom kázal knížeti, aby všechny přední muže w zemi spolu i opaty a probošty kostelů jakož i Jana biskupa morawského swolal k swaté synodě. Ku kteréžto biskup Gebhart poprvé a podruhé jménem byw, wolán, odepřel přijíti, a naposledy takowau prý dal odpověď: Dle ustanovení zákonů, bez ujmy důstojnosti a spravedlnosti papežské, k twému nepřijdu sboru, leč by tu byl mistr můj metropolita Mohučský a jiných spolubiskupů počet walný přítomen. Wědělf, žeby tu wpadl do osidel a do odplat i do hanby. Posel však Římský wida, že jest pohrzen a zahanben, hněwem pohnut ssadil jej se všelikého úřadu kněžského, a zbawil jej důstojenství biskupského. To usly-

1) q^o 1. — 2) erant 1. — 3) nadepts. w A rukau jinou. — 4) his 1. — 5) erant 4, 4a. — 6) Rudolphus 1; Rodolfus 3. — 7) Alexandra II, který Rudolfa roku 1072 do Čech wyslal. — 8) increpat 1. — 9) illa 3. — 10) ad optimam 3. — 11) eidem 2b. — 12) nemá 4. — 13) eccl. dei 4, 4a. — 14) rennuit 1. — 15) dixisse A. — 16) t nadepts. rukau jinou w 1. — 17) nemá 2. — 18) retributionem 4, 4a.

se esse despectum et dehonestatum, ira motus suspendit eum ab omni officio sacerdotali et dignitate privat episcopali. Quod audientes¹⁾ non solum canonici verum etiam per capellas clerici, omnes sciderunt sua oraria²⁾ et denudaverunt³⁾ ut in parasceue altaria. Matris⁴⁾ ecclesiae sulcatur⁵⁾ frons⁶⁾ ruga non modica, quia⁷⁾ silent sacerdotalia officia, et nisi pastori suo restituantur pristinus⁸⁾ honor et gradus, totus clerus mavult in perpetuum suos amittere gradus. Videns autem cardinalis magis tumultum in populo fieri, necessitate compulsus reddidit⁹⁾ episcopo¹⁰⁾ tantummodo sacerdotale officium; et nisi episcopus uterque eodem anno de inductis causis reddat¹¹⁾ rationem pontifici Romano, ambos constringit¹²⁾ banno. Nec mora, proficiscuntur episcopi¹³⁾ praedicti Romam, et offerunt apostolico suarum literarum formam; quibus recitatis, nec ad missa nec repulsa nec discussa eorum causa, iussi sunt ire ad hospitium¹⁴⁾ sua, quo ad usque revocarentur ad generalem sinodum die constituta.

31. Hisdem diebus venerat Romam Machtildis¹⁵⁾ potentissima domina, quae post obitum patris sui Bonifacii totius Longobardiae simul et Burgundiae suscepit¹⁶⁾ regni gubernacula, habens potestatem eligendi et intronizandi sive eliminandi¹⁷⁾ super¹⁸⁾ episcopos. Huius quasi propriae dominae¹⁹⁾ ad nutum omnis²⁰⁾ senatorius ordo parebat, et ipse Gregorius papa per eam divina et humana negotia disponebat, quia erat sapientissima consiliatrix et in omnibus adversitatibus sive necessitatibus Romanae ecclesiae maxima fautrix. Cuius de genealogia²¹⁾ materno sanguine²²⁾ praesul Gebeardus descendens²³⁾ duxit affinitatem. Quo ipse de se referente, ut recognovit praedicta domina, quod suus esset consanguineus, coepit eum valde honorare et domno apostolico commendare, ac quasi fra-

šewše netoliko kanownici, nýbrž i po kaplich¹⁰⁷³ žáci, všichni roztrhali šátky své, a obnažili oltáře jako u veliký pátek. Matky cirkwe čelo swraštilo se wráskau nemalau, že umlkly služby úřadu kněžského. A jestližeby pastýři jeho nebyla nawrácena předešlá čest a důstojenství, chtělo všechno duchowenstwo raději na vždy pozbyti svých důstojenství. Kardinál pak, wida že byl vždy větší zmatek w lidu, nutnosti puzen nawrátil biskupowi aspoň kněžský úřad. A jestližeby jeden i druhý biskup toho téhož roku z uведенých příčin newydali počtu papeži Římskému, pobádal obadwa klatbau. Bez meškání jeli biskupové řečení do Říma, a podali apoštolskému znění listů swých; kteréžto když byly přečteny, nebyla jejich pře ani připuštěna ani zawržena ani w potaz wzata, než kázáno jim odebrati se do swých hospod, ažby byli zase powoláni k obecnému sboru dne ustanoweného.

31. Tytéž dni byla přijela do Říma Mah-¹⁰⁷⁴ tilda, paní velmi mocná, která po smrti otce swého Bonifacia ujala panství celé Longobardie i Burgundie, majíc moc woliti, dosazowati neb ssazowati přes 120 biskupů. Jejiho pokynuti poslauchal celý řád senatorský jako vlastní paní swé, a sám papež Řehoř skrz ni spravowal božské i lidské věci, poněwadž byla nejmaudřejší rádkyně a we všech protiwenstwich i potřebách kostela Římského nejwětší přízniwkyňe. Z jejiho rodu biskup Gebhart krwi mateřskau pocházeje odwozowal swakowství. Což když sám o sobě oznamowal, jak zwěděla řečená paní, že jest jeji pokrewný přítel, počala jej velmi ctiti a pánu apoštolskému poraučeti a jako k swému bratru jak jen mohla počtiwě se chowati. A jistě byl by biskup Gebhart dobré jméno i čest s dů-

1) audiens měl 1; oprav. jinou rukau w audientes. — 2) nemá 4a. — 3) dimidiaverunt 2. — 4) m. sanctae eccl. 4, 4a. — 5) od tohoto slova počíná zase další text w ruk. 2aa. — 6) fons 2. — 7) quod A, 4, 4a; w 6 quia in margine. — 8) nemá A, 6. — 9) reddit A, 2, 2b, 3, 6. — 10) ep. Gebeardo 4, 4a. — 11) reddant 4. — 12) constrinxit A, oprav. w confringit. — 13) praed. episc. A. — 14) ospicia 1. — 15) Mahtildis 1, 2, 4; Machtyldis 6; Macht. nobilissima dom. et potentissima 2aa. — 16) suscipit 2b. — 17) CXXX 2aa. — 18) supra 4a. — 19) nadepts. rukau jinou w A. — 20) nemá 1. — 21) analogia A, 1, 2, 2a, 2aa. — 22) mat. sang. nemá 4, 4a. — 23) nemá 1. O příbuznosti té dí Palacký (Děj. nár. Českého I, 333): Mathildina i Jaromírowa báby byly vlastní sestry, dcery Hermannu II, wéwody Šwábského. Srowněj též poznámku Schwarzwu w Menkenowě wydání Kosmy o této věci, Pojednání král. baw. akademie I, 185 a Dudikowo dílo Gesch. v. Mähren II, 361.

1074 trem suum prout potuit honorifice tractare. Et¹⁾ certe praesul Gebehardus nomen bonum et honorem cum gradu amisisset, si²⁾ haec Romae non affuisset; qua interveniente et multis apostolicum precibus fatigante, facta est pax inter praedictos episcopos ea ratione, ut in pace quieti et propriis episcopatibus contenti vivant; sin autem, post X annos iterum ad apostolicam sedem³⁾ hac de eadem causa iudicium accepturi⁴⁾ redeant⁵⁾. Et ita per Gregorium papam agente Mahtilda⁶⁾ restitutus est praesul Gebehardus in pristinum gradum et honorem anno dominicae incarnationis 1074⁶⁾ sole intrante XV partem Virginis. Adhuc etiam et⁷⁾ hoc efficiente Mahtilda, dominus papa⁸⁾ legatis Boemorum tradit⁹⁾ apices literarum, in quibus mandat et praecipit duci¹⁰⁾, ut fratrem suum¹¹⁾ Jaromir honorifice suscipiat et ei quasi patri suo et pastori per omnia obediatur, atque in pace cum dei benedictione vivant.

32. Sed quoniam incidit nobis mentio de Mahtilda¹²⁾, unum quod fecit femina viriliter, breviter¹³⁾ referam, ne lectori fastidium inferam. Igitur cum praedicta puella semper¹⁴⁾ existens victrix¹⁵⁾ inter multa bella, patris sui post mortem¹⁶⁾ vitam ducens celibem, nimis amplum¹⁷⁾ Longobardiae¹⁸⁾ sola¹⁹⁾ regeret²⁰⁾ regnum, visum est principibus terrae et comitibus atque episcopis, ut eam²¹⁾ persuaderent, quo sibi acciperet virum, ne sine herede regalis celsitudo simul cum prole deficeret. Quae adquiescens eorum consiliis, misit ad ducem Sueviae nomine²²⁾ Welfum²³⁾ literas multa paucis continentes²⁴⁾ verbis: Non ego feminea levitate aut temeritate sed totius regni mei pro commoditate dirigo tibi has literas, quas cum²⁵⁾ acceperis me accipe et totius regnum²⁶⁾ Langobardiae. Dabo tibi tot civitates, tot castella, tot palatia inclita, aurum et argentum nimis infinitum; super²⁷⁾ omnia haec habebis nomen praeclarum²⁸⁾, te si facies mihi

stojenstwím ztratil, kdyby ona nebyla bývala w Římě; jejímž prostřednictwím a když apoštolského mnohými prosbami obtěžowala, stal jest se mír mezi řečenými biskupy na ten způsob, aby w pokoji a tichosti, spokojeni jsauce se swými biskupstwími, žili. Neli pak, aby po desíti létech opět ke stolici apoštolské se navrátili, by wzali rozsudek w té při. A tak skrže papeže Řehoře spůsobením Mahtildiným nawrácen jest biskup Gebhart k swému předešlému úřadu a důstojenstwí, léta 1074, když slunce wstoupilo w 15. stupeň panny. K tomu také též spůsobením Mahtildy papež pán odewzdal posílám českým dopis, jímž nařizowal a poraučel knížeti, aby swého bratra Jaromira poctiwě přijal a jeho jako otce swého a pastýře we všem poslauchal i aby spolu živi byli w pokoji s božím požehnáním.

32. Ale poněwadž nám připadla zmínka o Mahtildě, jednu věc, co ta žena zmužile učinila, w krátkosti oznámím, aby nebylo čtenáři s omrzením. Tedy když panna prvé řečená mezi mnohými wálkami wždy jsauc wítězná, po smrti otce swého žijíc bez manžela, sprawowala samotna panstwí longobardské welice rozsáhlé, widělo se knížatům té země a hrabatům i biskupům, přimluwiti ji, aby sobě wzala muže, aby wznešenost králowská i s potomstwem nezašla bez dědice. Ona pak přiswědčiwši k radám jejich, poslala k wéwodowi šwábskému jménem Welfowi psaní málo slowy mnoho obsahující: Ne z lehkomyšlnosti ani ze smělosti ženské, než pro dobré weškerého králowstwí mého posílám ti tento dopis, který když obdržíš, obdrž mne i panstwí celé Longobardie. Dám ti tolik měst, tolik hradů, tolik paláců slavných, zlata a stříbra množstwí nesmírné; nad to nade vše jméno slavné obdržíš, jestliže se mi zalíbíš. A však

1) nemá A. — 2) si — affuisset přips. jinau rukau po straně w A. — 3) accepuri 1. — 4) Kosmas spojuje tuto nedobře, co se we dwau letech w záležitosti této sběhlo, tak jako by se to bylo bez přetržky po sobě stalo. Srown. Palackého Dějiny I, 332—335; Dudíka, Allgem. Gesch. v. Mähren, 358 a násl. — 5) Mathilda 1, 2; Machtylda 6. — 6) MLXXIII 2, 2a, 2aa, 2b. — 7) nemá A, 4, 4a, 6. — 8) papa Gregorius 4, 4a. — 9) tradidit 2b, 3, 6. — 10) duci Wratizlao 4, 4a. — 11) nemá 1. — 12) Machtylda 4, 6. — 13) nemá 4. — 14) semper — vitam nemá 4. — 15) nemá 4. — 16) obitum A. — 17) ampliavit A, 6. — 18) L. fines et s. A; L. cum s. 6. — 19) nemá 3. — 20) rexerat 1. — 21) ei 4, 4a. — 22) nemá 4a. — 23) Welfum 2. — 24) continentem 2. — 25) nadepsáno rukau jinau w A. — 26) regni mei L. A. — 27) et sup. 4. — 28) clarum 2.

carum. Nec tamen me notes audacitatis elogio, quod nunc aggredior te prior alloquio¹⁾. Licet enim tam virili quam femineo sexui²⁾ legitimum appetere coniugium. Nec differt³⁾, utrum vir an femina primam amoris lineam tangat; tantummodo indissolubile contingat conubium. Quod aliter non fit, nisi utrorumque⁴⁾ per consensum. Vale. Quid autem ad haec dux Welfo responderit, aut qua ratione ei consenserit, aut quot millia armata domina Mahtildis ad suscipiendum ducem in fines Longobardiae praemisit, aut quam honorifice ipsa eum suscepit, vel quanto⁵⁾ apparatu convivium fecerit, si quis scire vellet⁶⁾, prius lux diurna deficeret, quam haec omnia perlegerit⁷⁾. Cedat rex Assuerus cum suis apparatibus, qui suis militibus fecit magnificum per 120⁸⁾ dies⁹⁾ convivium; cesset regina Saba admirari¹⁰⁾ mensam et cibos regios Salomonis; nam quod illic totum, hic centesima pars¹¹⁾ maior fuit toto. Quid multa? Nox aderat, cubiculum intrans, super alta strata gemini se locant, dux Welfo sine Venere cum Mahtilda virgine. Ubi inter alia et post alia inter tales qualia fiunt, dux Welfo ait: O domina, quid tibi voluisti, quare me vocasti, ut risum de me faceres, et me in sibilum populis et in commotionem capitis poneres? Plus te confundis, tu me confundere si vis. Certe aut tuo iussu aut per tuas pedissequas aliquod maleficio vel in tuis vestimentis vel in lectisterniis latet. Crede mihi, si frigidae naturae fuisset, ad tuam voluntatem nunquam venissem. Haec cum prima et secunda nocte dux¹²⁾ obiceret dominae, tertia die sola solum ducit in cubiculum, ponit in medio tripodas et desuper mensalem locat tabulam, et exhibuit se sicut ab utero matris nudam et inquit: En quaecunque¹³⁾ latent, tibi omnia patent, nec est, ubi aliquod maleficio lateat. At ille stabat auribus omissis, ut iniquae mentis asellus¹⁴⁾, aut carnifex, qui longam accuens macheram stat in macello super pinguem vaccam excoriatam, cupiens exenterare¹⁵⁾ eam. Postquam vero diu sedit mulier super tabulam, et velut

neznamenej mne proto lehkostí přislowím, že se k tobě prwní obracuji oslowením. Neb jest dowoleno jak mužskému tak ženskému pohlawí, žádati sobě řádného manželstwí. A nezáleží na tom, zdali muž nebo žena dotkne se prwní čárky lásky, jen když se stane nerozlučitedlné zasnaubení. Kteréz jinak se nestává než swolením obau. Zdráv buď. Co jest pak k tomu wévoda Welf odpowěděl, neb jakým spůsobem ji přiswědčil, neb kolik tisíc oděných paní Mahtilda k uwtání wévody na hranice longobardské napřed poslala, neb jak poctiwě sama jej přijala, nebo s jakau přípravau hody wystrojila, kdoby wěděti chtěl, prvé by den swětly došel, nežby wšecko to přečetl. Ať ustaupí král Assuerus se swými přípravami, který swým bojownikům slavné učinil hody po 120 dní. Ať přestane králowna Saba diwiti se stolu a jídlům králowským Šalomaunowým. Neb co onde bylo celé, zde stý díl byl wětší než ono celé. Co wíce? Přišla noc, wstoupili do ložnice; položili se spolu oba na vysoké lože, wévoda Welf bez Wenuše s Mahtildau pannau. Tu mezi jiným a po takowých wěcech, jaké se mezi takowými ději, wévoda Welf řekl: o paní! cos si usmyslila, proč jsi mne wolala, bys sobě smích ze mne učinila, a mne w pomluwu lidem a w pomatení hlavy uwedla? Wíce sebe zahanbuješ, když mne zahanbiti chceš. Jistě buď z twého nařízení buď od služek twých nějaké čáry buď w šatech twých buď w loži jsau ukryty. Wěř mi, kdybych byl studeného přirození, nebyl bych nikdy přišel tobě k wáli. To když w prwní a we druhé noci wévoda paní wytykal, třetio dne samotna jeho samotného zawedla do ložnice, postavila do prostřed stolice a na ně položila desku ze stolu a ukázala se mu nahá jako ze žiwota matčina, i prawila: Hle, cokoli jest ukryto, jest ti wšecko odkryto, a není kde by se jaké čáry skrywaly. On pak stál s ušima schlipenýma jako smutné duše oslik neb jako řezník, který dlahuý nůž brause stojí w krámě nad tučnau kráwau z kůže swlečenau, chtěje ji wykuchati.

1) eloquio 3. — 2) sexu 1. — 3) r nadepsáno rukau jinau w 1. — 4) virorumque 1. — 5) quando 1. — 6) velit 4. — 7) perlegeret 2b, 3, 4, 4a. — 8) CXXX 2aa. — 9) nadeps. 1. — 10) admirati měl 1, ale oprav. w admirari. — 11) p. maxima maior 2. — 12) d. Welfo 4, 4a. — 13) en quaec. nemá 1. — 14) Horat. Epp. I, 9, 20. — 15) exenterare 2a, 2aa, 6.

anser cum ¹⁾ facit sibi nidum, huc et illuc vertens caudam frustra, tandem indignata surgit femina nuda, et apprehendit manu sinistra antiput ²⁾ semiviri, atque exspuens ³⁾ in dextram palmam dat sibi ⁴⁾ magnam alapam, et extrusit eum foras dicens:

I ⁵⁾ procul hinc, monstrum, regnum ne pol-lue nostrum.

Vilior es galba ⁶⁾, proiecta vilior alga.

Si mihi visus eris cras, morte mala morieris.

Taliter confusus dux Welfo fugit et reportat omnibus suis confusionem in sempiternum. Haec sufficit breviter dixisse, quae utinam non dixissem ⁷⁾.

¹⁰⁷⁴ 33. Factum ⁸⁾ est autem, postquam praesul Gebeardus reverteretur ab urbe Roma, procures quotquot erant sui clientes, de reditu eius valde gratulantes, occurrunt ei obviam sub ipso exitu silvae. Quibus in iocunditate susceptis ⁹⁾, dum refert ¹⁰⁾, quae gesta fuerant Romae, et qualiter sit ¹¹⁾ fretus ope Mahtilde dominae, uni eorum, quem prae ceteris diligebat, nomine Belec ¹²⁾, alludens ait: Vide qualem barbam reporto, et permulcens eam manu: Certe, dixit, est caesare digna. At ille: Placet ¹³⁾, inquit, omne ¹⁴⁾ quod laudas, domine; sed plus laudarem, si animum mutatum cum barba reportares ¹⁵⁾. Quem o ¹⁶⁾ si mutasses, posthac in pace fuisses.

34. Nec tacere cupio, quod eodem anno nobis adhuc positus in scolis contigit audire et videre. Quadam ergo ¹⁷⁾ die, dum psalmiculos ruminare stans in cripta sanctorum martirum Cosmae et Damiani, venit quidam vir portans cereum et filum argenteum, quo secundum iussum visionis metitus erat ¹⁸⁾ sui corporis artus, et accedens ad me ¹⁹⁾: Heus, inquit, indica mihi, bone puer, ubi iacet sanctus Radim, sancti Adalberti frater. Ad quem ego dixi: Quem tu dicis

Když pak dluho seděla žena na desce a jako hus, když sobě dělá hnizdo sem a tam wrtic ocasem darmo, konečně wstala nahá žena rozhněwaná, a popadla lewau rukau obličej polomuže, a naplywši na prawau [dlaň, dala mu velký políček, i wystrčila jej ze dveří, prawic: Kliď se ohyzdo, a králowstwi toho děl nehanob mi;

Bidnější než mol jsi ty, bidnější toho řasu; Zejtrali tě spatřím, zachwátí smrt tebe děsná.

Tak potupen byw, wévoda Welf utekl, a odnesl všem swým potupu na wěky. Postačí, že jsem to w krátkosti powěděl, což bohdejz bych byl nepowěděl.

33. Stalo se pak, že když se biskup Gebhart nawrátil z města Říma, welmoži všichni, kteří byli jeho služebníky, z nawrácení jeho welice se radujice, vyšli jemu naproti až k samému východu lesa. Kteréz on u weselosti přijal, a když jim wyprawowal, co se bylo w Římě dalo, a kterak jest ujistěn pomoci paní Mahtildy, k jednomu z nich, kterého měl nad jiné rád, jménem Bělcowi, prawil žertuje: Podiwe se, jakau si nesu bradu zpět; a rukau si ji hladě, di: jistě by slušela císaři. Onen pak řekl: líbí se mi všecko, co chwálíš, pane, ale ještě více bych chwálil, kdybys mysl změnénau přinášel s bradau. O! kdybys ji byl změnil, byl bys býwal napotom w pokoji.

34. Nechci též mlčením pominauti, co se mi toho roku, když jsem ještě byl we školách, přihodilo slyšeti a widěti. Jednoho tedy dne, když jsem přezwykował žalmičky, stoje w kryptě swatých mučenníků Kosmy a Damiana, přišel muž jakýsi, nesa woskowau swičku a stříbrný drát, jimž byl dle uložení we snách přeměřil audy těla swého, a přistaupiw ke mně, prawil: Ej, powěz mi dobrý hochu, kde leží swatý Radim, bratr swatého Wojtěcha? Já jsem pak mu

¹⁾ nemá 2aa. — ²⁾ sinciput 4, 4a. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ ei A. — ⁵⁾ I nemá, ale místo toho id est uade pr. 2, 2a; w 2b I po straně. — ⁶⁾ I nadepsáno rukau jinau w A; glaba 1; 6 má prázdné místo w textu a po straně napsáno galba, glaba. — ⁷⁾ Haec sufficit — dixissem nemá 4, 4a. Co w kapitole této Kosmas wyprawuje, podáno jest jen dle powídaček, jaké k uším Kosmowým se dostaly. Neb známo jest, že Welf mladší r. 1089 s Mathildau w manželstwi wstaupil, s ní pak r. 1095 se rozešel, twrdě arci, jak kronikáři jini wyprawují, že se jí nikdy nedotkl. — ⁸⁾ actum 6, ale po straně napsáno f. — ⁹⁾ Tak A, 6; w ostatních není. — ¹⁰⁾ serit 1. — ¹¹⁾ fuerat A. — ¹²⁾ Belec 1, 4; Belez 2, 2a, 2b; Bielecz 2aa; Byeletz 6. — ¹³⁾ inq. placet A. — ¹⁴⁾ omen 3. — ¹⁵⁾ reportas 1, 2a, 2aa, 2b, 6. — ¹⁶⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁷⁾ vero 1; nemají A, 6. — ¹⁸⁾ est 2; fuerat 2b. — ¹⁹⁾ ad me nadepsáno rukau jinau w A.

sanctum, adhuc non est per apostolicum canonizatus ¹⁾, adhuc ²⁾ missam eius ut pro defunctis celebramus. Et ille: Talia ego, inquit, nescio, sed unum scio, quia ³⁾ cum essem Krakow ⁴⁾ in urbe per tres annos positus in subterraneo carcere, in quo una fenestrula ⁵⁾ desuper erat, qua mihi panem raro et aquam porrigebant, hac in angustia dum vita mea versabatur, quadam die asstitit ⁶⁾ vir coram me, cuius vestes erant sicut nix albae ⁷⁾ et facies eius ut sol fulgebat; tantum memini, et statim fui in extasi, et quasi de somno gravi evigilans ante urbem stare me sensi. Et qui mihi ⁸⁾ in carcere apparuit, stans iuxta me dixit: Perge Pragam, ne timeas quenquam, et intrans sancti Viti ⁹⁾ ecclesiam in cripta sanctorum martirum Cosmae et Damiani, offer munus tuum ad meam tumbam, ego sum Radim, sancti Adalberti frater. Haec mihi dixit, et statim ab ¹⁰⁾ oculis meis evanuit. Ecce isti crines et vultus mei macies testantur, quia ¹¹⁾ vera sunt, quae tibi referuntur. Praeterea saepe in eadem cripta vident visiones custodes ecclesiae, dum visitant candelam, quae ibi accenditur nocte.

35. Nec praetereundum censeo, quod dux Wratislaus et sui fratres Chounradus atque Otto contra orientalem marchionem Lupoldum ¹²⁾, filium Lucz, commiserunt bellum; sed prius videndum est, unde ortae sunt ¹³⁾ tantae inimicitiae inter Lupoldum ¹⁴⁾ et Chounradum diarcham Moraviae; nam antea semper fuerant amici ad invicem. Cum enim utrarumque provinciarum terminos non silva, non montes, non aliqua obstacula dirimant, sed rivulus, nomine Dia ¹⁵⁾, fluens per plana ¹⁶⁾ loca vix eas disternat, semper noctibus mali homines alternatim latrocinantes ¹⁷⁾, pecora ¹⁸⁾ diripientes, villas vastantes ex utroque populo praedam ¹⁹⁾ sibi ²⁰⁾ faciebant. Et sicut saepe parvula scintilla magnum excitat ignem, ita ²¹⁾ isti, de quibus diximus, domini, quia noluerunt nocivum ²²⁾ extinguere fomitem, ex his minimis rebus ad magnam suorum ²³⁾ deveniunt

1074 řekl: Jehož ty jmenuješ swatým, není ještě od apoštolského swatořečen; posawad slaužíme za něj mši co za zemřelého. On pak di: Toho já newím, ale jedno wím, když jsem byl w Krakowě we hradě tři léta wsazen do podzemního žaláře, we kterém bylo shůry jedno okénko, kterým mi podávali chleba a vody zřídka, když se můj žiwot w té auzkosti nacházel, stanul jednoho dne wedlé mne muž, jehož raucha byla bílá jako snih a twář jeho se leskla jako slunce; tolik se pamatuji, a w tom jsem byl u wytržení, a jako z těžkého sna se probudiw, znamenal jsem, že jsem stál před hradem. A ten, jenž se mi w žaláři zjewil, stoje wedlé mne prawil: Putuj do Prahy, neboj se ničádného, a wejda do kostela sw. Wíta do krypty swatých mučenníků Kosmy a Damiana, obětuj dárek swůj u mého hrobu. Já jsem Radim, bratr swatého Wojtěcha. To mi řekl, a w tom zmizel z očí mých. Hle, tyto wlasý a suchost obličej mého swědčí, že prawé jest, co ti wyprawuji. Krom toho často w též kryptě widaji znamení strážci kostela, když přibližejí ke swíce, která se tam rozswěcuje w noci.

1082 35. Nemíním také pominauti wálky, kterau wedli kněz Wratislaw a bratři jeho Konrad i Otto proti markrabí rakauskému Lipoltowi, synu Lucowu; ale prwé musíme widěti, odkud pošla takowá zášti mezi Lipoltem a Konradem polowládcem morawským; nebo prwé byli spolu wždy přátely. Poněwadž totiž hranice obau zemí nejsau rozděleny lesem, ani horami, ani žádnými překážkami, nýbrž říčka, jménem Dyje, tekauci rowinami sotwa je rozhraňuje, wždycky w noci zlí lidé nawzájem vycházejíce na lup, pobirajíce dobytek, hubíce dědiny, z obojího národu kořisti sobě činili. A jako často maličká jiskřička velký rozněcuje oheň, tak ti, o kterých jsme prawili, páni, když nechťeli škodliwý traud uhasiti, z těchto malých příčin přišli k velké swých záhubě. Nebo když častěji Konrad posílal k markrabí, aby takowau wýtržnost stawil, on pak w hrdém nadý-

¹⁾ canonizatus 4a. — ²⁾ nemá 3. — ³⁾ quia nemá A, 2, 2b. — ⁴⁾ Krakow 2; Cracow 6; Krakou 2a. — ⁵⁾ fenestrula oprav. fenestrula 1. — ⁶⁾ affuit 2aa. — ⁷⁾ alba 3. — ⁸⁾ nemá 2b; in carc. mihi A. — ⁹⁾ V. martyris 4, 4a. — ¹⁰⁾ ex A. — ¹¹⁾ quod 2b. — ¹²⁾ Leupoldum 2; Ludolphum 3. Leopold byl syn markraběte Arnošta II, který r. 1075 bojuje we wojště Jindřicha IV padl w bitvě na Unstrutě. — ¹³⁾ sint 2b, 3; nemá 4, 4a. — ¹⁴⁾ Luppoldum 1. — ¹⁵⁾ Dya 2, 2a, 4, 6; Dyia 3. — ¹⁶⁾ nemá 1. — ¹⁷⁾ latronizantes 4, 4a. — ¹⁸⁾ pecora — vastantes nemá 1. — ¹⁹⁾ nemá A, 6; ale w A nadepsáno dampnum. — ²⁰⁾ sibi facientes faciebant 2aa. — ²¹⁾ nadepsáno rukau jinau w A; nemá 6. — ²²⁾ novicium A; nocuum 2, 2b, 4, 4a. — ²³⁾ nemá 4, 4a.

1082 perniciem. Nam cum frequenter Chounradus ¹⁾ ad marchionem huiusmodi de ²⁾ compescenda mitteret seditione ³⁾, et ille tumido fastu despicere eius verba, supplex adiit fratrem suum Wratislaum, ducem Boemorum, rogans eum sibi in auxilium contra superbiam Teutonicorum. Qui suis ⁴⁾ quamvis non diffidens viribus, tamen Ratisponensis episcopi unam scaram ex electis militibus pretio conducit ⁵⁾ sibi in auxilium. Nec celat marchionem dux adventum suum, sed ⁶⁾ mittens unum de satrapis quasi per antiphrasin loquens ei mandat, ut sibi paret grande convivium seque ipsum pollicetur aleam Martis cito venire lusum. Ad haec marchio efficitur laetus, et a subulco usque ad bubulcum ⁷⁾ armatos ⁸⁾ omnigena specie ferri, a subula usque ad stimulum, omnes iubet paratos esse ad bellum. Venerat dux Wratislaus cum Bohemis ⁹⁾ simul et Teutonicis, qui erant praesulis Ratisponensis ¹⁰⁾; ast alia de parte Otto et Conradus adiungunt se cum suis omnibus, qui sunt in tota Moravia militibus. Quos ut vidit marchio longe in plano occurrere campo, praeordinat suos lignei in modum cunei et corroborat ¹¹⁾ animos eorum huiusmodi monitis alloqui ¹²⁾: O milites, quorum vires per multas satis expertus sum fortunae pugnas, ne timeatis illas fugitivas umbras, de quibus valde doleo, quod eis patet ¹³⁾ campus in fugam. Scio enim, quia non audent vobiscum committere pugnam. An non videtis, quoniam ¹⁴⁾ illos arguit inertia virium, quos timor compulit in unum globum ¹⁵⁾? Nulla species ibi apparet armorum; oves sunt, ut reor, et esca luporum. Quid statis o lupi rapaces et catuli leonum feroces? Irruite in greges ovium et diripite corpora, quae stant sine sanguine, prius casura quam bellum visura, atque cito milvos nostros et vultures pascitura. O inferne, quantas tibi hodie dabimus victimas! Relaxa tuas officinas ad suscipiendas Bohemorum animas. Scio enim ¹⁶⁾, quod deo et sanctis eius sunt odibiles sine misericordia homines, qui ¹⁷⁾ ad hoc hanc terram

mání se slow jeho newážil, obrátil se s prosbau k bratru swému Wratislawowi, knížeti českému, žádaje jeho na pomoc proti pychu německému. Kterýž, ač směl důvěřovati w síly swé, nicméně jeden zástup biskupa Řezenského vybraných bojovníků za peníze sobě najal ku pomoci. Aniž tajil kníže markrabímu swého příchodu, nýbrž poslaw jednoho ze swých služebníků, jako opač nau řeči mluvě, wzkázal mu, aby mu zjednal hody weliké, a slibowal, že přijde brzy hráti s ním w kostky Marsowy. K tomu se markrabí wzradowal, a od swiňáka do woláka kázal všechněm ozbrojeným všelikého druhu železem, od šidla až do otky, aby se přichystali do boje. Kníže Wratislaw přitáhl s Čechy i také s Němci, kteří byli biskupa Řezenského. S druhé pak strany připojili se Otto a Konrad se swými se všemi, což jich jest na celé Moravě, bojovníky. Jak je spatřil markrabí zdaleka přicházeti w rowině, spořádal swé napřed na způsob dřevěného klínu, a posílil mysli jejich napomenutím takového oslowení: O bojovníci, jejichž síly jsem já dostatečně zkusal mnohými šťastnými bitvami! nebojte se oněch těkawých stínů, o kterých já welice lituji, že jest jim pole otevřeno k útěku. Neb wim, že nesměji s wámi boj swésti. Newidíte-li, že se wyzrazuji slabosti sil, které strach sehnal w jeden hluk? Není tam widěti žádné podoby zbrani, jsau to tuším owce a pokrm wlků. Co stojíte, o! wleci drawi a lwíčata diwoká? wtrhněte do stád owec, a trhejte těla tu stojící bez krwe, která prvé padnau, než boj uwidi, a brzy budau krmiti naše wýry a jestřáby. O! peklo, jaké to dnes odewzdáme tobě oběti! Rozšiř dílny swé ku přijmuti duši Čechů. Neb wim, že jsau Bohu i swatým jeho w nenávisti, lidé bez milosrdenství, kteří proto do této země wešli, aby nejen naše statky, ale i manželky naše a jejich dítky pobrali; čehož bůh daleko uchowej. Však ale kdyby některému z wás bylo umřiti; jedna ta smrt jest blaženější než každá jiná smrt, umřiti pro vlast drahou. Bylby mluwil více; ale útok

intrans ¹⁾, ut non solum nostra bona, sed et uxores nostras et earum soboles diripiant, quod deus procul avertat. Atqui si alicui vestrum contigerit mori, una mors est haec ²⁾ beatior omni morte, dulci pro patria mori. Plura locuturus erat, sed eius verba impetus Boemorum abbreviat. Nam dux Wratislaus ut vidit hostes non cedere loco ³⁾, iussit Teutonicos ⁴⁾ dextrum irrumpere cornu, fratres vero suos Chounradum et Ottonem ordinat pugnare in sinistra ala ⁵⁾. Ipse autem ubi erat confertissima hostium acies, in ipsa fronte Martis iubet exercitum suum descendere, et pedestri congressione cum adversariis decertare ⁶⁾. Qui citius dicto ab equis disilientes ⁷⁾ et clamore exhortationis ⁸⁾ dato, sicut ignis in siccam stipulam inmissus furit et in momento cuncta comburit, ita vires adversariorum ferro conterunt ⁹⁾ terraeque ¹⁰⁾ eos prosternunt, et de tanta multitudine vix residuus fuit, qui cum ipso marchione aufugit. Sicque greges ovium lactaverunt catulos leonum et paucis ex suis amissis Boemi ¹¹⁾ de plaga orientali famosum referunt ¹²⁾ triumphum. Hac in caede occissi sunt Ztan ¹³⁾ cum fratre Radim ¹⁴⁾, et Gridon ¹⁵⁾, filius Zane ¹⁶⁾, et Dobrogost ¹⁷⁾, filius Hines ¹⁸⁾, et alii non adeo ¹⁹⁾ multi anno dominicae incarnationis 1082, IV Id. Mai. Rex Henricus Romam obsedit biennio ²⁰⁾.

36. Anno dominicae incarnationis 1083.

Anno dominicae incarnationis 1084 rex Henricus fit imperator. ²¹⁾

Anno dominicae incarnationis 1085, VIII Kal. Jan. ²²⁾ obiit Juditha ²³⁾, coniunx Wladislai, ducis Poloniorum ²⁴⁾, quae fuit filia Wratislai, ducis Boemorum. Haec cum esset sterilis, semetipsam semper mactabat offerens ²⁵⁾ vivam hostiam deo cum lacrimis, vacans elemosinis, viduis subvenibat et orphanis, aurum et argentum nimis large dispartiens ²⁶⁾ per monasteria, commendabat se orationibus sacerdotum, ut per suffragia sanctorum, quam ²⁷⁾ natura negaverat, ex divina

Čechů zkrátil jeho slova. Neb kníže Wratislaw, když widěl, že se nepřítel nehýbal z místa, kázal nejprvé Němcům uderiti na pravé křídlo. Bratři pak swé, Konrada a Ottu, postavil aby bojovali na lewém křídle. Sám však kde byl nejhustší šik nepřátel w samém čele Marsowě kázal wojSKU swému sesednauti a w pěším setkání bojowati s protivníky. Kteríž rychleji než wyřčeno skočili s koni, a zdvihše křik powzbuzující, jako oheň do suchého strniště puštěný žuří, tak síly nepřátel mečem zničili a na zem je powalili, a z tak welkého množství sotwa kdo zbyl, který s markrabím samým utekl. A takto stáda owci napojili lwíčata; a Čechowé, ztrativše málo swých, nad Rakušany dobyli znamenitého wítězství. W této seči jsau zabiti Stan s bratrem Radimem, a Hrdoň syn Jankůw a Dobrohost syn Hynšůw a jiných nemnoho, léta od narození páně 1082, dne 12 Kwětna. Král Jindřich obléhal Řím po dvě léta.

36. Léta od narození páně 1083.

Léta od narození páně 1084 král Jindřich stal se císařem.

Léta od narození páně 1085 dne 25 Prosince zemřela jest Judita, manželka Wladislawa, knížete polského, která byla dcera Wratislawa knížete českého. Ona, poněwadž byla neplodná, sebe samu vždy mrtwila, obětujíc sebe co žiwau obět Bohu se slzami, oddávajíc se almužnám, pomáhala wdowám a sirotkům, zlato a stříbro welmi štědře rozdáwajíc po klášterích, poraučela se modlitbám kněží, aby skrze modlitby swatých plod, jehož příroda ji odpírala,

¹⁾ Conradus 2, 2a, 2aa. — ²⁾ pro huiusmodi 4, 4a. — ³⁾ vel sedicione vera 1; werra 4, 4a. — ⁴⁾ nemá A. — ⁵⁾ conducti 2, 2a, 2b; conduxit 2aa, 3. — ⁶⁾ nemá 2b. — ⁷⁾ publicum 4, 4a. — ⁸⁾ armatos — subula nemá A. — ⁹⁾ Polonis A. — ¹⁰⁾ Radisponensis 1. — ¹¹⁾ corroborabat 2aa. — ¹²⁾ alloquendo oprav. rukau jinau w A. — ¹³⁾ paret 1. — ¹⁴⁾ quomodo 2b. — ¹⁵⁾ locum 2aa; dřive bylo w ruk. tomto nimium globum. — ¹⁶⁾ etenim 4. — ¹⁷⁾ quod 2b.

¹⁾ intraverant 2, 4a. — ²⁾ nemá 2aa; haec beat. w 6 po straně naps. — ³⁾ loca měl 1, ale oprav. w loco. — ⁴⁾ Teutonicis 4. — ⁵⁾ alia 1, 2, 4, 5. — ⁶⁾ decertare A, 2a, 6; decertari 4, 4a. — ⁷⁾ desilientes 4a. — ⁸⁾ exhortandi 4, 4a. — ⁹⁾ conter 1. — ¹⁰⁾ comburit wkládá tu 1. — ¹¹⁾ Bohemii 2. — ¹²⁾ ferunt 4; reportant po straně 2aa. — ¹³⁾ Zdan 2; 6 po straně; Zthan 4, 4a. — ¹⁴⁾ Radvim 1; Radym 2a. — ¹⁵⁾ Grydon 1, 2a, 2b; Grdon 3. — ¹⁶⁾ Zane 1; Lanek 2aa; Zauk 2b; Ianek 3. — ¹⁷⁾ Dobrohost 2, 2a, 2aa, 6; slova Zane et Dobrogost nejsau w 4, 4a. — ¹⁸⁾ Hynes 1, 2, 2a; Hyness 6; Hones 3. — ¹⁹⁾ al. non in tantum multi 2, 3; et alii multi 4a. — ²⁰⁾ Zpráva tato jest jen w ruk. 2, 2a, 2aa, 2b. — ²¹⁾ Taktéž. — ²²⁾ VIII Kal. Jan. nemá 2aa. — ²³⁾ Jud. ductrix 2b, 4, 4a. — ²⁴⁾ Polonorum 2, 6. — ²⁵⁾ nemá 2. — ²⁶⁾ dispensans A, 6. — ²⁷⁾ quod 2b.

1085 gratia prolem obtineat. Praeterea ¹⁾ mittit capellatum suum nomine Petrum, qui et eius vota sancti Egidii ²⁾ ad sepulchrum et alia munuscula abbati et fratribus suis deferat, quatenus per intercessionem eorum deus exaudiat eius petitionem. Qui mox, ut dominae suae implevit iussa, cum iam repatriare vellet, sic ei abbas quasi prophetico ore fertur dixisse: Vade cum dei benedictione et dic tuae dominae: Spera in deum et nichil in fide haesites, quia concipies et paries filium. Nullus est ³⁾ enim, qui ⁴⁾ non obtinuit, quod sanctum Egidium fideliter ⁵⁾ petivit. Sed timeo, ne forte deum offendamus, cum contra fata precibus eum fatigamus, licet ipse per merita huius nostri patroni ⁶⁾ nonnunquam petentibus annuat, quod natura vetat. Qui cum dominae suae haec retulisset, tempore suo concepit, et postquam peperit ⁷⁾ filium, tertia die obiit in primo galli cantu supra praenotatae ⁸⁾ diei. Filius autem eius post in baptisate nomine sui patru ⁹⁾ Bolezlav est vocatus ¹⁰⁾.

1086 37. Anno dominicae incarnationis 1086 iubente et peragente Romanorum ¹¹⁾ imperatore Tertio Heinrico augusto celebrata est synodus magna in urbe Moguntia ¹²⁾, ubi IV archiepiscopi et XII praesules, quorum nomina post docebimus, simul cum abbatibus monasteriorum et ceteris fidelibus residentes, plurima decreta super statu sanctae ¹³⁾ ecclesiae scriptis roboraverunt. In quo conventu idem caesar omnibus sui regni optimatibus, ducibus, marchionibus, satrapis et episcopis assentientibus, et collaudantibus, ducem Boemorum Wratislaum tam Boemiae quam Poloniae praefecit, et inponens capiti eius manu sua regalem circulum, iussit archiepiscopum Treverensem ¹⁴⁾ nomine Engilbertum ¹⁵⁾, ut eum in sede sua metropoli Praga in regem ungat et diadema capiti eius inponat. In eodem concilio Pragensis praesul Gebeardus ¹⁶⁾ scripta suae antiquae querimoniae repraesentat de Moraviensi episcopo Johanae supra memorato. Qui quamvis

z milosti boží obdržela. Mimo to poslala kaplana svého, jménem Petra, aby sliby její ke hrobu sw. Jilji, jakož i jiné dárky opatowi a bratřím donesl, aby skrz jejich přimluvu Bůh vyslyšel její modlitbu. Kterýž hned jak splnil rozkazy paní své, když chtěl putovati zase k domovu, opat prý jemu takto řekl jako ústy prorockými: Jdi s božím požehnáním, a powěz paní své: daufej w Boha a newiklej se we wíře, nebo počneš a porodiš syna. Neb není nikdo, kdoby neobdržel, zač swatého Jilji wěře žádal. Ale bojím se, abychom snad Boha neurazili, když naň proti osudu modlitbami doléháme, byť pro zásluby našeho patrona někdy žádajícím propůjčil, co příroda zakazuje. Když onen paní své to oznámil, svým časem počala; a když porodila syna, třetího dne zemřela při prvním zpívání kohouta dne swrchuřečeného. Syn pak její potom na křtu jest nazván Boleslawem, dle jména strýce svého.

37. Léta od narození páně 1086 z rozkazu a způsobem císaře Římského třetího Jindřicha, rozmnožitele říše, držán jest velký sněm we městě Mohuči. Tam čtyři arcibiskupové a 12 biskupů, jejichž jména potom oznámíme, spolu s opaty klášterů a jinými věrnými zasedajice, mnoho nálezů o stawu církve swaté pismy stvrдили. W tomto shromáždění též císař se swollením a schwálením všech welmožů, wéwod, markrabí, hrabat a biskupů kníže české Wratislawy postavil jak nad Čechy tak nad Polskem, a wložiw na hlavu jeho swau rukau korunu králowskau, kázal arcibiskupu Trierskému, jménem Engelbertowi, aby jej we hlawním sidle jeho w Praze za krále pomazal a korunu na hlavu jeho postavil. W témž sboru biskup Pražský Gebhart písma staré žaloby své předložil o biskupu morawském Janowi swrchuřečeném. Ač ten toho roku byl již sešel s tohoto swěta, nieméně biskup prwé řečený, welice se staraje

¹⁾ Propterea 4, 4a. — ²⁾ Eg. confessoris 4a. — ³⁾ nemá 4. — ⁴⁾ nemá 4, 4a. — ⁵⁾ nemá A. — ⁶⁾ patr. Aegidii 4, 4a. — ⁷⁾ concepit A. — ⁸⁾ notatae 3. — ⁹⁾ patris měl A, ale oprav. w patru; patris 1, 6. Po slowě tomto (ne jako sme w úvodu str. XVI řekli po slowě baptisate) schází w ruk. 6 jeden (ne dwa) list, který nahrazen přepisem z ruk. kapitulního. — ¹⁰⁾ vocitatus 2a, 2b, 3. Filius autem eius potitus est in baptisate nomine sui patris Bolezlau 4, 4a. — ¹¹⁾ nemá 2. Co nyní následuje až ku kap. 38, jest též w ruk. 7. — ¹²⁾ Maguntina A; Maguntia 4; Magoncia 7. — ¹³⁾ nemá A. — ¹⁴⁾ nemá A; Treverensem 1, ale i má pod sebau tečku. — ¹⁵⁾ Egelbertum 2b. — ¹⁶⁾ Iaromir 3; Gebehardus ostatní.

eodem anno iam ¹⁾ ab hoc seculo migrarat ²⁾, tamen valde praecavens in futurum praedictus ³⁾ praesul, et agens per amicos pulsat aures caesaris, ne iterum in eodem loco alius subrogetur episcopus, replicat coram omnibus privilegium olim a sancto Adalberto episcopo, suo antecessore, confirmatum, tam a ⁴⁾ papa Benedicto quam a primo Ottone imperatore. Ad cuius iustam querimoniam imperator motus precibus ducis Wratislai, fratris eiusdem episcopi Gebeardi, et consilio archiepiscopi Maguntini Wezelonis ⁵⁾ et aliorum bonorum, qui iustitiae favebant, novum antiquo fere eiusdem tenoris addit privilegium et signo imperiali confirmat, ut in sequentibus ⁶⁾ patebit. Cuius privilegii formam, si huic operi nostro inseramus, non superfluum fore aestimamus; continet enim aut hunc aut huiusmodi textum:

In nomine sanctae et individuae ⁷⁾ Trinitatis. Heinricus tertius, divina favente clementia Romanorum imperator augustus. Regio nomini et imperatoriae dignitati congruere novimus, ut ⁸⁾ ecclesiarum dei utilitatibus ⁹⁾ ubique opitulantes, dampna vel ¹⁰⁾ iniurias earum quacunque necesse fuerit propulsemus. Quapropter ¹¹⁾ universis ¹²⁾ dei nostrique regni fidelibus, tam futuris quam praesentibus, notum esse volumus, qualiter fidelis noster Pragensis episcopus Gebeardus saepe confratribus ¹³⁾ suis et coepiscopis ceterisque principibus nostris ac novissime nobis conquestus est, quod Pragensis episcopatus, qui ab initio per totum ¹⁴⁾ Boemiae ac ¹⁵⁾ Moraviae ducatum ¹⁶⁾ unus et integer constitutus, et tam a papa Benedicto quam a primo Ottone imperatore sic confirmatus est, postea antecessorum suorum consensu, sola dominantium potestate, subintronzato intra terminos eius novo episcopo, divisus esset et inminutus. Qui cum Maguntiae coram legatis apostolicae sedis, praesentibus nobis ac plerisque regni nostri optimatibus, eandem querimoniam intulisset, ab archiepiscopis Wezlone Maguntino ¹⁷⁾, Sigewino ¹⁸⁾ Coloniensi, Egilberto Treverensi, Liemaro ¹⁹⁾ Bremensi, ab episcopis quoque

1086 napřed o budaucnost a skrze přátely jednaje, naléhal císaři na uši, aby w tom místě nebyl opět jiný biskup dosazen. Rozwinul přede všemi privilegium někdy od swatého biskupa Wojtěcha, předchůdce svého, stvrzené, jak od papeže Benedikta tak od prwního Otty císaře. K jehožto spravedlivé stížnosti císař, pohnut prosbami knížete Wratislawy, bratra téhož biskupa Gebharta, a radau arcibiskupa Mohučského Wezela i jiných dobrých, kteří přáli spravedlivosti, k starému přidal nowé privilegium skoro téhož znění, a znakem císařským stvrdil, jak se dále ukáže. Kteréhožto privilegia opis jestliže do tohoto díla našeho wložíme, za zbytečné nepokládáme; obsahuje totiž toto neb takové znění:

We jménu swaté a nerozdílné Trojice. Jindřich třetí, z přízně milosti boží Římský císař, rozmnožitel říše. Wíme, že přísluší jménu králowskému a důstojenství císařskému, abychom prospěchům kostelů božích všudež napomáhali, škody neb křiwdy od nich, kdežkoli by potřeby bylo, zaháněli. Pročež chceme, aby všem věrným božím i říše naše, jak přítomným tak budaucím, bylo vědomo, kterak věrný náš biskup Pražský Gebhart často svým spolubratřím a spolubiskupům i ostatním knížatům našim a posleďně nám žalował, že biskupství Pražské, které od počátku přes celé knížetství české i morawské jedno a celé bylo zřízeno a jak od papeže Benedikta tak od prwního Otty císaře tak stvrzeno, potom se swollením jeho předchůdců pauhanou mocí panujících podstrčením nowě dosazeného biskupa wnitř hranic jeho bylo rozděleno a zmenšeno. Kterýžto když w Mohuči před legaty stolice apoštolské, u přítomnosti naší a mnohých welmožů říše naší tauž žalobu wzněl, od arcibiskupů Wezla Mohučského, Sigewina Kolinského, Egilberta Trierského, Liemara Bremenského, též od biskupů Dětricha Virdunenského, Konrada Maastrichtského, Oldřicha Eistetského, Otty Ře-

¹⁾ nemá 4. — ²⁾ zemřel, jak w starém seznamu biskupů Olomauckých se wyprawuje, 25 listop. 1086. — ³⁾ praedilectus 2aa. — ⁴⁾ nemá 4. — ⁵⁾ Wezzelonis 4; Wezlonis 2aa. — ⁶⁾ místo in seq. má 2aa inferius. — ⁷⁾ et indiv. nemá A. — ⁸⁾ nadept. w A rukau jinou. — ⁹⁾ dignitatibus 2. — ¹⁰⁾ dampnabiles iniurias 4, 4a. — ¹¹⁾ quapropter 1. — ¹²⁾ nemá 4. — ¹³⁾ cum fratribus 4, 4a. — ¹⁴⁾ per tot nemá 7. — ¹⁵⁾ et 2aa. — ¹⁶⁾ ducatum 7. — ¹⁷⁾ Magantino 2, 2a, 2b. — ¹⁸⁾ Sigewino 2; Siceuino 2b. — ¹⁹⁾ Lyemaro 4, 4a.

1086 Tiedrico ¹⁾ Viridunensi, Chounrado ²⁾ Traiectensi, Oudalrico ³⁾ Eistetensi ⁴⁾, Ottone Ratisponensi, cum assensu laicorum, ducis Boemorum Wratislai, et fratris eius Chounradi, ducis Friderici ⁵⁾, ducis Lutoldi ⁶⁾, palatini comitis Rapotonis ⁷⁾, et omnium, qui ibidem convenerant, primitiva illa parochia cum omni terminorum suorum ambitu Pragensi sedi est adiudicata. Termini autem eius occidentem versus hii sunt: Tugost ⁸⁾, qui ⁹⁾ tendit ad medium fluminis Chub, Zelza ¹⁰⁾, Zedlica ¹¹⁾ et Liusena ¹²⁾ et Dāsena ¹³⁾, Lutomerici ¹⁴⁾, Lemuzi ¹⁵⁾ usque ad mediam silvam, qua Boemia liminatur ¹⁶⁾. Deinde ad aquilonalem ¹⁷⁾ hii sunt termini: Psovane ¹⁸⁾, Ghrovati ¹⁹⁾, et altera Chrovati ²⁰⁾, Slasane ²¹⁾, Trebowane ²²⁾, Boboran ²³⁾, Dedosane ²⁴⁾, usque ad mediam silvam, qua Milcianorum ²⁵⁾ occurrunt termini. Inde ad orientem hos fluvios habet terminos: Bug ²⁶⁾ scilicet ²⁷⁾ et Ztir ²⁸⁾ cum Cracoua ²⁹⁾ civitate provinciae, cui Wag ³⁰⁾ nomen est, cum omnibus regionibus ad praedictam urbem pertinentibus, quae Cracova ³¹⁾ est. Inde Ungarorum ³²⁾ limitibus additis usque ad montes, quibus nomen est Tritri ³³⁾, dilatata ³⁴⁾ procedit. Deinde in ea parte, quae meridiem respicit, addita regione Moravia usque ad fluvium, cui nomen est Wag, et ad mediam silvam, cui nomen est Moure ³⁵⁾, et eiusdem ³⁶⁾ montis, eadem parochia tendit, qua Bavaria liminatur ³⁷⁾. Mediantibus itaque nobis et communi

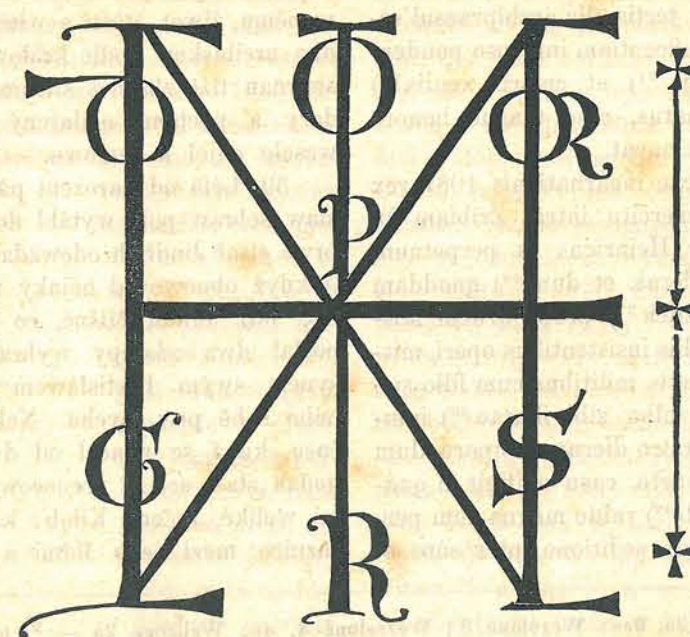
zenského, se swolením laiků, knížete českého Wratislawa a bratra jeho Konrada, wéwody Fridricha, wéwody Litolta, falekrabí Rapoty a všech, kdož tam jsau byli pohromadě, prwotní ona osada s weškerym objemem hranic swých jest stolicí Pražské přisauzena. Hranice pak její na západ tyto jsau: Tuhošť, která dosahuje k rozhraní řeky Kauby, Mža, Sedlice a Lučané a Děčané, Lutomiřici, Lémuzi až k rozhraní lesa, který Čechy ohražuje. Potom na půlnoc tyto jsau hranice: Pšowané, Chrowáti a druhá Chrowáti, Slezané, Třebowané, Bobořané, Dědošané až k rozhraní lesa, kdež přicházejí hranice Milčanů. Od tud na východ má tyto řeky za hranice: totiž Buh a Styr s hradem Krakowem a s krajem, jehož jméno jest Wáh, se všemi krajinami k řečenému hradu náležejícími, kterýž jest Krakow. Potom připojením hranic uherských až k horám, které slowau Tatry, široko wztahuje se. Konečně w té straně, která jest obrácena na poledne, připojením krajiny morawské až k řece, která slowe Wáh, a k rozhraní lesa, který se nazývá Moure, i té hory, osada ta se wztahuje, kdež s Bawory hraničí. Prostřednictwím tedy našim a přistaupením obecného přiswědčení knížat stalo se, že kníže české Wratislaw a bratr jeho Konrad swrchuřečenému biskupu Pražskému, bratru swému osadu, které se řádem saudním dožadował, celkem zpět přičetli a nawrátili. A protož my

¹⁾ Tietrico 1; Tiederic 2; Liederico 3; Theoderico 4; Thyederico 4a. — ²⁾ Cunrado 4; Cūrado 7. — ³⁾ Ōdalrico 1; Ōdalrico 4a; Vdalrico 2b. — ⁴⁾ Cistetensi A; Heysthetensi 4, 4a. — ⁵⁾ přips. w A rukau jinou. — ⁶⁾ Lutholdi 4, 4a. — ⁷⁾ Rapothonis 1, 2b, 4, 4a, 7; Rapotae 3. — ⁸⁾ Tugast 1, 2, 2a, 2aa, 2b; Iugast 3; Tugoze 4, 4a; Cugast 7. Nynější Domažlicko. O poloze starého Tugastum srowněj pojednání hr. Eugena Černína w Pam. archaeol. a místopis., VI, str. 56 a násl. Srow. též Palackého Dějiny nár. Česk., I, str. 254 a násl. — ⁹⁾ que 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a, 7. — ¹⁰⁾ nemá A, 3; Zeyza 4, 4a; w 2b jest při slowě Zelza křížek a potom po straně při takowém též znamení jest připsáno alias Zedlica. — ¹¹⁾ nemá 2a, 2aa, 7; Zedlea 3; Zedlicane 4, 4a. Dobrowský má za to, že Zelza a Zedlica jest jen různé čtení téhož jména; nám se zdá, že by se mělo čísti Mza, Zedlica. — ¹²⁾ W 2 může se čísti Liusena nebo Luisena; Luisena 2b; Liusena 3, 7; Lucsane 4, 4a; et zároveň wynecháno. — ¹³⁾ Dasena Dacane 1, 2; w 2b po straně alias Dacane; Daciane 4, 4a. — ¹⁴⁾ Liutomerici 2, 3, 7; Luthomirici 4, 4a. — ¹⁵⁾ Lemuci 4. — ¹⁶⁾ Liminatur 2aa. — ¹⁷⁾ aquilonem 3, 4, 4a, 7. — ¹⁸⁾ Prouane 2, 2a, 2b. — ¹⁹⁾ Chrouati 1, 2, 2a, 2b; Chrovati 2aa; Chouuati 3; Crouati 4; Chowati 7. — ²⁰⁾ nemá A, 1; Chrouati 2, 4, 4a; Hrouati 3; Chrowacz 2aa. — ²¹⁾ Zlasane 1, 2, 2a, 2aa, 2b, 4. — ²²⁾ Tak A, 1; Trewobane 7; ostatní Trebouane. — ²³⁾ Bobrane A; Pobrane 3. — ²⁴⁾ Dedosese 1, 2, 2a, 2b; Dedossene 3; Dedosesi 4, 4a. — ²⁵⁾ Milcanorum 4, 4a. — ²⁶⁾ Buo 7. — ²⁷⁾ feliciter 1. — ²⁸⁾ Ztiz 2b; Zur 4a. — ²⁹⁾ Krakova 1; Krakovia 2; Krakoua 2a, 2aa, 2b, 7; Chracoua 4a. — ³⁰⁾ Tak A; ostatní Wag. — ³¹⁾ Krakow 2, 2b, 3; Cracoua 2a; Cracowia 2aa. — ³²⁾ Ugariorum 4, 4a. — ³³⁾ Tatri 2a. — ³⁴⁾ dilata 4a. — ³⁵⁾ Mdere 2, 2aa; More 2a; Mderre 2b; Mure 4, 4a; Möre 7. — ³⁶⁾ eius A. — ³⁷⁾ limitatur 2, 2a, 4. Tuto jest w 5 poznamenáno: Qualiter autem hec parochia dilatata fuerit et confirmata, qui vult melius scire, querat in privilegio eiusdem ecclesie, ostatní pak schází. O poloze míst tuto jmenowaných srowněj Palackého: Dějiny národu Českého I, 254, kde i jiné spisy téhož se týkající jsau vyčteny.

principum aspirante ¹⁾ suffragio factum ²⁾ est, ut dux Boemiae Wratislaus et frater eius Chounradus supradicto Pragensi episcopo ³⁾, fratri suo, parochiam iudiciario ordine ⁴⁾ requisitam ex integro ⁵⁾ reprofiterentur et redderent. Proinde nos rogatu eiusdem episcopi racionabiliter inducti, Pragensis episcopatus redintegrationem ⁶⁾ nostrae imperialis auctoritatis edicto ⁷⁾ illi et successoribus eius ⁸⁾ confirmamus et stabilimus, inviolabiliter decernentes, ne ulla posthac cuiuslibet conditionis persona vel ulla societas hominum, Pragensi ecclesiae quicquam sui iuris in praenotatis terminis alienare praesumat. Cuius redintegrationis ⁹⁾ et confirmationis ¹⁰⁾ auctoritas, ut omni aevo stabilis et inconvulsa permaneat, hanc cartam inde conscribi, quam sicut infra apparet, manu propria roborantes ¹¹⁾ inpressione signi nostri iussimus insigniri ¹²⁾. Data ¹³⁾ III Kal. Maii anno ab ¹⁴⁾ incarnatione domini 1086, indictione IX ¹⁵⁾ anno autem ¹⁶⁾ domini Heinrichi regni quidem XXXII, imperii vero III.

prosbau téhož biskupa roznmně jsauce nawedeni, 1086 znowuzceleni Pražského biskupstwi výrokem naši císařské moci jemu a nástupcům jeho stwruzjeme a stanovíme, rozkazujice nezrušitelně, aby napotom žádná jakéhokoli stawu osoba aneb jaký lidský spolek Pražskému kostelu čehožkoli z práwa jeho w mezích prwé naznačených odciziti se neopowázil. Kteréhožto znowuzcelení a stwzení moc aby po všechen čas stála a nezvrácena zůstala, tento list o tom kázali jsme sepsati, kterýž, jak jest doleji widěti, vlastní rukau stwrdiwše přitištěním znaku našeho dali jsme označiti. Dáno dne 29 Dubna léta od narození páně 1086, indikci 9, roku pak Jindřicha pána kralowání 32, císařstwi třetího.

Signum ¹⁷⁾ domini Heinrichi ¹⁸⁾ tertii, Romanorum imperatoris augusti, quod ego vidi ipsum caesarem suis manibus annotantem in privilegio Pragensis episcopatus.

Znak pana Jindřicha třetího císaře Římského, rozmnožitele říše, který jsem já widěl císaře samého swýma rukama znamenati w privilegii Pražského biskupstwi.

¹⁾ aspirantibus 2aa. — ²⁾ per factum 1; peractum 2aa; pactum 3. — ³⁾ ep. Gebehardo 4, 4a. — ⁴⁾ iure A. — ⁵⁾ int. et repr. A. — ⁶⁾ reintegr. 2, 2a, 4. — ⁷⁾ adicto 1. — ⁸⁾ suis 2aa. — ⁹⁾ jako výše w pozn. 6. — ¹⁰⁾ et conf. nadeps. w A rukau jinou. — ¹¹⁾ Tak 4a; nemá 1; ostatní laborantes. — ¹²⁾ insignari 4; consignari 2aa. — ¹³⁾ datae 2b. — ¹⁴⁾ misto ab inc. dom. má 3, 4, 4a dominicae incarnationis. — ¹⁵⁾ VIII 2, 7. — ¹⁶⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁷⁾ W ruk. 4 jest misto monogramu prázdny kruh žlutau barwau tažený; w A pak jsau čárky střídawě černau, žlutawau a červenau barwau učiněny. W ruk. 2b jest monogram teprw po posledních slowích této kapitoly položen a schází docela w ruk. 2a. — ¹⁸⁾ Heinrichici 1.

1086 38. Similiter eodem anno Heinrico imperatore demandante et Maguntino archiepiscopo Wezlone¹⁾ interveniente, per²⁾ legatos apostolici³⁾, qui eidem interfuerunt concilio, domnus⁴⁾ Clemens⁵⁾ papa secundum praedictos terminos suo privilegio corrobatur⁶⁾ Pragensem episcopatum, id efflagitante⁷⁾ et suggerente Gebehardo episcopo per suum capellanum nomine Albinum, quem cum legatis apostolici ex Maguntia hac⁸⁾ de eadem causa miserat Romam.

Eodem anno V Idus Junii⁹⁾ obiit Otto, dux Moraviae, frater Wratislai ducis Boemiae¹⁰⁾. Interea Egilbertus¹¹⁾ Treverensis archiepiscopus¹²⁾ iussis obtemperans imperatoris¹³⁾ adveniens metropolim Pragam, XVII Kal. Julii inter sacra missarum sollempnia regalibus fascibus indutum unxit¹⁴⁾ in¹⁵⁾ regem Wratislaum, et inposuit diademata super caput tam ipsius quam eius coniugis Zuatavae¹⁶⁾, ciclade regia¹⁷⁾ amictae, clericis et universis satrapis ter¹⁸⁾ acclamantibus: Wratislao regi tam¹⁹⁾ Boemico tam Polonico, magnifico et pacifico, a deo coronato, vita, salus²⁰⁾ et victoria. Post haec tertia die archipraesul secundum regiam magnificentiam immenso pondere auri et argenti ditatus²¹⁾ et ceteris xeniis²²⁾ ac²³⁾ muneribus donatus, cum magno honore laetus²⁴⁾ ad propria remeavit.

1087 39. Anno dominicae incarnationis 1087 rex Wratislaus collecto exercitu intrat Zribiam²⁵⁾, quam olim imperator Henricus in perpetuum sibi habendam tradiderat, et dum²⁶⁾ quoddam castrum nomine Gvozdek²⁷⁾ prope urbem Misen²⁸⁾ reaedificat²⁹⁾, aliis insistentibus operi, mittit duas scaras ex electis militibus cum filio suo Bracizlavo ultum ire olim sibi illatae³⁰⁾ iniuriarum. Nam quodam³¹⁾ retro dierum tempore, dum redit imperatoris de curte, casu contigit in quadam villa nomine Kileb³²⁾ valde magna eum pernoctare, ubi noctu orta seditione inter suos et

38. Rowněž toho roku z uložení císaře Jindřicha a zprostředkováním arcibiskupa Mohučského Wezela po legitech apoštolských, kteří byli při tom sboru, pan Kliment papež dle prvé řečených hranic privilegiem svým stvrdil biskupství Pražské k žádosti a přičiněním biskupa Gebharta skrze kaplana jeho jménem Albina, kterého s legaty apoštolského z Mohuče z též příčiny byl poslal do Říma.

Téhož léta dne 9 Čerwna zemřel jest Otto kníže morawské, bratr Wratislawu knížete českého. Mezitim Egilbert arcibiskup Trierský, poslechnuv rozkazu císařského, přijel do sídelního místa do Prahy a dne 15 Čerwna mezi slaužením mše swaté pomazal Wratislawu, w královské znaky oděného, za krále, a posadil korunu na hlavu jak jeho tak také manželky jeho Swatawy, rauchem královským ozdobené, při čemž žákostwo a všichni welmoži třikrát wolali: Wratislawu králi, jak českému tak polskému, wznešenému a pokoje milownému, od Boha korunowanému, život, štěstí a wítězství! Potom třetího dne arcibiskup podlé královské wznešenosti nesmírnau tíží zlata a stříbra obohacený a jinými dary a počtami obdařený s welkau počtiwosti wesele odjel k domowu.

39. Léta od narození páně 1087 král Wratislaw sebrav pole wytáhl do Srbska, které jemu prvé císař Jindřich odewzdał nawždy w majetek. A když obnowowal nějaký zámek řečený Hwozdec bliž hradu Mišně, co jini setrwali w dile, poslal dwa zástupy wybraných bojowniků se synem svým Břetislawem ku pomstění učiněného sobě prw pychu. Nebo předtím jednoho času, když se wracel od dworu císařského, náhodau stalo se, že přenocowal w jedné wsi welmi weliké, řečené Kileb; kdež w noci stala se různice mezi jeho lidmi a obywateli, a zabiti

¹⁾ Wezlone 1, 2, 2a, 2aa; Wezzone 3; Wezzelone 4, 4a; Welzone 2a. — ²⁾ pro legatis A. — ³⁾ ap. ex Maguncia přidáno, ale potom podtečkováno w 1. — ⁴⁾ podtečkováno w 2. — ⁵⁾ nemá 2, 2a, 2b. — ⁶⁾ corrobaturat 4, 4a. — ⁷⁾ flagitante 2b. — ⁸⁾ ac 1. — ⁹⁾ Iulii 4, 4a. — ¹⁰⁾ Boemorum 4, 4a. — ¹¹⁾ Egilbertus 1. — ¹²⁾ episcopus 1, 7. — ¹³⁾ imperatori oprav. A; imp. Henrici 4, 4a. — ¹⁴⁾ duxit A. — ¹⁵⁾ nemá A. — ¹⁶⁾ Suataue 2; Zuataue 2a; Zuathave 4, 4a; Zuathane 2b; Zuatavae 7. — ¹⁷⁾ aurea 2aa. — ¹⁸⁾ nemá 7. — ¹⁹⁾ quam místo tam 1, 2a, 2aa, 2b, 3; nemají 4, 4a. — ²⁰⁾ laus místo salus a následující et wynecháno 7. — ²¹⁾ est nadeps. A. — ²²⁾ eximiis 1; xen. ac nemá A. — ²³⁾ nemá 1. — ²⁴⁾ nemá 3. — ²⁵⁾ Zribiam 3; Srbiam 2aa. — ²⁶⁾ cum 1. — ²⁷⁾ Guozdec 2, 2a, 2b, 4, 4a; Gwozdec 2aa; Gnozdec 3. — ²⁸⁾ Misen 1; Misnam 4; Missn 4a. — ²⁹⁾ redificat 1. — ³⁰⁾ illatam iniuriarum 4, 4a. — ³¹⁾ quoddam 1. — ³²⁾ Kileb 1, 2, 2a.

cives occisi sunt a villanis duo fratres, primi inter primates, huius patriae inmanes columnae, virtutum clari lumine¹⁾, Nacarat²⁾ et Bznata³⁾, filii Taz⁴⁾ comitis. Mox secundum regis iussum, qui missi fuerant festinantes die et noctu, tertia luce⁵⁾ summo diluculo invadunt cum magno impetu praedictam villam, et diripiunt omnia bona illorum, ipsos quoque et uxores eorum usque ad corrigiam⁶⁾ calciamenti spoliant, et funditus aedificia subvertunt igne comburentes, atque equis et pecoribus simul abductis illaesi viam tenuerunt. Facta autem meridie, dum transirent quoddam flumen, filius herilis nactus amoena loca fluminis, iussit cum praeda scutarios⁷⁾ praecedere, viros autem fortiores secum invitat ibi⁸⁾ prandium sumere⁹⁾. Et quia magnus aestus erat, filius ducis nimio calore exaestuans, dum post prandium in aqua paulisper refrigeraretur natans, mittit¹⁰⁾ ad eum Alexius comes ita mandans: Non hic, ait, in Wltava¹¹⁾ aut in¹²⁾ Ogra tua natus. Tolle moras, fortium portas virorum gazas. Ad haec juvenis: Naturale est, inquit, senibus ad aurae¹³⁾ motum semper trepidare, et quamvis sibi iam imminetia, plus tamen quam iuvenes, timere fata. Quod cum relatum esset Alexio: Deus, inquit, faciat, sed eventu prospero¹⁴⁾, ut talis assit nunc et inevitabilis fortunae occassio, ubi iuvenes videant, utrum senes an ipsi magis fata timeant. Dum haec loquitur praedictus comes, ecce plus quam 20 apparent equites missi a Saxonibus, ut eos provocarent cimbello¹⁵⁾, sicut mustela hostem suum aspidem strangulare volens provocat umbra caudae suae de antro. Quos ut¹⁶⁾ viderunt¹⁷⁾ nostrates, inconsulti homines, plus audaces quam perspicaces, Alexio nimium refutante et prohibente eos ac revocante, ruunt in sua fata persequentes¹⁸⁾ inimicos. Nam statim ferrea legio Saxonum¹⁹⁾ prosilit ex insidiis, et nec unus, qui persecuti sunt hostes, evasit ex nostris. Cumque hi, qui remanserant in castris, viderent in coelum ascendere quasi per turbinem globum pulveris,

1087 jsau od wesničanů dva bratři, první mezi prvními této vlasti slaupové znamenití, ctnosti světle se zářící, Načarat a Wznata synové Tasa župana. Ihned dle rozkazu králowa ti, kteří byli posláni, spěchajíce dnem i noci, třetího dne o prvním switání udeřili s welkau silau na tu wes, a pobrali všeccky swrehky jejich, a je samy i ženy jejich swlékli až do řemínka na střewici, a od země stawení rozbořili, ohněm pálice; i odwedše s sebau koně i dobytek, bez úkoru na cestu se dali. Ale když bylo poledne, když šli přes jednu řeku, syn knížecí, shledaw příjemná místa u řeky, kázal štitonošům s kořisti napřed jíti, muže však w boji udatnější pozwal, aby tu s ním obědowali. A poněwadž bylo welké parno, syn knížecí horkem příliš rozpálen, po obědě se trochu občerstwil we wodě plowaje. Tehdy poslal k němu Aleš župan, tak mu wzkazuje: Neplowáš tu, dí, we swé Wltawě nebo w Ohři. Nechej meškání, udatných mužů poklady neseš. K tomu mladík odpověděl: Jest to přirozeno starcům, že se pokaždě třesau, jak witr zawěje, a smrti, ač jim již nastává, wíce než mladí se bojí. Což když oznámeno bylo Alšowi, řekl: Bůh dej, ale s dobrým wypadkem, aby nyní byla takowá a newyhnutedlná štěstí příhoda, aby mladíci widěli, zdali se starci čili oni wíce bojí smrti. Co to mluwil předřečený župan, hle wíce než dwadecet jezdců poslaných od Sasů ukázalo se, aby je cimbálkem wylákali, tak jako kolčawa chtíc nepřitele swého hada uskrtiti, stínem swého ocasu jej láká z díry. Naši, jak je uwiděli, lidé nepowážliwí, wíce směli než prozřetelní, ač jim Aleš welice zrazowal a zbraňowal a zpět je wolal, běželi w smrt swau honice nepřátely. Nebo hned železný pluk Sasů wyskočil z úkrytu, a ani jeden z našich, který byl za nepřátely běžel, neušel. Když pak ti, kteří byli w ležení zůstali, widěli do nebe wystupowati chumáč prachu jako wírem, i ač náhlé a nenadálé příhody někdy i nejudatnější muže w boji we zmatek uwádějí,

¹⁾ nomine 3; culmine 2aa. — ²⁾ Nacarat 2; Nacharat 4, 4a; Wanczerat 2aa. — ³⁾ Wznata 2. — ⁴⁾ Iaz 3; Thaz 4, 4a. — ⁵⁾ die oprav. 1. — ⁶⁾ gi nadeps. rukau jinau w A. — ⁷⁾ scrutarios 2a, 2b; tak měl i 2, ale r wyškábáno. — ⁸⁾ ad A. — ⁹⁾ nemá A. — ¹⁰⁾ misit 4, 4a. — ¹¹⁾ Wlytaua 1, 2b; Wltauia 2; Wltaua 2a, 3, 4, 4a; Multauia 2aa. — ¹²⁾ nemá 3, 4, 4a. — ¹³⁾ adure 1. — ¹⁴⁾ propicio vel prospero 1, 2; propicio 2a, 2aa, 2b; poslední kromě toho po straně ještě alias prospero. — ¹⁵⁾ Tak A; cimbello 1; cum bello 2, 2a, 2aa, 2b; cum dolo 3; cimbello 4, 4a. — ¹⁶⁾ podtečkováno w A a nadepsáno rukau jinau cum. — ¹⁷⁾ Timto slowem začíná zase text rukopisu w 6. — ¹⁸⁾ prosequentes 2. — ¹⁹⁾ Saxonum 1.

et licet repentini et subitanei casus etiam fortissimos viros in bello conturbare¹⁾ soleant²⁾, tamen arma quam citius³⁾ arripiunt⁴⁾, hostes viriliter excipiunt, pugna⁵⁾ summa vi conseritur, fragor armorum⁶⁾ et clamor virorum usque ad nubes exoritur⁷⁾, hastilia⁸⁾ in primo⁹⁾ congressu franguntur, res gladiis agitur¹⁰⁾, donec deo opem ferente Saxones versi sunt in fugam, nostrates¹¹⁾ habuere victoriam, sed nimis cruentam. Quia vero secundi ordinis milites cum praeda iam praecesserant¹²⁾, in hac pugna soli tantum nobiles interierunt, Alexius¹³⁾, Ratibor gener¹⁴⁾ suus, Brannis¹⁵⁾ cum fratre Zlava et alii quam plurimi; Preda comes amisso pede vix mortem evasit. Filius vero ducis vulneratus est sub dextro pollice, et nisi capulus ensis, quem manu tenuit, ictui obstitisset, ex toto manum amisisset. Acta est autem haec strages VI Nonas Julii.

40. Anno dominicae incarnationis 1088. Hisdem¹⁶⁾ temporibus haec acta quibus referuntur, Quidam miles erat, qui Beneda nomen habebat, Magnanimus iuvenis praestanti corpore talis, Hector erat¹⁷⁾ qualis pulcher vel Turnus in armis, Ex Jurata¹⁸⁾ natus, cui primus Taz¹⁹⁾ fuit avus.

Nescio, qua de re tunc offenso quoque rege Wratislao, fugiens in Poloniam factus est miles domnae Judithae, coniugis ducis Wladislai. Iamque duobus annis evolutis²⁰⁾ remeans²¹⁾ de Polonia, adiit Wigbertum, generum regis²²⁾, rogans, ut per eius suffragia pristinam domini sui possit redire in gratiam. Sed quia hic Wigbertus vir erat in rebus valde discretus, nolens²³⁾ ut in aliquo socerum suum offenderet, dat ei consilium, monens, ut interim apud Misnensem²⁴⁾ episcopum nomine Bennonem tutius²⁵⁾ maneret, et eum sibi²⁶⁾ similiter intercessorem pararet. Intera contigit, ut iterum rex Wratislaus Zribiam²⁷⁾ cum

nieméně zbrani co nejrychleji se chopili, nepřátelům mužně se postavili; swedena bitwa silau nejwětši, třeskot zbrani a křik mužů až do oblaků se strhnul; kopí w prwním setkání se zlámala, na meče došlo, až pomoci boží Sasové obráčení jsau na útěk; naši dobyli wítězství, však welmi krwawého. Poněwadž pak bojownicy druhého řádu byli s kořisti již napřed šli, w této bitvě sami toliko šlechtici zahynuli, Aleš, Ratibor zeť jeho, Braniš s bratrem svým Slawau a jiných welmi mnoho. Předá župan, přišed o nohu, sotwa smrti ušel. Syn pak knížecí raněn jest pod prawým palcem; a kdyby nebyl jilec meče, který držel w ruce, ránu zadržel, celkem byl by o ruku přišel. Stala se pak tato porážka dne 2 Čerwence.

40. Léta od narození páně 1088. Těch časů, za kterých se wyprawuje, že se toto stalo, Byl jest bojownik; jeho jest bylo Beneda jméno; Welkoduchý to jinoch, wytečný tak těla krásau, Jak jest Hektor byl nebo Turnus we zbrani krásný. Splozen byl Juratau; tomu Tas prwním slowe předkem.

Newim, pro jakau wěc tehdy uraziw také krále Wratislawa, utekl do Polska, a stal se bojowníkem paní Judity manželky knížete Wladislawa. A když již uplynula dvě léta, wrátiw se z Polska, přišel k Wigbertowi, zeti králowu, aby jeho přmluwau mohl zase dojiti předešlé milosti u swého pána. Ale poněwadž tento Wigbert byl muž we wěcech welmi obezřetný, nechťeje, aby w čem tehána swého urazil, dal mu radu, přimlouwaje jemu, aby zatím zůstal we wětší jistotě u biskupa Mišenského jménem Bennona a jeho aby sobě rovněž zjednal za přimluwee. Mezitím stalo se, že král Wratislaw opět přitáhl s wojskem

suo exercitu intraret, quo praedictum castrum Gwozdec¹⁾ in alium firmiorem locum transferret; et ut cognovit rex, quod Beneda in urbe Misens²⁾ esset, mittit pro eo, quo³⁾ veniat ad eum⁴⁾ sub fidei⁵⁾ pacto. Quem statim venientem rex ut vidit, qualiter eum dolo caperet, cogitare coepit. Ubi post multa verba promiscue dicta et quaedam convenienter ficta, accepit eum fraudulenter rex manu dextra et ducit seorsum extra castra, quasi ibi secreta locuturus. Tunc videns⁶⁾ capulum et caput⁷⁾ ensis aureum, quo erat miles⁸⁾ praecinctus, inter⁹⁾ talia quaerit ab eo, quanti valeat gladius suus. Et ille: Molam, inquit, si ponas super galeam, utramque¹⁰⁾ simul et caput atque corpus usque ad femur in uno ictu hoc ense dimidiabo. Miratur rex dolo, et laudat ense dimidiabo. Miratur rex dolo, et laudat ense atque rogat, ut eum¹¹⁾ sibi ostendat. At ille nihil mali¹²⁾ suspicans, dat¹³⁾ regis in manum exemptum de vagina gladium: quem rex arripiens et manu vibrans: Quid, inquit, ais¹⁴⁾ nunc, o fili mulieris ultro¹⁵⁾ virum appetentis? Et asstanti camerario, qui solus erat cum eo, homo peior pessimo, Vito Seliboric¹⁶⁾, ait: Rape hunc, rape sublimem et liga quadrupedem. Sed quia semper in audaces audacia non est tuta, audax miles¹⁷⁾ mox arripiens de femore camerarii per capulum ense, praecidit lumbos eius per medium, qui calcitrans humum iacuit semivivus. Nec fugit miles acer, quamvis aufugere poterat, sed velut Hercules circa Lerneam ydram assiliens et¹⁸⁾ resiliens

Ter vili regem¹⁹⁾ paulisper vulnerat ense, Ipse tamen nullum dextra ducis excipit ictum. donec ad clamorem de castris ruunt.

Cucata sed primus prae cunctis advolat unus, et ceu silvaticum porcum super se irruentem lato excipit²⁰⁾ venabulo militem. Tunc rex²¹⁾, quasi in mortuo possit ulcisci, iussit eum²²⁾ equi ad caudam per pedes ligari, et sic huc et illuc per tribulos trahi.

swým do Srbska, aby prwé řečený hrad Hwozdec přeložil na jiné pevnější místo; a jak zwěděl král, že jest Beneda we hradě Mišni, poslal pro něj, aby k němu přišel pod umluwau wiry. Hned jak jej král widěl přicházeti, počal mysliti, jak by jej lstí mohl zajmouti. Tu po mnohých řečech wzájemně mluwených a některých jak se hodilo přetwárených, wzal jej král lstiwě za prawau ruku, a wedl jej stranau wen z ležení, jakoby tam chtěl s ním saukromi mluwiti. Tu wida rukowěť a jilec meče zlatý, kterým byl bojownik opásán, mezi jiným tázal ješt se ho, coby meč jeho zmohl. A on dí: Kdybys žernow položil na přilbu, obojí najednau i hlavu i tělo až ku kyčlám jednau ranau tím mečem rozpoltim. Diwil se král lstiwě, a chwálil meč, a žádal, aby mu jej ukázal. On pak nic zlého netuše, wložil králi do ruky meč z pošwy wytažený. Ježž král wzal, a rukau jím máchaje, prawil: Co říkáš nyní, zkurwysynu? a přítomnému komorníkowi, který byl sám jeden s ním, člověk horší nejhoršího, Witowi Želiboricowu prawil: chop se ho, chop ho wzwyši, a spautej ho do kozlika. Ale poněwadž wždycky na smělé smělost není jistá, smělý bojownik najednau wytrhnul komorníkowi od boku meč za jilec, přefal kyčly jeho weskrz; kterýž zaklopýtaw na zem, ležel položíwý. A neutekl bojownik udatný, ačkoli utéci mohl, ale jako Herkules, na Lernejskau Hydru dorážeje a odskakuje,

Krále mečem poraní přešpatným jen něco málo, Sám ani jedné však nepřijme od knížete rány, až na křik přihnali se z ležení.

Kukata pak prwní přiletí sám před všemi napřed, a jako do kance na sebe se řítícího wrzil do bojownika swůj široký bodák. Tu král jako by se mohl na mrtwém wymstiti, kázal jej přiwázati koni na ocas za nohy a tak sem a tam wléci přes trní.

¹⁾ turbare A, 6. — ²⁾ solent 4, 4a. — ³⁾ quanto 2b. — ⁴⁾ corripunt A, 2, 2a, 2aa, 2b, 6, 3, tento ale opraweno w arripiunt. — ⁵⁾ nemá 4. — ⁶⁾ Lucan. Phars. I, 281. — ⁷⁾ Virg. Aen. II, 313. — ⁸⁾ astilia 1. — ⁹⁾ Misto in primo má 2b in immo. — ¹⁰⁾ Sallust. Cat. 60. — ¹¹⁾ hab. nostr. A. — ¹²⁾ praecesserunt 3. — ¹³⁾ Al. comes 4, 4a. — ¹⁴⁾ gen. suus není w A, 6. — ¹⁵⁾ Brauis 2b; Bratus 3. — ¹⁶⁾ His 3. — ¹⁷⁾ nemá 3. — ¹⁸⁾ Iurata 2. — ¹⁹⁾ Thaz 4, 4a; Iaz 3. — ²⁰⁾ evolutus měl 1, ale opraweno evolutis. — ²¹⁾ remanens A, ale opraw. inkaustem jiným w remeans. — ²²⁾ Wratislao 4, 4a. Wigbert, hrabě Grojský, později markrabě mišenský opraw. inkaustem jiným w remeans. — ²³⁾ nolens 1; volens 2aa. — ²⁴⁾ Missenssem A; Mysnensem 6. — ²⁵⁾ tutus A. — ²⁶⁾ sim. sibi A. — ²⁷⁾ Zribiam 6.

¹⁾ Gwozdec 6; Gwozdec 2aa. — ²⁾ Misens 1; Mysens 6. — ³⁾ ut A, 1; quod 4, 4a. — ⁴⁾ ipsum 2aa. — ⁵⁾ fidei 4a. — ⁶⁾ vid. rex 4. — ⁷⁾ et cap. nemá A. — ⁸⁾ mil. Beneda 4, 4a. — ⁹⁾ Tak 2, 2a, 2aa, 6; ostatní intra. — ¹⁰⁾ utrumque 3. — ¹¹⁾ eam měl 1, ale opraw. w eum. — ¹²⁾ nemá 4, 4a. — ¹³⁾ dat regis — arripiens nemá 4, 4a; w posledním však chtěl později někdo místo to doplniti. — ¹⁴⁾ agis 1, 4, 6. — ¹⁵⁾ ultra 4, 4a. — ¹⁶⁾ Vseborio 3; Seliboric napsáno w 6 po straně; Seliboric 2aa. — ¹⁷⁾ mil. Beneda 4, 4a. — ¹⁸⁾ et res. nemá 2. — ¹⁹⁾ r. Wratislao 4, 4a. — ²⁰⁾ venabulo excipit 1. — ²¹⁾ rex Wratislaus 2, 2a, 2aa, 2b, 4, 4a. — ²²⁾ nemá 1.

1089 41. Anno dominicae incarnationis 1089 erectio ecclesiae Wissegradensis.¹⁾

1090 Anno dominicae incarnationis 1090. Antiquus ille chelidrus²⁾, humani generis inimicus, qui nunquam dormitat, sed semper quietos inquietat, non tulit ulterius pacatos vivere fratres, regem³⁾ scilicet Wratizlaum et praesulem⁴⁾ Gebeardum. Hunc vexat vana gloria et ambitione⁵⁾, illum exagitat arrogantia et tumido fastu superbiae, ita tamen ut nec ille huic cederet, nec hic illum exsuperare quiret. Iste non vult fratrem sibi⁶⁾ habere⁷⁾ parem, ille non vult minor fratre haberi; iste vult praeesse, ille non vult subesse; iste vult quasi rex dominari et praecellere, ille non vult iussis suis obtemperare, sed soli imperatori suum proficitur servitium, a quo acceperat episcopium⁸⁾. Qui in tantum virili animositate inter se aliquando dissidebant, ut saepe festis diebus rex episcopum non haberet, qui sibi coronam imponeret. Hac necessitate simul⁹⁾ et ambitione rex compulsus, non ratione sed sola dominatione iterum subintronizat capellanum suum nomine¹⁰⁾ Wezlonem¹¹⁾ in territorio Moraviensi episcopum. Quo in¹²⁾ facto¹³⁾ palam¹⁴⁾ se fecit notabilem non solum sprevisse¹⁵⁾, quod ipse coram imperatore et eius episcopis collaudaverat, ut unus foret uterque episcopatus, verum etiam papae Clementis violasse privilegium, quo¹⁶⁾ eiusdem terminos episcopii roboraverat¹⁷⁾. Hanc ut apploraret¹⁸⁾ apostolico illatam ecclesiae iniustitiam, praesul Gebhardus¹⁹⁾ iturus erat Romam, sed consilio cum suis familiaribus inito, prius adit antiquum amicum Wladizlaum, regem Pannonicum, et patefaciens ei suae ecclesiae iniuriam²⁰⁾, postulat ab eo ad Romanum iter auxilium²¹⁾.

Inscius heu fatum sibi iam superesse propinquum.

Nam prima die, qua regem adiit, nimiam corporis incidit molestiam, et quia prope urbem erat

41. Léta od narození paně 1089 založení kostela Vyšehradského.

Léta od narození paně 1090. Starý onen had, lidského pokolení nepřítel, který nikdy nespí, ale vždy pokojným pokoje nedává, nesnesl toho, aby déle v pokoji žili bratři, totiž král Wratizlaw a biskup Gebhart. Toho pokauší marnau sláwau a ctižádosti, onoho pobádá hrdosti a nadýmavým vynášením se pýchy, ale tak, že ani onen tomuto neustaupí, ani ten onoho nemůže překonati. Ten nechce miti bratra sobě rovného, onen nechce jmin býti za menšího než bratr; ten chce předčítí, onen nechce se podříditi; ten chce jako král panowati a přewyšowati, onen nechce rozkazů jeho poslauchati, než toliko k císaři se přiznává swau službau, od kterého přijal biskupství. I tak až mužskau vysokomyslností mezi sebau někdy newřeli, že často w zasvěcené swátky král neměl biskupa, aby mu korunu postavil na hlavu. Tauto potřebau i také ctižádosti král puzen, ne z rozumu, ale z pauhé panstwichtivosti opět podstrčil kaplana swého jménem Wecela w zemi morawské za biskupa. Tím činem zřejmě na sobě ukázal, že netoliko zawrhnul, co byl sám před císařem a před biskupy schwálil, aby bylo sjednoceno obojí biskupství, nýbrž i že porušil privilegium papeže Klimenta, kterým on byl hranice téhož biskupství stwrdil. Aby u apoštolského wedl stížnost na tuto křiwdu učiněnou kostelu, chtěl biskup Gebhart jeti do Říma; ale poradiw se se swými služebníky, prwé zašel k starému příteli Wladislawowi, králi uherskému, a oznámiw mu křiwdu swého kostela, žádal od něho pomoci k cestě do Říma,

Newěda ach, že osud již blížký jej očekává.

Nebo prwního dne, když ku králi přišel, upadl we welkau tělesnou chorobu. A poněwadž byl

¹⁾ Zpráva tato jest jen w ruk. 2a, 2b. — ²⁾ chelydrus 2b, 3. — ³⁾ nemá 3, 4a. — ⁴⁾ nemá A. — ⁵⁾ Tak všecy kromě 1, 4, 4a. — ⁶⁾ slova násl. až po tantum virili jsau w ruk. 1 psána rukau jinou. — ⁷⁾ p. hab. A, 6. — ⁸⁾ episcopatum 2 a tak níže stále. — ⁹⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁰⁾ nemá 3. — ¹¹⁾ Weclonem 1, 2, 2a; Weclonem 4, 4a; Wezlonem 2aa. — ¹²⁾ vyškrábáno w A. — ¹³⁾ pacto 3. — ¹⁴⁾ palam fecit notabile 3. — ¹⁵⁾ sol. se spr. 3. — ¹⁶⁾ qui 4, 4a. — ¹⁷⁾ corrobor. 3. — ¹⁸⁾ apploret A; tak i 6, ale po straně approbet; approbare 2. — ¹⁹⁾ Jaromir 3; Gebehardus 2aa. — ²⁰⁾ Tak A a 6; dampnum vel iniuriam 1, 2; dampnum 2a, 2aa, 4; w 2b nadepsáno nad damnum iniuriam. — ²¹⁾ pecuniam auxilium 1, 4; w 2b nad auxilium nadepsáno pecuniam; pecuniam et auxilium 4a.

Strigoniam¹⁾, illuc mittit eum rex navigio²⁾, committens curam eius illius urbis episcopo. Pertulit heu³⁾! quales sex lucibus⁴⁾ ipse dolores, Impedior lacrimis nec possum promere dictis⁵⁾.

Septima die iam advesperascente⁶⁾, Sol Julii senas qua tangit luce Kalendas⁷⁾, Gemma sacerdotum, cunctorum lux Boemorum,

Dogmate praeclarus pius antistes Gebeardus Vivat ut in Christo, mundo migravit ab isto.

Moribus et vita de cuius dicere multa Fert animus mihi⁸⁾, sed desunt in pectore sensus.

Pauca tamen fari libet haec, quae vidimus ipsi.

42. Tempore quadragesimali talis mos erat suus. Semper cilicium habens subtus, desuper veste episcopali indutus, diebus pascit⁹⁾ humanos obtutus, noctibus vero sacco vestitus latenter ecclesias ingressus et super pavementum humi¹⁰⁾ prostratus, tamdiu perseverat in precibus, quoadusque largo imbre lacrimarum madida¹¹⁾ fuit, cui incubuit¹²⁾, humus. Inde consurgens ad agapen¹³⁾ faciendam¹⁴⁾, et priusquam ruminet psalmos, quotquot ante ecclesias invenit miseros, boni¹⁵⁾ operis per copiam supplet¹⁶⁾ eorum inopiam; finito psalterio idem facit. Post matutinas autem quadraginta panis¹⁷⁾ quadrantes et totidem allecia, sive aliquis edulii partes dividit inter pauperes. Quarta autem vice iam adpropinquante luce, ad numerum apostolorum lavans¹⁸⁾ pedes XII peregrinorum, dividit his formas bis senas denariorum. Quibus ad horam¹⁹⁾ prandii in abdita stuba vel casa positus habunde ipse necessaria apponit, et dextra sua cibum et potum eis benedicit, deinde ad publicam mensam²⁰⁾ vadit, et secum XL²¹⁾ egenos pavit. Similiter ad sedem suam Pragae constituit cottidie XL pauperes pascendos, et bis

blízko hradu Ostřihoma, wyprawil jej tam král¹⁰⁹⁰ na lodi, poručiw péči o něj biskupu onoho hradu.

Šest dní jak weliké, ach! jest snášel tu bolesti,

Od slz nelze mi jest a nemožné slowy wyřici.

Sedmého pak dne již k večeru, když

Šesté před prwním Čerwencem swítilo slunce,

Perla duchowních všechněch též i Čechů ono swětlo

Přeslawné w učení, Gebhart biskup to pobožný, W Kristu by žil, z toho již jest ze swěta odstěhowal se.

O jehož obyčejích, též spůsobu žiwota duch můj Rád by chtěl mnoho řiti, prsaum však síla dochází;

Málo však, co widěl jsem sám, přede wyprawowat chci.

42. W čas čtyřidcetidenního postu byl takový jeho zvyk. Košili hůněnau vždy maje wespod, swrchu ozdoben rauchem biskupským jewil se we dne zrakům lidským, w nocích však oděn hrubým plátnem, tajně wšed do kostela, a na dlažbě k zemi lehnuw, tak dlouho setrwáwal w modlení, až byla zem, na které ležel, mokrá od deště slz. Potom wstal ku konání lásky k bližnímu, a prwé než řikal žalmy, kolik nalezl bidných před kostelem, dobrého skutku hojnosti přispěl jejich chudobnosti; po skončení žalmů též učinil. Po ranni pak rozdělil 40 čtvrti chleba a tolikéž slanečků nebo částek jiné krmě mezi chudé. Po čtvrté pak když se blížil den, dle počtu apoštolů umyw nohy dwanácti pautníkům, rozdělil mezi ně dwanáct kusů peněz. A w hodinu oběda posadiw je we vzdálené jizbě čili chyši, hojně jim co potřeboval předkládal, a prawici swau jídlo a piti žehnal. Potom šel ke stolu weřejnému, a nakrmil s sebau 40 chudých. Podobně při stolici swé w Praze ustanowil každodenně krmiti 40 chudých a dwakrát za rok oditi od řeminku na střewici až do trápece na klobauku. Také několik přespólních

¹⁾ Ztrigoniam 4; Stryg. 6. — ²⁾ magnigio A; remigio nauis 4, 4a. — ³⁾ eu 2. — ⁴⁾ na vyškrábaném místě w 1 rukau jinou napsáno. — ⁵⁾ verbis 3. — ⁶⁾ advesperante 2. — ⁷⁾ Palacký, Děj. nár. Českého I, 342 a 343, klade smrt Jaromírowu do r. 1089 a ne 1090; a to na den 26 čerwna, což se i srownává s necrologium boh. Dobner, Mon. hist. Boh. III, 13. Seznam biskupů Olomuckých má X Kal. Jul. tedy 22 čerwna. — ⁸⁾ nemá 4. — ⁹⁾ pascis 1. — ¹⁰⁾ umi 1. — ¹¹⁾ madita w 1, ale opraweno w madida. — ¹²⁾ incubit A, 6. — ¹³⁾ agape faciendum A, 2, 2a, 2aa, 2b, 6. — ¹⁴⁾ fac. vadit 4, 4a. — ¹⁵⁾ op. b. A. — ¹⁶⁾ supplex 2. — ¹⁷⁾ panes 2aa. — ¹⁸⁾ lauat 2aa, 4, 4a. — ¹⁹⁾ oram 1. — ²⁰⁾ missam A, 4, 4a, 6. — ²¹⁾ XII A.

1090 in anno vestiendos a corrigia calcei usque ad mastigam¹⁾ pilei²⁾. Item nonullos adventantes³⁾ hospites et pauperes clericos nimiis dationibus obligat, ut per totam quadragesimam secum manentes tam pro vivis quam pro defunctis psalteria legant⁴⁾. Ad singula quaeque⁵⁾ missarum sollempnia, quotquot in capella quaque⁶⁾ die fuerint celebrata, trina dari fecit nummismata denariorum. Omnibus autem diebus dominicis XII nummos, festis vero apostolicis et in aliis maioribus solempnitatibus CC offert super pixidem sanctarum reliquiarum argenteos. Quamque fuerit largus, si te delectat o prudens scire⁷⁾ lector, pellicam⁸⁾ episcopalem nunquam integrum per annum portabat, sed unam hiemalem⁹⁾ in pasca, alteram aestivalem¹⁰⁾ in festo sancti Wenczelai suis capellanis donat. Sic et in ceteris donativis largum fuisse scias. Post cuius obitum 1091 anno dominicae incarnationis 1091, IV¹¹⁾ Nonas Martii Cosmas electus est in episcopum tam a rege Wratislao quam¹²⁾ omni clero ac populo Boemorum, tertio Heinricho imperante¹³⁾ augusto, sed in Longobardia hisdem temporibus imperalia tractante negotia.

43. Eodem¹⁴⁾ anno XV¹⁵⁾ Kal. Maii, IV feria in secunda ebdomada paschae, combustum est monasterium sanctorum martyrur Viti, Wenczelai atque Adalberti¹⁶⁾ in urbe Praga. Eodem anno¹⁷⁾ rex Wratislaus valde iratus est¹⁸⁾ contra fratrem suum Chounradum, quia hic, non in memor mutuae dilectionis, favebat parti¹⁹⁾ filiorum fratris sui Ottonis, Zuatopluc²⁰⁾ videlicet²¹⁾ et Ottik²²⁾, quibus expulsis de paterna hereditate, filio suo Bolezlao rex urbem Olomuc et alias civitates tradiderat, ubi non longo post tempore in praedicta urbe in matura praeventus est morte III Idus Augusti. Et quoniam illi²³⁾ tres fratres, scilicet²⁴⁾ Jaromir, Otto et²⁵⁾ Chounradus, quamdiu fuerunt vitales, ita erant unani-

přichozích a chudých duchovních velkými dary zjednával, aby po celý čtyřicetidenní půst s ním zůstávaly, jak za živé tak za zemřelé žaltáře čítali. K jedné každé službě mešní, kolikž se jich koli každý den v kapli konalo, dával platiti po třech mincích penězích. Každý pak den nedělní obětoval 12 peněz, o svátcích pak apoštolů neb o jiných větších slavnostech po dvou stech stříbrných na skřini swatých ostatků. A jak byl štědrý, bawili tě maudrý čtenáři věděti, biskupského kožisku nikdy celý rok nenosil, nýbrž jeden zimní o welkonocích, druhý pak letní na swátek sw. Wáclawa svým kaplanům daroval. Tak věz že byl štědrý i v jiném swém darování. Po jeho smrti léta od narození páně 1091 dne 4 Března zvolen jest za biskupa Kosmas, jak od krále Wratislawa tak ode všeho duchovenstva a lidu českého, za císařství třetího Jindřicha, rozmnožitele říše, který však toho času v Lombardii jednal záležitosti císařské.

43. Téhož léta dne 17 Dubna, ve středu druhý týden po welkonocích shořel jest chrám swatých mučenníků Wita, Wáclawa a Wojtěcha na hradě Pražském. [A v zimě nebylo ani sněhu ani deště.] Toho roku král Wratislaw welice se rozhněval na bratra swého Konrada, že on nezapomenuv na vzájemnou lásku, přál straně synů bratra swého Otty, Swatopluka totiž a Ottika, kteréž byl král vypudil z otcovského dědictví a dal hrad Olomauč a jiné hrady swému synu Boleslawowi; kdežto on za nedlouhý čas potom v předřečeném hradě uchwácen jest předčasnou smrtí dne 11 Srpna. A poněwadž oni tři bratři, totiž Jaromir, Otto a Konrad, pokud byli živi, tak byli jedné mysli, že jich

¹⁾ mastigam 2, 4, 4a. — ²⁾ picei 2aa. — ³⁾ advenientes 2aa. — ⁴⁾ perlegant A, 4, 4a, 6. — ⁵⁾ quoque 4, 4a. — ⁶⁾ qua 2aa. — ⁷⁾ l. sc. A, 6. — ⁸⁾ pellicinam 1. — ⁹⁾ genialem 1. — ¹⁰⁾ festivalem 2. — ¹¹⁾ nemá 4. — ¹²⁾ quam a 2. — ¹³⁾ imperatore 4, 4a; nemá 6. — ¹⁴⁾ Eodem — Praga na dolejší kraji v A napsáno. — ¹⁵⁾ O letopisné zprávě této srowněj Palackého Děj. nár. Českého I, 343 (poznámka 339), kde ukázáno, že se má XV před slowem Kal. wynehati a doba sběhnutí se události té ne do r. 1091, ale na 1 kw. 1090 položiti. K témuž poslednímu létu (1090) náležejí pak všechny zprávy níže položené a slowy eodem anno (1091) začínající. V 2aa. — ¹⁶⁾ slowo monasterium položeno v A na tomto místě. — ¹⁷⁾ a. XV Kal. Maii 4, 4a. — ¹⁸⁾ nemá A. — ¹⁹⁾ pati 1. — ²⁰⁾ Zuatoplik A; nad i nadeps. však v; Zuatoplic 1; Zuatoplik 2; Zwatopluk 6. — ²¹⁾ nemá 4. — ²²⁾ Ottic 2; Ottik 2b; Ortik 3. — ²³⁾ Hi 4, 4a. — ²⁴⁾ nemá 4, 4a. — ²⁵⁾ nemá A, 3, 4, 6.

mes, ut per nullas posset¹⁾ eos rex divellere artes, — et sicut fertur leo pertimuisse tres iuven-
cos inter se collatis cornibus stantes, ita nun-
quam ausus est rex invadere suos²⁾ fratres, —
postquam vero vidit solum Chounradum post obi-
tum fratrum ex omni parte fraterno amminiculo
privatum, ingressus est cum exercitu Moraviam,
ut eum similiter expelleret de provincia, quae
sibi sorte³⁾ ac funiculo hereditatis et⁴⁾ per con-
cessionem iure acciderat paternam. Ventum erat
ad urbem, cui nomen Brnen⁵⁾, ubi rex circum-
stantibus⁶⁾ terrae magnatibus⁷⁾ disponens ob-
sisionem per girum, dum designat loca, ubi quis-
que comes tentoria figat, Zderad⁸⁾ villicus, sicut
erat homo versipellis, ex obliquo innuens regi
oculis, iuvenem Bracizlaum inter satrapas coram
patre suo stantem denotat carbone⁹⁾ confusio-
nis. Quoniam quidem¹⁰⁾, inquit, tuus, o do-
mine rex, natus libenter aestate ludit in flumine
et natat, si placet tuae maiestati, iuxta fluvi-
um¹¹⁾ hac ex parte urbis cum suis papilionibus
ponat. Haec ideo dixit, quod¹²⁾ olim in partibus
Saxoniae, dum meridie natat praedictus iuvenis
in flumine, hostes ex adverso irruunt et eos in-
vadunt, ut supra retulimus. Hoc verbum nimis
alte in corde iuvenis¹³⁾ sedit, et non minus do-
luit, quam si toxicata sagitta cor eius vulneras-
set. Tristis abiit in¹⁴⁾ castra, et¹⁵⁾ non sumpsit
cibum usque noctis¹⁶⁾ ad astra. Nocte autem
sub opaca, turma suorum advocata, pandit cor-
dis sui vulnera, consulens, qualiter in villico ul-
cisci possit iniquo¹⁷⁾. Eadem etiam nocte clam
mittit ad patrum suum Chounradum, dedecus
sibi et¹⁸⁾ a quo sit illatum exponens, quid opus
sit facto, quaerit ab eo consilium. At ille: Si te,
inquit, quis sis, cognoscis¹⁹⁾, ignem me non mi-
nus quam te urentem extinguere²⁰⁾ noli timere;
negligere laudabile non est. Non enim latuerat
Chounradum, quod rex haec omnia ageret Zde-
rad per consilium. Cumque nuntius dicta patrum

1091 král žádnými lstmi nemohl roztrhnauti, a jako se praví, že se lew bál tři býčků, když stáli sraziwše rohy, dohromady, tak král nikdy ne-
směl na swé bratři udeřiti. Ale když widěl Konrada samotného, po smrti jeho bratři an-
ode všad podpory bratrské byl zbawen, wtrhnul jest s wojskem do Morawy, aby jej podobně
wypudil ze země, která jemu losem a prowáz-
kem dědičným a udělením od otce právem byla připadla. Přitáhli ke hradu, který slowe Brnen, kdež král obstaupen welmoži zemskými
nařizuje obležení do kola, když ustanowował místa, kdeby který župan měl postawiti stany, Zderad wládař, jak byl člověk potměšilý, mrk-
nuw se strany na krále očima, mladého Břeti-
slawa, stojícího mezi náčelníky před otcem, po-
černil uhlem zahanbení, pravě: Poněwadž twůj syn, pane králi, rád w letě si hraje w řece a kaupá se, libili se Twé Milosti, ať si se swými postawi stany u řeky z této strany hra-
du. To proto řekl, že ondy w zemi saské, když se w poledne jinoch řečený kaupal w řece, ne-
přátelé přitáhli wstříc a na ně udeřili, jak jsme swrchu powěděli. To slowo příliš hluboko w my-
sli jinocha uwázlo, a mrzelo ho neméně, než kdyby šíp kalený poranil srdce jeho. Zasmušilý odešel do ležení, a newzal jídla až do času nočního. Ale za noci tmawé, zawolaw druhy swé, zjewil jim rány srdce swého, tázaje se, jak by se pomstil nad wládařem nešlechetným. Té samé noci také poslal tajně k strýci swému Konradowi, a přednesl jemu swé pohanění a od koho by mu bylo učiněno, i žádal jeho o radu, co by měl učiniti. On pak pravil: Znášli sebe, kdo jsi, nestrachuj se zhasiti oheň, který mne neméně páli než tebe; nedbati není chwalno. Neb nebylo Konrada tajno, že král to vše či-
nil k radě Zderadowě. A když posel slowa strý-
cowa Břetislawowi wyřídil, oblíbili si všichni a přiswědčili a chwálili všichni úsudek knížete

¹⁾ rex eos posset A. — ²⁾ fr. suos A. — ³⁾ aut A; jinau rukau nadepsáno ac. — ⁴⁾ et jest poslední slowo ruk. 6, vše ostatní, co pak následuje, schází. Jen do konce druhé knihy učiněn opis w předešlém století z ruk. kapitulního (2). — ⁵⁾ Brinen 1; Brno 2; Brynen 2aa, 2b; Bruen 3; Brneu 4; Brnen 4a na wyškřábaném místě. — ⁶⁾ circum astantibus 3. — ⁷⁾ primatibus 3. — ⁸⁾ Sderad A; Zd. sic. er. h. uers. villicus 2aa. — ⁹⁾ elogio A, 2, 2a, 2aa, 2b, 3; elogio vel carbone 1; elogio carbone 4, 4a. — ¹⁰⁾ quando quidem 4a. — ¹¹⁾ flumen 2aa. Řička Switawa se tu bezpochyby rozuměti má. — ¹²⁾ quia 4, 4a. — ¹³⁾ iuvenis 1. — ¹⁴⁾ ad 4, 4a. — ¹⁵⁾ nemá A. — ¹⁶⁾ nemá 4a. — ¹⁷⁾ in aliquo 4, 4a. — ¹⁸⁾ et a quo sit není w A. — ¹⁹⁾ recognoscis 2aa. — ²⁰⁾ extingue 4a.

1091 Bracizlao retulisset, favent omnes et assentiunt, et quasi a deo sibi datam laudant ducis sententiam, quoniam et ipsi identidem¹⁾ prius consuluerant. Quid multa? Tota nocte illa agitur, quod mane peragitur.

44. Nam lucescente die Bracizlaus mittit ad praedictum villicum, demandans ei, ut, ubi sibi²⁾ placeret, secretum consilii³⁾ simul ineant. Qui nichil mali suspicans, accepto comite Drisimir⁴⁾, tantummodo soli⁵⁾ duo procedunt. Quos ut⁶⁾ vidit a longe iuvenis, tantum a suis prosiliit⁷⁾ obviam eis, quantum iactus⁸⁾ est lapidis; dederat enim suis militibus signum, ut quando suam cirotecam illius proiceret in sinum, facerent, quod facere spoponderant⁹⁾. Ubi¹⁰⁾ pauca exprobrans illi¹¹⁾, quibus saepe offenderat eum: Quam, inquit, pollicitus sum, en abrenuntio tibi fidem meam, et avertens equum, proiecit in faciem eius cirotecam¹²⁾. Non aliter quam cum¹³⁾ iratus leo erexit iubas et submittens caudam, nodo, qui est in extremitate caudae, percutiens frontem suam, et stimulo, qui est sub cauda sua, pungens¹⁴⁾ posteriora¹⁵⁾, fertur in omne, quod obstat: ita prosiliunt illico ex agmine ardentem et armati iuvenes, Nozizlau¹⁶⁾ et frater eius Drisikray¹⁷⁾, filii Lubomir, et tertius Borsa¹⁸⁾, filius Olen¹⁹⁾, atque²⁰⁾ frustra fugientem²¹⁾ Zderad ternis hastilibus alte in aera sustollunt, et ut manipulum in terram deiciunt, et calcant equorum pedibus, et iterum atque iterum vulnerant et affigunt corpus humi²²⁾ telis. Tali morte suae de summitate rotae fallax fortuna deiecit amicum suum Zderad V Idus Julii. Comes autem Drisimir²³⁾ pallidus advolat in castra et nuntiat²⁴⁾ regi²⁵⁾, quae fuerant²⁶⁾ facta. Solus rex moeret et plorat, omnes iuvenem²⁷⁾ laudant²⁸⁾, quamvis²⁹⁾ aperte laudare³⁰⁾ non audeant. Bracizlaus autem non longe ultra unum

jako od Boha sobě daný, poněwadž i oni sami několikrát prvé tak radili. Co více? Celau tu noc o to se jednalo, co se ráno vykonalo.

44. Nebo když se rozednilo, poslal Břetislav k vladaři prvé řečenému, wskazuje jemu, aby, kdež by se jemu libilo, wzali spolu tajný potaz. On ničeho zlého se nenaděje, wzal s sebou župana Držimíra, a samotni toliko dva vyšli. Jak je mladík z daleka uhlídal, tolik od svých vyskočil jim naproti, coby dohodil kamenem. Bylť dal svým bojovníkům znamení, aby, jak on swau rukavici wrhne jemu do řader, učinili, co byli učiniti slibili. Potom krátce jemu vytýkáje, čím ho kdy byl urazil, pravil: hle! wiru, kterau jsem ti slibil, vypovídám tobě; a obrátiv koně, wrhnul jemu do očí rukavici. Nejinak nežli když lew rozzlobený zježí hřívu a pozdvihna ocas, úzlem, který jest na konci ocasu, tepa čelo své, a ostnem, který jest pod ocasem jeho, bije w zadek žene se do všeho, což jest w cestě; tak vyskočili ihned ze zastupu jinoši hořící a ozbrojení, Nozislav a bratr jeho Držikraj synové Lubomírowi a třetí Borsa syn Olenůw, a Zderada, který darmo utíkal, trojím kopím vysoko do powětří wyzdvihli, a jako otep na zem smrštili, a šlapali naň kopyty koňskými a opět i opět jej ranili, a připíchli tělo jeho k zemi kopími. Takowau smrti štěstí newěrné swrhlo s vrchu svého kola přítele svého Zderada dne 11 Čerwence. Ale župan Držimír bledý přiběhl do ležení, a zvěstowal králi, co se bylo stalo. Sám toliko král truchlil a kwilel; všichni mladíka chwálili, ač weřejně chwá-

¹⁾ itentidem 2, 2b. — ²⁾ nemá A. — ³⁾ consilium 2aa, 3. — ⁴⁾ Drysimir 1; Drsimir 3; Disimir 4, 4a. — ⁵⁾ illi 4, 4a. — ⁶⁾ nadeptsáno rukau jinou w A. — ⁷⁾ prosiliit A. — ⁸⁾ ictus A. — ⁹⁾ Od slow: a suis prosiliit jest w 4, 4a znění textu poněkud jinší, a to: a suis militibus secessit, ut signum possent cognoscere, quod facere se spoponderat. — ¹⁰⁾ Un s čárkau nad n má A na místě, kde dříve vyškrábáno něco. — ¹¹⁾ ei A. — ¹²⁾ cyrotecam 1, 4; cyrothecam 2, 4a. — ¹³⁾ opraveno w ut 2aa. — ¹⁴⁾ pugnens 1. — ¹⁵⁾ pectora A; p. sua 4, 4a. — ¹⁶⁾ Nozizlaw 2, 4a; Nozizlaus 3. — ¹⁷⁾ Drysimir 1; Dyrzkray 2; Drsikrai 4, 4a. — ¹⁸⁾ Boress 2aa. — ¹⁹⁾ Bolen 2a. — ²⁰⁾ at 4. — ²¹⁾ fugiente 3. — ²²⁾ nemá 4, 4a. — ²³⁾ Dyrzimir 2; Drsimir 2b; Drsimir 3; Disimir 4; Drzimir 4a. — ²⁴⁾ nunciant 1, n podtečkováno. — ²⁵⁾ nemá A. — ²⁶⁾ fuerunt 2aa. — ²⁷⁾ iuv. Bracizlaum 4, 4a. — ²⁸⁾ l. et glorificant 4, 4a. — ²⁹⁾ vis připsáno rukau jinou w A. — ³⁰⁾ laudant 1.

monticulum separatim sua transfert¹⁾ castra, quem maior pars exercitus et fortior²⁾ bello³⁾ est secuta.

45. Interea coniunx Chounradi nomine Wirpirk⁴⁾, una mulierum de numero prudentum, inscio marito suo venit in castra regis. Quae cum nunciata esset regi, convocat⁵⁾ rex procures in coetum, et iussa venire stetit⁶⁾ coram rege, large perfusa⁷⁾ faciem⁸⁾ lacrimis, et singultibus verba interrumpentibus tandem eluctata in vocem sic est locuta⁹⁾: Haud¹⁰⁾ ego iam digna dici tua, rex pie¹¹⁾, nurus Supplex ad genua nunc¹²⁾ non temere tua veni.

Et cecidit in faciem et adoravit regem. Quae iussa surgere stetit et ait: Nullam¹³⁾, domine mi rex, his in partibus belli invenis materiam, nullam de proelio hinc¹⁴⁾ reportas victoriam, bellum plus quam civile geris¹⁵⁾. At si nos¹⁶⁾ et nostra bona tuis militibus praedam esse decernis, in te tua vertis tela, cum fratre tuo, cui debeas¹⁷⁾ esse tutela, spoliis rapina cruenta. In deum vadit, qui suos invadit. Nam quaecunque hic longe in tuis finibus spolia quaeris habenda, ostendam tibi potiora in medio tui regni posita. Nusquam enim melius¹⁸⁾ ditaberis, nec¹⁹⁾ amplius magnificaberis, quam in suburbio Pragensi et vico Wissegradensi²⁰⁾. Ibi Judaei auro et argento plenissimi, ibi²¹⁾ ex omni gente negotiatores ditissimi, ibi monetarii opulentissimi, ibi forum, in quo praeda habundans superhabundabat tuis militibus. Aut si te delectat, qualiter Troia arserit²²⁾ videre, nusquam magis Vulcanum videbis furem²³⁾, quam cum²⁴⁾ utramque urbem praedictam videas ardentem. Atqui: Illa mea sunt, dicas. Ista autem, quae hostiliter devastas, cuius esse putas? Nonne nos et nostra tua sunt? Sin autem solummodo tua fulmina acuis in iugulum tui fratris, absit, ut alter Kain²⁵⁾ habeatis. Salva tui²⁶⁾ gratia fratri tuo patet Graecia, patet Dalmatia, ipse mavult

liti nesměli. Břetislav pak nedaleko odtud za jeden wršek přeložil ležení své obzvlášť, a většinu části vojska a to w boji udatnější šla za ním.

45. Mezitím choť Konradova, jménem Hilburga, jedna z počtu žen maudrých, bez vědomí manžela svého přišla do ležení králowa. A když byla králi ohlášena, svolal král přednější muže do sboru, a když ji bylo kázáno přijíti, stanula před králem, hojně skropivši obličej slzami, a ježto wzlikání překáželo ji w řeči, konečně domohši se hlasu, tak jest promluvila: Já, twau, králi milý! již swatkau slauti nehodná, W pokoře přišla jsem, směle nikoli, ku kolenaum twým,

a padla na twář a pokořila se králi. A když ji kázal wstáti, wstala a prawila: Nenacházíš, pane můj králi, w těchto stranách žádného předmětu války, žádného z bitvy odtud neodneseš vítězství; wedeš wálku více než občanskau. Ale miníšli nás a naše jmění dáti w kořist wojákům svým, obracíš proti sobě šípy své, když bratra svého, kterému powinen jsi býti ochraňau, obíráš laupeží krwawau. Na Boha táhne, kdo na své napadne. Nebo jakékoli zde daleko na hranicích svých vyhledáwáš míti kořisti, ukáží ti lepší, které se nacházejí uprostřed twého králowství. Nebo nikde se lépe neobohatíš, nikde více nezwelebiš, jako we podhradí Pražském a w ulici Wyšehradské. Tam jsau Židé zlatem a stříbrem nejvíce oplýwající, tam z weškerých národů kupci nejbohatší, tam peněžníci nejzámožnější, tam tržiště, na kterém kořist hojná a přes hojnost dostane se twým wojínům. Aneb libili se ti widěti, kterak hořela Troja, nikde neuwidiš Vulkana více zřítí, než když uwidiš oba prvé řečené hrady hořeti. Ale, řekneš, toť jest mé. Však to zde, co nepřátelsky hubíš, či myslíš, že jest to? Nejsmeli my a naše vše tvoje? Pakli však blesky své jen na hrdlo bratra svého brausíš, nebuď toho, abys byl jmin za druhého Kaina. Bez ujmy twé milosti bratru

¹⁾ transferet 1. — ²⁾ ferocior 2b. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ Wirbirk 3. — ⁵⁾ convocat — rege nemá 1. — ⁶⁾ et iussit eam venire. Stetitque 4, 4a. — ⁷⁾ profusa 3. — ⁸⁾ facie A, 4, 4a. Virg. Aen. XII, 64, 65. — ⁹⁾ loc. dicens 4, 4a. — ¹⁰⁾ aut mēl A, ale oprav. w haud. — ¹¹⁾ nemá 4. — ¹²⁾ místo nunc non má 2b nec non. — ¹³⁾ nulla 4. — ¹⁴⁾ hic 1. — ¹⁵⁾ Lucan. Phars. I, 1. — ¹⁶⁾ nos et nemá 1. — ¹⁷⁾ debebas 3. — ¹⁸⁾ nemá 1. — ¹⁹⁾ nec ampl. magn. nemá 4a. — ²⁰⁾ Uisegr. 1; Wissogr. 2. — ²¹⁾ nemá 4a. — ²²⁾ Virg. Aen. II, 581. — ²³⁾ tamtéž V, 662. — ²⁴⁾ nemá 3. — ²⁵⁾ Cain 1. — ²⁶⁾ tua 4, 4a.

1091 peregrinari quam te fratricidio criminari. Quin potius accipe, quae tibi mittit, iam non frater, sed quasi tuus¹⁾ servus; et protulit de sinu forcipes²⁾ et fascem ex virgultis. Et³⁾ si quid, inquit⁴⁾, frater in fratrem peccavit, emenda; terram autem⁵⁾, quae tua est, cui mavis commendare. Dixerat, et ita cor regis tetigit et movit corda principum, ut nullus se continere posset⁶⁾ a lacrimis. Quam rex⁷⁾ ad latus suum iubet, ut sedeat, sed priusquam sederet: Quandoquidem, inquit, inveni gratiam in oculis tuis, adhuc unam petitionem posco, ne confundas faciem meam, quaeso. Pro magno peccato filii paululum supplicii satis est patri. Tunc rex: Scio, ait, quo pergis. Sed perge potius, et adduc ocius fratrem meum et⁸⁾ filium ad me⁹⁾ in osculo sancto et in¹⁰⁾ vinculo pacis. Et osculatus est eam. Timuerat enim rex valde¹¹⁾, ne frater suus et filius conspirarent contra eum. Qui cum venissent¹²⁾ per conductum dominae Wirpirk¹³⁾ ad regem, dans eis pacis osculum, rex ait ad filium suum: Fili mi, si bene egisti, nulli melius quam tibi erit: sin autem male, peccatum tuum in foribus aderit¹⁴⁾.

46. Post haec Bracizlaus intelligens, suum patrem non ex corde, sed pro necessitate fecisse pacem, cum omnibus, qui suam transierant in aciem, secessit in partes urbis¹⁵⁾ Gradec¹⁶⁾, et ibi morabatur frustra expectans incertam fortunae vicissitudinem. Quotquot enim secuti eum fuerant, nullus ausus est proprios revisere¹⁷⁾ lares, quia regem, quem offenderant, valde metuebant, ne captos aut¹⁸⁾ in vincula mitteret, aut capitali sententia dampnaret. Videns autem rex, quod non posset, uti volebat, iram suam ulcisci in filio nec in eius sequacibus, advocat fratrem suum Chounradum, et congregat terrae¹⁹⁾ maiores natu, atque corroborat omnium sacramento comitum²⁰⁾, quod²¹⁾ post suum²²⁾ obitum frater eius Chounradus obtineat solium ac Boemiae ducatum. Tunc rex roboratus fratris

twému otewřeno jest Řecko, otewřeno jest Dalmatsko; chce raději w cizině putowati, než tebe z bratrowraždy winiti. Ano, raději wezmi, co ti posílá již ne bratr, než jako otrok twůj; a wyňala z řader kleště a metlu z prauti. A jestliže, prawila, bratr proti bratru čím chybil, trestej; zemi pak, která jest twá, poruč komu chceš raději. Domluwila, a tak dojala srdce králowo a hnula srdeci welmožů, že se žádný nemohl zdržeti pláče. A král kázal ji, aby se posadila po jeho straně; ale ona prwě než se posadila, řekla: Když jsem tak našla milost před očima twýma, žádám ještě jednu prosbu; prosím nezahanbi twáře mé. Za welké prohřešení syna jest malého trestu dosti otcí. Tu král prawil: Wím, kam směřuješ. Ale jdi raději, a přiwed čím dřiw bratra mého i syna ke mně w swatém polibení a we swazku pokoje. A polibil jest ji. Neb se král welmi obáwal, aby se bratr jeho i syn proti němu nespojili. Kterížto když přišli, jsauce doprovoděni paní Hilburgau ku králi, dal jim polibení míru, a řekl král k synu swému: Synu můj, dobřeli jsi učinil, nebude nikomu lépe jak tobě; pakli zle, bude hřích twůj státi we dweřích.

46. Poté Břetislaw, znamenaje, že otec ne učinil pokoj ze srdce, než protože musil, se všemi, kteří byli přešli do jeho šiku, odešel do krajin bradu Hradce, a tam zůstával, darmo čekaje na nejistau proměnu štěstí. Neb kolikž jich bylo za ním šlo, žádný nesměl se podíwati zase k swému domowu, protože se krále, kterého byli urazili, welice báli, aby jich nezajal a buď uwrhnul do wězení buď hrdla neodsaudil. Wida pak král, že nemohl, jak chtěl, wylíti hněwu swého na synu ani na jeho přiwřencích, powolal bratra swého Konrada, a swolal starší země, a stwrdil přísahau všech županů, aby po jeho smrti bratr jeho Konrad obdržel stolec a české knížetstwi. Tehdy král, posilen radau i také pomoci bratra swého, začal zjewně o to se zasazowati, jak by se na synu pomstil. A nebylo to tajno syna jeho Břeti-

1) nemá 4, 4a. — 2) forcipes A. — 3) Exiquid 1, nad tím ještě s nadepsáno. — 4) nemá 4a. — 5) aut. tuam 1. — 6) se nadeps. w A jinou rukau. — 7) r. Wrar. 4. — 8) et fil. nemá 4a; et fil. meum 4. — 9) ad me nemá 1, 3. — 10) nemá 4. — 11) ulde 1. — 12) convenissent měl 1, ale oprav. rukau jinou cum venissent. — 13) per — Wirp. nemá A; Wirpyrk 1. — 14) sin autem — aderit nemá 4, 4a. — 15) nemá 2. — 16) Hradec 2aa. — 17) visitare A. — 18) atque 2; nemá 3. — 19) mai. ter. A. — 20) communi 2b; fidem 4, 4a. — 21) quo 4, 4a. — 22) ob. s. A.

sui¹⁾ consilio simul et auxilio, coepit aperte machinari, qualiter ulciscatur in filio. Nec²⁾ hoc³⁾ latuit Bracizlaus, filium eius⁴⁾, et sine mora congregati sunt ad eum plus quam tria millia fortium virorum, et accelerantes metati sunt castra circa Rokitnicam⁵⁾ rivulum, in crastinum parati contra regem committere proelium. Praemiserat enim ad patrem suum nuntium dicens: En ego, en adsum longe, quem quaesiturus eras, quod facturus es posthac, hodie fac. Nec⁶⁾ praetereundum est sub silentio, quod eiusdem noctis in conticinio⁷⁾ divina operari dignata est revelatio. Nam si acta hominum nostrae scientiae pro modulo pandimus, indignum est, ut ea, quae ipsi⁸⁾ vidimus, magnalia dei taceamus.

47. Igitur nocte praefata dum inter principes ea, quae praediximus geruntur, nostri patroni, videlicet sanctus Wencezlaus et sanctus Adalbertus, visitant in carcere positos, et eos nimia afflictione contritos sua sanctissima dignatione taliter liberant. Postibus inprimis anterioribus simul cum ianua erutis, mox ipsius carceris velut ferream posterulam⁹⁾ cum suis vectibus frangunt, nec non et cippum, in quod dampnatorum pedes crudeliter constringuntur, fractum forinsecus proiciunt¹⁰⁾, statimque auribus dampnatorum vox pia insonuit dicens: Hactenus vobis et huic patriae nostra suffragia defuere, quia gratia dei indigni¹¹⁾ extitistis¹²⁾, ex quo bellum hoc plus quam civile inter Boemiam et Moraviam principes isti habuere. Sed quoniam¹³⁾ gratia dei et misericordia et respectus est in sanctos dei¹⁴⁾ et electos illius, nosque eo dirigimur, quo ipsa respexerit, pro certo nusquam nostri praesentia suffragando adesse poterit, ubi illa prius miserando non affuerit¹⁵⁾. Quare iam certi de misericordia dei exsurgite¹⁶⁾, ad ecclesiam dei¹⁷⁾ properate, nosque nominatim sanctum Wencezlaus et sanctum Adalbertum vos absolvisse et pacem apportasse omnibus nunciate. Qui mox quasi de gravi somno excitati et¹⁸⁾ a¹⁹⁾ vinculis absoluti, adhuc custodibus dormitantibus²⁰⁾ li-

slawa; a bez meškání sebralo se k němu wíc než tři tisíce mužů udatných, a přispíšiwsé zrazili jsau ležení u potoka Rokytnice, nazejtří hotowi jsauce swěsti s králem bitwu. Nebo byl poslal napřed k otcí swému posla, prawě: Hle, já, jež jsi daleko chtěl hledati, hle, jsem tu; coš chtěl potom učiniti, dnes učin. Také nesluší pominauti mlčením, co té noci w pozdní chvíli božské ráčilo jest spůsobiti zjewení. Nebo když skutky lidské podlé míry wědomostí naší wyprawujeme, nehodno by bylo, abychom o welkých těch činech božských, které jsme sami widěli, mlčeli.

47. Tedy předřečené noci, když se to, co jsme prwě prawili, dalo mezi knížaty, dědici naši, to jest swatý Wáclaw a swatý Wojtěch, nawštíwili jsau wězně w žaláři, a strasti welikau skličené swatým smilowáním takovým spůsobem je wyswobodili. Wytrhše předně weřeje přední i s dweřmi, hned téhož žaláře zadní dweřka jako železná sochory swými wypáčili, a také slaup, ku kterému odsauzených nohy ukrutně byli připiaty, přeraziwše wen ze dweří wyhodili; hned pak w uších odsauzenců hlas milý zawzněl, prawě: Až dosud wám a vlasti této orodování naše newzpomáhalo, protože jste byli nehodni milosti boží, co tuto wálku wíc než občanskau mezi Čechy a Morawau wedli tito knížata. Ale poněwadž jest milost boží a milosrdenstwi a ohled na swaté boží a wywolené jeho, my pak tam směřujeme, kam ona hledí, zajisté nikde přítomnost naše orodování nebude moci přispěti, kde ona prwě smilowáním nepřispěje. Pročež již jsauce jisti milosrdenstwím Božím, wstaňte, ke chrámu božímu pospěšte, a že jsme my, zejména swatý Wáclaw a swatý Wojtěch, wás propustili a pokoj přinesli, všem powězte. Kterížto hned jako z těžkého sna probuzeni a paut zbaweni, když strážni ještě spali, vyšli jsau swobodní, a jak jim bylo kázáno, učinili. Toho také téhož dne jiný opět

1) nemá A. — 2) hec A. — 3) nemá A. — 4) regis 4. — 5) Rokytniczam 2; Rokitincam 3. — 6) nemá 4a. — 7) concilio 1. — 8) ibi A. — 9) portulam A. — 10) proterunt 4a. — 11) nadepsáno rukau jinou w A. — 12) existitis 2b. — 13) quia 2b. — 14) nemá A, 2a, 2aa, 3, 4, 4a. — 15) Tu schází w ruk. 1 konec knihy druhé a počátek třetí až ku kapitole XV, a sice k slowům: Quorum succenderat animum. — 16) exsurgite et 4, 4a. — 17) Tak A, nemají ostatní. — 18) Tak opr. w A; et iam a 2, 2aa, 2b; etiam 4. — 19) auctoribus 3. — 20) dormientibus 3, 4, 4a.

1091 beri exeunt iussaque perficiunt. Hac etiam ipsa die aliud item miraculum enituit, quia¹⁾, ut supra sanctorum martirum revelatio retulit, Chounradus, frater regis, pacem inter ipsum regem et filium eius composuit. Nam antea in tantum discordabant²⁾, ut uterque ab utrimque³⁾ suspecti, iste ne solio privaretur, ille ne a patre caperetur, valde invicem timerent. Sed illum par aetas iuvenum et maior pars procerum, manu quidem promptiores et bello fortiores comitabantur⁴⁾, istum vero episcopus Cosmas et praepositi ecclesiarum omnesque terrae magnates aetateque⁵⁾ provectiores et consilio utiliores cum omni militia plebis favebant⁶⁾ et nimio affectu venerabantur. Et profecto⁷⁾ illa tempestate post conditam urbem Pragam pessimum facinus patratum fuisset, si non ad votum⁸⁾ omnem principum et populi motum⁹⁾ sancta dignatio beatissimi Wencezlai et magna miseratio omnipotentis dei composuisset.

48. Quod videntes, qui in castris remanserant¹⁰⁾ comites, mittunt ad Bracizlaum dicentes: Si tu credulus patri tuo pristinam cum eo redis in gratiam, nos nequaquam credimus ei, quia callidam eius sat¹¹⁾ novimus astutiam. Plus enim eius amicitias timemus quam inimicitias. Nam veluti ursus nec minimum¹²⁾ ictum patitur inultum, ita ille nunquam cessabit a vindicta, donec omnia, quibus eum offendimus, usque ad unum iotha non dimittet inulta. Qua de re¹³⁾ aut nos quovis terrarum abire dimittas¹⁴⁾ cum tui gratia, aut nobiscum ubicunque terrarum altiora quaeras palatia. Nulli enim magis¹⁵⁾ quam tibi nostro parati sumus servire domino. Videns autem Bracizlaus, quia sicut miles sine armis suo officio caret, sic dux sine militibus nec nomen ducis habet, mavult¹⁶⁾ cum eis extraneum quaerere panem, quam solus sine milite¹⁷⁾ cum patre domesticam habere pacem. Nec mora, congregatis omnibus tam pecoribus quam mancipiis, plus quam duo milia militum cum Bracizlao duce proficiscuntur ad regem Pannonicum¹⁸⁾. Quem rex Wladizlaus¹⁹⁾ recognoscens cognatum sibi²⁰⁾

zázrak se objevil, poněwadž, jak swrchu swatých mučenníků zjevení oznámilo, Konrad bratr králův mír zjednal mezi týmž králem a synem jeho. Nebo předtím tak na sebe newřeli, že oba z obou stran majíce podezření, onen aby nebyl stolce zbawen, ten aby nebyl od otce jat, welmi se obapolně báli. Onoho pak rovného věku mládež a wětší díl welmožů, hbitějších rukau a w boji udatnějších následowala; tomuto zase biskup Kosmas a proboštové kostelů a všichni náčelníci země a starši w létech i užitečnější w radách se všim obecným wojskem přáli, a s welkau láskau jej ctíli. A wěru toho času od založení hradu Prahy nejhorší zločin byl by byl spáchán, kdyby podlé přání všechno šlechty a lidu powstání nebylo swatým smilowáním přeblahoslaweného Wáclawa a welkým slitowáním boha všemohaucího utištěno.

48. Když to widěli županové, kteří byli zůstali w ležení, poslali jsau k Břetislawowi, a prawili: Jestli ty wěříš swému otcí a nawracíš se ku předešlé lásce s ním, my žádným spůsobem newěříme jemu, protože chytrau jeho lstiwost dobře známe. Wíceť se bojíme jeho přátelstwi než nepřatelstwi. Neb jako medwěd ani nejmenšího udeření nesnese bez pomsty, tak on nikdy neupustí ode msty, až ničeho, čím jsme jej urazili, ani do jedinkého i bez pomsty nenechá. Pročež buď nás propust, abychom kamkoli ze země odešli s twým dowolením, buď s námi kdekoli jinde vyšších hledej paláců. Neb žádnému raději než tobě hotowi nejsme slaužiti co pánu swému. Břetislaw pak, wida, že jako bojownik bez zbraní nemá swého powolání, tak wůdce bez bojowniků ani jména wůdce nemá, wolil raději s nimi ciziho chleba hledati, než sám bez bojownika s otcem domácí míti pokoj. Také nemeškali, a sebrawše jak dobytek tak paroby všechny, wíce než dva tisíce bojowniků odtáhlo s Břetislawem knížetem ku králi uher-skému. Jehož král Wladislaw poznaw co swého

1) quod 2b. — 2) discordabantur 3, 4a; oprav. 4. — 3) utroque 3. — 4) nemá 4. — 5) aetate 2; aetate 2, 2a, 2aa, 2b. — 6) faciebant 3. — 7) perfecto 2aa. — 8) vot. regis 2b, 3, 4. — 9) votum 2. — 10) nemá 2. — 11) satis 2, 2a, 2aa, 2b, 4, 4a. — 12) nimium w A podtečkováno a jinau rukau nadepts. minimum. — 13) Qua de re nemá A. — 14) nemá 2. — 15) nemá A. — 16) maluit 2aa. — 17) militibus 3. — 18) Pan. Wladizlaus 4, 4a. — 19) Wratislaus 3. — 20) suum 2, 2a, 2aa, 2b, 4.

benigne suscepit, et concessit militibus eius inhabitare locum, qui dicitur Banow¹⁾, iuxta castrum nomine Trencin²⁾; locus in mediis silvis atque in montibus est situs³⁾, et nimium⁴⁾ aptus atque opimus⁵⁾ venationibus. Victualia⁶⁾ autem et cetera naturae adminicula per praeceptum regis ab adjacentibus subministrabantur eis regionibus; ipsum autem Bracizlaum cum paucis secum rex habuit in delitiis aulae regalis⁷⁾.

49. Anno eodem rege Wratislao disponente Cosmas electus⁸⁾ ad Pragensem ecclesiam et Andreas similiter ad Olomucensem sedem per conductum palatini comitis Rapothae veniunt Mantuam⁹⁾, et praesentantur imperatori, tertio Heinricho augusto, inchoante anno dominicae incarnationis 1092 in¹⁰⁾ Kal. Januarii. Secunda¹¹⁾ autem Nonas eiusdem mensis, mediante praedicto comite Rapotha, sedens in palatio Mantuano, episcoporum atque comitum ordine non modico ex utroque latere collocato¹²⁾, et electis iam praedictis episcopis positus¹³⁾ in medio, diu tacita pulcher caesar pulchra labia¹⁴⁾ aperit dicens: Hos fratres ad nos misit noster fidelis amicus Wratislaus, rex Boemicus, ut secundum canonicam et apostolicam institutionem nostra auctoritate confirmemus eorum¹⁵⁾ electionem, quam sine vestro consensu nolumus¹⁶⁾ facere diffinitionem. Tunc praesul Monasteriensis¹⁷⁾, qui isdem temporibus venerat de Hierosolimis, surgit et appodians se mensae, in qua baculi, anuli episcopales atque reliquiae sanctorum erant positae, ait: Periculosum est valde a paucis destrui, quod multorum sanctione confirmatum est. Multi enim interfuimus episcopi, multi et principes imperii Romani atque apostolicae sedis interfuere legati, quando vestro privilegio confirmastis, ut uterque episcopatus, Pragensis simul et Moraviensis, sicut fuit ab initio, ita unus et integer permaneat. Ad haec caesar ait: Sine modo, ut quod me¹⁸⁾ meus rogavit¹⁹⁾ amicus, faciam; de his autem postea suo tempore in suo²⁰⁾ discutiam. Et statim de-

příbuzného, wlidně jej přijal, a wykázal bojownikům jeho ku přebýwání místo, které slowe Banow, u hradu Trenčina; to místo leží uprostřed lesů a w horách, a welmi whodné jest a hojné na lowy. Špiži pak a jiné tělesné potřeby jsau jim z rozkazu krále dodáwány od sausedních krajin; samého pak Břetislawa s několika měl král u sebe w rozkoších dworu královského.

49. Téhož léta z nařízení krále Wratislawa Kosmas zwolený k Pražskému kostelu a Ondřej rovněž na stoliči Olomauckau průwodem falehrabí Rapoty přišli do Mantue, a předstaweni jsau císaři třetímu Jindřichowi, rozmnožiteli říše, na začátku roku od narození páně 1092 prwního dne Ledna. Čwrtého pak dne téhož měsíce sprostředkowáním prwé řečeného falekrabí Rapoty, sedě na paláci Mantuanském, kdež biskupů a hrabat řada nemalá s obau stran jeho seděla, když zwolení biskupové prwé řečení postavili se uprostřed, císař krásný dlanu tichá otewřel jest krásná ústa, prawě: Tyto bratry poslal jest k nám náš wěrný přítel Wratislaw král český, abychom dle řádu kanonického a apoštolského z moci naši stwrdili jich zwolení, kteréhožto rozhodnutí nechceme učiniti bez wašeho přiwolení. Tu biskup Münsterský, který byl ty časy přišel z Jerusalema, wstal, a podepřew se na stůl, na kterém byly položeny berly, prsteny biskupské a ostatky swatých, prawil: Nebezpečné jest welmi, aby malý počet zrušil, co mnohých schwálením stwřeno jest. Nebo mnozi jsme přítom byli biskupové, mnoho též knížat říše Římské, a byli přítom také legatové stolice apoštolské, když jste privilegiem swým stwrdili, aby obojí biskupstwi, Pražské a morawské, jak bylo od počátku, tak jedním a w celosti zůstalo. K tomu císař řekl: Nech, ať nyní, zač mne přítel můj žádal, učiním; o tom pak později swým časem porokuji. A hned zasnaubil je prsteny ku kostelům ku každému zwlášť, a dal jim pastýřské

1) Banoy A; Banou 2b; Banon 2a, 3; Baniow 2aa; Banov 4, 4a. — 2) Trencin 2; Trenem 2a; Orenem 3. — 3) consitus 3. — 4) at nimirum 3. — 5) locus in insidiis silvarum (et 4a) in montibus est situs et nimium aptus atque optimus 4, 4a. — 6) victualia ministrabantur eis regionibus ipsum oc. 4. — 7) nemá 4a. — 8) el. est 3, 4, 4a. — 9) Mantouam 2aa. — 10) III Kal. Jan. 2b, 3. — 11) pridie 4. — 12) collato 4, 4a. — 13) positus 2aa. — 14) ap. lab. A; aperuit labra 3; aperuit 4. — 15) nemá 2, 4a. — 16) nolumus 2b, 3. — 17) jmeno jeho bylo Erpo. — 18) nemá 4. — 19) rogat 2, 2aa, 3, 4, 4a; meus amicus rogat 2a; nimis rogat amicus 2b. — 20) post suo temp. A, A1; postea temp. in suo ostatní.

1092 sponsat eos anulis ad singulas ecclesias, dans eis pastorales virgas. His ita peractis, iussi sunt ambo episcopi redire Weronam et ibi expectare, donec patrat¹⁾ regalibus negotiis palatinus comes Rapotha iterum reduceret eos secum²⁾ ad patriam.

50. Interea sinister rumor nostras diverberat aures, regem Wratislaum XIX³⁾ Kal. Februarii migrasse ad Christum, et eius fratrem Chounradum succesisse in principatum. Qui statim cursorem mittit ad imperatorem, et promittens ei pecuniam rogat cassari⁴⁾ episcoporum electionem, quorum supra fecimus mentionem. Sed caesar magis consulens iustitiae quam iniquitatis consentiens pecuniae: Quod feci, inquit, feci, nec possum meum mutare factum. Tristis abiit legatus nomine Woclin⁵⁾, quia non obtinuit, quod petiit ex parte ducis. Episcopi vero secundum iussa caesaris morati sunt Weronae usque ad initium quadragesimae, expectantes redditum et conductum praedicti comitis Rapotae⁶⁾. Post haec advenientes Pragam in ipsa die palmarum⁷⁾ suscepti sunt⁸⁾ a clero et populo honorifice, et adeunt ducem Chounradum in urbe Bolezlau⁹⁾ tertia feria eiusdem ebdomadae. Quos dux¹⁰⁾ iam mutato animo benigne suscepit, et celebravit cum eis pascha in urbe Wissegrad. Et in ipsa paschae ebdomada circa Kalend. Aprilis descendit maxima nix, et tantum inhorruit frigus mixtum cum glatie, quantum raro in media contingit¹¹⁾ hieme. Gesta autem huius¹²⁾ ducis¹³⁾ non habemus plurima ad scribendum¹⁴⁾ quia post VII menses et dies XVII¹⁵⁾ eodem anno, quo suscepit ducatum VIII Idus Sept. cum vita amisit¹⁶⁾. Cui successit iunior Bracizlaus¹⁷⁾, quem advenientem in urbem Pragam laetis choris¹⁸⁾ per diversa compita dispositis tam puelarum quam iuvenum modulantium¹⁹⁾ tibiis et tympanis, et per ecclesias pulsantibus campanis plebs laetabunda suscepit²⁰⁾. Ipse autem Cosmas

berly. Po wykonání toho tak kázáno jest oběma biskupům, aby šli zpět do Verony a tam čekali, ažby je falekrabí Rapota po vyřízení věci královských zase s sebau dowedl zpět do vlasti.

50. Mezitím powěst zlá bičovala naše uši, že král Wratislaw dne 14 Ledna odešel ku Kristu, a že bratr jeho Konrad nastaupil w knížetstwi. Kterýž hned poslal rychlauna k císaři, a slibuje jemu peníze žádal, aby zrušil zwolení biskupů, o němž jsme swrchu učinili zmínku. Ale císař wice hledě k spravedliwosti, než aby přisvědčil penězům neprawosti, řekl: Co jsem učinil, učinil jsem, a nemohu swého změnití činu. Smutně odešel wyslanec jménem Woklin, poněwadž neobdržel, zač byl žádal, od knížete. Biskupové pak dle rozkazu císařowa meškali jsau we Veroně až do začátku postu, očekávajíce nawrácení a průvodu prwé řečeného hraběte Rapoty. Potom když přijeli do Prahy w samau neděli kwětnau, uwtání jsau od žákowstwa i od lidu poctiwě, a předstaupili před kníže Konrada na hradě Boleslawi w auterý toho týhodne. Kníže je wlidně přijal, změniw již smýšlení swé, a slawil s nimi welikonoce na hradě Wyšehradě. A w samý týden welikonoční o prwním Dubnu spadl weliký snih, a takowý mráz uhodil spojený s ledem, jak málo kdy býwá i prostřed zimy. Ale o skutech tohoto knížete není nám mnoho psáti, protože po sedmi měsících a 17 dnech téhož léta, we kterém knížetstwi došel, dne 6 Září se žiwotem jeho pozbyl. Po němž nastaupil mladší Břetislaw, jehož, když příjžděl do hradu Prahy, s weselými tanci rozestawenými po rozličných rozcestích ulic, jak diwek tak jinochů, hudaucich na pišťaly i bubny a se zwoněním zwonů po kostelích lid radostně uwtal. Sám pak biskup Kosmas se žákowstwem a se slawnau processí uwtaw jej we bráně hradské

¹⁾ peractis 4a. — ²⁾ nemá A. — ³⁾ XVIII⁰ 2. S udáním tímto srownává se Necrol. Boh. (Dobner, Mon. hist. Boh. III, str. 9 a Calendarium Pegaviense. Letopisy Hildesheimské a mnich Pegawský wyprawují, že na honbě s koně spadl. — ⁴⁾ cessari oprav. w A rukau jinau w cassari. — ⁵⁾ Wiclin 2, 2a; Wiczlin 4, 4a; Wiclin 2aa. — ⁶⁾ nemá A. — ⁷⁾ 21 března. — ⁸⁾ nemá 3. — ⁹⁾ Boleslaw 2; Boleslau 2a; Boleslai 3. — ¹⁰⁾ d. Chunradus 4a; Cūnradus 4. — ¹¹⁾ cont. i. m. A; contingit 2b. — ¹²⁾ nemá A, 3. — ¹³⁾ d. Conradi 2b; Cunradi 4, 4a. — ¹⁴⁾ ad scr. p. A. — ¹⁵⁾ XVI 4, 4a. — ¹⁶⁾ S tím srownává se i zpráva w Necrologium Boh. položená. — ¹⁷⁾ Bracizlaus 2; Bracislaus 2a; Brecislaus 3. — ¹⁸⁾ choris 3. — ¹⁹⁾ mod. in t. 2, 4, 4a; in tybiis 2a. — ²⁰⁾ suscipit 2, 2a.

episcopus¹⁾ cum clero et magnifica processione suscipiens eum in porta civitatis ante templum sanctae Mariae, deducit²⁾ ad solium, et secundum ritum huius terrae ab universis comitibus et satrapis est intronizatus dux iunior Bracizlaus XVIII Kal. Octobris.

51. Eodem anno³⁾ facta est eclipsis solis XII Kal. Octobris VI feria post meridiem. Eius in Kal. ⁴⁾ Octobris quidam pseudoepiscopus nomine Routpertus⁵⁾, veniens in hanc terram referebat se in Vasconia provincia Kavellonom⁶⁾ multis annis rexisse ecclesias; et quoniam recognovit eum frater noster Ozel⁷⁾, qui et Asinus, et eum olim episcopavisse perhibuit⁸⁾, quando de Ungaria secum iter ageret⁹⁾ Hierosolimam, dux Bracizlaus et Cosmas electus gratanter eum recipiunt¹⁰⁾, et divinum officium sive cursum episcopalter agere permittunt. Quid multa? Multas ecclesias consecrat, multos mense Martio clericos ordinat, et in coena domini sacrosanctum¹¹⁾ crisma exorcizat. Ad quem quidam in pascha venit clericus, nimirum sui erroris conscius, et nescio quid sibi clam innotuit. Mira res, nec dux nec electus impetrare potuit, ut saltem parvo tempore ibi staret, quin in ipsa ebdomada paschae cum festinatione¹²⁾ tenuisset viam versus Saxoniam. Postea vero cum innotuisset, quod pseudoepiscopus fuisset, mittunt¹³⁾ unum ex Latinis nomine Constantium¹⁴⁾ in Vasconiam, per quem Kavellonae ecclesiae nomine Desiderius praesul mandat litteris, quod illa ecclesia nunquam¹⁵⁾ habuisset episcopum nomine Routpertum¹⁶⁾. Miserunt etiam ad papam nomine¹⁷⁾ Clementem, eius consulentes auctoritatem, quid sit opus facto¹⁸⁾ rerum in discrimine tanto? Quibus ille remandans iussit ecclesias ex integro reconsecrare, baptizatos crismate pseudoepiscopi non rebaptizari¹⁹⁾, sed tantum confirmare, similiter ordinatos non reordinari, sed solummodo inter ordinandos stare ad ordinationem²⁰⁾, et

před chrámem panny Marie, dowedl jej ke stolci, a dle řádu této země ode všech županů a welmožů jest postawen na stolec kněz mladší Břetislaw dne 14 Září.

51. Toho roku stalo se jest zatmění slunce dne 20 Září w pátek po poledni. Prwního pak Října jakýsi lžibiskup, jménem Rudpert, přišed do země prawil, že w zemi Waskonii mnoho let spravowal kostel Kavellonský; a poněwadž jej poznal bratr náš Osel, jinak také Asinus, a dosvědčil, že jest někdy biskupowal, když s ním z Uher konal pauf do Jerusalema, kněz Břetislaw a Kosmas biskup zwolený rádi jsau jej přijali, a dopustili mu služby boží čili běh po biskupsku konati. Co wice? Poswětil mnoho kostelů, wyswětil w měsíci Březnu mnoho žáků, a na zelený čtврtek swatoswaté křížmo zažehnal. O welkonocih však přišel k němu jakýs duchowní, který totiž jeho bludu byl spoluwědom, a newim co mu w tajnosti oznámil. Diwná wěc, ani kníže ani biskup zwolený nemohli toho wyprosiť, aby aspoň krátký čas tu zůstal, nýbrž w samý týden welkonoční se spěchem dal se na cestu do Sas. Potom však když se rozhlásilo, že byl lžibiskup, poslali jednoho z latinů, jménem Konstantia, do Waskonie, po němž biskup kostela Kavellonského, jménem Desiderius, oznámil psaním, že ten kostel nikdy neměl biskupa jménem Rudperta. Poslali jsau také ku papeži jménem Klimentowi, tázajíce se jeho mocností, co by se mělo státi w takowé těžké věci. Jimž on odpowěděw zpátky, kázal kostely docela znowu poswětiti; křtěných křížmem lžibiskupa nekřtiti znowa, než toliko birmowati, podobně wyswěcených newyswěcowati znowu, než aby toliko stáli mezi swěcenci při swěcení a toliko wzložením ruky aby přijali požehnání. A tak rány matce cirkwi učiněné od nepřitele

¹⁾ nemá 2b; electus 2. — ²⁾ deduxit 2b; ducit 4. — ³⁾ Zatmění toto nestalo se l. 1092, ale 1093. — ⁴⁾ eiusdem anni in Kal. Oct. 2b; eius III Cal. Oct. 2b, 3; w 2b však nadepsáno in XII; cuius in Kl. 2. — ⁵⁾ Rd'pertus 2; Rutpertus 3, 4, 4a, a tak stále; Rupertus 2b. — ⁶⁾ Cauellonom 3; Kauellonom 2, 2b; Kawellonom 2a. Cavaillon leží w Provensi. — ⁷⁾ Ossel 2, 2aa; Ozzel 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ⁸⁾ prohibuit 3. — ⁹⁾ perageret 2b a nadepsáno nad řádkem. — ¹⁰⁾ suscipiunt 2aa. — ¹¹⁾ sacrosacrum 2b. — ¹²⁾ festivitatem měl A, ale oprav. rukau jinau festinatione. — ¹³⁾ mittit 4, 4a. — ¹⁴⁾ Constantium 4, 4a. — ¹⁵⁾ nusquam 2a. — ¹⁶⁾ Robertum 2aa. — ¹⁷⁾ Tak A, ostatní nemají. — ¹⁸⁾ factu 2b, 3. — ¹⁹⁾ rebaptizare 3. — ²⁰⁾ ordinem 4, 4a.

1092 per solam manus inpositionem recipere benedictionem. Sicque inflicta ab hoste vulnera matri ecclesiae curata sunt antidoto iustitiae, statum fidei catholicae regente¹⁾ papa tertio Clemente, Jesu Christo domino nostro cum Patre et Spiritu sancto regnante per²⁾ omnia³⁾ secula seculorum Amen⁴⁾.

Siste gradum, Musa, chronicis es iam satis usa. Carmine completo dic lector, amice⁵⁾ valet⁶⁾.

Explicit⁷⁾ liber⁸⁾ secundus de chronicis Boemorum.

zahojeny jsau lékem sprawedliwosti, když jest sprawował staw wiry katolické papež Kliment třetí, Ježíš pak Kristus pán náš s otcem a duchem swatým kralował po wšecky wěky wěkůw. Amen.

Zastaw Muso krok, jest již té kroniky dosti; Píseň skončena jest, žehnej přemilému čtenáři.

Skonávají se knihy druhé o letopisech českých.

¹⁾ regnante oprav. rukau jinou w regente A, 4. — ²⁾ in A. — ³⁾ nemá A. — ⁴⁾ nemá 3. — ⁵⁾ amico 4, 4a. — ⁶⁾ tento wers schází w 3. — ⁷⁾ Expl. — Boemorum psáno w A, 2, 4 červeně. — ⁸⁾ Expl. sec. lib. in cronicam Bohemorum 2a.

Incipit apologia eiusdem decani supra¹⁾ praetitulati²⁾ in tertium librum itentidem³⁾ operis⁴⁾.

Jam pietate dei promissa favente peregrini Me quaecunque reor fore⁵⁾ pollicitum tibi lector.

Jam de retro actis causis sive transcurtis⁶⁾ temporibus pauca ex multis commemorans, historiam meae narrationis usque ad tempora⁷⁾ ducis Bracizlai iunioris perduxim. Quare autem operae pretium duxi iam ab instanti opere cessare, non est ab⁸⁾ re. Nam de modernis hominibus sive temporibus utilius est, ut omnino taceamus, quam loquendo veritatem, quia veritas semper parit odium⁹⁾, alicuius rei incurramus¹⁰⁾ dispendium¹¹⁾. Si autem a veritate deviantes aliter quam se res habeant¹²⁾, scripserimus, cum pene omnibus notae sint causae, nichilominus adulationis et mendacii notam incidimus. Siquidem huius temporis homines virtutibus nudi solis laudibus gestiunt vestiri¹³⁾, quorum ea est maxima¹⁴⁾ dementia¹⁵⁾, favoribus velle decorari¹⁶⁾, et quae sunt favore digna minime operari. Atqui non ita erat¹⁷⁾ apud veteres, qui quamvis dignissimi laude fuissent, tamen fugiebant, quas¹⁸⁾ moderni appetunt laudes, et quod illis extitit pudori, hoc istis habetur honori. Horum nos si¹⁹⁾ ad liquidum stilo exequamur²⁰⁾ acta, quia quaedam non sunt cum deo facta, procul dubio offensam non effugiemus quorundam, qui adhuc superstites sunt homines neophiti²¹⁾ atque itaci²²⁾, qui ad vocem ducis nichil aliud tam promptum

Počíná se předmluva téhož děkana swrchuřečeného k třetímu knihám téhož díla.

Již já vše s pomocí Boha dobrotiwého splnil jsem, Cožkoli, jak za to mám, jsem slíbil tobě čtenáři.

Již jsem o minulých přibězích čili prošlých časích málo ze mnohého zaznamenav, běh swého wyprawování dowedl až k časům knížete Břetislawa mladšího. Proč jsem však měl za dobré již upustiti od díla započatého, není od věci. Nebo o nynějších lidech neboli časích užitečnější jest, abychom docela mlčeli, než mluvice pravdu, poněwadž pravda vždy nenáwist plodí, w nějakou škodu uběhli. Kdybychom pak od pravdy se uchýlíce, jinak psali, než by se věci měly, poněwadž přiběhy skoro všem známy jsau, neméně w nářčení pochlebenství a lži bychom upadli. Nebo lidé tohoto wěku z etnosti jsauce wyswlečení, baží, aby chwalami byli přioděni; což jest jejich největší bláznovství, chtějí býti oslawau ozdobeni a toho, co oslawy hodné jest, nikterak nečiní. Však nebylo tak za starých; kteří, ač byli nejwice chvály hodni, však chwalám, po kterých nynější tauží, vyhýbali se; a co oněm bylo stydné, to těmto jest čestné. Těchto kdybychom na čisto wypsali činy, poněwadž mnohé nebyly z boží příčiny, nepochybně bychom se newyhnuli uražení některých, kteří ještě na živě zůstávají, lidé nowopečení a potakowači, kteří k řeči knížete ničeho tak pohotowě nemají w ústech, jako: tak pane, druhý: tak jest pane,

¹⁾ nemá 2a, 2b. — ²⁾ titulati 4a. — ³⁾ itentidem A; huius 2b; eiusdem 4a. — ⁴⁾ in tert. — operis není w 2a. Slova Incipit — operis jsau w ruk. A, 2, 4 psány červeně. — ⁵⁾ Misto fore — lector má 2b tibi pollicitum pie lector; při tom jest ještě nad pie nadepsáno bone. — ⁶⁾ transactis 4, 4a. — ⁷⁾ ipia měl A, ale oprav. rukau jinou w tempora. — ⁸⁾ abs re 2b, 4a. — ⁹⁾ Terent. Andria I, 1, 41. — ¹⁰⁾ ignoramus A, ale podtečkováno a po straně připsáno incurramus. — ¹¹⁾ stipendium A, 2, 2a, 2aa, 2b, 3, ale w 2 jsau písmeny ti podtečkované a napřed slabika di napsána. — ¹²⁾ habent 2, 2a, 2aa, 4. — ¹³⁾ ditari 4, 4a. — ¹⁴⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁵⁾ clementia 4. — ¹⁶⁾ dicorari 3, 4. — ¹⁷⁾ erant 4, 4a. — ¹⁸⁾ quasi měl A, ale opr. w quas. — ¹⁹⁾ si aliqui dum st. 2, 2aa; si aliquidem st. 2a; si aliquando st. 3. — ²⁰⁾ exequimur 2b. — ²¹⁾ neophytici 3. — ²²⁾ ytaci 4; vertaci 4a.

— in ore ¹⁾ habent quam: ita, domine, alius ²⁾: ita est, domine, tertius ita fac, domine. At non ita olim fuit. Illum enim ³⁾ dux maxime coluit, qui ratione iustitiae ex adverso clipeum iniquitati opposuit, et qui malos consiliarios et a tramite deviantes aequitatis uno compescuit verbo veritatis. Tales nunc aut nulli aut pauci sunt; et si sunt, dum tacent, quasi non sunt. Par namque est vitium atque iudicium, seu tacuisse veritatem seu concessisse falsitatem. Unde videtur nobis multo tutius narrare somnium, cui nemo perhibet testimonium, quam praesentium gesta scribere hominum. Quapropter posteris latius explananda eorum ⁴⁾ relinquimus facta; sed tamen ne ab aliquo culpemur praeterisse intacta, summatim annotare currabimus pauca.

Incipit liber tertius eiusdem operis ⁵⁾.

1092

1. Ergo novus dux Bracizlaus iunior, sed maturus ⁶⁾ aetate, sensu maturior, postquam huius terrae secundum ritum debitis obsequiis digne sancti Wenczlai, sui patroni, in urbe Praga celebravit ⁷⁾ natalitium, et omnibus satrapis atque comitibus magnificum per tres dies exhibuit convivium; ubi pro novitate ⁸⁾ sui quantum valuit quaedam ad utilitatem ecclesiae decernens, quaedam ob ⁹⁾ commoditatem huius terrae instituens, sicut olim ab ipso suae aetatis tyrocinio omnem spem habuit in solo dei patrocínio, ita modo principatus sui in exordio christianae religionis zelo succensus nimio, omnes magos ¹⁰⁾, ariolos et sortilegos extrusit regni sui e medio, similiter et lucos sive arbores, quas in multis locis colebat vulgus ignobile, extirpavit et igne cremavit. Item et superstitiosas institutiones, quas villani adhuc semipagani in pentecosten tertia sive quarta feria observabant, offerentes libamina super fontes mactabant victimas et daemonibus immolabant, item sepulturas, quae fiebant in silvis et in campis, atque scenas ¹¹⁾, quas ¹²⁾ ex gentili ritu faciebant, in ¹³⁾ biviis et in triviis, quasi ob ¹⁴⁾ animarum pausationem, item et ¹⁵⁾ iocos profanos, quos

třetí: tak učín pane. Ale nebyvalo tak jindy. Neb toho kníže nejvíce míval ve vážnosti, který pro spravedlivost nastrčil štít proti nespravedlivosti, a který zlé rádce a uchylující se od stezky slušnosti zakřikl jedním slovem pravdy. Takových teď není aneb málo jest jich; a jsauli, když mlčí, jako by nebyli. Neb stejná jest vina a odsauzení, buď zamlčeti pravdu, buď přisvědčiti nepravdě. Protož zdá se nám býti mnohem bezpečněji vypravovati sen nějaký, o němž nikdo newydá svědectví, než psáti o přibězích nynějších lidí. Z té příčiny zanecháváme potomní, aby šíře vyložili skutky jejich; nieméně však, aby nikdo neměl za zlé, že jsme jich pomínuli, ani se jich nedotknul, w krátkosti se pokusíme něco málo o nich zaznamenati.

Počínají se knihy třetí téhož díla.

1. Tedy nové kníže, Břetislav mladší, ale věkem dospělý, rozumem dospělejší, když dle řádu této země byl dosazen, povinnými službami slušně slawil na hradě Pražském swatého Wácslawa, patrona swého, narození, a všem dwořanům a županům slavné po tři dni učinil hody, kdežto, jak mohl dle swé nowosti, něco k užítku cirkwe uzavřew, něco k dobrému země této nařidiw, jakož hned od počátku mladosti swé vši naději skládal w ochraně božské, tak nyní při začátku swého knížetství, rozčinen welkau horliwosti pro křesťanské náboženství, všechny čaroděje, kauzelníky a hadače vypudil z oběmu swého králowství; rovněž i háje neb stromy, které we mnohých místech čtil sprostý lid, vymýtil a spálil ohněm. Též také obyčej po-wěrečné, které wesničané posud polau pohané o letnicích w auterý nebo we středu zachová-wali přinášeje dárky k studánkám, oběti zabí-jeli a zlým duchům obětowali, též pohřby, které se stávaly w hájích a w polích, a tryzny, které konaly dle řádu pohanského na rozcestích a troj-cestích jako pro odpočinutí duší, též také hry bezbožné, které nad mrtvými swými, na prázdné

super mortuos suos, inanes ¹⁾ cientes manes ac ²⁾ induti faciem larvis bachando exercebant; has abhominaciones et alias sacrilegas adinventiones dux bonus, ne ultra fierent in populo dei, exterminavit ³⁾. Et quia semper solum deum et verum puro corde coluit et eius zelum habuit, universis dei amatoribus placuit. Erat enim princeps spectabilis, dux in castris acceptabilis ⁴⁾, miles in armis inexpugnabilis. Hic quotiescunque Poloniam invasit, semper cum magno triumpho remeavit. Quam utique anno dominicae incarnationis 1093, sui vero ducatus primo, ita ⁵⁾ crebris incursionibus ⁶⁾ demolitus est, ut ex ista parte fluminis Odrae a castro Recen, usque ad urbem Glogov ⁷⁾ praeter solum Nemci ⁸⁾ oppidum, nullus habitaret hominum. Nec tamen cessavit ab eius vastatione, donec princeps Poloniae Wladizlaus cum magna supplicatione praeteriti et praesentis anni tributum usque ad unum solveret obulum; cuius census haec summa fuit: M marcae argenti et LX ⁹⁾ auri. Qui etiam dux idcirco civitates, quae pertinent ad provinciam Kladsko ¹⁰⁾ nomine dictam, tradens filio ¹¹⁾ suo Bolezlavo, committit eum per manus traditionem et fidei sponsonem duci Bracizlao, quatenus obsequendo suo avunculo a patre sibi creditam cum pace ¹²⁾ possideret provinciam. Ipse autem dux Wladizlaus dat sacramentum, quod tributum olim duce Bracizlao constitutum, 500 marcas argenti et 30 auri annuatim sibi pro concessa pace solveret determinato tempore.

2. Anno dominicae incarnationis 1094 adhuc imperatore tertio Heinricho ultra montes in Longobardia ¹³⁾ tractante imperialia ¹⁴⁾ negotia, indicta est generalis synodus ab universis episcopis et principibus Romani imperii infra mediam quadragesimam in urbe Maguntina ¹⁵⁾, ad quam dux Bracizlaus transmittit electos Cosmam et Andream episcopos, committens eos et tradens per manus palatino comiti, iam saepe dicto ¹⁶⁾ Rapotae, rogans, ut eos offerat Maguntino archiepiscopo ¹⁷⁾ ordinandos. Quo pro eis interveniente

stíny volajíce a škrabošky majíce na obličejích ¹⁰⁹² rozpustile provozovali, tyto všechny ohavnosti a jiné bezbožné vynálezy dobré kníže, aby se napotom nedály w lidu božím, wykořenil. A poněwadž vždy Boha jediného a prawého z čistého srdce čtil a pro něj horliwost měl, všem boha milovníkům se libil. Nebo byl kníže vážený, wůdce w ležení oblíbený, bojownik we zbrani nepřemožitelný. On kolikrát koli na Polsko udeřil, pokaždé s welkau wítězslawau se nawrátil. Kterézto jmenowitě léta od narození páně 1093, knížetství pak swého prwního tak častými ¹⁰⁹³ wpády zpustořil, že na této straně řeky Odry od hradu Rečena až ke hradu Hlohovu mimo jediné místo Němci ani člověk nebydlil; a také nepřestal ji hubiti, až kníže polské Wladislaw s welkým prošením poplatek minulého a přítomného roku zaplatil do posledního penízku. Kteréhožto poplatku ahrnek činil tisíc hřiwen stříbra a 60 zlata. Kterýžto také kníže z té příčiny hrady, které sausedi se župau řečenau Kladsko, odewzdaw synu swému Boleslawowi, poručil jej odewzdáním za ruku a slíbením wěrnosti knížeti Břetislawowi, aby poslauchaje swého ujce, krajinu od otce sobě swěřenau držel w pokoji. Sám pak kníže Wladislaw učinil přísahu, aby poplatek někdy od knížete Břetislawa ustanowený, 500 hřiwen stříbra a 30 zlata, za mir sobě propůjčený platil každoročně w určitém čase.

2. Léta od narození páně 1094, když ještě ¹⁰⁹⁴ císař třetí Jindřich za horami w Longobardii jednal záležitosti císařské, ohlášen jest obecný sjezd ode všech biskupů a knížat říše Římské o středoposti we městě Mohuči; ku kterémužto kněz Břetislav wyprawil zwolené biskupy Kosmu a Ondřeje, poručiw je a za ruku odewzdaw falekrabi Rapotowi již často řečenému, se žádosti, aby je představil arcibiskupu Mohučskému k swěcení. Když pak on za ně zakročil, a před arcibiskupem i weškerým sborem vydal swě-

¹⁾ in ore nemá 2aa. — ²⁾ nemá A. — ³⁾ nemá A. — ⁴⁾ nemá 4. — ⁵⁾ w ruk. A a 4 jsau slova tato napsána červenau barwau; w ruk. 2b větším písmem; Incipit tertius liber 2a; incipit tertius liber chronicae 2b; inc. tert. lib. chronicorum 4a; incipit tertius liber vnde supra 2, 2aa. — ⁶⁾ maturis 2. — ⁷⁾ cel. suum nat. 2. — ⁸⁾ natiuitate 3. — ⁹⁾ ad 2aa. — ¹⁰⁾ mag. et ar. 3, 4a. — ¹¹⁾ cenas 4, 4a. — ¹²⁾ nemá 3. — ¹³⁾ nemá 4a. — ¹⁴⁾ ad 4, 4a. — ¹⁵⁾ ut est 4.

¹⁾ inanes cientes manes 3. — ²⁾ inanes cientes manes ac nemá 4, 4a. — ³⁾ exterminat 2b. — ⁴⁾ spectabilis měl A, ale opraveno w acceptabilis. — ⁵⁾ in 4. — ⁶⁾ incursibus 2aa. — ⁷⁾ Glogou 2b, 3, 4. — ⁸⁾ Niemczie 2aa. — ⁹⁾ quadraginta 1, 4a. — ¹⁰⁾ Kladsko 2, 2a; Kladzko 3; Kladzco 4, 4a. — ¹¹⁾ w A přips. po straně — ¹²⁾ patre 2. — ¹³⁾ Lombardia posito tract. 2aa; posito má také A, ale slovo to podtečkováno. — ¹⁴⁾ nuptialia 3. — ¹⁵⁾ Magoncia 2, 2a, 2b, 4, 4a. — ¹⁶⁾ připsáno rukau jinou w A po straně. — ¹⁷⁾ episcopo 3, 4a.

1094 et coram archiepiscopo et universali synodo testimonium perhibente, quod olim per imperatorem in urbe Mantua¹⁾ corroborata sit²⁾ eorum electio, omnibus suffraganeis collaudantibus ordinati sunt Cosmas³⁾ et Andreas episcopi IV Idus Martii ab archiepiscopo Maguntino nomine Routardo⁴⁾.

3. Eodem anno fuit mortalitas hominum⁵⁾, sed maxima⁶⁾ in Teuthonicis partibus. Nam redeuntibus praedictis episcopis de Maguntia⁷⁾, dum transirent per quandam villam, nomine Amberk⁸⁾, parrochiam ecclesiam⁹⁾ quamvis satis amplam, quae sita est extra villam, non potuerunt intrare, ut audirent missam, quia totum eius¹⁰⁾ pavementum usque ad unum punctum erat cadavere plenum. Similiter in urbe Kaker non fuit domus, ubi non essent tria aut quatuor cadavera hominum, quam praetereuntes non longe ab urbe in medio pernoctavimus campo¹¹⁾. Eodem anno dux Bracizlaus in mense Septembris quandam matronam de Bavaria nomine Lukarth¹²⁾, Alberti comitis sororem¹³⁾, duxit in uxorem. Item eodem anno et eodem duce iubente Cosmas episcopus V Kal. Octobris consecravat altare sancti Viti martiris¹⁴⁾, quia monasterium adhuc non erat perductum ad ultimam manum.

1095 4. Anno dominicae incarnationis 1095 aquilonalis¹⁵⁾ plaga per multas noctes in coelo apparuit rubicunda. Anno dominicae incarnationis 1096, XVII Kal. Mai¹⁶⁾ iubente gloriosissimo duce Boemorum Bracizlao, a venerabili episcopo Cosma consecratum est monasterium sanctorum martirum Viti, Wenczlai atque Adalberti. Eodem anno tanta fuit commotio¹⁷⁾, immo divina compunctio in populo Hierosolimam proficiscendi, ut

dectwi, že ondy císařem we městě Mantui bylo stvrzeno zwolení jejich, se schwálením všech podbiskupi vysvěcení jsau Kosmas i Ondřej za biskupy dne 12 Března od arcibiskupa Mohučského jménem Routarda.

3. Toho roku bylo velké mření lidí, ale nejvíce v krajinách německých. Nebo když se řečení biskupové wraceli z Mohuče, když jeli skrz jistau wes, jménem Amberk, nemohli do farního kostela, ač dosti velikého, který leží vně wsi, wstaupiti, aby slyšeli mši, protože celé jeho dláždění až do posledního místečka bylo plno mrtwol. Podobně na hradě Kakeru nebylo domu, kde by nebyly tři i čtyry mrtwoly lidské; ježto minuvše nedaleko hradu w širém poli jsme přenocowali. Téhož roku kněz Břetislav w měsíci Září jakausi paní z Bawor, jménem Lukardu, sestru hraběte Alberta, pojal za manželku. Také toho léta a z rozkazu téhož knížete biskup Kosmas dne 27 Září posvětil jest oltář sw. Wita mučenníka, protože chrám ještě nebyl docela dostawen.

4. Léta od narození páně 1095 půlnoční strana na nebi po mnoho noci widina jest červená. Léta od narození páně 1096 dne 14 Dubna z rozkazu nejslawnějšího knížete českého Břetislawa od ctihodného biskupa Kosmy posvěcen jest chrám swatých mučenníků Wita, Wáclawa a Wojtěcha. Téhož léta bylo takové pohnutí ano božské powzbuzení w lidu k putování do Jerusálema, že jest velmi málo w krajinách něme-

¹⁾ Mantoua 2, 2a, 2b, 4. — ²⁾ esset 4, 4a. — ³⁾ episcopi C et And. A; Cosma 2, 2a, 2aa, 2b, 4a. — ⁴⁾ Rd'thardo 2; Rothardo 2a, 2aa; Ruthardo 2b. — ⁵⁾ hom. in Bohemia 4, 4a. — ⁶⁾ maxime 4. — ⁷⁾ Magutia A. — ⁸⁾ Ainbeck 3; Hamberk 4; Bamberk 4a. — ⁹⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁰⁾ erat měl A, ale podlečkováno. — ¹¹⁾ O tehdejší velké úmrtnosti w Němcích dává nám zprávu kronika Bernoldowa (Pertz Mon. Germ. hist. VII, str. 459 a 460). Tu čteme: In Baioaria magna mortalitas grassabatur, adeo ut in Ratisponensi civitate infra duodecim septimanas acto milia quingenti illa mortalitate intercepti numerarentur; set et alias provincias eadem mortalitas afflixit, non tamen adeo ut Baioariam. . . . Sed et alii innumerabiles presbiteri in Teutonicis partibus obierunt, qui suos parrochianos in magno periculo eiusdem mortalitatis dimiserunt. Nam adeo maxima mortalitas usque quaque grassabatur, ut in una villa plus quam mille quinquaginta homines infra sex ebdomadas mortui numerarentur. Set et in una die, et in una villa plus quam quadraginta alicubi mortui sunt. Ipsa quoque cimiteria ecclesiarum adeo sepulturis impleta sunt, ut homines ibi mortuos suos sepelire non potuerint. Unde in pluribus locis facta praegrandi fossa extra cimiterium, omnes suos mortuos in illam coniecerunt. . . . — ¹²⁾ Lukardam 2, 2a, 2aa, 2b, 4, 4a. — ¹³⁾ nemá 3, 4. O rodu paní této jedná Pubička, IV, 72. — ¹⁴⁾ mart. in urbe Praga 4, 4a. — ¹⁵⁾ aquilonaris 4. — ¹⁶⁾ dnů měsíce nemá 4, 4a; Kal. Maii 3. — ¹⁷⁾ com. christianorum 4, 4a.

perpauci in Teuthonicis partibus et maxime in orientali Francia per urbes et villas remanerent¹⁾ coloni. Qui quoniam propter multitudinem exercitus una via simul ire non poterant, quidam ex eis per hanc nostram terram dum transirent, permittente deo, irruerunt super Judeos, et eos invitos baptizabant, contradicentes vero trucidabant. Videns autem Cosmas episcopus contra statuta canonum haec ita fieri, zelo iustitiae ductus frustra temptavit prohibere, ne eos invitos baptizarent, quia non habuit, qui eum adiuvaret. Nam dux Bracizlaus eo tempore cum omni exercitu suo in Polonia super ripam fluminis nomine Nizam²⁾, castro eorum destructo nomine Brido³⁾, longe inferius eiusdem fluvii similiter aedificabat firmissimum castrum super altum scopulum, unde nomen traxit Kamenec⁴⁾. Quod autem Judei non post multos dies reiecerunt a se iugum Christi, et spreverunt gratiam baptismi⁵⁾ atque salutem fidei catholicae, et iterum submiserunt colla iugo legis Moysaicae, sed⁶⁾ episcopi et praelatorum ecclesiae poterat hoc ascribi negligentiae. Jamque condito praedicto castro Kamenec, priusquam inde abiret dux Bracizlaus, Mutinam, filium Bosa⁷⁾, suum collateralem et secretarium⁸⁾ apprehendens seorsum et multa exprobrans sibi, quibus⁹⁾ saepe eum offenderat, dixit: Ego si¹⁰⁾ non deum offendere metuerem, uti meritis es, profecto oculos¹¹⁾ tibi eruerem¹²⁾; sed nolo, quia grande nefas est corrumpere, quod dei digitus operatus est in homine. Et permittens secum duos milites tantum ab aspectu suo et latere amovit eum, et mittens in Boemiam omnem eius iussit infiscari substantiam. Nec mora, dum rediret, misit dux¹³⁾ manus, ut apprehenderent¹⁴⁾ Bosey¹⁵⁾, filium Cac¹⁶⁾, cognatum Mutinae; semper enim illam nationem Wrissovic¹⁷⁾ habuit exosam, quia sciebat eam superbam esse valde et dolosam. Quem cum apprehendissent statim, ut iussum fuerat, inpositus puppi cum uxore et duobus filiis relegatus¹⁸⁾ est in Zribiam¹⁹⁾.

¹⁾ permanerent 3. — ²⁾ Nizzam 3; Nissam 2aa; Nyzam 2a. — ³⁾ Brydo 2b; Byrdo 3; Bryd 4, 4a. Wartha na hranici hrabství Kladského a Slezska. — ⁴⁾ Kamencz 2; Kamenc 2a; Kamene 2b; Camener 3. Místo to leží asi 1¼ míle od Warthy východněji. — ⁵⁾ beatissimi měl A, ale opraveno w baptismi. — ⁶⁾ nemá A, 2b, 3, 4, 4a. — ⁷⁾ Boza 2b. — ⁸⁾ consecrarium 4, 4a. — ⁹⁾ quia 2b. — ¹⁰⁾ si non — timerem A. — ¹¹⁾ oc. prof. A. — ¹²⁾ eruerem tuos A. — ¹³⁾ rex 2. — ¹⁴⁾ apprehenderet 3. — ¹⁵⁾ Boziey 2; Bosen 4, 4a. — ¹⁶⁾ Czak 2aa. — ¹⁷⁾ Vrsseuicz 2; Wryssouic 2a, 2b; Versouiae 3; Wirssowic 4, 4a. — ¹⁸⁾ revelatus oprav. rukau jinou revector A. — ¹⁹⁾ Zbriam 3; Zirbiam 4; Zrbiam 4a; Sribiam 2aa.

ekých a nejvíce we východním Franku po hradech i po wsech zůstalo obyvatelů. Kteřížto poněwadž pro množství vojska jednau cestau spolu jíti nemohli, někteří z nich, když táhli tauto naši zemí, z dopuštění božího uhodili na Židy a je bezděky křtili, kteří se pak protiwili, ty zabíjeli. Kosmas pak biskup, wida, že se tak děje proti ustanowením zákonů, puzen horliwosti pro sprawedliwost, darmo se pokaušel zabrániti to, aby jich proti vůli jejich nekřtili; neb neměl, kdo by mu byl ku pomoci. Nebo kněz Břetislav toho času se vším wojskem svým w Polsku na břehu řeky, která se jmenuje Nisa, rozbořiw hrad jejich Brdo, mnohem doleji na též řece stawěl zámek welmi pewný na vysoké skále, odkudž wzal jméno Kamenec. Že však Židé po nemnohých dnech zase swrhli se sebe jho Kristowo a pohrdli milosti křestu a spasením we wíře katolické i opět podrobili své šije jhu zákona Mojžíšowa, toť mohlo se přičísti nedbalosti biskupa a předstawených kostela. A když byl již wystawen prwé řečený zámek Kamenec, prwé než odtamtud kníže Břetislav odešel, pojav stranau Mutinu syna Božowa, swého pobočnika a tajemníka, a mnoho jemu wytýkaw, čím jej byl často urazil, řekl: Já, kdybych se nebál uraziti Boha, jak jsi zaslaužil, wěru oči bych ti wylaupil; ale nechci, protože jest velký hřích zkaziti, co prst boží utwořil na člověku. A dowoliw s ním dva bojowníky toliko, od swého obličej a boku jej vzdálil, a poslaw do Čech, wšeccko jeho jmění kázal pobratí. Také bez prodlení, když se wracel, wyslal kníže zástup, aby chopili Božeje syna Čáčowa, Mutiny příbuzného. Nebo vždy měl ono pokoleni Wršowiců w nenávisti, protože znal welkau jeho pýchu a jeho lsti. A jak jej chopili, hned, jak bylo nařizeno, posazen jest na loď i s manželkau a s dvěma syny, a wypowieděn do Srbska, a odtamtud odjel do Polska, a tam

1096 et exinde perrexit in Poloniam, et ibi invenit fratrem suum Mutinam, quos dux Poloniae satis recepit benigne.

1097 5. Anno dominicae incarnationis 1097 dux Bracizlaus vocans ad se Oudalricum, filium Chonradi, iussit eum capere et misit in castrum Cladisco ad custodiendum.

1098 Anno dominicae incarnationis 1098 delatum¹⁾ est duci Bracizlao, quod quidam ex Judeis lapsi fuga, nonnulli furtim divitias suas subtraherent partim in Poloniam, partim in Pannoniam. Unde dux valde iratus, misit camerarium suum cum aliquibus militibus, ut eos a vertice usque²⁾ ad talos³⁾ expoliarent. Qui veniens convocatus⁴⁾ ad se maiores natu Judeos, et sic exorsus est ad eos:

O gens progenita manzeribus⁵⁾ Ismahelita, Ut sibi dicatis dux mandat, cur fugiatis, Et partis⁶⁾ gratis cur gazas attenuatis? Interea quaecunque mea sunt, sunt mea cuncta, Nullas de Solimis res divitiasve tulistis. Uno pro nummo ter deni Vespasiano Caesare proscripti, sparsi sic estis in orbe. Macri venistis, macri quo⁷⁾ vultis eatis.

Quod baptizati sitis, deus est mihi testis.

Non me⁸⁾, sed domino⁹⁾ sunt ista iubente partrata.

Quod autem iterum relapsi estis in Judaismum, Cosmas episcopus videat, quid inde¹⁰⁾ agere debeat. Dixerat haec ex parte ducis, et statim irrumpentes everterunt domos, acceperunt thesauros et quicquid suppellectilis optimum invenerunt. Nihil, nisi¹¹⁾ quod solum¹²⁾ pertinet ad victum granum frumenti, eis reliquerunt. O quantum pecuniae eis miseris Judeis illa die¹³⁾ est sublatum, nec ex succensa Troia tantum divitiarum in Euboyco litore fuit collatum.

6. Eodem anno IV Idus Decembris¹⁴⁾ Cosmas episcopus migravit ad Christum. Fuit autem iste praesul humilis, simplex, patiens et multum misericors et illatas a quovis homine iniurias

nalezl bratra swého Mutinu, a kniže polské je dosti wlidně přijal.

5. Léta od narození páně 1097 kněz Břetislav, powolaw k sobě Oldřicha syna Konradowa, kázal jej zajmouti, a dal jej dowézt na zámek Kladsko do wězení.

Léta od narození páně 1098 doneslo se knižeti Břetislawowi, že někteří z Židů utekli, někteří že pokradmu bohatství swé odnáseji dilem do Polska dilem do Uher. Z čehož kniže welice se rozhněwaw, poslal komornika swého s něco bojowniky, aby je od hlavy až do paty obrali. Kterýžto přišed, swolal k sobě starší Židy, a tak začal k nim mluwiti:

Ó lide zkurwysyny splozený, lide Ismahelitský! Byste mu řekli, proč útěk ten. jest knižete rozkaz, Proč chcete ubrati teď nabytého zdarma bohatství. Však což jest koli mé, to zajisté jest moje všeccko. Žádných z Jerusálema s sebau statků jste nenesli. Trideceti Wás za peníz počítaje, Vespasianus Císař wypowěděl; roztraušení po swětě tak jste. Přišli jste sem hubení, hubení se mi kam chcete klidte.

Pokřtěni že jste nyní, však Bůh jest sám toho swědkem,

Nestalo jest se to mau, než božskau stalo se wůli.

Že jste pak zase upadli zpět do Židowství, nechaf Kosmas biskup hledí, co by proto měl učiniti. Řekl jest to we jménu knižete, a hned wtrhše wybijeli domy, pobrali poklady a což nejlepšeho nábytku našli. Ničeho než toliko zrna obilí, co potřeba k potravě, jim nezanechali. Ó, kolik jest peněz bidným Židům toho dne pobráno, ani z Troje zapálené tolik bohatství na břehu Euboejském nebylo sneseno.

6. Téhož léta dne 10 Prosince Kosmas biskup odebral se jest ku Kristu. Byl jest pak tento biskup pokorný, sprostý, trpělivý a welice milosrdný, a učiněná sobě od kohokoliwěk při-

¹⁾ relatum 4, 4a. — ²⁾ po straně w A rukau jinou přips. — ³⁾ plantas 4, 4a. — ⁴⁾ venientes vocat 4. — ⁵⁾ mansoribus 3. — ⁶⁾ partas 4, 4a; w 2b nadepsáno nad i rukau druhau a. — ⁷⁾ quoque 3. — ⁸⁾ ne 2. — ⁹⁾ dom. iubente sunt ista 2. — ¹⁰⁾ nemá 2aa. — ¹¹⁾ nemá 3. — ¹²⁾ nemá 2b. — ¹³⁾ w A přips. rukau jinou po straně. — ¹⁴⁾ Necrol. boh. Dobner, Mon. III, 16, připomíná den úmrtí biskupa Kosmy též k 11 Pros.

aequanimiter sustinens, recognoscentibus suas culpas pius indultor, viduarum non surdus auditor, orphanorum non tardus adiutor¹⁾, infirmantium sedulus visitator, ultimae sortis non inemor, exequiarum promptus extitit executor.

7. Post cuius obitum dux Bracizlaus habens curam animarum, et perpendens collatam sibi a deo potestatem eligendi ecclesiae sponsum, coepit sollicitus et²⁾ pervigil secum tacita mente suorum inspicere mores clericorum³⁾, vitam et conversationem discutere singulorum, quem ex eis potissimum proveheret ad⁴⁾ summum⁵⁾ sacerdotii gradum. Et quamvis ipse nosset inter suos⁶⁾, quid esset in quoquam⁷⁾ clerico⁸⁾, tamen recollens illud Salomonis dictum: Omnia, fili⁹⁾, fac cum consilio¹⁰⁾, advocat Wigbertum, suum per sororem generum, virum sapientem et in talibus negotiis eruditum valde et perspicacem, cui et¹¹⁾ ait: Tu tempore patris mei regis¹²⁾ Wratislai semper in curia primus inter amicos fuisti, tu mores et vitam Boemorum perspexisti, tu non solum laicos, verum etiam clericos omnes¹³⁾ intus et in cute nosti, tuo consilio nunc episcopum eligere volo. Ad haec¹⁴⁾ heros in propria verba non inproprie respondit: Olim, inquires, dum rex pater tuus vigit, meum consilium valuit; nunc horum vivunt homines¹⁵⁾ morum, qui semetipsos putant aliquid esse, cum nichil sint, et quibus nullius, nisi quod¹⁶⁾ ipsi sapiunt, placet consilium. Sed vos melius scitis, quod in tam sancto negotio, qui consulunt sanctae¹⁷⁾ ecclesiae utilitati, vacuos decet esse ab ira et odio, a¹⁸⁾ misericordia et amicitia, nam ubi ista officiunt animo, humana¹⁹⁾ fallitur opinio²⁰⁾; me autem nec alicuius amicitia obligat, nec misericordia supplantat, nec odium exagitat, nec ira inflammat, quo minus coram vobis eloquar, iustitiae quod postulat ordo. Est patris tui et nunc tuus capellanus, quem vos melius nostis, nomine Hermannus. Hic semper fuit regis in servitio constans²¹⁾, in commissio fidelis, in legationibus agendis fidus executor, castus, so-

koří s tichau myslí snášeje, těm, kteří winy swé poznali, dobrotiwě odpauštěl; ke wdowám nebyl hluchým, wyslýchaje je, sirotkům pomáhal neproděwaje, nemocné pilně nawštěwował, posledního osudu nejsa nepamětliv, pohřby ochotně konal.

7. Po jehožto smrti kněz Břetislav, maje péči o duše a uvažuje propůjčenau sobě od Boha moc woliti ženicha cirkwe, počal pozorně a bedlivě sám w myslí swé mlčky přehlížeti mrawy duchowních, život a chování jednoho-každého přemítati, kterého by z nich nejlépe powýšil k nejvyššímu stupni kněžství. I ačkoli sám znal mezi swými, co na kterém duchowním bylo, předce wzpomínaje na ono přísloví Šalomaunowo: všeccko, synu, čin s radau, powolal Wikberta, swého swaka po sestře, muže maudrého a w takových věcech welmi zběhlého a obezřetného, i prawil k němu: Tys býwal za času otce mého, krále Wratislawu, vždy u dworu prwním mezi přátely. Tys prohlédl mrawy a žiwobyti Čechů; ty znáš nejen laiky, nýbrž i duchovní všeccky naskrz a weskrz; s twau radau chei nyní biskupa zwoliti. K tomu hrdina vlastními slowy ne newlastně odpowěděl, prawě: jindy, pokud otec twůj žil, má rada platiwala; nyní žiji lidé takových mrawů, že samy sebe za něco drží, ač nic nejsau, a žádná rada se jim nelíbí, než která je po jejich chuti. Ale wy lépe wíte, že w tak swaté věci ti, kdož radi k dobrému cirkwe swaté, mají býti prosti hněwu a nenáwisti, milosrdenství a přátelství. Nebo kde ty věci duchu překážejí, klame se lidské mínění; mne však ani přátelství se žádným newáže, ani milosrdenství nepodjímá, ani nenáwist nesauží, ani hněw nerozněcuje, abych před wámi newyslowil, co žádá řád sprawedliwosti. Jest tu otec twého a nyní twůj kaplan, kterého wy lépe znáte než já, jménem Heřman. Ten byl vždycky we službě králowé stálý, w úlohách wěrný, w poselstwach jednatel spolehlivý, čistý, střizlivý, pokorný a tichý; žádný piják winu, žádný ctižádostiwee, žádný nadutec, a což jest prwní etnost

¹⁾ orph. n. tar. ad. nemá 3; auditor 4a. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ el. et vit. 3. — ⁴⁾ nadeps. rukau jinou w A. — ⁵⁾ nemá A. — ⁶⁾ inter suos jinou rukau po straně připsáno w A. — ⁷⁾ quoque 2b. — ⁸⁾ Při slowě tom esset jinou rukau nadepsáno w A. — ⁹⁾ nemá 3. — ¹⁰⁾ con. et post factum non peniteberis 4, 4a. — ¹¹⁾ nemá 2b. — ¹²⁾ nemá 2b. — ¹³⁾ nemá A. — ¹⁴⁾ quem A. — ¹⁵⁾ hominum mores 3. — ¹⁶⁾ w A po straně přips. — ¹⁷⁾ nemá A. — ¹⁸⁾ a mis. et amic. nemá A. — ¹⁹⁾ nemá A. — ²⁰⁾ Sal. Cat. cap. 47. — ²¹⁾ w A po straně připsáno.

¹⁰⁹⁸ brius, humilis et modestus, non ¹⁾ vinolentus ²⁾, non ambitiosus, non elatus, et quae prima est in clerico virtus, adprime literatus, et quantum spectat ad humanam opinionem, cernitur esse bonus vir et perfectus ad unguem, si solummodo ³⁾ non obsit, quod hospes sit. Tunc dux ⁴⁾ ammirans suam et eius unanimem voluntatem, ait: Haud ⁵⁾ aliter cor tuum atque meum sapit. Et quia hospes est, plus ecclesiae prodest; non eum parentela exhaust, non liberorum cura aggravabit, non cognatorum turba despoliabit ⁶⁾, quicquid sibi undecunque veniet, totum sponsa eius et mater ecclesia habebit.

Hic ergo faciam Pragensis episcopus ut sit.

¹⁰⁹⁹ Nec mora, convocatis primatibus terrae simul et praepositis ecclesiae Boleslau in urbe ad placitum ⁷⁾ ducis collaudante clero cuncto ⁸⁾ populoque favente, Hermanus promotione diaconus, praepositura Boleslavensi sublimatus, sublimiorem invitus subrogatur ⁹⁾ ad episcopatus honorem. Facta est autem haec electio anno dom. inc. 1099, pridie Kalend. Martii.

8. Et quia eodem anno imperator tertius ¹⁰⁾ Henricus celebravit pascha Ratisponae, iussus est dux Bracizlaus cum electo suo illuc venire, qui celebrato pascha in urbe Wissegrad, tertia die post octavam paschae venit ¹¹⁾ Ratisbonam. Qui ¹²⁾ quia ante festum caritativa praemisera ¹³⁾ donaria tam caesari quam eius satrapis, quotquot erant de eius amicis in curia, obviam ei veniunt ad tria fere ¹⁴⁾ miliaria, et ita deducunt eum in ¹⁵⁾ civitatem cum ¹⁶⁾ magna honorificentia. Cuius ad primam ¹⁷⁾ petitionem caesar confirmat Boemorum electionem, dans Hermannu anulum et virgam episcopalem. Item et hoc ¹⁸⁾ obtinuit precibus ¹⁹⁾ apud caesarem, ut eius fratri Borivoy vexillum daret et eum Boemis omnibus, qui cum eo ²⁰⁾ venerant, assignaret, quo post obitum suum fratrem eius ²¹⁾ Borivoy sublimarent ²²⁾ in ²³⁾ solium.

9. Eodem anno idem ²⁴⁾ dux Bracizlaus veniens cum exercitu in Moraviam, reaedificat

na duchovním, obzvlášť učení, a co se týče lidského mínění, vidí se býti muž dobrý a dokonale naskrz; jen kdyby nepřekáželo, že jest cizozemec. Tu se kněz dívil svému a jeho stejnému úmyslu, a pravil: Nejinak zdá se tvému jak mému srdci. A že jest cizozemec, tím více prospěje církvi; nebude ho přátelstvo utahovati, nebude ho tížiti starost o děti, nebude ho obirati tlupa příbuzných; co mu odkudkoli přijde, všechno bude mítí nevěsta jeho a matka církve.

Ten tedy Pražským biskupem ať jest, tak učiním já. Také bez prodlení svolání jsou nejřednější v zemi a představení církve ve hradě Boleslawi, a k návru knížete se schválením duchovenstva a s přisvědčením všeho lidu, Heřman, dle povýšení jahen, ku probošství Boleslawskému povznesený, ke vznešení ač nerád vyvolen jest biskupské hodnosti. Stalo se jest pak toto zvolení léta od narození páně 1099 posledního dne měsíce Unora.

8. A poněwadž toho roku císař, třetí Jindřich, slavil velikonoce v Řezně, kázal knížeti Břetislavovi se svým svolencem tam přijíti. Kterýž, slaviv velikonoce na hradě Vyšehradě, třetího dne po provodu přijel jest do Řezna. A poněwadž byl před svátky poslal napřed laskavé dary jak císaři tak jeho dvořanům, což jest bylo jeho přítel u dvora, přijeli mu naproti skoro na tři mile, a tak dowedli jej do města s velkou počtí. A k první prosbě jeho císař potvrdil volbu českou, a dal Heřmanovi prsten a berlu biskupskou. Dále také to obdržel prosbami u císaře, že dal korauhew bratru jeho Bořivojovi, a všem Čechům, kteří s ním byli přišli, jej představil, aby po jeho smrti bratra jeho Bořivoje pozdvihi na stolec.

9. Téhož léta týž kněz Břetislav, přišed s vojskem na Moravu, přestavil jest hrad Po-

¹⁾ nec 2b. — ²⁾ violentus měl A, ale opraveno v vinolentus; viol. 2, 2b. — ³⁾ solum A, 2b, 3, 4. — ⁴⁾ dux Bracizlaus 4a. — ⁵⁾ aut oprav. v haud A. — ⁶⁾ Tak A a 2b; despoliet ostatní. — ⁷⁾ palatium 4, 4a. — ⁸⁾ cunctoque populo 2b. — ⁹⁾ rogatur 3. — ¹⁰⁾ nemá 2b. — ¹¹⁾ in Ratisbonam 4, 4a. — ¹²⁾ nemá 2aa. — ¹³⁾ praemisit 2b. — ¹⁴⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁵⁾ ad 2b. — ¹⁶⁾ nadepsáno v A rukau jinou. — ¹⁷⁾ immam 2b. — ¹⁸⁾ hic 2b. — ¹⁹⁾ nemá A. — ²⁰⁾ místo cum eo má 2aa secum. — ²¹⁾ suum A. — ²²⁾ sublevarent 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ²³⁾ ad 2b; nemá 2aa. — ²⁴⁾ ibidem 3.

castrum Podivin ¹⁾, et reddit id ²⁾, sicut antea fuerat ³⁾, in potestatem Hermanni episcopi, atque ibidem in villa Zlaunica ⁴⁾ pentecosten celebravit. Deinde occurrens Pannonico regi Cholomanno ⁵⁾ in campo, qui dicitur Luczko ⁶⁾, multa sunt ⁷⁾ invicem concionati, placitantes ⁸⁾ ad placitum utrarumque ⁹⁾ partium. Ac inter se inmensis ¹⁰⁾ mutuatim datis muneribus, renovant antiqua amicitiae et ¹¹⁾ pacis foedera et ea sacramentis confirmant. Ibi dux Bracizlaus suum electum Hermannum diaconum ¹²⁾ committit Seraphim ¹³⁾ archiepiscopo ordinandum. Qui veniens ad sedem suam urbis Strigoniae tempore, quo sacri ordines celebrantur, III Idus Junii ordinat eum presbiterum, et me, quamvis indignum, similiter ad eundem promovit gradum, Dux autem, post habitum concilium rediens, castra metatus est iuxta urbem Brnen ¹⁴⁾; erat enim valde iratus filiis patris sui Conradi, Udalarico et Lutoldo ¹⁵⁾. Qui fugientes a facie eius oppilaverunt se in ¹⁶⁾ munitis oppidis, et mittentes tradunt ei ceteras civitates, timentes ne hostiliter devastaret terram. Interea dux Bracizlaus dispositis praesidiis per civitates, quas sibi tradiderant, et eas fratri suo Borivoy comittens, reversus est in Boemiam; Ottonis autem filii Suatopluc ¹⁷⁾ et Ottik ¹⁸⁾ cum matre sua Eufemia multum obedientes duci erant et fideles. Item eodem anno dux Bracizlaus in nativitate domini Boleslaum per sororem sibi propinquum invitat ad convivium, quod erat in urbe Satec ¹⁹⁾ dispositum, ubi in ipso festo, consentientibus omnibus comitibus Boemiae, factus est Boleslaus ensifer avunculi sui. Quem post festum dux remittens ad propria, dono ²⁰⁾ dat sibi et constituit, quatenus ensiferae dignitatis pro ministerio ²¹⁾ ex tributo, quod pater suus Wladizlaus solvebat annuatim semper, C marcas argenti et X auri talenta habeat ²²⁾.

10. Anno dominicae incarnationis 1100 dux Bracizlaus quibusdam referentibus habens com-

diwin, a navrátil jej, jak bývalo prvé, v moc ¹⁰⁹⁹ Heřmana biskupa, a tam ve vesnici Sliwnici slavil letnice. Potom sjel se s králem uherským Kolomanem na poli, které slowe Lucko, a mnoho jsau spolu jednali, smlauwajíce se k spokojenosti obau stran. A dawše sobě nawzájem nesmírné dary, obnowili jsau staré umluwy přátelství a míru, i stwrdili jsau je přísahami. Tam kněz Břetislav svého svolence Heřmana jahna poručil Serafinowi arcibiskupu k svěcení. Kterýž když přijel do sídla svého na hradě Ostřihomě v čas, ve který se koná svěcení na kněžství, dne 11 Čerwna wysvětil jej za kněze, a mne, ač nehodného, podobně k témuž powýšil stupni. Kníže pak po skončení toho sjezdu zarazil ležení před bradem Brným. Neb se hněwal welice na syny strýce svého Konrada, Oldřicha a Lutolta. Kterýž utekše před obličejem jeho, zawřeli jsau se na pevných zámcích, a poslawše k němu, postaupili mu ostatních hradů, obáwajíce se, aby nehubil země. Zatím kněz Břetislav, wložiw posádky do hradů, kterých jemu byli postaupili, a poručiw je bratru svému Bořivojovi, wrátil se jest do Čech. Ale Ottowi synové Swatopluk a Otik s matkou swau Eufemii byli knížeti welmi poslušni a wěrní. Také téhož léta kněz Břetislav o wánocích Boleslawu, svého příbuzného po sestře, pozwal k hodům, které byly připraveny na hradě Žatci, kdež v samý hod boží se swolením všech županů země české učiněn jest Boleslaw štitonošem ujce svého. Kteréhožto když po swátcích kníže wyprawil zase domů, dal mu darem a ustanowil, aby za službu hodnosti štitonošské měl z platu, ježž otec jeho Wladislaw odváděl ročně, pokaždě 100 hřiwen stříbrá a 10 zlata.

10. Léta od narození páně 1100 kněz Břetislav, zwěděw ze zpráv některých najisto, že by

¹⁾ Podwin 2; Podywin 2a; Podiwin 2b, 4a. — ²⁾ eum A, 2, 2a, 2aa; nemá 4. — ³⁾ fuit 2aa. — ⁴⁾ Zliunica 2, 2a, 2b; Zluinica 3; Sliwnica 4; Slaunica 4a; Sliwinka 2aa. — ⁵⁾ Chlomano 2, 2a; Colmanno 2aa, 4; Colomanno 3. — ⁶⁾ Luzko 2aa; Luczko 4. — ⁷⁾ multa sibi in invicem 2b. — ⁸⁾ nemá A. — ⁹⁾ utrumque 4. — ¹⁰⁾ nemá 2, 3. — ¹¹⁾ et pacis nemá 4, 4a. — ¹²⁾ episcopum A. — ¹³⁾ Seraphyn 4. — ¹⁴⁾ Brnen 2a, 2b; Brno 2aa; Bruen 3. — ¹⁵⁾ Lutoldo 2b, 3. — ¹⁶⁾ nemá 3. — ¹⁷⁾ Swatopluk 2; Swatoplyk 2b; Swatopluk 2a. — ¹⁸⁾ Tak wšecky kromě A, který má Otto, a 3, kde jest Ottek. — ¹⁹⁾ Zatec 2; Satec 2a, 2b; Zatec 2aa. — ²⁰⁾ dona 2b, 3, 4, 4a. — ²¹⁾ ni nadepsáno rukau jinou v A. — ²²⁾ habebat oprav. habeat A.

1100 pertum pro certo, quod imperator in urbe Maguntia pascha celebrare vellet, optimum ratus fore, ut illuc electum suum ¹⁾ Hermannum mitteret, qui et munera sua caesari deferret, et quam expectabat a magistro suo benedictionem acciperet, et committens eum Wigberto ²⁾, qui similiter debuit interesse caesaris palatio, rogat, ut in ³⁾ omni suo faveret negotio tempore opportuno. Sed quoniam archipraesul Rothardus ⁴⁾ simoniaca haeresi infamatus, relictis Maguntia hisdem temporibus ⁵⁾ morabatur in Saxonia, iubente imperatore et collaudantibus omnibus suffraganeis Maguntinae ⁶⁾ ecclesiae, a cardinali Ruper-
to ⁷⁾, Clementis papae apocrisario, qui forte ibi aderat, ordinatus est Hermannus ⁸⁾ episcopus in octavis paschae VI ⁹⁾ Idus Aprilis.

11. Eodem anno admirabile et seclis ¹⁰⁾ commemorabile ¹¹⁾, quod divina gratia per merita sanctissimae ¹²⁾ martyris ¹³⁾ Ludmilae dignata est revelare miraculum, ut ipsi vidimus, vestrae caritati pandimus. Nam domna abbatissa Windelmuth, famula deo devota, ecclesiam sancti Petri apostoli, sitam in territorio eiusdem monasterii, cui praeerat ¹⁴⁾, ex vetustate a fundamento dirutam usque ad perfectionem deducens reaedificavit. Quam ut consecraret praesul, cum impetrasset abbatissa, dum ex more reliquias sanctorum collocat in pixide, inter alia obtulit domina praesuli pannum unius palmae latum, quem acceperat de peplo sanctae Ludmilae, rogans, ut similiter inter reliquias sanctas ponat eum in pixide. Tunc praesul quasi indignans ait: Tace, domina, de eius sanctitate! dimitte anum ¹⁵⁾ aviam ¹⁶⁾ quiescere in pace. Ad haec ¹⁷⁾ abbatissa: Noli ¹⁸⁾, inquit, domine, noli talia dicere; multa enim deus per eius merita cottidie operatur magnalia. Mox iussu praesulis sartago affertur ¹⁹⁾ magna, prunis ardentibus plena, ubi invocato sanctae Trinitatis nomine praesul iniecit pannum super flammivomos carbonem. Mira res, fumulus et flammicula circa pannum emicuit, sed minime nocuit. Et hoc etiam magni fuit in

císař minil slawiti welkonoce we městě Mohuči, měl za nejlepší, tam poslati svého zwolence Heřmana, aby on jak dary své císaři donesl, tak také požehnání, kterého očekával, od mistra svého obdržel; a poručiv jej Wigbertowi, který měl rovněž býti v paláci císařském, žádal, aby jemu ve vši záležitosti jeho byl nápomocen časem svým. Ale poněwadž arcibiskup Ruthart, nařčen byw z kacířství swatokupeckého, opustiv Mohuč, ty časy meškal w Sasích, wyswěcen jest biskup Heřman z rozkazu císařowa a se schwálením všech suffraganů kostela Mohučského od kardinála Ruperta, tajemníka papeže Klimenta, který tam právě byl přítomen, o průvodu dne 8 Dubna.

11. Téhož léta zázrak diwný a na věky pamětihodný, jež milost božská pro zásluhy nejsvětější mučednice Ludmily ráčila objewiti, jak jsme sami viděli, Lásce vaší předneseme. Nebo paní abatyše Windelmuth, služebnice boží pobožná, kostel sw. Petra apoštola, ležící na statech téhož kláštera, kterému byla představena, pro stáří od základu rozbořený, přestavěla a k dokonání přivedla. Když pak vyžádala sobě abatyše, aby jej biskup posvětil, když dle obyčeje ostatky swatých wložila do pušky, mezi jinými podala paní biskupowi látku na píď širokau, které byla dostala ze záwoje swaté Ludmily, žádajíc, aby ji podobně mezi swatými ostatky wložil do pušky. Tu biskup, jako hněwiwě, řekl: Nemluw, paní, o její swatosti; nech babičky stařenky odpočiwati w pokoji. K tomu abatyše prawila: Nemluw, pane, nemluw takových řečí; nebo Bůh pro její zásluhy mnoho welkých věcí koná každodenně. Hned přinesen jest z rozkazu biskupa kotel welký, plný žhawého uhli; a po wzywání jména Trojice swaté biskup whodil látku na uhly plamen sálající. Diwná wěc, kauříček a plamének okolo látky vyšlehl, ale nic neuškodil. A to také bylo znamenité k zwětšení zázraku, že pro welkau žha-

¹⁾ s. elect. A. — ²⁾ Wiberto A. — ³⁾ nemá 4, 4a. — ⁴⁾ Rothardus 2, 2aa, 2b; Rothardus 2a. — ⁵⁾ diebus 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ⁶⁾ Maguncie A; Magoncie 2, 2a, 2aa, 2b. — ⁷⁾ Ruperto 2, 2aa, 2b; Roperto 2b. — ⁸⁾ dominus Herm. 4, 4a; Ermanus A. — ⁹⁾ VII A. — ¹⁰⁾ seculis 2aa; sedis 2a, 2b. — ¹¹⁾ commendabile 2aa. — ¹²⁾ sanctissima 3. — ¹³⁾ W rukopisech mris. — ¹⁴⁾ Klášter sw. Jiří na hradě Pražském. — ¹⁵⁾ anum 3; dominam 4a; nemá 4. — ¹⁶⁾ nemá A; ruk. 2b má po straně die alte grosse mutter. — ¹⁷⁾ nemá A. — ¹⁸⁾ noli dom. A. — ¹⁹⁾ offertur 2b.

augmentum miraculi, quod propter nimium ardorem diu non potuit pannus de flammis eripi, et tandem ereptus sic visus est integer et firmus, ac si eadem die foret textus. Quo tam evidenti praesul et omnes nos perculsi miraculo, lacrimas fundimus ¹⁾ prae gaudio, et gratias retulimus Christo. Dedicata est autem ecclesia in honore sancti Petri apostoli V ²⁾ Non. Octobris.

12. Item eiusdem anni XV Kal. Novembris Borivoy, frater ducis Bracizlai, in urbe Znogem ³⁾ faciens permagnificum convivium, duxit uxorem nomine Helbirk ⁴⁾, orientalis marchionis Lupoldi sororem ⁵⁾. Et quia hisdem diebus filius Conradi Lutoldus ⁶⁾ per concessum Gotfridi ⁷⁾ admissus in castrum Rakouz ⁸⁾, multas Borivoy inferebat iniurias, singulis noctibus devastans eius villas, et refugium habens in praedictum castrum, unde dux Bracizlaus valde iratus iterum coadunato exercitu movit castra in Moraviam, volens ulcisci fratris iniuriam. Sed prius mittit ad Gotfridum obtestans eum per antiquae amicitiae ⁹⁾ foedera, quo ¹⁰⁾ sibi Lutoldum aut vinctum mittat sine mora, aut de castello suo eum expellat eadem hora. Quod cum non lateret Lutoldum, castellanis per fraudem foras exclusis, ipse cum suis militibus vi obtinuit castrum. Tunc Gotfridus ¹¹⁾ cum legatis, qui ad eum missi fuerant, occurrit duci iuxta oppidum Wranow, et coram omnibus clamat, Lutoldum perfidum esse et rei publicae inimicum, castrum vero sibi ¹²⁾ sub fide amicaliter ¹³⁾ praestitum, iam hostiliter ad expugnandum postulat ducis ¹⁴⁾ auxilium. Cuius petitioni dux non abnuens admovit exercitum urbis per circuitum, ubi per sex ebdomadas vi summa nocte et die conseritur pugna, donec fames, quae firmas expugnat urbes, praevaluit in castro. Ea ¹⁵⁾ victus Lutoldus et bello fractus noctu clam elapsus vix solus aufugit, omissis ¹⁶⁾ ibi ¹⁷⁾ suis militibus ¹⁸⁾, qui facto mane semetipsos et castrum tradunt in manum ducis. Interea dum haec pugna geritur, Paulic ¹⁹⁾, filius Marquardi ²⁰⁾, paedago-

wost dlaugo nemohla látka wyňata býti z plamenů, a když konečně byla wyňata, jest widina tak celá a pevná, jako by toho samého dne byla tkána. Tím tak zřetelným zázrakem překvapeni jsauce, biskup a my všichni slzami jsme byli skropeni z radosti, a vzdali jsme díky Kristu. Posvěcen pak jest kostel ke cti swatého Petra apoštola dne 3 Řijna.

12. Také téhož roku dne 18 Řijna Bořiwoj, bratr knížete Břetislawa, učiniv přeskwostné hody na hradě Znojmě, pojal za manželku Helbirgu, sestru markrabí rakauského Lipolta. A poněwadž téhož času syn Konradůw Lutolt s dowolením Gotfrida wpuštěn na hrad Rakoušy, mnoho činil škod Bořiwojowi, každé noci hubě jeho dědiny, a maje autočiště w řečeném hradě; protož kněz Břetislaw welice se rozhněwaw, opět sebral pole, a wtrhnul do Morawy, chtěje pomstiti škodu bratrowu. Ale prwé poslal ke Gotfridowi, a zapřisahal jej pro staré umluwy přátelství, aby mu Lutolta buď wydal spautaného bez prodlení, nebo aby jej ze zámku svého wyhnal tu chwili. To když nezůstalo Lutolta tajno, wystrčil hradčany lští wen, sám se swými bojowníky moci hrad podržel. Tu Gotfrid s posly, kteří byli k němu wypraweni, přijel knížeti wstříc u zámku Wranowa, a přede všemi wolal, že jest Lutolt zrádce a nepřítel vlasti. Žádal pak od knížete již pomoci k nepřátelskému dobytí zámku, jež byl přátelsky pod wěrau onomu propůjčil. Jehož žádosti kníže neodepřew, položil wojsko kolem okolo hradu, kdež po šest neděl s nejwětší moci w noci jak we dne bojovalo se, až pak hlad, který pewných hradů dobývá, na zámku obdržel wrch. Jim přemožen Lutolt a bojem wysilen, času nočního tajně wywáznuw, sotwa sám jediný utekl, nechaw tam svých bojowníků. Kterí, když bylo ráno, sebe samy i zámek vzdali do rukau knížete. Mezi tímto bojem Pawlík, syn Markwartůw, wychowatel Wladislawůw, střelau přišel o žiwot. Také Dobeš syn Lstimirůw padl,

¹⁾ lacrimis fundimur 2, 2a, 2aa, 2b; fundimus 4. — ²⁾ VI 3. — ³⁾ Znogem 3. — ⁴⁾ Helbyrk 2, 2b; Helluck 3; Kerberk 4, 4a. — ⁵⁾ uxorem 2aa. — ⁶⁾ Lutoldus 2, 2a; Luitoldus 2b; Lutholdus 4a. — ⁷⁾ Gotfridi 3. — ⁸⁾ Rakowz 2aa; město Rety po německu zvané, na hranicích morawských blíže Znojma ležící. — ⁹⁾ fidei A. — ¹⁰⁾ quod 4. — ¹¹⁾ Gotfridus 2a, 4. — ¹²⁾ nemá 3. — ¹³⁾ am. sub fide A. — ¹⁴⁾ duc. in 2. — ¹⁵⁾ Ea victa 4; victoria 4a. — ¹⁶⁾ amissis 3. — ¹⁷⁾ omnibus oprav. w A ibi. — ¹⁸⁾ mil. suis A. — ¹⁹⁾ Paulik 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ²⁰⁾ Markwardi 2.

1100 gus Wladizlai, sagittatus moritur; item Dobes¹⁾, filius Lstimir²⁾, dum per vicem suam servat vigilias noctis, occiditur. His duobus amissis et reddita urbe Gotfrido, dux victor cum suis re-meat in Boemiam.

13. Jamque Christi nativitate adpropinquante, et propter venationem in villa Stibecna³⁾ duce morante, quadam die inter prandendum fertur dixisse dux⁴⁾ ad quendam venatorem⁵⁾, qui non longe ab eo ad quartam sedebat mensam: Heus Cucata⁶⁾! putas me nescire, quis sit inter⁷⁾ vos, qui me quaerit interficere? Et ille, sicut homo erat vehemens in verbis, clamat⁸⁾: Procul deus hoc avertat nec tuus oculus parcat, quin ipse citius occidatur, qui talia machinatur. Ad haec dux: Ah⁹⁾! bone vir, ait, nulli fas est evitare inevitabile fatum. Postera autem die, quia sancti Thomae apostoli erat vigilia, mane audita missa it venatum, et cum in¹⁰⁾ nocte iam rediret, occurrunt ei ante villam apparitores cum laternis et facibus¹¹⁾. Moxque Lorek¹²⁾, impius latro missus a diabolo, prosilit ex latibulo praecinctus gladio, et ut fortius valuit, inter ipsa ilia ducem¹³⁾ percussit venabulo. Non aliter dux¹⁴⁾ cedit in medio luco¹⁵⁾, ac

Si clarus Lucifer coelo cecidisset ab alto.

Advolat extemplo¹⁶⁾ lugubris turma suorum, et extracta hasta¹⁷⁾ seminecem levant ducem. Ille autem minister Satanae, dum accelerat fugam per noctem opacam, praecipitatur cum equo in cisternam, quam praeceps torrens decurrens fecerat imbre. Incertum est utrum ipse manu sua an gladius lapsus de vagina ita eum praecidit per¹⁸⁾ mediam¹⁹⁾ alvum, ut omnia sibi effluerent exta. Fit tumultus per villam, alii insiliunt equos, alii cum armis huc et illuc²⁰⁾ discurrunt, investigantes tanti mali machinatorum. Mox quidam invenit eum semivivum, et quamvis satis ad mortem habuit²¹⁾ vulnus, tamen amputat²²⁾ ense caput eius dicens: Inferni furvas²³⁾ non insons ibis ad umbras, Et Cereris genero mea facta referre memento²⁴⁾.

když jsa na řadě konal hlídku noční. Tyto dva ztratiw, a brad Gotfridowi nawrátiw, kníže co witéž se swými přijel zpět do Čech.

13. A když se již blížili wánoce a kníže na lowích meškal we wsi Stbečně, jednoho dne prý mezi obědem řekl k jednomu lowci, který seděl nedaleko od něho u čtvrtého stolu: Ej! Kukato! myslíš že newim, kdo jest mezi wami, který mě hledá zabít? On pak, jak byl člověk prudký w řečech, zwolal: Bůh to daleko odwrať, a oko twé jeho nešetři, ať ten čím rychleji padne, kdo takowau wěc strojí. K tomu kníže odpověděl: Ach, dobrý člověče, nikomu nelze wyhnauti se newyhnutečného osudu. Nazejtří pak, poněwadž bylo u vigilii swatého Tomáše apoštola, slyšew ráno mši, šel na low, a když se již w noci wracel, vyšli jemu před wes sluhové wstříc se swítilnicemi a pochodněmi. A w tom Lorek, zlý lotr poslaný od ďábla, vyskočil ze skryše opásán mečem, a jak nejsilněji mohl, probodl kníže zrowna do střew loweckým bodákem. Nejinak padl kníže u prostřed háje než jak by

Swětloňoš upadl zářící s wýsosti nebeské.

Přiletěl ihned truchlicí zástup jeho, a vytáhše hrot, zdvihli kníže polomrtvé. Onen však sluha satanůw, když pospíchal na útěku w temné noci, spadl s koněm do jámy, která byla učinila bystřina dešťowá náhle spadající. Není jisto, zdali on sám rukau swau čili meč z pošwy wypadlý tak jej probodl prostředkem břicha, že z něho wšecky wnitřnosti wyběhly. Stal se pokřik po wsi; jedni skočili na koně, jiní se zbraněmi sem tam se rozběhli, hledajíce zpachatele takowého zločinu. W tom jeden jej našel položivého, i ačkoliw měl ránu dosti smrtelnau, předce ufal jemu hlavu mečem, prawě:

Pekla ty do stínů černých ne bez winy zajdeš; Skrz tebe zef Cereřin činy ať mé zwi, pamatuj si.

1) Doles 3. — 2) Lyztimir 2; Liztimir 2a; Litmiri 2aa; Istimir 3; Lztimir 4, 4a. — 3) Stbecna 2; Stbecna 2a; Stbezna 2aa; Stebna 2b; Sebecna 3; Sbenca 4, 4a. — 4) dux dixisse A. — 5) nemá 4, 4a. — 6) Lucata 2aa. — 7) qui int. vos A. — 8) proclamat 4, 4a. — 9) Ach, ach 4. — 10) nemá 2aa. — 11) fascibus měl A, ale oprav. w facibus; fac. et armis 4, 4a. — 12) Lork 2, 2a, 2b; Lark 4, 4a. — 13) duc. Bracizlaum 4, 4a. — 14) d. Bracizlaus 4, 4a. — 15) luto A, 2, 2a, 2aa, 2b, 4. — 16) extemplo A. — 17) asta A. — 18) in 2. — 19) medium 2aa. — 20) illucque 4. — 21) habuerit 2b. — 22) amputavit 2aa. — 23) furias A; fur-nas 4, 4a. — 24) Virg. Aen. II, 549.

Dux¹⁾ autem licet in tanto dolore sit positus et moerore, illa nocte et insequenti²⁾ die non relaxabat spiritum et ora a laude dei, nunc lacrimosam poenitentiam offerendo, nunc³⁾ sua peccata confitendo tam episcopo Hermannu quam aliis sacerdotibus dei. Tributum autem, quod eo tempore fuit de Polonia allatum, et quicquid in⁴⁾ sua invenit camera, per manus episcopi fecit dari⁵⁾ per monasteria. Et cum disposuisset omnia, quae erant disponenda pro anima: Date, inquit, filiolo meo lituum meum et iaculum, cetera non est meum sibi dare, quae deus posuit in sua potestate. Et ita⁶⁾ in sequenti nocte post gallicinium inter manus sacerdotum XI⁷⁾ Kal. Januarii, velut bonus dei⁸⁾ athleta, utramque hominis substantiam in sua divisit exordia, quem procul dubio credimus aut iam⁹⁾ accepisse aut iam¹⁰⁾ accepturum coelestia consortia. Cuius feretrum unus ex clero sequens usque ad sepulchrum, huiusmodi planctum¹¹⁾ iterabat dicens: Anima Bracizlai sabaoth adonay vivat expers thanaton Bracizlaus yskiroc¹²⁾. Mira res, sic fletu suo clerum et populum concitabat¹³⁾ ad fletum, ut dum fleres magis flere velles. Sepultus est autem cum maximo planctu suorum¹⁴⁾ in polyandro¹⁵⁾ sancti Wenczlai ecclesiae forinsecus ante portam a sinistris, uti ipse disposuerat. Ubi soror eius Ludmila, deo devota famula¹⁶⁾, supra testudines construxit arcuatam in honore sancti Thomae apostoli capellam, et constituit, ut cottidie ibi celebraretur missa pro defunctis. Et quoniam statim percrebuit¹⁷⁾ fama in populo, ducem¹⁸⁾ esse interfectum Boley¹⁹⁾ et Mutinae consilio, quos antea expulerat dux²⁰⁾ de regno suo, dubitari a quibusdam solet utrum sontior²¹⁾ sit, qui consilium dat, an qui consentit, ut faciat; sed revera uterque reus, veruntamen sontior is est, qui homicidium consiliatur, quia et ipsum et alium criminatur. Ergo vos Bracizlaum occidistis, qui ut occideretur, consilium dedistis. Mittunt illico praesul et comites cum festinatione

Kníže pak ačkoliw byl položen w takowé bo-
lesti a zármutku, té noci a potomního dne ne-
spustil ducha ani úst od chwálení boha, nyní
slzawau lítost ukazuje, nyní ze hříchů swých
se zpovídaje jak biskupu Heřmanowi tak jiným
kněžím božím. Poplatek pak, který toho času
byl přinesen z Polska, a což našel w komoře
swé, skrz ruce biskupa dal rozdělit po klášte-
řích. A když byl wšecko nařídil, co bylo po-
třeba naříditi za duši, řekl: Dejte synáčkowi
mému trubičku mau a mé kopí házečí; ostatní
není mé, abych mu dal, co bůh we swé moci
zanechal. A tak w noci potom po kuropění w ru-
kau kněží dne 22 Prosince jako dobrý boží bo-
jovník dwoji podstatu lidskau rozdělil na její
počátky, a beze wší pochybnosti wěříme, že buď
již dosáhl buď brzy dosáhne družstva nebeské-
ho. Za jehož marami jda jeden z duchowenstwa,
až ke hrobu opakowal takowé kwílení, wolaje:
Duše Břetislawowa Sabaoth Adonay ať žije oswo-
bozena od smrti, Břetislaw Ischyros. Diwná wěc,
pláčem swým duchowenstwo a lid tak pobádal
ku pláči, že pláče ještě více bys chtěl plakati.
Pohřben jest pak s welikým nářkem swých na
hřbitowě kostela swatého Wáclawa wenku před
dweřmi na lewé straně, jak byl sám nařídil.
Tam sestra jeho Ludmila, služebnice bohu od-
daná, wystawila na pilířích kapli klenutau ke
cti sw. Tomáše apoštola, a ustanowila, aby w ni
každého dne byla slaužena mše za zemřelé.
A poněwadž se hned roznesla powěst w lidu,
že jest kníže zabit z nawodu Božeje a Mutiny,
které byl prwé wypudil kníže ze země swé, roz-
mýšlívaji se někteří, zdali winnější jest, kdo dal
radu čili kdo přiwolil, aby učinil; ale w prawdě
jsau oba zločinci; nicméně však winnější jest
ten, jenž ke wraždě radi, protože sebe samého
i druhého we zločin uwodi. Tedy jste wy Břeti-
slawa zabili, kteří jste, aby zabit byl, radu dali.
Poslali jsau ihned biskup a županowé se spě-
chem na Morawu k Bofiwoji posla, aby si při-

1) d. Bracizlaus 4, 4a. — 2) sequenti 2aa. — 3) nunc — confitendo má A po straně přips. — 4) inv. in sua A. — 5) dare 3, 4a. — 6) sic 3. — 7) IX 2aa. — 8) dei bonus A. — 9) nemá 3; eum 2b. — 10) nemá A, 2, 2a, 2aa, 4, 4a. — 11) planctu 3. — 12) yskyros 2aa, 3; yschyros 4, 4a. ἰσχυρός. — 13) ciebat 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — 14) suorum capellanorum 2aa. — 15) podiandro A; polyandrio 3. — 16) fam. deo dev. A. — 17) percrebuit 2aa. — 18) d. Bracizlaum 4. — 19) Boziey 2. — 20) nemá 3; dux expul. A. — 21) sanecior 2, ale po straně oprav. rukau starau soncior.

1100 in Moraviam ad Borivoy legatum¹⁾, quo accel-
ret sibi²⁾ a caesare olim datum totius Boemiae
accipere ducatum. Qui festinus veniens in ipsa
die nativitatis Christi omnibus simul³⁾ faventi-
bus intronizatur. Tunc Cillenia⁴⁾ delet⁵⁾ omnino
sua⁶⁾ vestigia, quae vix inpressa reliquerat⁷⁾
in Boemia, cum exossa terras peteret coelestia.
Justitia enim erat Boemorum, ut semper inter
principes eorum maior natu solio potiretur in
principatu.

1101 14. Anno dominicae⁸⁾ incarnationis 1101⁹⁾
Oudalricus et Lutoldus, filii Conradi, expulsis
praesidiis de¹⁰⁾ Moravia, quae ibi Borivoy abiens
reliquerat ob custodiam, rehabuerunt civitates
suas; similiter Bosey et Mutina redeunt de Po-
lonia, quibus duce Borivoy non ex corde, sed pro
necessitate temporis concedente gratiam suam¹¹⁾,
recipiunt civitates suas, quas antea habuerant,
Bosey Satec et Mutina Lutomerice¹²⁾.

15. Eodem anno Oudalricus¹³⁾ adit¹⁴⁾ im-
peratorem in urbe Ratisbona, et eum per amicos
sollicitat¹⁵⁾ precibus et fatigat inmensis promi-
sionibus, quo sibi restituat iniuste¹⁶⁾ praerep-
tum a fratre¹⁷⁾ suo iuniore Borivoy Bohemiae
ducatum. A quo caesar accepta pecunia, dat
sibi¹⁸⁾ ducatus insignia et vexillum; sed in du-
cem eligendi obtentum ponit in arbitrio Boemo-
rum. Tunc Oudalricus mittens legatum valde
disertum¹⁹⁾ virum, Neusse²⁰⁾ nomine, filium²¹⁾
Dobremil²²⁾, arguit fratrem suum Borivoy, in-
crepat comites et minatur eis, iactat se esse
aetate maiorem, et secundum patriae morem
debitum sibi iniuste²³⁾ sublatum per fratrem
iuniorem poscit principalis sedis honorem. Qui
quamvis iustam causam habeas²⁴⁾, tamen frustra
caudam captas, cum cornua²⁵⁾ amittas²⁶⁾. Sic
Oudalricus fratrem²⁷⁾ suum Borivoy iam²⁸⁾ con-
firmatum in solio tarde nititur pellere de regno.
Postquam vero suo referente legato animadvertit

spíšil obdržeti dané sobě od císaře někdy celé
země české knížetství. Kterýž přišel, spěšně
w samý den božího narození s přivolením všech-
něch wespolek pozdvižen jest na stolec. Tehdy
spravedlivosti bohyně setřela naskrz stopy své,
které byla sotva zůstavila w Čechách wtlačené,
když rozhněwawši se na země odešla do vlasti
nebeské. Nebo bylo právo Čechů, aby vždycky
z knížat jejich rodu starší dle narození dosáhl
stolce w knížetství.

14. Léta od narození páně 1101 Oldřich
a Lutolt, synové Konradovi, zapudiwše posád-
ky z Morawy, kterých tam byl Bořivoj při
odjezdu swém zanechal na stráž, uwázali se
w hrady své; podobně Božej a Mutina wrátili
se z Polska, a kníže Bořivoj propůjčil jim mi-
lost swau ne ze srdce, nýbrž že toho potřeba
času žádala, i obdrželi zase hrady své, které
měli prwé, Božej Žatec a Mutina Litoměřice.

15. Téhož léta Oldřich přišel k císaři we
městě Řezně, a staral jej prosbami skrze přá-
tely své, i doléhal naň nesmírnými sliby, aby mu
nawrátil knížetství země české od bratra jeho
mladšího Bořivoje jemu nespravedlivě před-
uchwácené. Císař, wzaw od něho peníze, dal
mu znaky knížetství a korauhaw; ale přede-
stěni, aby za kníže zvolen byl, wložil na
wůli Čechů. Tehdy Oldřich wyprawiw posla,
muže welmi wýmlwného, jménem Neuše, syna
Dobřemilowa, winil bratra swého Bořivoje, wy-
týkal županům, a hrozil jim, odwoláwaje se, že
jest starší wěkem, a wyžadował sobě důstojen-
ství stolce knížecího, mladším bratrem nespra-
wedlivě sobě odňaté. On, ač byla pře jeho spra-
wedliwá, však darmo chytal za ocas, kde rohy
pustil. Tak Oldřich pozdě se pokaušel, aby bra-
tra swého Bořivoje, již na stolci utvrzeného, wy-
pudil z panství. Když pak z wyřízení posla swé-
ho widěl Oldřich, že ani bratr jeho neechce od

1) legatos 4, 4a. — 2) olim sibi a caesare datum A, 2a, 2b, 3, 4, 4a; accel. a caes. olim sibi datum 2. —
3) insimul 2aa. — 4) Cillenia 2b, 3, 4, 4a; Cilenia 2a. — 5) dolet A. — 6) deleta nadeps. rukau jinau w A. —
7) liquerat A. — 8) A. Christi MCI⁰ 2. — 9) MCII A. — 10) in A. — 11) nemá 4, 4a. — 12) Lutomerziczie 2;
Luthomerice 2a; Lutomerice 3, 4a. — 13) Oudalricus 2, 2a; Vdalricus 2b a tak i níže. — 14) adiit 4, 4a. —
15) salut 2; sollicitat 2a. — 16) nemá 2. — 17) Bořivoj byl syn Wratislawůw a Oldřich syn Kunrátůw, nebyli
tedy bratři. — 18) sibi tradat A, ale po straně opraweno rukau jinau tradit. — 19) discretum 2aa. — 20) Neussa
4, 4a. — 21) nemá 4, 4a. — 22) Dobrzemil 2aa. — 23) proiuste 2. — 24) habeat 2, 4a. — 25) cornu 3. —
26) opraw. A, kde dříwe také bylo amittas. — 27) w A rukau druhaupřipsáno. — 28) nemá 3.

Oudalricus, nec fratrem suum cedere solio, nec
comites acquiescere suo consilio, hoc solum ob-
tinuit precibus, ut caesaris per licentiam liceat¹⁾
sibi debitam vi²⁾ invadere provinciam; cuius³⁾
mox associantur in contubernium viri in rebus
bellicis strenui, Sigardus⁴⁾ comes de oppido
Sala, et eius frater Frisensis⁵⁾ episcopus nomi-
ne⁶⁾ Oudalricus, atque suus per sororem gener
nomine Fridricus⁷⁾. Quorum succenderat ani-
mum ad belli studium promittens eis aureos
montes, et pollicitans suos esse fautores omnes
Boemiae natu maiores. Praeterea⁸⁾ undecunque
potuit, non paucos sibi in auxilium acquirit
Teutonicos, qui pro sui stultitia aestimabant in
Boemia auri et argenti pondera fore in plateis
sparsa et exposita. Quibus insimul coadunatis,
Oudalricus cum fratre⁹⁾ Lutoldo¹⁰⁾ Augusto men-
se intrant partes Boemiae, sed sinistro omine.
Nam Borivoy collecto exercitu occurrens eis cas-
tra metatus est¹¹⁾ supra duos colles iuxta op-
pidum Malin¹²⁾, paratus in crastinum cum eis¹³⁾
committere bellum. Teutonici vero non longe ex
altera parte rivuli Wysplisa¹⁴⁾ applicuerunt¹⁵⁾
castra, ita ut uterque ab utrisque¹⁶⁾ possit¹⁷⁾
videri exercitus. Qui postquam animadverterunt
unanimem esse cum¹⁸⁾ duce Borivoy constan-
tiam Boemorum, inquit Oudalrico: Ubi sunt
illi Boemiae natu maiores, quos dicebas tuos
esse fautores? Recte mentitus es in caput tuum,
et nos decepisti atque in magnum deduxisti peri-
culum. Reverti volunt, sed nequeunt, quia eadem
via post illos Suatopluk¹⁹⁾ cum fratre suo Ot-
tone ducens secum duas scaras veniebat duci
Borivoy in auxilium. Quid facerent? Magna undi-
que²⁰⁾ coartati²¹⁾ angustia, per angustam viam
et nimis artam semitam, qua itur trans silvam
ad Gabr²²⁾, turpem noctu maturaverunt fugam.
Ibi episcopus Frisensis²³⁾ amisit capellam suam,
ibi propter difficilem viam omnem²⁴⁾ exercitus

stolee upustiti, ani županowé k jeho úmyslu při-
staupti, obdržel jen tolik prosbami, aby směl
s powolením císařovým moci napadnutí na zemi
sobě náležející; a hned přitowaryšili se k jeho
družstvu mužowé we věcech wálečných stateční,
Sigard hrabě ze zámku Sály a bratr jeho biskup
Frisinský, jménem Oldřich, a swak jeho po sestře
jménem Fridrich. Jejich ducha byl roznitil k žá-
dosti wálky, slibowaw jim zlaté hory, a ujíšto-
waw, že jemu jsau přátely všichni země české
starší. Krom toho, odkudž jen mohl, nemálo sobě
ku pomoci zjednal Němců, kteří dle hlauposti
swé mysli, že jsau w Čechách zlata a stříbra
tíže na ulicích rozházeny a wywrženy. Když
pak ty sebral w jedno, wtrhli Oldřich s bratrem
swým Lutoldem w měsici Srpnu do krajin země
české, ale o zlém znamení. Nebo Bořivoj sebrav
vojsko, wytáhl jim wstříc, a zarazil jest tábor
na dwau chlumech u zámku Malina, hotow jsa
nazejtří swésti s nimi bitwu. Němci pak neda-
leko s druhé strany potůčka Wysplise zřídili
tábor, tak že obě wojska mohla od obojích býti
widěna. Když pak oni shledali, že jest jedno-
myslná stálost Čechů při knížeti Bořivojowí,
prawili k Oldřichowí: Kde pak jsau starší náro-
du českého, o kterých jsi prawil, že jsau twými
přátely. W prawdě lhal jsi w hrdlo své, a nás
jsi sklamal a uwedl we weliké nebezpečenství.
Chtěli jsau se wrátiti, ale nemohli, protože po
též cestě za nimi Swatopluk s bratrem swým
Otaw, weda s sebau dwa zástupy, přicházel kní-
žeti Bořivojowí ku pomoci. Co měli činiti? Wel-
kau odevšad stisněni jsauce aukzosti, cestau
auzkau a příliš těsnau stezkau, kudy se chodí
přes les k Habrům, pospíšili sobě w noci haneb-
ným útěkem. Tam jest biskup Frisinský ztratil
kápi swau. Tam pro obtížnou cestu odhodilo
vojsko wšechen náklad s wěcmi potřebnými.
Když pak bylo ráno, přišli Čechowé, a rozebrali

1) nemá 4, 4a. — 2) Misto vi invadere má 4, 4a invaderet. — 3) cui 2b. — 4) Zighardus 2aa. — 5) Fri-
sensis 2, 2a, 2aa, 2b. — 6) et 3. — 7) Fridericus 2a, 2aa. Od 28 čerwna 1098 až do 9 října 1137 byl
biskupem Frisinským Jindřich z rodu hrabat Eberšteinských a ne Oldřich. Toho času byl w Pasowě biskup jmé-
nem Oldřich. — 8) Propterea 4, 4a. — 9) fr. suo 2b. — 10) Lutholto 1; Luitoldo 2; Lutholdo 2a. — 11) metati
sunt 4. — 12) Malyn 1. — 13) illis 4a. — 14) Wyzplisa 1, 2b; Wyzplisa 2; Wyzplisa 2a; Wisplisa 2aa; Wzali-
sa 3; Wzlipa 4; Wzlypsa 4a. — 15) applicauerunt 2aa. — 16) utrique 2aa. — 17) posset A. — 18) nemá 1. —
19) Zuatoplik 1, 2b; Zwatoplik 2; Suatoplik 2a. — 20) unde 3. — 21) coartari A. — 22) Habr 2aa. — 23) Fr.
Oudalricus 4, 4a. — 24) omnis 3, 4, 4a.

1101 cum rebus usualibus proiecit sarcinam. Mane autem facto advenientes Boemi, hoste carentia¹⁾ diripiunt spolia. Erant autem illo tempore Borivoy et Suatopluk concordēs et ad invicem unanimēs, sed unde orta sit inter eos discordia, parum superiora repetens oxordia, referam pauca.

1102 16. Anno dominicae incarnationis 1102²⁾ Wladizlaus dux Poloniae³⁾ habens duos filios, unum de concubina progenitum, nomine Sbignev⁴⁾, alterum ex Juditha, Wratislai regis filia, editum nomine Bolezlaum, hos inter⁵⁾ suum regnum⁶⁾ dividit per medium⁷⁾; sed quoniam iuxta vocem dominicam, omne regnum in se ipsum⁸⁾ divisum desolabitur, et domus supra domum cadet, et sicut vulgo dicitur, duo catti uno⁹⁾ sacco capti¹⁰⁾ insimul esse non possunt, anno 1103 dominicae incarnationis 1103 Sbignev post obitum patris mox contra¹¹⁾ fratrem suum sumit arma, et promittens pecuniam associat ducem Borivoy sibi in auxilium. Qui statim misit post Zuatopluk in Moraviam, et convenientes simul castra metati sunt iuxta oppidum Recen¹²⁾. Quod audiens Bolezlaus mittit paedagogum¹³⁾ suum Skribimir¹⁴⁾, et rogat ducem Borivoy, ut sit memor affinitatis, se sibi per Juditham, eius sororem, dicit propinquiorem; et insuper offert ei¹⁵⁾ ad manum 10 marsupia 1000 marcis plena. O pecunia totius mali¹⁶⁾ regina, fraudis amica, fidei hostis et inimica! Tu iustitiam comprimis, recta iudicia subvertis. Te corrupti Grabissa et Protiven¹⁷⁾, ducis Borivoy consilarii, compellunt ipsum ducem, fidem¹⁸⁾ Sbignev promissam abnuere. Qui statim accepta pecunia reversus est ad propria¹⁹⁾, et quia nec unum obulum dedit Zuatopluk, indignatus valde et succensus ira discedens fertur dixisse: Incendium meum ruina²⁰⁾ extingui²¹⁾.

1104 17. Anno dominicae incarnationis 1104 Johannes electus est in episcopum Moraviae. Eodem anno mittit Suatopluk in Boemiam indagatores nequitiae, delatores iustitiae, seminatores discor-

kořisti, při kterých nepřítelé nebylo. Byli pak toho času Bořivoj a Swatopluk sworní a jedné mysli wespolek; ale odkud vznikla mezi nimi různice, powím w krátkosti, obrátě se k začátkům málo dřevnějším.

16. Léta od narození páně 1102 Wladislaw kníže polské, maje dva syny, jednoho narozeného ze sauložnice, jménem Zbyhněwa, druhého poslého z Judity, Wratislawu krále dcery, jménem Boleslaw, mezi ty rozdělil panství své na polowice; ale poněwadž dle slov páně každé království w sobě samém rozdělené spuštěno bude a dům padne na dům, i jak se wůbec říká, dva kocaři do jednoho pytle chycení že spolu býti nemohau, léta od narození páně 1103 Zbyhněw hned po smrti otce proti bratrowi svému zdvihl zbraň, a slíbením peněz přidružil sobě kníže Bořivoje ku pomoci. Tento hned poslal pro Swatopluka na Morawu, a když se spolu sešli, zarazili ležení wedlé zámku Rečena. To když slyšel Boleslaw, poslal wychowatele svého Skrbimira, a žádal knížete Bořivoje, aby pamatoval na příbuznost; prawil, že jest jemu po Juditě sestře jeho bližším; a mimo to podával jemu do ruky desíti měšců naplněných tisíci hřiwnami. O peníze! wy všeho zlého králowé, podvodu přátelé, wiry protiwnici a nepřátelé. Wy sprawedliwost kazíte, prawé saudy podwraćujete. Wámi podplaceni Hrabíše a Protiwen, knížete Bořivoje rádeci, přinutili samého knížete, slowo Zbyhněwowi dané zapřítí. On pak hned, wzaw peníze, nawrátil jest se k domowu; a poněwadž ani peníze nedal Swatoplukowi, on rozhněwaw se welmi a rozpálen hněwem, když odcházel, řekl prý: můj požár zříceninami uhasím.

17. Léta od narození páně 1104 zvolen jest Jan za biskupa morawského. Téhož léta poslal Swatopluk do Čech wyzwědače neprawostí, udawače sprawedliwosti, rozsěwače ne-

diae et omnium malarum¹⁾ rerum artium inventores, qui²⁾

Possent unanimēs armare in proelia fratres. Hii fere universas Boemiae civitates circuentes, alios pecunia corrumpunt, alios muneribus, alios promissionibus obligant, et quos sciebant novarum rerum avidos, aut dignitatibus privatos, aut versatiles et animo inconstantes, omnes³⁾ suis versutiis asciscunt⁴⁾ in partes Zuatopluk ducis. His ita paratis, anno dominicae incarnationis 1105 sole morante in decima parte Librae, intrat Zuatopluk cum suo comitatu⁵⁾ Boemiam, et occurrunt sibi perfidorum agmina; quidam vero ex eis expectant, ut eum aperta ianua urbis Praegae recipiant infra moenia. Sed prius eadem die dux Borivoy valde diluculo veniens praeoccupat urbem, et ponit in ea fortia praesidia, atque episcopo Hermannō eam⁶⁾ comittens, se cum suis ad Vissegrad contulit. Et ecce Zuatopluk⁷⁾ ordinatim⁸⁾ pulchre instructis cum sex legionibus apparet in campo, et quia nullus obviam sibi venit ab urbe, incertus et dubius parum substitit, et mox transvadentes⁹⁾ fluvium Wltavam infra villam, quae dicitur Bubni¹⁰⁾, applicuerunt urbi, sed inveniunt clausas portas et super muros fortiter resistentes milites. Ibi a quadam ancilla super muros astanti turpiter confusi, eadem via repedantes figunt tentoria inter utrasque urbes, in loco, ubi sabbato fiunt mercimonia¹¹⁾, aestimantes, quod ex utraque urbe sui coniuratores illa nocte confluerent ad eos. Quod cum minime fecissent, mane facto, coetu convocato Zuatopluk sic orsus est ad eos: Quamvis non vacet modo, ut prolixo utar alloquio, pro re tamen pauca loquar, ne mortis occasionem timere alicui videar. Timidis enim et ignavis, quibus misera vita¹²⁾ habetur¹³⁾ suavis, aptissima mors est, forti autem¹⁴⁾ viro mortem subire in proelio dulcius est nectare liquido. Nam ego olim mecum deliberavi aut potiri pane et honore potiori, aut pugnando honestae succumbere morti. Sed vobis sola nunc est mors ista cavenda, ne quis

swornosti a všeho zlého auskoku wynálezce, 1104 a kteří by

Seštwati jednosworné uměli do zbraně bratři. Ti obšedše skoro weškeré hrady w Čechách, jedny penězi podplatili, jiné dary, jiné sliby zawázali, a které znali dychtiwé nowých věci nebo zbawené důstojenství nebo wrtkawé a ducha nestálého, wšecky swými auskoky získali k straně knížete Swatopluka. Když se to tak nastrojilo, léta od narození páně 1105, když slunce meškalo w desátém 1105 dile wáhy, wkročil Swatopluk se swau družinou do Čech, i vyšly jsau jemu wstříc zástupy newěrných; někteří však z nich očekávali, aby jej otewřenau branau přijali downitř zdi hradu Pražského. Ale prwé téhož dne kněz Bořivoj welmi brzy z rána přišed, napřed osadil hrad, a wložil do něho silnau posádku, a poručiw jej biskupu Heřmanowi, se swými se odebral na Wyšehrad. A hle! Swatopluk w pořádku se šesti pluky pěkně uprawnými objevil se w poli, a poněwadž jemu nikdo newyšel naproti z hradu, w nejistotě a w pochybnosti maličko se zastawil, a potom hned přebředše přes řeku Wltawu pod wesnicí, která slowe Bubny, přiblížili se ke hradu, ale našli brány zawřené a na zdech bojowniky udatně odporující. Tam od jedné služky stojící na zdech oškliwé bywše pohaněni, tauž cestau se nawrátiwše, zarazili stany mezi oběma hrady na místě, kde se w sobotu konají obchody, domníwající se, že z obojího hradu spříseženici jejich tu noc shěhnau se k nim. Čehož když dokonce neučinili, když bylo ráno, Swatopluk, swolaw shromáždění, tak začal mluwiti k swým: Ačkoliw není teď kdy, abych se dal do obšírné řeči, předce powím něco málo whodného, aby se nezdálo někomu, že se bojím příhody smrti. Nebo bojácným a nečinným, kterým se bidný život widí býti příjemný, jest smrt nejpříměrenější; ale udatnému muži najiti smrt w boji sladší jest než nektar tekutý. Wšak jsem já dávno u sebe uzavřel, buď dojití chleba a etí lepší, buď w boji podlehnauti smrti čestné. Ale wám jest se nyní chrá-

¹⁾ carentes 2b. — ²⁾ MCIII A. — ³⁾ Poloniensis 2aa. — ⁴⁾ Izbigneu 1, 2 a tak stále; Lzbignen 2a; Zbigniew 2aa; Zbingneu 3; Zpitigneu 4, 4a. — ⁵⁾ inter hos A. — ⁶⁾ reg. s. A. — ⁷⁾ Zbigněw dostal Mazowsko, Boleslaw Krakowsko, Sandomirsko a Wratislawsko. — ⁸⁾ ipso 2b; nemá 4a. — ⁹⁾ in uno A. — ¹⁰⁾ positi A. — ¹¹⁾ circa 2aa. — ¹²⁾ Rzeczzen 2aa. Misto to leží w Opawsku. — ¹³⁾ legatum A. — ¹⁴⁾ Zribimir 1; Zkrybimir 2; Zkribimir 2b; Zkarbimir 3; Zkrbimir 4, 4a; Skrbimir 2aa. — ¹⁵⁾ sibi 2b. — ¹⁶⁾ mundi 3. — ¹⁷⁾ Hrabissie et Protiva 2aa; Protiven 1; Protiwen 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ¹⁸⁾ fidei 2. — ¹⁹⁾ patriam A. — ²⁰⁾ A měl rugina, ale oprav. ruina. — ²¹⁾ Sallust. Cat. 31.

¹⁾ malorum 2aa. — ²⁾ quique 1. — ³⁾ omnibus oprav. w omnes 1. — ⁴⁾ afficiunt 1. — ⁵⁾ exercitu 4, 4a. — ⁶⁾ ea 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ⁷⁾ Tu schází w ruk. 1 kus textu, a to až do kap. 21 k slowům corruptus et avarus; ztratily se, jak se zdá, dva listy. — ⁸⁾ ornatim A. — ⁹⁾ transvadentes 2aa, 3. — ¹⁰⁾ Bubni 2, 2b, 3; Bubny 2a; Buben 2aa; Burni 4, 4a. — ¹¹⁾ Misto toto hledati dlužno na nynějším Starém městě Pražském. — ¹²⁾ captus oculis et mentula est privatus měl ruk. A, ale podlečkováno. — ¹³⁾ videtur 4, 4a. — ¹⁴⁾ nadepsáno w A rukau jinou.

1105 vestrum captus et manibus¹⁾ post terga ligatus²⁾, atque spectaculum hostibus factus, veluti bos ad victimam ductus, cadat securi peremptus. Victis enim una³⁾ est victoria et digna laude memoria, ne incruenta hostibus contingat victoria. Dixerat, et continuo cum suo comitatu vertens iter⁴⁾ Moraviam, sic fatur Wacek⁵⁾ ad comitem: O miserabilis fortunae conditio, qua⁶⁾ nunc cogor⁷⁾ humi residere ut noctua, qui visus⁸⁾ eram veluti agilis aquilla ascendisse⁹⁾ fere usque ad nubila. Cui Wacko: Non¹⁰⁾ te, inquit¹¹⁾, domine¹²⁾ mi, frangat ista adversitas, quam citius felicius sequetur¹³⁾ prosperitas, quia et solis post aquae¹⁴⁾ nubem magis nitet claritas. Talis enim vicissitudo omnium rerum est in mundo. Quos abeuntes dux Borivoy cum suis prosequitur¹⁵⁾, et quamvis septies plus de militibus habebat, tamen non audet cum eis committere proelium, quia timuit suorum¹⁶⁾ perfidiam, ne sua castra deserentes ad hostium se transferant militiam. Prosecutus est autem eos a longe usque ad introitum silvae¹⁷⁾.

1106 18. Anno dominicae incarnationis 1106 inventore discordiarum diabolo seminante discordias per universum¹⁸⁾ orbem terrarum, quidam sui cooperatores extiterunt ex Teutonicis proceres¹⁹⁾, qui seducetes filium imperatoris, regem videlicet Henricum quartum, persuaserunt, ut contra genitorem suum arma sumeret. Qui filii sui a facie fugiens, in urbe Ratisbona cum paucis munivit se armis, et mittit pro duce Borivoy, ut sibi in auxilium cum exercitu suo veniat. Nec mora, venientes Boemi non longe a Ratisbona metati sunt castra iuxta fluvium Reznam²⁰⁾; ex altera autem parte eiusdem fluminis erant castra filii imperatoris. Tunc qui videbantur esse fautores caesaris, primus Lupoldus²¹⁾, marchio orientalis, lapsus fuga noctu repatriat cum suis, Depoldus²²⁾ autem et Berengerus²³⁾ marchiones transferunt se ad castra regis Henrici iunioris.

niti té smrti, aby žádný z vás nebyl jat a s rukama za zády svázanýma nepřátelům diwadlem učiněn, jako vůl na porážku veden, a aby nebyl zabít sekerau. Nebo poraženým jest jediné vítězství to a památka chvály hodná, aby se nepřátelům nedostalo vítězství bez krve. Tak pravil, a ihned obrátiv se s družinou svou na cestu do Moravy, řekl k Wackowi županovi: O bídné řízení štěstí, kterým nyní nucen jsem seděti na zemi jako sowa, jenž jsem se zdál jako obratný orel povznešen býti skoro až k oblakům. Ale Wacek jemu pravil: Nesmí tě pane zhrotiti toto protiwenství, po kterém tím rychleji přijde blaženější štěstí, poněvadž také po vodnatém mraku jasnost slunce více se stkví. Neb taková jest nestálost všech věcí na světě. Při jejich odchodu kníže Bořivoj se svými je pronásledoval, i ačkoli měl sedmkrát více bojovníků, předce neodvážil se svěsti s nimi bitvy, protože se bál newěry svých, aby se opustice jeho ležení, k vojsku nepřátelskému neobrátili, ale pronásledoval je pozděle až ke vchodu lesa.

18. Léta od narození páně 1106, když vynálezce neswornosti ďábel rozséval neswornosti po veškerém světě, byli jsau někteří z jeho pomocníků z welmožů německých, kteří swedše syna císařova, totiž krále Jindřicha Čtvrtého, nawedli jej, aby proti otcí svému zbraně se chopil. A on, utikaje před synem, we městě Řezně s malým počtem ohradil se we zbraní, a poslal pro kníže Bořivoje, aby mu přitáhl s vojskem na pomoc. Také bez prodlení přitáhli Čechové, a nedaleko Řezna zarazili ležení u řeky Řezny; s druhé pak strany též řeky bylo ležení syna císařova. Tu ti, kteří se zdáli býti přátelé císařovi, první Lipolt markrabí rakauský, daw se na útěk w noci nawrátit se domů se svými. Děpolt pak a Berengar markrabové odebrali se do ležení krále Jindřicha mladšího. Widauce pak Čechové, že byli odewšad opuštěni, neméně, jak nejrychleji mohli,

1) post t. man. A. — 2) nemá A. — 3) nemá 4, 4a. — 4) it. versus 4, 4a. — 5) Wacek 2; Wecek 3. — 6) quia A, 4. — 7) color měl A, ale oprav. w cogor rukau druha. — 8) usus A, 2, 4, 4a. — 9) ascendere A. — 10) nemá 4a. — 11) nemá 2aa. — 12) dux 2b. — 13) sequitur 2b. — 14) aquam 2, 2aa; aquosam 2a, 3; aqueam 2b; aquam et n. 4, 4a. — 15) persequitur 2b, 4. — 16) nemá 2, 2b, 3. — 17) Letopisy Hildesheimské a letopiseč saský (Annalista Saxo) wyprawují, že se události tyto sběhly již léta 1104. — 18) Tak A; ostatní nemají. — 19) proceris 4a. — 20) Rzeznam 2aa. — 21) Luppoldus 2b. — 22) Dypoldus 2aa; Diepoldus 2a, 4; Dupoldus 2b. — 23) Berengerus 2, 2b; Perengerus 2aa; Regnerus 3. Berengar ze Sulzbachu.

Videntes autem Boemi se undique esse destitutos, nichilominus celerius ut potuerunt, simul¹⁾ noctu maturaverunt fugam. Quod videns imperator deserit²⁾ Ratisponam et transiens per australem plagam via, qua itur ad Netolic³⁾, intrat Boemiam, quem dux Borivoy honorifice suscipiens⁴⁾, sicuti ipse caesar disponebat, versus Saxoniam dat sibi conductum per terram suam caesare dignum, deducens eum usque ad generum suum Wicbertum⁵⁾. Inde per Saxoniam transiens et Renum perrexit Leodium, ubi non post multos dies cum vita amisit imperium VII⁶⁾ Idus Augusti.

19. Eodem anno Zuatopluk convocans eos, qui secuti eum fuerant de Boemia, quid opus sit facto iam in incepto negotio quaerit consilia. Budivoy⁷⁾, filius Hren⁸⁾, ceteris aetate senior linguaue desertior⁹⁾, in adversis et prosperis vir aequanimus¹⁰⁾, et in talibus ab ineunte aetate vir eruditus ac plenus versutiis, his usus est alloquiis: Varius est eventus in proelio et¹¹⁾ nunc hi, nunc illi praevaluere bello. Nos autem, fratres, nondum usque ad sanguinem pugnavimus, nondum fecimus capitibus nostris¹²⁾ pontem, quo¹³⁾ itur ad solium, quem¹⁴⁾ utique et facturi sumus, si sors facere compulerit. Sed quoniam non semper armis, sed saepius dolis ad ardua honoris venit¹⁵⁾ fastigia, nunc positus armis utamur dolis. Talibus¹⁶⁾ enim artibus Troya ab Argis est in decimo anno capta, et Prudentius refert in Psychomachia¹⁷⁾ dicens:

Nil differt armis, contingat palma dolisve. Nec mora, mittitur alter, ut ita dixerim, versipellis Sinon¹⁸⁾ in Boemiam, multimodis instructus dolis, nepos Gapatae¹⁹⁾, qui paratus in²⁰⁾ utramque fortunam²¹⁾, casus²²⁾ non timuit mortis, cui apte sonat nomen virilis, quia viriliter egit. Nam sicut olim Sinon Argivos²³⁾ armatos equo inclusos per sua mendacia traxit Troyae in moenia, ita per istius falsidica commenta

pospíšili spolu na útěk w noci. Což když spatřil 1106 císař, opustil Řezno, a přešel od polední strany po cestě, kterau se chodí do Netolic, wešel do Čech, kníže pak Bořivoj poctiwě jej přijaw, jak císař sám chtěl, dal mu průvod k Sasům zemi svou císaře důstojný, i dowedl jej až ke swaku swému Wigbertowi. Odtamtud táhnul skrz Sasy a přes Rýn, přijel do Leodie, kdež po nemnohých dnech pozbyl se životem císařství dne 7 Srpna.

19. Téhož léta Swatopluk, swolaw ty, kteří s ním byli odtáhli z Čech, co by měl činiti již w dile započatém tázal se o radu. Tu Budiwoj, syn Chřenůw, wěkem starší než druzi a jazyka wýmluwnějšího, muž w protiwenství i we štěstí myslí chladně a w takových záležitostech od prwního mládí wyučený a plný auskoků, takowau řeč k němu učinil: proměnlivý jest výpadek w bitvě, a brzy ti, brzy oni měli wrch we wálce. My však, bratři, ještě jsme nebojowali do krve, ještě jsme neučinili hlavám svým mostu, po kterém se přichází na stolec, který však také učiníme, jestli nás osud donutí jej učiniti. Ale poněvadž newždy zbraní, nýbrž častěji auskoky se přichází na příkré wreholý slávy, nyní odložice zbraň užime auskoků. Neb takovými spůsoby jest Troja od Argů dobyta w desátém roce. A Prudentius praví we Psychomachii, řka: Nic rozdílno není, zdali zbraň neb lest ti pomůže. Také bez prodlení poslán jest druhý, abych tak řekl prohnáný Sinon do Čech, přerozličným naučený auskokům, wnuk Hapaty, který připraven na oboji štěstí, nebál se příhod smrti, kterému slušně zní jméno mužský, protože mužsky si počínal. Nebo jako někdy Sinon Argivy ozbrojené zawřené do koně skrze své lži wtáhl downití zdi Troje, tak prohnánými smyšlenkami tohoto

1) mat. sim. noctu A. — 2) des. urb. Rat. 4a. — 3) Netolicz 2, 2a, 2aa, 2b; Netholic 3, 4, 4a. — 4) suscepit A, ale oprav. rukau jinou w suscipiens. — 5) Wigbertum 2, 2a; Wilbertum 2aa. — 6) VI mají 4, 4a. — 7) Borivoy 3. — 8) Chren 4, 4a; Hren 2aa. — 9) discretior 2, 2a. — 10) aequanimis, tak všecy kromě A, 4a. — 11) nemá 4a. — 12) vestris 2. — 13) viam qua 4, 4a. — 14) quam 4a. — 15) pervenitur 2aa. — 16) Talibus est artibus T. ab agris 2; tak i 2b, jen že místo agris jest Argis; Tal. est ar. enim Tr. ab a (sic) Graecis 2a, 2aa. — 17) Psychomachia 4; Sycomachia 2a; Psihomachia A; inpsihimachia 2aa; psihimachia 2b. — 18) Symon 4. — 19) Gapati 2b; Sapacia 3; Gapathe 4, 4a. — 20) ut 2. — 21) Virg. Aen. II, 61. — 22) casum 2b. — 23) Grecos 2aa čerweně psáno.

1106 duci Zuatopluk victa patuit Boemia. Hic ut pervenit ad ducem Borivoy, genibus provolutus, fictis lacrimis rigat pedes ducis, et tandem surgere iussus talia fatur: O me miserum, vix delituisse fuga, et ¹⁾ vix evasisse scelestas manus impii Zuatopluk, qui si me cepisset, procul dubio hosce oculos mihi eruisset. In quo quoniam me aliter ulcisci nequeo, o deus omnipotens, fas mihi sit eius secreta detegere, fas mihi sit omnes, qui sunt in hac terra eius familiares prodere. Sicque miscens vera falsis multis criminatur Zuatopluk flagitiis, et ut sibi magis credatur, dicta sua confirmat sacramentis. Talibus artibus atque insidiis vir bonus et simplex dux ²⁾ Borivoy deceptus et multum mendaciis credulus, ramos obustos, quibus et ipse innixus sedit et honor suus pependit, incaute praecidit, et ab alto culmine cecidit ³⁾. Nam amicos suos fideles Bosey et Mutinam saepe capere et ut hostes rei publicae punire voluit, sed quia consiliarios suos Grabisam ⁴⁾ et Protiven ⁵⁾ plenos rimarum habuit, velle suum praedictos comites non latuit. Qui statim transferunt se ad fratrem eius Wladizlaum et iam frementi et saevienti ⁶⁾ addunt stimulos, ut magis saeviat contra germanum suum Borivoy, cui iam abrenuntiaverat fidelitatem et fraternitatem suam et amicitiam, et palam miserat ad ⁷⁾ Zuatopluk in Moraviam Vilalmi ⁸⁾ fratrem nomine Pulonem ⁹⁾. Quem advenientem Wladizlaus et ceteri comites ¹⁰⁾, heu insensati! et quasi suimet hostes et patriae inimici, ad suam perniciem trahunt rabidum lupum in ovile ¹¹⁾ ovium, qui non solum oves, verum etiam ¹²⁾ ipsos dilaniaret ¹³⁾ oppiliones. Ergo Borivoy mitis ut agnus, regno privatur, et Zuatopluk saevior tigride, ferocior leone, intronizatur

1107 anno dominicae incarnationis 1107, II Idus Maii.

20. Hoc novum nec prius in Boemia factum circa ¹⁴⁾ adjacentes mirantur gentes, et peiora in futurum Boemis vanae mentis per praesagia auguriantur ¹⁵⁾. Hinc filii Pannoniae Cassandri

¹⁾ nemá A. — ²⁾ nemá 3. — ³⁾ excidit 2. — ⁴⁾ Hrabissam et Protivam 2aa. — ⁵⁾ Protucen 3. — ⁶⁾ saevienti 3. — ⁷⁾ Tak A; per 3; pro ostatní. — ⁸⁾ Wilhelmi 2, 2aa; Willehalim 2a; Willehalmi 2b, 3; Willalmi 4, 4a. — ⁹⁾ Polonem 2, 2a, 2aa. — ¹⁰⁾ nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ ov. suarum 4, 4a. — ¹²⁾ nemá 2aa. — ¹³⁾ dilaniaverunt 4, 4a. — ¹⁴⁾ ita 3. — ¹⁵⁾ augurantur 2b, 3.

otewřela se knížeti Swatoplukowi země česká přemožená. Ten když přišel ku knížeti Bořijowji, padnuw na kolena slzami přetvářenými skropil nohy knížete, a když mu bylo kázáno wstáti, takto mluwil: O, já bidný, že jsem sotwa útekem se ztratil a sotwa jsem ušel nešlechetným rukaum zlého Swatopluka, který kdyby mě byl chytil, bez pochyby tyto oči byl by mi wylaupil. I poněwadž se na něm jinak pomstiti nemohu, o bože všemohaucí, buď mi dowoleno tajemství jeho odkryti, buď mi dowoleno wyzraditi všecky, kteří jsau w této zemi jeho přátelé. A tak michaje pravé s křivým, že mnohých hanebností winil Swatopluka, a aby mu wice bylo věřeno, stwrdil řeči své přísahami. Takovými chytrostmi a úklady muž dobrý a sprostý, kněz Bořijowj, sklamán a mnoho věře lžem, sněti silné, na kterých i sám podepřen seděl i čest jeho wisela, neprozřetelně přesekal a s vysokého wršku spadl. Nebo přátely své věrné Božeje a Mutinu často zajmauti a jako nepřátely vlasti trestati chtěl. Ale poněwadž měl rádec své Hraběše a Protiwu plné pletich, nebyla vůle jeho tajna řečených županů. Kterážto hned se odebrali k bratru jeho Wladislawowi, a dodali ostnu jemu, který již reptal a zůřil, aby ještě wice zůřil proti vlastnímu bratru svému Bořijowjowji, kterému již byl wypowěděl věrnost a bratrství své i přátelství a zjewně byl poslal k Swatoplukowi na Morawu bratra Wilémowa jménem Pula. Když pak on přišel, Wladislaw a ostatní županové, ach nesmyslní a jako svoji vlastní wrahowé a vlasti nepřátelé, k své zkáze přitáhli wzteklého wlka do owčince owcí, aby roztrhal netoliko owce, nýbrž i pastýře samy. Tedy Bořijowj tichý jak beránek, zbawen jest panství, a Swatopluk zůřiwější než tygr, diwější než lew, dosazen na knížetství léta od narození páně 1107 14 dne Kwětna.

20. Tomuto skutku nowému a prvé w Čechách nebywálému diwili jsau se národové wůkol sausedici, a předpowídali napotom Čechům myslí lehké horší věci z předtuchy. Z toho se uherské

laetantur, inde Poloniae nequam trapi incircumcisis labiis gratulantur, quia, dum isti principes semetipsos inquietant, illi quiete potiuntur. Multi autem ex comitibus, quos ipse Borivoy de proselitibus fecerat comites, comitabantur ¹⁾ eum et secum in Poloniam proficiscuntur. Videns autem, quae fiebant, Sobezlaus ²⁾, tertius natus post Borivoy ³⁾, iam bonae indolis iuvenis, secutus est fratrem ⁴⁾ in Poloniam. Hisdem temporibus rex Henricus quartus forte aderat in Saxonia, ad quem Borivoy accelerat et illatam sibi iniuriam applorat, et ut ei iniuste sublatum restituat Boemiae ducatum, immensa auri et argenti pondera promittit se daturum. Protinus rex mittens unum de satrapis, sic mandat Zuatopluk paucis: Per coronam capitis mei mando tibi et praecipio ⁵⁾, ut sine dilatione ad me venias, aut si venire tardaveris, procul dubio ego ⁶⁾ in iustitia ⁷⁾ te et tuam Pragam celeriter ⁸⁾ visitabo. Qui mox coadunato exercitu veniens, sub ipso introitu silvae iuxta oppidum Hlumec ⁹⁾ convocat proceres et satrapas, et proponit eis fratrem suum Ottonem dicens: Ego solus ibo, et mei capitis periculo scrutabor accipites ¹⁰⁾ amicos regis. Vos hic expectate ¹¹⁾ dubios casus incerti eventus; de cetero deus omnipotens ¹²⁾ nostros ¹³⁾ praeveniat et subsequatur actus. Et assumptis secum paucis, ita temere in ¹⁴⁾ apertum ¹⁵⁾ ruiturus laqueum. O stulta sapientia viri, immo audax audacia ducis! Vadit ¹⁶⁾ haud ignarus, quid sibi facturus rex auro ¹⁷⁾ corruptus et avarus ut infernus. Quem advenientem sine omni audientia rex iussit retrudi in custodiam, et convocans eos, qui secum venerant, tradit ¹⁸⁾ eis Borivoy ducem, ut reducentes eum in urbem Pragam iterum relevent ¹⁹⁾ in principalem cathedram. Qui remeantes cum eo, tertia die metati sunt castra iuxta castellum ²⁰⁾ Donin. Audiens ²¹⁾ haec Otto, ait ad suos: Quid expectamus hic? iam, quod timebamus, evenit, et quod verebamusur

země synové, prázdne hlavy, těšili, z toho polští 1107 otrapové rty neobřezanými blahorečili, protože pokud tito knížata sebe samy nepokojili, oni pokoje požívali. Mnozí však ze županů, které byl Bořijow sám z nowáčků udělal župany, prowadili jej, a s ním do Polska jeli. Wida pak, co se dalo, Soběslaw, třetí dle narození po Bořijowjowji, jsa již mladík dobrého nadání, následowal bratra do Polska. Týchž časů král Jindřich Čtvrtý právě byl w Sasích. K němuž Bořijowj pospířil a na křiwdu sobě učiněnou nařikal; i aby mu bezprávně odňaté nawrátil knížetství české, slibowal mu dáti zlata a stříbra množství veliké. Ihned král, poslaw jednoho z dworánů, tak wzkázal Swatoplukowi w krátkosti: Při koruně na hlavě mé wzkazuji ti a poraučím, abys bez odkladu přišel ke mně; nebo jestliže budeš meškati přijiti, beze wší pochybnosti já we spravedliwosti tebe i Prahu twau rychle nawštíwím. On pak hned, shromáždiw wojsko, přišel, a pod samým wchodem lesa u hradu Chlumce swolal welmože a dworany, a představil jim bratra svého Ottu, pravě: Já půjdu samotén, a s nasazením hlavy své budu skaumati obojetné přátely králowy. Wy zde čekejte pochybných účinků nejisté přihody. Ostatně Bůh všemohaucí předcházej a prowadíž vaše skutky. A wzaw s sebau několik málo, šel odwážliwě, maje wpadnauti do otewřeného osidla. O! pošetilá maudrosti muže, ba smělá smělosti knížete! Šel nejša nepowědom toho, coby mu měl učiniti král zkažený zlatem a lakomý jak peklo. Když pak přišel, král beze všeho slyšení dal jej wstrčiti do wězení, a swolaw ty, kteří s ním byli přišli, odewzdal jim kněze Bořijowe, aby dowedauce jej zpět do hradu do Prahy, opět pozdwihli jej na stolec knížecí. Kterážto wracejice se s ním, třetího dne položili jsau tábor blíž zámku Donína. Uslyšew o tom Otto, di k swým: Co tu čekáme? již se stalo, čeho jsme se báli, a čeho jsme se strachowali, již se přihodilo. Jdě-

¹⁾ comitantur 2aa. — ²⁾ Sobieslaus 2; Zobeclaus 2a, 2b, 4, 4a; Zobeslaus 3, a tak i níže. — ³⁾ tertius — Bor. nemá A. — ⁴⁾ fr. suum 4, 4a. — ⁵⁾ et praecipio nemá 3. — ⁶⁾ nemá 3. — ⁷⁾ iust. et iudicio 4, 4a. — ⁸⁾ nemá 3. — ⁹⁾ Hlimecz 2; Limec 2a; Hlimek 2aa; Hlymec 2b. — ¹⁰⁾ ancipes měl A, ale opraveno jinau rukau. — ¹¹⁾ expectat dubius 4. — ¹²⁾ nemá A. — ¹³⁾ vestros 2b, 3, 4, 4a. — ¹⁴⁾ nemá 3. — ¹⁵⁾ paratum 2aa. — ¹⁶⁾ nemá 2. — ¹⁷⁾ W ruk. 1 jsau listy následující při swázání neprávě sporádány. — ¹⁸⁾ tradidit 2aa. — ¹⁹⁾ relevant opraveno w 1 inkaustem jiným; rel. eum 4. — ²⁰⁾ cast. nomine D. 3. — ²¹⁾ slowo to opakuje 1.

1107 accidit. Eamus et videamus novum ducem, si regis dextra eum nostra¹⁾ defendat ab hasta²⁾. Et ordinans³⁾ ex electis militibus sex legiones, noctu transcendens montes, mane diluculo irruit in castra Borivoy. Sed ille⁴⁾ praescius iam lapsus fuga delituerat, quia quidam profugus ex castris Ottonis causam sibi clam innotuerat.

21. Praesul autem Hermannus, vir prudens et iustus, inter varios casus utriusque ducis quasi inter Scyllam et Charybdim positus, ne videretur utramvis partem eorum incertam secutus, secessit ad amicum suum Ottonem, Babenbergensis⁵⁾ ecclesiae episcopum. Borivoy autem, licet quod petierat non obtinuit, tamen quam promiserat regi pecuniam persolvit⁶⁾. Quia vero omnes homines, uti res se habent, ita⁷⁾ magni atque parvi sumus, ecce dux magni nominis positus in custodia cuiuslibet parvissimi hominis obtemperat iussis, et a minus⁸⁾ dignis laceratur⁹⁾ obprobriis. Ach! secum quantas curas in pectore versat⁹⁾, quotiens per primos palatii iram regis flectere temptat? Sed quoniam manu vacua frustra pulsatur regum ianua, manus vero uncta frangit adamanta, promittit regi¹⁰⁾ decies, mille marcas argenti. Ah! quid non dabit homo imminente¹¹⁾ cervicibus¹²⁾ gladio? Quis in angustia constitutus¹³⁾ non libenter daret pro se¹⁴⁾ quicquid haberet? Atqui¹⁵⁾ si rex ab eo centies mille talenta exigeret, nichilo stultius esset, si pro vita sua etiam montes aureos non promitteret? Huius gratia rei accipiens¹⁶⁾ ab eo rex¹⁷⁾ sacramentum fidei, dimittit eum et mittit secum ex clientibus unum, qui acciperet census denominatum. Qui cum venisset Pragam, continuo sacra spoliat delubra, ornamenta contrahit muliebria, et quicquid micabat auri et argenti in Boemia corrasit, et vix collegit VII marcarum millia; de cetero fratrem suum¹⁸⁾ Ottonem dat regi obsidem. Similiter et praesul Hermannus adveniens¹⁹⁾, de dote sanctae ecclesiae praestitit duci²⁰⁾ LXX marcas obrizi auri; item eiusdem ecclesiae V pallia cum limbis Ratisbonae apud

me a wizme kníže nové, zdali jej královská pravice obrání proti této naší. A spořádaw z wybranych wojinů šest legii, přešel jest w noci přes hory, ráno pak časné wtrhnul do ležení Bořiwojowa. Ale on zwěděw to prwé, již byl útekem zmizel, protože přeběhlík jeden z ležení Ottowa byl mu podtaji příčinu oznámil.

21. Biskup však Heřman, muž opatrný a spravedlivý, mezi rozmanitými příhodami obau knížat jako mezi Skyllau a Charybdau postawen jsa, aby se nezdálo, že za nejistau stranau jich obau šel, odebral se pryč ku příteli swému Ottowi biskupu kostela Babenberského. Bořiwoj pak, ač neobdržel, čeho žádal, předce peníze, které byl králi slibil, zaplatil. Ale poněwadž všichni lidé, jak se věci mají, tak jsme welci a mali, hle kníže jména welikého, wsazen jsa do wězení, poddán jest rozkazům člověka nejmenšího, a od méně hodných trýzněn jest potupau. Ach! jak welké on we prsau swých péče přemítal! jak často skrze přední w paláci hněw králůw ukrotiti hleděl! Ale poněwadž o ruce prázdné darmo se tluče na dvěře královské, ruka však mazaná diamant přelámá, slibil jest králi deset tisíc hřiwen stříbra. Ach, čehoby člověk nedal, když meč doráží na jeho šíji. Kdoby, jsa postawen w auzkosti, nedal rád za sebe, což by koliwěk měl? Však kdyby král od něho wyžadoval stotísíc hřiwen, nebylo by nic pošetilejšího, jak kdyby za žiwot swůj třeba zlatých hor neslibowal. Pro takowau příčinu král, wzaw od něho přísahu wíry, propustil jej, a poslal s ním jednoho ze swých služebníků, který by přijal plat swrchu jmenowaný. On pak když přišel do Prahy, ihned olaupil chrámy poswátné, sebral ozdoby ženské, a cožkoli se třpytilo zlata a stříbra w Čechách, sehrabal, a sotwa sebral sedm tisíc hřiwen stříbra. Za ostatní vydal bratra swého Ottu králi za rukojmi. Podobně také biskup Heřman přišed z duchodů kostela swatého propůjčil knížeti 70 hřiwen ryzého zlata. Též jest téhož kostela 5 plášťů s lemy položeno w zástawu w Řezně u Židů

¹⁾ vestra 2b. — ²⁾ ista 2, 2a, 2aa, 2b, 3; hasta 4, 4a. — ³⁾ ordinatis — legionibus 3. — ⁴⁾ ille iam A; ille horum pr. 4. — ⁵⁾ Bamberiensis 2, 2a, 2b; Babenbergensis 2aa. — ⁶⁾ solvit 4. — ⁷⁾ ita ut 4, 4a. — ⁸⁾ Tak 1; druhau rukau nadepts. w tomtěz ruk. a minimis; animus A, 2, 2a, 2b, 4, 4a. — ⁹⁾ lac. dig. A. — ⁹⁾ Virg. Aen. II, 62. — ¹⁰⁾ nemá A. — ¹¹⁾ inmitente 1. — ¹²⁾ cervici 4a. — ¹³⁾ positus 4. — ¹⁴⁾ nemá 3. — ¹⁵⁾ Aut qui 1; atque 3. — ¹⁶⁾ acceptis — sacramentis 3, 4. — ¹⁷⁾ nemá A, 2, 2b, 4a. — ¹⁸⁾ nemá A. — ¹⁹⁾ advenientes 4. — ²⁰⁾ d. Zwatopluk 4, 4a.

Judeos sunt posita in vadimonio pro D marci argenti. Certe non abbas¹⁾, non praepositus, non clericus, non²⁾ laicus, non Judeus, non mercator, non trapezeta³⁾, non citarista fuit, qui non conferret invitus aliquid duci⁴⁾ de sua apotheca. Post paucos vero dies Otto elapsus fuga, regressus⁵⁾ est ad fratrem suum de curte regia, quod valde regi displicuit.

22. Anno dominicae incarnationis 1108. Sicut saepe fit, ubi mas et femina uno lecto cubant duo,

Gignitur extimplo tertius ut sit homo, ita coniunx nobilis Zuatopluk ducis Edidit et tenerum suspendit ad ubera natum⁶⁾. Pro quo rex Heinricus post quinque menses misit, et de sacro fonte baptismatis eum levat, atque nomine suo Heinricum vocat. Quem remittens ad patrem⁷⁾, omne debitum, scilicet 3000 talentorum, compatri suo Zuatopluk dimisit, et praecipit⁸⁾, ut paratus sit secum in expeditionem contra saevitiam Ungarorum, quia rogatu quorundam Teutonicorum illuc proposuerat ultum ire necem Hierosolimitanorum, quos illa gens ob crudelitatem⁹⁾ suam alios gladio interemit, alios in servitute¹⁰⁾ redegit. Jamque mense Septembri, dum moratur Zuatopluk dux cum rege in Pannonia iuxta civitatem Possen, Borivoy cum Polonis hostiliter intrat Boemiam, Wackone¹¹⁾ et Mutina in fugam versis cum suis praesidiis¹²⁾ de munitione, quae fuit firmiter posita versus terminos Poloniae; nam dux Zuatopluk abiens duobus his omnem curam suam comiserat, et ut essent in tutelam Boemiae cunctis eos praefecerat. Cumque Wacko socium¹³⁾ Mutinam vidisset non acriter pugnare, nec viriliter hostibus resistere super munitionem, ex hac occasione ratus, quod consilio eius Borivoy Boemiam intraret, mox unum ex militibus clam misit, qui haec omnia duci Zuatopluk intimaret. Similiter alium militem instruxit dolis, et misit in castra Borivoy ducis, qui paratus in utrumque Et versare dolos simul aut succumbere morti, veniens ad praedictum ducem Borivoy finxit se

w 500 hřiwnách stříbra. W skutku nebylo opata, 1107 nebylo probošta, ani duchowního, ani laika, ani Žida, ani kupce, ani suken kraječe, ani citarníka, aby nepřispěl nerád něčím knížeti ze swého krámu. Po málo však dnech Otto wybawil se útekem, a wrátil se jest ke bratru swému od dworu královského, což se králi welice nelíbilo.

22. Léta od narození páně 1108. Jak se 1108 stává často, kde muž a žena spávají w jedné posteli dwa,

W tom třetí se zrodí, člověk aby z něho byl; tak choť ušlechtilá knížete Swatopluka

Pachole zrodila jest autlé a připíala k prsu; pro kteréžto král Jindřich po pěti měsících poslal a ze swaté vody křtu je wyzdwihl a dle jména swého nazwal je Jindřichem. A když je poslal zpět k otcí, všechnen dlub, totiž tři tisíce hřiwen, kmotru swému Swatoplukowi odpustil, a kázal, aby byl připrawen s ním na výpravu proti ukrutnosti uherské, protože k prosbě některých Němců byl uzavřel táhnauti tam na pomstu za zavraždění Jerusalemských, které byl národ ten pro ukrutnost swau s část mečem usmrtil, část do otroctví uwedl. A již w měsíci Září, když meškal Swatopluk kněz s králem w Uhřích u hradu Prešpurka, Bořiwoj s Poláky wtrhnul jest nepřátelsky do Čech, obrátiv Wacka a Mutinu na útek s posádkami jich z ohrady, která byla welmi pevně položena proti hranicům polským. Nebo byl kníže Swatopluk při swém odjezdu těmto dvěma všechnu starost swau poručil, a aby byli zemi české ochranau, všechněm je představil. A když Wacek widěl, an towaryš jeho Mutina nebojuje udatně; z té příčiny domníwaje se, že z jeho rady Bořiwoj wešel do Čech, ihned poslal jest tajně jednoho ze swých bojovníků, aby to všecko knížeti Swatoplukowi oznámil. Podobně jiného bojovníka nawedl lštíwě a poslal do ležení Bořiwoje knížete. Kterýžto na obojí připrawen

Kutiti jednak lest nebo smrt podstaupiti mužně, když přišel k řečenému knížeti Bořiwojowi, sta-

¹⁾ habbas 1. — ²⁾ non 1. nemá 3. — ³⁾ trapezita 1. — ⁴⁾ regi 1; nemá 4. — ⁵⁾ Tak 1; ostatní reversus. — ⁶⁾ nat. nomine Wacezlaum 4, 4a. — ⁷⁾ p. suum 4, 4a. — ⁸⁾ recepit 2aa. — ⁹⁾ credulitatem měl A, ale oprav. w crud. — ¹⁰⁾ serv. suam 4. — ¹¹⁾ Wackone 2; Wackone 2a; Veckone 3. — ¹²⁾ praedictis A. — ¹³⁾ soc. suum 3.

¹¹⁰⁸ fugisse ¹⁾ de castris Zuatopluk ducis, et nuntiat iam de Ungaria eum ²⁾ redisse, atque in crastinum ³⁾ cum eis pugnaturum confirmat ⁴⁾ per suae fidei sacramentum. His mendaciis illi ⁵⁾ perterriti, eadem nocte in Poloniam sunt reversi. Quibus auditis rex Henricus fertur dixisse compatri Zuatopluk: Nisi tuas iniurias in Poloniis ulciscar, proiecta vilior ⁶⁾ alga semper habear. Interea Zuatopluk inflammatus ira, absens in absentem Mutinam dentibus stridet, oculis scintillat, et alte suspirat. Vix diem expectat, quo in illum suam effundat iram; pro nichilo reputat, si unum Mutinam puniat, iam diris ⁷⁾ promissis cum iuramento se obligat, quod illam totam generationem ut lucernam gladio extinguat, et quia quosdam ex illis in obsequio suo ⁸⁾ prae oculis habet, corde dolet, vultu autem ad omnes se hilarem ⁹⁾ exhibet. Cui post advenienti sub ipso exitu silvae, iuxta oppidum Lutomis ¹⁰⁾, Wacek cum Mutina occurrunt. Nuntiatumque est illa die ter ab amicis suis Mutinae, quod nisi aufugeret, procul dubio aut vitam aut oculos amitteret. Sed quia iam eum premebant sua fata, visa sunt sibi verba amicorum ¹¹⁾ suorum quasi deliramenta ¹²⁾. Neque est, inquit, vir fortis, fatum qui timet mortis.

23. Ut autem intraverunt castrum Wratislau ¹³⁾, postera luce summo mane convocat omnes proceres in coetum; quibus congregatis in unum, sicut leo de sua emissus cavea in theatrum stat rugiens et erectis iubis expectat edulium, sic Zuatopluk intrans stubam, sedit in medio super truncum fornacis, plus succensus ira quam fornax, qui ¹⁴⁾ septies succenditur flamma ¹⁵⁾, et circumspicit omnibus, intuens torvis oculis Mutinam, taliter indignantia solvit ora ¹⁶⁾. O gens invisae propagoque diis odiosa! o nequam ¹⁷⁾ filii Vrisovici ¹⁸⁾, nostri generis familiares inimici! An unquam mihi excidet de memoria, quod super atavum meum Jaromir in monte Veliz ¹⁹⁾ vobis

věl se, jako by byl utekl z ležení Swatopluka knížete, a zvěstoval, že se již vrátil z Uher, a že zejtra s nimi bude bojovati, stvrdil přísahau na wiru swau. Těmi lžemi oni přestrašení, té samé noci do Polska jsau se navrátili. To když uslyšel král Jindřich, řekl prý kmotru swému Swatoplukowi: Jestli nepomstím škod twých nad Polany, ať jsem navždy jmn za sprostšího řasy odhoděné. Mezitím Swatopluk zahofew hněwem, w nepřítomnosti na nepřítomného Mutinu zuby skřípál, očima jiskřil, a dýchal z hluboka. Sotwa dne dočkal, aby na něm wylil zlost swau; pokládal za nic, by jediného Mutinu potrestal; již ukrutnými sliby a přísahau se zavázal, že celé to pokolení jako switelníci mečem zhasí. A poněwadž několik jich měl we službě své před očima, w srdci želel toho, ale obličejem ukazoval se weselým ke všem. Potom když přicházel, pod samým východem z lesa, wedlé hradu řečeného Litomyšl, Wacek s Mutinau vyšli jemu naproti. A bylo toho dne třikrát wzkazováno Mutinowi od přátel jeho, že neutelčeli, přijde bez pochybnosti buď o život buď o oči. Ale poněwadž naň již doléhal jeho osud, widěla jsau se mu slova přátel jeho jako bláznovství. Však není, prawil, muž udatný, kdo se bojí osudu smrti.

23. Ale když wešli do hradu do Wratislawě, druhého dne nečasněji ráno swolal všecky přední muže we bromadu; a když se sešli do jednoho, jako lew ze své klece vypuštěný na jeviště stojí řwa a se hřiwau zjezenau čeká na pokrm, tak Swatopluk wstaupiw do jistby, posadil se uprostřed na podzidku kamen, wic než kamna sedmkrát ohněm podpálená zlobau rozpálen, a ohlídnuw se na všecky, pohleděw strašlivýma očima na Mutinu, takto otewřel ústa hněwiwá: O! plémě nenáviděné a pokolení Bohům protiwné! o! zlosynowé Wršowici, našeho rodu nepřátelé domácí! Zdali mi kdy wypadne z paměti, že jste nad pradědem mým Jaromirem na

¹⁾ aufugisse 4. — ²⁾ eum iam A. — ³⁾ in castrum 3. — ⁴⁾ confirmans 4; nemá per. — ⁵⁾ nemá 4. — ⁶⁾ nemá 2, 2a, 2b. — ⁷⁾ praemissis 4a. — ⁸⁾ připsáno w A po straně; se 2; se 2b, ale nad tím nadepsáno sibi a po straně přips. forte suo; sibi 3; suo 4, 4a. — ⁹⁾ ylarem 1; hilari 2b. — ¹⁰⁾ Liutomysl 2; Litomyšl 2aa; Luconis 3; Lutomisl 4, 4a. — ¹¹⁾ suorum quasi delir. amicorum 2aa. — ¹²⁾ liramenta 3. — ¹³⁾ Wratislau 2; Wratislau 2a; Wratislau 1; Wratislai 3. — ¹⁴⁾ quae 3. — ¹⁵⁾ igne 2aa. — ¹⁶⁾ Srown. Ovid. Met. VII, 190. — ¹⁷⁾ nunquam měl 2b, ale oprav. w nequam. — ¹⁸⁾ Wrisowici 1; Wrsseuici 2; Wirssowici 2a; Wrissewici 2b Wersowici 3; Wrsowic 4, 4a. — ¹⁹⁾ Weliz 1, 2, 2a, 2b.

quidem ludicra, nobis autem ¹⁾ fecistis sempiterna ludibria ²⁾? An inmemor ero, quod fratrem meum ³⁾ Bracizlaum ⁴⁾ quasi eximium sidus in toto orbe ducum, tu et frater tuus Bosey fraude maligna ⁵⁾ necastis ⁶⁾? Quid autem meruit ⁷⁾ frater meus Borivoy, qui sub vestra potestate regnabat, et per omnia vobis ut proprius emptitius parebat? Atqui per innatam vobis superbiam ducis non sustinuistis modestiam, et me quantum solitis versutiis inquietastis, donec vestris pravis acquiescens consiliis, peccans in fratrem meum Borivoy, valde peccavi, quia ⁸⁾ solio eum privavi! Et hoc est unum mihi, quod dolet atque dolebit in aevum. Adhuc etiam atque etiam audite, o mei proceres, quid filius iniquitatis et caput totius impietatis fecerit iste Mutina, quem ego nuper, cum vobiscum irem ⁹⁾ in expeditionem, post me secundum reliqui huius terrae praesidem et praeceptorem. Ille autem bonus vir fingens se ¹⁰⁾ ire ¹¹⁾ venatum, non pertimuit noctu ire in Poloniam Zvini ¹²⁾ ad oppidum, ut cum suo patruo Nemoy ageret consilio, quo me pelleret de solio. Fit murmur confusum ¹³⁾, et ardentem ira ducis animum magis magisque, ut ardeat, per suum succendunt assensum. Tunc dux ¹⁴⁾ asstanti et conscio sui conatus lictori ex ¹⁵⁾ obliquo innuens, exiit ¹⁶⁾ foras. Qui statim super Mutinam nichil tale metuentem irruit. O mira patientia comitis! Ad duos ictus sedit immobilis, ad tertium vero cum surgere ¹⁷⁾ conatur, capite plectitur. Eadem hora et in eadem stuba capti sunt Unezlav ¹⁸⁾, Domassa ¹⁹⁾, et duo filii Mutinae. Unus autem Neusa ²⁰⁾, qui erat ex altera natione valde tamen familiaris Mutinae, videns, quae fiebant, fugit, et ²¹⁾ aufugeret ²²⁾, iam ²³⁾ extra urbem fugiens ²⁴⁾ per arbusta, si non eum notabilem redderet rubra tunica; qui ²⁵⁾ illico captus, oculis et mentula est privatus. Et sicut saepe fit, cum irrumpit

hoře Welizi wykonali wám owšem kratochwilnau, ¹¹⁰⁸ ale nám wěcnau potupu? Zdaliž nebudu toho pamětliv, že jste bratra mého Břetislawa, jako wýtečnau hwězdu w celém světě knížat, ty a bratr twůj Božej zlým úkladem zawraždili? Což pak prowinil bratr můj Bořiwoj, který panował pod waši moci a we všem wás jako vlastní zakaupený otrok poslauchal? Ale pro hrdost wám wrozenau nesnesli jste knížete powahy skrowné; a kolik jste mně spūsobili nepokoje obwyklými auskoky, až jsem swolil k waším zlým radám a hřeše proti bratru swému Bořiwojowi welmi jsem zhřešil, protože jsem jej stolce zbawil; a to jest jediné, co mne boli a bude boleti na věky. Ještě slyšte opět a opět, o moji welmoži, co jest syn neprawosti a hlawa wši bezbožnosti učinil, tento Mutina, kterého jsem já onehdy, když jsem s wámi wytáhl do wojny, co druhého po sobě zanechal, představeného a welitele této země. Ten pak dobrý člověk, stawě se jako by vyšel na honbu, nestrachował se w noci zajiti do Polska do hradu Swidnice, aby se uradil se strýcem swým Nemojem, jak by mě se stolce sehnal. I strhnul se hluk zmatený, a ducha knížete hořícího hněwem podpálili, aby wice a wice hořel, swým přizwukem. W tom kníže, pokynuw se strany katowi přítomnému, jenž wěděl o jeho předsewzeti, vyšel wen. Kterýž hned na Mutinu, ničeho takového se neobáwajícího, obořil se. O podiwuhodné trpěliwosti župana! Ke dwěma ranám seděl ani se nehnul, po třetí však, když chtěl wstáti, uřata jest mu hlawa. Tauž hodinu a w též jizbě jsau jati Unislaw, Domasa a dwa synowé Mutinowi. Jediný pak Neuša, který byl z jiného rodu, ale s Mutinau welmi přátelský, když widěl, co se dalo, dal se na útěk, a byl již utekl wen ze hradu, utikaje chrastí, leč bylo ho poznati po sukni červené. Kterýž hned jest jat a oči i mužského audu zbawen. A jak se

¹⁾ quidem 2. — ²⁾ ludibria 2aa. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ Bolezlau měl A, ale nadeps. rukau jinau Bracizlaum. Ovid. Met. I, 34. — ⁵⁾ malicia 1. — ⁶⁾ Ovid. Met. III, 13. — ⁷⁾ demeruit 2aa. — ⁸⁾ quod 2b. — ⁹⁾ veni 3. — ¹⁰⁾ nemá 3. — ¹¹⁾ nemá A, 2, 2a, 2aa, 2b, 4. — ¹²⁾ Swidnicz 2; Swinn 2aa; Zuini 2b; Zwiny 4; Swine 4a. — ¹³⁾ confissum A. — ¹⁴⁾ d. Zwatopluk 4, 4a. — ¹⁵⁾ ex obl. nemá 2b. — ¹⁶⁾ exit 2, 2a, 2aa, 3, 4. — ¹⁷⁾ fugere 3. — ¹⁸⁾ Vnislav 2; Vnizlau 2a; Vnieslav 2aa; Vinzlau 2b; Unislau 3; Unizlau 4; Unizlaw 4a. — ¹⁹⁾ Domassa 2, 2a, 2aa, 2b, 4; Damasa 3. — ²⁰⁾ Neussa 1, 2, 2a, 2b, 4; Newsa 2aa; Neusse 3. — ²¹⁾ et oprav. jinau rukau w ut w A; et ut 2, 4a. — ²²⁾ aufugerat 2b, 3, 4a. — ²³⁾ iamque A. — ²⁴⁾ fugerat A. — ²⁵⁾ qui — privatus nemá A.

1108 cruentus¹⁾ lupus in ovile ovium, saevit, mactat, nec prius rabiem suam²⁾ placat aut a caede cessat, quam³⁾ omnibus mactatis ovibus: ita Zuatopluk oblitus unius caede hominis, exarsit in iram et iussit, ut omnis illa natio sine aetatis discretione et sine temporis dilatione plecteretur capite, et astante comitum agmine dixit: Qui non abhorret mea implere iussa, dabitur ei crassa auri massa. Qui autem Bosey et eius filium interficiet, centuplum accipiet et hereditatem illorum possidebit. Non ocius evolvant venti, quando rex⁴⁾ eorum Aeolus⁵⁾ perforat cuspidem latera montis⁶⁾, sub quo inclusi⁷⁾ tenentur, quam⁸⁾ proceres Vacula⁹⁾, Hermannus, Kirassa¹⁰⁾ et alii quam plurimi insiliunt equos¹¹⁾, et volant praepeti¹²⁾ cursu in fata Bosey et filii eius; ceteri per terram discurrent et investigant, ut totam¹³⁾ gentem illam de medio tollant.

24. Interea Bosey in villa Lubic, heu ignarus fatorum, dum se locat cum filio et uxore ad prandium¹⁴⁾, astitit puer, qui diceret: Ecce, domine, multi sine ordine accurrunt per campum festinando. At ille: Veniunt, inquit, de expeditione; veniant ad nos cum dei benedictione¹⁵⁾. Dum haec loquitur, ecce truculentus¹⁶⁾ Kirassa¹⁷⁾ aperit ostia, et fulgurans evaginato gladio clamat¹⁸⁾: Exi, sceleste, exi, male conciliate, qui meum cognatum Thomam occidisti sine causa in tempore quadragesimae. Et surgens filius eius Boruth¹⁹⁾: Quid, inquit, fratres, agitis? Si iussi sumus, ut capiamur, sine armis et tumultu capi possumus, et excipit incautus gladium capulotenus²⁰⁾ per mediam²¹⁾ alvum? Nec mora, et adhuc nati sanguine madentem^{21*)} iugulo pater excipit ense. At illi invasores, velut urbium²²⁾ expugnatores²³⁾ immensas diripiunt gazas, et, sicut ait Cato:

Labitur exiguo, quod partum est tempore longo; namque²⁴⁾ de tantis divitiis nec unus superfuit pannus, quo²⁵⁾ eorum tegetur corpus. Sed sine sarchophago et obsequio funebri Bosey et filius²⁶⁾

často stává, když wtrhne krvolačný wlk do owčince owec, že zůří, vraždi a prvé svého wzteku neukrotí ani od vraždění neupustí leč po zavraždění všech owec; tak Swatopluk okrwawen vraždau jednoho člověka, zahořel zlostí, a kázal, aby všechen onen rod, bez rozdílu věku a bez proměškání času zbawen byl hrdla, a před zástupem županů tu stojícím řekl: Kdo se neostýchá splniti mé rozkazy, bude mu hrubá dána zlata ruda. Ale kdo Božeje a syna jeho zabije, dostane stokrát tolik, a obdrží jejich dědictví. Rychleji newyleti wětrowé, když král jejich Aeolus hrotem svým propíchne bok hory, pod kterau jsau w zawření držáni, než welmoži Wakula, Heřman, Krása a jiní welmi mnozí wskočili na koně, a letěli během okřídleným k usmrcení Božeje a syna jeho; druzí rozběhli jsau se po zemi, a pátrali, aby celý ten rod wykořenili.

24. Mezitim Božej w dědině Libici, ach neznaje co mělo přijíti, když sedal se synem a s chotí k obědu, byl tu chlapec, a prawil: Hle, pane, mnoho jich bez řádu běží sem spěšně přes pole. Ale on prawil: Přicházejí z výprawy; nechť k nám přijdau s božím požehnáním. Co to prawil, hle newlídnik Krása otewře dvěře, a zablesknuw mečem taseným, zwolá: Zhyň zlosyne, zhyň, jenž jsi se poradil zle, když jsi mého příbuzného Tomáše zabil bez příčiny w čas postní. I wstaw syn jeho Bořuta, dí: což činite, bratři? Jestli nařizeno, abychom byli jati, můžeme býti jati beze zbraní a bez hluku; a neostražitý již měl w sobě meč až po jilec prostředkem břicha. A bez prodlení meč ještě krví synowau zmáčený měl také otec w hrdle. Oni pak. wybijci, jako hradů dobywatelé, nesmírně rozebrali jsau poklady, a jako prawí Kato:

Za krátký promaříš, co za dlauhý čas se nabývá. Nebo z takového bohatství nezbylo ani látky, již by se pokrylo jich tělo; nýbrž bez rakwe a bez služby pohřební Božej i syn jeho Bořuta jako mřechy

1) nemá 4, 4a. — 2) nemá 2, 4a. — 3) quomodo 4. — 4) cum 2b. — 5) Eolus 1, 2, 2a, 2aa; Aeolus A. — 6) Virg. Aen. 1, 81. — 7) nemá 3. — 8) nemá 2, 4a. — 9) Vacula (Vacula) 2; Wacula ostatní. — 10) Kyrassa 1, 2, 2a, 2b; Kraissa 4, 4a. — 11) eos 2. — 12) perpeti 3, 4, 4a. — 13) nemá A. — 14) prandendum 4. — 15) veniant — benedictione nemá 2b. — 16) truculentus 2, 4a. — 17) Kyrassa A. — 18) cl. dicens 4, 4a. — 19) Boruth 3; Borzuth 2aa. — 20) nemá 2b. — 21) medium 4. — 21*) madentem 2; madente nati sanguine 4a. — 22) urb. in exp. 1. — 23) impugnatores 2, 2a, 2aa. — 24) tak 1; ostatní iamque. — 25) in quo 2aa. — 26) eius filius A.

eius Boruth, velut iumenta sunt nudi in fossam praecipitati VI Kal. Novembris. Scire mihi non licuit, quot capita ex¹⁾ gente illa leto sunt dedita, quia nec in una die nec uno in²⁾ loco sunt perempti. Alii namque in forum ducti ceu bruta animalia sunt mactati, alii in monte Petrin³⁾ decollati, multi in tectis sive in plateis sunt⁴⁾ trucidati. Quid autem referam de morte natorum Mutinae, quorum mors visa est omni⁵⁾ crudelior morte? Erant enim bonae indolis pueruli, vultu spectabiles, visu⁶⁾ amabiles, quales nec sagax artifex in albo ebore nec pictor in pariete valet exprimere. Vidimus enim eos miserabiliter in forum trahi et saepius clamantes⁷⁾: mater mi! mater mi! cum cruentus carnifex⁸⁾ ambos ceu porcellos sub ascella interficeret cultello⁹⁾. Diffugiunt omnes sua pectora percutientes, ne videant¹⁰⁾ carnificem tam crudele facinus operantem. Ceteri vero, qui superstites fuerunt, ex gente illa, delituerunt fuga; alii in Poloniam, alii fugientes in Pannoniam, de quorum excidio simul et discidio¹¹⁾ licet amplam¹²⁾ habeamus ad scribendum materiam, sed ne videamur velut hircino¹³⁾ cantu explicuisse¹⁴⁾ tragoediam, redeamus, unde paulo digressi sumus, ad chronicam.

25. Factum est autem, postquam rex Henricus reverteretur soluta obsidione a civitate Possen, Colmannus¹⁵⁾, rex Ungariae, non longo post tempore volens sibi illatas a Zuatopluc duce ulcisci iniurias, intrat Moraviam et eam hostiliter devastare coepit. Nam cum rex Henricus intentus bellicis armis ex omni parte cingeret obsidione¹⁶⁾ urbem Possen, dux praedictus cum suis Boemis, quicquid erat ex hac parte Vag¹⁷⁾ fluminis a Trencinopoli¹⁸⁾, quoad usque praedictus amnis influit¹⁹⁾ Danubium, nichil reliquerat incombustum. Saepe etiam speculatores²⁰⁾ sive exploratores a rege Pannonico missos idem dux comprehensos naso privaverat et visu. Quadam similiter die plus quam mille viros ex²¹⁾ electis²²⁾ militibus a praedicto rege ad hoc²³⁾ di-

1108 nazi jsau uvrženi do jámy dne 27 Října. Nemohl jsem se dowěděti, kolik hlav z toho pokolení odwdáno bylo smrti, protože nebyli zabiti ani jednoho dne ani w jednom místě. Nebo jedni byli wedeni na tržiště, a jako hlaupá zvířata zkoleni. Jiní na hoře Petřině sřati; mnozí w příbytech neb na ulicích byli usmrceni. Ale co mám říci o smrti synů Mutinových, jichžto smrt widěla se býti všeliké smrti ukrutnější? Nebo byli dobrá pacholátka, obličejé auhledného, pohledu libezného, jakých ani wtipný umělec w bílé slonowině ani malíř na stěně nedowede wytwáříti. Nebo widěli jsme je žalostiwé wléci na tržiště, a kterak častěji wolali: máti má! máti má! když je krvawý kat oba jako prasátka pod sekyrkau podřezal nožikem. Rozutíkali jsau se všichni bijíce se w prsa swá, aby newiděli kata tak ukrutný skutek konajcího. Ostatní však, kteří zůstali z rodu toho, zmizeli útekem, jedni do Polska, jedni do Uher se ubírajíce; o jejichžto zkáze jak i rozptýlení, ač bychom měli látku obširnau ku psaní, však aby se nezdálo, jako bychom zpěwem kozlím ukončili truchlohru, wraťme se, odkud jsme se maličko uchýlili, ku kronice.

25. Stalo se jest pak, když se král Jindřich nawracel od hradu Prešpurka zdvihnuw obležení, že Koloman král uherský za nedlauhý čas potom, chtěje se pomstiti za škody knížetem Swatoplukem sobě učiněné, wtrhnul do Morawy a jal se nepřátelsky ji hubiti. Nebo když král Jindřich, zabrán do wojenského brojení, ze všech stran swíral hrad Prešpurk obležením, kníže swrchuřečený se swými Čechy, cokoli bylo s té strany řeky Wáhu až ke Trencínu, ničeho byl nenechal bez wypálení. Často také wyhledače neboli wyzwědače wyslané od krále uherského týž kníže byl zjímá a zbawil nosu i zraku. Podobně jednoho dne víc než tisíc mužů z wybraných bojowniků k tomu od řečeného krále wypravených, aby aukladně buď štítonoše picující lapili, buď

1) gente ex A. — 2) nemá 2aa. — 3) Petrin 2, 2aa. — 4) nemá A. — 5) omnium 2b. — 6) iusti 2, ač by se také visu wyčísti dalo. — 7) cl. ac plorantes 4, 4a. — 8) artifex A, 1. — 9) cutello A. — 10) viderent 1. — 11) dissidio 2b. — 12) apostolicam 1. — 13) hircino 1. — 14) compleuisse 2aa. — 15) Colomannus 1, 2, 2a, 2aa, 2b; Cholomanus 3; Colmannus 4. — 16) obsidionem 4. — 17) Wag 2, 2a, 2aa. — 18) Atrentinopolim 2, 2a, 2aa; a Trentinopolim 2b; Atrenemopolim 3; a Trencinopolim 4. — 19) influat A, 1. — 20) faculatores 2. — 21) nemá 2. — 22) electos 2. — 23) haec 2.

1108 rectos, quatenus per insidias aut pabulantes scrutarios¹⁾ caperent, aut super incautos Teutonicos noctu iruerent, dux Zuatopluk praegnoscens, ubi inter paludes²⁾ latitabant, repente irruens, omnes usque ad unum, velut pisces missa sagena captos, alios interfici, alios in eculeo suspendi iusserat³⁾, paucis vero accepta magna pecunia vitam concesserat. Talia ob facta et alia huiusmodi⁴⁾, quibus Ungaros afflixerat⁵⁾ dux Zuatopluk, ut audivit regem, videlicet Colomannum, invasisse Moraviam, confestim⁶⁾ coadunavit⁷⁾ utrumque exercitum Boemiae atque Moraviae; cumque festinasset in opaca nocte per silvam, ardens latenter subire inimicum et cum eo in crastinum committere pugnam, inter tot milia militum⁸⁾ secum festinantium, mira res! ipsius ducis in pupilla⁹⁾ oculi male prominens praecisus ramus tam fortiter fixus est, ut sureculo¹⁰⁾ vix eruto simul et oculo seminecem tollentes ducem, reversus est exercitus ad propria moestus pridie Idus Novembris.

1109 26. Anno dominicae incarnationis 1109, IX luna mensis Februarii, quia grande inhorruerat frigus et omnes aquae erant congelatae valde, dux Suatopluk¹¹⁾ iam eruti sanato vulnere oculi continuo iterum coadunato¹²⁾ exercitu, tribus diebus et tribus noctibus continuo festinans, intrat Ungariam, et nemine eorum praesciente, ex improviso applicuit cum exercitu ad urbem Nitram; et irrupisset¹³⁾ in eam, si non vigiles, qui semper ibi sunt custodientes, clausissent portam. Depopulato igitur et succenso eius suburbio, redeuntibus occurrunt eis agmina multorum in curribus et in equis fugientium ad praedictam urbem. Quibus insimul quasi manipulis in agro¹⁴⁾ collectis, villis eorum combustis, omni illa¹⁵⁾ regione devastata, maxima onustati iumentorum et ceterarum rerum copia¹⁶⁾, hilares ad proprios reversi sunt lares.

27. Eodem anno excellentissimus¹⁷⁾ rex¹⁸⁾ Heinricus¹⁹⁾, memor irae suae et indignationis contra ducem Poloniae nomine Boleslaum, me-

na Němce neostražitě w noci udeřili, kněz Swatopluk, přezvěděl, kde se mezi bařinami skrývali, najednou na ně udeřil, a zajal všechny do posledního jak ryby do vrše vyvržené, jedny byl dal zbiti, jiné na koniku oběsiti, několika pak málo za velké peníze přijaté byl daroval život. Pro takové skutky a jiné toho způsobu, kterými byl Uhry stíhal kněz Swatopluk, když slyšel, že král, totiž Koloman, vtrhnul do Moravy, ihned sebral jest vojsko obojí, české i moravské; a když spěchal v temné noci lesem, dychtiv jsa tajně podejiti nepřitele a s ním nazejtří svěsti bitvu, mezi tolika tisíci bojovníky, kteří spěchali s ním, divná věc! do zřetelnice oka knížete samého sněť ostrá zle vyčnívající tak silně vrazila, že raub sotva vytrhli i s okem, a zdvihli kníže polomrtvé, i vrátilo se vojsko domů smutně dne 12 Listopadu.

26. Léta od narození páně 1109 dewátého dne měsíce Unora, poněwadž uhodil velký mráz a všechny vody byly zmrzly welmi, kněz Swatopluk, když již zahojena byla rána oka vytrženého, bez prodlení opět sebral vojsko, tři dni a tři noci bez přetržení spěchaje, wpadl do Uher; a když žádný z nich o tom prvé nevěděl, z nenadání dorazil s vojskem ke hradu Nitře, a byl by do něho wskočil, kdyby byli strážní, kteří tam jsau pořád na hlídce, nezavřeli brány. Tedy když zlaupili a vypálili podhradí, potkali jsau se na zpáteční cestě s pluky četnými na vozích a na koních, kteří utíkali do hradu prvé řečeného. I sebravše je všechny najednou jako snopy na poli, spálili jsau wsi jejich, zpustošili celou onu krajinu, a naloživše ohromnou zásobu dobytka i hojnost věcí jiných, wesele nawrátili jsau se k svým vlastním domovům.

27. Téhož léta nejvýtečnější král Jindřich, pamětliv jsa hněwu svého a nenávisti proti knížeti polskému, jménem Boleslawowi, pamětliv

¹⁾ scutarios 1, 4a a oprav. w A. — ²⁾ paludes 1. — ³⁾ interfici iussit, alios in eculeo suspensos 3. — ⁴⁾ huiusmodi 2aa. — ⁵⁾ afflicerat 1, 4a. — ⁶⁾ Misto confestim — Mor. má 2aa: utrumque exercitum Boemie et Moraviae confestim coadunavit. — ⁷⁾ coadunavit 2b, 3. — ⁸⁾ milium 1. — ⁹⁾ pupilla 1. — ¹⁰⁾ sarcullo 2aa. — ¹¹⁾ Zuatopluk 2. — ¹²⁾ coad. iterum A, A1. — ¹³⁾ irruisset 3. — ¹⁴⁾ agris 4. — ¹⁵⁾ reg. illa A. — ¹⁶⁾ copia měl 1, ale oprav. w copia. — ¹⁷⁾ rex excell. A. — ¹⁸⁾ nemá 4a. — ¹⁹⁾ nemá 3.

mor pollicitationis, quam pollicitus erat compatri suo Zuatopluk¹⁾ iuxta urbem Possen²⁾, uti supra retulimus, iter agens per Saxoniam, duxit secum Bawaros³⁾ simul et Alamannos⁴⁾ atque Francos orientales, et eos, qui sunt circa Renum infra Agripinam Coloniam usque ad occidentales sui imperii terminos; nec defuerunt⁵⁾ Saxones saxis rigidiores cum longis hastis⁶⁾. Quibus etiam Boemiis⁷⁾ adiunctis mense Septembri intrat Poloniam⁸⁾, et circa primum eius oppidum Glogov⁹⁾ disposita obsidione, devastat eam¹⁰⁾ ex utraque parte fluminis Odrae, a praedicto oppido usque ad castrum Recen¹¹⁾, et iterum cum magna praeda reversus est ad castra. Ibi cum iam disposuisset, uti in crastinum ducem Zuatopluk et eius dimitteret exercitum, totam in regalibus negotiis usque ad noctem deduxerunt¹²⁾ diem. Affuit interim¹³⁾ in castris quidam miles audacissimis¹⁴⁾ audacior, et, ut post a referentibus audivimus, missus a Johanne, filio Csta¹⁵⁾ de gente Wrisovici¹⁶⁾, qui in utrumque¹⁷⁾ paratus aut partam¹⁸⁾ magnis ausibus¹⁹⁾ acquirere famam, aut cum morte ducis²⁰⁾ simul hanc amittere vitam, stetit sub patula fago²¹⁾ iuxta viam, qua itur ad regalem curiam, observans reditum ducis, dum rediret de curte regis. Quem ut vidit primo iam noctis in crepusculo stipatum ingenti²²⁾ caterva militum obsequentium, insiluit equum, et paulisper se inmiscuit agmen in medium, et toto annisu virium inter scapulas ducis²³⁾ vibrans²⁴⁾ iaculum,

Intima fatifero rupit praecordia ferro. Qui citius quam tangeret humum exalavit spiritum, Scilicet undenis Octobri mense Kalendis. Corpus et exanime²⁵⁾ sua non sine turba moerore

Sublevat et plorat, flens ad sua castra reportat, In castris multus per noctem fitque tumultus.

1009 slibu, který byl slíbil kmotru svému Swatoplukovi u hradu Prešpurka, jak jsme výše oznámili, konaje cestu skrz Sasy, wedl jest s sebau Bawory i také Šwaby a Franky východní i ty, kteří jsau na Rýně pod Kolínem Agrippinským až ku pomezí západnímu říše jeho. Také nescházeli Sasové twrdši skal s dlouhými kopími, ku kterým když se též Čechové připojili, w městci Září wtrhnul do Polska, a okolo prvního tamějšího hradu Hlohová nařídil obležení, zpustošil ji na obau stranách řeky Odry od řečeného hradu až ke hradu Rečenu, a opět s welkau kořistí nawrátil se jest do svého ležení. Tam když se již na tom ustanovil, aby nazejtří propustil kněze Swatopluka a jeho vojsko, strávili jsau celý den w záležitostech královských až do noci. Wyskytl se mezitím w ležení jistý bojovník nejsmělejšího smělejší, a jak jsme později od wypravujících uslyšeli, poslaný od Jana syna Tistowa z rodu Wršowiců, kterýž na obě jsa odhodlán, buď dojití powěsti nabyté velkými skutky nebo se smrtí knížete zároveň ztratiti tento život, stanul pod košatým bukem wedlé cesty, kudy se šlo ku královskému dworu, maje pozor na nawrat knížete, až by se wracel od dworu králova. Jakž jej pak uviděl již za prvního nočního saumraku obklopeného náramným zástupem bojovníků jemu slaužících, wskočil na koně a málo se wmisil do prostřed zástupu, i plným napnutím sil mezi lopatkami knížete wraziw kopí,

Prostředkem prsa jest železem proklál mu osudným. On pak dřív než dopadl k zemi, vypustil ducha, Toť pak před prvním jedenáctý den přede Řijnem. Bez ducha tělo jeho s zármutkem hned jeho družstvo

Zdvihlo, a kwilelo, do ležení s pláčem je doneslo; Welký pak w ležení noci té byl jest nepořádek.

¹⁾ Zuatopluk 1. — ²⁾ Pozzen 2aa; Bossen 3. — ³⁾ Bawarios 1, 2b, 3. — ⁴⁾ Almanos 2, 2a; Alemanos 2b. — ⁵⁾ defuere 4, 4a. — ⁶⁾ austis 1, ale opr. w hastis. — ⁷⁾ Bohemis 2, 2a; Boemis 2aa. — ⁸⁾ Dle letop. Martina Galle přešel prý Jindřich V Odru již dne 24 Srpna. (III, 5. Pertz, Mon. XI, 468.) — ⁹⁾ Glogow 2; Glogou 4. — ¹⁰⁾ nemá 2, 4a. — ¹¹⁾ Rzieczen 2aa; Ritschen. — ¹²⁾ duxerunt 2, 2a, 2b, 3, 4a; duxerat 2aa. — ¹³⁾ nemá 4, 4a. — ¹⁴⁾ audacissimus 1. — ¹⁵⁾ Cysta 1, 2; Tysta 2a, 2aa. — ¹⁶⁾ Wrisovici 1; Wrsseuicz 2; Wrsseuicz 2a; Wrsowicz 2aa; Werssevic 2b; Warsovici 3; Wrsowic 4. — ¹⁷⁾ utroque 4, 4a. — ¹⁸⁾ aut partam nemá 4. — ¹⁹⁾ ausis 2b po straně přips. — ²⁰⁾ d. Zuatopluk 4, 4a. — ²¹⁾ Virg. Ecl. I, 1. — ²²⁾ ingente 3, 4a; magna 2aa. — ²³⁾ duc. Zuatopluk 4, 4a. — ²⁴⁾ tak opraveno w A, 3 a 4; librans ostatní. — ²⁵⁾ exanimem 2, 2a; exanimum 2b; exanime 3, 4, 4a, při čemž tyto et wynechávají.

¹¹⁰⁹ Nam huc et illuc palantes¹⁾ diffugiebant et iterum redibant, donec a rege missus Purcardus²⁾ incertos motus plebis vix compescuit. Mane autem facto venit rex³⁾, ut lugeret super compatre suo⁴⁾, et astantibus universis⁵⁾ Boemis concessit, ut quemcunque voluissent⁶⁾ suorum ex filiis principum, sibi in ducem eligerent. Tunc Wacko, sicut erat lugubris, rogat obortis⁷⁾ lacrimis, ut fratrem interfecti principis Ottonem decernat⁸⁾ eis ducem. Quem illico rex collaudat, et populus insipiens per castra ter Kyrieleison clamat. Nec mora, paucis scientibus filius Bugsa⁹⁾ nomine Detrih¹⁰⁾ currit curriculo, atque quarta die summo diluculo adducit Pragam Ottonem, quem Wacko¹¹⁾ et¹²⁾ universi, qui erant de Moravia, sategabant principalis sedis provehere ad fastigia. Quod quia sine consensu Boemorum et episcopi efficere¹³⁾ conabantur, frustratur eorum temeritas, et sacramenta olim exhibita in medio concilio recitantur. Nam cum Zuatopluk ducem inthronizarent¹⁴⁾, cuncti Boemi sacramentis confirmaverant, ut post eius obitum Wladizlaus, si superstes esset, proveheretur ad solium.

28. Hos inter tantos populi motus Hermannus praesul et Fabianus comes, qui habuit in urbe Wissegrad praefecturam, hii, quia ceteros sicut dignitate, ita et sapientia praeminebant, consilio praevaluerunt et toto annisu effecerunt, ut et sacramenta fierent¹⁵⁾ inviolata, et Wladizlaus iura principatus iure adoptata omnibus assentientibus obtineret; elevatus est autem in solium sole morante in nona parte Librae. Cuius de virtutibus et gloria mihi videtur, ut interim sileatur, dum in hac vita conversatur, ne aut adulationis notam incurramus, aut dum¹⁶⁾ minus de laudibus suis¹⁷⁾ scribamus, derogationis offensam incidamus. Unde quidam admonet dicens: Lauda virtutem ducis, sed post huius bravium lucis. Ut autem audivit Borivoy, quod frater eius iunior Wladizlaus post obitum Zuatopluk

Neb sem a tam různu rozbíhali jsau se, a zase se wraceli, až od krále poslán byw Purkart stěži ukrotil nejistá lidu hnutí. Když pak bylo ráno, přišel jest král, aby truchlil nad kmotrem svým; a u přítomnosti všech Čechů svolil, aby kohožbykoli chtěli, ze synů knížat svých sobě za kníže zvolili. Tož Wacek, jak byl ve smutku, prosil se slzami, které mu wystaupily, aby jim bratra knížete zabitého, Ottu, ustanovil za kníže. A král ihned jej schválil, a lid nemaudrý volal w ležení třikrát Kyrie eleyson. Také bez prodlení, ježto málokterí o tom věděli, syn Buzůw jménem Dětrich kwapil na voze, a čtvrtý den za prwniho switání přiwedl jest do Prahy Ottu, o nějž se Wacek a všichni, kteří byli z Moravy, zasazovali, aby byl powznešen na wrehol knížeci stolice. Poněwadž pak se bez swolení Čechů a biskupa pokaušeli to učiniti, zklamala se jejich opowážliwost, i oznamowaly jsau se u prostřed shromáždění učiněné od nich přísahy. Nebo když dosazovali kněze Swatopluka, byli jsau všichni Čechové přísahami stwrdili, aby po jeho smrti Wladislaw, když by byl žiw, powznešen byl na stolec.

28. Mezi těmito takowými bauřemi lidu Heřman biskup a Pabian župan, který měl úřad na hradě Vyšehradě, ti, poněwadž přewyšowali ostatní jak důstojenstwim tak také maudrostí, obdrželi wrech radau swau, a vši silau spůsobili, že i přísahy zůstaly neporušeny i Wladislaw práwa knížeci právem pohledáwaná s přiwolením všech obdržel. Pozdwižen pak jest na stolec, když slunce dlelo w dewáté části Wáhy. O jehožto ctnostech a slávě widi mi se aby se prozatím pomlčelo, pokud obeuje w tomto žiwotě, abychom buď neuběhli w nařčení pochlebniectwi, buď kdybychom méně psali o jeho chwále, abychom neupadli w obwinění z ujimání. Pročež kdosi napomíná, prawě: Chwal statečnost knížete, ale po běhu tohoto swětla. Jak ale uslyšel Bořiwoj, že se bratr jeho mladší Wladislaw

¹⁾ balantes 4. — ²⁾ Purcardus 1, 2aa. — ³⁾ r. Heinricus 4. — ⁴⁾ Zwatopluk 4, 4a. — ⁵⁾ immensis 3. — ⁶⁾ voluisset 1. — ⁷⁾ exortis A; abortis 2. — ⁸⁾ decernat měl 1, ale oprav. w decernat. — ⁹⁾ Bosa 1; Busa 2, 2a, 2b, 4, 4a; Buze 2aa; Bussae filius 3. — ¹⁰⁾ Detrissek 1, 2b, 4, 4a; Dietrzisek 2; Dietrysek 2a; Detrissek 3. — ¹¹⁾ Uacek 1; Wacek 2, 2aa; Wacek 2a, 2b. — ¹²⁾ Tu scházeli w 1 asi dva listy, tak že w rukopise tomto není textu až ku kap. 33 k slowům frater eius Wladizlaus. — ¹³⁾ eligere 2aa. — ¹⁴⁾ nemá A. — ¹⁵⁾ essent 3. — ¹⁶⁾ cum 2aa. — ¹⁷⁾ eius 3, 4a.

regni potiretur solio, continuo descendens a Polonia, perrexit in Zribiam¹⁾ ad Wigbertum, suum per sororem generum. Cuius consilio fretus et auxilio, nec non et quorundam perfidorum ex nostris promisso confisus adminiculo²⁾, in vigilia nativitatis domini mane diluculo nemine resistente urbem³⁾ ingressus est Pragam, heu! ad perniciem et exhauriendam multorum crumenam.

29. Hoc inoppino rerum eventu urbani valde turbati trepidant⁴⁾, incerti, quas partes inter repentinos fortunae casus sequi debeant. Multi⁵⁾, quorum sors fortunatior erat, Rebus in urbe suis cara cum prole relictis, Aufugiunt, nec scire queunt, quae castra sequantur.

Multi novarum rerum cupidi gaudent et exultant fugientibusque⁶⁾ insultant⁷⁾, quia bona eorum duce Borivoy permittente diripiebant. Praesul autem Hermannus in suo palatio deprehensus, quasi hostibus septus, ita a suis pacificis servabatur obclusus; sciebant enim, quod libenter aufugeret, si aufugere quiret. Hos inter ancipites populi metus, Fabianus, urbis Wissegrad praefectus⁸⁾, quo se verteret⁹⁾ incertus, Maluit audire¹⁰⁾ quam praesto nefanda videre, Et sibi comissa discedens urbe relicta,

De re communi, curae sibi quae fuit uni, Plurima conquestus, stans fatur talia moestus: Vae tibi Boemia! quae non adeo nimis ampla, Cum¹¹⁾ sis communis dominis subiectaque multis, Herili de stirpe sati sexuque virili.

Jam sunt bis deni, nisi fallor ego, dominelli. Unde poeta catus fertur dixisse Lucanus,

Non¹²⁾ sibi sed populo gravis est nimis aucta potestas, Nam quidcunque¹³⁾ duces delirant, plectitur hoc plebs.

Dixerat et, ut supra dictum est, relicta¹⁴⁾ Wissegrad civitate, morabatur per villas in eius vicinitate, fortunae suspensus ambiguitate.

¹¹⁰⁹ po smrti Swatopluka zmocnil panownického stolce, ihned odjel z Polska, a oábral se do Srbska k Wikbertowi, swaku swému dle sestry. W jehož radu spoléhaje a w pomoc, jakož i w některých našich zpronevěřilých slíbenau podporu důvěruje, u vigilií narození páně ráno za switání bez odporu všelikého wkročil do hradu do Prahy, o! ke zkáze a k wyprázdňení kapes mnohých.

29. Tímto nenadálým obratem věci hradčané welice uleknutí, trásli jsau se, newědauce, které strany by měli w náhlých proměnách štěstí následowati. Mnozi, kterých staw byl šťastnější, Wěci we hradě svých zanechawše s dětmi drahými, Běželi pryč, však newěděli, kterého se tábora ujmant.

Mnozi proměny věci žádostiwi radowali se a přesali, a utikajícím činili příkoří; neb z dopuštění knížete Bořiwoje majetek jejich rozhwáčeli. Biskup pak Heřman postižen we swém paláci, jako by byl od nepřátel obstaupen, tak od svých spoluobywatelů hlídán byl w zawření. Nebo věděli, žeby rád utekl, kdyby utéci mohl. Mezi těmito obapolnými strachy lidu Pabian župan Wyšehradský, kam by se obrátil, jistě newěda, Chtěl odejiti raděj než z blízka na zločiny zřiti; A swěřený jenž byl jemu hrad jdauc odtud opustiw,

O věci pospolitě, jež na jeho jen byla péči, Mnoho nařikaw, tak powěděl jest tu stoje smutný: Česká, ach běda, země! ty, jenž tak weliká nejsi, A přede toliko pánů máš, panujících tobě za jedno, Ze kmene panského splozených a to weskrze mužských.

Již jest dwadeceti těch, čítám-li je dobře, panáčků. Maudrý básník prý řekl jest proto někdy, Lucanus:

Sobě ne, však lidu jest obtíží moc přepočetná;

Neb což knížata poblauzní, vším tresce se národ.

Prawil, a jak swrehu řečeno, opustiw hrad Wyšehrad, meškal po wsech w jeho sausedstwi, postawen jsa w nejistotě obojetnosti štěstí.

¹⁾ Srbiam 2aa. — ²⁾ ammin. 2aa. — ³⁾ nemá 2b. — ⁴⁾ trepidabant 4, 4a. — ⁵⁾ multi eorum, quorum A. — ⁶⁾ fugientibusque A. — ⁷⁾ W 2aa po kraji opraweno w insistent. — ⁸⁾ praef. W. A. — ⁹⁾ Tak opraweno w A; ostatní vertat. — ¹⁰⁾ habire opraweno w A. — ¹¹⁾ Heu 4. — ¹²⁾ Phars. III, 152. — ¹³⁾ quodcunque 2, 4. Hor. Epp. I, 2, 14. — ¹⁴⁾ nemá 4.

1109 Ocior interea ventis et fulmine fama ¹⁾,
Diversis omnes implet rumoribus urbes ²⁾,
In populo multus per terram fitque tumultus.

Multi enim, quibus bonae desunt artes, rerum novitate gaudentes, huc et illuc per villas palantes ³⁾ et eas devastantes, expectabant ambiguos fortunae casus; ast alii, quibus mens erat altior et fides purior, tendunt ad principalem sedem in urbem Pragam. Quid facerent? Haud inscii in apertam ruunt foveam, et ⁴⁾ nolentes volentesque ⁵⁾ accedunt ducis Borivoy ad fatorum aleam ⁶⁾. Quos ille benigne suscipiens, obligat sacramentis et promissionibus multis, et committens eos Grabissae ⁷⁾ comiti, eadem die transfert se cum aliis ad tutiora urbis Wissegrad moenia. Inde mane ad horam primam in ipso festo die regreditur Pragam, et cum magna cleri processione suscipitur, atque ibi audita missa iterum reversus est ad praedictam urbem.

30. Eadem nocte Otto, frater Zuatopluc, et Wacek comes, venientes de castro Gradec ⁷⁾ cum tribus scaris militum, castra metati sunt circa Rokitnicam ⁸⁾ rivulum. Mane autem facto Wissegrad oppido applicuerunt, et ⁹⁾ omnes vias circumquaque custodibus oppilaverunt ¹⁰⁾, ita ut nec egredi posset nec ingredi quisquam ¹¹⁾ in auxilium Borivoy. Disposuerat enim antea dux Wladizlaus, quod in praedicta urbe Gradec ipse natale domini celebraret. Sed quia interim regis Henrici vocatione ¹²⁾ debuit in octavis ¹³⁾ domini interesse regali synodo Ratisbonae, praeceperat Wacek comiti, ut quam studiosius posset, Ottomni, quem invitarat ad festum, administraret convivium. Ipse autem propter iussum regis accelerans, in civitate Plizen ¹⁴⁾ cum ceteris comitibus festis diebus mansit duobus, tertia autem die, ut cognovit ea, quae gerebantur in urbe Praga, distulit et postposuit regis iussa, et in festo sancti Johannis apostoli et evangelistae cum his ¹⁵⁾, qui secum fuerant in curte ¹⁶⁾, ad moenia praedictae urbis advolat, sed clausas invenit portas,

Rychlejší mezitím, než hrom nebo vítr je, pověst Rozličné hlasy po všechněch rozšířila zámecích, A v lidu po zemi vši byly zmatky tu chvíli přewelké.

Nebo mnozi, kteří neznají mrawů dobrých, majíce radost z nowot, běhající sem a tam po dědinách a hubice je, očekávali nejistých osudu příhod. Ale jini, kterých smýšlení bylo vyšší a wíra čistší, zaměřili ku přednímu sídlu ke hradu ku Praze. Co měli činiti? Nejsauce toho newědomi, do otevřené běželi jámy, a nechťice i chťice přistaupili ku kostce osudů Bořiwojových. On pak wlidně je přijaw, zawázal je přísahami a sliby mnohými, a poručiw je Hrabišowi županu, téhož dne odebral se s jinými do bezpečnějších zdí hradu Wyšehradu. Odtud ráno o první hodině w samý swátek přišel zpátky do Prahy, a přijat jest u welkém průvodu duchowenstwa, a tam slyšew mši swatau, zase nawrátil se do hradu předřečeného.

30. Té noci Otto bratr Swatoplukůw a Wacek župan přišli jsau od hradu Hradce s třemi pluky bojowniků, a položili jsau se tábořem u potoka Rokytnice. Když pak bylo ráno, přiblížili se ke hradu k Wyšehradu, a všecky cesty kolem do kola strážnými obsadili, tak aby nemohl nikdo wyjiti ani wejiti Bořiwojowi na pomoc. Nebo byl prwé kníže Wladislaw uzavřel, w předřečeném hradě we Hradci sám narození boží slawiti. Ale poněwadž zatím ku powolání krále Jindřicha musil w oktáv hodu wánočního býti při sjezdu králowě w Řezně, byl nařídil Wackowi županowi, aby jakby nejpilněji mohl, Ottowi, kterého byl ke swátku pozwal, připravil hody. Sám pak pro rozkaz králůw pospišiw, we hradě Plzni s ostatními župany zůstal po dva dni swáteční. Třetího však dne, když zwěděl o tom, co se dalo we hradě w Praze, odložil a opominul uložení králowo, a we swátek swatého Jana apoštola a evangelisty s těmi, kteří byli s nim we dvoře, přiběhl přede zdí řečeného hradu; ale našel brány zawřené,

¹⁾ Virg. Aen. V, 319. — ²⁾ Virg. Aen. VII, 549. — ³⁾ balantes 4. — ⁴⁾ et fide puriores nol. A. — ⁵⁾ volantes nolantesque A. — ⁶⁾ Luc. Phars. V, 7. — ⁷⁾ Hrabisse 2aa; Grabissi 4, 4a. — ⁸⁾ Gradeck 3; Hradecz 2aa a tak níže. — ⁹⁾ Rokytniczam 2; Bruznicam 3. — ¹⁰⁾ et — oppil. nemá 4, 4a. — ¹¹⁾ oppitilaverunt A, ale tu wyškrábáno. — ¹²⁾ nec egredi nec ingredi posset quisque 3; nec egredi quisquam posset, nec ingredi quisquam 4, 4a. — ¹³⁾ nacione 2. — ¹⁴⁾ oct. nativitatís 2b. — ¹⁵⁾ Plzen 2, 2aa; Pilzen 2a, 3; Plrzen 4, 4a. — ¹⁶⁾ eis 4a. — ¹⁷⁾ urbe 2b.

Vidit et armatos secum pugnare paratos, Ad quos excelsa per propugnacula stantes, sic orsus est dicens: Pacificus ad vos venio, recognoscite me, et aperite vestro ¹⁾ ianuas domino. Ad haec verba ducis cum nullus respondisset, valde iratus ²⁾ et multum eis minatus flectit iter trans torrentem Bruznicam ³⁾, et ut ascendit supercilium montis, vidit a longe ⁴⁾ in campo longam seriem armorum ⁵⁾, in quibus Wacezlau ⁶⁾, filius Wicberti, veniebat in auxilium Borivoy. Et mittens unum de satrapis ⁷⁾ explorat, utrum ex adverso an pacifici veniant. Ut autem per internuntium ⁸⁾ utrique recognoverunt se adinvicem, praedictus iuvenis expavit, et non aliter retorsit ⁹⁾ gradum ac si durum in vepribus latentem calcaret ydrum, et convocans suos in unum manipulum ¹⁰⁾ dixit: Nullus nobis patet locus fugae, nec latet nos invitos ¹¹⁾ subire aleam pugnae. Hoc solum facite, ne hanc pugnam illi ¹²⁾ inpune ferant. Dixit, et expandunt ¹³⁾ vexillum, atque ¹⁴⁾ clamant sanctam Mariam ¹⁵⁾ sibi in auxilium. Dux autem ¹⁶⁾ per innatam ¹⁷⁾ sibi probitatem semper exosus civilia bella, clamorem eorum et ipsos parvi pendens, volebat ¹⁸⁾ praeterire eos.

31. Tunc Detrisek ¹⁹⁾, filius Busa ²⁰⁾, fomes mali, incentor ²¹⁾ sceleris: Si te, inquit, non mordet nec tangit tua iniuria a minus dignis tibi illata, saltem nobis ignoscas, ut cognoscas, utrum ²²⁾ viva an mortua caro simus. Ad haec Wladizlaus dux: Si, inquit, non gratiae sed ignaviae hoc ascribitur, hac hora videbis ²³⁾ illic, quot vicibus meus hic iterabitur ensis. Et citius dicto ²⁴⁾, arrepto clypeo ²⁵⁾, primus longe prosiit ex agmine, primus in adversa fulminat acie, et veluti setiger sus turba canum septus, ita dux inimicis circumventus hos proterit ²⁶⁾, illos prosternit, donec humano perfusus sanguine totus, uno amisso comite Wacena ²⁷⁾, victor venit in

Spatřil též branné, hotové s ním dáti se w půtku. 1109 K nimž on na vysokých stojícím we hradě baštách takto se jal mluvit, pravě: W pokoji k wám přicházím; poznejte mne, a otevřte brány swému pánu. K těmto slovům knížete když nikdo neodpověděl, rozhněwaw se welmi a mnoho jim hroziw, obrátil se na cestu přes potok Bruznici. A jak wystaupil na vrch kopce, uzřel z dálky w poli dlahau řadu zbraní, s kterými Wacslaw syn Wigbertůw přicházel Bořiwojowi ku pomoci. A poslaw jednoho z dvořanů, skau-mal, zdali přicházejí co nepřátelé čili co přátelé. Jak se však prostředkem posla oboji na wzájem poznali, jinoch prwé řečený ulekl se, a nejinak táhl krok zpátky, než jakoby byl šlápl na tuhého hada skrytého w trní, a swolaw swé do jednoho hluku, pravil: Nemáme místa wolného k útěku, a není tajno, že nerádi podstupujeme los bitwy. Tolik jen se přičiňte, aby oni této bitwy nepřestáli bez pokuty. To řekl, a rozvinuli korauhew a wolali swatau Maří sobě ku pomoci. Kníže pak ctností sobě wrozenau wždycky nenáwidě wálek občanských, křik jejich i je samy málo wáže, chtěl jich minauti.

31. Tu Dětršek, syn Buzůw, traud zlého, podpalce nepravosti, řekl: Jestliže tebe nehněte a nedotýká se twá křiwda od nehodných tobě učiněná, aspoň nám dopuť, ať seznáš, zdali jsme živé čili mrtvé maso. K tomu Wladislaw dí: Jestli se toto nepřičítá milosti, nýbrž nestatečnosti, tu chvíli uvidíš onde, kolikrát se obrátí tento můj meč. A rychleji než to řekl, popadnuw štít, první daleko vyskočil ze zástupu, první hřimal we protiwném šiku; a jako ježatý kanec, hlukem psů obklopen, tak kníže od nepřátel obstaupen, tyto potřel, ony porazil, až pak lidskau krvi postříkán celý, ztratiw jediného župana Wacenu, co wítěz přišel do swého ležení

¹⁾ vestros 4a. — ²⁾ Borivoy 4, 4a. — ³⁾ Bruznicam 2; Bruskam měl 2aa, ale oprav. po straně w Rokytnicam. — ⁴⁾ a longe nemá 3. — ⁵⁾ armatorum 2a, 2aa. — ⁶⁾ Waczlau 2, 2aa; Wacslaus 3. Poněwadž jinde toliko dva synové Wigbertowi jsau známi, Wipert a Jindřich, mají někteří za to, že Wiperta Čechové jmenovali Wacławem. — ⁷⁾ de satrapis nemá A. — ⁸⁾ nuncium A. — ⁹⁾ retrorsit A, 1, 2. — ¹⁰⁾ manipulum 2. — ¹¹⁾ nemá A. — ¹²⁾ nemá 2. — ¹³⁾ expendunt 3. — ¹⁴⁾ atque nimis cl. 3. — ¹⁵⁾ et s. Wencezlau 4, 4a. — ¹⁶⁾ nemá A. — ¹⁷⁾ ignat, měl A, ale oprav. w innatam. — ¹⁸⁾ nolebat 3. — ¹⁹⁾ Dietrzišek 2, 2aa; Dietrisek 2a. — ²⁰⁾ Buze 2aa; Bussae 3. — ²¹⁾ incensor 2aa; inventor 3. — ²²⁾ utrum 3. — ²³⁾ videbitis A. — ²⁴⁾ d. dux Wladizlaus 4, 4a. — ²⁵⁾ gladio má 2 w textu podečkováno a po straně pak napsáno clypeo. — ²⁶⁾ proterit 2aa. — ²⁷⁾ Wacena 2; Wecena 3.

1109 sua castra iam ad radicem urbis Wissegrad posita. Fit ingens clamor in castris prae gaudio, quia saluum ducem receperunt de proelio. Filius autem ¹⁾ Wichberti, velut anguis ²⁾, quem pastor ³⁾ sua peda medium fregit, ille ⁴⁾ attolens caput amissa cauda vix serpit, ita praedictus puer quibusdam amissis, quibusdam vero ⁵⁾ graviter vulneratis, corde moerens valde subit ⁶⁾ ardua moenia Pragae. Res similis prodigio, quotquot vulnerati fuerunt, omnes interierunt ⁷⁾. Quid admiramur ⁸⁾, si propter unum scelus filiorum Pelonis ⁹⁾ sol suos occuluit et obumbravit radios super civitatem Argos, cum inter has contiguas urbes tot peiora sunt patrata scelera? Crudelius enim civili geritur bello, ubi filius patrem cim-bello ¹⁰⁾ et pater filium provocat duello, alius cit ¹¹⁾ suum germanum ad monomachiam, alius fratrem seu hostem captum ligat et expoliat, alius cognatum suum obtruncat, alius amicum quasi inimicum trucidat, ubique foeda res agitur ¹²⁾ et abhominabile scelus patrat. O Jesu, bone domine! quae pateris in homine? Quam patienter expectas, quo minus habeas ¹³⁾, quos pro merito punire debeas ¹⁴⁾?

32. Interea dux Wladizlaus iam dudum praemiseraat Hermannum et Zezemam ¹⁵⁾ comites ad regem Henricum, qui forte in urbe Bamberk proximum celebrabat ¹⁶⁾ natale domini, et promittens ei 500 ¹⁷⁾ marcas argenti, rogat supplex, quo dignaretur, aut per se aut per suos nuntios a fratre Borivoy instinctu Wichberti sublatum sibi restituere ¹⁸⁾ ducatum. Rex autem, licet eo ¹⁹⁾ tempore valde iratus esset Wichberto, magis tamen succensus amore denominati census, continuo exercitu concitato ²⁰⁾, inchoante dominicae incarnationis 1110 anno, in ²¹⁾ Kalendis Januarii ingressus est ²²⁾ Boemiam. Et praemittens duos marchiones Depoldum ²³⁾ et Berngerum ²⁴⁾, mandat, ut interposita pace Borivoy et frater eius Wladizlaus, simul Hermannus praesul atque filius

rozbitého u paty hradu Vyšehradu. Strhnul se veliký křik v ležení z radosti, že knížete zdravého dostali z bitvy. Syn však Wigbertův, jako had, kterého pastýř svou holi výpůlky přerazil, on zdvihaje hlavu a ztratil ocas sotva že leze, tak řečený mladík, některé ztratil, některé pak máje těžce zraněné, se srdcem truchlivým velmi vešel do tvrdých zdí Pražských. Věc divu podobná, což jich bylo poraněno, všichni zemřeli. Co se divíme, jestliže pro jeden zločin synů Pelejoyých slunce zakrylo a zastínilo své paprsky nad městem Argosem, když mezi těmito hrady vedlé sebe stojícími tolik horších spácháno jest zločinů. Neb ukrutněji se děje ve válce občanské, kdež syn otce cimbalkem a otec syna vybízi setkati se saubojem; jiný zývá svého rodného bratra k půtce, jiný bratra jako nepřítel zaježte váže a obírá, jiný svého příbuzného zabíjí, jiný přítele jako nepřítel usmrcuje, všude hanebnost se provozuje, všude zločin nelidský se páše. O Ježíši, dobrý hospodine! co ty trpíš v lidské rodině? Jak ty showiwawě čekáš, bys jich měl méně, které bys měl trestati po zásluze?

32. Mezitím Wladislav kněz již dávno byl poslal napřed župany Heřmana a Sezemu ku králi Jindřichovi, který právě ve hradě Bamberce tehdejší vánoce slavil, a slibuje jemu 500 hřiven stříbra, prosebně ho žádal, aby mu ráčil buď sám buď po svých zřizencích navrátiti zase knížetství odňaté jemu od bratra Bořivoje k radě Wigbertově. Král pak, ač toho času byl velice hněviv na Wigberta, však více rozčinen zalíbením v platu jmenovaném, ihned svolav vojsko, na začátku roku od narození božího 1110 dne 1 Ledna vtrhnul do Čech. A poslal napřed dva markrabě, Děpolda a Berengera, kázal, aby učiníce mezi sebou příměří, Bořivoj a bratr jeho Wladislav i spolu také Heřman biskup a syn Wigbertův i všichni starší Čechové jemu přišli

¹⁾ nemá 4, 4a. — ²⁾ agnus A, 3. — ³⁾ quem pastor nemá 2. — ⁴⁾ nemá 4a. — ⁵⁾ nemá 2b. — ⁶⁾ subit 4a. Virg. Aen. XII, 745. — ⁷⁾ perierunt 2aa. — ⁸⁾ ammiramus 4a. — ⁹⁾ Peleji má 2b nadepsáno nad Pelonis. Pelopis 4. — ¹⁰⁾ nemá 4a; in bello A; cum bello 2aa, 2b; civili bello 2a; bello 3. — ¹¹⁾ citat 4a; scit měl A, ale s vyškrabáno. — ¹²⁾ Tak měl i 2aa, ale oprav. w geritur. — ¹³⁾ habebas měl A, ale opr. w habeas. — ¹⁴⁾ debebas měl A, ale opraveno w debeas. — ¹⁵⁾ Sazemam 2, 2b, 3, 4a; Sezemam 2aa. — ¹⁶⁾ celebrarat 2, 2a, 2b, 3, 4, 4a. — ¹⁷⁾ X A. — ¹⁸⁾ rest. regnum vel duc. 4, 4a. — ¹⁹⁾ nadeps. w A rukau jinou. — ²⁰⁾ congregato 2aa. — ²¹⁾ III cal. 3. — ²²⁾ est rex Henricus 4, 4a. — ²³⁾ Depoldum 2, 2a, 2aa, 4, 4a; Depuldum 2b. — ²⁴⁾ Berngerum měl A, ale oprav. w Berng.; Bereng. 2, 2a, 2b; Bering. 4, 4a.

Wichberti ¹⁾ ceterique Boemiae maiores natu occurant sibi ad curtem episcopi in villa Rokican ²⁾. Quo cum secundum regis iussum advenissent, sine omni audientia Borivoy et filius Wichberti capitur ³⁾, praesulis autem causa probatur esse iusta, manu ⁴⁾ regis auro uncta. Post haec omnes fautores Borivoy iubente duce Wladizlao ⁵⁾ alii visu privantur et censu, alii tantum ⁶⁾ rebus substancialibus expoliantur, ceteri qui hanc cladem evadere valuerunt, ad Zobezlaum ⁷⁾, filium regis, in Poloniam fugiunt. Inter quos Johannes, filius Csta ⁸⁾, de gente Wrissovic captus, de quo supra retulimus, iubente Vacek visu privatus est et naso. Privitan ⁹⁾ quoque similiter in eadem comprehensus seditione, qui videbatur senior esse in urbe Praga, cuius super humeros alligato ¹⁰⁾ maximo ¹¹⁾ cane scabioso et hesterno iure crapulato, raptus per barbam ter circa forum ductus est, cane reboante et suum demerdante ¹²⁾ baiulum, et praecone acclamante: Talem honorem portat, qui Wladizlao duci promissam fidem derogat. Atque omni foro spectante praecisa super tabulam eius barba relegatus est versus Poloniam in exilium.

33. Nec tamen idcirco defuerunt infideles et discordiae seminatores, qui inter unanimes fratres ¹³⁾, Wladizlaum scilicet ¹⁴⁾ et Ottonem, tantas discordiarum seminauerunt ¹⁵⁾ spinas, ut ad invicem mutuas pertimescerent insidias. Unde Otto invitatus a fratre ¹⁶⁾ pertimuit venire ad festum paschae. Post pascha vero ¹⁷⁾ in Kal. Maii ad tertiam vocationem Otto, suorum militum munitus praesidiis, venit ad fratrem suum Wladizlaum in conductam villam, quae dicitur Tinec ¹⁸⁾ super monticulos. Ibi tota die de diversis causis concionati, datis et acceptis inter se sacramentis, uti visum est, sunt reconciliati. Sed quoniam idem Otto nobis interdixerat forum in villa Sekir Kostel ¹⁹⁾, quod pater suus et mater pro remedio

1110 naproti ke dworu biskupovu ve vesnici Rokycanech. Když tam dle rozkazu králova přišli, beze všeho slyšení jat jest Bořivoj i syn Wigbertův. Biskupova pře uznána jest za spravedlivou, poněvadž pomazal zlatem ruku královskou. Potom jsau všichni přátelé Bořivojovi z rozkazu knížete Wladislava jedni zraku a peněz zbaveni, jiní toliko z věci ke jmění náležejících olaupeni; ostatní, kteří mohli této pohromě ujíti, k Soběslawovi královi do Polska jsau utekli. Mezi těmi Jan syn Čestův z pokolení Wršoviců, jat byw z rozkazu Wacka, o kterém jsme výše pravili, zbaven jest zraku i nosu. Přivitan také rovněž postižený v témž wzbaui, jenž widin byl jako starším ve hradě w Praze, jemuž na záda přivázán velmi veliký pes prašivý a wčerejší brečkau opojený, popaden za bradu weden jest třikrát okolo tržiště, a pes k tomu štěkal, a pokáel svého nositele, a biřic wolal přitom: Takowau odnáši čest, kdo knížeti Wladislawowi wěrnost slibenau ruší. A před očima celého trhu jsau mu uřiznuty wausy na desce, i wypowieděn jest do Polska u wyhnanstwi.

33. Však proto předce nebylo bez newěrných a neswornosti rozsěvačů, kteří mezi bratry jednomyslnými, Wladislawem totiž a Ottau, takové rozseli trní swárů, že se mezi sebou obapolných báli aukladů. Protož Otto, byw zwán od bratra, bál se přijíti k hodům welkonočním. Po welkonociích však ke dni prwniho Kwětna po třetím wolání Otto, obklopen strážemi svých bojovníků, přijel ke bratru svému Wladislawovi na ustanowené místo do wesnice, která slowe Týnec nad wršky. Tam rokowawše spolu celý den o rozličných věcech, dawše a přijawše přísahy mezi sebou, jak se zdálo, byli smířeni. Poněvadž pak týž Otto nám byl zapowěděl trh we wsi Sekyři Koste, který otec jeho a matka pro

¹⁾ Wigberti 1. — ²⁾ Rokyczan 2; Rokican 3. — ³⁾ capiuntur 4, 4a. — ⁴⁾ manus A. — ⁵⁾ Wladizlu 1; Wladislav 2; Wladizlao 3. — ⁶⁾ antum A. — ⁷⁾ Sobieslaw 2aa. — ⁸⁾ Tista 2aa. — ⁹⁾ Priwitan 2, 2a; Priwitan 4; Priwitan 4a. — ¹⁰⁾ allito 1. — ¹¹⁾ maximo — crapulato není w 1, ale pozdější rukau po straně připsáno. — ¹²⁾ demerdare měl A, ale opraveno w demerdante; immundante 4, 4a. — ¹³⁾ Vladislav a Otto nebyli bratři ale bratranci, prwni syn Wratislawa krále, druhý syn Wratislawowa bratra Ottona. — ¹⁴⁾ scil. W. A. — ¹⁵⁾ sp. sem. A; sem. discordias 3, spinas tu wynecháno. — ¹⁶⁾ fr. Wladizlao 4, 4a. — ¹⁷⁾ III Kal. 2b. 3. — ¹⁸⁾ Tinecz 2; Teynec na Hurkach po straně vykládá 2b; Tynecz 4, 4a. — ¹⁹⁾ Zekyrkostel 2; Zekyrkostel 2a; Zekircostel 2aa; Costel 1.

1110 animarum suarum deo et sancto Wenczelao nobis famulantibus¹⁾ perpetuo habendum tradiderant, ego missus ex parte fratrum, coram duce et eius comitibus conquestus sum super Ottone²⁾, quod³⁾ lucernam parentum suorum, quam debuerat accendere, extinguebat. Et ille: Ego, inquit, lucernam genitorum meorum non extinguo, sed nolo⁴⁾, ut in potestate episcopi sit, quod vobis specialiter datum esse scio. Et nunc non⁵⁾ episcopo, non alicui personae, sed deo et sancto Wenczelao vobis famulantibus⁶⁾ praedictum forum restituo. Et ita coram duce⁷⁾ et eius comitibus restituto⁸⁾ nobis foro post diem alteram Otto reversus est in Moraviam.

34. Item eiusdem anni⁹⁾ III Idus Iulii indicta est generalis synodus cunctis principibus terrae Bohemorum¹⁰⁾ ad curtem Saczkam¹¹⁾, quae sita est in medio pratorum. Ad quam similiter Otto vocatus, venit incaute cum paucis, confusus valde de nuper datis inter se et¹²⁾ acceptis sacramentis; ubi tertia die iam definitis omnibus¹³⁾ negotiis, mane surgens Otto in castris praecipit¹⁴⁾ quaestionariis, ut sint parati cum suis necessariis ad repetendam viam. Ipse vero ascendit in curiam¹⁵⁾, accepturus a fratre suo licentiam. Quid multis moror? Cur¹⁶⁾ non citius, quod sine mora factum est, eloquor? Illico ceu ferocissimus¹⁷⁾ leo capitur¹⁸⁾ Otto velut a mitissimo agno, duce Wladizlao. Cui cum sui consilarii instarent, ut eum lumine privaret: Nequaquam, inquit¹⁹⁾, assimilabor²⁰⁾ duci Poloniensi Bolezlao, qui fratrem suum Sbigneu²¹⁾ sub fidei sacramentis advocavit dolis, et eum tertia die privavit oculis. Ego autem nolo cum fratre meo perpetuas inire discordias, sed volo castigare eum, ut castigatus resipiscat et cognoscat, atque sui posteri discant, quod terra Moravia et eius dominatores semper Boemorum principis sint sub potestate, sicut avus noster²²⁾ pia memoriae Bracizlaus ordinavit, qui eam primus dominio suo subiugavit. Sed quid fortius forti viro? Ecce vir fortis inter armatas manus Otto

spaseni duši swých byli nám slaužicim Bohu a swatému Wacslawu dali k wěčnému jmění; já, poslán byw od bratří, před knížetem a jeho župany žaloval jsem na Ottu, že switelnici rodičů swých, kterau byl měl rozswítiti, zhasínal. On pak pravil: Já switelnice roditelů swých nezhasínám, ale nechci, aby bylo w moči biskupa, co jest dáno wám obzvlášť. A nyní ne biskupowi, ani žádné osobě, ale wám Bohu a swatému Wacslawu slaužicim řečený trh nawracuji. A tak před knížetem a župany jeho odewzdaw nám trh, pozejtří wrátil se Otto do Morawy.

34. Také téhož léta dne 13 Čerwence položen jest sněm obecný všem welmožům země české do dworu do Sadské, který leží prostřed luk. Ku kterémuž podobně Otto byw zwán, přišel jest neopatrně s malým lidem, spoléhaje se welmi na přísahy nedávno dané a přijaté; a třetího dne, když již všecky záležitosti byly skoncovány, ráno wstaw Otto w ležení, kázal drábům, aby byli se swými potřebami pohotově k obrácení se na cestu. Sám pak odebral se nahoru do dworu, aby wzal od bratra swého odpuštění. Co mnoho prodléwám? Proč newyslowim rychleji, co se stalo bez prodlení? W tom jako nejžřiwější lew jat jest Otto jako od nejtíšího beránka, knížete Wladislawa. Jemu když rádci jeho domlauwali, aby ho dal zbawiti zraku, pravil: Nikoli, nestanu se rovný knížeti polskému Boleslawowi, který bratra swého Zbihněwa pod přísahau wiry lstně powolal a třetího dne jej zbawil oči. Wšak já nechci s bratrem swým zajíti we wěčné ruznice; než ehei jej pokárati, aby pokárán jsa zmudřel a poznal i potomci jeho aby se tomu naučili, že země morawská a panownici její wždy jsau pod moči knížete českého, jak děd náš dobré paměti Břetislaw nařídil, který tu zem prwni pod swé panství připravil. Ale co jest udatnější muže udatného? Hle muž udat-

1) familiaribus 1. — 2) Ottonem A. — 3) quia 4a. — 4) volo 2aa, 3. — 5) nec episcopo nec 4a. — 6) familiaribus 1. — 7) d. Wladizlao 4, 4a. — 8) restituo vobis 1; nobis restituo A. — 9) eodem anno 2aa. — 10) Boemie A. — 11) Saczkam 1, 2a, 2aa, 2b, 4, 4a; Saczkam 2; Saczkam 3. — 12) et acc. nemá A. — 13) nemá 2. — 14) praecepit 2b. — 15) curtem 4, 4a. — 16) Cur — eloquor nemá 2b. — 17) fortissimus A. — 18) cap. dominus O. 4, 4a. — 19) nemá A. — 20) ass. ait A; assimilabor 2b, 3, 4, 4a. — 21) Izbigneu 1, 2, 2b; Izbigneu 2a; Sbihnew 2aa; Zpigneum 4a. — 22) vester 2aa.

tripudiat, et vinculis mancipatus laeta¹⁾ facie et iocundo vultu quasi ad epulas invitatus ibat²⁾, usque dum retruditur urbis Wissegrad in custodiam³⁾. Ibi fertur dixisse ad eos, qui erant eum observantes per vigiliis milites:

Assimilantur⁴⁾ api linguae mendacis amici, Cuius ab ore fluit mel, cauda sed⁵⁾ ultima pungit⁶⁾;

Me fore per talem deceptum credite fraudem, Sed casus variae fortunae ferre necesse est.

Nec facit ista meus frater mihi⁷⁾, sed vir iniquus

Sic voluit Wacek, agitur sic iudice Prostěj⁸⁾. Quos ego, si vivam! me modo sed reprimam.

Post haec tempore non longo reaedificato firmissimo castro Krivoklat⁹⁾ in silva iuxta fluvium Msam¹⁰⁾, traditus est ibi Otto armatis militibus ad custodiendum annis fere tribus.

35. Eodem anno duce Wladizlao et universa plebe Boemorum cum iocunditate et laetitia sui patroni¹¹⁾ Wenczelai celebrantibus natalicia, nuntius affuit duci, qui talia retulit: Vobis hic in tranquillitate et securitate convivantibus, sed fratre tuo¹²⁾ Sobezlao¹³⁾ et duce Poloniorum Bolezlao terram hanc depopulantibus, et populum quasi viles messis acervos diripientibus ego vix solus aufugi¹⁴⁾, ut haec nuntiarem tibi. Accelera¹⁵⁾ viam, iam¹⁶⁾ claudite vestra promptuaria, linquite convivia, Mars vocat vos ad proelia, cras aderunt hostium armata¹⁷⁾ mille¹⁸⁾ milia. Qui continuo surgentes de convivio, et celeriter exercitu collecto, occurrunt eis ex ista parte amnis Cydliny¹⁹⁾ iuxta pagum, qui dicitur Lucica²⁰⁾. Ast²¹⁾ alia de parte eiusdem amnis sine rapinis et sine incendiis ibant incedentes²²⁾ Poloniorum phalanges²³⁾, quoad usque pervenientes iuxta oppidum Oldris²⁴⁾, applicuerunt ad undam Labe fluminis; inde mittunt ad ducem Wladizlaum dolo²⁵⁾ dicentes: Non nos²⁶⁾ hostilia portamus

ný Otto mezi hluky brannými si vykračuje, a spaután okowy s radostnou tváří a s veselým wzezřením, jako by zwán byl k hodům, šel, až uvržen byl do wězení na hradě Wyšehradě. Tam prawi se, že řekl k bojovníkům těm, kteří byli u něho na hlídce o ponůčkách: Wče se podobaji lhařských ůst zástupy přátel, Již z huby sic teče med, ale koncem zadku tě pichne.

Wěřte, že já nejinak než lsti takowau jsem ošálen. Štěstí příhody však rozličné snáseti jest nám.

Pak nečini bratr můj mi to, než ten muž ducha zlého

Chtěl tomu Wacek tak, a sudi též snuje to Prostěj. Těm já, buduli žiw! Wšak zadržím se nyní.

Potom za nedlouhý čas, když byl přestawen hrad welice pewný Křiwoklát w lese wedlé řeky Mže, odewzdán byl tam Otto branným bojovníkům k wězení asi tři léta.

35. Téhož léta když Wladislav kněz a weškeren lid český s radostí a veselostí slawili jsau den narození dědice swého Wacslawa, přibyl posel, který knížeti takowau dával zpráwu: Co wy tu w pokoji a bezpečnosti hodujete, bratr však twůj Soběslav a kníže polské Boleslaw zemi tuto hubi, a lid jako špatné snopy o žních trhaji; já jediný sotwa jsem utekl, abych ti toto oznámil. Pospěšte na pochod, již zawřete swé špižirny, opusťte hody, wálky bůh wolá wás do bitwy, zejtra budau tu do tisíce tisíců nepřátelé ozbrojeni. Oni pak hned, wstawše od hodů, a rychle sebravše pole, postavili se jim wstříc na této straně řeky Cidliny wedlé wsi, která slowe Lučice. Wšak na druhé straně též řeky kráčely zástupy Poláků, táhnouce bez laupení a bez pálení, až přišedše blíž hradu Oldřiše, dorazili k toku řeky Labe. Odtud poslali ku knížeti Wladislawowi, lstiwě prawice: Nepřicházíme my s kopimi nepřátelskými, ani nejdeme bojowat, než tebe s bratrem twým mířit. Jestliže však

1) et a 3. — 2) ib. gaudens 4, 4a. — 3) custodia A. — 4) assimulantur 2b, 3. — 5) eius 4. — 6) pungat 1. — 7) nemá 4. — 8) Roscthey 1, 2, 4; Roscthey 2a, 2b; Boscthey 2aa; Rosctey 3; Wsethey 4a. — 9) Krzivoplat A, 1; Krziwoplat 2aa; Kriwoklat 2a, 2b, 4a. — 10) Mzam 2. — 11) nemá A, 1; p. sancti W. 2, 2a, 2aa, 2b, 3; sanctissimi 4, 4a. — 12) vestro A. — 13) Sobieslao 2; Zobeslao 2b, 3; Zobezlao 4. — 14) efugi 2b. — 15) accelerat 4. — 16) nemá A. — 17) nemá 2. — 18) nemá A. — 19) Cidlina 1, 2. — 20) Luczica 2; Luczka 2aa. — 21) Est 2. — 22) incedentes A. — 23) phalange 2, 2a, 2aa. — 24) Olokis 4, 4a; Oldrzis 2aa. — 25) nemá 4. — 26) vos 2aa.

1110 astilia¹⁾, nec venimus pugnare, sed te fratre²⁾ cum tuo pacificare. Sin autem nostris monitis adquiescere non vis, cras transibimus flumen, et cetera post haec Amen. Ad haec dux Wladizlaus paucis respondit: Non erit hoc anno, puto³⁾, pax sine sanguine magno, Ad foedus pacis⁴⁾, quia nemo venit in armis. Transibis⁵⁾ flumen, post cetera non erit Amen; Flumen transibis, sed non inpune redibis⁶⁾:

Cetera, quae, dicis faciam, fac cetera, quae vis.

Et statim male credulus verbis hostium dolosis cum suis nocte illa transvadentes fluvium⁷⁾ ante ortum solis ex adverso applicuerunt ripis⁸⁾ eiusdem fluminis. Poloni⁹⁾ autem, ut viderunt dolos suos¹⁰⁾ profecisse¹¹⁾, fecerunt impetum super terram, et eam devastantes incendiis et rapinis, immensa¹²⁾ praeda onerati iuxta pontes Criucy¹³⁾ sunt castra metati. Nostrates autem, quia illa nocte nimis fatigati fuerant, nec¹⁴⁾ tam cito retransvadare¹⁵⁾ poterant, stabant stupefacti.

36. Ut autem dux¹⁶⁾ Wladizlaus se dolo deceptum intellexit, et suorum quorundam desides animos ad pugnandum sensit, ira et indignatio et conscia virtus in duce¹⁷⁾ exarsit, et quasi tuba¹⁸⁾ vehemens, quae ad bella milites concitat, ita eius oratio¹⁹⁾ torpentes suorum mentes excitat: O Boemi, inquit, olim fama terra marique incliti, virtutibus egregii, triumphis eximii! Nunc vestri tributarii, quibus semper fuistis timori, vobis adhuc spirantibus insultant et terram vestram devastant. An vobis tilienses pendent in femore enses? An soli Polonienses habent ferreos enses? Quo vobis²⁰⁾ adhuc vivere? O sempiternum nobis et nostris posteris dedecus! Ecce Ceres vestra²¹⁾ favillat, Lares vestri usque ad nubila fumigant, Vulcanus tota terrae in superficie furit, et tamen adhuc corda vestra gelidiora glacie non urit? Aut si cor vestrum tabescit, saltem stomachus, qui iam fame languescit²²⁾, cur zelo

na naše napomenuti nechceš dáti, zejtra přes řeku přejdem, a ostatek potom Amen. K tomu kněz Wladislaw krátce odpověděl:

Mním, že pokoj ten rok se newrátí bez krve velké;

Neb žeť jednat o mír nepřichází ve zbrani nikdo, Přejdeš přes řeku; ostatkem však nebude Amen. Přes řeku přejdeš, však bez trestu se vrátiti nespíš,

Ostatní, jak diš, učiním; čiň pak ty si, co chceš.

A ihned, když zle uwěřil slovům nepřátel podvodným, se svými oné noci přebředše přes řeku před východem slunce, proti sobě jsau se postavili na březích též řeky. Poláci pak, když viděli, že se jim lsti jejich powedly, napadli zemi, a pohubiwše ji pálením a laupením, nespírnau kořist, naložiwše, zarazili ležení u mostů řečených Křiwcí. Naši pak, protože se té noci welmi unawili a nemohli tak brzy přebřísti zpět, stáli w užásnutí.

36. Ale jak poznal kněz Wladislaw, že byl lsti podweden a pozorowal, že myslí některých jeho byly malátné k boji, zlost a hněw a udatnost sebe wědomá w něm, w knížeti, rozhořela, a jako trauba zůřiwá, která bojowníky k bojům swoláwá, tak jeho řeč powzbudila omámené myslí jeho lidu: O Čechowé, prawil, někdy powěsti na zemi i na moři slawní, ctnostmi wýteční, wítězstwími proslulí. Nyní waši poplatníci, kterým jste wždycky byli na postrach, wám ještě dýchajícím se posmiwají, a zem waši hubí. Což wám lipowé wísi na bocích meče? Což jen Poláci železné meče nosí? Nač jest wám ještě žiti? O! wěčné nám i našim potomkům hanby! Hle obili waše popelem leží, přibytky waše až do oblaků plápolají, Vulkán zůří na celém powrchu země, a předce-li ještě srdce vašich ledu studenějších nepálí? Aneb jestliže srdce waše pukří, proč aspoň žaludek wáš, který již hladem stoná,

iustitiae non exardescit? An non movet vos femineus planctus et ululatus, qui raucis clamoribus ardua sidera tangit? Quis lactentium¹⁾ singultus aut praegnantis²⁾ gemitus sive uxoris raptae a paganis non amaro corde percipit? Quis temperet³⁾ se a lacrimis, cum infantes suos ceu agnellos⁴⁾ vagientes⁵⁾ interfici, aut matris⁶⁾ ab ubere viderit abici? Atqui minus⁷⁾ dolendum esset, si non a minus dignis illatus dolor iste fuisset. Certe si tria tantummodo scuta habeam, non intermittam hodie ancipitem fortunam belli intemptatam. Moxque ipse⁸⁾ dux⁹⁾ et totus simul exercitus, sicut unusquisque stabat in ripa, iam non quaerunt vada, sed sine ordine prosiliunt et transnataant aquam¹⁰⁾, optant mori pro patria. Vires dabat eis dolor et illata iniuria, festinant quoquo modo possent, etiam vitae suae per dispendium, inimicorum laetum disturbare triumphum. Sed dux saepe dictus Poloniae postera die transiens rivulum Trutinam¹¹⁾, quia his non ubique est pervius, iussit cum praeda suos et quosque debiles praecedere. Ipse vero in loco ad pugnam sibi apto¹²⁾ cum expeditis equitibus pro defensione suorum stetit repugnare¹³⁾ paratus. Haec ita fieri cernens Detrich¹⁴⁾, filius Busa¹⁵⁾, cuius supra saepe¹⁶⁾ mentionem fecimus, secedens in unum locum cum his, qui suo lateri adhaerebant militibus, dixit ad eos: Fratres mei et commilitones, quicunque pavidam aut mori timidam habet aliquam in suo carunculam corpore¹⁷⁾, necesse est, ut eam prius aut abscidat, aut nunc ab agmine nostro discedat¹⁸⁾. Nam vilior est alga maris, qui nescit, quam pulchrum sit¹⁹⁾ mori in armis. Quorum ut vidit animos ad pugnam alacres, erant enim fere centum milites, velut lupus, qui quaerit clam ex latibulo irrumpere²⁰⁾ gregem, ita ille de²¹⁾ improviso impetu cum magno ex nudo latere irruit in hostes. Ubi fere mille prostratis adversariis, fertur ut rabida tigris praedictus miles in confortissimos²²⁾ hostium cuneos,

nerozpálí se horlením sprawedliwosti? Zdali wás nedojímá pláč a nářek ženský, který sipawými zwuky ke twrdým hwězdám doráží? Kdož úpění nemluwnátek aneb kwilení rodičky nebo ženy od pohanů chopené neslyší s srdcem hořkým? Kdož by se zdržel slz, když by widěl ditky swé jako beránky bečící zabíjeti neb od prsu matky zawrhowati? Wšak ale méně by bylo želeti, kdyby nám žal ten nebyl spůsoben od méně hodných. Wěru, bychť měl toliko tři štíty, neopominu dnes zkusiti nejisté štěstí wálečné. A hned kníže sám i spolu s nim celé wojsko, jak každý stál na břehu, již nehledali brodů, než bez pořádku vyskočili wpřed a přepławili přes řeku, práli si zemřítí pro wlast. Síly dodávala jim litost a úkor jim učiněný; spěchali, jakým by koli spůsobem mohli, třeba ztrátan žiwota swého, zkaziti weselau wítězosláwu nepřátel. Ale kníže často řečený polský druhého dne, přešed přes potok Trutinu, poněwadž ten není wšude ku přejítí, kázal swým s kořistí i také wšem nemočným jiti napřed. Sám pak w místě, které se jemu hodilo k bitwě, s lehkými jezdcí k obraně swých stanul, hotow jsa postawiti se na odpor. To když tak widěl se diti Dětríšek syn Buzůw, o němž jsme wyše častěji zmínku učinili, odtáhnau na jisté místo s bojowníky, kteří stáli při jeho straně, prawil k nim: Bratři a spolubojowníci moji! Kdokoli má na swém těle nějaký kausek masa nesmlého nebo bojícího se smrti, musí jej buď prwé odříznauti nebo nyní z našeho zástupu odstoupiti. Neb jest špatnější řasy mořské, kdo newí, jak jest krásné zemřítí ve zbrani. A jak widěl, že myslí jejich byly dychtiwy k bitwě — nebo bylo asi sto mužů — jako wlk, který hledí tajně z úkrytu napadnauti stádo, tak on z nenadání s welkým úprkem se strany obnažené udeřil na nepřátely. Tu když padlo asi tisíc z protiwné strany, wrazil jest řečený bojownik jako zůřiwý tigr do nejhustších tlup nepřátel, a kteří se

1) arma 4, 4a. — 2) fr. te A; fratrem 2. — 3) nemá 3. — 4) nadepts. w A. — 5) transibitis 4a; transibimus 2aa. — 6) abibis A, 1; w prwním nadepts. redibis. — 7) flumen 2aa. — 8) rupis 2, 2a. — 9) Polonii 1. — 10) suos non prof. 4, 4a. — 11) perfecisse 2b. — 12) universa 3. — 13) Criuci 1, 3; Cryuczi 2; Cryvci 2a; Criuci 2b; Krziwczi 2aa; Kruici 4, 4a. — 14) nec — poterant nemá 2aa. — 15) transvadare 1, 2b; transvadere 3. — 16) nemá 3. — 17) ducis 4; 4a místo in duce. — 18) w A přips. rukau jinau po straně. — 19) omnino 2aa. — 20) nobis A, 2, 3, 4, 4a. — 21) nostra 4, 4a. — 22) languescet 1, 2, 2a.

1) lactantium 4, 4a. — 2) praegnantium 3. — 3) temperet A. — 4) angellos 1, 2; angelos 2. — 5) vaginantes A. — 6) matres 1. — 7) minus 4a. — 8) nemá A. — 9) d. Wladizlaus 4, 4a. — 10) aq. atque opt. 2b. — 11) Trutinam 2aa; Crutinam 2a. — 12) aperto 4, 4a. — 13) pugnare A. — 14) Tak 1, 2b, 4; Detrich A; Dietrichsek 2, 2a, 2aa. — 15) Buze 2aa; Bosa 1; Bussae 3; Buza 4, 4a. — 16) nemá 4a; saepius 3. — 17) Tak 3; jinau rukau připsáno w A; nemá ostatní. — 18) abscidat 3. — 19) est A. — 20) irr. in gr. 4. — 21) ex A, 3, 4a. — 22) confortissimos 4.

1110 et eos a¹⁾ dextris et a sinistris obstantes, quasi spicas²⁾ tenerae segetis, acuto metit³⁾ gladio, donec inmani⁴⁾ vi telorum obrutus cecidit super ingentem occisorum struem. Boemi vero, qui in adversa fronte Martis pugnaverunt, heu! insueta lapsi fuga, terga dederunt. Sobezlau⁵⁾ cum Polonis infausta, quia plusquam civili, potitus est victoria. Facta est autem haec⁶⁾ strages VIII Idus Octobris, in qua Nosizlav⁷⁾ et Drisicray⁸⁾ fratres⁹⁾, filii Lubomir¹⁰⁾, et alii quam plurimi ceciderunt¹¹⁾.

1111 37. Anno dominisae incarnationis 1111 regina Svatava¹²⁾ inter natos suos satagente, et episcopo Hermanno mediante atque Wacek palatino comite, licet contra suam salutem id favente, dux Wladizlaus fratrem suum¹³⁾ Sobieslaw¹⁴⁾ revocavit de Polonia, et dedit ei civitatem Satec¹⁵⁾ cum omni ad eam pertinente provincia.

1112 38. Anno dominicae incarnationis 1112 regum antiquorum iuxta statutum, regis Heinrici quinti ad nutum dux Wladizlaus nepotem suum, Bracizlai filium et aequivocum, cum armata 300 clypeis legione¹⁶⁾ misit Romam. Sed quoniam iam rex longe antea¹⁷⁾ praecesserat, praedictus puer cum suis transiens Bawariae Alpes, invenit regem in urbe Werona, ibique cum eo celebravit pentecosten¹⁸⁾. In Augusto autem mense intravit rex Romam cum¹⁹⁾ ingenti multitudine diversarum nationum atque linguarum, accepturus imperiales fasces iuxta morem regum. Et quia idem rex olim surrexerat²⁰⁾ in suum patrem, idcirco Paschalis²¹⁾ papa iudicans eum infamem, nolebat eius implere voluntatem; quem rex illico iussit capi, et adacto ense iugulo coepit mortem minari. At ille timens mori, consensit eius voluntati, atque tertia die adinvicem pacificati, totius Romani populi et cleri favorabili acclamatione

s pravé a s lewé strany stawěli na odpor, jako klasy autlého obili sekal je ostrým mečem swým, až náramným množstwím kopi poražen padl na nesmírnau hromadu zabitých. Čechové však, kteří w protějším šiku bitwy bojowali, nastojte! na neobyčejný útěk se rozprchše, obrátili záda. Soběslaw s Poláky nešťastného, protože we wálce wíce než občanské, dobyl jest wítězstwí. Stala pak se jest tato porážka dne 8 Října, we kteréžto padli jsau Nozislav a Držkraj bratři, synové Lubomirowi, a jiných welmi mnoho.

37. Léta od narození páně 1111 usilowáním králowny Swatawy mezi syny jejími a prostřednictvím biskupa Heřmana i také přičiněním Wacka župana, ač nebylo k jeho dobrému, král Wladislav bratra svého Soběslawa powolal zpátky z Polska, a dal jemu hrad Žatec s celau krajinou k němu příležití.

38. Léta od narození páně 1112 dle starých králů ustanovení a ku krále Jindřicha IV příkázání král Wladislav synowce svého, Břetislawowa syna a jmenowce, s plukem 300 oděnců se štíty poslal jest do Říma. Ale poněwadž byl král již daleko dojel napřed, jiných právě řečený se swými přešel přes baworské Alpy, našel krále we městě Veroně, a tam jest s ním slawil letnice. W měsíci pak Srpnu wjel král do Říma u velikém množství rozličných národů a jazyků, chtěje přijmouti znaky císařské dle obyčeje králů. I poněwadž byl týž král někdy powstal proti otcí swému, proto papež Paschalis, pokládaje jej za bezectného, nechť splniti jeho vůle. Ježž král ihned kázal zajmouti, a přitasiw meč k hrdlu jeho, počal mu smrti hroziti. On pak, boje se smrti, přiwolil jemu, a když třetího dne spolu byli smířeni, s příznivým přisvědčením všeho lidu i duchowenstwa

¹⁾ ad 1. — ²⁾ nemá 2. — ³⁾ mittit 2. — ⁴⁾ nimia 3. — ⁵⁾ Zobezlav 1; Sobieslav 2; Zobezlau 2a, 2b; a tak i níže. — ⁶⁾ nemá 4. — ⁷⁾ Nozislav 1, 4; Nozislav 2; Nozislau 2b; Nozislau 3. — ⁸⁾ Drisykay 1; Dyrzikay 2; Dirsikay 2a; Dirzkay 2aa; Driskay 2b; Drsikay 3, tu také předch. et wynecháno; Driscray 4, 4a. — ⁹⁾ nemá A. — ¹⁰⁾ Liubomir 2; Labomir 3. — ¹¹⁾ O poloze míst, kde se události tyto sběhly, srownej pojednání následující: Oldřiš a Libice od W. W. Tomka, Památky archaeol. III, 97. O místě bitvy na Trutíně od téhož tamtéž II, 165. Ještě slovo o wpádu polském do Čech r. 1110. Památky archaeol. a místop. V, 41. — ¹²⁾ Swatawa 2; Suatawa 2a; Zuatawa 1, 2b. — ¹³⁾ suum dux Sob. 2. — ¹⁴⁾ Sobieslaw 2a, 2aa; Sobeslaw 3; Sobeslaw 4, 4a. — ¹⁵⁾ Zacz 2aa; Satec 2; Sate 2a, 2b. — ¹⁶⁾ regione 2. — ¹⁷⁾ ante 2aa. — ¹⁸⁾ O sv. duše r. 1111 byl Jindřich V we Veroně, kde jím dány byly některé listiny dne 19—22 kwětna. Sr. Böhmen, Reg. imp. — ¹⁹⁾ Tak A; in ostatní. — ²⁰⁾ insurrexerat 2aa. — ²¹⁾ nemá 3.

imperator et¹⁾ augustus vocatur et ordinatur²⁾. Altera autem die novus imperator tanta mittit apostolico dona³⁾, ut pro sui magnitudine humanae crederentur sufficere cupiditati. His ita⁴⁾ peractis reversus est imperator in Bawariam, et nostrates ad suam incolumes rediere⁵⁾ patriam.

39. Anno dominicae incarnationis 1113 quibusdam⁶⁾ hominibus, qui vana et incerta libentius referunt, relatum est Sobezlao, quod frater suus, dux Wladizlaus, vellet eum capere, id suggerente et consiliante contra eum Wacek comite. Quibus ille respondit: Aut ego moriar, aut qui talia molitur prius morietur, quam ego capiar. Et unde rem relatam magis opinaretur⁷⁾ veram esse, eadem hora⁸⁾ venit nuntius vocans eum fratris ad curiam. Qui accipiens fere trecentos milites, adit⁹⁾ fratris curtem cum paucis, ceteros non longius quam unius stadii spatio fecit stare cum armis. Ubi fratre salutato et prandio sumpto dux praecessit, praecipiens¹⁰⁾ fratri suo, ut eum sequeretur ad civitatem Wissegrad. Non enim longe, sed quasi X stadiis distabant¹¹⁾ ab urbe. Tunc Sobezlaus mittens rogat Wacek comitem, quo per viam simul¹²⁾ gradientes sermocinarentur adinvicem. Quo facto, parum per viam¹³⁾ sermone communicato, ex utroque latere atque post tergum Wacek comiti incauto et innocenti

Rumpunt fatifero praecordia vulnere terno, Mense quater denas Quintili intrante Kalendas. Statimque Sobeslau reversus ad suos, tenuit viam volens per Zribiam¹⁴⁾ transire in Poloniam; valde enim timuit fratris sui praesentiam. Cumque transisset silvam, occurrit ei Erkembertus¹⁵⁾, praefectus de castro Donin, pellacis¹⁶⁾ Sribiae plenus versutiis, fingens multa amicabiliter pollicetur¹⁷⁾ ei, quod caesaris per gratiam omnem suam obtineret¹⁸⁾ iustitiam, si ad eius perveniret praesentiam, atque supplex invitat eum dolis, quatenus cum paucis secum ad convescendum¹⁹⁾

Římského jest prohlášen a dosazen za císaře¹¹¹² a rozmnožitele říše. Druhého pak dne nový císař poslal apoštolskému tak veliké dary, že co do velikosti své zdály se postačovati lidské dychtivosti. Po vykonání toho na ten způsob navrátil se jest císař do Bawor, a naši bez aurazu jsau se vrátili domů.

39. Léta od narození páně 1113 od některých lidí, kteří příliš rádi donášejí věci liché a nejisté, doneseno jest Soběslawowi, že jej bratr jeho, kníže Wladislav, míní jmauti z pobádání a radění k tomu naproti němu od Wacka župana. On pak jim odpověděl: Buď já umru, buď ten, kdo takové věci osnuje, prvé umře, než já budu zajat. A tím více měl za to, že jest pravda, co mu bylo oznámeno, když tutaž hodinu přišel k němu posel, který jej powolával ke dworu bratrowu. Tu on, wzaw s sebou asi tři sta bojovníků, přišel k sídlu bratrowu s malým počtem; druhým kázal státi se zbraní we vzdáli ne větším než jednoho honu. Pak když byl bratra pozdravil a poobědval, kníže jel napřed, kázav bratru swému, aby jel za ním na hrad na Wyšehrad. Neb nebyli daleko, než asi 10 honů od hradu. Tu Soběslav poslaw pro Wacka župana, žádal ho, aby jdauce spolu promlauwali na cestě mezi sebou. I stalo se tak, a když maličko na cestě byli střídali řeč, s obou stran a se zad Wackowi županu neopatrnému a neprowinilému

Prohnali jsau prsa trojnásob bodem osudonosným, Když osmnáctý den byl we běhu Čerwna měsíce. A hned Soběslav, wrátiv se k swým, vydal se na cestu, chtěje skrz Srbsko odebrati se do Polska. Neb se welice bál přítomnosti bratra svého. A když byl přešel přes les, přijel jemu wstříc Erkembert, představený z hradu Donína, plný auskoků podvodných Srb, a maluje mnoho přátelsky jemu slibowal, žeby milosti císařowau obdržel celau swau spravedliwost, když by se odebral před jeho osobu; a snažně zwal jej se lstí, aby s několika málo s ním ku pojedání wjel do

¹⁾ imp. aug. A. — ²⁾ To se stalo 13 dubna r. 1111. — ³⁾ Tak 1; donaria ostatní. — ⁴⁾ itaque 2aa. — ⁵⁾ redire 2aa. — ⁶⁾ a quib. 4a. — ⁷⁾ crederet A; crederetur 4, 4a. — ⁸⁾ ora 1. — ⁹⁾ adiit A, 2aa. — ¹⁰⁾ et precepit fratri suo, ut sequeretur ad eum. W. 2aa. — ¹¹⁾ distabat A, 4, 4a. — ¹²⁾ secum A. — ¹³⁾ per viam nemá 4, 4a. — ¹⁴⁾ Sribiam 2aa; Zibriam 2a. — ¹⁵⁾ Erkembertus 4; Erkembertus 2a. — ¹⁶⁾ falacis 1. — ¹⁷⁾ pollicitus 4, 4a. — ¹⁸⁾ contin. měl A, ale oprav. w obtin.; obtinere 2aa. — ¹⁹⁾ vescendum A, 2.

1113 ascenderet in oppidum; erat enim ea tempestate praedictum castrum caesaris sub potestate. Mox inter prandendum, armata manu adhibita, super hospitem clausit ostium¹⁾, et post paucos dies vinculatum mittit versus Saxoniam in quoddam firmissimum castrum, nomine²⁾ . . . , tradens eum suo clerico, nomine Oudalrico, ad custodiendum. Videntes autem militiae contubernales dominum suum fraude captum, diffugiunt alii in Poloniam, alii reversi sunt in Boemiam. Post unum mensem sed³⁾ Christi per pietatem Sobeslau ab eodem clerico noctu sic absolvitur. Superioris domus inter cancellos ad columnam fune ligata⁴⁾ dimissus est per murum in sporta, atque per eandem⁵⁾ funem praedictus clericus similiter⁶⁾ dilapsus, cum quodam milite Counrado, filio Rivin⁷⁾, qui etiam et ipse conscius facti eadem nocte sub murum adhibuerat equos, et sicut avicula amissa de cavea fugit et repetit silvam, ita illi lapsi celeri fuga tendunt in Poloniam.

Eodem anno mense Decembri dux Wladizlaus fratrem suum Ottonem solvit a vinculis, et quam olim post obitum fratris sui Zuatopluk habuerat, reddidit ei dimidiam totius Moraviae cum suis civitatibus provinciam.

1114 40. Anno dominicae incarnationis 1114 mense Maio, iubente domino Ottone, Prostey⁸⁾ et eius gener, qui cognominabatur lenis Wacek, de quibus supra diximus, ambo privati sunt lumine⁹⁾.

Eodem anno Sobezlau quibusdam Polonis secum assumptis veniens ad castrum Kladsko¹⁰⁾, temptat precibus et promissionibus multis, quo¹¹⁾ sibi cives aperirent portas urbis. Quibus non consentientibus, sed viriliter resistentibus, iuvenis praedictus¹²⁾ ira inflammatus succendit palatium quod prope murum situm erat. Vento autem incumbente ex adverso, inflammata sunt propugnacula in summitate turris, quae forte in antemurali stabant¹³⁾ propinqua muris. Unde urbani valde¹⁴⁾ turbati, iam desperantes salutis, rogant pacificam dari dextram pro vita¹⁵⁾ tantummodo

hradu. Neb byl té chvíle řečený hrad v moci císařově. W tom mezi obědem pomoci branného zástupu za hostem závřena jsau vrata, a po málo dnech dopravil jej spautaného do Sas do jistého hradu velmi pevného, jménem . . . . . kdež jej odewzdal svému duchovnímu, jménem Oldřichovi, k hlídání. Když pak wojenští druhové widěli, že pán jejich podvodně zajat byl, rozutíkali se jedni do Polska, druzi se vrátili do Čech. Po jednom měsíci z milosti Kristovy Soběslaw od téhož duchovního v noci takto jest oswobozen. Po prowaze přivázaném ke slaupu mezi mřížemi hořejšího stawení spuštěn jest se zdi w koši, a po témž prowaze řečený duchovní podobně uprehnul s jedním bojovníkem Konradem synem Řiwinovým, který též také svědom toho skutku byl též noci přivedl koně pod zeď; a jako ptáček vypuštěný z klece utíká a ubírá se do lesa, tak oni uprehše rychlým útekem zaměřili do Polska.

Téhož léta w měsíci Prosinci kněz Wladislaw bratra svého Ottu propustil z wazby, a dal mu zase onu polowici celé země moravské, kterau byl někdy měl po smrti bratra svého Swatopluka, s hrady tamějšími.

40. Léta od narození páně 1114 w měsíci Květnu z rozkazu páně Ottowa Prostěj a jeho zeť, kterému říkali tichý Wacek, o kterých jsme výše powěděli, obadwa zbařeni jsau zraku.

Téhož léta Soběslaw, wzaw s sebau některé Polany, přišel ke hradu Kladsku, a pokaušel se mnohými prosbami a sliby, aby mu otevřeli brány hradu. Kterí když neswolili, nýbrž mužně odporowali, mladík řečený, rozpálil se hněvem, zapálil jest palác, který byl položen blíž zdi. Když pak se witr wložil s protiwné strany, zapálily jsau se sruby na wrchu věže, která právě stála w předhradi blízko zdi. Tím hradčané jsauce velmi zastrašeni, již zaufajice nad wybawením, žádali, aby jim byla podána mírná prawice na zachowání toliko při životě všech

¹⁾ hostium 2a, 2aa; clausum ostium 2, 4. — ²⁾ nomine nemá A, 3, 4; prázdné ponecháno však pro jméno hradu w 1, 2, 2a, 2b, 4a. — ³⁾ nemá 4, 4a. — ⁴⁾ ligatam 3; ligato 4a. — ⁵⁾ eundem 4, 4a. — ⁶⁾ nemá A. — ⁷⁾ Ritan 2; prázdné místo w 2a; Kram 2b; Conradi filii Rivini 2aa. — ⁸⁾ Rosetey 1; Rosetey 2b; Rosethey 4; Rosethey 4a; Bositey 2aa. — ⁹⁾ oculis 4, 4a. — ¹⁰⁾ Kladzko 1; Kladsko 2; Kladzko 2a. — ¹¹⁾ quod 4a. — ¹²⁾ pr. Sobezlaus 4, 4a. — ¹³⁾ stabat 2, 2a, 2b, 4, 4a. — ¹⁴⁾ nemá A. — ¹⁵⁾ pro vita — periculum nemá 2b.

incolumi et singulari. Quibus concessa pace vix periculum mortis evadentibus, combusta et funditus est eversa¹⁾ civitas tota.

41. Anno dominicae incarnationis 1115 mense Januario dux Poloniorum Bolezlaus²⁾ avunculo suo Wladizlao precarias³⁾ mittit litteras, scriptas in haec verba: Si valuerint penes te preces meae, et⁴⁾ obtinuerint⁵⁾ fratri tuo germano Sobezlao locum indulgentiae, credo, quod firmum sit et stabile nostrae pacis vinculum et amicitiae. Nam si pro inimicis te⁶⁾ exorarem, certe deberes facere, quanto⁷⁾ magis nunc liceat mihi intercedere, ut sitis concordēs, quos mater sub uno corde portavit ventre? Equidem⁸⁾ sancto Petro sciscitanti⁹⁾, utrum fratri dimittat septies in die peccanti, dictum est a domino: „Non usque septies, sed usque¹⁰⁾ septuagies septies.“ Ergo hoc exemplo inbuimur, ut fratribus nostris toties indulgeamus, quot illi in nos non¹¹⁾ possint¹²⁾ peccare¹³⁾ vicibus. His exemplis et precibus dux Wladizlaus compulsus, immo innata sibi super fratre¹⁴⁾ commotus¹⁵⁾ pietate, mense Martio iterum pristinam revocat eum¹⁶⁾ ad¹⁷⁾ gratiam, et dat ei civitatem Gradec¹⁸⁾ et totam circa adiacentem¹⁹⁾ cum quatuor castellis provinciam. Eiusdem anni mense Julio dux Wladizlaus et fratres eius Otto et Sobezlau iuxta fluentia amnis Nizam²⁰⁾ cum duce Poloniorum Bolezlau indictum²¹⁾ conveniunt²²⁾ ad placitum, atque inter se datis et acceptis sacramentis confirmant foedera pacis. Altera autem die immensis muneribus mutuatum adinvicem oblatis, hilares ad proprios remeant lares. Interea Oudalrico, ducis Cuonradi²³⁾ filio, inevitabili fato e medio sublato, fratre vero eius iuniore Lutoldo²⁴⁾ olim antea similiter ab hac luce subtracto, filiis autem illorum²⁵⁾ adhuc aetate parvulis, dux Wladizlaus germano suo Sobezlao dat totam illam²⁶⁾ cum suis civitatibus provinciam, quam quondam pater praedictorum fratrum Cuonradus habuerat.

něch. Když pak powolen byl jim mír a sotwa 1114 nebezpečnosti života ušli, vypálen jest a ze základu wyvrácen hrad celý.

41. Léta od narození páně 1115 w měsíci 1115 Lednu kníže polský Boleslaw poslal strýci svému Wladislawowi list prosebný, psaný w ta slova: Kdyby platily u tebe mé prosby a zjednaly místo odpuštění vlastnmu bratru twému Soběslawowi, myslím, žeby bylo pevným a stálým pautem pokoje a přátelství mezi námi. Nebo kdybych se o to přimlauwal u tebe za nepřátely, jistě měl bys to učiniti; o kolik více sluší mi nyní přimlauwati se, abyste byli sworní wy, které jedna matka pod jedním srdcem nosila w lůně. Zajiště swatému Petru, když se dotazoval, zdali by měl odpustiti bratru, který by sedmkrát za den zhřešil, řečeno jest od pána: ne do sedmkrát, ale do sedmdesátikrát sedmkrát. Tak tedy příkladem tím se učíme, aby chom bratřím svým odpauštěli tolikrát, kolikrát by oni proti nám hřešiti ani nemohli. Těmi příklady a prosbami kněz Wladislaw pobádán, ano pohnut wrozenau sobě dobrotau k bratru, w měsíci Březnu zase jej wzal w předešlau milost, a dal jemu hrad Hradeč a celau příležičí krajinu se čtyrmi zámky. Téhož roku w měsíci Čerwenci kníže Wladislaw a bratři jeho Otto a Soběslaw při toku řeky Nisy sjeli se s knížetem polským Boleslawem k roku ustanovenému, a dawše i přijawše od sebe na wzájem přísahy, stwrdili jsau umluwy míru. Druhého pak dne podawše sobě wzájemně darů náramných, wesele se vrátili k svým domowům. Když mezitím Oldřich syn Konradůw newyhnutedlnému podlehl jest osudu, bratr pak jeho mladší Lutolt předtím již rovněž byl sešel s tohoto světa a synové jejich byli ještě mladého věku; kníže Wladislaw dal jest bratru svému vlastnmu Soběslawowi celau onu krajinu s tamějšími hrady, kterau byl někdy měl otec prwě řečených bratřích Konrad.

¹⁾ eversa est A. — ²⁾ Belezl. 1. — ³⁾ precatorias 4, 4a. — ⁴⁾ nemá 2aa. — ⁵⁾ obtinuerunt 2aa. — ⁶⁾ te pro A. — ⁷⁾ quan. non A; 2, 2b, 3, 4. — ⁸⁾ et quidem 1; oprav. 4. — ⁹⁾ sciscitante A, 3, 4a. — ¹⁰⁾ nemá A. — ¹¹⁾ nemá 4a. — ¹²⁾ possunt 2a, 2b, 3. — ¹³⁾ nadepsáno rukau jinou w A. — ¹⁴⁾ fr. suo 1, 4. — ¹⁵⁾ nemá A. — ¹⁶⁾ nemá A. — ¹⁷⁾ Tak 1, ostatní in. — ¹⁸⁾ Gradecz 2; Hradecz 2aa. — ¹⁹⁾ circumiacentem 4. — ²⁰⁾ Nizzam 3. — ²¹⁾ in dictum locum 4, 4a. — ²²⁾ veniunt A. — ²³⁾ Conradi A, 2, 2a, 2aa, 2b. Dle Kalendáře Pegawského stalo se to 5 ledna. — ²⁴⁾ Lutoldo 2aa; Liutoldo 2; Lutholdo 2a. — ²⁵⁾ eorum 2b. — ²⁶⁾ tot. il. prov. A.

1116 42. Anno dominicae incarnationis 1116 Ungara gens viribus ingens, opibus pollens, armis bellicis praepotens¹⁾, et cum quovis rege terrarum pugnare sufficiens, regis sui Colomanni post obitum principes eius mittunt²⁾ ad ducem Wladizlaum, quatenus cum rege novello³⁾ nomine⁴⁾ Stephano renovaret et corroboraret antiquam pacem et amicitiam. Quorum dux voluntati adquiescens, ea quae pacis sunt, se facturum spondit⁵⁾. Ventum erat Olzavam⁶⁾ ad rivulum, qui tam Pannoniae quam Moraviae dirimit regnum. Et iam Ungara gens innumerabilis⁷⁾, velut arena maris aut⁸⁾ pluviae stillae⁹⁾, in campo Lucsko¹⁰⁾ totam superficiem terrae cooperuerant sicut locustae; dux autem alia ex parte praedicti amnis¹¹⁾ metatus est castra. Sed¹²⁾ sicut ait scriptura, Vae terrae, cuius est puer rex, principes eius per innatam sibi superbiam aberrantes, ad pacifica ducis verba remittunt¹³⁾ responsa magis rixam provocantia quam pacis osculum ferentia; unde dux illa die ad placitum distulit ire. Illi autem hoc indigne ferentes et aliter fieri suspicantes, tres armatas¹⁴⁾, quas vocant hospitum legiones, iubent extra castra ire et pro defensione sua stare ex adversa parte amnis. Dux autem¹⁵⁾ aestimans eos ad pugnam prorumpere, iussit suos arma capere¹⁶⁾, et citius dicto contra eos terminalem transiliunt amnem. Mox inopina et inprosperata¹⁷⁾ nec praecogitata atrox et cruenta conseritur pugna, in qua filius Sdan¹⁸⁾, cuius supra meminimus, nomine Jurik¹⁹⁾, praefectus urbis Satec²⁰⁾, miles acerrimus, cum aliis eiusdem civitatis proceribus acriter pugnando occubuit III Idus mense Maio²¹⁾. Ast aliis terga vertentibus etiam ipse²²⁾ dux est in fugam compulsus²³⁾. Otto autem et Sobezlau, habentes robustas quatuor phalanges²⁴⁾, et totidem de Boemis fortes²⁵⁾ accipientes cohortes²⁶⁾, circuierunt²⁷⁾ monticulum, qui

1) praeponens měl 1, ale oprav. w praepot. — 2) intrant 3. — 3) novo 2aa. — 4) Tak A, 1, 4a; sancto 2, 2a, 2aa; scilicet 3; suo 2b. — 5) respondit 2, 4a. — 6) Olzavam A; Olzauam 3; Olzanam 4, 4a; Oslawam 2aa. — 7) innumerabilis 2aa. — 8) ut 1. — 9) nemá 3. — 10) Lucsko 1, 2, 4; Luzko 2b. Dle domněni Palackého jest to místo u nynějšího městečka Hluku mezi Uherským Brodem a Ostrohem na blízku říčky Olšavy. Sr. Pal. d. n. č. I, 1, 395. — 11) annis měl 1, ale opr. rukau jinou w amnis. — 12) w A po straně přips. — 13) rem. ver. resp. A. — 14) armatos 2aa. — 15) autem Wladizlaus 4, 4a. — 16) rapere 4. — 17) inprospera A; inopinata et insperata 4, 4a. — 18) Stan 1, 2, 2a, 2aa; Scan 3; Szthan 4, 4a. — 19) Jurzik 2, 2aa; Turik 3. — 20) Zac 2aa; Zatecz 2; Sate 2a, 2b. — 21) Iunio 3. — 22) ipse Wladizlaus 4, 4a. — 23) compunctus 1. — 24) phalanges 2b, 3. — 25) w A nadepts. rukau jinou. — 26) choortes 1. — 27) circumierunt 3.

42. Léta od narození paně 1116 národ uherský, welice silný, bohatstwím oplývající, we zbrani wálečné nad míru mocný a k boji s kterýmkoli králem na zemi dostatečný, po smrti krále jejich Kolomana welmoži jeho poslali jsau ku knížeti Wladislawowi, aby se zánowním králem jejich Štěpánem obnowil a utvrdil starodáwný pokoj a přátelství. K jichžto žádosti kníže swoliw, co by k pokoji náleželo, slibil jest že učiní. Přijeli k Olšawě říčce, která dělí panství jak uherské tak morawské. A již lid uherský nesčíslný jako písek mořský a kapky dešťové na poli Lucku celý jsau powrch země pokryli jako kobylinky. Kníže pak s druhé strany řečené vody rozbil jest tábor. Ale jak prawi písmo, běda zemi, jejímž králem jest dítě; welmožové jejich z přirozené sobě hrdosti poblaudiwše, k slowům knížete pokojným wzkázali odpovědi wice hádku wyzývající než políbení míru přinášející. Pročež kníže toho dne odložil jiti k roku. Oni pak to těžce nesauce, a něčeho jiného se domníwajíce, kázali třem branným, jak říkají hostinským plukům mimo ležení wytáhnauti a pro obranu swau státi na protější straně řeky. Kníže pak, maje za to, že wytrhli k boji, kázal swým chopiti se zbraní, i rychleji než wyřčeno přeskočili jsau přes pomezni řeku. Ihned nenadálá a neočekáwaná aniž prwé rozmyšlená, ukrutná a krvawá swedena jest bitwa, we které padl jest syn Stanůw, o němž jsme wyše zminili, jménem Jirik, župan na hradě Žateci, bojownik welice udatný, s jinými předními téhož hradu dne 13 měsíce Kwětna. Ale když jini obrátili záda, byl i kníže přinucen k útěku. Otto však a Soběslaw, majíce silné čtyry čety, a wzawše tolik též zástupů českých, obešli jsau pahorek, který je náhodau dělil, a náhle udeřili s welkým úprkem na ležení Uhrů, kdež král a jeho přední s biskupy, newědauce nic o bitvě, která se byla strhla, seděli

eos forte dirimebat, et repente irruerunt magno impetu super Ungarorum castra, ubi rex et sui proceres cum episcopis, nihil scientes de pugna¹⁾ quae facta fuerat, sedebant et bibebant et epulabantur splendide. Quid multa? Nisi archiepiscopus Laurentius²⁾ cum rege citius³⁾ aufugisset, nec ipse periculum mortis evasisset. Certe tot nobiles et ignobiles ibi interierunt Pannonenses, quot nec tempore sancti Oudalrici iuxta fluvium Leh⁴⁾ interisse referuntur. Illae autem, quas praediximus hospitum⁵⁾ legiones, quae etiam contra nostrum ducem bello praevaluerunt, revertentes a caede, ut viderunt suos profugatos, alios coacervatim prostratos et hostes in castris tripudiantes⁶⁾, turpem inierunt fugam. Quos ut a longe aspexere⁷⁾ in castris regis — iam enim ultra pontem Belin⁸⁾ posita erant castra⁹⁾ in campis, — aestimantes hostiles acies adhuc se insequi, multo plures submersi sunt in flumine Wag prae timore fugientes. Nostrates autem potiti victoria, in castris eorum nocte illa figunt tentoria, diripiunt milites Ungaricas gazas, scilicet ambitiosam in vasis aureis et argenteis habundantiam, Inque suos vulgus bona cetera distrahit usus.

43. Anno dominicae incarnationis 1117, III Nonas Januarii, quinta existente feria, hora iam vespertinali, terrae motus factus est magnus, sed multo maior in partibus Longobardiae. Nam uti fama referente percepimus, multa ibi aedificia ceciderunt, multa castella sunt diruta, multa monasteria sive delubra corruerunt et multos homines oppresserunt.

Eodem anno,

Rerum¹⁰⁾ cunctarum comes indimota mearum, Bis Februi quinis obiit Bozetecha¹¹⁾ Kalendis. Similiter¹²⁾ eodem anno¹³⁾ et semper regnante domino nostro Jesu Christo, cuius in manu corda sunt regum, quo¹⁴⁾ etiam clementer inspirante dux Wladizlaus recordatus est fratris sui Borivoy¹⁵⁾, cuius humilitatem iam dominus¹⁶⁾ pro-

a pili a hodowali skwostně. Což wice? Kdyby 1117 byl arcibiskup Wawřinec s králem rychleji neutekl, byl by ani on neušel nebezpečnosti smrti. Tolik zajisté padlo jest Uhrů urozených i neurozených, kolik ani za času sw. Oldřicha, jak se prawi, na řece Lechu nezahynulo. Ony pak pluky hostinské, o kterých jsme prwé prawali, které sic byly proti knížeti našemu w bitvě obdržely wrch, wracejíce se ze seče, jak widěly swé na útěk poražené, některé hromadně zbité a nepřátely, ani w ležení jejich řádi, daly jsau se na hanebný útěk. A když jsau je z daleka spatřili w ležení králowě — neb již bylo ležení rozbito w polích za mostem Bělinským — myslice, že za nimi ještě běží šiky nepřátelské, ještě wice se jich utopilo w řece Wáhu, ze strachu spěchajíce. Naši pak dobywše wítězství, w ležení jejich té noci zarazili stany; bojownicy rozebrali poklady uherské, totiž přepysnau hojnost w nádobách zlatých a stříbrných.

K swým pak wšecky jiné lid užitkům rozbere swrčky.

43. Léta od narození paně 1117 dne 3 Ledna, ježto jest byl čtvrtěk, w hodinu nešporní stalo se jest welké zemětřesení, ale mnohem wětší w krajinách Longobardie. Neb jak jsme slyšeli z powěsti, mnoho tam stavení se rozpadlo, mnoho hradů se pobořilo, mnoho chrámů neb kaplí se zřítilo, a mnoho lidí zasypalo.

Téhož léta

Wšechněch jež byla jest osudů mých družka nedílná, Zesnula Božetěcha w den Ledna třimezičtmy. Podobně téhož léta a wždy za kralování pana našeho Ježíše Krista, w jehož rukau srdce jsau králů, z jeho také milostiwého wnuknutí kníže Wladislaw, wzpomenuw se nad bratrem swým Bořiwojem, na jehož pokoru již hospodin

1) depuna měl 1, ale opraveno w de pugna. — 2) Wawřinec, arcibiskup Ostrřihomský. — 3) nemá A. — 4) Lech 4, 4a. — 5) nemá A; hospites 4. — 6) tripudiantes — castris nemá 2b. — 7) apparuere A. — 8) pont. Belin nadepts. w A rukau jinou; Belun měl 1, ale opr. w Belin; Bebin 3; Belin 4, 4a. — 9) castra regis A. — 10) Oba tyto werše pokračowatel Sázawský wypustil. — 11) Bozetecha 1; Bosetecha 3. — 12) nemá 4, 4a. — 13) anno volente omnipotente 4, 4a. — 14) qui 2, 2a, 2aa. — 15) který držán byl w zajetí na Hammersteině až do r. 1116. — 16) deus 3.

1117 spectans arcis de throno aetherae¹⁾, misertus²⁾ erat afflictionis eius et miseriae, et quia cui³⁾ deus miseretur, homo non potest non misereri, statim praedictus dux iam nutu instinctus divino et Hermanni episcopi faciens omnia consilio⁴⁾, mittit et revocat mense Decembri⁵⁾ fratrem suum Borivoy de exilio, et satisfaciens sibi ac semetipsum⁶⁾ eius submittens dominio, iterum collocat eum in principali solio. O mira ducis benignitas, sed magis admiranda aequanimitas, quem nec secularis delectat dignitas, nec contristat posita honoris sublimitas!

Juvit sumpta ducem, iuvit dimissa potestas. Talia quis unquam⁷⁾ audivit, dic rogo, facta? Utinam haec audiret Colomannus⁸⁾, rex Pannonicus, si viveret! qui metuens, ne germanus suus Almus post eum regnaret, ipsum et filium eius mentula privavit et lumine. Borivoy autem⁹⁾ non inmemor accepti beneficii, dat fratri suo dimidiam sui ducatus partem, quae sita¹⁰⁾ ultra fluvium Labe tendit ad aquilonem, eratque fratri suo licet iuniori in omnibus obediens, et semper¹¹⁾ eum praeveniens nichil sine suo consilio gessit.

1118 44. Anno dominicae incarnationis 1118 mense Septembri¹²⁾ tanta fuit inundatio aquarum¹³⁾, quantam non reor fuisse post diluvium in orbe terrarum. Nam noster ille¹⁴⁾ fluvius Wltava repente praeceps erumpens de alveo, ah¹⁵⁾! quot villas, quot in hoc suburbio domus¹⁶⁾, casas et ecclesias suo impetu rapuit! Aliis namque temporibus, tametsi hoc raro evenit, ut unda alluens¹⁷⁾ vix tabulata pontis tangeret, haec autem inundatio altius quam 10 ulnis super pontem excrevit.

1119 45. Anno dominicae incarnationis 1119, III Kal. Augusti, feria vero quarta, cum esset iam inclinata¹⁸⁾ dies, ventus¹⁹⁾ vehemens, immo ipse Satan in turbine ab australi plaga repente irruens super solarium ducis in urbe Wissegrad, antiquum murum et eo firmissimum funditus

shlédnul s trůnu brány nebeské, a nad jehož utrpením a bidau se slitoval, a poněvadž nad kým Bůh se slituje, nelze jest aby se neslitoval také člověk, ihned kníže prwěřčený, pokynutím božským již ponuknut, čině vše dle rady biskupa Heřmana, poslal w měsici Prosinci pro bratra svého Bořiwoje, a powolal jej zpět z vyhnanství, a učiniv jemu zadost i poddáv se sám pod jeho panství, dosadil jej zase na stolec knížecí. O diwná knížete dobrotivost, ale ještě podivuhodnější prostomyslnost, které ani neoblažuje světská hodnost ani nezarmucuje složená cti powýšenost.

Těšila obdržená moc, též složená zase kníže. Kdo, rciz, medle widěl, kdo slýchal eos takového. Bohdejž slyšel to král uherský Koloman, kdyby žiw byl, který obává se, aby bratr jeho Almoš nepanował po něm, jeho i syna jeho zbawil mužství i zraku. Bořiwoj pak, nejša nepamětliv obdrženého dobrodiní, dal bratru svému polowici svého knížetství, která leží za řekau Labem a wztahuje se k seweru; byl také bratra svého ač mladšího we všem poslušný a wždycky jej nadechážeje, nic nečinil bez jeho rady.

44. Léta od narození páně 1118 w měsici Srpnu byla jest taková powodeň, jaké myslím nebylo na zemi od potopy světa. Nebo řeka tato naše Wltava, náhle wyraziwši překotem ze svého koryta, ach, kolik to dědin, kolik we podhradí tomto domů, chyší a kostelů úprkem svým pobrala! Nebo w jiných časích, ačkoliw se to málokdy stává, aby woda dorážející leda podlahy mostu dosahowala, ale tato powodeň wystaupila až wyše desíti loket přes most.

45. Léta od narození páně 1119 dne 30 Čerwence we středu, když se již den schylowal, prudký witr ano sám Satanáš we wiru od strany polední najednau wraziw na palác knížecí na hradě Wyšehradě, zeď starau a tudy welmi pewnau, ze základů wywrátil. A bylo se proto wice

1) etherie 2aa; etę 1. — 2) misertus — deus nemá 3. — 3) cuius 4, 4a. — 4) cum cons. A. — 5) Decembris 2aa. — 6) semet 4. — 7) nemá A. — 8) Cholomannus 1; Kolmannus 4; Colomannus ostatní. — 9) nemá A. — 10) s. est rukau jinau přips. w 1. — 11) semp. bonore 4, 4a. — 12) Septembris 2aa. — 13) aq. in Bohemia 4, 4a. — 14) Tak 1; n. fluvius iste Multavia 2aa; ostatní iste. — 15) ach, ach 4. — 16) domos 3. — 17) all. i. e. invadens 2; 2b wykładaje alluens má po straně inundans. — 18) inclita A. — 19) nemá 4.

subvertit. Et inde magis est admirandum, ex utraque parte anteriori et posteriori integra et inconcussa manente, medietas palatii solotenus est eruta, et citius quam tu festucam frangeres, trabes inferiores et superiores simul¹⁾ cum ipsa domo impetus venti fregit in frusta et dispersit²⁾. Fuit autem haec tempestas adeo valida, ut quacunque parte incubuit, huius terrae silvas et arbores plantatas³⁾ et cetera sibi obstantia suo⁴⁾ impetu prostravit⁵⁾.

46. Anno dominicae incarnationis 1120. Nunc, mea Musa, tuum digito compesce labellum. Si bene docta sapis, caveas ne vera⁶⁾ loquaris,

Ut mecum sapias, breviter solummodo dicas: Est Borivoy rursus regni⁷⁾ de culmine pulsus. Augusti quarta⁸⁾ post Idus sunt ea facta.

47. Anno dominicae incarnationis 1121 nimis⁹⁾ attenuatae sunt segetes propter nimiam siccitatem, quae fuit per tres¹⁰⁾ continuos¹¹⁾ menses, Martium scilicet et Aprilem atque Maium.

Eodem¹²⁾ anno dux Wladizlaus reaedificavit¹³⁾ oppidum Donin¹⁴⁾, similiter et Podwin¹⁵⁾ castrum, quod est in¹⁶⁾ Moravia¹⁷⁾ situm infra fluvium Zuratka¹⁸⁾.

48. Eodem anno quidam ex Teutonicis¹⁹⁾ infra terminos Boemorum in silva, ad quam itur per villam Bela, in praerupta²⁰⁾ rupe aedificant²¹⁾ castrum. Quod²²⁾ audiens dux Wladizlaus, acceptis tribus scaris ex electis militibus, repente ex improviso irruens obtinuit castrum, ubi in primo accessu missis de muro sagittis vulnerati sunt, non tamen ad mortem, duo milites ducis, Oudalricus, filius Wacemil²³⁾, et Olen, filius Borsa. Illos autem Teutonicos, qui erant in castro capti, nisi comes Albertus²⁴⁾ superveniens multis precibus et innata sibi sagacitate liberasset, procul dubio iam dux²⁵⁾ in eadem silva omnes suspendi iusserat.

1119 diwiti, že kdež oboji strana, přední i zadní, zůstala celá a neotřesená, prostředek paláce až k zemi jest wyvrácen, a rychleji než by klas přelomil, trámy dolejší i hořejší s domem samým sila větru zlámala na kusy a rozházela. Bylo pak toto powěťří tak silné, že kdekoli wrázilo, w této zemi lesy i stromy sázené a ostatní vše, což bylo w cestě, úprkem svým porazilo.

1120 46. Léta od narození páně 1120. Teď má Muso milá, prst wlož si na pyštky. Dobře! zprawit umíš, však chraň se mluwiti pravdu,

Bys můj měla rozum, powěz w krátkosti tolik jen: Sehnán zas Bořiwoj s knížetství svého a panství. Šestnáctý stalo jesti se tak dne Srpnu měsíce.

47. Léta od narození páně 1121 zkazila 1121 jsau se příliš osení pro přílišnou suchotu, která byla pořád po tři měsíce, Březen totiž a Duben i Kwěten.

Téhož léta kněz Wladislaw wystawil znouwu hrad Donin, též také Podiwin hrad, který jest položen na Morawě wedlé řeky Swratky.

48. Téhož roku jakýsi Němec wnitř hranic českých we hwozdě, ku kterému se jde přes wes Bělau, wystawil sobě zámek na skále příkré. Což uslyšew kněz Wladislaw, wzaw s sebau tři zástupy wybraných bojowniků, najednau nenadále udeřiw obdržel hrad; kdež při prvním útoku šípy se zdí seslanými raněni jsau, však ne smrtelně, dva bojovníci knížete, Oldřich syn Wacemilůw a Olen syn Boršůw. Ty Němce pak, kteří byli na hradě zajati, kdyby nebyl hrabě Albert k tomu přišel a mnohými prosbami a přirozenau sobě obratností je wyswobodil, byl by kníže beze wší pochybnosti w témž lese všechny dal zwěšeti.

1) Tak A; ostatní nemají. — 2) discerpit 4, 4a. — 3) plantas 2b. — 4) nemá 3. — 5) Ruk. 2aa má tuto připsáno: Hoc anno fundatum est monasterium Wylemow iubente duce Wladislao, rogatu Wilhelmi et Hermanni comitum. — 6) falsa po straně w 2. — 7) regis 2b. — 8) quarto 3. — 9) nimio 3. — 10) nemá A. — 11) contiguos 1. — 12) Eodem — Zuratka schází w ruk. 4, 4a. — 13) reaedificat 2b. — 14) Donyn 2; Douin 2b. — 15) Podwin 2; Podiwin 2a, 2aa, 2b; Podiwin 3. — 16) nemá A. — 17) Moravie A. — 18) Zuracka 3. — 19) Theutonis 2, 2a. — 20) interrupta 3. — 21) aedificavit 2, 3. — 22) quod — castrum nemá 4. — 23) Wacemil 2; Wacemi 2b; Vecenul 3, tu také následující et wynecháno. — 24) Adalbertus 4, 4a. — 25) iam dux nemá 2; dux Wladizlaus 4, 4a. S udalostí tauto jest we spojení založení hradu Přimdy, o čemž pojednal důmyslným způsobem w programu gymnasia Jičinského na r. 1856 prof. Maloch.

1021. Eiusdem¹⁾ anni fuit hiemps nimis ventosa²⁾ et calida et aquarum inundatio magna.

1122. 49. Anno dominicae incarnationis 1122, IX Kal.³⁾ Aprilis, fuit eclipsis lunae media nocte, qua Judaicum erat pascha⁴⁾.

Eodem anno

Vir sacer Hermannus, doctrinae lumine clarus, Ter subiit quinis Octobris fata Kalendis⁵⁾, dominica iam illucescente⁶⁾ die in⁷⁾ festo sancti Lantberti⁸⁾ episcopi et martyris, cuius dum vixit festum devotissime coluit, quia Traiectensi vico et ex eadem Lothrinia⁹⁾ ortus fuit prosapia. Hic nonam vicem sedis pontificalis gerens, rexit hanc ecclesiam annis XXII, mensibus VI, diebus XVII¹⁰⁾. Erat enim spectabilis, incognitis formidabilis, domesticis affabilis, morum qualitate incomparabilis, lucerna lucens in mundo et ardens, nec sub modio sed candelabrum posita, illuminabat corda¹¹⁾ non¹²⁾ credentium verbo doctrinae et exemplo, de cuius et aliis probis actibus, licet plura relatu digna eniteant, tamen ea intacta relinquimus propter instantis temporis homines, qui nichil boni ipsi operantes aliorum benefacta¹³⁾ credere audita renuunt. Verumtamen non videatur esse absurdum, si praepostero ordine referamus, quae antea referre debuimus. Nam praedictus¹⁴⁾ praesul cum suam aegritudinem invalescere sentiret, et paucos familiares circa lectum¹⁵⁾ astare¹⁶⁾ videret¹⁷⁾, ingemuit et ait: Secretum meum mihi, secretum meum mihi¹⁸⁾! et obticuit. Illi autem stabant stupefacti¹⁹⁾, et intuebantur vultus suos adinvicem taciti. Et paulo post iterum praesul aperuit²⁰⁾ os suum et inquit: Olim debueram, cum sanus fueram, haec fari stando in ambone, quae nunc compellor fateri iam spiritus mei in agone. Fateor enim, quia²¹⁾ ego peccator²²⁾ compescantes de peccato suo non redargui, et potentes inique agentes et delinquentes non solum honoravi, verum etiam amavi, quos increpare,

Téhož léta byla zima velmi větrná a teplá, a bylo velké rozvodnění.

49. Léta od narození páně 1122 dne 24 Března bylo zatmění měsíce o půlnoci, když byla židovská Welkonoc.

Téhož léta

Muž swatý Heřman září učenosti se skwici Zemřel jest, když čítán den w Září sedmnáctý, w neděli již při rozednívání w swátek sw. Lamberta biskupa a mučenníka, jehož den, dokud živ byl, zvláště nábožně ctil, protože ze wsi Trajektu a rovněž z Lotharingie pocházel rodem swým. On jsa dewátým w řadě na stolici biskupské, spravoval kostel tento 22 let, šest měsíců a 17 dní. Byl pak aubledný, neznámým příkrý, swým domácím přívětivý, vlastností mravů newyrownaný, switelnice switici w swětě a hořící, a ne pod kbel postawená, nýbrž na swicnu, oswěcující srdce newěřících slowem učení i příkladem; o jehožto také jiných dobrých skutcích, ač více jest wynikajícího, hodného zminky, však toho zanecháme bez podotknutí pro lidi nynějšího času, kteří sami nic dobrého nečiníce, jiných skutky dobré, když o nich slyší, zpěčují se uwěřiti. Nieméně však nezdej se býti nesmyslné, když w přewráceném pořádku powíme, co jsme měli prwé powěditi. Nebo biskup prwé řečený, když pozorował, že nemoc jeho se zmáhala, a widěl několik toliko služebníků státi u swé postele, wzdechł si a řekl: Pro mne mé tajemství, pro mne mé tajemství, a umlknuł. Oni pak stáli udiweni, a hleděli jeden na druhého mlčky. A brzy potom opět biskup otewřel ústa swá, a prawil: Jindy jsem měl, pokud jsem zdráv byl, prawiti toto stoje na kazatelně, co nyní přinucen jsem wyznati již při hasnutí mého ducha. Wyznávámť, že já hříšník spoluhřešících ze hříchu jsem nekáral, a mocné, kteří činili zle a se prohřešowali, nejen jsem ctil, nýbrž i milował, kteréž měl jsem napominati, a když by

et si non obedirent, excommunicare debui. Postquam enim occubuit¹⁾ Bracizlaus²⁾ iunior, quo nec fuit nec erit dux melior, hac in terra floruit iniquitas, germinavit superbia, pullulavit fraus, dolus et iniustitia, et ego semper dolens dolui, quod mihi cum³⁾ bono duce non licuit mori. Vae mihi⁴⁾, quia⁵⁾ silui, quia⁶⁾ apostatricem gentem non revocavi, nec in gladio anathematis pro Christo dimicavi; sed me ipsum et populum christianum passus sum per tactum manus cum gente non sancta pollui, sicut scriptum est: Qui tangit immunda⁷⁾, immundus erit, et qui tetigerit picem, inquinabitur⁸⁾ ab ea; aut quae conventio Christi ad Belial? Apostatricem⁹⁾ gentem dico Judaeos, qui per nostram negligentiam post baptismum relapsi sunt in iudaismum. Unde valde timeo, ne Christus mihi¹⁰⁾ hoc¹¹⁾ obiciat, et inferiorem me proiciat in orcum. Nam huius tempesta noctis vox mihi audita est dicens: Tu non ascendisti ex adverso, nec obposuisti murum pro domo Israel, ut stares in proelio in die¹²⁾ domini; et gregem dominicum non auro, non argento, verum Christi pretioso¹³⁾ sanguine redemptum, per unam morbidam oviculam passus es contaminari et a coelesti regno exterminari. Heu mihi misero! qualem me esse vellem, quam diversum ab illo, qualis olim eram, et nunc ipse met mihi displiceo, quia parum boni me fecisse video. Dixerat, et statim, ut supra retulimus, Spiritus in vacuas fugiens evanuit auras¹⁴⁾, Post hunc Megnardus¹⁵⁾ fit praesul in ordine denus.

50. Eodem¹⁶⁾ anno mense Martio, comes Bznata¹⁷⁾ de Jerosolimis simul et de Galatia¹⁸⁾ rediit, et eiusdem anni XVII Kal. Novembris obiit. Item in eodem anno mel et vindemia pleno cornu abundavit et segetes satis creverant, sed in arstis granum non redundavit. Hunc annum secuta est hiems calida, unde in sequenti aestate caruimus custodita glacie.

51. Anno dominicae incarnationis 1123 mense Martio comes Dlugomil¹⁹⁾ et Gumprecht²⁰⁾

neposlechli, kliti. Nebo když jest zemřel Břetislav mladší, nad nějž nebylo a nebude knížete lepšího, tehdy w zemi této wzkwetla neprawost, wypučela hrdost, rozmohla se lest, šalba a nesprawedliwost, a já pořád lituje litował jsem, že mi nebylo s dobrým knížetem umřiti. Běda mi, že jsem mlčel, že jsem lidu odpadlého newolal zpátky, ani mečem klatby nebojował jsem pro Krista, ale trpěl jsem poskwrnění sebe i lidu křesťanského dotýkáním ruky s národem neswatým, jakož psáno stojí: kdo se dotkne nečistého, nečistý bude, a kdo se dotkne smůly, pomáže se od ní; aneb jaké jest sejiti Krista s Belialem? Odpadlým lidem jmenuji Židy, kteří naši nedbalosti po křtu upadli zpět w Židowstwi. Pročež welice bojím se, aby mi Kristus toho newytýkal a mne neuwrhnuł do hlubšího pekla. Nebo této noci pozdni slyšel jsem hlas prawící: tys newystaupil wstříc, nepostawil jsi zeď před dům Israelůw, aby stál w boji w den hospodinůw. A nechal jsi stádo hospodinowo, ne zlatem ani stříbrem, ale Kristowau drahou krví wykaupené, jednau prašiwau owci zprzniti a z králowstwi nebeského wywrhnauti. O! já bidný! jakým bych rád byl, jak rozdílným od toho, jakým jsem někdy byl! a nyní sám sobě se nelibím, protože, kterak málo dobrého jsem učinil, widím. Řekl jest, a hned, jak swrchu powěděno, Duch jeho do prázdnych odebral se utikaje wětrů. Nastaupil je po něm Menhart, biskup to desátý.

50. Téhož léta w měsíci Březnu župan Wznata wrátil jest se z Jerusalema i také z Galatie, a téhož roku dne 16 Řijna zemřel jest. Také toho roku medu a wina byla plná hojnost, a osení dosti wzrostlo, ale w klasiích zrno nebylo walné. Po tom roce přišla jest zima teplá, pročež w letě potomním nebylo uschowaného ledu.

51. Léta od narození páně 1123 w měsíci Březnu župan Dluhomil, a Humpert i Gilbert,

1) Eodem anno 4, 4a. — 2) ventuosa 2, 4, 4a. — 3) nemá A, 1, 2, 2b, 3. — 4) phase 1, 2, 2a, 2aa; pasche 2b. — 5) S tím srownává se i necrologium bohemicum v. Dobner, Mon. III, 14. — 6) illucence měl A, ale opr. jinau rukau w illucescente. — 7) nemá 2. — 8) Lamperti 2aa; Lamberti 1, 2, 2a, 2b, 4. — 9) Lothrinia 2; Lothrima 2a; Lotharingia 4; de Lothrimia 4a. — 10) VII 3. — 11) corda hominum non cred. 2aa. — 12) nemá 3. — 13) beneficia 2aa. — 14) pr. Hermannus 4. — 15) I. suum 4, 4a. — 16) assistere A. — 17) viderat měl 1, ale opraweno rukau jinau w videret. — 18) Ruk. A mihi, ve mihi et ob. — 19) obstupefacti 3. — 20) aperit 2aa. — 21) quod 2b. — 22) pecc. et indignus 4, 4a.

1) obcub. 2aa. — 2) Br. dux 4. — 3) in 2aa. — 4) Vae mihi opakují 4, 4a. — 5) quod 2b. — 6) quod 2b. — 7) immundam 2; immundum 2b, 3, 4, 4a. — 8) inquinatur 3. — 9) apostatricem 2aa. — 10) mili 1. — 11) nemá 1. — 12) in die nemá A; domo 2. — 13) nemá 3. — 14) Virg. Aen. IV, 278. — 15) Tak A, 4; ostatní Meynardus. — 16) Eodem anno — item in schází w 4, 4a. — 17) Wznata 2, 4, 4a. — 18) Galicia 2aa. — 19) Dlygomil 1, 2a, 2b; Dluhomil 2. — 20) Gumperht 1; Gumprecht 2b; Gumpreth 3.

et Gilbertus¹⁾ et Henricus qui et Sdic²⁾, et³⁾ cum eis alii Hierosolimam⁴⁾ perrexerunt, ex quibus quidam mense Novembri⁵⁾ redierunt, quidam⁶⁾ ibi interierunt. Nam comes Dlugomil⁷⁾ iam⁸⁾ in⁹⁾ revertendo VIII Idus Julii obiit; similiter et Bertholdus¹⁰⁾ cliens Henrici, filii mei, VIII Idus Augusti moritur¹¹⁾.

Impedior lacrimis nec possum promere scriptis, Quis furor unanimes aut quae discordia fratres Ceu geminos tauros¹²⁾ in diram compulit iram.

Nam dux Wladizlaus inmani motus ira, contra fratrem suum Sobezlaum mense Martio movit arma, et eum¹³⁾ cum suis omnibus expulit de Moravia, et reddidit Conrado, filio Lutoldi¹⁴⁾, hereditatem suam¹⁵⁾. Partem autem quartam illius regni, quam habuit tetrarcha Oudalricus, frater supradicti Lutoldi, addidit Ottoni, Suatopluk ducis fratri¹⁶⁾. Sobizlav autem fugiens a facie sui germani, adiit imperatorem in Maguntia¹⁷⁾ urbe, sed parum sua¹⁸⁾ profecerunt negotia, quia sine pecunia apud omnes reges vanae sunt cuiuspiam preces, et legum obmutescit iustitia. Tunc veluti lupo, qui inhians invadit¹⁹⁾ gregem, et frustra captans cum nil prehendit²⁰⁾, submitbens caudam repetit silvam²¹⁾, sic Sobezlaus apud caesarem infecta causa tendit²²⁾ ad Wicpertum, et apud eum²³⁾ per septem menses conversatus est²⁴⁾. Deinde mense Novembri transiit in Poloniam; quem dux Boleslaus honeste in sua recepit, coniugem autem eius, Almuse ducis gnatam²⁵⁾, Stephanus, rex Pannonicus, gratanter recepit, recognoscens cognatam suam.

Item in quadagesima fere per universum orbem²⁶⁾ aerae²⁷⁾ potestates quasi plurimae stellae, etsi non ceciderunt, visae sunt tamen cecidisse in terram, huic simile dominus dicit in evangelio: Videbam Satanam, quasi fulgur de coelo cadentem.

52. Eodem anno maxima fuit ubertas tam autumno quam vere seminatis in frugibus, nisi

a Jindřich, jinak Zdik, a jini s nimi putovali jsau do Jerusalema, z nichž někteří v měsíci Listopadu jsau se navrátili, někteří tam zemřeli. Nebo župan Dluhomil již na zpáteční cestě dne 8 Července zemřel; podobně také Pertolt, služebník Jindřicha syna mého, zemřel dne 6 Srpna.

Slzy mně nedají ani písmem nelze vyřici, Ký vztek sjednocené, kteráká to bratry neláska Jak saurodné dva w strašný hněw weštwala býky.

Neb kníže Wladislaw, welikým hněw hněwem, proti bratru swému Soběslawowi w měsíci Březnu zdvihl jest zbraň, a vypudil jej s jeho se všemi z Morawy, a nawrátil Konradowi synu Lutoltowu jeho dědictví. Než čtvrtou část té země, kterau měl čtvrtokněž Oldřich, bratr řečeného Lutolta, přidal jest Ottowi, bratru knížete Swatopluka. Soběslaw pak utikaje před bratrem swým, jel k císaři do Mohuče; ale málo se dařilo jeho věcem, protože bez peněz u všech králů jsau marné číkolí prosby a sprawedliwost zákonů oněmi. Potom tak jako vlk, který s otewřenau tlamau napadne stádo a darmo lapaje, když nic nepochytí, swěse ocas běží zpět do lesa; Soběslaw u císaře nic nepořídí, odebral se k Wigbertowi, a u něho přebýwal sedm měsíců. Potom w měsíci Listopadu odešel do Polska, kdež kníže Boleslaw poctiwě jej přijal; manželku pak jeho, dceru Almoše knížete, král uherský Štěpán radostně přijal, uznaw ji za swau příbuznau.

Také w postě skoro po celém světě moči powětrné jako přemnoho hvězd, ač nespady, přede widiny jsau jakoby spadly na zem; k tomu podobně prawi pán w evangeliu: widěl jsem Satanáše jako blesk s nebe padajícího.

52. Toho léta byla welká auroda w obilí, jak ozimi tak jaře, toliko kraupy uškodily jsau

1) Gisilbertus 4, 4a. — 2) Zdik 2, 2aa; Sdik 2a, 3, 4, 4a; Sditz 2b. — 3) atque A. — 4) per. Hier. A. — 5) Sept. 2 měl 2, ale oprav. w době nowější Novemb. — 6) quid. ibi interier. nemá 2aa. — 7) Dlugomil 1, 2, 2a; Dligomil 2b. — 8) nemá 4, 4a. — 9) nemá A. — 10) Bertoldus 1, 2, 2a, 2b, 4; simil. Bertoldus 2aa. — 11) obiit 3. — 12) Tak všecky kromě A, kde stojí apros; 1 také tauros, ale nadepsáno vel apros. — 13) nemá 3, 4a. — 14) Liutoldi 2; Litoldi 2aa. — 15) Znojmsko. — 16) Brněnsko. — 17) Magontia 2aa; Magoncia 2; in urbe Maguntina 4; urbe není w ostatních. — 18) nemá A. — 19) nemá 4. — 20) comprehendit 2, 4a; prendit 3, 4. — 21) silv. subm. caud. cum nil preh. opakuje A. — 22) tetendit 4, 4a. — 23) eum mansit A, A1. — 24) nemá A. — 25) Jest to Adléta, dcera Alma wévody, bratra Kolomanowa, jehož syn byl král Štěpán II. — 26) urbem 1. — 27) atrie 2aa.

quod grando¹⁾ locis nocuit in pluribus; mel autem in campestribus fuit abunde, in silvestribus locis minime. Hiemps aspera fuit nimis²⁾ et nivosa. Jamque eodem vergente³⁾ anno marchionis Dedii⁴⁾ extrema stirpe fato extirpata⁵⁾, imperator quartus Henricus praedicti Dedii marchionatum putans herede desolatum, dederat Wicperti sub potentiam. Sed erat in⁶⁾ Saxonia quidam nomine Conradus⁷⁾, ex tribu eiusdem Dedii natus, ad cuius manus iure pertinebat ille marchionatus; unde dux Lutera⁸⁾ et alii Saxones valde indignantes contra imperatorem, susceperunt bellum adversus Wicpertum.

53. Hisdem diebus dux Wladizlaus et Otto, sicut praeceperat eis imperator, tam Boemiae quam Moraviae coadunato exercitu transeuntes silvam, metati sunt castra ultra⁹⁾ oppidum Guozdec¹⁰⁾ ex adverso praedicti ducis. Praesul autem Maguntinus¹¹⁾ et comes Wicpertus citra¹²⁾ fluvium Mlida¹³⁾ stabant gravi cum¹⁴⁾ multitudinem armata; Saxones autem positi castra in medio dirimebant eos, nec sinebant¹⁵⁾ insimul coire adversarios suos¹⁶⁾. Tunc dux Boemiae et Otto miserunt ad Saxones dicentes: Non nos per superbiam contra vos sumpsimus arma, sed iussu imperatoris venimus in auxilium Maguntino archiepiscopo¹⁷⁾ et Wicperto comiti. Sed quoniam hii non adsunt, qui adesse et primam committere pugnam debuerant, vos¹⁸⁾ tantummodo cedite nobis loco, ut habeamus occasionem revertendi¹⁹⁾, videlicet et vos cessisse, et²⁰⁾ nos stetisse et expectasse eos²¹⁾ in conducto loco. Ad haec Lutera²²⁾ dux respondit dicens: Miror vos prudentes viros aperto non deprehendere²³⁾ animo dolos, quibus inducti frustra contra nos movistis arma innocuos. An ulla²⁴⁾ putatis carere dolis, consilia Maguntini archipraesulis Adalberti? An nondum eius Atticam prudentiam satis experti estis? Sic²⁵⁾, sic notus est vobis Wic-

na mnohých místech. Medu pak bylo w lauěnatých krajinách hojnost, w lesnatých nikoli. Zima byla welmi tuhá a mnoho sněhu. Pak již při sklonku téhož roku, když pokolení poslední markrabi Děda smrti wyhaslo, císař Jindřich Čtvrtý, pokládaje markrabství řečeného Děda za odumřelé, byl je dal pod moc Wigberta. Byl však w Sasích jeden jménem Konrad, rodem z pokolení řečeného Děda, k jehož ruce dle práwa náleželo ono markrabství. Z čehož wévoda Ludera a jini Sasové welmi se rozhněwawše na císaře, zdvihli wálku proti Wigbertowi.

53. Ty doby kníže Wladislaw a Otto, jak jim byl kázal císař, sebrawše wojsko jak z Čech tak z Morawy, a přešedše přes les, položili jsau se tábořem u hradu Hwozdce proti řečenému wévodowi. Arcibiskup pak Mohučský a hrabě Wigbert stáli u řeky Muldawy s množstwim těžce ozbrojeným; Sasové však, majíce ležení zaražené w prostřed, dělili je od sebe, a nedali protiwníkům swým dohromady se sejiti. Tehdy kníže české a Otto poslali jsau k Sasům, pravíce: My jsme proti wám nechopili zbraně z hrdosti, než z rozkazu císařowa přišli jsme ku pomoci arcibiskupu Mohučskému a hraběti Wigbertowi. Ale poněwadž ti tu nejsau, kteří tu měli býti a prwní boj swěsti, ustupte wám toliko z místa, abychom měli příčinu wrátiti se, totiž že jste wy ustaupili a my jsme stáli a čekali je w umluweném místě. K tomu wévoda Ludera odpověděl, pravě: Diwim se, že wy mužové opatrní zjewných auskoků nechápete myslí, kterými jsauce nawedeni darmo jste zdvihli zbraň proti nám newinným. Což myslíte, že které rady arcibiskupa Mohučského Adalberta jsau bez auskoků? Což jste ještě nikdy dosti nezkusili attické jeho chytrosti? Takli wám znám jest Wigbert, druhý Ulixes, který

1) gr. in locis 2aa. — 2) nemá 4, 4a. — 3) urgente 2, 2a; uigente 2b; a. verg. A. — 4) Deda 3. — 5) Byl to míšenský markrabí Jindřich mladší. Srwn. Palackého Děj. n. č. I, 1, 398, 399. — 6) quid in Sax. 1. — 7) Konrad hrabě Witimský, předek ještě nyní panující král. rodiny saské. — 8) Ludera měl A, ale opr. w Lutera; Judera 2aa. Jest to saský wévoda Lotar, později král římský. — 9) circa 2; iuxta 2a. — 10) Guozdecz 2; Buozdec 2a; Hwozdek 2aa. — 11) Magont. 2, 2a, 2aa. — 12) circa 3, 4. — 13) Multaua 2aa, 3; Mlydawa 2; Mydawa 2a; Mildeu 4, 4a. — 14) nemá 3. — 15) videbant 4, 4a; sin. eos 2aa. — 16) nec—suos připsáno w 1 po straně. — 17) Tak 1; ostatní archipraesuli. — 18) nemá 1. — 19) referendi 3. — 20) et nos stet. nemá 1. — 21) vos 4, 4a. — 22) Ludera 2, 2a, 2aa, 2b. — 23) repr. 1. — 24) nulla 4, 4a. — 25) Si sic 3. — 26*

1123 pertus, alter Ulixes¹⁾, qui circa eiusdem prae-
sulis callipodium informatus est. Cur ipsi non
veniunt, nos²⁾ ut salutent, qui libenter eos re-
salutant. Sed tutius est a longe expectare, quam
manu committere bellum, et alterius incommodo
suum comparare³⁾ commodum. Certe, quivis⁴⁾
lippis⁵⁾ potest perspicere⁶⁾ oculis, quid⁷⁾ ipsi
machinantur suis dolis. Sciunt enim et bene sa-
piunt, quia si vos vincitis, quod non⁸⁾ sine
magno vestri dampno⁹⁾ dabitur vincere Saxo-
nes¹⁰⁾; sin autem nos¹¹⁾ potenter praevalere
poterimus, Boemiam suis defensoribus viduatam
facilius invadere¹²⁾ quibunt. Hoc vult impera-
tor, hoc praesul Maguntinus consiliatur¹³⁾. Sic
semper vester gener Wicpertus¹⁴⁾ Boemis ami-
catur. Nam germanus suus¹⁵⁾ Sobezlaus¹⁶⁾, quem
nuper Wicpertus ob¹⁷⁾ voluntatem tuam¹⁸⁾ dolo
abegit in Poloniam, nisi cito ad eundem Wic-
pertum revertatur, amplius mihi non credatur.
Nos autem sciatis magis paratos congregi prae-
lio quam vobis cedere loco. His auditis male
creduli verbis dolo compositis Boemi, depopu-
lata regione, quae est circa urbem Misen, re-
versi sunt ad propria, sole morante in XV sa-
gittarii parte¹⁹⁾.

1124 54. Anno dominicae incarnationis 1124, II
Idus Februarii Hermannus, frater Willalmi²⁰⁾,
et Lutobor²¹⁾, filius Martini, perrexerunt Hiero-
solimam. Eodem anno²²⁾
Dux²³⁾ Borivoy Nonis bis binis mense Plutonis,
Exul in Ungaria carnis compage²⁴⁾ soluta²⁵⁾,

Ad Christum migrat, pura quem mente colebat,
Cum quo nunc ampla coeli laetatur in aula.
Huius post omnes²⁶⁾ vitae mundique labores,

Exul ter quinis quos²⁷⁾ degens pertulit annis,
E quibus est passus bis ternos²⁸⁾ carcere clausus,

dle téhož arcibiskupa kopyta zprawen jest? Proč
samí nejdau, aby nás pozdravili, ježto my jim
rádi pozdravení oplatíme? Ale bezpečněji jest,
z daleka čekati, než z těsna boj svěsti, a ško-
dau jiného zjednatí sobě prospěch. Wěru bola-
wýma lze prohlédnauti očima, co oni strojí swý-
mi lstmi. Nebo vědi a dobře rozumějí, že když
zvitězíte, nebude dáno bez velké škody vaši
zvitěziti nad Sasy. Pakli však my budeme moci
mocně obdržeti wrch, budau lehčeji moci na-
padnauti na Čechy zbawené swých obránců. To
chce císař, to radí arcibiskup Mohučský. Tak
wždy váš zef Wigbert Čechům přáteli. Nebo
bratr twůj Soběslaw, kterého nedávno Wigbert
k wůli tobě lstiwě odbyl do Polska, jestliže se
brzy k témuž Wigbertowi newrátí, nechť se mi
wice newěří. My však, wězte to, spíše jsme
hotowi setkati se w bitwě, než wám ustaupiti
z místa. To když uslyšeli Čechové, zle uwě-
řiwše slowům lstiwě složeným, popleniwše kra-
jinu, která jest okolo hradu Mišně, wrátili jsau
se domů, když stálo slunce w 15. části střelce.

54. Léta od narození páně 1124 dne 12
Unora Heřman bratr Wilémůw a Litobor syn Mar-
tinůw putowali jsau do Jerusalema. Téhož léta

Kněz Bořiwoj po prwém Unoru w den následující
Wenku ze země w Uhřích zbyw své schránky
tělesné,

Ježž myslí čistou milowal, odebral se ku Kristu,
S nimž we prostranném bydlí již dwoře nebeském
Po všechných tohoto swěta a w něm žiwota
trýzních,

W cizině jež patnáct roků přebýwaje snášel,
Šest pak trapných let těch zawřen stráwil u wazbě.

1) Ulysses 2b. — 2) nos měl A, ale oprav. w hos; vos 2aa; nos ostatní. — 3) parare 2b. — 4) Tak
opraw. w A; quis 1; qui ostatní. — 5) lippus est 4, 4a. — 6) prospicere 3. — 7) quod 2b. — 8) nemá A. —
9) damp. non dab. A. — 10) Saxones 1. — 11) vos 2aa; vobis 1. — 12) inquirere 2. — 13) consiliator 1. —
14) Wikip. 2aa, 2b; Wigbertus 2, 2a. — 15) tuus 4. — 16) Sob. Wikipertus ob. vol. suam 2aa, quem nuper
schází. — 17) ad A. — 18) suam 2, 2b, 3. — 19) arce 1. Dne 24 list. — 20) Wilhelmi 2, 2aa, 2b; Willelmi
2a. — 21) Lutobor 2aa; Lutobor 3; Liutobor 2. — 22) Od slova II Idus až k tomuto slowu není w 4, 4a. —
23) dux Boemorum B. 4, 4a. — 24) compaga měl 1, ale oprav. w compage. — 25) saluta, oprav. ale w salu-
to 1. — 26) omnis 4a. — 27) quo 1. — 28) Tak 1, 4, 4a; nadepsáno rukau jinou w 1, w textu jest sexannos;
tak mají i místo bis ternos ostatní sex annos.

Bis sublimatus solio, cur bis¹⁾ reprobatus²⁾.

Non mihi scrutari³⁾ fas est vel talia fari;

Scit qui cuncta creat deus atque creata guber-
nat.

Qui legit haec, dicat: Borivoy dux nunc requies-
cat⁴⁾,

Est ubi sanctarum pars⁵⁾ et requies anima-
rum⁶⁾.

Sepultus est autem in Praga metropoli anno
tunc labenti⁷⁾ bissextili⁸⁾ pridie Idus Martii, ad
principalem ecclesiam sanctorum martyrum Viti,
Wencezlai atque⁹⁾ Adalberti in cripta sancti
Martini episcopi¹⁰⁾ et confessoris.

55. Item eiusdem anni in quadragesima,
IX¹¹⁾ Kal. Aprilis, praesul¹²⁾ Megnardus¹³⁾ casu
reperiens in sacrario ossa Podivini¹⁴⁾, condit humi
in capella, quae est sub turre inter altare sancti
Nicolai episcopi et confessoris¹⁵⁾ et tumulum
Gebeardi¹⁶⁾ episcopi. Hic fuit cliens et indivi-
duus comes in labore et aerumpna sancti Wen-
cezlai martyris, de cuius actibus in vita ipsius
sancti¹⁷⁾ satis declaratur scire volentibus. Tem-
pore enim¹⁸⁾ suo Severus sextus huius sedis
episcopus ampliorem dilatans¹⁹⁾ capellam, circa
sacram praedicti patroni tumbam ossa praedicti
clientis effodiens, quia aliter non poterat fundari
murus, et collocans ea in sarcophago, posuerat
in camera, ubi ecclesiastica servabantur xenia.
Item VIII Idus Aprilis in die paschae caesar
Heinricus quartus mittens epistolas ad omnes
regni sui principes et episcopos, praecepit²⁰⁾,
quatenus omni occasione postposita IV Non.
Maii in urbe Bamberch²¹⁾ ad suam coaduna-
rentur curiam.

56. Interea Sobezlau, nostri ducis frater,
linquens Poloniam, tenuit cum suis²²⁾ omnibus
viam ad ducem Saxoniae Luteram²³⁾, sperans
tanti viri consilio simul et auxilio potiri. A quo

1124 Dwakrát w knížetstwi dosazen, proč zas za-
wržen jest,

Toho mi sauditi nelze aniž takowého co říci.
Bůh wí, jenž vše tvoří, stvořené též spravuje

wšecko.

Kdož toto čteš, rei: kněz Bořiwoj již klidu po-
žiwej,

Tam, kde duši zbožných všech wěčný klid a
podíl jest.

Pohřben pak jest w Praze w sídelném místě
w roce tehdaž přestupném dne 14 Března při
hlavním kostele swatých mučenníků Wita, Wác-
slawa a Wojtěcha w kryptě swatého Martina bi-
skupa a wyznawače.

55. Také w postě téhož roku dne 24 Břez-
na biskup Menhart, náhodau našed w sakristii
kosti Podiwinowy, pohřbil jest je w kapli, která
jest pod wěží mezi oltářem sw. Mikuláše bisku-
pa a wyznawače a hrobem Gebharta biskupa.
Ten byl služebníkem a nerozdílným druhem
w práci a we swizeli swatého Wácslawa mu-
čenníka, o jehožto skutcích w žiwotě téhož swa-
tého dostatečně wyprawuje se wěděti dychti-
wým. Nebo swého času byl Šebř, šestý této
stolice biskup, když rozšiřowal wětší kapli,
u swatého hrobu prwé řečeného patrona kosti
prwé řečeného služebníka jeho wykopal, protože
jinak nemohla se položiti zeď, a wložiw do
rakwe postavil je w komoře, kdež se chowaly
kostelní poklady. Také dne 6 Dubna w hod
welkonoční císař Jindřich Čtvrtý poslaw listy
ke všem knížatům a biskupům říše swé, kázal,
aby se pominauce všech wýmłuw dne 4 Kwětna
we městě Bamberce shromáždili u jeho dwora.

56. Mezitím Soběslaw, našeho knížete bratr,
opustiw Polsko, dal se se swými se všemi na
cestu ku knížeti saskému Luderowi, daufaje po-
moci sobě takowého muže radaui i podporau. Od

1) Misto cur bis má 2b turbis; his 3. — 2) reprobatur 3. — 3) rimari A, 4, 4a; w A nadeps. ještě scrutari;
vel rimari w 1; nadeps. ostatní. — 4) n. ibi vivat 1. — 5) nad slowem pars nadeps. pax 2b. — 6) wers tento
není w A. — 7) habenti 2. — 8) sextali A. — 9) nemá 3, 4a. — 10) ep. et conf. nemá A. — 11) VIII A, 2, 4. —
12) nemá 3. — 13) Meinardus 1; Meynhardus 2; Meinhardus 2a; Meyhardus 2aa; Meginhardus 2b. — 14) Podi-
uen 1, 2b, 4, 4a; Podiwen 2, 2a; Podiuen 3. — 15) et confess. nemá A. — 16) Gebeardi 2a, 2aa; Gebhardi
2; ep. Gebh. 2aa. — 17) nemá A, 3, 4a. — 18) autem A. — 19) fabricans přips. w 1 nowější rukau. — 20) pre-
cipit 2aa. — 21) W A po straně; Bamberk 1, 2, 2a, 2aa, 2b; Babenberch 4. — 22) om. suis 4a. — 23) Tak
1, ostatní Luderam.

1124 honorifice suscipitur hospitio, et ¹⁾ optato suae spei potitur solatio. Nam praedictus dux, ut cognovit principem ²⁾ Boemiae ³⁾ regali interesse curiae ⁴⁾, misit legatum cum hospite suo ad caesarem dicens: Regiae potestati et imperatoriae dignitati congruit, patientibus iniuriam clementer subvenire, et eam facientibus iustitiae rigore regaliter obviare. Cuius gratiae experimentum et principalis censurae nobis et cunctis ⁵⁾ gentibus dabitur ⁶⁾ documentum, si huic innocenti viro et iniuriam patienti Sobezlao iustitiam faciens, fratri suo eum reconcilies. Unde caesar valde indignatus, respiciens ad omnem coetum ⁷⁾ suum dixit ⁸⁾: Satis pro imperio iste ⁹⁾ locutus est marchio; ipse nobis facit iniuriam, et ulcisci poscit iniuriam. Nam si mihi congruit, ut ¹⁰⁾ ipse fatetur, alienas ulcisci iniurias, cur non ¹¹⁾ prius ulciscar meas? Aut quanam maior potest esse iniuria, quam quod ipse vocatus non venit ad nostra concilia. Ergo quemcunque ¹²⁾ zelus iustitiae et haec mordet iniuria, spondeat nunc fidem super sacra plenaria, quod sua tollat arma, et sequatur me post festum sancti Jacobi apostoli in Saxoniam. Assentiunt omnes et collaudant principes, atque coniurant bellum adversus Saxones secundum edictum caesaris. Hisdem diebus ¹³⁾ moritur gener Wratizlai regis Wicpertus, de quo supra satis meminimus ¹⁴⁾. Videns autem Sobezlav, quia fortuna et regis census ¹⁵⁾ magis iuvat fratrem suum maiorem natu, vertit iter ad Wicperti natum ¹⁶⁾, quo consolaretur ¹⁷⁾ de obitu sui patris ¹⁸⁾ suum per sororem cognatum, et ¹⁹⁾ exinde misit ad Poloniae principem ²⁰⁾ Stephanum comitem: per hunc enim sua omnia disponebat consilia. Qui cum transiret silvam, quae est inter Saxoniam et Poloniam, incidit in ²¹⁾ armatas latronum manus. Qui a longe stantes inquirunt ad eos: Parcimus et miserescimus vobis atque concedimus vitam, ite vestram cum pace viam; equos autem et omnia, quae portatis linquite nobis, neque enim pauci multis resistere aut ²²⁾ fugere quitis. Quibus Stephanus imper-

něhož počestně přijat jest w hostinstwí a dosáhl potěchy žádané we swé naději. Nebo řečený wévoda, jak zwěděl, že kníže český přítomeň byl u královského dwora, wyprawil posly s hostem swým k císaři, prawě: Královské mocnosti a císařské hodnosti přísluší, těm, kteří křiwdu trpí, milostiwě přispěti a proti těm, kteří ji činí, s důrazem sprawedliwosti wystaupiti. Té milosti příklad a knížeci přisnosti dáte nám a všem národům důkaz, když tomuto muži newinnému a křiwdu trpicímu Soběslawowi sprawedliwost učině, s bratrem jeho jej smíříš. Z čehož císař welice se rozhněwaw, pohlížeje na weškeren zastup swůj, prawil: Dosti po pansku mluwil jest tento markrabí. Sám nám činí křiwdu, a žádá, abychom mstili křiwdu. Nebo jestliže mi přísluší, jak on uznává, mstiti křiwdy cizi, proč bych prwé nepomstil swých? Nebo která může býti wětší křiwda, než že on, wolán jsa nepřichází k našim sněmům? Tedy koho hryže žádost sprawedliwosti a tato křiwda, ať slibi nyní wěrnost na swaté ostatky, že zdvihne zbraň swau a potáhne za mnau po swatém Jakubu apoštolu do Sas. Přiswědčili všichni a schwálili knížata i zapřísáhli se k wálce proti Sasům dle rozkazu císařowa. Ty samé dni zemřel jest zeť krále Wratizlawa Wigbert, o němž jsme wyše mnoho wyprawowali. Znamenaw pak Soběslaw, že štěstí a saud králůw wice přeje bratru jeho staršímu, obrátil se cestau k synu Wigbertowu, aby pro smrt otce potěšil swého příbuzného po sestře. A odtamtud poslal ku knížeti polskému župana Štěpána; neb jím sprawowal wšecky záměry swé. Ten když jel přes les, který jest mezi Sasy a Polskem, wrátil jest na branné tlupy laupežníků. Kterážto stojíce pozdálce, wolali na ně: Ušetříme wás a slitujeme se nad wámi i darujeme wám žiwot; jděte w pokoji cestau swau. Ale koni a všeho, co máte s sebou, nám zanechejte; nebo wás málo mnohým odolati ani utéci nemůžete. Jimžto Štěpán neohrožený řekl: Dejte nám krátkau chwili na rozmyšlenau; a když

¹⁾ vyškrábáno w 1. — ²⁾ ducem 2aa. — ³⁾ nemá A. — ⁴⁾ cur. Wladizlai A. — ⁵⁾ omnibus 4. — ⁶⁾ dabis 2b. — ⁷⁾ suum coet. A. — ⁸⁾ dicens A, ale opr. w dixit; dicens 2. — ⁹⁾ nemá 2b. — ¹⁰⁾ uti 2, 2a, 2b, 4. — ¹¹⁾ nemá 2aa. — ¹²⁾ quaecunque 4, 4a. — ¹³⁾ temporibus 2aa. 22 kwětna. — ¹⁴⁾ memini 3. — ¹⁵⁾ census 2b; censura 3. — ¹⁶⁾ Jindřich jmenowal se tento syn Wipertůw. — ¹⁷⁾ Tu nadeps. w 1 eum. — ¹⁸⁾ fratris w A, ale po straně oprav. patris. — ¹⁹⁾ nemá A. — ²⁰⁾ princ. Pol. A. — ²¹⁾ nemá 2aa. — ²²⁾ nec 2aa.

territus: Parvum, inquit, date nobis ¹⁾ spatium inire consilium. Illis autem concedentibus, dixit comes: O fratres et ²⁾ o socii, ultimae iam ³⁾ sortis ne timeatis casum fortunae ⁴⁾ mortis, quisnam nobis suum ⁵⁾ franget panem versis ⁶⁾ in fugam turpem? Aut post continuatam turpiter vitam quis nobis tribuet necessaria vitae? Et ⁷⁾ utrum hanc barbari ⁸⁾ nobis concedant ignoramus. Heu frustra sero poenitebit ⁹⁾ nos non occubuisse viriliter, cum diversis poenis affectos, hunc naribus truncatum, alterum oculis privatum, dabunt nos ¹⁰⁾ in parabolam et fabulam cunctis gentibus. At illi unanimiter inquirunt: Moriamur, moriamur; sed ¹¹⁾ videamus, ne inulti moriamur. Quos ut viderunt pagani, magis ad pugnam quam ad fugam aptare ¹²⁾ arma, repente irruunt super eos. Fit monstruosa pugna inter quinque ancilia et ¹³⁾ quinquaginta fortium scuta. Presbiter autem ex eis, cui animas suas commendaverant, habens arcum et faretram, fugit; quem unus ex latronibus, videns virum ¹⁴⁾ inermem, insequitur fugientem. At ille ¹⁵⁾ non valens evadere, misit retro sagittam, et percussit equum in mediam frontem, ceciditque equus et ascensor eius retro. Sicque solus presbiter evasit et nuntiavit in urbe Glogov ¹⁶⁾, quae facta fuerant. Praefectus autem illius urbis nomine Voyzlav cum ¹⁷⁾ multis ¹⁸⁾ accelerans illuc armatis, invenit ¹⁹⁾ Stephanum semivivum in media aqua Bobr ²⁰⁾ super frutices haerentem. Nam barbari, ut viderunt multos de suis interfectos et alios vulneratos, irati valde praecipitaverunt eum in praedictum fluvium; quem praefatus praefectus suscipiens ²¹⁾ et eius socios adhuc semivivos tulit in castrum suum, ibique ²²⁾ Stephanus in ²³⁾ Kal. Junii dominica die moritur. Sobezlau autem hisdem temporibus apud Wicperti filium morabatur, quia post obitum patris sui praedictus puer atrociter ab inimicis undique ²⁴⁾ coartabatur.

powolili, řekl župan: o bratři! o spoluúčastníci posledního již osudu, nebojte se nešťastného případu smrti; nebo kdopak nám bude lámati chleb swůj, když se obrátíme na hanebný útěk? Aneb když hanebně prodlaužíme sobě žiwot, kdopak nám poskytne potřeb žiwota? A zdali nám ho nechají diwoši, newíme. Ha! darmo budete pozdě litowati, že jsme mužsky nepodlehli, až nás všelijakými spůsoby strýzněné, jednoho s uříznutým nosem, druhého zbaweného očí dají w pohádku a powěst všem národům. Oni pak jednomyslně prawili: Umřemež, umřemež; ale hleďme neumřiti beze msty. Tu když widěli je pohané wice k boji než k útěku chystati zbraně, najednou udeřili jsau na ně. I byla bitwa příšerná mezi pěti štítečky a padesáti štíty udatných. Kněz pak mezi nimi, kterému byli poručili duše swé, maje luk a taul, dal se jest na útěk. Za nímž jeden z lotrů, wida člověka bezbranného, an utíká, běžel. On pak nemoha ujíti, vystřelil zpátkem šíp, a uhodil koně do prostřed čela, i padl jest kůň, a jezdec spadl s něho zpátkem. A tak jen kněz ušel, a oznámil we hradě Hlohově, co se jest bylo stalo. Župan pak toho hradu, jménem Wojslaw, přispíšiwi tam s množstwím ozbrojených, našel Štěpána položiweho uprostřed řeky Bobry wěziciho na křowí. Nebo diwoši, když widěli mnoho swých zabitých a jiných poraněných, welmi se rozzlobiwše uwrhli jsau jej do řečené řeky. Župan pak řečený wzaw jeho i jeho towaryše ještě položiwe, donesl je na hrad swůj, a tam Štěpán dne 30 Kwětna zemřel w neděli. Soběslaw pak ty časy meškal u syna Wigbertowu, poněwadž po smrti otce řečený jinoch zle se wšech stran tištěn byl od nepřátel.

¹⁾ nemá 3. — ²⁾ nemá 2aa. — ³⁾ nemá A. — ⁴⁾ fortuitae 2aa. — ⁵⁾ nemá 4, 4a. — ⁶⁾ inversis 1. — ⁷⁾ En 1. — ⁸⁾ babati 1. — ⁹⁾ poenitebis 1. — ¹⁰⁾ vos 2. — ¹¹⁾ sed — moriamur nemá 2aa. — ¹²⁾ aptarier 1; tak měl i 2, ale er vyškrábáno; aptari 4. — ¹³⁾ et inter 3. — ¹⁴⁾ vir. vid. A. — ¹⁵⁾ nemá 4. — ¹⁶⁾ Glogou 2a, 4; Glogow 2. — ¹⁷⁾ Nozizlav A; Woyslaw 2, 2aa; Woyslau 2a; Voyzlau 2b, 3; Woyzlaus 4, 4a. — ¹⁸⁾ nemá A. — ¹⁹⁾ inveniunt 2aa. — ²⁰⁾ Boler 3; Borb 4, 4a. — ²¹⁾ suscip. měl 1, ale opr. suscip. — ²²⁾ ubi 4, 4a; ubique 2aa. — ²³⁾ III 2b, 3. — ²⁴⁾ undique ab inim. A.

1124 Eodem anno mense Julio ¹⁾ dux Wladizlaus natam suam primogenitam nomine Zwatawam ²⁾, cum magno muliebri cultu et nimio census apparatu, dat nuptum cuidam ³⁾ inter Bavaros ⁴⁾ primates, famosissimo viro nomine Fridrico ⁵⁾.

57. Eodem anno Christus, dei virtus et dei ⁶⁾ sapientia, cuncta suo ⁷⁾ nutu ⁸⁾ gubernans subsistentia, hanc terrulam dignatus est sua eruere clementia a laqueo satanae ⁹⁾ et eius filii Jacobi Apellae ¹⁰⁾. Cuius picea ¹¹⁾ dextra, quaecunque ¹²⁾ tetigerit, inquinat, et oris ¹³⁾ anhelitus ceu basilisci foetidus, quos afflat, necat ¹⁴⁾; de quo etiam plurimi testantur veridici homines, quod saepe visus sit ¹⁵⁾ Sathan in humana effigie eius lateri adhaerere atque sua obsequia exhibere. Unde eum in tantam suis artibus extulit audaciam, immo dementiam, ut excedens suum modum tam sceleratissimus homo post ducem vicedomini ¹⁶⁾ fungeretur officio; quod erat magnum chaos christiano populo. Hic idem ¹⁷⁾ post baptismum factus apostata, altare, quod erat aedificatum et consecratum in synagoga eorum in nocte destruxit, et sumens sacras reliquias, non est veritus eas in suam mittere cloacam. Hunc talem ¹⁸⁾ sacrilegum atque maleficum dux deo plenus Wladizlaus, zelum Christi zelans ¹⁹⁾, XI Kal. Augusti tenuit atque sub arcta iussit eum constringi custodia. Ah ²⁰⁾ quantum de mamona iniquitatis ex ²¹⁾ domo eiusdem subplantatoris sublatum est et in fiscum ducis ²²⁾ redactum! Praeterea sui compares in scelere Judaei, ne praedictus manzer capite plecteretur, tria millia argenti et centum auri libras composuerunt duci ²³⁾. Quod autem ²⁴⁾ dux, gratia dei instinctus ²⁵⁾, christiana mancipia ab omnibus Judaeis redemit, et ut nullus ultra christianus serviret eis ²⁶⁾, interdixit. Amen, amen, inquam, quicquid unquam deliquit, totum in hoc laudabili facto delevit et nomen sibi aeternum ascivit.

¹⁾ Julii 2aa. — ²⁾ U Němců zwala se Luitgarda. — ³⁾ cuid. in turba varios prim. 2, 2aa. — ⁴⁾ Bavaricos 1. — ⁵⁾ Fridrico 2aa. Hraběti z Bogen. — ⁶⁾ nemá 3. — ⁷⁾ sub 4. — ⁸⁾ minu 2aa. — ⁹⁾ satanae 1. — ¹⁰⁾ Připomíná Horacowo: Credat Iudaeus Apella. — ¹¹⁾ picca 2aa. — ¹²⁾ quaecunque 4, 4a. — ¹³⁾ eius 2aa. — ¹⁴⁾ afflaverat 3; necat tu wynecháno. — ¹⁵⁾ est 2, 2a, 2aa. — ¹⁶⁾ vice deum 3; vicedomni 4, 4a. — ¹⁷⁾ id. Jacobus 4, 4a. — ¹⁸⁾ tal. Iudaeum 4, 4a. — ¹⁹⁾ zelatus 4, 4a. — ²⁰⁾ ah opakuje se w 4, 4a. — ²¹⁾ et 2aa. — ²²⁾ ducis Wladizlai 4, 4a. — ²³⁾ nemá 4, 4a. — ²⁴⁾ accipiens 4, 4a. — ²⁵⁾ instructus 2aa. — ²⁶⁾ Judaeis 4, 4a.

Téhož léta w měsíci Čerwenci kníže Wladislaw prworozenau deeru swau, jménem Swatawau, s welkau výprawau ženskau a znamenitým opatřením w penězích dal k manželství jednomu wysoce slowutnému muži mezi předními baworskými, jménem Fridrichowi.

57. Téhož léta Kristus, mocnost boží a moudrost boží, všeco co jest pokynutím svým řídící, račil jest tuto zemičku milosti swau wytrhnouti z osidel Satanáše a syna jeho Jakuba Apelly, jehož smolná pravice, čehokoli by se dotkla, pomaže, a jehož dech z úst, smrdutý jako basiliskůw, na koho dechne, toho usmrtí, o němž také svědčí mnozi lidé prawdy milovní, že často widin byl Satanáš w lidské podobě po jeho boku přiwislý a služby své konaje; kudyž jeho lstmi swými k takové powznesl smělosti ano šílenosti, že vykračuje ze swého oboru člověk tak přenešlechtný po knížeti úřad mistopána wykonával; což bylo velké pohoršení lidu křesťanskému. On tentýž, po křtu staw se odpadlíkem, oltář, který byl wystawen a posvěcen we škole jejich, w noci rozbořil, a wzaw swaté ostatky, nestrachowal se uwrci je do swého záchodu. Toho takového swatokrádce a zločince kněz Wladislaw plný Boha, horle horliwosti pro Krista, dne 22 Čerwence zabawil, a kázal se-wřítí jej těsnau wazbau. Ha! což mammonu zlosti z domu toho auskočnika pobráno jest a do měšce knížecího wneseno! Mimo to jeho rowní w šibalství Židé, aby řečený zkurwysyn nebyl sřat, tři tisíce liber stříbra a 100 zlata složili knížeti. Že pak kníže z wnuknutí milosti boží wykoupil křesťanské otroky ode všech Židů, a zakázal, aby napotom žádný křesťan jim neslaužil. Amen, amen, prawím, cokoli jest kdy prowínil, všeco tímto chwalitebným skutkem smazal jest a jméno sobě na věky zjednal.

O ¹⁾ Christi famula pia Magdalena Maria, Semper devota tibi promit plebs sua vota,

quoniam in tuo festo eruta est ab hoste infesto. Item eodem anno III Idus Augusti XI hora diei solis eclipsis fuit, et secuta est maxima pestilentia boum, ovium atque ²⁾ suum; apes multae interierunt, penuria mellis fuit nimia. Segetes ³⁾ autumnales defuerunt ⁴⁾ simul et vernaes praeter solum milium et pisam.

Eodem anno dux Wladizlaus, vir ⁵⁾ praeclarus et venerandus, natale domini et epiphania in villa Stebecna ⁶⁾ celebravit. Deinde, quoniam ⁷⁾ infirmabatur, transfert ⁸⁾ se in urbem Wissegrad, ibique usque ⁹⁾ ad suum obitum mansit. Eiusdem hiemis intrante vere vehementissimi incubuerunt venti per totam lunationem mensis Martii ¹⁰⁾.

58. Anno dominicae incarnationis 1125 Sobezlau audiens fratrem suum ¹¹⁾ graviter infirmari, inito consilio amicorum salubri, immo sic iam disponente dei nutu, cum omni suo comitatu de Saxonia rediit, et IV Nonas Februarii prope urbem ¹²⁾ Pragam in silva, quae est circa coenobium Brevnov ¹³⁾, noctu applicuerat. Latet causa, quid ipse hac in re faciendum disposuerat; neque enim tantae indolis heros tam temere hanc terram intrasset, si non aliqui ¹⁴⁾ ex comitibus extitissent, quorum consilio id, ut reor, egerat. Namque eadem nocte retro pedem torquens, huc et illuc, nunc ¹⁵⁾ per silvas, modo per villas latenter circuibat terram, nemini vim inferens aliquam, sed semper ¹⁶⁾ fratris sui quae-ritans ¹⁷⁾ gratiam. Omnes quidem Boemi primi et secundi ordinis ¹⁸⁾ eum diligebant et eius partem ¹⁹⁾ favebant, sola autem ductrix et pauci cum ea adiuabant Ottonem. Qui, quoniam sororem eius ²⁰⁾ sibi copularat ²¹⁾, omnibus modis nitebatur, quo post virum suum Otto potiretur solio.

Maří Magdaleno, zbožná ty Kristowa služko! 1124 Powždy ti oddán lid sliby své za to wesele wzdawá, že we swátek twój wyrwán jest nepříteli zlému. Také téhož roku dne 11 Srpna w jedenáctau hodinu denni bylo jest zatměni slunce, a přišel jest potom velký mor wolů, owec a weprů; mnoho wčel pomřelo, nedostatek medu byl velký. Ozim se zwrhla i jař, kromě toliko prosa a hrachu.

Téhož léta kníže Wladislaw, muž wýtečný a ctihodný, wánoce a nowý rok slawil we wsi Stbecně. Potom, poněwadž onemocněl, přestěhowal se na hrad Wyšehrad, a tam zůstal až do swé smrti. Po té zimě když nastalo jaro, byly jsau welmi prudké wětry po celý oběh měsíce w Březnu.

58. Léta od narození páně 1125 Soběslaw, 1125 když slyšel, že bratr jeho těžce stůně, wzaw radu spasitelnau s přátely swými, ano již tak řízením Božího wnuknutí, se wši družinau swau wrátil se jest ze Sas, a druhého dne měsíce Unora položili jsau se w noci blízko hradu Pražského w lese, který jest wedlé kláštera Břewnowského. Newi se příčina, co on w té věci byl mnil učiniti. Nebo by také hrdina takového ducha nebyl tak nerozvážliwě wstoupil do země, kdyby nebyli býwali někteří že županů, z jejich rady, jak za to mám, byl to učinil. Nebo té samé noci obrátiv se zase zpět, sem a tam, brzy po lesích brzy po wsech skrytých obcházel zemi, žádnému nečině žádného násili, leč wždy vyhledáwaje milosti bratra swého. A všichni Čechové prwního i druhého řádu jej milowali, a jeho straně přáli; jediná však kněžna a málo některých s ní podporowali Ottu. Ta, poněwadž byl si wzal sestru její, usilowala wšemi spůsobu, aby po muži jejím Otto obdržel stolec. Ne-

¹⁾ O pia Chr. A. — ²⁾ nemá 4, 4a. — ³⁾ Segeies — pisam nemá A. — ⁴⁾ defecerunt 2aa. — ⁵⁾ dux 3; nemá 4, 4a. — ⁶⁾ Stbeczna 2, 2aa; Sctecna 2a. — ⁷⁾ quandoquidem 2b; quia 3. — ⁸⁾ transferri se iubet 4, 4a. — ⁹⁾ Tak 2, 2a, 2aa, 2b, 4, 4a; usque nemá A, 1. — ¹⁰⁾ Marci 1. W ruk. A připsány jsau na místě tomto werše následující, ale závorkami zatřené: Anno milleno sexageno quo deno | Anglorum melle crinem sensere comete | Anno milleno centeno quo minus uno | Hierosolima Franci capiunt virtute potenti. — ¹¹⁾ Wladizlaus 4, 4a. — ¹²⁾ nemá A. — ¹³⁾ Brzewnow 2, 2aa; Breunov 2a; Breunen 2b; Breunou 3; Breunew 4, 4a. — ¹⁴⁾ alii 2. — ¹⁵⁾ nemá A. — ¹⁶⁾ Taktěž. — ¹⁷⁾ Taktěž. — ¹⁸⁾ ordines 1. — ¹⁹⁾ patri měl A, ale po straně oprav. w parti. — ²⁰⁾ jmenem Žofii. — ²¹⁾ copulaverat A.

1125 Ducis autem magis magisque invalescens morbus nimis eius exhauriebat corpus. Inter haec primates terrae conturbati¹⁾ ceu pisces in turbida aqua, incerti dum mente titubarent²⁾ consternati, regina Suatava³⁾, mater ducis, praemonita et instructa Sobezlai ab amicis venit, ut visitaret filium suum, et sic locuta est ad eum: Mater ego tua cum sim et regina, supplex et timida ad tua venio genua, et quibus te tenerum excepi, pro⁴⁾ fratre tuo⁵⁾ coram te iam tremulis procumbo genibus. Nec enim ea, quae iure possint negari, peto, sed quae sunt et⁶⁾ deo placita et hominibus accepta. Placet enim deo, sicut ipse dixit: Honora patrem tuum et matrem, ut meas aniles placide suscipias preces, et hanc rugosam lacrimisque obortam⁷⁾ precor ne confundas faciem. Liceat mihi vetulae matri apud filium suum⁸⁾ impetrare, quod rogat et postulat prostratus laon universus Boemiae, liceat mihi decrepitae vos videre pacatos, quos pari conditione ex meo utero generatos video, gratia dei, bene educatos. Contingat mihi aniculae cito moriturae non prius mori, quam huic incomparabili⁹⁾ meo deus conferat solamen moerori. Merito quidem moereo¹⁰⁾, quia fera Erinis hac in terra regnat, et vos fratres, olim unanimes, nunc in proelia armat¹¹⁾. Quis enim ignorat, quod camisia propior sit corpori quam tunica? Natura quippe, quae fecit propinquiorem genitura, facit, ut sit suis propior et in omni rerum procurata. Ille autem, ille¹²⁾, quem tibi fratrem facis, et cui modo tuae sobolis et carae coniugis curam iniungis et in tutelam committis, crede mihi matri, ipse primus erit eis in laqueum et in foveam et in scandalum. Iste autem, quem a te elongas et quasi alienum reputas¹³⁾, cum sit tuus germanus, multo clementior in¹⁴⁾ tuos erit, quam tui patris natus, cui post te decernis paterni solium ducatus. Dixerat et flebat natumque¹⁵⁾ suo¹⁶⁾ angebat ploratu. Quem ut¹⁷⁾ vidit simul collacrimantem, haec adiecit dicens: Non tua, fili mi, inevitanda homini deploro fata¹⁸⁾, verum fratris tui miserabiliorem morte vitam

moc pak knížete víc a více se zmáhající velmi hubila jeho tělo. Když mezitím přední mužové v zemi pomateni jako ryby v kalné vodě v nejistotě kolisali se v ustrašení, královna Swatava, matka knížete, zpravena jsaua a navedena od přátel Soběslawových, přišla jest navštívit syna svého, a mluvila k němu tak: Já, jsaua matka tvá a královna, přicházím prosíci a bojící se k nohaum tvým, a na kolena, na kterých jsem tě autlého hýčkala, již se třesauci pro bratra tvého před tebou padám. Neb nežádám věci, které by právem mohly býti odpřeny, než které se Bohu líbí a kterých lidé si přejí. Neb se líbí Bohu, jak sám řekl: cti otce svého i matku svou, abys mé stařenské prosby wlidně slyšel a tohoto mého wráskovitého a slzami skropeného obličej, prosím, abys nezahanbil. Nechť smím já, stará matka, prositi syna za to, co prosí a žádá na kolenau weškeren národ český; nechť jest mně wěkem sešlé widěti vás smířené, které jednostejné z mého lůna porozené widím z milosti Boží dobře vychované. Budiž popráno mně babičce brzy umírající, abych nezemřela prvé, než mi Bůh poskytne potěšení w tomto mém nesrovnalém zarmaucení. Právem zajisté rmautím se, že diwoká wzteklice w této zemi wládne a vás bratři, někdy jednosworné, nyní do bojů strojí. Kdožf newí, že jest košile k tělu bližší než sukně? Nebo přiroda, která učinila bližšího dle narození, činí, že jest k swým milostiwější také we všem řízení. Onen wšak, onen, ježž sobě bratrem činíš, a kterému ten čas péči o swé ditky a drahou choť ukládáš a pod jeho ochranu poraučíš, wěř mně matce, ten jim prwní bude osidlem a jamau a pohoršením. Ten wšak, kterého od sebe vzdaluješ a jako za cizího pokládáš, ježžto jest twůj bratr vlastní, bude k twým mnohem dobrotiwější než syn twého strýce, kterému po sobě odkazuješ stolec otcowského knížetstwi. Tak prawila a plakala a syna svého lkáním obtěšnowala. Když pak spatřila, an spolu s ní slzí, toto doložila, řkauc: Nelkám, synu můj,

1) turbati A. — 2) titubarent 3. — 3) Suatava 1; Swatava 4; Swatava 2. — 4) cum A. — 5) t. Zobezlao 4, 4a. — 6) ex 1. — 7) abortam 2; obrutam 2b. — 8) si non 3. — 9) incorporabili 2aa. — 10) mereor 1; moeror 4, 4a. — 11) Srown. Virg. Aen. VII. 335. — 12) nemá 4, 4a. — 13) facis 2aa. — 14) inter vos 4, 4a. — 15) namque 1. — 16) suum 3. — 17) cum 2aa. — 18) facta 1.

defleo, qui profugus, vagus et exul mallet¹⁾ nunc feliciter mori quam infeliciter vivere. Cui natus²⁾, perfusus faciem lacrimis: Faciam, inquit, mater mea, faciam, quod hortaris, non³⁾ sum adamante vel ex Charybdi⁴⁾ genitus, ut non reminiscar uterini fratris⁵⁾. Interea rediens praesul⁶⁾ Bambergensis⁷⁾ ecclesiae Otto, miles Christi indolis⁸⁾, victis et destructis Pomoranorum idolis visitat, ducem iam viribus prae infirmitate deficientem. Cui dux⁹⁾ cum sese et animam suam per sanctam confessionem commisisset, non prius posse dari aut consequi indulgentiam, praesul¹⁰⁾ spondit, quam fratri suo pacem veram et firmam promississet et¹¹⁾ gratiam. Moxque praesul praedictus curam animae eius et causam perficiendae¹²⁾ pacis Megnardo¹³⁾ iniungens episcopo, iuxta principalem munificentiam valde donis onustatus tenuit viam; festinabat enim, ut ante domini coenam perveniret ad sedem suam. Mittitur illico pro¹⁴⁾ Sobezlao, iamque palam in populo agitur, quod olim clanculo machinabatur.

Talia ut sensit princeps Moraviae Otto fieri, qui semper adhaerebat ducis¹⁵⁾ lateri, timens ne forsan¹⁶⁾ caperetur, tristis revertitur in Moraviam. Pacificatus est autem Wladizlaus cum fratre¹⁷⁾ quarta feria maioris ebdomadae. Post octavas autem¹⁸⁾ paschae II Idus Aprilis¹⁹⁾, dominica die, quae tunc fuit Misericordia domini, pius et misericors dux Wladizlaus non sine magno suorum planctu migravit ad Christum, et quam semper pro nomine Christi in pauperes exhibuit, nimirum iam ab ipso misericordie domino, consecutus est misericordiam. Sepultus est autem in ecclesia sanctae Mariae virginis, quam ipse aedificans Christo et eius matri omnibus ecclesiasticis xeniis sufficienter auxit, et satis honorificam monachorum ibidem²⁰⁾ constituit abbatiam; loci nomen est Cladorubi²¹⁾.

1125 nad twým osudem, kterému člověk neujde, nýbrž bratra twého život smrti žalostnější oplakávám, jenž co poběhlý, těkavý a wypowieděný raději by nyní šťastně umřel, než nešťasně žil byl. Syn pak, jehož obličej polit byl slzami, řekl: Učiním, matko má, učiním, co žádáš; nejsem z diamantu ani z Charybdy zrozen, abych si newzpomněl na bratra životního. Mezitím wraceje se biskup kostela Bamberského Otto, Kristův rytíř slavný, po přemožení a roztlučení model pomorských, navštívil kníže pro nemoc již síly pozbývajícího. A když kníže jemu sebe a duši svou skrze swatou zpověď poručil, oznámil jemu biskup, že nelze prvé dáti neb obdržeti odpuštění, než by bratru swému slíbil pokoj pravý a pevný i milost. A hned biskup řečený péči o duši jeho a záležitost učinění míru poručil biskupu Menhartowi, dle knížecí štědrosti welice byw dary obtížen, dal se na cestu. Nebo pospíchal, aby před slavností wečeře páně dojel k sídlu swému. Posláno ihned pro Soběslawa, a již se zřejmě w národu o to jednalo, co se prvé tajně strojilo.

Když Otto kníže morawské pozoroval, že se toto dalo, ježžto wždy byl po boku knížete, obáwaje se, aby snad nebyl zajat, smutný wrátil se na Morawu. Byl pak Wladislav s bratrem smířen we středu w týden welikonoční. Po oktavu pak welikonočním dne 12 Dubna w neděli, w kterau tehdaž bylo Milosrdenstwi boží, dobrý a milosrdný kníže Wladislav ne bez welkého nářku swých odšel ku Kristu, a milosrdenstwi, které wždy pro jméno Kristowo prokazoval chudým, owšem již dosáhl od milosrdného hospodina. Jest pak pohřben we chrámu swaté panny Marie, ježž sám wystawil Kristu a jeho matce všemi kostelními potřebami nadal dostatečně, a zřídil tam dosti počestné mnišské opatstwi; jméno místa jest Kladruby.

1) valet 1, rukau jinou přips. vellet; malit 3. — 2) n. Wladizlaus 4, 4a. — 3) nec 2aa, 3, 4. — 4) ex nemá 3, 4a; vel execrabilis genitus A. — 5) fr. mei 4, 4a. — 6) pr. red. A. — 7) Bamberiensis 1, 2, 2aa; Babenbergensis 4. — 8) inclytus 3, 4a. — 9) dux Wladizlaus 4, 4a. — 10) pr. Otto 4. — 11) nemá A, 2b, 3, 4, 4a. — 12) perficiendi 2aa; perficiente měl 1, ale oprav. w perficiende. — 13) Meynardo 2, 2aa; Maynardo 2a; Megnardo 1. — 14) per Sobieslaum 2aa; Boleslao 2, ale po straně oprav. Sobeslao. — 15) lat. duc. A. — 16) forte 2; forsitan 4, 4a. — 17) fr. suo Sobezlao 4, 4a. — 18) nemá A. — 19) S tím se srownává i zpráva Necrol. Boh. Dobner, Mon. III. — 20) ibi 3. — 21) Kladruby 2; Kladruby 3; Cladruby 2aa.

1125 Dux fuit hic quantus¹⁾), rexit dum spiritus ar-
tus,
Ex eius gestis iam scriptis scire potestis,
Qua dignus laude sit, quove colendus honore.
Sit libri finis, nostri ducis est ubi finis²⁾).

59. Quoniam quidem primi³⁾ in exordio libri
memini me dixisse, hanc chronicam sub tempo-
ribus Wladizlai ducis et Hermannii praesulis edi-
tam⁴⁾ esse, quibus iam ex hac convalle lacri-
mosa⁵⁾ fato transvectis ad loca forsitan delitiosa,
sed adhuc gestarum rerum exuberante materia,
utrum ibi⁶⁾ figam littori⁷⁾ anchoran, an etiam
nunc furentibus euris⁸⁾ in altum carbassa tendam,

Consule formosa mea doctrix, nunc mihi Musa.
Tu enim, quae nunquam senescis, me senem ad
iuvenilia studia⁹⁾ inquietare non quiescis, haud¹⁰⁾
ignoras, quod in uno¹¹⁾ quocunque sene, sicut
in me, puerilis est sensus et debilis animus.
O si mihi iam octogenario praeteritos deus re-
ferat annos, quibus olim¹²⁾ Leodii sub Franco-
ne¹³⁾ magistro tum grammatice tum dialecticae
artis in viretis¹⁴⁾ pratis mecum lusisti satis!
O nimium amabilis iuvenibus et suavis, semper
pudica, sed nunquam vetula, cur me repetis se-
nem? Cur hebetem incitas mentem? Jam mihi
annosa aetas dorsum incurvat, iam rugosa¹⁵⁾
cutis faciem deturpat, iam pectus velut sonipes
fessus anhelat, iam vox rauca ceu anser sibilat,
et morbida senectus meos enervat sensus. Certe
plus me delectat¹⁶⁾ mollis panis et tosta bu-
cella, quam tua sophismata, quae quondam¹⁷⁾
sub vestra moliter cubantes ascella, suaviter
ex tua tenera suximus papilla. O sophistica cor-
nupeta, ultro viris syllogisticis appetenda, nobis
autem iam satis experta, sine senes, pete iu-
venes tui similes, ingenio acutos et in artium ar-
tibus argutos¹⁸⁾, qui nuper ad magnam mensam
dominae¹⁹⁾ philosophiae delitiosis pasti epulis, et
exhaustis totius Franciae thesauris, novi philo-

Kníže jaký ten byl, pokawad duch włádl mu-
andy,
Můžete z wypsání podaného vědět jeho skutků,
Chvály jaké je hoden, jaková patří jemu účta.
Buď knihy této konec, kde konec jest knížete
etného.

59. Poněwadž se pamatuji, že jsem na za-
čátku první knihy řekl, že jest tato kronika
vydána za času knížete Wladislawa a biskupa
Heřmana, tito pak již z tohoto slzavého audoli
smrti přeneseni jsou bohda k místům veselí, ale
látka věci zběhlých posud přeplyvá, mámli tu
zaraziti kotvu u břehu, čili když posud větry
zúří, do výše roztáhnauti plachty,
Ty mi poraď v tom, sličná má učitelkyně Muso!
Neb ty, která nikdy nestárneš, mne starce k uče-
ním jinošským pokaušeti nepřestáváš; neni tě
tajno, že v každém kterémkoli starci jako mně
jest chlapecký smysl a duch slabý. O! by mi
již osmdesátníku minulé Bůh navrátil léta, v kte-
rých jsi někdy v Leodii pod mistrem Frankem
v zelených luzích brzy grammatické, brzy dia-
lektické nauky se mnau dosti se nahrála. O!
welice milostná jinochům a sladká, vždy styd-
livá ale nikdy nestárnauci, proč na mne dorážíš
na starce? Proč tupau pobádáš mysl? Již mi
letitý věk shrbuje záda, již swraštěná kůže
zohyzduje obličej, již prsa jako schvácený wa-
lach dýchají. Již hlas chraptivý sípá jako hus,
a chorobné stáří oslabuje mé smysly; v pravdě
mě více těší měkký chlebiček a topinka než
tvé mudrowěty, které jsme někdy pod waši
peřinkau měkce léhající, sladce ssávali z tvého
autlého cecíčku. O sofistiko za rohy chytající,
samowděk mužům syllogistickým žádauci, od nás
však již dosti zkušena, nechť starců, hoň se po
jinoších tobě podobných, bystrého ducha a w na-
ukách nauk důwtipných, kteří nedávno u wel-
kého stolu paní filosofie rozkošnými nakrmení
krměmi a přebrawše poklady celé Francie, co

¹⁾ quintus 3. — ²⁾ W ruk. 2a následují nyní slova: Incipit prologus in quartum librum. We 4 čteme:
Explicit liber III^{us}. Incipit III de chronica Boemorum. Tatáž slova jsou po straně w ruk. 4a pozdější rukau při-
psána. W 8 čteme: Incipit prologus in quartum librum cronicae Bohemorum, editus a decano Pragensi dicto Cos-
mas, et cetera. — ³⁾ nemá 3. — ⁴⁾ esse ed. A. — ⁵⁾ lacrimarum A. — ⁶⁾ sibi 2. — ⁷⁾ lectori 2a. — ⁸⁾ curis
4. — ⁹⁾ studia měl 1, ale oprav. w studia. — ¹⁰⁾ aut měl A, ale oprav. w haud. — ¹¹⁾ viro 3; in unoquoque
2b. — ¹²⁾ enim 2. — ¹³⁾ Francorum 4, 4a. — ¹⁴⁾ virentibus A; virectis 1, 4. — ¹⁵⁾ rugosae 3. — ¹⁶⁾ delec-
tant 2b. — ¹⁷⁾ condam 2aa. — ¹⁸⁾ acutos 2aa. — ¹⁹⁾ deonae 4.

sophi redeunt! Tales oratores inclita virtus ducis
Sobezlai expectat, qui eius mirifica gesta stilo
aureo mirifice deaurare queant¹⁾; quibus et ego
senex, quicquid inepte deliro²⁾, usque ad un-
guem elimandum³⁾ supplex committo. Horum et
omnium ista legentium cum licentia, liceat mihi
praefati ducis pluribus ex gestis aliquid contin-
gere scriptis. Et qui me senem vituperas, ipse
cum sis sapiens, thesaurum tuae scientiae in
lucem proferas, et hunc rudem textum pro ma-
teria habeas⁴⁾.

60. Regnante domino nostro Jesu Christo,
trino et uno⁵⁾ omnipotente deo, uti supra retu-
limus, duce Wladizlao ex hac luce subtracto,
frater eius Sobezlau, aetate quidem⁶⁾ iunior,
sed maturis⁷⁾ sapientia maturior, manu largus,
civibus acceptus, plebi utriusque sexus et aetatis
gratus, omnibus Boemis insimul faventibus, XVI
Kal. Maii iure hereditario in principatus solio
elevatus est avito.

O qui perpetua mundum ratione gubernas,
Quisnam⁸⁾ speraret vel quisnam credere posset,
Quod pax hoc⁹⁾ anno fieret¹⁰⁾ sine sanguine
magno,

praesertim cum dominus Otto, quorundam in-
stinctus¹¹⁾ consilio, tali se obligaverat sacra-
mento¹²⁾, quod non prius ab urbe Wissegrad
cederet¹³⁾, quam aut victus¹⁴⁾ plecteretur ca-
pite, aut victor potiretur principalis sedis cul-
mine. Sed dominus noster Jesus Christus, qui
dissipat et reprobat consilia principum, sanctis-
simi martyris¹⁵⁾ Wenczlai per meritum ita mi-
sericorditer disposuit, uti me supra referente
satis caritas vestra novit. Quapropter iam bo-
nus dux desinat super fratre suo simul et Otto-
ne irasci et¹⁶⁾ indignari, credat omnia ratione¹⁷⁾
dei gubernari, et¹⁸⁾ nichil sine ipso posse fieri.
Sed quoniam Salomone testante ira in sinu stulti
quiescit, absit hoc a reverentissimo¹⁹⁾ duce, ut
per iram et indignationem suas virtutes eximias
commaculet, aut per inpatientiam²⁰⁾ probabiles

nowí filosofowé se wracují. Takowé řečníky čeká
slowutná ctnost knížete Soběslawa, kteří by po-
diwuhočné jeho skutky zlatým rytkem podiwu-
hodně pozlatiti dowedli. Těm také já stařec, což-
koli nejapně nablábosím, aby to do čista wy-
brausili, prosebně odewzdávám. S jich a všech
toto čtaucích dowolením buď mi dowoleno z více
dějů řečeného knížete něčeho dotknauti se pís-
mem. A kdož mne starce haniš, když sám jsi
maudrý, poklad své učenosti wynes na světlo,
a hrubé toto sepsání měj za látku.

60. Pod kralowáním pána našeho Ježíše
Krista, trojiho a jediného všemohaucího Boha,
jak jsme swrchu powěděli, když kníže Wladi-
slaw sešel s tohoto swěta, bratr jeho Soběslaw,
věkem sice mladší ale maudrosti zralých zra-
lejší, ruky štědré, obywatelům milý, lidu obojiho
pohlaví i stáří zalibený, s přiwolením všechných
Čechů wesměs, dne 16 Dubna dle práwa dědič-
ného powýšen jest na knížecí stolec předků
starodáwných.

O! jenž tento swět věčným rozumem, Bože, řidiš!
Kdož by to daufal byl neb chtěl tomu přidati wíru,
Že bude mír ten rok zjednan, a to bez krwe welké,

zwlastě poněwadž pan Otto, podpíchnut radau
některých, takowau se byl zawázal přísahau, že
prwé neodejde z hradu Wyšehradu, než buď pře-
možen přijde o hlavu neb co wítěz dosáhne výše
stolce knížecího. Ale pán náš Ježíš Kristus, který
kazi a ruší rady knížat, pro zásluhu nejswětěj-
šího mučenníka Wáclawa milosrdně tak spáso-
bil, jak Láska Waše dobře wi, že jsem výše
powěděl. A protož nechať dobrý kníže již ustane
zlobiti a hněwati se na bratra swého i také na
Ottu; nechať věří, že všecko rozumem božským
se spravuje a že nic bez něho nemůž se státi.
Však poněwadž dle swědectwi Šalomauna hněw
w nádrách hlaupého spočíwá, buď daleko od slo-
wutného knížete, aby měl zlosti a hněwem wy-
tečné ctnosti své poskwrniti nebo netrpěliwosti
chwalitebné skutky své zhanobiti. Které zajisté

¹⁾ queunt opraveno 1. — ²⁾ delibro 2aa. — ³⁾ eliminandum 2aa, 3. — ⁴⁾ Tu w ruk. 2a následují slova:
Incipit liber quartus de sublimacione Sobeslai in ducem Bohemorum. — ⁵⁾ unico 2, 2a, 2aa, 2b. — ⁶⁾ nemá 2. —
⁷⁾ nemá 2. — ⁸⁾ nemá 4a. — ⁹⁾ eo 4, 4a. — ¹⁰⁾ staret 2aa. — ¹¹⁾ Opr. 1 instructus. — ¹²⁾ iuramento 2b. —
¹³⁾ recederet 2aa. — ¹⁴⁾ vict. pl. cap. aut vict. nemá 2aa. — ¹⁵⁾ Wenc. mar. A. — ¹⁶⁾ non 4. — ¹⁷⁾ d. rat. A;
dei nemá 4, 4a. — ¹⁸⁾ sed 2aa. — ¹⁹⁾ reverentissimo 3. — ²⁰⁾ patientiam 3.

1125 suos contaminet actus. Quos revera si quis¹⁾ ob laudem²⁾ sui singillatim³⁾ exprimere satageret, prius diurna lux et pagina deficeret, quam inceptum⁴⁾ opus perficeret. Verumtamen nos unum et praecipuum eius⁵⁾ memoriale vestrae caritati pandimus, in quo nimirum omnibus pene praefendus est actu, quod tantae potestatis dux nunquam mentis praedone poluit⁶⁾ sua labra medone. Certe non modica est virtus cuiusvis potenti viro os suum refrenare, et naturalis potus non amurcam, sed eius illecebras spernere.

61. Eodem anno XIII⁷⁾ Kal. Junii, IV existente feria, in ebdomada sacrosancta pentecosten, magna nix in quibusdam silvestribus locis descendit, et sequentibus diebus grande frigus inhorruit, atque omnigenis et maxime in autumno seminatis frugibus, simul⁸⁾ et vineis, nec non et⁹⁾ arboribus multum nocuit, ita ut¹⁰⁾ in multis locis arbusta radicitus exaruisent, et minores gelu¹¹⁾ rigescerent¹²⁾ amnes. Eius¹³⁾ ebdomadae in sabbatho X¹⁴⁾ Kal. Junii imperator Heinricus quartus obiit, ibique eius¹⁵⁾ et imperialis genealogia desiit, partim sterilitate feminei¹⁶⁾ sexus, partim ab ineunte aetate omni virili stirpe regali fato conclusa exitiali.

62. Interea per dei gratiam inclito duce Sobezlao in toto suo composita pace regno, dum¹⁷⁾ heroicis cessamus a chronicis¹⁸⁾, referamus qualiter presbiter quidam crudi per incendium oleris incentivae¹⁹⁾ extinxit²⁰⁾ flammam pectoris; ipse enim clam mihi narravit familiariter, et ut nulli eum nomine proderem per Christum me rogavit amicablem, cui ita ego uti mihi credo, quia vita eius laudabilis fide praebet verbis. Aiebat²¹⁾ enim, quod, postquam sibi²²⁾ presbiteram²³⁾ dominus tulerat, devota mente deo voverat, quod nullam ultra cognosceret feminam. Sed quoniam valde difficile est assueta²⁴⁾ funditus a²⁵⁾ mente evolvere, nescio quot²⁶⁾ post

kdyby kdo pro jeho chválu usiloval jednotlivě vyložit, spíše by došlo denní světlo a blánka k psaní, než by dokonal dílo počaté. Však ale my jednu a zvláštní jeho znamenitost Lásee Vaši předneseme, skutek, ve kterém bez pochybnosti skoro nade všechny klásti se musí, že kníže tak mocný nikdy rtů svých neomočí medem, tím rozumu zlodějem. Jest zajisté etnost nemalá při každém muži mocném, držeti ústa svá na uzdě a opowrhovati ne pěnau přirozeného nápoje, ale wnadami jeho.

61. Téhož léta dne 20 Května ve středu ve swatém témdni Letnic napadl jest veliký snih v některých krajinách lesních, a druhého dne uhořel veliký mráz a uškodil velmi všelikého druhu obilí, nejvíce pak setému na podzim, rovněž také na winnicích a na stromích, tak že ve mnohých místech sady z kořene uschly a menší řeky zamrzly. V témž týdnu v sobotu dne 23 Května zemřel jest císař Jindřich Čtvrtý, a tu jeho a císařský rod vyhasl jest, dílem pro neplodnost pohlaví ženského, dílem že všechno potomstvo mužské ve mladém věku skonalo smrtí zhaubnau.

62. Mezitím, když z milosti Boží slavný kníže Soběslav spůsobil mír v celém svém království, co zanecháme kronik hrdinských, povíme, kterak kněz jeden ohněm čerstvé zeliny zhasil dráždící prsau plameny; nebo sám mi to vypravoval důvěrně, abych ho nikomu neprojvil dle jména, pro Krista mě žádal přátelsky; jemuž já věřím jako sobě samému, protože život jeho chwalitebný dodává slovům wiry. Pravil totiž, že když mu pán Bůh odňal kněžku, pobožnau myslí slíbil Bohu, že více žádné ženy nepozná. Ale poněvadž jest velmi těžko, obvyklau vše dokonce z mysli vypuditi, newím po kolika letech přišlo naň takové tělo pokušení, že skoro

1) si quis připsáno w A rukau jinou. — 2) lau 1, 2aa; ob laudem sui nemá 2b. — 3) singulatim 3. — 4) incertum A, 2, 2a, 2aa, 2b. — 5) suum 2aa. — 6) polluit A; proluit 2, 2a. — 7) Tak 4a; XVI 4; ostatní VI. — 8) similiter 2b. — 9) nemá 3, 4, 4a. — 10) ita ut nadept. w A. — 11) gelu 2aa. — 12) et min. — rigesc. nemá 2. — 13) Eiusdem 2aa. — 14) Tak 4a; ostatní III. — 15) eiusdem imp. 3; eius 4, 4a, při tom et wynechano. — 16) feminei — virili nemá 1. — 17) nemá 3. — 18) W ruk. 4, 4a wynechano vše od slov: Interea — chronicis, a na místo toho položeno: Hoc in loco licet extra ordinem nostrae sit narrationis, quoniam tamen aedificationi fidelium convenire credimus, referamus... — 19) extinxit 1; extinxit 2. — 20) agiebat měl A, ale g vyškrábáno. — 21) nemá 2aa. — 22) presbyteratum 2b. — 23) asueta A. — 24) a mente nemá 2. — 25) quod 1, 2.

annos tanta eum temptatio earnis invaserat, ut pene voti oblitus, quod deo voverat, victus libidine in laqueum diaboli fere¹⁾ ceciderat. Quid enim ageret? aliquando legerat in dialogo, qualiter sanctus Benedictus per incendium²⁾ urticae compescuit ardorem carnis inimicae. Cum subito superna gratia respectus et ad semetipsum reversus, quaerens³⁾ ad simile opus, et non inveniens secretum locum, furtim collegit de urticis manipulum, clam petiit cubiculum et super se clausit ostiolum, atque omne suum usque ad unum filum abiecit vestimentum. Ah! si quis tum⁴⁾ presbiterum sanum insanientem vidisset, etiamsi⁵⁾ eadem die carum parentem sepelisset, vellet nollet, utique rideret. Certe non tantum saevus magister in discipulum, aut dominus iratus in servum saevit, quantum presbiter in se et contra se inflammatus, atque prae ira insensibilis factus, per genitalia sua simul et posteriora urticis saevivit. Exinde⁶⁾ redit ad cor, et multo crudelius circa praecordia saeviens, aiebat: Tu me, tu, pessimum⁷⁾ cor, semper crucias, ego te sic modo cruciabo. Ex te enim exeunt cogitationes malae, adulteria⁸⁾, fornicationes et libidines. Sicque satisfaciens suo furori presbiter furibundus⁹⁾, tantis atrectatus¹⁰⁾ doloribus, per tres dies iacuit moribundus; nec satis se¹¹⁾ fecisse reputans animae remediis, colligens fasciculum de urticis, suspendit in sua camera, quatenus eas semper haberet prae oculis, quas quotienscunque seu¹²⁾ pendentes seu succisas sive iuxta viam pollentes conspexit, cor eius intremuit mensque mala memor mali penitus¹³⁾ evanuit. Nos autem huius presbiteri imitabilem saevitiam vertamus¹⁴⁾ ad virtutum custodiam, et quod ipse operatus est in corpore, nos operemur¹⁵⁾ mente. Sunt enim eloquia domini eloquia veridica, quibus ait: Pater meus usque modo operatur, et ego operor. Ecce enim¹⁶⁾ presbiter, dum foris poenaliter¹⁷⁾ arsit, quod illicite ardebat¹⁸⁾ intus, per dei gratiam extinxit, vicit peccatum, quia mutavit incendium¹⁹⁾.

zapomenuv slibu svého, který byl učinil Bohu, žádosti přemožen málem by byl upadl do osidla ďáblowa. Co medle měl učiniti? Jednau byl četl w Dialogu, jakým způsobem swatý Benedikt pálením kopřivy skrotil oheň těla nepřátelský. Tu najednau když milost shůry naň shlédla a sám k sobě se nawrátil, hledaje ku podobnému skutku a nenacházeje saukromého místa, pokračnu natrhal si otepku kopřiv, tajně zašel do pokojčka, a za sebau zavřel dveřička, i swrhnul se sebe oděv, že na něm niti nezůstalo. Ach! kdyby byl kdo tu chvíli viděl kněze zdravého, jak se wztekal, kdyby byl toho dne milého otce neb matku pochoval, chtěl nechtěl jistě by se byl smál. Tolik zajisté nezůří zůřivý školmistr proti žákovi ani pán rozhněvaný proti otrokovi, jak kněz na sebe a proti sobě rozpálený a ze zlosti necitelným učiněný přes přirození své i zároveň přes zadnici zůřil kopřivami. Potom obrátil se k srdci, a ještě mnohem ukrutněji okolo prsau zůře, pravil: Ty mne, ty zlé srdce, pořád mučíš; já tě nyní takhle mučiti budu. Nebo z tebe vycházejí myšleni zlá, cizoložství, smilství a zlé žádosti. A tak učiniv zadost svému wzteku kněz rozvwzeklený, bolestmi takovými strýzněn po tři dni ležel umírající; a mysle ještě, že neučinil dosti pro spasení duše, swázav metlu z kopřiv, powěsil si ji ve své komoře, aby ji měl pořád před očima; a kdykoli je viděl buď visící, buď poseknuté buď wedle cesty rostoucí, zatřáso se srdce jeho, a mysl zlá pamětiwa zlého zmizela. My pak tohoto kněze následování hodnau zůřivost obraťme sobě za stráž etnosti, a co on učinil na těle svém, my činme w myšlení. Neb jsau výpovědi páně výpovědi pravdomluvné, an praví: Bůh můj dotud působí, a já též působím. Nebo hle! kněz když zewně z trestu hořel, co nedowoleně hořelo wnitř, z milosti Boží uhasil. Přemohl hřích, protože změnil pálení.

1) vere 2b. — 2) incentivum 4, 4a. — 3) coherens A. — 4) tuum měl 1, ale oprav. w tum. — 5) etsi 4a. — 6) Exin. 2b. — 7) pessime cur 2b; pess. cor semp. crucias wynechano w 5. — 8) ad. superbia 4, 4a. — 9) nemá 5. — 10) attenuatis 2b; attractus 4, 4a. — 11) me měl 1, ale opr. w se. — 12) nemá 2b. — 13) nemá 2b. — 14) ad virt. vert. A. — 15) op. in m. 4, 4a. — 16) nemá 4, 4a. — 17) peccaliter 2b. — 18) ardebit měl 1, ale oprav. w ardebat. — 19) Tu představá ruk. 3 slovy: Hucusque Cosmae decani Pragensis editio.

1125 Noverint omnes ¹⁾ in Christo fideles, huius chronicae compositorem, scilicet ²⁾, Cosmam, reverentissimum Pragensis ecclesiae decanum, XII Kal. Novembris obiisse eodem anno, quo ducem Sobezlaum constat intronizatum fuisse ³⁾.

Wězte všichni Kristowi věřící, že sklada-
tel této kroniky, totiž Kosmas, ctihodný kostela
Pražského děkan, zemřel dne 21 Října téhož
roku, ve kterém, jak známo jest, kníže Sobě-
slaw postawen byl na stolec.

¹⁾ omnes Christi fid. 2aa. — ²⁾ nemá 2b. — ³⁾ Pozdější ruka připsala w 2 MCXXV. Místo Noverint —
fuisse maji 4, 4a: Hoc eodem anno exemptus est vita huius chronicae compositor Cosmas, reventissimus Prag.
ecclesiae decanus, XII Kal. Nov. Ruk. 1 má tu Amen. Valet fratres, a A dokládá ještě amen.

II.

KOSMOWA LETOPISU ČESKÉHO POKRAČOWATELÉ.